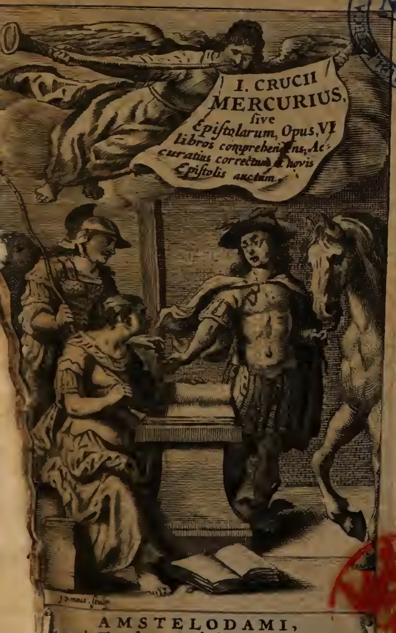

I. CRUCII
MERCURIUS,
sive
Epistolarum, Opus, VI
libros comprehendens, Accuratius correctum et novis
Epistolis auctum.
AMSTELODAMI,
apud Ægidium Valckenier. Aº. 1661.

AD LECTOREM.

TAntum blanda in me *Amicorum* vis potuit, ut levia hæc ſtyli ſpecimina, publico juri vindicare ſuſtineam, & vadum hoc tentare publicæ famæ. Nihil enim mihi minus in animo erat, quàm huic me devovere curæ, faſtidioſo hoc, ac delicatioris palati ſeculo, quo multi nunc ſunt *Ariſtarchi*, plures ſycophantæ, qui jejunè malevoli, nihil præter odium literarum profitentur; & ut nihil ſciunt, ita omnia carpunt, nihil admirantur. Vicit tamen eorum importunitas, quibus me totum debeo. Tu in libello hoc explora omnia, vide ſingula, & cenſuram aut ſi mavis judicium ſuſpende, donec totum legeris. Invenies fortaſſis,

quæ allubeſcent, & vel argumenti novitate, aut uſu, lectionis tædia diſcutient. Non alius mihi in eo finis, quàm prodeſſe *Juventuti*; & vel meo exemplo, ad ſtyli elegantioris imitationem accendere, & ſtudium Romanæ dictionis; Orationem dico, non aſperam illam & duram, non ampullatam, non obſcuram, quam ventoſi hodie litteriones, & ineptiarum candidati, qui tria vix *Plauti* verba intelligunt, frigidè nimis, & ridiculè affectant: ſed facilem, ſed terſam, ſed molliter fluentem, quæ *Latium* ſapit, & *Tullianam puritatem*, nec minus perſpicuitate ſua, quàm diſerta elocutione commendabilem. Hanc ſemper amavi, ſemper colui, & forte in hoc opuſculo literario, ſtricturæ aliquæ

ſeſe

ſeſe offerent non contemnendæ. Quæ ſi ab iis foveantur, qui caſtæ Latinitati initiati ſunt, affirmare audeam (quod ſine ambitione poſſum) erupturas aliquando in flammam, quæ facem præferat eunti ad majora. Quanquam nec hîc luſciniæ ſuam defuturam cantionem facile mihi perſuadeam; parata quoque mihi judicia prævideam ab iis, qui rerum pene omnium ignari, triſti ſupercilio de nullo non doctorum, ſententiam ferre audent, & de ſcriptis aliorum ſic judicare, ut aſini de muſica, ſurdi de ſonis, cæci de coloribus. Inveteratum malum, nec hujus ſolum ævi! Ita *Zoilos* ſuos habuit, & famæ veſpillones, Homerus; Pindarus, *Amphimachum*; Simonides *Timocreontem*; Virgilius *Mævios* ſuos, & *Bavi-*

os, Scilicet ut nulla ſine umbra lux eſt: ita nulla virtus ſine aliqua calumniæ, aut livoris nebula. Hac immunem eſſe, humanam ſortem excedit, nedum noſtram mediocritatem. Quæ tales contemnere jam pridem didicit: nec placere illis unquam mihi propoſitum, qui ad pecoris Arcadici acumen proximè accedentes, tantum ad hoc nati videntur, ut quæ neſciunt, & quæ non capiunt, ſugillent: ſed iis tantum, qui erectas ſtudio diſcendi mentes habent. Quibus ut magis placeret hoc qualecunque laboris mei monumentum, viſum fuit inſpergere, veterum, ac recentiorum aureas ſententias, alio charactere interſtinctas, & tanquam gemmulas intexere huic panno, & floſculos huic telæ, ut earum dulcedine, &

illicio,

illicio, gratiam aliquam poſſit demereri, apud idoneos alieni laboris arbitros, & æquos rerum æſtimatores. In quo voto, benigne Lector, deſino, & te longùm vivere, & valere opto.

INDEX.
EPISTOLARUM.

A.

B.

Claudio

C.

D.

E.

F.

G.

H.

I.

L.

Mail-

M.

N.

O.

P.

R.

JACOBI CRUCI EPISTOLARUM LIBER PRIMUS.

JACOBO CRUCIO *patri, filius studiosus* S. D.

Middelburgum.

TAbellariorum hinc ad vos euntium infrequentia facit, ut paulò insolentior sim in officio hoc literario. Silui fateor ad tempus. Sed si quid in eo delictum, dabis hanc culpam, locorum intervallis. Gestio enim quacunque occasione paternam in scribendo promptitudinem, nunquam non simillimo munere abundè remunerari: quanquam nemo est tam timidus offensarum, qui non in illas dum vitat, incidat. Sed unum hoc peto, ut animum meum referendi officii cupidum metiaris, non raritate literarum, sed propensa scribentis voluntate, quæ in ratione meæ erga te observantiæ, utramque paginam facit. Nunquam enim erit, quod vel ad aras spondeo, quin amem, & pietate complectar vitæ authorem; & juventæ meæ formatorem indefessum: & sol ille citius splendorem, quàm ego venerationem, & cultum tui linquam. De studiis si quæris, totus in iis nunc sum, aliisque omnibus posthabitis, hoc unum ago, ut me cotidie doctiorem reddam, in sacra illa literatura, cujus discendæ gratia Mæcenates me huc amandari voluerunt, nihilque mihi prius esse potest, nihil antiquius, quàm ut parentis exspectationi fiat satis. & redeam, aliquando exutus adolescentiæ vitiis, & ignorantiæ: quod si fecero, voti mei metam attigero. Ætatis certè hoc ver me ad labores invitat, & animi cultum; inque hoc ju-

ventutis limine, nihil arduum, nihil difficile ei cui natura non est difficilis. De me, tarditatem meam non invitus agnosco, sed eam diligentia rependo, & ad ingenii deliquia, industriam adjungo, quæ ad doctrinæ portum properet, & ad optatam metam me sistat patri, & patriæ. Quanquam quid metam loquor? semper hîc in via sumus, & nulli mortalium tanta est ingenii vis, tantus proficiendi ardor, qui ad ultima scientiæ, aut sapientiæ unquam assurgat. In Deo hæc perfectio, ad quam homini niti quidem datum, sed non eniti. Progrediendum tamen in hoc stadio semper, & quamdiu in hac Musarum palæstra collocati, colluctandum perpetuò cum agnata nobis inscitia, & devorandum strenuè quidquid molestiarum sese offert in hoc cursu. Nam ut omnis aër aquilæ pervius est; sic in re litteraria difficultas omnis, diligenti. Quid, quod in rebus arduis omnia potius tentare, & experiri oportet, quàm ob assequendi desperationem, à recta voluntate deseri: quum ad summa nitenti, pulchrum sit, etiam in secundis, tertiisque consistere. Non alia mihi mens est, nec erit, quamdiu commorari dabitur in hoc literarum, & bonarum artiũ mercatu. In quo studiis meis certatim patrocinari videntur omnia, libri, institutio, contubernium, Academia ipsa, totidem ad doctrinam stimuli, & incitamenta. Libros in sacris his Musis abundè mihi subministat paterna liberalitas. Institutio supra votum est, cum publica sub magno illo DRUSIO, viro nulli in Hebræis secundo, quem audio, sequor, obsequor; tum privata sub Radæi filio, quicum mihi intimæ familiaritatis usus intercedit, quique in tyrociniis meis promovendis, subsidiariam operam liberalissimè confert. Accedit litteratum popularium meorum contubernium sub eodem tecto, ad eandem mensam, in eodem musæo; inter alios HEINSII juvenis magnæ, & supra ætatem indolis, & in paucis, poëtæ; à cujus consuetudine tantum mihi indies accedit, quan-

quantum à nullo alio. Ita omnium est horarũ, & literaturæ suæ, in qua præ aliis excellit, ut nec ambitiosè prodigus, ita nec sordidè tenax; sed quidquid in copia ejus est, facit libens., & promptius laxiusq; quàm dicat. Quidquod & loci ipsius opportunitas, validum mihi sit ad diligentiã auctoramentum. In quo quid juventuti ad maturanda studia deesse possit, non video. Viri enim hic magni, & qui egregiis ingenii monumentis, vindicant à barbarie seculum. Adeò ut si usquam, hic vigeat litterarum nomen, & decus: nec abs re Mæcenatibus meis hanc mentem fuisse video, eò me ablegandi, ubi tanquam in novo aliquo Helicone, aut Parnasso, sedem suam fixisse videntur Musæ. Nam ut agricolæ qui plantaria habent, novellas stirpes transferre è natali suo solo, in aliud solent, ut laxius, lætiusq; crescant: sic adolescẽtibus, ne genitali solo affixi esse videantur, transferi interdum expedit ut translati, sub insolito docentium supercilio, uberius in virtute, ac doctrina proficiant. Sed heu Academiæ labem! temulentiam in ea sic grassari, & crapulam; studiisque devotam juventutem sic bacchatim vivere, ut omni pudore diruto, ad morum barbariem; & Cimmerias ignorãtiæ tenebras magnis jam passibus ire videatur, & mala sua, quod malorum ultimum est, amare. Quò fit, ut seminarium hoc doctrinæ, & elegãtiæ, curvis istis ingeniis, Schola fiat nequitiæ omnis, & licentię: & nisi huic malo occurratur tempestivè, metuo ut brevi, nihil propemodum hæc Academia retineat, præter umbram magni nominis, & inania famæ. Ita se diffundit hæc lues, & velut Harpyiæ, contactu omnia fœdat. *Adfert enim seorsum quisque suas culpas, quas mixti vulgant, & velut contage tradunt invicem. Major cottidie peccandi cupiditas, minor verecundia. Quin ut herba irrigua, sic mores mali succrescunt uberrimè; & ut flumina per se dulcia, cum in mare venerint, salescunt: sic adolescentes haud mali, si in malorum venerint consortia,*

tactu inquinantur, & mixtione, & malignus comes quamvis candido, & simplici, rubiginem suam affricat,

Tenerque sensus inde noxiam trahit,
Quæ postmodò latentes in mores abit,
Partesque sanas in mali assensum rapit.

Ego in hac morum corruptela, quid? indignor, imo ringor, cum strenuos illos Bacchi athletas video ab omni pudore, & honesti sensu derelictos, eam probri, & ignominiæ notam, sibi inurere, quamvis omnibus undis eluerit genitor nympharum Oceanus; dum libertatem existimant consistere, in rerum turpium licentia, & impunitate; eaque agitare non erubescant, queis fœdius nihil, aut illaudatius, esse potest iis quos Ecclesia sibi, aut Respublica alumnos vendicat. Non alio sanè nomine magis deflendi, quàm quod ipsi sese non deflent: nec alio magis infelices, quàm quod infelicitatem suam non sentiunt. De multis loquor, absit de omnibus. Boni enim & hic sunt, & ingenui Musarum cultores, illibati nominis, & famæ, quos amo & colo. Alios, & quæ eò inclinant, non spernere solùm didici, sed detestari. Blandiuntur, & arrident? subduco me, & deflecto. Alliciunt & invitant? fugio aut declino, non aliter quàm in navigando procellam: trahunt? obnitor, & bonæ mentis, ac virtutis Pegaso, noxiæ huic me expedio chimæræ. Morem obtendunt? renuo. Antecedentem enim gregem sequi, pecudum est, non hominum; & magna vitiorum scaturigo est, consuetudinis pravæ, licenter introducta tyrannis. Contemunt, ut difficilem, morosum, & hominem tristissimæ frontis? rideo; displicere enim malis, veræ virtutis signum est, & contemni à non laudatis, laus, adeóque me non lædunt inania hæc sermunculorum, ut potius iis utar ad segetem, & materiem gloriæ. Oderunt, & minantur? Sperno & ut gratiam eorum; sic & offensas, simultates, odia, floccipendo solaque recti conscientia fretus frango leves istos

levium

levium hominum de me susurros, remusculos, minas, ut à scopulo fluctus eliduntur; & inter eos me esse video:

——— *quos nec*
Falsus honos juvat, aut mendax infamia terret.

Deus faciat, ut in hoc virtutis, & laudis curriculo studiosè, gnaviterque pergam;

Nec mea jam mutata loco sententia cedat.

Non enim est tantum ab armata manu, terroris, ac periculi, adolescentibus liberali indole præditis; quantum à lenocinio voluptatum, & pravo hominum consortio, qui blanda vi, & arte Sinonia, quidquid in nobis est, ingenui sanguinis, exstinguunt, & in ipsam rationis arcem, in animæ sacrarium, per cuniculos irrepunt verius, quàm irrumpunt, faciuntque ut invisa primò morum protervia, postremò ametur. Sed ne longius (quod mei moris non est) patrem tædiosis demorer sermonibus, aliunde plus nimio districtum, plura non addam. Tu precibus tuis, & votis me juva, ut non sit quod Patrem aliquando pudeat suæ prolis, nec prolem sui patris. Cujus complexus olim eo mihi optatior erit, quò majora hìc dedero profectus mei, ac probitatis experimenta. Vale reverende pater, cum matre. Utrique vestrûm salutem æternam, vitam inoffensam, fortunam prosperam, placidam senectam, mortem seram, cum summa animi devotione precor voveoque. Franikeræ.

JACOBO CRUCIO *patri, filius.* S. D.

Eodem.

Literas tuas amorem, & curam adolescentiæ meæ spirantes, accepi, & animo caras fuisse, lubens profiteor. Nam amari à parente, liberali indoli non potest non esse perjucundum: Curari, gratum & salutare. Amor certè inter alia elu-

tactu inquinantur, & mixtione, & malignus comes quamvis candido, & simplici, rubiginem suam affricat,

Tenerque sensus inde noxiam trahit,
Quæ postmodò latentes in mores abit,
Partesque sanas in mali assensum rapit.

Ego in hac morum corruptela, quid? indignor, imo ringor, cum strenuos illos Bacchi athletas video ab omni pudore, & honesti sensu derelictos, eam probri, & ignominiæ notam, sibi inurere, quamvis omnibus undis eluerit genitor nympharum Oceanus; dum libertatem existimant consistere, in rerum turpium licentia, & impunitate; eaque agitare non erubescant, queis fœdius nihil, aut illaudatius, esse potest iis quos Ecclesia sibi, aut Respublica alumnos vendicat. Non alio sanè nomine magis deflendi, quàm quod ipsi sese non deflent: nec alio magis infelices, quàm quod infelicitatem suam non sentiunt. De multis loquor, absit de omnibus. Boni enim & hic sunt, & ingenui Musarum cultores, illibati nominis, & famæ, quos amo & colo. Alios, & quæ eò inclinant, non spernere solùm didici, sed detestari. Blandiuntur, & arrident? subduco me, & deflecto. Alliciunt & invitant? fugio aut declino, non aliter quàm in navigando procellam: trahunt? obnitor, & bonæ mentis, ac virtutis Pegaso, noxiæ huic me expedio chimæræ. Morem obtendunt? renuo. Antecedentem enim gregem sequi, pecudum est, non hominum; & magna vitiorum scaturigo est, consuetudinis pravæ, licenter introducta tyrannis. Contemunt, ut difficilem, morosum, & hominem tristissimæ frontis? rideo; displicere enim malis, veræ virtutis signum est, & contemni à non laudatis, laus, adeóque me non lædunt inania hæc sermunculorum, ut potius iis utar ad segetem, & materiem gloriæ. Oderunt, & minantur? Sperno & ut gratiam eorum; sic & offensas, simultates, odia, floccipendo solaque recti conscientia fretus frango leves istos levium

levium hominum de me susurros, remusculos, minas, ut à scopulo fluctus eliduntur; & inter eos me esse video:

——— *quos nec*
Falsus honos juvat, aut mendax infamia terret.

Deus faciat, ut in hoc virtutis, & laudis curriculo studiosè, gnaviterque pergam;

Nec mea jam mutata loco sententia cedat.

Non enim est tantum ab armata manu, terroris, ac periculi, adolescentibus liberali indole præditis; quantum à lenocinio voluptatum, & pravo hominum consortio, qui blanda vi, & arte Sinonia, quidquid in nobis est, ingenui sanguinis, exstinguunt, & in ipsam rationis arcem, in animæ sacrarium, per cuniculos irrepunt verius, quàm irrumpunt, faciuntque ut invisa primò morum protervia, postremò ametur. Sed ne longius (quod mei moris non est) patrem tædiosis demorer sermonibus, aliunde plus nimio districtum, plura non addam. Tu precibus tuis, & votis me juva, ut non sit quod Patrem aliquando pudeat suæ prolis, nec prolem sui patris. Cujus complexus olim eo mihi optatior erit, quò majora hìc dedero profectus mei, ac probitatis experimenta. Vale reverende pater, cum matre. Utrique vestrûm salutem æternam, vitam inoffensam, fortunam prosperam, placidam senectam, mortem seram, cum summa animi devotione precor voveoque. Franikeræ.

JACOBO CRUCIO *patri, filius.* *S. D.*

Eodem.

Literas tuas amorem, & curam adolescentiæ meæ spirantes, accepi, & animo caras fuisse, lubens profiteor. Nam amari à parente, liberali indoli non potest non esse perjucundum: Curari, gratum & salutare. Amor certè inter alia elu-

cet in munere tuo literario, quo suppellectilem meam liberariam auctam esse, voluisti. Cura, quod currentem etiam stimulas, in hoc studiorum circo. Munere tuo, nihil mihi optatius accidere potuit. Jam enim diu est, quod principem historicorum nostri seculi SLEIDANUM, & videre, & legere gestio, commendabilem præ aliis omnibus recentioribus, cum ab argumento, tum à stilo. Argumentum in eo grave, multa & præclara cõprehendens, magni Imperii sub magno Imperatore res gestas, calida super Religione dissidia, contentiones, turbas; bella cruenta, prælia, clades inopinatas in Germania, & alibi rerum vicissitudines, maximorum Principum exilia, proscriptiones, supplicia; victrices ubique Aquilas, nec in extrema Imperii solum, sed & in Africam ipsam & Barbaros, ditionis suæ alas, potentius explicantes. Stilus quid? elocutione tota facilis, tersus, Latinus, Tullianam puritatem spirans, & elegantiam; sententiosus tamen, sanguinisque plenus, & nervorum, si alius illo ævo. Et quod rarum in plerisque facta dictis exæquans, ut lector in rem quasi præsentem deduci videatur. Veterum exemplo, qui ita curiosè, & anxiè, in Veritatem *Animam Historiæ*, & rerum divinarum, atque humanarum reginam, inquirebant, ut eos omnes qui rebus gestis non interfuissent, nec scribenda ipsi vidissent, ab historiæ sacris; tanquam profanos, indignosque arcendos, putaverint. Vir multiplici rerum usu, & prudentia insignis, Imperiique arcanorum scientissimus. In narrationibus suis seposito partium affectu, liber, gravis, operosus, distinctus, sine vanitate tamen, & verborum ambitu; ubi Lectorem instruens, & actiones omnium, vitamque dirigens. Verbo, Scriptor ad historiam à natura factus, & si quis alius Principe dignus, qui judicium egregiè format, & ad civilem prudentiam ducit. Timantem pictorem celebrant, quod in ejus tabulis, plus semper aliquid intelligeretur, quàm

quàm pingeretur: Idem de Historici hujus scriptione merito dixeris. Quem (si de tanto viro judicare mihi fas) nunquam legeris sine fructu, & quo sæpius legas, plus auferas. Continua, fertilitas est: quantum demis nascitur, & cum omnia collegisse te putes, plura relinquis. Hic animum severioribus Musis aliquandiu distractum revoco, & reficio; ut quidam ad speculi virorem, aberrantes oculos; & per lætos latosque hujus historiæ campos exspatiari juvat, inter seria curarum, horulis aliquot subsecivis: dum alii prodigi temporis & famæ, aut nihil agendo, aut malè, non minimam ætatis suæ, & vitæ partem deterunt. Quod diligentiam identidem Manliano imperio, paternè tamen, urges, bene est; jubet affectus, & studiorum meorum finis, & meta, quam sine ea nunquam attigero. Cave tamen credas, eam vel tantillum imminutam. Incalescit à libris & studiis, inque hoc totis industriæ viribus incumbo, non solùm ut in literis proficiam, sed ut ex honesti rectique norma, vitam actionesque meas componens, virtutem cum doctrina conjungam. Siquidem virtus dignitatem suam non agnoscit, & præcipuo suo splendore destituta est, nisi stipata sit præsidio bonarum artium, & lauto literarum comitatu. Doctrina verò tanquam gladius est in manu furiosi, nisi dux & imperatrix vitæ mortalium, recta mens, rationis clavum teneat. Meliusculè tibi esse, aut potius minus malè, quàm fuit gaudeo. Primus hic fere esse solet ad valetudinem gradus, quam restaurari, & in solido locari, intimum meum est votum. Cum Deo videbitur, fiet, à quo paterna hæc visitatio. Ille te reverende pater nobis & rebus nostris diutissimè incolumem servet. Matri carissimæ plurimam à me salutem, & ut apud te omnia benè, & votivè, idque in longum, Deum iterum rogo. In musæo nostro. Franikeræ.

JOHANNI CRUCIO *fratri, Eccles. Gallicanæ quæ Harlemi est, Pastori,*
S. P. D.

Harlemum.

NUllæ mihi litteræ tuæ suaviores, his postremis, quæ me de nova prole fecerunt certiorem. Lætum audi:u, de felici conjugis puerperio, lætum de filio. Macte vir hac virtute; si sic pergis, Scyllurum tandem referes, aut Masanissam. Vide tamen ne dum intentus nimis in has valles, neglectum eas Parnassios Musarum colles. Extra jocum, est quod tibi gratuler, & proli. Crescat, crescat, inquam, & vivat diu, parentibus gaudio, & patriæ, Ecclesiæque emolumento. Ita succinere libet votis tuis, quæ scio huc collimare, ut surculi isti & stolones ex tam fœcunda stirpe pullulantes, publico bono succrescant, in veterum arborum concidentium locum aliquando depangendi. Sic agricolæ, aut hortulani plantaria sua habent, & in iis propagines quas alunt, fovent, educunt, ne genus pereat in unius plantæ, aut alterius interitu. Idem tu. Naturæ litas egregiè, & hortuli tui fœcunditatem non pateris marcescere ignavo situ, aut inusu; sed aras, conseris, occas & sementis tuæ frugem, ac messem Deo offerre, ac devovere, una tua est cura. Mores multorum si video, non solet; præsertim inter Aulæ clientes, & purpuræ cultores, qui hianti ore auras captant honorum, & dignitatum sibi, & suis: ut & illos sordidè avaros, auri argentique mancipia qui Deum non adorant, præter Monetæ numen, & Plutum patrem. Gurgites maris citius expleveris, & dolia Danaïdum, quàm illos bonorũ helluones. Cani similes qui quicquid excipit, protinus integrum devorat, & semper ad spem futuri hiat: aut renibus qui adipe circumvoluti, sicci semper sunt, & aridi: sic isti dum stipantur undique divitiis, & opibus eorũ scrinia restagnant, nunquam tamen,

ac

ac ne minimo rationis dictamine,honestiq; sensu, ad fugiendam avaritiam,sordidosq; quæstus, muniuntur. Prolem habent? Mundo nota videtur,& ab ipsis incunabulis,seculi licentiæ. De pietate,ac Religione nulla cura,de formandis in hac ætatula moribus, altum silentium, & profana incuria. Quærendi primum honores, quærenda pecunia; & ut alibi poëta,*Virtus post nummos*;ac ne tum quidem: potior enim hoc tempore nutus Fortunæ, quàm virtutis & sapientiæ cadus, ad obtinenda vitæ commoda. Adeò ut quos à Deo acceperunt liberos,non Deo,sed diabolo offerre videantur:ita ultrò præcipiti juventæ habenas immittunt,& ad vitia pullulantia in fertili hoc nequitiæ solo, non connivent modò,sed ferunt,probant,applaudunt. Herodiadis enim hodie æmulæ matres, & liberis in peccato adjutrices, filias suas tripudia,ac saltus compositos docent;gaudent si quid liberius dixerint, verba ne Alexandrinis quidem permittenda deliciis risu & osculo excipiunt, petulantiâ lasciviam,fastum,vanitatem in cultu,levitatem in verbis, & ἀναίδειαν in vultu fovent, accuunt, stimulant. Patres quid? haud segnius matribus, filiis quoq; in peccatis sunt adjutores,ne dicam duces. *Qui* enim, ut est in veteri verbo, *non vetat peccare, cum potest, jubet*, & magna licentia,magnum ad vitia est præcipitium. Et quasi parum sit, ad ea propendere, quæ fert adolescentia, aleam, popinam, Venerem, ipsi suos in vitia trudunt. Potent, ludant, ament, jurent, pejerent, rem patris obliment,vixerint ut libet,omnia quamvis turpissima, adrident.Discunt hæc miseri,antequam sciant vitia esse,quid non adulti faciant? quid non audeât, aut quæ non acturi senes, qui hæc pueri? Minuta quædam animalcula, cum mordent, non sentiuntur, adeo tenuis illis, & fallax in periculum vis est. Idem hìc non vident primò quantum obsit blanda hæc nimis in liberos indulgentia, sed obfuisse tandem deprehendunt. Certè non aliunde

nobis promanat effrenis illa morum barbaries, quam scio vides mecum, & doles, & projecta hæc seculi licentia: non aliunde hæc omnigenûm vitiorum sentina, quæ non irrepunt solùm sed magna vi, & conferto velut agmine, in patriam nostram, in urbes, oppida, vicos, & familias irrumpunt. Hinc virtutis in omnibus pene ordinis hominibus, commune deliquiũ, ut probitas, modestia, simplicitas, candor, fides, pietas, religio penitus exulasse, & cum Astræa terras reliquisse videantur. Alia tibi mens frater, quod laudo. Nasci enim vulgare est, benè institui altera vita est, & quæ ad Æternam illam ducit; nec liberis tuis fœnerari potes utilius, quàm si eos à puero virtute imbuas, quæ sola τῶν κτημάτων ἀναφαίρετον, ϗ τιμιώτατον. Sola contra Sirenum cantus amuletum, contra fortunæ tela ancile tanquam cælo delapsum. Perge, perge in pio hoc, & laudabili instituto, & quæ mutui amoris vestri conjugalis pignora tibi, & tuæ esse voluit Deus, nominisque tui ac familiæ alias ruituræ, columina, ea tu Deo, honesta, sedula, ac liberali educatione, redona; ut à quo naturam acceperunt & vitam; ab eo, & gratiam in hac vita referant. Quanquam non unius hæc parentis cura est; partem quoque sibi vindicat mater. Cui primæ educationis tædia incumbunt, lactatio, nutricatio, sordes, vigiliæ, assessiones, vagitus, morbi, servandi nunquam satis diligenter cura. Nam *matres* appellare eas quæ tam cara pignora, alienæ fidei concredita destituunt, & dimidiatum matris nomen transferunt in feminam alienam, liberè dicam mihi penè religio est, iisque vel ipsa Natura in os reclamare videtur, quæ binos uberum fontes perpetua lactis scaturigine stillantes, feminis dedit. Quid? *Terrane dicitur omnium parens, quod gignat tantum? Imò multò magis, quod nutriat ea quæ genuit. Quod aqua gignit, in aqua educatur. In terra nullum animantis aut plantæ genus nascitur, quod eadem terra succo suo non alat. Nec est nullum*

ullum animantis genus, quod non alat suos fœtus. Ulula, Leones, & Viperæ educant partus suos, & homines suos fœtus abjicient? infantulumque tenerum, adhuc à matre rubentem, matrem spirantem, matris opem ea voce implorantem, qua movere dicitur & feras, tradent mulieri fortaßè, nec corpore salubri, nec moribus integriæ denique cui pluris sit pecunia pauxillum, quàm totus infans? Accedit, quod haud parum intersit, utrum infans tenellus, cognatum illum, & familiarem hauriat succum, & calore jam assueto foveatur, an alienis cogatur assuescere. Triticum in aliud solum jactum, degenerat in avenam, aut siliginem: vitis in alium collem translata, mutat ingenium: plantula revulsa à parente terra flaccescit, ac velut emoritur. Sic pueris ex alieno lacte, indolem vitiari non aliter existimo, quàm in frugibus, & plantis terræ succus mutat naturam ejus quod alit. Proinde ne peperit quidem, quæ quod enixa est, mox abjicit. Istuc enim abortire est, non parere: & in tales fœminas mihi competere Græcorum videtur etymologia, qui μητὴρ dici putant à μὴ τηρεῖν hoc est à non servando. Melius longè tua, quæ prolem suam non pariet tantùm, sed servat, fovet, lactat, alit; nec corpusculi tantum curam gerit, sed & animi, quem ab ipsa balbutie, nutu, signis, junctura manuum, verborum aliquod affatu, antequam cibum capiat, aut somnum, ad pietatem format, & prima religionis elementa tenero pectusculo, sollicitè instillat, dum grandior paternæ curæ committatur, & injecto severioris disciplinæ fræno, ad altiora paulatim assurgat. Quod petieras in filioli tui nativitatem Genethliacon, à me pangi, ecce feci. Tu hoc pauperis officium Camœnæ, hoc qualescunque versus, non ingenii, aut venæ, sed amoris mei notam habe. Si placent prælo, quando ita vis, committam. Amorem enim amori, & obsequia virtuti tuæ, ac ætati debeo, & hac carminis scriptione defero. Puerperam Sacris jam Lucinæ defunctam salute mea imperti, & osculo prolem. Franikeræ.

GENETHLIACUM
in Natalem filioli
JOHANNIS CRUCII.

Cor micat exultans, præcordiaque intima pulsat
Delius, optatique ardet Natalis honorem,
Et generis celebrare decus, natamque sub auras
Progeniem, cumulare meis de more Camœnis.
Carminibus Bona verba *Deæ*, Bona verba *Puellæ*,
Suppeditate, novamque mihi Parnassia rupes
Pande viam. Tuque ante alias cui cura puellas
Virgineâ mulcere manu, cum turgida pleno
Pondera fert utero pia fœmina; casta puello
Casta fave Lucina; *tuo mihi numine major*
Surget honos: Da diva altas se tollere ad auras
Cruciadem *tenerum, & patriis insistere chartis.*
O nimium lux fausta, diesque optata parenti
Munera tanta ferens, patriæ virtutis honorem
Præmiaque. Hoc gaude dono pater, & pia mater;
Mater Io dabit ille tuo tot digna labore
Munera, dum niveis circundat colla lacertis:
Mater Io, tibi colla tenellis ille lacertis
Aureolus cingit puer, & felicia figet
Oscula, dum blandos in te declinat ocellos.
Adspicis ut nitido densissima nubila cœlo
Diffugiant, Phœbusque immensâ luce renidens
Emicet, & roseo crispetur lumine, circum
Tempora, & æquoreis subitum caput exserat undis.
Scilicet adspirat puero, vultuque benigno
Excipit arridens, circumfususque repente
Naturæ miratur honos, feliciaque ortus
Sidera, propensi dant argumenta favoris.
Macte igitur puer, auspiciis melioribus orte,
Fortunate puer, prolesque optata parentum:
Cresce tuos patriis celeres virtutibus, annos
Ante volans; nec non decor, & venerabilis ille
Accedat pietatis amor, sanctique pudoris

Regula, Relligioque, imis quæ fixa medullis
Materno cum lacte bibis, patriosque penateis
Condecorant. Hac perge viâ, nec tramite recto
Te mala pestiferæ flectant contagia turbæ;
Sed vitiis, & fraude carens, furiata malorum
Consilia, atque artes fugias, scelerataque vitans
Gaudia, fallaces Sirenum respue voces.
Tu quoque blandidulâ hac ô terque quaterque beate
Prole parens, puer ut primis assuescat ab annis
Iustitiæ, sit cura tibi, mollemque docendo
Ne pigeat formare animum monitisque paternis
Virtutis monstrare vias, & pravæ sequentem
Flectere dum faciles animi, dum mobilis ætas.
Sit pietas primis semper comes addita cunis
Et nivei candoris amor, probitasque, fidesque
Perpetua, ut teneris tandem formatus ab annis
Ante annos, animumque gerat, curasque viriles;
Aspice; composito Aonides ex ordine Musæ
Accelerant, luduntque sacrum Pæana canentes
Floreaque alternas ducunt per prata choreas,
Vndique gratandi studio. Tibi tota Sororum
Thespiadum pia turba venit, simul agmine denso
Se agglomerant, totumque parant Helicona, puellæ
Pandere, Castaliasque domos, & Palladis arces.
Scilicet adspirant soboli, tenerumque lacertis
Musarum; Charitumque chori, mixtæque puellæ
Leniter excipiunt puerum, lauroque virenti
Tempora circumdant juvenilia, & usque corollas
Floribus accumulant viridantibus, & nova texunt
Serta deæ: nunc æthereas attollere in auras
Nunc molli cohibere sinu puerilia membra
Certat ovans chorus, & faustum natalibus omen
Parnassi agglomerata canit manus: insuper ipsa,
Ipsa quoque occulti scrutata volumina cœli
Vranie, motusque vagos, & splendida mundi
Sidera, quæque suos volvuntur signa per orbes
Prospera, candidulum compellat voce puellum;
Salve care puer, nimium felicibus annis
Digne puer nasci, mea spes, mea sola voluptas,

Quid

Quid tua commemorem Natalis signa, quid altos
Arcanosque poli repetam tibi carmine motus,
Astraque fausta tuis natalibus? Omnia grata,
Omnia felicesque tenent nunc candida cursus
Sidera. Nascentem cœlo te vidit ab alto
Cynthius, auratis aries cum cornibus annum
Panderet, æquatoque celer, super æthera lapsu
Tenderet, obliqui dirimens confinia cœli.
Scilicet ut medio natus sub sidere, felix
Limite sic vitæ medio, tranquilla videbis
Tempora pacatosque lares, mediisque procellis
Tutus eris; vel si concussi machina cœli
In chaos antiquum, & turbati tempora mundi
Concidat excelsum caput, & juvenilia nusquam
Membra repentinæ poterunt tetigisse ruinæ:
Non fera parve tuos agitabunt bella penates,
Non hostis furibundus agros, patriasque Tyrannus
Funditus evertens, spoliando exhauriet urbes.
Non mala te ambitio, mundi non blanda voluptas,
Contemptusque Dei, nec opum vesana cupido
Sublimem abripient animum: sed firmus in omnes
Illecebras, Venerisque faces, & noxia mundi
Tela puer, patriis vives tranquillus in oris.
Fervida sed quò me rapit aura, & inania vocum
Murmura, chare puer manibus ne subtrahe nostris.
Molle caput, tu noster eris, te in monte locabo
Castalio, Charitesque dabo, tenerasque puellas
Et nemora Aonidum, sacrosque accedere fontes.
Patris eris, Patriæque decus: tu sola parentis
Gloria, spesque tui, factis super alta fereris
Astra tuis claroque petes excelsus Olympum
Vertice; sublimemque vehet per secula pennis
Laus animi, virtusque tui, Mundique tenebris
Eruet, & placidâ illustrem in sede reponet.
Dixerat, excepitque Dea venerabile dictum
Atropos, & rigidæ fuso properante puellæ
Talia fata suis dixerunt volvite dextris.
Nec mora: virgineâ Phœbus comitante catervâ
Omnia læta dedit, puerique repentia tinxit

Tempora

Tempora rore novo, gelidâ quem molliter undâ
Castalis, Aonias venerabilis inter arenas
Volvit. Ibi chorus omnis, amœno in vertice montis,
Florea purpureis infundit dona canistris.

GVLIELMO CRVCIO *fratri* *S. D.*

Middelburgum.

PEr mihi gratum fuit ex intervallo regustare tuum amorem, quem luculenter exseris splendido hoc donario. Video te non esse ex iis, qui aureos montes polliceri solent, & tandem pro thesauris carbones. Biblia Hebræa quæ mihi adhuc puero addixeras Plantiniana, accepi. Et oportunè. Seriò enim sacris his studiis incumbo, & devoratis tyrociniis ad *quiescentia* & *defectiva*, id est graviora illa, & sublimia perveni, non segniter quiescendi, aut turpiter deficiendi animo, ut ferè solet, sed perrumpendi strenuè, quidquid se in hac litteratura offeret obstantium difficultatum. μοχθεῖν ἀνάγκη τοὺς θέλοντας εὐτυχεῖν: non alio ære parantur hæ merces, non alia moneta. Erasmum seculi sui decus, interrogatum, à quodam, qua ratione doctus evaderet, respondisse ferunt: *Si doctis assiduè conviveret: si doctos non minus attentè audiret, quàm reverenter: si doctos strenuè legeret: si doctos diligenter edisceret: si se doctum nunquam putaret.* Aureum mehercule dictum! ad cujus similitudinem me compono, adnitorque omnes ingenii mei nervos intendere, ut ex convictu, auditu, alloquio, lectione doctorum, & sedula ruminatione eorum quæ audivi, legi, didici, doctior redeam, & agello meo quem colo, aliquid semper bonæ frugis accedat. Neque tamen isthæc φιλαυτία nos habet, ut ex progressu non illaudato, animos capiam, & me blandior crescentis doctrinæ aura titillet. Exemplo eorum qui quàm primum in via pedem posuerunt, visi eum habere in meta. Ita sapere, desipere

pere eſt, & verè ληρεῖν. τἀναντίον οὗτος μάλιστά ἐστιν ὁ ἑαυτὸν εἰδὼς ὁ μηδὲν ἑαυτὸν εἶναι νομίζων. Quid enim, & quantula ſunt quæ ſcimus? quam manca, mutila, vana, imò *nihil*, ſi ad profundum illud Sapientiæ compares, cujus oram legere tantum in hac vita datum. Etiam ſapientioribus, qui quoties in cogitationē hanc deſcenderunt, tantæ abyſſi ſtupentes infinitatem, *hoc unum* ſe ſcire libere, ingenuéque profeſſi ſunt, *quod nihil ſcirent.* Irrumpo tamen in hæc adyta, & ſi penetrare negatum, dum hîc ſumus, libare ſaltem eſt animus; dumque alii Baccho litant, & ad Dionyſiaca certamina proruentes, uno impetu καὶ ἀπνευστὶ capaciſſima educunt pocula, victi, dum vincūt; ego me libris involvo, & animum cœleſtis illius Ambroſiæ ferculis, non paſco ſolùm, ſed oblecto: ſubitque non ſemel mirari, tam languidè tractari hæc ſtudia; imo planè, negligi à multis hodie, qui ſe Eccleſiis devoverunt. Nam ſi illi qui in terras longè remotas cogitant, peregrini ſermonis ignari, alienas regiones malè poſſint ſine duce peragrare: quæ ſodes illorum eſt incogitantia (ne quid gravius dicam) qui dum ad Canaan illā cœleſtem tendunt ipſi, & alios ducunt, hujus tamen linguā ignorant, ejuſque diſcendæ tædia & labores defugiunt? Sine qua friget lectio omnis S. Scripturæ, & interpretatio: nec plus mihi ſapere videntur iis, qui aut alienis maxillis edunt, aut contemptis fontibus, turbidas rivulorum aquas hauriunt avidè, ac bibunt. Sine his adminiculis, Scripturam enodare, & pro dignitate ſenſum ejus eloqui, juxta puto, ac ſine alis volare. Vidiſti cœcos illosqui in triviis, aut oſtiatim cum ſtipem petunt, alienis oculis ac fide oberrant, nec tam eunt, quàm ſequuntur. Simillimos exiſtima, qui ex interpretatione ſapiunt. Si quid vident, aliorum hoc debent oculis, & quæ ipſi non habent, ab iis emendicare coguntur, qui quidquid etiā agant, nativamScripturæ in ſtilo elegantiam, & rerum in ea ſublimitatem

tatem καὶ δεινότητα crasso versionis suæ penicillo non satis adumbrant, sed puræ ejus simplicitati nubem obducunt. Excusatius peccant, & venia digniores sunt qui literas nesciunt, quia nunquam eas discendi se obtulit occasio. Habent enim effugium ad ignorantiæ patrocinium, quod alieno remigio rem gerant. Sed in tam celebri Athenæo, sub tanti viri disciplina, totque in his litteris proficiendi adminiculis, sacrum hoc studium torpere, imò à plerisque contemni, qui fidei sacramento se Ecclesiis devinxerunt, non desidiæ solum, sed perfidiæ crimen est; nulla alia ratione expiandum, quàm si non ante Theologiæ (quæ summa Academiæ & Religionis doctrina est) nec sacris concionibus initientur, quàm in contemta hac literatura, laudabilis sui progressus dederint specimina. Sed ut ad te redeã, de rebus tuis scire desiro, satis ne ex voto sint. Spero, ut & patris quem jure veneror & colo. Tu illum plurima salute velim impertias meis verbis; & de valetudine nostra facias certiorem. Plura vellem sed aliò me vocant studia, & curæ, quæ mihi, Horatianis utar verbis,

per caput, & circum saliunt latus.

Corollarium hoc addam, *gratias* nempe quas possum maximas, pro insigni tua in me liberalitate, qua cæteris beneficiis cumulum addidisti. Cujus nunquam me capiet oblivio, quamdiu mihi largietur vitam, ille qui vitæ author. quin & jam munus tuum remunero, si non pretio, affectu pari. Franekeræ.

JOH. CRVCIO *fratri S. D.*

Harlemum.

NEscio quæ fama ad aures meas accidit, de invaletudine tua. Si ita est, etiam siles parcus calami, & literarum quasi in altero Orbe, apud Antipodes degeres? non debebas. Occupationes tuas novi, & seria studiorum tuorum æstima-

æstimatio, majorem reverentiam postulat, quàm ut inanibus literarum formulis, tempora tua morari audeam: sed vel literula una solicitudinis meę scrupulum, si placet animó meo exime, & me lætiori nuntio erige, plus nimio nunc consternatum tristi carissimi mei præceptoris TRELCATII obitu. Quo viro Leida nihil tulit doctius, nil vidit sol humanius, aut melius. Iurâsses (verè loquor) factum illum à Gratiis, eductum, & edoctum à Musis, natum ad juventutis institutionem, & curam. Nam illi quanto in animo probitas? in sermóne simplicitas, in ore eloquentia, in habitu modestia, in actionibus candor, in alloquio comitas, in moribus suavitas? Qui sales, lepores, joci, facetiæ? quanta in omni vita pietatis cura, quantus Religionis propagandæ zelus, puritatis conservandæ ardor, Veritatis asserendæ fides? Quanta in maximis Ecclesiæ negotiis administrandis, altitudo animi, prudentia, dexteritas? in componēdis dissidiis μακροθυμία? quæ concionum ejus vis, quæ facundia? quàm dilucidè omnia, & distinctè, quàm solidè quoque & nervosè, addo & breviter? Noverat quippe vir sapiens, qua erat prudentia, & judicio, nihil pro concione, populo esse gratius facundiâ brevitate condita, quæ plura semper insinuat, quàm indicat, sententiarum non mole, sed pondere æstimanda. Brevis enim concio detinet auditorem in affectu, *& modus dicendi non est penes dicentem sed penes audientem.* Quoties ab ore ejus pependi, attonitus pene, & stupens hominis parrhesiam, eloquentiam, eruditionem, ordinem, cum de improviso, & in ipso attentionis ardore, dicendi finem faceret? mira interim verborum frugalitate facundus, & tanquam non lingua, sed mente loqueretur, copiosus. Quo artificio oratorīo tantum effecit apud suos, ut non solùm diligentiam eorum in audiendis concionibus acuerit magis: sed & ad eas avidius longè confluxerint, quàm multi ad fercula sua, & dapes. Dignus trium Nestorum

Nestorum ætatem vivere, si ita Deo visum. Sed heu res humanas! redonatum est cœlo, nobile illud pignus, ac depositum, quod fata terris commodârant, & occidit sol ille literarum, Academiæ decus, virtutum viva imago, Ecclesiæ columen, bonorum omnium delicium. Occidit? imò abiit, & alis fidei subnixus, ad superas illas, & beatas sedes evolavit. Vbi scientia, sine ignorantia; amor sine fuco, gaudia sine dolore, sine fastidio, sine termino. Ad quorum præstantiam, nec sensuum vires, nec mentis nostræ acies pertingunt. Præmissus, non amissus; oblatus Deo, sed ablatus suis, ablatus Ecclesiæ, ablatus piis omnibus, ac bonis. Et quid hæc ablatio, si vitia nostra respicimus, si seculi mores, si licentiam, quàm indignitatis nostræ, indignationis divinæ, majorumque impendentium malorum, non obscura testificatio! Quàm eximia enim hoc anno (1602) lumina, Ecclesiis erepta propter earum indignitatem? Magnum illum Tossanum Ianuarius sustulit Heidelbergæ; Taffinum illud modestiæ, & candoris exemplar, Majus Amstelodami; nunc verò Trelcatium, Augustus qui nobis desiit augustus esse, quia luctuosus. Dispendia mehercle tristia! Ferenda tamen, ut omnia quæ divinitus immittuntur, & parendum æternæ illi legi. Ita nempe visum summo illi rerum arbitro, exercere suos ne torpeant nimis, aut segnescant: sed ut ex crebris his mortalitatis exemplis, multò antè, in hac vitę statione collocati, mori discamus, quàm moriendum est, & tandiu patriæ, ecclesiæ, Deo vivamus;

Donec vocamur, parque nos jubet dies
Fatale, magno reddere expensum, Deo.

Nam quid vita hæc nisi *Scena*; mundus, *Theatrum*; *Actores* homines; mors *Siparium*? quæ in ipso dramate, illos citius, hos tardius spectantium oculis subducit, & ut omnium finem facit, Comœdiæ finis; sic mors nostri. Itaque absit dolor,

Absint inani funere næniæ,
Luctusque turpes, & querimoniæ. Gu-

Gubernator in navi, non frangit impetu magnos illos & decumanos fluctus, sed vitat, aut declinat: sic in tristi illo illustrium virorum casu errat quisquis obnititur, patientia superanda sunt, & magno excipienda animo, quæ vitari non possunt. Et ut musto tempus damus quo despumet: sic mœsto animo, ut ægritudinis fæces ejiciat, diesque paulatim leniat & mora, quod sola ratio non potest: λύπης γὰρ πάσης ἐστὶν ἰατρὸς χρόνος. Sed sapientiæ satis. Tu valetudinem tuam cura diligenter, quàm prosperam esse, & ex voto, intimum meum est votum. Conjugi tuæ Elizabethæ castissimæ thori, & vitæ sociæ, me & mea seriò defer. Lugduni nostræ.

I. CRVCIO *fratri S.D.*

Eodem.

APertis litteris tuis, admiratio simul, & dolor me tanquam ictu aliquo fulminis, attonitum reddiderunt, cum inopinatum obitum conjugis tuæ intellexi. Itáne ultimùm mihi non ita pridem visa, abiit; &

Illuc unde negant redire quemquam?

Heu quàm mortales sumus! quàm fragilis materia, & levi casu rumpenda! Quamquam quid subit mirari? Scio enim pallentem illam Divam capiti unicuique nostrûm imminere, & ictu quos ferit percellere inexspectato. Morimur omnes, & jam cœpimus ex quo nati: *quidquid ætatis retrò est, mors tenet.* Sicut in aquà pisces ludunt; & in aëre, ramisque arborum, aves insidiarum securæ: at illi hamo capiuntur, istæ tendiculis, aut visco. Sic fit nobis, & aliquem semper è magno illo hominum grege, venatur, tenet, capit nigra hæc *dea*; & nec tuę parca fuit hęc *Parca*. Amissam scio doles. Quid ni? Homines sumus, non scopuli, & illisione rerum fortuitarum movemur. dulcissima quoque tibi fuit vitę socia, optima conjunx, fœcunda mater,

ter, ad rem attenta, Oeconoma, ſedula liberorum educatrix, verbo, affixa domo, ut teſtudo ſuæ cochleæ. Sed quem tibi dolorem permittit ratio, etiam coërcet, & lenit. Non enim ut palex ab omni vento: ſic nos rapi ab affectuum turbine debemus, ſed rationis pondere ſtabilire hunc animum. Communis enim hæc Naturæ lex eſt, ut qui cœpit eſſe, aliquando deſinat, ad quam componi, non Sapientia, non ratio ſolùm ſuadet, ſed neceſſitas cogit. Qui adverſus tempeſtatẽ nititur, ſæpe naufragium facit: at qui obtemperat procellæ, ſuperat. Ad quid immoderatus ille luctus, ad quid lacrymæ, ſi quod lugemus non poſſe tantum, ſed debere evenire, præſcimus? Si & nobis, quod illi evenire poteſt, & debet? ab eo; cujus ſupremæ voluntati, noſtram ſubmitti par eſt, & æquis animis ferre quidquid jubet: non aliter quàm univerſũ, & in magno hoc univerſo, ſol, luna, ſidera, elementa, non invita parent Conditori. Obſecro te, in hoc luctu, oculos mentis ad Deum flecte, unicum afflictæ & exulceratæ mentis perfugiũ, & ab illo robur ſume, in hoc mœroris tui deliquio, quod crudum dolorem tuum mitiget, aut mergat. Conjugem amiſiſti? Imò jam demũ è miſera ſervitute peccati aſſerta eſt juſtis vindiciis, in libertatem filiorum Dei. Cogitas multa eſſe quæ perdidit? cogita plura eſſe quæ non timet, non cupit, non patitur, imò plura longè eſſe quæ poſſidet. Ad eam enim vitam commigravit, ad eam felicitatem, quàm nullus animo complecti unquam potuit. Exceſſit vegeta, juvencula, plena ſanguinis & virium? Quis ſenectam addixit, aut plures annos? Sic ordinandus eſt dies omnis, tanquam cogat agmẽ, & conſummet, atq; expleat vitam. Sed ita ſumus,

——— *maxima parvo*
Tempore molimur.

Et mortem quàm præmaturam omnes timemus, & tanquam leges ſcribamus, Deo in ſenectutem rejicimus; ſed ille ſtat vitæ, laborumque arbiter, & pro-

& producit, aut incidit. At tali ætate (inquies) abripi durum videtur. Videri, scio; esse tamen qui potest, nisi vitæ finem, non in bene, sed diu vivendo collocemus; οὐχ' ὁ μακρότατος βίος ἄριστος, ἀλλ' ὁ σπουδαιότατος. Diu vixit, qui bene, qui honestè: imò quicunque moritur, senex est, quia in annorum meta: & sapientes non annorum, sunt; sed anni sapientum. Quid quod hęc ipsa quietis pars est, ad quietem citius transferri: & qui navigant, acri malunt flatu, in portum devehi, quàm segnibus ventis diu ludi, aut lentissimo tranquillitatis tædio lassari. *In hoc errore versamur, ut non putemus ad mortem nisi senes, inclinatosque jam, vergere, cum illo infantia statim, & juventa, omnisque ætas ferat. Prudens hic qui omnes horas complectitur; sic enim fiet, ut minus ex crastino pendeat, si hodierno manum injecerit.* Nam quod ætatem vocamus humanam, si compares immenso videbis quàm exiguum sit quod optamus, quod extendimus. Ex hoc enim quantum lacrymæ, quantum solicitudines occupant, quantum valetudo? Adjice labores, luctus, pericula, & intelliges etiam in longissima vita minimum esse quod vivitur. Fateor cum insigni familiæ jactura, & tuo ac liberorum non levi incommodo ereptam. Quid tamen est? Ideone supremi illius Patris, & Rectoris universi contracta manus? ideone curam tui posuit, & liberorum? non faciet, quamdiu tu, & tui; & curæ sunt hæ curæ illi, qui supra nos curat. Quorsum sodes lamenta, & singultus? quorsum querelæ? non juvant, quia non mutabis Etiam non decent; quia æterna hæc lex est, *nasci, denasci, oriri, aboriri*; & à DEO, in quem insurgere, impium est & profanum. Nullum hic fata discrimen agnoscunt, nullum ordinem; in senes & juvenes, decrepitos, & vegetos suum exercent jus.

Poma ut in arboribus pendent: sic corpora nostra
Aut matura cadunt, aut citò acerba ruunt.

Veterem poëtam audi, *Avellimur*, inquit, *dejici-*

mur, sponte cadimus, & hæc omnia ex fatali lege. Ideò nullus non dies tanquã ultimus adspiciendus est, & Christiano sic ordinandus, tanquam canat receptui; ne cum illi moriendum, mortis nomen reformidet, quam sibi effecit cogitatione multa familiarem. O sapientem, qui hic sapit nec quicquam impotentius, contra æternum hunc cursum molitur. Repugnas? nihil tam exasperat fervorem vulneris, quàm ferendi impatientia. Obniteris? hoc unum vinces, ut pluribus plagis contusus vincare. *Similis refractariis illis equis, qui si recalcitrent, hoc consequuntur, ut verbera etiam aliquot excipiant, nec excutiant tamen jugum.* Quare quod vult velimus, quò ducit eamus. *Necessitatis enim non aliud effugium est, quàm velle, quod ipsa petit.* & nisi facimus, trahendi nihilominus, aut impellendi. Quæ autem dementia est potius trahi, quàm sequi? Θεῷ δουλεύειν οὐκ ἐλευθερίας μόνον ἀλλὰ καὶ βασιλείας ἄμεινον. At triste (inquies) illud *Avelli*. Triste certè, si verè tale esset. Quid? Avelline potes ab ea quam votis tuis cotidie comitaris, in meliorem illam sortem, in quam ivit? cujus indies tibi ob oculos versatur imago? quam in animo circumfers? quam loqueris, cogitas, spiras? ad quam pleno gradu tendis? Nam quid hæc vita? Nihil nisi miseriarum finis, & exordium felicitatis, & ad illam aditus. Illam dico æternam, beatam, & cui uni, VITA hæc vivit. Et ut diutissimè vivas (ita voveo) tamen pauca lustra supersunt, fortassis anni, imo dies, & sequeris illam præmissam. Et hoc *divelli* appellabis? Non divulsa, sed prægressa est; non obiit, sed abiit, ex tristibus & turbidis, ad lætiora & puriora. Vbi semota à rebus nostris, sejunctaque longe, neque miseriis exeditur, neque iis angitur incommodis, cum quibus quotidie dum in terris sumus luctamur. Quis metallum perire dixerit, cum liquescit, & posita per ignem scoria, insignis statuæ materiam præbet? Idem in tua, quæ defœcata jam per mortem, in splen-

ſplendidam imaginem Dei tranſit. *Qui periti cœleſtium ſunt, in Solis, aut Lunæ deliquio, non ſtupent aut timent: ſciunt enim mox redituram utrique ſideri ſuam claritatem. Simile nobis Chriſtianis ſit, qui gnari divinarum promiſsionum, non mortem, hanc habemus, ſed tranſitum ad vitam,* Sed amâſti eam unicè. Quid ni & nunc? optiméque illi eſſe velis, quę tanto amore dignior eſt, quo altius evecta DEOque propior, qui AMOR totus, & CHARITAS, amare didicit perfectè Sanctos omnes, & te in iis. Nec tamen toto à te abiit: liberos vide, quos ad votum tibi reliquit, & ex utroq; ſexu; in quibus vivere illā puta, & te affari. Malè enim ac ne vix obiiſſe videtur, quæ in tot animis, corporibuſque ſuorum vivit. *Vt agricola parum aut nihil dolet in arbore amiſſa quæ ex uno trunco plures frutices & jam pœnè arbores dedit: ſit hîc ſimile.* Magna pars hominum miſera eſt, non alia de cauſa, quàm quia querulus ipſis eſt animus. Melius Cæſar qui in terram prolapſus, etiam caſum ſuum benignè interpretatus eſt, *Teneo*, inquit *te Terra mater*; quodq; moroſus aliquis aut morus, mali præſagii loco habuiſſet, ille in victoriæ bonum omen non minus lepidè, quàm animosè convertit. Idem tu,

——— *leve fit quod benè*
Fertur onus:

Nihilque tam acerbum eſt, in quo non æquus animus ſolatium inveniat. Habuiſti ut amiſſurus aliquādo? Benè. Amiſeris jam, tanquā adhuc habeas, & hoc ipſum quod fruitus es non annos aliquot, ſed luſtra, in lucro deputa. Nam ut benè Philoſophi; *certiſsima illa voluptas eſt, quæ fuit*; & ingratus ille eſt qui præteritorum oblitus, præſentia tantum cogitat, aut futura. Aves & feræ fœtus ſuos diligunt, quarū concitatus eſt amor, & pene rabidus, ſed cum amiſſis, totus exſtinguitur. Hoc prudentem virum non decet: meminiſſe perſeveret, lugere deſinat. Ut finiā, duo nunc munia, *Patris*, & *Matris* ſuſtinere te volo; atq; ut facias, peto, rogo, poſtulo,

ſtulo. Etiam illud ut animum capias non à ratione ſolùm, & ſolatium à Chriſti ſchola; ſed & à liberis tuis, optima ſi quid video, indole præditis, quos tu forma, & dirige ad Dei gloriam, & tuum ac familiæ decus. Ita ſit. Nam altera jam anchora navis tua ſpoliata eſt; DEUS ſervet illam *ſacram*, & te patrem diu velit ſupereſſe. Delphis.

GERARDO SGRAEFWEGIO
Studioſo S. D.

Lugd. Bat.

ITane heri me inſalutato, Leidam redire tibi decretum? & dulciſſima me tua præſentia fruſtrari? ô factum ab amico non amicum! Nam quod res tuas obtendis, & occupationes, non excuſo, imò indignor; ſed indignatione tibi non ingrata, cujus fons ab amore tui, & ſtudio. quò fit ut nec offendas, cum offendis. Vt enim irritabilis eſt ſenſus tenerè amantium, ad capiendam, ita pronus & facilis ad deponendam offenſionem. Sed heus téne plus ſolito vexat vetus illa tua contubernalis melancholia? ſuſpicor; & jure. Vt quid enim tamdiu nihil à te vidimus litterarum? Cur binis his menſibus nulla nos amoris tui afflavit aura? Emenda, & cave ſedem in te figat hæc ingeniorum peſtis & fatalis calamitas, quam niſi vitas, ſeriò dico, te ipſe vitas. Cave inquam ea te abripi patiaris à laudabili ſtudiorũ tuorum inſtituto: nec te tranſverſum agat nimia tui, ingeniiq; diffidentia. Nam initia ſalebras ſuas habent: reliquus curſus in proclivi eſt, & multa experiundo fiunt, quę ſegnibus aut puſillanimis ardua videntur. Quare devorandum ſtrenuè, quidquid laborum ſeſe offert, nec ſtatio hæc temere deſerenda. *Perdit agricola quod ſparſit, ſi labores ſuos deſtituit in ſemine. Multa cura, ſata perducuntur ad ſegetem: nihil in fructum pervenit, quod æqualis cultura non proſequitur.* Vacillas interdum, imo cadis? ne cede tamen, at

ſurge & aſſidua (quod facis) induſtria, improboque labore, naturæ tarditatem, quam vocas, corrige, & emenda. Viden'? ut miles quoque, ſi cecidit, ſurgat alacrior; & animos, iraſque ſumat à caſu? Idem in te. Redigendus in gyrum rationis animus, ne intus obſtrepat, & ſuperanda hæc in ſtudiis, reluctantis naturæ tædia, quæ currenti tibi ſcrupulum identidem injiciunt, & moram. Lentius tibi progredi tua videntur ſtudia? Cogita, maxima quæque (neque id rarò) tardos habere progreſſus & mora creſcere, nec uno ictu dejici quercum: multaque adhuc in te deſiderari quæ longiores, in hoc cœpto itinere, labores expoſcunt. Ut horologii umbram non progredientem, ſed progreſſam ſentis; & herbam non creſcere, ſed creviſſe: Ita & ingeniorum profectus, minutis conſtans auctibus, ex intervallò ſentitur. Sed ut longiore via potius utendum eſt, ſi modò tutior, quàm breviore, & periculoſa: Sic ad doctrinam enitendum, ut ſerius contingas, tutò potius, quàm ſtatim & cum periculo. Quod autem periculum majus eſſe poteſt eo, quàm αὐθαδείας, & vanæ opinionis hordeo, paſtam habere animam, non vero ſapientiæ ſucco? Quid, quod citò parta vileſcunt; contrà diu, multumque deſiderata, dulcius obtinentur. Tarditatem tuam incuſas? βέλτιον ὀψιμαθῆ καλεῖσθαι, ἢ μὴ ἀμαθῆ. Fateor quidem ad doctrinam capeſſendam plurimum momenti naturam habere: ſed ingenium ſæpe labor vicit, & naturam induſtria. Exempla petis? Soli natura ſi cultura deficiat, ſterileſcit, quantoq; melior terra, tanto deterior fit neglectu. Contra, ſolum quod per duritiem ligones vix admittit aut aratri dentem, ſubactum jam, illico fructuum ubertate luxuriat. Sed & vide ne in numero eorum cenſeare, qui non tam tarditate, quàm tarditatis opinione laborant. Mirum, quantum in optima etiam ingenia, præjudicata hæc poſſit opinio. Sed ut procellæ quædam repente oriuntur, & repente ponunt: ſic illa ſi ratio-

si rationi des locum. Eruditionem desperas, & doctrinam? At desperatio quoties magnæ spei causa fuit? Et quot hodie videre est viros magnos, Musarum *Hercules*, & præ aliis in nubibus *Aquilas*, quos non minus, quàm te, hæc prima coxerunt tyrocinia? Emersêre tamen, & vastum illud literaturæ pelagus feliciter superârunt. Præstat mi Sgraefwegi nimia sui peccare diffidentiâ, quàm φιλαυτίᾳ: illa quippe nos rectà ducit ad sapientiam; hæc abducit: illa diligentiam acuit; hæc torporem parit, & ignaviam, & non nisi doctrinæ solidioris everriculum est, & profundæ ignorantiæ mantile. Qui enim, amabili hac insania fatui, plus nimio sibi placent, oscitantius ferè sua tractant studia, rati se earum rerum scientiam consecutos, à qua tamen quàm longissimè absunt. Somniantibus similes, qui aureos montes possidere se credunt, & magna auri pondera, clausis vident oculis. Quæ, somno soluti, somnia esse vident, & umbram, imò *nihil*,

Et cuncta aërii discerpunt irrita venti.

Imaginaria enim tantum est, & umbratica eorum eruditio, ad quā aliquando pervenire potuissent, nisi jam se pervenisse putarent. *Sicut struthionem ajunt volandi speciem habere, non volare. Tales illi, docti videntur, vera tamen eruditione expertes.* Hoc morbo fere, hodie juventus nostra laborat, qui eò periculosior est, quod plerique morbum esse non intelligunt. Ac proinde ut difficillimè sanantur, qui sui sensu carent, in morbo; ita difficillimè revocantur ad meliorum in studiis mentem, qui multa sibi deesse, nec vident, nec sentiunt. Quanto tu melius, qui tenuitatis tuæ probè conscius, nullam non adhibes operā, nullum non moves lapidem, ut politioris litteraturæ & philosophiæ studiis mentem imbuas; & metam quam à puero tibi proposuisti, feliciter, & cum laude contingas. Si testudineo (ut tibi videtur) gradu, saltem firmo. *Poco à poco van à lexos, y corriendo mal lugar.* Scimus

mus sine radice, arborē arescere, sine fundamento domum corruere. Perrarò durant citò nata, nec ferunt ætatem, quorum accelerata est magnitudo. Quæ egregia futura sunt, serò proveniunt, & lentis auctibus absolvuntur. In rerū natura, celeris, nimisque præcox cucurbita, se in altum, brevi admodum temporis spacio, effert; & cum de se quid magni promittere videtur, deficit. Sic ingenia quò præcociora, eò breviora. Præcipitari nolunt studia, sed premi: & in iis, ut in pomis immaturis, placet acerbitas: nam hæc demum maturescunt, & maturitas his tempestivam adfert suavitatem; reliqua ante tempus putrescunt. Accedit, quod quæ labore & molestia discuntur, firmiùs longè adhærescunt, quàm quæ παρέργως, & ὡς ἐν παρόδῳ. Et ut vasa angusto ore difficilius recipiunt, sed retinent certius, liquorem: ita ingenia quæ tardius percipiunt, ferè meminerūt tenacius. Quercus icta non statim sternitur, nec vertit aries primo impetu muros: frequenter quæ putaris perfici non posse, tempus expedit. Macte igitur, mi Sgraefwegi, & quo pede cœpisti perge. Habebit præteriti laboris secura recordatio, suam olim delectationem; & exanthlato studiorum cursu, liquescet tibi aliquando moli cogitatione animus, ubi te consecutum senties, quæ jam plus nimio desperas. Interim solitudinem fuge, quæ pabulum est melancholiæ, nec libris tuis nimium indulge. Nam quò plus operæ iis impendes, hoc te magis impedies. Quod evenit in Labyrintho propetantibus, ipsa illos velocitas implicat. *Amant*, ut est in veteri verbo, *alterna Camœnæ*: & ut studiis sua sunt laxamenta, & temporum intercapedines: ita ex assiduitate laborum nascitur animorum quædam hebetatio, & languor. *Danda est remissio animis, meliores, acrioresque requieti surgent. Ut fertilibus agris non est imperandum; citò enim exhauriet illos nunquam intermissa fœcunditas. Ita animorum impetus, assiduus labor frangit; vires recipient paululum resoluti,*

resoluti, & remissi. Si quos tam austero, rigidoque judicio est, ut ne *Hilaritatis* quidem nomen ferat, Naturæ ille infensus, omnis amœninatis fructu genium defraudat. Alendus, alendus animi ille vigor, ut honesto exercitio, non tantum sani, sed vegeti, robustique simus. Sed de his satis. Tu audi tantum, & ama ista, ac me tui peramantem. Doctissimis Polyandro, & Heinsio plurimam à me salutem nuncia. Ex urbe in qua tu olim.

G. SGRAEFWEGIO
S. D.

Lugd. Batav.

JAm verò non tam verbis, quàm re testaris studium nostri, qui alteris litteris me occupas, nec tale quid opinantem, tam humaniter, tam officiosè salutas. De quo te amo. Libros quos ad me misisti, accepi, una cum litteris ad Pavium nostrum, quæ illi gratissimæ fuére, iisque prima occasione se responsurum, significat. Progressus tuos in stylo, probo & laudo. Phrasis tersa, facilis, non affectata. Latinitatem spirans, & elegantiam, arguta quoq; & sententiarum flosculis, judiciosè satis & feliciter adspersa. Rectè, quod studiorum tuorum seriò satagis, omnesque alias cogitationes relictas habes, præ cura conseqendæ eruditionis. Quæ unicum in vita viaticum est, quod cum naufrago ena.at: ut vel ad summam (ut res sunt humanæ) angustiam redactis cum Biante exclamare liceat; *Omnia mea mecum porto.* Hæc illa est supellex, quæ ubique terrarum nos comitatur, nec ante dominum, quam vita destituit. Ideò fluxis his, ac caducis fortunæ ludicris, longè præferenda. Ad virtutem enim nos ducit, & sapientiam. At illæ quas vulgus miratur, pene dixeram, adorat, *Stultitiam patiuntur opes*, sarcinæque sunt & onera, ituris ad bonam mentem. Placet, quod totum te stilo dederis: sed in eo parando, unum te moneo; facessat varia ista & desultoria auctorum lectio. *Distrahit*

enim *animum librorum multitudo : & fastidientis stomachi est, multa degustare.* Et ut oculus, qui varie se inflectit, intentè nihil videt: sic mens quæ distrahitur. *Certis ingeniis*, ut optimè Seneca, *immorari oportet, & innutriri, si velis aliquid trahere, quod in animo fideliter sedeat. Quæ varia sunt & diversa, inquinant, non alunt; nec prodest cibus qui statim sumptus emittitur. Et ut ægri animi ista est jactatio : ita nihil æque sanitatem impedit, quàm remediorum crebra mutatio. Qui quò destinavit, pervenire vult, unam sequatur viam, non per multas vagetur : non ire istud, sed errare est.* Quid? quod *nusquam est, qui ubique est. Ut enim in peregrinatione vitam agentibus hoc evenit, ut multa hospitia habeant, nullas amicitias : ita necesse est iis accidat, qui nullius se ingenio familiariter applicant, sed omnia cursim, & properanter transmittunt.* Quocirca ex authoribus probatiores lege, atque eos tantum, quorum oratio ad informandum animum, solida rerum cognitione, ac scientia, apta videri possit. Sed nec in eorum lectione, unus idemque semper tibi scopus. Aliud in isto, aliud in hoc tibi imitandū propone. Delectare vis? nullus plus habet festivitatis, & leporis quàm Plautus; nullus plus elegantiæ, quàm Terentius. Docere? non alius, Seneca probat vel efficacius, vel peritius. Flectere? nemo Cicerone acrior, nemo qui Auditorum animos rapiat magis, aut stimulet. Copiam amas? nusquā suppellex locupletior; tori hic, ac quasi jubæ, & verrens lacinia, ac stola. Sublimitatem? nusquam sublimior, nusquam altior. Placet Laconismus? nulli plus Tacito, Sallustio, Seneca, cognitionis relinquunt: ossa hic, musculi, nervi. O mi Sgraefwegi, quàm suave est variis his epulis pasci! Sed ut apes non quidvis ex omnibus colligunt: ita non omnia petenda ex eodem autore: sed ex unoquoque sumendum, quod habet utilissimum. Et ut illi qui sunt à scorpiis icti, solent, ab iisdem remedium petere: ita tibi author sum, ut animi lassitudinem

studiis

studiis gravioribus contractam, iisdem, sed amœnioribus nonnunquam recrees: haud aliter quam in dubia cœna, ad nova fercula, se fessa deliciis gula laxat. Etenim qui verè studiosi sunt, non tam intermittunt studia, quàm remittunt; & relaxant subinde ingenium, cessant nunquam; otiantur interdum, sed interim agentes aliquid, & cum Romano illo, *nunquam minus ociosi, quàm cum ociosi.* Ita enim feriantur, ut otii rationem pulchrè queant reddere; & cessatio eorum plus adferat bonæ frugis, quàm quorundam negotiosissimæ occupationes. *Sic nimirum agrestes olim Curii, sic veteres Coruncani, sic Fabricii, cum pax bella suspenderat, inter aratra vivebant, & ne virtus quiete languesceret, depositis in gremio Jovis Capitolini laureis, triumphales viri rusticabantur. Sic fortis, & gnavus miles dum in æstivis, aut hybernis agit, aut dum induciæ præstant, ut necesse non sit in acie stare, aut excubare; tamen ita lusibus relaxat animum, ac vires reficit, ut lusus ipsi militiã sapiant. Pugnat ad palum, jaculatur ad scopum torquet fundam, vibrat hastam, decertat palæstra, concurrit lanceis, torrentem natatu transmittit, armatus in equum insilit: denique sic feriatur à belli muniis, ut ad ea redeat vegetior.* Ad hoc exemplum, animum studiis fatigatum instaurare te volo, & contractas intentiore vita nubeculas dispellere, aut eruditorum conspectu, & alloquio; aut inter ambulandum lectione eorum, aut meditatione, quæ cum fructu adferunt voluptatem. Quid refert? Ardua hæc ad eruditionem via, diverticula sua habet, & oblectamenta, quibus, quidquid in ea molestiarum occursat, lenire debet aut superari. Quemadmodum pictores oculos nimia intentione hebetatos, in virides colores transferunt, ac recreant: ita tibi licet à gravioribus studiis, ad molliorem, mitioremque Musam transire. Lusciniis tantum est canendi studium, ut certantes emoriantur, spiritu citius deficiente, quàm cantu. Ita nonnulli litterarum immodico amore, valetu-

dinem exstinguunt: & dum à nullo vinci volunt, eruditione pereunt, in ipso conatu. Tu sic ad eam enitere, ut valetudinis tuæ non minorem, quàm studiorum habeas rationem. Ut enim pluvia lenit, & modica, facilius in terram penetrat, & humectat: sic studia in animos. Et ut illi qui venantur, facilius fallunt feras, si aliud agentes id faciant: ita non rarò maximè proficiunt illi, qui aliorum opinione, quod aliud interdum agant, minus proficere videntur. Nempe ut nautæ vela sua interdum sinuant, & obliquant, & tenent nihilominus suum portum: sic tu per has ambages, & diverticula, studiorum tuorum metam. Ad amicorum ὁμιλίαν & familiaritatem quod attinet, delectu hîc opus est. Non omnes in vultu animum gerunt: simulare, fallere, decipere, in proclivi est. Non omnes tam boni sunt, ut amari mereantur, non omnes dextra tua digni. Tales sectare, quorum eruditione, & exemplo doctior reddi potes, & melior: quorum sermo sollicitudinem leniat, hilaritas tristitiam dissipet, conspectus ipse delectet. Qui alio ingenio sunt, sanguine viperino cautius vita. *Nam prorsus non sine contagione, improborum familiaritas esse potest: conspurcatur qui cœnum, aut lutū contrectat. Et ut flumina per se dulcia, cum in mare venerint, salescunt: sic adolescentes haud mali, si in malorum venerint consortia, tactu inquinantur, & mixtione.* Ætati tuæ nihil diligentius dispiciendum est, quàm quos in familiarium tuorum numerum cooptes. *Inimica* enim *est multorum conversatio. Nemo non aliquod nobis vitium commendat, aut imprimit, aut nescientibus allinit.* Nec tamen truncum ego te, & caudicem, hoc est ab omni honestæ recreationis sensu, alienum esse volo; neque etiam severum, ac tetricum. Hoc tantum moneo, non eas quærendas amicitias, quæ dulcissimæ videntur, sed quæ honestissimæ sunt. Quid amplius? miscenda hæc ipsa, & alternanda sunt, solitudo & frequentia. Illa tibi faciet homi-

num deſiderium, hæc tui, & erit altera alterius remedium. Odium turbæ ſanabit ſolitudo, tædiũ ſolitudinis turba, ne plus nimio ſolus mæſtam vigilantiam, & malas curas exerceas. Vale φίλτατον κάρα, & Crucium tuum qui te medullitus amat, amare perſevera. Delphis.

GERARDO SGRAEFWEGIO I.Cto. S. D.

Eodem.

Ἅλωτα γίνετ' ἐπιμελείᾳ, ϗ πόνῳ ἅπαντα, inquit Poëta. Et in quem verius, quàm in te? qui ruptis conſilio meo δυσελπίας tuæ, & diffidentiæ repagulis, latoque illo ſtudiorum amne trajecto, ad doctrinæ portum feliciter tandem appuliſti. Ita certè oportuit. Et ô beatũ illum diem! quo te in patriam reducem, non jam ſtudioſum, ut olim, ſed *Licentiatum*, ſed Juriſconſultum, & *Themidis* Sacerdotem appello, non auri, argentiq; vi, extorto Licentiæ titulo (ut fere fit) ſed Juriſprudentię Sacris inauguratum, cum laude & applauſu eorum omnium qui ſolenni huic Actui interfuêre. Tantũ ſcilicet poteſt indefeſſa, cum alacritate conjuncta, φιλεργία, & labor, ut ii qui more teſtudinis repere quaſi videntur, non emergant ſolum, ſed & acerrima non rarò ingenia, longè à tergo relinquant. Nempe ut Sertorii miles caudã equinam depilavit ſenſim carpendo: ſic tu ſtudiorum tuorũ metam feliciter attigiſti, doctrinæ incrementa ſenſim capiendo: & ut arbores quedam; ſic eruditio tua firmior erit, quò tardiùs crevit. Gratulor, gratulor tibi, ocelle amicorum, novum hunc honorem, & ſi quid vota mea poſſunt, Deum oro, bonorum omnium fontem, ut cujus nunc in arduo hoc ſtudio, progreſſus eximia dediſti ſpecimina, magis magiſq; excreſcant, communi Reip. bono. Quo ſtudia noſtra, inprimis dirigenda, ut non nobis tantum, ſed & Patriæ nos natos eſſe, appareat. Sed audi. Serio nunc hoc Juris, & legum

pelagus intras, in quo scopuli, & vada, imò Scylla & Charybdis: & quanquam natura probus, tamen nescio quomodo vitio ingenii

——— *proclivior usus*

In pejora datur, suadetque LICENTIA *luxum,*
quæ periculosissimum solet esse depositum apud eos qui non callent artem utendi. Tute igitur coërce, & quod in te est, effice, ut verè (qui jam pridem annos & ingenium *Justitiæ* consecrasti) J.Ctus. sis, atque audias,

Vindex avaræ fraudis, & abstinens
Ducentis ad se cuncta pecuniæ,

Rabulas istos, & Legulejos vita, nummorum in Caussidicina ęruscatores sordidos, Harpyias forenses, & Apuleii verbo, vultures togatos, qui sacrum hoc, & venerandum *Causidici* munus, tricis suis, ac involucris dehonestant, leges etiam in liquido jure, ut ceram habent, & pro animo, aut lucello suo, huc illuc flectunt. Utque libra in eam vergit partem, unde plus accipit: sic illi nunc huic, nunc illi favent, qui plurimum det, non cujus caussa sit optima; & alienę tranquillitatis, ac opulentię quasi pertæsi, perpetuò litem ex lite serunt, ac sub recti specie jurisque obtentu, honesta clam exercentes latrocinia, fidei suæ commissos clientes, quibus summa votorum est citò absolvi, nefariè produnt, & perdunt; pecuniaque emunctos ad inediam, longo litium sufflamine, tandem redigunt, & famem. In quos incidere, crudelius longè censeo, quàm in corvos; nam hi cadavera exspectant, & non nisi mortuos vorant, illi vivos. Tineas, illos, & sorices Rerumpubl. meritò appelles, in infamiam seculi natos, & ludibrium Sacrorum *Themidis*, cujus splendorem non vident, dum oculos, animumque habent tantum in auro. Quos si Principes aulis suis ejicerent, næ illi Augiæ stabulum purgarent, & cum Hercule *monstrorum domitores* dici possent. Tu osor, aut insolens aulicarum artium nostri temporis, aliò mentem

converte,

converte, & animum. *Justitia* imprimis tibi sit cordi quæ virtutum omnium Regina est, & Reipubl. benè constitutæ basis & fundamentum; quæ Deo cultum tribuit, Regibus obedientiam, majoribus reverentiam, minoribus comitatem, oppressis tutelam, dubiis consilium, omnibus innocentiam. Hanc cole, hanc ama: hæc unica actionum tuarum, imo & vitæ norma sit, & regula; & ad quam alios provocas, te ipsum compone, ne cuivis alii melius, quàm tibi ipsi consulere videaris. Inauguralem tuam sine præside disputationem de nobilissima *Usufructus* materia, nomini meo inscriptam, vidi, & legi: vidi & ampla ac luculenta quoque Professorum Academiæ testimonia, quibus te discedentem honorificè condecorârunt. Quid dicam placent: & ista stimulum tibi esse volo, & calcar (ita loquor) ut ipsa *Themidis* adyta penitiora perlustres, & pium tuum pectus, legum sacratiorum succo ita imbuas, ut quidquid in iis laboris collocabitur, id totum aliquando ad Reip. bonum, & salutem redundet. Sine qua

Vide latens virtus; quid enim submersa tenebris
Proderit?
Haud magis,
Quàm lyra quæ reticet vel qui non tenditur arcus.

Vale mi Sgraefwegi: Κἀμὲ ὥσπερ εἴωθας, ἀγάπων, διατέλει. Pavio meo optimarum partium juveni, multam salutem. Delphis.

JOH. CABELIAVIO I.Cto.
S. D.
Hagam-Comitis.

Cæteris tuis, vir clarissime, hesterna die, manu Sgraefwegii ad me datis, nihil mihi gratius, dulcius accidere potuit, ita prompti & pronæ adfectus plenæ sunt. Caudex aut stipes non homo, si amicitiam hanc quam ignoimmerenti, tam benignè, tam humaniter of-

fers, non amplectar, non exosculer. Est profecto quod mihi gratuler, ei me innotuisse viro, in quo insignis candor & pietas, cum litteratura certare, déque principatu contendere, mihi videntur: ita omnia tua quæ vidi hactenus & legi, εὐσέβειαν singularem redolent, & illibatam animi integritatem. Quæ quanto rariora sunt, tanto ea magis in te admiror. Hoc præsertim seculo, quo nescio an ullum multis retrò annis, extiterit doctius; sterilius verò, quod deplorandum, pietatis. Sine qua tamen (audebo dicere) omnem ego floccipendo litteraturam, quantocunque etiam penitioris rerum scientiæ mangonio sit obvoluta. Hæc, hæc vera est, & sola ad Sapientiam via; hæc veræ eruditionis basis, & fundamentum, quæ lato, & læto tramite ad nominis æternitatem ducit. Quam te vir clarissime, ab ineunte ætate, ne dicam materno cum lacte altè jam pridem imbibisse haud obscurè ex scriptis tuis animadverto. Centuria enim tua prima epistolarum, quid religiosius? Cum familiaribus tuis & amicis, rebus afflictis, solatia præbes, & ad patientiam hortatris, aut constantiam in perferendis iis quæ summo illi rerum Arbitro propinare nobis visum, ex tristi suo mœrorum poculo. Quam graviter, piè, sanctè omnia, & ex ipso velut sapientiæ penetrali partitè tuis suggeris, & subministras: ut non amicum, sed medicum agere videaris; ita prudenter cuivis malo remedium applicas, & medicinam. Taceo seria tua ad diligentiam in studiis persequendis incitamenta: acres ad modestiam, & morum probitatem stimulos, quibus torpentes excitas, aut lapsos erigis. Taceo salutaria consilia quibus ardorem eorum & impetum, qui studiis injuriosè seduli, plus nimio impallescunt, non sine valetudinis dispendio, amicissimè compescis ac sufflaminas. Quæ tanto verborum lenocinio condita sunt ut non minus stili elegantia, quàm rationum pondere tuos monere videaris, & ad officium

nostri

non trahere, ſed ducere. Ad μετάφρασιν tuam quod attinet, ſi judicium exſpectas (verè dicam & citra palpum) feliciter in ea deſudaſti. Placet ſtili nativa ſuavitas, & elegantia non affectata; placent hinc inde dictionum floſculi, & ſententiarum lumina, non minus judiciosè, quam liberè inſparſa, ſerie tractationis illæsâ; ut gemmulæ veſtibus acupictis ingeniosè inſertæ ſine noxa formarum; quæ παροράματα præli intercurrentia, quæ excuſas tanquam leviores nævos facile inumbrant, nec operi tuo quicquam detractum eunt. Macte mi Cabeliavi hoc animo, & ſcripta hæc gradus tibi ſunt ad majora, non meta. Sic ſic ingenii tui monumentis, quæ annos ferant, & in ſeculum eant inclareſcere porrò perge: ut nominis tui fama, virtutis ac eruditionis alis ſubvecta, in ultimas tandem terrarum oras, ſe diffundat,

quà medius liquor
Secernit Europen ab Afro:
Quà tumidus rigat arva Nilus.

Quid refert? regia hæc ad cœlum via eſt; quam non niſi altę mentes, non niſi generoſæ decurrunt animæ. Supina enim, & ingloria pectora, ut nullo laudum ducuntur ſtudio: ita mundi hujus cœno, pecudum more, quas Natura ad paſtum abjecit, ſordidè adhæreſcunt. Triumviri illi de quibus in litteris tuis, nomine tenus tantum mihi innotuerunt: nulla mihi cum illis familiaritas, nulla neceſſitudo. Sed ſi ad Allobroges excurrendi, ſi Theodatos, Troncinos, Turetinos, magna illa Eccleſiæ, & Scholæ Genevenſis lumina & columina, litteris tuis ad amicitiam invitandi ſit animus, en me paratum. Pro munere tuo litterario per mihi grato, gratias habeo maximas, pro quo (libertatē vide & candorem quo jam nunc apud te utor in ipſo hoc aditu amicitiæ) en tibi ἀντίδωρον Logicam noſtram, ante annos aliquot à nobis editam, in Scholæ noſtræ uſum: munuſculum exiguum, ſed proni & grati in te animi teſtem. Tu qua es

ἐπιεικεία

ἐπιεικείᾳ animum nostrum referendæ gratiæ cupidum metire, non æstimatione muneris, sed propensa tribuentis voluntate; & qualecunque hoc mutui in te affectus, & amoris pignus, suscipe, quem nulla vis abrumpet, nulla fraus imminuet,

Dum memor ipse mei, dum spiritus hos reget artus.

Idque tibi non per epistolam scriptum, sed velut per syngrapham consignatum volo. De Hebræarum litterarum studio, pluribus aliquando, coram. Interim vale familiæ tuæ decus. Deus generosos tuos conatus, & labores litterarios ex voto secundet, ut Reipublicæ aliquando inservire possis, & patriæ, cui te natum auguror: & in firma hac spe salvere te iterum jubeo carum mihi caput, iterumque tibi à me gratiæ, quas habebo æternum. E musæo meo. 4. Kal. Nov. MDCXXXII.

JOH. CABELIAVIO J.Cto. *suavissimo amico amicam S. D.*

Hagam-Comitis.

VIrtus tua est, doctissime Cabeliavi (quanquam ut veteri fertur verbo, ἥδιςον ἄκουσμα ὁ ἔπαινος) quod laudes quas meritò tibi defero, aure surda præteris, & ad eas verecundari te, jubet ingenua & agnata tibi modestia. Sequitur tamen te gloria, & sequetur, quamdiu hunc premes sapientiæ callem. Placet interim hæc animi non fucata demissio, quæ incredibiles sui amores apud cordatos omnes, & bonos excitat; ut ex adverso philautia (quam ultrà Sauromatas, & glacialem Oceanum relegandam censeo) justum odium, & fastidium, animis eorum omnium ingenerat, qui doctam humilitatem venerantur, & colunt. Suffeni enim illi & eruditul, quos distendit opinio, ut utres ventus; quique in mustaceo laureolam quærunt, ingrati mihi semper, & exosi. Nec injuria. Quid enim scientia nostra, quid eruditio, si compares ad immensam illam & inexhaustam

Sapien-

Sapientię abyssum? quæ sagacissimi cujusque fatigat industriam: quid, inquam, aliud, quàm umbra in Sole? ut verè nobis hic exclamare liceat; *Heu quantum est quod nescimus!* & cum magno illo Hippocrate; *Ars longa, vita brevis.* Quare desinant vanitatis suæ nugaculi illi scioli, qui in doctorum numero, tantum numerus, pene dixeram nihil; & quod non sunt, nec esse se putent, aut putentur. Maxima enim pars eorum quæ scimus, minima pars est eorum, quæ ignoramus; imò pura est & puta ignorantia, præ illa artium & scientiarum perfectione, quam sequi quidem datur in hac vita, non consequi; deperire, non amplecti. Semper enim hìc in via sumus; & nulla ætas, nullum ingenium, ad ultima Scientiæ, aut Sapientiæ perducet. In DEO hæc perfecto. Vident hoc & intelligunt tui similes, quibus ut natura insevit ingenuam doctrinæ cupiditatem, reverentiamque posteritatis: ita gloria stimulus est & calcar, quo generosa pectora, sublimesq; animæ concitantur ad studium πολυμαθίας, quam tamen in se mutilam, & mancam esse, imò nullam, non inviti agnoscunt, quantoscunq; etiam in ea progressus fecerint. Litteras ad Theodatum, Troncinum, Turetinum, ubi ad me miseris per amicissimum mihi hic Delphis vivum, cui crebra sunt cum Genevensibus illis luminibus, literarum commercia, prima occasione tutò perferri curabo: meis insuper si voles additis, ut melius, & compendiaria magis via, iis innotescas. Centuriam tuam secundam avidus exspecto, ita mihi in Epistolicis tuis arridet, & placet stili facilitas Attico melle dulcior. Sed heus, mi Cabeliavi, quid tibi in mentem, quod carmen à me contendis honorarium, cui jam pridem exaruit si qua in me fuit venula. Musæ enim illæ quæ exsculpi non solent è quercu, Poëtarum fontibus irrigari identidem amant, & seria lectione coli, ac usu. Frumento similes, quod nisi subinde ventiletur, facile marcorem contrahit, & si-

tum;

tum; aut vineæ, quæ nisi fodiatur ligone, purgetur sarculo, posita tandem fœcunditate degenerat ac sterilescit. Ne tamen exspectationem tuam frustrari videar, en tibi specimen aliquod conatus nostri poëtici, quem juris tui facio. Si placent, tua sunto & honori tuo dicata. Sin minus edantur in lucem, & tradantur Vulcano, ut quæ igneus tui amor expressit, in ignem eant. De causa tua quod suggeris, quid ni cogitem? Jubet hoc tui studium, & cura? jubet & Reipublicæ bonum, cujus salus in vero, ac serio virorum delectu. Inde est quod opellam meam in litteris ad Nutium, etiam non rogatus, conferendam, putavi. ἴσως γὰρ καιρὸς ἀντιληπτέον τῶν πραγμάτων, & favores bonorum calidè ambiendi, nec numero minus, quàm pondere pugnandum, ut si non prosint singula, multa juvent. Tu si rerum potiaris, cave, felicitatem hanc solus digeras, sed illicò ad nos advolent tuæ litteræ, ut gratulari tibi liceat, unàque tecum lætari. Salve amicorum intime (& quod verius ego de versu nostro, quàm tu de nocturno tuo calamo) ignosce, imò vide, corrige, emenda sicubi cespitatum. E musæo meo, Delphis IV. Novembr. M DC XXX.

Ad clarissimum, doctissimumque Vir. Joh. Cabeliavium, alteram Epistolar. Centuriam edentem.

Non eadem nos cura tenet, non omnibus idem
Est animus, cunctis voto nec vivitur uno.
Ille fori rabiem, tricasque, & fervida laudat
Jurgia, conscriptosque Patres, *Nemesisque tribunal*
Præsidium, columenque reis. Contrà hic trabe vasta
Regna per undosum fugientia quæritat æquor
Intrepidus, terrasque alio sub Sole jacentes
Ardet, & impatiens oci freta cærula verrit.
Hunc laris immemorem patrii, juvat horrida Martis
Bella sequi, lituosque inter & tum rauca tubarum
Murmura, pro patriâ dulcem profundere vitam

Gestit

Gestit ovans pulchrumque mori succurrit in armis.
Ille paterna suis tutus fœcunda caballis
Arva colit, tacitusque procul discordibus armis
Pinguia Triptolemi committit munera sulcis.
Nobilior te cura trahit, pectusque, animumque
Spiritus intus agit melior, dum turpia vitæ
Gaudia, dum instabilis ridens ludibria mundi,
Pierias conquiris opes, quò fama superstes
Æquales longè ante alios, te è millibus unum
Eximat, excelsumque ferat super æthera nomen.
Felix ô nimium felix, cui tantus ab annis
Surgit honos, meritisque datur prævertere laudum
Jam fractos ætate senes. Te gaudet Alumno
Patria Musarum sedes; teque ipse tumescit
Mosa viro, viridesque sonant tua nomina ripæ.
Perge agedum, famamque tuis extendere scriptis
Ingenii sit Sparta tui: sic itur ad astra.
Non omnis moriere, tui pars optima tristem
Vitabit Libitinam, atræque oblivia mortis.
Musa suos vetat ipsa mori, Cœloque perennes
Alma beat, vitæque peracto stamine, tandem
Suscipit, & lætos meliori in sede reponit.

JOH. CABELIAVIO I.Cto. S.

Hagam-Comitis.

Miraris fortasse silentium meum, doctissime Cabeliavi. Sed en tibi causam! Negotiis plusculùm districtus per aliquot dies, mellitissimis tuis litteris respondere hactenus supersedi. Tu me pro humanitate tua & ἐπιεικείᾳ, culpa hac, si qua est, libera. Trinas tuas quas apertas ad me miseras, tumultuaria quidem cura, ob temporis angustiam, legi: sed mirum in modum mihi placuëre, subiitque animum admiratio insignis tuæ cum verborum, tum rerum copiæ, super uno eodemque argumento, tam affabrè variatæ, ut per jocum mihi & ludum tua fundere videaris. Mihi crede, allubescit vir amicissime, iterum dico, allubescit

bescit mihi, magis magisque tuum illud scribendi genus, doctum facile, & sine cura ulla accuratum, aversissimum quoq; ab omni fuco. Næ tu Latinitatem authorum, & elegantiam imbibisse, & indefesso studio, Romanum illum imprimis Sapientem in succum mihi vertisse videris, & in sanguinem: ita sententiosi tui stili me delectat brevis & succincta suavitas, nullis calamistris aut pigmentis infuscata. Supellex hæc litteraria, non ocreis paratur & calcaribus inauratis, non gladiis lateri accinctis, non capillorum luxuriantium cirris lævorsum in humeros molliter defluentibus, non choreis, & tripudiis, solita huic ætati lascivia; non denique mero titubantium grassationibus intempestis, & scintillante gladiorum attritu ad strata platearum, tanquam, si Hannibal esset ad portas, ut hodie *Batavæ* feræ nostræ *Stoa* sunt mores, sed infracto labore, & pertinaci, authorum lectione, & usu. Quæ quò graviora sunt laborifugæ nostræ juventuti, cui fere, blandientis inertiæ dulcedine, unum hoc opus est, *Ambulare* & *Nugari*, aut inter pectinem & speculum occupari; eò rariores tui habes imitatores. Citius enim opinor filiam suam Ceres invenerit, quàm illi horam quam Minervæ impendant. O viveret Persius quàm luderet in hos luxuriæ & vanitatis tribunos! At quàm egregiè sibi irent consultum, si tua hoc in parte premerent vestigia, & posthabitis illis aut mentitæ nobilitatis, aut Martis insignibus, virtuti litarent, & sapientiæ, viamque sibi sternerent, ad veram nominis & famæ nobilitatem, quæ longe supra solium, suprà tiaras, & sceptra Regum exsurgit. Sed hæc ἐν παρέργῳ. Frustrà enim sine *Moris tyranni* suffragio, censuram morum exerceo, & nitor contra torrentem. Hydræ caput amputare contendit, si quis morem inveteratum tollere speret. Litteras tuas ad Triumviros nostros, non ingloria nomina, transmittendas curavi, measque addidisti, ut fidem meam apud te
liberem

liberem, & exſpectationi tuæ ſatisfiat. Nullus dubito, quin fraternam tibi (ſi probè eos novi) amicitiæ dexteram ſint porrecturi, & tuam in litteris humanitatem exoſculaturi. Typographi tui lentam incuſas manum. Nihil mirum: ita ſunt, & plus ſatis explorata mihi id genus hominum faſtidioſa procraſtinatio, & tarda ſegnities: niſi forte morem & diſciplinam eos æmulari, quis dicat Maximi illius Fabij qui *cunctando reſtituit rem.* Bone Deus! quàm illi verè Lentuli, patientiam noſtram in Theſauro Catechetico Gallicè nuper edito, exercuerunt? quoties me etiam ſub prælo operis incepti ſubiit pœnitudo? Sed quid agas? ferenda imò devoranda hæc tædia, fruſtra etiam nos vexat, & urit, quod emendari non poteſt. De litteris meis quod ſuggeris, id totum ut arbitrio, ſic & prudentiæ tuæ committo. Non enim tantum ego mihi tribuo, ut ea quæ in amici ſinum, minus fortaſſis perpolita, & ſubacta effudi, publicare audeam, & docto huic ſeculo exponere. Optarim res tuas auſpicatum brevi ſortiri eventum. Sed aliter Deo viſum, qui ſpes noſtras ludere interdum videtur, aut aſpernari, quò preces noſtras ſtimulet, & acuat. Citò enim data vileſcunt; at diu, multumque deſiderata dulcius obtinentur. Tu interea obdura, & in quem deſcendiſti campum, petitor, perſta. Unde ut referre pedem non potes ſine conſcientia imbecillitatis, vel nota inconſtantiæ: ita vota tua in tempore hic aut alius veſper vehit. Vale vir ἐμῷ κεχαρισμένε θυμῷ, & fac brevi te videam, teneam, amplectar, & animos ac ſermones unà miſceamus. Interim ignoſce & indiligentiæ, & brevitati litterarum. E muſæo meo, alato ut vides calamo, VI. Januarii M DC XXXI.

VOLCKERO ab OOSTERWYCK
Illustrissimorum Ordinum apud Venetos Oratori à Sacris S.

Venetias.

OCcupationes meæ, vir doctissime, solito frequentiores, plusculos dies mihi abstulêre, & me tibi. Sed ignosce, & scribendi animum, quem aliquandiu habui, agnosce. Litteras tuas nuperas accepi, mero amoris melle stillantes, & affectu. De quo etsi nunquam subiit animo dubitare: fit tamen, nescio quomodo, ut omnis aperta illius, & non fucata significatio, accepta mihi sit & perjucunda. Novitium nostrum fœtum, Thesaurum Catecheticum nuper editum, tibi probari gaudeo, & judicium tuum de eo mihi gratum. quanquam (ita ut fit) ab amore magis nostri profectum, quàm operis merito. ὡς γὰρ δι' ὁμίχλης τὰ σώματα, οὕτως δι' ἀγάπης τὰ πράγματα μείζονα φαίνεται. Ut *per nebulam corpora; sic per amorem, & adfectum, res videntur majores.* Quam curta enim mihi sit supplex, nec aurium docti hujus seculi, non invitus agnosco. Vadum tamen hoc usu amicorum, tentare sustinui & in publicum famæ theatrum prodire: non ut gloriam inde referrem, à qua semper natura fui alienus sed ut concreditum mihi, fœnori darem talentum, & rudiorum in Ecclesia ædificationi meâ hac qualicunque opella inservirem. Sed quid audio? Itane conjunctissimus tibi symmysta Roussellus obiit? itane morte inopina, tibi suisque ereptus? Heu! homines quid sumus? Quàm totum hoc vivere, lubricum, breve, nihil. Equidem est cur doleas, φίλου γὰρ οὐδὲν κτῆμα τιμιώτερον. Amisisti (verè dicam) amicum re, non nomine; amicum candidum, literatum, & qua erat probitate, & prudentia, eximium doctorem vitæ, & ductorem; in quo virtutes simul omnes viguerunt, quæ sin-

ſingulæ in omnibus prædicantur. Quæ quò majora fuerunt, eò gravius te torquet & urit tanti viri jactura. Cave tamen plus nimio te maceres, & fibulam laxes dolori. Cogita jucundiſſimum eſſe quod habuiſti, humanum quod perdidiſti, & ineſſe rebus cunctis quendam velut Orbem, ut quemadmodum temporum vices, ita doctorum vertantur.

Æqua leges neceſsitas
Sortitur inſignes, & imos.
Omne capax movet urna nomen.

Dives ne priſco natus ab Inacho
Nil intereſt, an pauper & infima
De gente ſub Dio moreris
Victima nil miſerantis Orci.

Omnes eodem tendimus, imò *omnes eodem cogimur, ſerius, ocyus, ſors exitura.* At inquies, in iſto ætatis flore? Quaſi verò non hoc meritus ſit Chriſtus morte ſua, ut vivis dominetur & mortuis! Et ſi illius ſumus (ut eſſe nos oportet) cur non vitæ & mortis in nos arbitrium habeat & poteſtatem? Ignis quo clarior fulſit, citius exſtinguitur. Sic ingenia quo illuſtriora, breviora ſunt. Eripit ſe auſertque ex oculis perfecta virtus, nec ultimum tempus exſpectant, quæ in primo maturuerunt. Sed quæſo te quid hæc vita, cujus diuturnitatem tantopere ſuſpicimus, tanti æſtimamus, quid aliud quam laboris & periculi plena peregrinatio? quam miſeriarum, & calamitatum palæſtra? quàm ſcena? quid dico? ſcenæ imago, imo nihil? Quid vota noſtra hic aliud quam fumus, umbra & umbrâ minus? Quam fragiles ſpes noſtræ? *quam fallaces & inanes contentiones, quæ in medio ſpatio ſæpe franguntur, corruunt, & ante in ipſo curſu obruuntur.* O beatum ergo illum quem in lubrico ſtantem, & hoc corpuſculi ergaſtulo liberatum, Deus in vitæ firmioris portum tranſtulit, ex turbulento hoc, ac procelloſo mundi pelago. *In quem ſi quis intra*

primos

primos vegetæ & florentis ætatis *annos delatus est, non magis queri debet, quàm qui citò navigavit. Alium enim venti segnes ludunt, ac detinent, & tranquillitatis lentissimo tædio lassant: alium pertinax flatus celerrimè perfert: Idem evenire nobis puta. Alios vita velocissimè adduxit quò veniendum erat, etiam cunctantis; alios maceravit & coxit.* Quid? tu vitam hanc quam vivimus, dierum numero, & temporum intercapidine mensurari credis? Absit. Vixit, cui omnis hora ultima, omnis prima. Sat vixit qui benè: & canitiem ego laudo, non annorum, sed morum. Imò *senium*, id est senilem cùm gravitatem, tùm prudentiam, *multi maturè, & ante senectutem adipiscuntur: plerique nunquam, qui etiam senes vitia retinent puerorum.* At fugitiva licet & brevis sit vita proborum, implent tamen dies suos, & eos summus ille rerum Arbiter non ante diem, non præmaturè, sed opinione nostra, imò spe & voto citius eripit ex hac valle lachrymarum: ut adversus mortem qua nihil certius in ancipiti hac vita, tempestivè, imò in singulas nos horas muniamus. Nihil hic subitum, nihil inopinum nobis, nihil improvisum esse debet. In omnia præmittendus est animus. Sed tantum virum inquies? Curiosè nimis, mi homo; ne rimare, sed mirare hîc mecum Dei judicia, quæ occulta quidem multa esse possunt, nulla injusta: & quæ quoties à me cogitantur vincor magnitudine, & redigor ad silentium. Elephantes ajunt, etsi fluviis impensè delectentur, haud temere tamen eos ingredi, cum inscii sint natandi. Idem hîc. Cave temeritate pecces, aut licentia. Noxæ enim hæ æstimari humanitus non possunt, non debent. *Alia apud Deum trutina est, aliud tribunal, & quomodocunque se recondita illa sapientiæ cælestis arcana habeant, non culpanda ea nobis, sed ferenda & verenda.* Nimirum seculi hujus pravitas, & licentia tantum non meruêre virium, nec Ecclesiæ ingratitudo, tantum lumen: ὅταν γὰρ, ut præclarè alibi Philosophorum ille

ille princeps Plato ait, *βούληται Θεὸς δὲ πρᾶξαι πόλιν, ἄνδρας ἀγαθοὺς ἐποίησεν· ὅταν δὲ μέλλῃ κακῶς πρᾶξαι, ἐξεῖλε τοὺς ἀγαθοὺς τῆς πόλεως ὁ Θεός.* Imo majorum hæc malorum non raro ſolent eſſe præſagia. Vt enim hirundines, tacito naturę ſenſu, pullos ſuos ex ædibus ruinam minantibus auferunt, & alibi tuto deponunt: Sic piorum animæ hinc paulò antè emigrant, quàm ærumnoſi & labantis hujus mundi ruinis, & calamitatibus implicentur. Sed quid diutius me teneo? quid ambages longius quæro, & diverticula, quibus in tanti viri obitu adverſus jacturam longè graviorem te muniam? Vt in mari unda undam trudit: ſic in hoc vitæ ſalo, multa ſalſa & amara: dolor dolorem accipit, calamitas, calamitatem; & *quid quiſque vitet*, imo lugeat, *nunquam ſatis homini cautum eſt in horas. Tricæ enim & ſpinæ hæc omnis vita, & falleris ſi quæris in ea gaudiorum flores. Abeunt hæc vana, & nos abimus:* & abiit ultimum tibi viſa, abiit dico dulciſſima tua mater: fecit quod facere nata erat, ad cæleſtem ſuam patriam (ita ſperare Pietas ejus jubet) commigravit, & viam quam ituri, beataſque illas ſedes quo & nos aliquando redigendi, ſuo à nobis diſceſſu, & exemplo, præmonſtravit. Verbo: ad meliora ivit, ad puriora, lætiora pravis, turbidis, triſtibus his relictis. Natura hic à dolore recens, ſuas fundat lacrymas: (nam non ſentire mala ſua, non eſt hominis; & hominem te eſſe ſcio) ſed quas ratio temperet, patientia leniat, pietas extergat. Vt enim flere humanum eſt, non commoveri beluinum: ita triſtitiam ſuam moderari & luctum, Chriſtianum planè, & homine religioſo dignum. Ad hanc animi moderationem, & in acerbiſſimo hoc caſu patientiam, quanquam te iis præſidiis inſtructum ſcio, quæ animæ Chriſtianæ, non minimo poſſint eſſe ſolatio; hæc paucula tamen habe triſtitiæ tuæ ab amico remedia, ſi non, quod optem ἀλεξίκακα, ſaltem quæ aliquod dolori tuo adferant lenimen-

tum

tum, & luctus tui ardori frigidam
rumque humanarum instabilitate
scas, mirari desinas. Vnum est,vir
tum ac firmum consolationis genu
ad eas meditationes perpetuò revo
à summo illo Magistro, in veritatis
tur. Matrem quam à Deo acceperas
cepit? &tristi hoc divortio filium
maternæ senectæ scipionem, divi
matrem amantissimam à filio? O t
Sed apage à te vanas illas, & im
hominum querelas, O dura mors!
orabiles! Queri enim hic aut angi
luctari insania. Deus qui in hac v
tempus eam locaverat, evocavit.
quereris? Ius suum tenet, in dando
Culpare potes aliquid mali in eo,
Bonitas,& Benignitas totus?aut si
nisi hoc unum quod indignaris,& q
à Deo factum audis, cogita, non te
tuitò, sed eo consilio, quo non n
quod æquum & justum,sed nihil e
bonum, ac salutare nobis providet,
Vbi justitia & æquitas,quis reclama
obniti?Vbi verò cum æquitate illa,
conjuncta est utilitas,&salus,cujus
foret, non æquo, non moderato an
quidquid benigno huic Patri nostro
quem sequi & obsequi, prima sa
fumus & caligo quamvis crassa, cum
sipatur, & spargitur: sic dolor omnis c
pera fertur,& æterna. Cave tamen p
te contendere, ne doleas. Nam hon
humanum est; parentem pium: est
calamitatis lenimentum, dedisse la
quæ pietatis indices sint, non dol
laxasse suspiriis. Contrà nulla ma
quàm esse miserum,nec videri: sed
affectum suum ostendit; nimium

Quare ut hanc in Schola Christiana non didicimus Philosophiam, ut eam quam nobis Deus indidit humanitatem exuendo in lapides mutemur, & in saxa: ita fusis quæ naturæ, & matri debentur lacrymis, volo tandem ut te recolligas, & justissimo tuo mœrori finem statuas & modum. Quorsum enim nimius iste luctus, & dolor? quorsum lamenta hæc, & suspiria? quæ animi mollitiem magis, & impotentiam arguunt, quàm verum in parentem, affectum. Vitiosum est ubique quod nimium est. Erige te, mi Volkere, & mortis hujus maternæ acerbitatem, hâc cogitatione tempera, *debuisse mori, voluisse mori, mortuam*, sed in Domino, sed morte justorum, sed morte placida; addo & opportuna, si tempora & ea quæ circumstant, adspicis. Quid? nesciebas talem esse, & ad hanc legem natam? Quid igitur doles? & in una, ubi tam frequens, & assidua, jactura est? *Ridemus, si quis cum tributa populariter danda sunt, lamentetur, & sortem suam accuset. quid ita? quia omnes cum dant, non superbè solum sed stultè facit, qui se vult eximium, aut exsortem. In hoc humani generis tributo, cur non sic affecti simus? cur fatua mollitie querelam, planctum miscemus? cur miramur aliquid nos amittere, amissuri uno die omnia?* Adversus hunc casum te jam pridem instructum oportuit, & præmunitum. Quæ enim multò ante prævisa sunt, languidius incurrunt; &

Bene præparatus rebus adversis homo,
Quidquid futurum præstolatur, excipit.

Mortuam luges? sed quid hic novum? hoc ipso quod homo natus es, mori natus es. An hoc insolens, filium justa fecisse matri? cottidie fit. Quæ familia, quæ domus omnem omnino orbitatem vitavit? Ducere te quoque ad tragicam hanc Scenam Deus voluit: cur renitentem, aut invitum? Matrem abducere: cur ab invito? Mori: sed quid hic mali? Requies enim illa, & vera vita; aut siquid in ea mali, malis tantum. Extinctam credis?

tum, & luctus tui ardori frigidam f
rumque humanarum instabilitate
scas, mirari desinas. Vnum est, vir d
tum ac firmum consolationis genus
ad eas meditationes perpetuò revo
à summo illo Magistro, in veritatis
tur. Matrem quam à Deo acceperas
cepit? & tristi hoc divortio filium c
maternæ senectæ scipionem, divis
matrem amantissimam à filio? O tr
Sed apage à te vanas illas, & im
hominum querelas, O dura mors!
orabiles! Queri enim hìc aut angi n
luctari insania. Deus qui in hac vi
tempus eam locaverat, evocavit. S
quereris? Ius suum tenet, in dando
Culpare potes aliquid mali in eo,
Bonitas, & Benignitas totus? aut si c
nisi hoc unum quod indignaris, & q
à Deo factum audis, cogita, non te
tuitò, sed eo consilio, quo non m
quod æquum & justum, sed nihil e
bonum, ac salutare nobis providet,
Vbi justitia & ęquitas, quis reclama
obniti? Vbi verò cum æquitate illa,
conjuncta est utilitas, & salus, cujus
foret, non æquo, non moderato an
quidquid benigno huic Patri nostro
quem sequi & obsequi, prima sa
fumus & caligo quamvis crassa, cum
spatur, & spargitur: sic dolor omnis c
pera fertur, & æterna. Cave tamen p
te contendere, ne doleas. Nam hon
humanum est; parentem pium: est
calamitatis lenimentum, dedisse la
quæ pietatis indices sint, non dol
laxasse suspiriis. Contrà nulla m
quàm esse miserum, nec videri: sed
affectum suum ostendit; nimium

Quare ut hanc in Schola Christiana non didicimus Philosophiam, ut eam quam nobis Deus indidit humanitatem exuendo in lapides mutemur, & in saxa: ita fusis quæ naturæ, & matri debentur lacrymis, volo tandem ut te recolligas, & justissimo tuo mœrori finem statuas & modum. Quorsum enim nimius iste luctus, & dolor? quorsum lamenta hæc, & suspiria? quæ animi mollitiem magis, & impotentiam arguunt, quam verum in parentem, affectum. Vitiosum est ubique quod nimium est. Erige te, mi Volkere, & mortis hujus maternæ acerbitatem, hâc cogitatione tempera, *debuisse mori, voluisse mori, mortuam*, sed in Domino, sed morte justorum, sed morte placida; addo & opportuna, si tempora & ea quæ circumstant, adspicis. Quid? nesciebas talem esse, & ad hanc legem natam? Quid igitur doles? & in una, ubi tam frequens, & assidua, jactura est? *Ridemus, si quis cum tributa populariter danda sunt, lamentatur, & sortem suam accuset. quid ita? quia omnes cum dant, non superbe solum sed stultè facit, qui se vult eximium, aut exsortem. In hoc humani generis tributo, cur non sic affecti simus? cur fatua mollitie querelam, planctum miscemus? cur miramur aliquid nos amittere, amissuri uno die omnia?* Adversus hunc casum te jam pridem instructum oportuit, & præmunitum. Quæ enim multo ante prævisa sunt, languidius incurrunt; &

Bene præparatus rebus adversis homo,
Quidquid futurum præstolatur, excipit.

Mortuam luges? sed quid hic novum? hoc ipso quod homo natus es, mori natus es. An hoc insolens, filium justa fecisse matri? cottidie fit. Quæ familia, quæ domus omnem omnino orbitatem vitavit? Ducere te quoque ad tragicam hanc Scenam Deus voluit: cur renitentem, aut invitum? Matrem abducere: cur ab invito? Mori: sed quid hic mali? Requies enim illa, & vera vita; aut siquid in ea mali, malis tantum. Extinctam credis?

Viva est & superstes, nec esse desiit, sed cœpit; quia novo vitæ exordio. Amissam? non est, sed præmissa, cæloque nunc recepta, immortalis ad immortalem illum patrem, ex alto res mortalium despicit, & pro brevi, turbida, & impacata vita, æterna ab æterno, in æternum, cum æternis illis mentibus, nunc fruitur, quæ curarum, turbarumque expers. Optes dulcissime ejus adhuc frui consortio? sed injuria sunt vota tua in eam, quam amâsti unicè, quod malis jam liberam, & bonis omnibus extra omnem sortis vicissitudinem, abundè cumulatam, crudeliter officiosus, retractum is in hanc vitam, miseriarum omnium, & calamitatum officinam, & è Cælo in cœnum. Quis enim bonus optet pessimo hoc ævo esse diuturnior? quis in fluctibus & procellis his rerum, vitalior? Optima hæc lugendi defunctos ratio est, non tam in mortalitate parentum, quàm exuerũt deploranda, quam in nostra seriò meditanda occupari: ut multò ante mori discamus, quàm moriendum est, ne nos incautos opprimat nigra illa Dea, sed paratos ad iter, & succinctos quocunque etiam die, & loco. Nullis illa gravis est, quam quibus est repentina; facile eam sustinet, qui semper exspectat, & corpus suum non aliter adspicit, quàm vinculum aliquod libertati suæ circundatum. Vale vir doctissime, & me ama, huncque ineuntem annum, atque alios felix vide. Delphis XX. Januar. M. DC. XXXI.

JOHANNI POLYANDRO *S S. Theologiæ Doctori & Professori in Academia Lugduno-Batava* S. D.

Lugd. Batavorum.

MEditationes tuas, Vir clarissime, in Psalmum 6. à Cabeliavio nuper versas, vidi & legi. Quæris quid sentiam? Materia in iis seria, ordo facilis, tractatio solida, πορίσματα non coacta, sed

ſed ex intimo Scripturæ penu, deprompta, & vel ſponte è textu fluentia. Quam in Sacris enodandis ἀκρίβειαν, ut in te laudo: ita eorum tantum eſt, qui ex magni illius gentium doctoris Pauli præſcripto, Prophetarum oracula, & Apoſtolorum didicerunt ὀρθοτομεῖν, καὶ πρὸς τὴν πάντων οἰκοδομὴν διακρίνειν. Perge vir doctiſſime, perge inquam, ſcriptis, ingeniique monumentis publico inſervire. Regia hæc ad famæ, & nominis immortalitatem via eſt. Hæc præſertim ætate, in qua omnia defæcata, ac longo rerum uſu, & ſucco penitioris Sapientiæ delibuta. Filium meum curæ tibi eſſe, ex animo gaudeo. Certè perpetuo me tibi devincis, quod candidiſſimum tuum in me adfectum, etiam in eum derivas, qui mihi apprimè charus, ejuſque inſtitutioni tam ſeriò incumbis. O fortunatum adoleſcentem, cui tam auſpicata contigerunt juventutis ſuæ formandæ, adminicula. Faxit Deus (quod mihi unicè in votis) ut inſignem hanc in ſtudiis proficiendi opportunitatem ſtrenuè arripiat; quo tantorum virorum inſtitutione defunctus tandem, Eccleſiæ cui natus eſt, & ab incunabulis devotus, utilem aliquando det operam: Ad me quod attinet, eſt & erit æternum hæc mihi mens, colere te, & amare: & prius,

Extinguet ortus, referetque occaſus diem,
Pax ante fida, nivibus, & flammis erit:
Et Scylla Siculum junget Auſonio latus,
Triuſque multò vicibus alternu fugax,
Euripus unda ſtabit Euboica piger,

quàm hujus tui in nos adfectus, me capiant oblivia. De obitu conjugis, moleſtum mihi audire: idque ex meo ſenſu. Nam & ego hanc olim jacturam ſum expertus. Hic quid agas? Duo ſunt vir doctiſſime, quæ ſolari te debent: & communis iſta naturæ lex, quam cæcus eſt qui non videt, ſtultus qui non cogitat: & quod paterna Dei benignitate, dulciſſimo ejus conſortio, diutiſſimè, & præter communem morem, potitus es. Nam ſi quid ultrà

punctum, horam, diem, annum vivitur, donum est, non debitum, & in gratia ponendûm, ac lucro. Ad extremam pæne ætatem, illa tua costa, & vitæ socia venerat. Vidit in te, liberis, conjugio, re familiari, quæ voluit. Quid felicitatis ejus cumulo adjici? quid ultrà ei, gaudii accidere potuit, imò quid non doloris? Ætas illa infirma, tremula, decrepita in qua obiit, tot incommodis, tot malis obnoxia. Ætas hæc publica, tot vitiis, & calamitatibus: ut felices meritò censeamus, & verè μακαρίτας, qui educti; contrà nihil nisi miserias propagari illi voluerit, qui vitam. Homines sumus & illa fuit; illi humanum accidit, accidet & nobis. *Ut in mari fluctus fluctum sequitur, & ordine in littus illisi, pereunt: ita nos mortales,* στρατεία τίς ἐστιν ὁ βίος ἑκάστου, καὶ αὐτὴ μακρὰ καὶ ποικίλη, nunquàm hic quies, nunquam otium. Quid ergo? Votis, votis comitanda est, quò abiit, nec ad terrena hæc revocanda, & miserias humanas, quas qui seriò perpendit, quid in vita eum teneat; quid allectet; & quis cum portum Deus ostendit, refugiat, & eligat jactari? Certè nihil potest esse stultius, nihil indignius, quàm ad præmia cœlestia, non obsequio voluntatis accurrere; sed necessitatis vinculo, invitum trahi. Sed ea multorum est dementia, ex nimio solutionis, & mortis metu, ut vivere etiam optent, ut vivant. Tolle hunc, vitæ amorem sustuleris, nec dubito quin plerique faciant, quod ille Apostolorum non è minimis, qui optabat dissolvi, & esse cum CHRISTO. Quid enim hæc vita, nisi calamitatis tabula? & cui in ea unquam, tam exactæ felicitatis gaudia contigêre, ut nihil ei relictum sit, quod gemeret? Solum impediri solem perperã putes, haud minores vitæ hujus nubes sunt, ne dicam tempestates. Sæpe curis, mœrore, luctu obnubilatur animus, sæpe damnis, ærumnis, calamitatibus inhorrescit. Aliàs nervi nos, aliàs pedes vexant: nunc dejectio, nunc catharrus; nunc de capite querimur, nunc faucibus,

nunc ventre. In tanta egritudinũ venientium,
antium varietate, quis vivere adhuc amet, aut
i metuat? Plura non addo; qui hæc & talia
litanda in hoc casu à te sciri, & usurpari scio.
tum abest ut constantiæ tuæ, animique celsi-
ni in adversis, diffidam. Sed officii mei apud
aliquod saltem exstare volui documentum.
nquam si & mea sollicitudo, nimis fortasse ti-
ıxia videtur, eam pro eximia tua humanitate
i consules, tanquam ab ingenuo erga te amo-
t adfectu, profectam: quem in charta ista con-
o, & testor. Vale, vir doctissime, & à me salve,
æternum tuus. Delphis M. DC. XXXI.
alend. Febr. Saluto ex animo Rivetum, con-
tissimum tibi collegam.

ACOBO CRVCIO *filio SS. Theologiæ Studioso Pater S. D.*

Eodem.

T literæ tuæ valdè mihi gratæ, fili, & prospe-
a tua valetudo. Sed illud longè gratissimum,
l profectus tui egregium in lingua Gallica
dederis specimen. Hæc si ad Latinam, Græ-
Hebræam, accedat, mirum quanto tibi ali-
do futura sit usui, quantumq; ad exornandã
tam illam momenti sit allatura, cui te ἐκ πρω-
νύχων, & à puero, devovi. Vt rorem & im-
, etiam adultæ segetes poscunt: ita sublimio-
cientiæ, literas. Copiam majorem, & elegan-
, quam in te desidero, supplebit frequens
defessa lectio authorum, qui hac in parte ex-
erunt. Quales sunt Amiotus, Bellaius, Du-
is, Ronsardus, Garnerius, Salustius, Plessæus,
næus, & id genus alii, quorum dictione,
si, stilo, quid purius, tersius, elegantius; addo
gravius, & sententiosius, dari possit non vi-
Hi tibi semper ad manum, & in manu, etiam
ati, & inter ambulandum, in tuo jugiter sint

comitatu. hinc Gallicismi tui succum trahe, & liquorem. *Vt enim apes è variis varios colligunt succos, sed eos suo spiritu mutant ac digerunt, alioqui non factura mel: Sic evolvendi sunt autores, sed quod legeris, in tuos usus transformandum.* Sed quia nobili illi facultatum reginæ, THEOLOGIÆ dico, serviunt tantum, & adminiculantur; sic ad studium linguarum incumbe, ut cœlestem illam, & divinam sapientiam, præ aliis amplecti, precipua tua sit cura, ne neglecta Penelope, famulis ejus tantum adhærescere videaris. Quæ tamen ipsa, quoniam sine pietate, & morum modestia, nulla est; cave fili, cave inquam ne quid labis aut maculæ trahas, ex consuetudine eorum, qui improbitatem, ne prima coitione appareat, astutè simulant, & sub mentitæ pietatis velo, quidquid in se vitiorum est involvunt, nec non aliqua specie rationis incrustant, quo fucum faciant incautæ juventuti. Scorpio similes, quem si manu tractes, ludere paulisper videtur, at mox obliqua cauda ferit: ita nequities eorum eò blandior est, & diligentius regitur, quò propius accedit, & periculosius se insinuat. Capras nunquam sine febri, ait Varro, ideoque dentem earum, & salivam arboribus esse, venenum. Verè illi perpetuâ bonos depravandi, febri laborant, & in quos inciderint venenato afflatu ita inficiunt, ut vel unica vitii scintilla plus inflammet, quàm uberrima monitionum flumina restinguant. Idque prudenter observavit ingeniosissimus Vates, apud quem in Metamorphosi temeraria muliercula plus unâ dictiunculaPhaëtonti juveni nocuit ad superbiam, quàm prudentissimi patris eloquentissima oratio prodesse filio potuit ad modestiam. Sic Chereæ dum suasit joco Terentianus ille Parmeno ut in domum meretriciam deduceretur, pro Eunucho, tantum hac arte profecit, ut Cherea fecerit seriò, quod Parmeno suaserat joco. Hos surdæ nequitiæ magistros (quid ni sic appellem?) tanquam Sirenum cantus fu-

ge; nec minori cura quàm navigantes brevia, & syrtes;

——*hic nigræ succus loliginis, hæc est*
Ærugo mera.

à qua cum lædi nihil timeas, jam læsit. Alios qui vitæ petulantioris licentia ebrii, Academiam, Musarum illud Sacrarium, doctrinæ & honoris sedem pessimis suis moribus contaminant, nihil moror. Scio enim te natura dispariſſimũ iis, quos noto; tantum abest ut te in vitiorum suorum societatem pelliciant. Ut enim radii solis in sordes aut tenebrosa loca conjecti, illustrant, non inquinantur: sic piæ animæ inter propudia hæc morũ, splendent nihilominus vera virtutis suæ luce. Sed majus tibi periculum à primis, qui ut aliud verbis ostentant, aliud corde meditantur; ita eorum consuetudo tanto nocentior est, quantò venenũ suum cautius inspirant, & instillant credulitati bonorũ eosque non obesse illicò, contagis suæ affrictu, deprehendis, sed obfuisse. Torpedo piscis haud nocet, nisi contactu, sed virus suum etiam ab ære per linum, & arundinis internodia ad piscatoris manũ mirè transmittit. Sic improbi illi non nocent, i nihil cum illis habeas commercii: verùm qua-:unque consuetudine morum venena afflant, & it polypi quidquid tetigerint, tenent. Bona no-is, de te, & studiis pollicemur, tu vide ne quid ibi mali à malis, & ne hanc virtutis, & gliscentis octrinæ messem, quæ adhuc in herba est, depra-ent pravi. Ut enim in magna strage, alius alium ahit in ruinam: ita in publica morum barbarie, ius ferè alium ad vitæ licentiam, quę una janua, aditus ad omne nefas. Ætas quam degis, lu-ica est, & ad vitia non prona tantùm, sed præ-ps, in qua si non laberis, haud exigua spe ducor, re ut studiorum tuorum metam feliciter, & cum ide pertingas. Salve, & per te Esaias Praten-, vir (invidia audiat) ut planè bonus, & amo-dignus, ita ab omni fuco alienus, ad exemplum

antiquæ simplicitatis. Delphis. Prpprid. Kalend. Februarii M. DC. XXXI. statim à tuis litteris acceptis.

JOHANNI PAULI HALLINGIO
studioso S.

Eodem.

TAnto me amore prosequeris, mellitissime Hallingi, ut inhumanitatis notam effugere non possim, nisi tibi in amore respondeam. Quis enim adeò à Gratiis omnibus alienus, cui non grata sit illa morum tuorum suavitas, ac urbana modestia, qua vel maximè feros ac ferreos in amicitiam tuam pellicias, & trahas? Tantum etiam apud me potuit, ut totus amore tui incandescam, benevolumque hunc animum, ex animo complectar, atque exosculer. Macte adolescens, & insignem hanc tuam humanitatem,morumque elegantiam,humanioribus litteris,& quod caput, pietatis succo inprimis tempera. Mirum, quot & quantos tibi amicos conciliatura sit,& adamantino quodam nodo nexos, æternùm tibi devinctura. Prosperam tuam intelligere valetudinem, ex tuis,fuit per mihi gratum,sed longè gratissimum, quod studia tua seriò tractas. Ita certè oportet. Quæ parentum sit exspectatio, quæ amicorum omnium vota, quæ & mea de te spes,quæ tua denique sit ætas, vides. In hoc Vere, nisi virtutis, doctrinæque sementem feceris, frustrà fructum exspectes, imò frustrà sine literis nomen. Sed & in hoc studiorum tuorum cursu,unum te moneo; ne deflectas.Vaga enim & desultoria ingenia,quî probem? qui dum leves, & nullius seriæ curæ, *ἀτάκτως*, & nullo ordine, per omnia vagantur, operosè nihil agunt. Et quemadmodum mulieres quæ uterum ferunt, ad salubria ferè nauseantes, pannos avidè vorant,aut carbones:ita hi rejectis, superbo fastidio optimis authorum scriptis & utilioribus

floribus Musis, unde doctrinã hauriant dum otio abundant pene ad languorem usque, & inertiam, nugis, fabulis, ineptiis, aridisque argutiolis segniter *ætatem* terunt, & verę sapientię segeti inspersis tribulis, ociosè adhærescunt. quo fructu? momentaneæ voluptatis & ut tempus suum, imò & se fallant, dum interrupta lectione velut ex equo in equum se trajiciunt; ab hoc scriptore, in alium; *ab isto* argumento, in illud. Quo fit ut frustrà tandem habita parentum spe, ab Academia nihil nisi ignorantiam reportent, ac studiorum cruditatem; *alti* quidem animo, sed in ista altitudine, & fastu, alti tantùm, hoc est suffeni, vani, superciliosi, & qui, præter doctrinæ speciem & fucum, nihil habent. Feminis haud absimiles, quibus perinde est, num proceritas, quã tantopere amant, vera sit vel ficta, subditis nimirum calonibus. Tu hos fuge: & si consilio meo vives, ad solidam eruditionem linguarum, & artium pulcherrimo comitatu decoratam assurge, firmo & fixo pede in studiis desuda: quæ fores aperiunt (liceat ominari) ad dignitatem & honores: addo & opes; nam earum etiam hìc seges, nec paratior alibi aurea illa messis. Non multa lege, sed multum: non quovis autores (quis enim finis?) sed bonos, imò optimos, non qui aures demulcent, sed animum solidiore sapientia pascunt, & mentem doctrimâ imbuunt. Distrahit enim animum librorum multitudo, varietas obruit, vanitas corrumpit. Et ut oculi e:si res supra & infra simul intueri nequeunt: sic mens nostra uno tempore dare se ad diversa. ...ρήσιμ' εἰδὼς, σοφὸς, οὐχ' ὁ πολλά. Stultitia est nihil constat, nihil diu placet. Quos sub disciplina mea in literis, & philosophia, progressus fecis, & tu scis, & omnes qui te norunt. Hunc doctrinæ fruticem ne exarere patiaris, aut extin..., sed natum hìc, & feliciter eductum, ale & ingenii, & diligentiæ tuæ radiis, in illa qua ...c versaris Musarum palæstra, ut dulcissimos,

ex eo aliquando fructus capias. Quod futurum omnino est, si in hæc auspicata feliciter studia, quo pede cœpisti, diligenter incumbas. Sed absit (iterum moneo) hic ἀταξία. Gravioribus matutinæ destinentur horæ, ut Philosophiæ, & linguæ Græcæ: pomeridianæ, Latinitati dentur & stilo; cui formando haud parum serviet lectio Ciceronis, Terentii, Plauti, Quintiliani, Senecæ; aut si magis historiæ placent, Cæsaris, Curtii, Livii, Sallustii, Taciti. O sapientem qui hic sapit. Qui ad hanc segetem venit, manipulos frugum colligit, & in usum suum recondit. Rideo enim & jure, illos præmaturè sciolos, qui spreto linguarum, ac philosophiæ, præsertim Logicæ studio, χερσὶν ἀνίπτοις, & cæco quodam impetu, ad Jus ita properant, ut vix Ladas aliquis, aut cum Pegaso suo Perseus; & tum demum egregios se credunt Jurisconsultos, & Themidis filios, si legum superficiaria cognitione imbuti, cætera ignorantissimi, primoribus (quod ajunt) labris Justinianum suum delibârint, aut Codicem. *Nam ut rosei quidam colores recenti opere, ac arte belli ac vivi, cum senio expallescunt: sic ingenia illa præcocia tandem exsiccantur, ac deficiunt.* Tu cave ne stulta hæc, & barbariæ proxima, in animum tuum irrepat opinio, quæ eruditionis omnis veræ ac doctrinæ inimica est, artium liberalium contemptrix, & linguarum præsertim Græcæ, pessima profligatrix, à quo morbo magis, quàm studio, non minus, mihi abhorrere videntur hi tenebriones, quàm canis à Nilo. In qua tamen ego non minimam doctrinæ partem collocandam esse statuo. Imò si linguæ alicujus præstantiam æstimare velimus, quid hac una communius? quidve ad disciplinas capessendas utilius, ac magis necessarium? nempe, qua velut Delphico gladio ad omnia, & ubique uti conveniat? *Latina eruditio, citra Græcismum manca est. Apud Latinos rivuli vix quidam sunt & lacunulæ lutulentæ: apud Græcos fontes purissimi, & flumina aurum vol-*

ventia. Sacra, Jura, & quæcunque altioris notæ studia, his fulcris nituntur, his deliciis ornantur. Quæ enim lingua plures vel ſcientias, vel benè vivendi præcepta tradidit, & poſteritati propagavit? Quota quæque plures, eoſque clariſſimos in omni diſciplinarum genere ſcriptores exhibuit? non in Græcia tantum, ſed & in Italia ipſa, & media Roma, Regina orbis, domicilio legum, & gymnaſio literarum, ubi Græcorum lingua, ipſa propemodum Latina vulgatior fuit: & in ea viri magni & celeberrimi, Græcè ſcripſerunt: ut Ælianus, cujus, quanquam Italiam nunquam egreſſus ſit, Græcæ extant hiſtoriæ: Item Plutarchus, Strabo, Dionyſius, Appianus, Diodorus & innumeri alii qui Romæ vixerunt, illicque ſcripta ſua Græco ſermone ediderunt. Quemadmodum in Syria, & Ægypto Joſephus & Philo Judęi græco, quàm nativo uti maluerunt, è quorum ſcriptis omnis doctrina liberalis, omnis hiſtoria, omnis ſermonis elegantia copiosè depromi poteſt. Et ut rem verbo complectar, quæ tandem lingua eſt, quæ diſciplina, quæ hinc Colonias non duxerit? & indidem, ceu è publico quodam mercatu, doctrinæ ſcientiæque ſuppellectilem non comparârit? aut potius ceu ex uberrimo omnis ſapientiæ fonte, viros non diduxerit? Nam ut Homerus (omnis eruditionis parens) de Oceano canit, ἐξ οὗ, inquit, ποταμοὶ, καὶ πᾶσα θάλασσα, καὶ πᾶσαι κρῆναι καὶ φρείατα πάντα νάουσι. Ita ex hac lingua veluti vaſto quodam bonorum omnium mari, diſciplinæ, artes, ſcientiæ, atque adeò ipſa elementa manarunt. Hinc Rethorica, Dialectica, Grammatica, Poëtica: hinc Mathematica, Politica, Ethica, Phyſica, Metaphyſica, & ut verbo abſolvam, univerſa Philoſophia, diſciplinarumque omnium cyclopædia, & orbis. Quæ omnes artes, Gręcos etiam nunc fontes redolent, ut ne nomina quidem alia quàm nativa, & græca admittant. Eximia ſanè cum utilitatis hujus linguæ, tum neceſſitatis documenta!

menta! Nam ut ad Jurisprudentiam veniam, ſacram illam Reipublicæ, humanæque ſocietatis, ac pacis tuendæ magiſtram, quis ſanæ mentis non videt JURIS noſtri originem & Reipublicæ conſtituendæ formas, Romanos à Græcis petitas, inſtituiſſe! Quis diffiteri poteſt, Romanis linguam Græcam adeò familiarem, & in deliciis habitam, ut vel maximi olim Juriſconſulti, cum utriuſque linguæ peritiſſimi eſſent, non exiſtimarent quemquam fore tam impudentem, aut ab omni ratione alienum, qui ad hanc facultatem, animum adjungeret, niſi & ipſe Græca eruditione inſtructus eſſet. Vnde non rarò è Græcorum theſauris κειμήλια proferunt quibus in legum interpretatione utuntur. Adhæc, ſententias Græcorum Philoſophorum, Poëtarum, Oratorum, tanquam gemmas, & Orationis lumina ad res ſignificantius exprimendas, ſubinde inſerunt. Animadverterunt enim, non modo verborum lenociniis, ſed & ſententiarum gravitate ſcatere, literas humaniores, quæ etiam teſtimonii, & judicati, non raro vicem obtineant, & vim. Sic Solon magnus ille νομοθέτης, & è ſeptem Græciæ ſapientibus unus, Homeri verſibus qui divinum illud opus Iliadis exædificavit, ſententiam ſuam judicibus approbâſſe fertur, ut videlicet Salamina inſula à Megarenſibus occupata, adjudicaretur Athenienſibus, abdicatis Megaræis. Latius ſe hic opinione mea diffudit calamus, amiciſſime Hallingi, ut garrula res eſt amor, & in hoc chartaceo æquore liberius paulo exſpatiatus ſum. Sed prolixitatem hanc quæ tuo militat bono, gratè & benignè interpretari te velim. Eo enim facit ut politiorum literarum, & Philoſophiæ viatico, probè inſtructus tanto majori cum laude & fructu, laborioſum illud, & arduum JURIS iter aliquando ingreſſurus, ad Themidis Sacrarium luſtrandum ſeriò te accingas. Indoles tua & ingenium ad magna te vocant. Tu ſodes ad ea enitere, ſed (quod maximum,

duco)

duco) *per virtutis* callem. Ad eam antè omnia te hortamur. Hanc sectare. Hæc laborum tuorum *principium* sit & finis, hæc literaturæ tuæ prora & puppis. *Huic* literas tuas servire volo, & tanquam Dominæ suæ mancipari, magno vel in *paranda* eruditione adjumento, vel jam parata ornamento. Non enim solùm per eam gratior est sed & robustior, adversus pellacis hujus mundi illece*bras*, & blanda carnis lenocinia, quibus incautæ juventus, tanquam laqueis irretiri solet, & capi, nisi pectus virtute imbutum habeat, & sacro hoc *clypeo tectum*, ac præmunitum. Corruptissimo præsertim hoc ævo, & perditissimis (cur dissimulem?) Academiæ nostræ moribus, in quo ociari, *inebriari*, grassari, quotidiana multorum hodiè sunt exercitia, & diurna, nocturnaque studia, ut *non* tam Musarum, quàm Bacchi, & Martis sedes esse videatur. In tanto vitiorum contagio, quàm facilis sit in procliva vitiorum decursus: quàm *difficile* contrà rectam tenere viam, illibatam servare animam, cæcus est, qui non videt. In vitia enim alter alterum trudimus: & ut dissolutis illis *placere* non potest, cui placet virtus: ita malis artibus talium quæritur favor, similem te illis facias oportet. Sed quò plus tibi periculi ab hac licentia, *plus* tibi laudis erit à virtutis tuæ constantia. ac vitæ tuæ duce, & studiorum magistra sufful-m incalescere te volo, non intabescere studiis, *morari*, non immori. Nam ut plantæ mediocri ua aluntur, immoderatâ suffocantur: sic animus oderatis laboribus colitur, immoderatis obrui-. *Et ut* sunt vices somni & vigiliæ, noctis, & i, belli & pacis: ita reficiendus interdum ocio mus, & leniendi labores honestis feriarum rvallis. Achillem media inter arma cytharam, des interposuisse, & animum ægrum cura, & i mole, recreâsse, ferunt. Idem & tu facito stu-e, memor Catonem, Lælium, Scipionem seriis tuisse jocularia, camposque nunquam otiosos, sterili-

ſterilitatem minari. Dandum, dandum eſt aliquod animo oblectamentum. Ἀπάντων γδ' πλησμονή. Et ex aſſiduitate laborum naſcitur ingeniorum hebetatio quædam & languor. Vitis niſi ſubinde coërceatur amputata, ipſa ſua fœcunditate gracileſcit, & perit. Vale, & me amare perge. Delphis. 2. Febr. M. DC. XXXI.

ESAIÆ PRATENSI *Ecclesiæ Gallo-Belgicæ quæ Leidæ est, paſtori S.*

Eodem.

SI ex litterarum infrequentia affectum in te meum æſtimas, & amorem, malè apud te audiam, neceſſe, eſt, & officio meo videbor defuiſſe. Sed cave hæc in animum tuum deſcendat cogitatio. Altas nimis amicitia noſtra, in animis utriuſque noſtrum, radicés egit, quàm ut levi de cauſa, minui poſſit aut exoleſcere. Amo, amo te, & amabo quamdiu me homine

———*Diem*
Sol fundet aureum.

Jam de amore tuo erga me, qui dubitem? quem tam abundè, in filium meum transfundis; cujus ſtudia, mores, vita, ita tibi curę ut te alterum velut parentem venerari jure poſſit, ac debeat. Perge in pio hoc inſtituto: & virtutis hanc, & doctrinæ ſementem culturæ tuæ concreditam cole & fove, dum adhuc eſt in herba, ut ampla inde aliquando Eccleſiæ meſſis exſurgat. *Ut enim fruges non bonitas ſoli tantum gignit, ſed cæli ſoliſque fotus & temperies educit atque elicit: ſic ingenia non à Natura tantum velut ſolo alenda, ſed Mæcenatum quoque benigna cura, & velut cæleſti aura, fovenda atque attollenda ſunt.* Eadem olim de nobis cura. Et quamdiu hic ſtabit mundus, & in mundo Eccleſia, propagandæ ſemper & educendæ novellæ ſtirpes, quę cum veteres (ut ſi dicam) arbores concidunt, depan-

depangantur in earum locum. Tu de moribus ejus & studiis libere velim judices, atque etiam quod verè amici, indices. Amat admoneri: & qua est probitate, ac modestia, non aliorsum atque oportet, monita eorum accipit, quos sibi addictos esse novit. Lubrico stat loco juventus nostra, sterili hoc virtutum seculo; quo omnia in pejus ruere videntur, non aliter quàm in præceps dejecta pondera, & ultimam mundi senescentis ruinam præsagire. Quare ut vites fulturas suas habent ac pedamenta, quorum ope surriguntur: ita adolescentibus haud malæ indolis, quibus indies cum vitiis aliorum lucta est, bonarum admonitionum statumine opus est, quo erecti, ad scientiarum culmen, firmo ac inoffenso pede niti, ac eniti queant. Atque eò acrius in hanc curam est incumbendum, quod eorum rara sit copia, qui cum litteris modestiam & virtutem conjungunt. Sine qua tamen mihi studia nulla sunt. *Ut enim arborum illæ optimæ, quæ non florem solùm, sed fructum ferunt: sic hominum, quibus præter ornamenta doctrinæ, vita etiam est ad frugem.* Strenuè, ut audio, se parat ad examen Theologicum, cui Spartæ ornandæ jam aliquot ab hinc annis, serio se devovit. Faxit Deus, ut vestræ omnium, & meæ exspectationi satisfiat. Thesaurum nostrum Catecheticum egregiè Leidę distractum, ex nuperis filii literis intellexi. Est quod mihi gratuler hunc qualemcunque ingenii nostri foetum, ad bonorum salivam esse, & gustum. Addunt mihi hæc primi favoris specimina, calcar, & animum, opus hoc accuratius perspiciendi, ut si à quoquam Typographorum de altera editione aliquando cogitetur, limatius longè prodeat, magisque elaboratum. Multi hic, & alibi avidè ejus in sermonem Belgicum versionem desiderant. Optârim hac in parte per insignem metaphrasten, pro eorum satisfieri. Nullus enim mihi alius in edendo hoc scripto finis quàm multorum ædificatio, & salus. Tu si quid domi potes, apud majorum

rum gentium librarios, in iteranda aliquando libri nostri editione, operã tuam non invitus confer,& magis magisque me tibi devincies. Ut finiam, Deus te, vir optime, Reipub. & bonis servet, & mihi hunc animum tuum, quem tam amanter defers. Vale Delphis, 10. Febr. M. DC. XXXI.

JACOBO ADRICHEMIO *studioso* S.

Eodem.

ARgumentum scribendi ad te, mi Adrichemi, nullum mihi aliud, quàm amor tui, & cura studiorum. Quorum alterum me ad officium hoc litterarium invitat, alterum impellit. Pergis haud dubiè, & ad eruditionem cujus jacta sub me nuper fundamenta, strenuè contendis. Hæc ut unica parentum tuorum spes est; ita unus tibi esse debet scopus, ad quem pepetuò collimes. Eò indoles tua te vocat, eò muneris paterni dignitas, familiæ splendor, amicorum vota, mea denique exspectatio. Etenim cum vita Majorum publica sit, eaque perpetua instituendæ vitæ nostræ ratio, ac norma; generosis ingeniis non tam imperio opus sit, quàm exemplo, ipsi parentes factis suis præeuntibus, quæ sunt blandissimum jubendi genus, liberos suos ad virtutis paternæ æmulationem validè trahunt, stimulosque subdunt & calcar, ut quoquo modo, ad patriæ tandẽ aliquando dignitatis apicem,&fastigium assurgant. Hoc animo, & tu Adolescens, aude aliquid indole tua & familia dignum, in his castris Musarum, laudabile hoc stadium decurre, molestias devora, quæ molles illos, delicatos,& degeneres deterrere solent à studiis quæ in adolescentia honestissima sunt, in juventute optima, jucundissima in senectute. Invia virtuti nulla est via, sic nulla diligentiæ, & labori qui omnia vincit improbus. Otium te capiat, non supinum illud, solutum, & languidum, sed quod libri, exercitia, lucubra-

brationes alant, & quod aliquid egiſſe te in Academia, apud tuos teſtetur. Remiſſio placeat ſed erudita; amœnitas, ſed ſeria. Aut eruditionem eſſe credis verba & voces, ut ligna lucum? Catonem imitare, qui bonus eſſe maluit, quàm videri. Doctrinam amas? non oſcitando, & pandiculando paratur, ſed agendo, ſudando, vigilando, proſpere omnia ſuccedunt. Ubi ſocordiæ, atq; ignaviæ te dederis, nequicquam ad eam adſpires. Additur vitæ, quod ſomno, quod otio demitur. Et ſera in fundo eſt parſimonia temporis rei pretioſiſſimæ. Non de nihilo Muſas poëtæ, in arduo montis, ſedem ſuam habere fabulati ſunt: & labores, ſudorem, vigilias, ad earum atrium excubare voluit Antiquitas ſapiētię magiſtra. Sciebant enim viri prudentiſſimi, non alia ratione eruditionem parari, non alia lege, & conditione obtineri. Hanc ingreſſi ſunt viam, quotquot inſignioris unquam doctrinæ fama claruerunt. Quam qui declinant, & decuſſatis quaſi brachiis tam vacui, quàm ipſa *Vacuna*, ætatis florem ignavè deterunt, nihilo ſatius mihi ſapere videntur, quàm qui uberem exſpectāt meſſem, non facta prius ſemente; aut qui neglecta velificatione, portum ſubire geſtiunt. Ne longè petantur exempla. Quot hodie videre eſt Muſarum alumnos, de re nulla minus ſollicitos quàm de Muſis? Quibus litteræ, non niſi nomen ſunt & umbra? Qui poſitis aliis curis, ſoli in hac cura, ut dies in popina ſepeliant, aut pecudum more, ætatem in otio degant? Fungi (ſi fas dicere) & terræ pondera, Academiæ numerus, fures ſui temporis, & aliorum, animæ degeneres, & familiæ patriæ dehoneſtamenta. Nam *quantò vita majorum præclarior, tanto poſterorum ſocordia flagitioſior eſt.* Ut enim turpitudo, objectu lucis conſpectior fit: ſic ille Parentum ſplendor, degenerum filiorum nævos detegit & labes: ita ut ſatius longè eſſet latere illos, quàm in tam clara luce, & illuſtri virtutum theatro, à parentibus collocari. Ita eſt ſtudioſe. Ad

virtutem nobis esse debent stimuli, majorum genus, opes, vita, honores, præclarè gesta, non desidiæ pellices, & licentiæ irritamenta. Quare tu illos fuge qui securè indormientes blandienti inertiæ, in Academia nihil aliud sunt, quàm quod in apiario fuci. Quorum familiaritas eo cautius vitanda, quod supinam suam ignaviam, studiorum contemptum, surdo nescio quo fascino, aliis affricent, & non tam suggestione noceant, quàm exemplo. Equidem non ignoro, quàm difficile sit, in freto hoc ęvi blandis eorum tentatiunculis se expedire. Sed quo se propius insinuant, eò longius arcendi, & oculo retorto, ac tristi supercilio relegandi. Quis enim inter hæc litteris aut bonę menti locus? non herclè magis, quàm frugibus, in terra sentibus ac rubis obsita. Rident labores tuos & in studiis alacritatem? rideant & progressus, rideant honores, & consecutum tandem *Licentiæ* aut *Doctura* gradum, diligentiæ tuæ ac laboris præmia. Ab his laudari, probrum, penè dixeram crimen: contrà vituperari; laus est. Quibus, quò magis displicebis, eò plus tibi gloriæ accedet & honoris, ut queis placere nemo potest, sine suspicione similitudinis morum. Sed quid hæc levia commemoro? Non unis liberalia ingenia, & generosæ mentes insidiis patent, non in unum scopulum impingunt atque oblęrescunt. Periculosa hìc passim vada, brevia, syrtes, in quas vento licentiæ, & luxus turbine, violenter illisi, tristissimum haud raro, vitæ, & famæ naufragium patiuntur. Liberè loquar? doleo cum juventutem nostram Batavam intueor ità petulantem, & vanam, ut nec honesti decus, nec officii ratio, à morum & vitæ luxuria deterrere eam possit: cum eos ocreis, & calcaribus, ut Martis pullos superbè incedente, & per plateas Stentorea vociferatione, & intempestis armorum grassationibus audio, lymphatorum instar bacchantes, & discurrentes. Quid plura? Angor intimis sensibus, & horret animus meminisse,

ebrietatis, & crapulæ monstra, qui ad pocula, & calices velut signo dato, ad palmam currunt, in Dionysiaco hoc certamine, & fœdis temulentiæ suæ moribus (heu Academiæ fatum!) tanquam densa caligine, nobilis hujus Lycæi splendorem, nomen, famam turpiter obumbrant. Tantum scilicet potest effrænis illa morum licentia, & extremum malorũ, *Impietas!* quæ ubi dominari cœpit, & levato quasi velo, fractisque pudoris omnis, ac honesti repagulis, ferream semel frontem induit, nulla amplius ratione compesci potest, aut sufflaminari;

sed fertur equis auriga, nec audit currus habenas.

Apud vos si sic pergitur, quanta brevi barbaries, & quod non dico? Cave Adolescens, ne vitium hinc trahas aut labem imbecillis oculis similis, qui ad alienam lippitudinem, & ipsi suffunduntur. Sed licentiam hanc vita, consortia hæc fuge supra ipsam pestem, specie quidẽ lęta, sed eventu tristia, ac luctuosa. Ita enim plerumq; evenit, ut cũ boni malis junguntur, boni non corrigant malos, sed mali corrumpant bonos; & *inclinatus semel in vitium animus, nulla ruina deformis est.* Illi ergò quod juvat, quando ita volunt faciant, jurent, pejerent, potent, ament, rem perdant, vixerint ut libet; ætatem in equis, ocreis, popinis, conviviis, tripudiis agant; dediti sint ventri, baccho, aleæ, veneri. Tu mi Adrichemi, in studiis serio desuda, & Homeri verbo, παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκου. magna pars bonitatis est, velle bonum fieri. Hæc tua sint fercula, deliciæ, oblectamenta. In his ebrietatem fero, & crapulam: his totum te madere nil veto; hìc animum tuum pasce, hìc mentem. In ea nunc versaris Schola, à qua non solùm redire doctior potes, sed melior. Apud illos es viros, qui patriæ imò seculi sunt decus, vide ne frustrà, frequenta, audi, disce. Nec satis esse puta, nasci, & cœcã hanc naturam in tenebris suis torpere, ἀβίωτον γδ' πάνυ θανάτῳ ὅμοιον existimo esse eam vitam quæ absque

ingenii

ingenii cultu traducitur. Quid quod ut fructus ut plurimùm agrestes & feros gignit arbor, citrà insitionis curam: & agri si non colantur, carduos & vepres, exculti verò omnis generis frumenta: sic homo nisi naturam nobile illud Dei depositum, doctrina excolat, tanquam rudis & indigesta moles & informis massa, in magno hoc mundi palatio versatur, dum hominis usurpat nomen, conditionem negligit: secus, in se uno omnia habet nullaque est disciplina, nulla scientia, cui capessendæ non sit idoneus. *Omnibus enim Deus* (ut magni illius Senecæ verba, mea faciam) *fundamenta dedit, semenque virtutum, quod doctrina suscitatur, non secus ac scintilla, levi flatu adjuta, ignem suum explicat.* Hos igniculos, hęc semina quæ summus ille naturæ parens, cælitus, larga in te manu contulit, fove, cole, matura. Quò emenso tandem feliciter studiorum cursu operam tuam Patriæ ac Reip. cui crescis & adsurgis, devotum eas, & communi amicorum applausu, parentum gratulatione, bonorum denique omnium voto, non honesti solum civis partes sustineas; sed & boni Magistratus. Nam & tu ex eo ligno es, unde tales fabricantur Mercurii. Animum meum vides, quem pleno modio in te effundo. Tu fruere, & me ama. Doctissimo Burgersdicio præceptori jam tuo, plurimam à me salutem. Delphis. 8. Februarii M. DC. XXXI.

THEODORO BOELIO.
studioso S. D.

Eodem.

MUsas tuas calere, acri etiam hac bruma, amicissime Boëli, audio. Bene est. Ætas illa hoc postulat; & indoles tua, ingeniumque, quæ ad alta te vocant. Studiorum, salum ut sic dicam, ingredi jam seriò incipis; pueritia & adolescentia tua lusit adhuc circa litus. Altius in hoc literarum pela-

pelagus, immiſſurus navem, amara tibi multa hic propone, ſed quæ dulces ſtudiorum fructus temperare ſolent, & conſtans in iis proficiendi ardor. Quid? Eruditionem, citra ſudorem, & φιλομαθίαν parari cenſes, diſplinas oſcitantibus in ora delabi, venire in ſinum dormientibus? Erras; ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν, καὶ τ' ἀγαθὰ τοῖς πόνοις πωλοῦνται. Hæc quoties tibi adhuc puero, in Lycæo noſtro verſanti, ingreſſi! ſi me amas, aureas has gnomas ama, tecum examina, & cave quidquam remittas de priſtina tua induſtria. Non currenti, ſed decurrenti laurea decernitur. Perſeverandum in hoc ſtadio, donec metam attigeris. Sed abſit hîc (monenti crede) præcipitantia nimia, & æſtimatio ſui. Nam ad maturitatem tractu temporis, perducta ſtudia, perennare ſolent, accelerata verò perire illico ac intercidere, quia ſucco carent & fundo. Non minor boni principii in ſtudiis habenda eſt ratio, quàm finis: nam ut inquit poëta: κακῆς ἀπ' ἀρχῆς γίνεται κακὸν τέλος, & malè incipit, qui nimium properat. Hic ſi uſquam, feſtinandum quidem, ſed lentè, ſat enim citò, ſi ſat benè. Imo

Πάλιν δερμεῖν ἄμεινον, ἢ δερμεῖν κακῶς.

Intumeſcunt ſcio plerumqne in primo ſtudiorum limine juveniles animi, & nullo antiquitatis guſtu, nulla amœnioris literaturæ promulſide initiati, ad forum curiamque præmatura tollentes vota, deſpicere artes audent, à quibus ordiuntur. Sed à te abſit: ad ſolidam enim eruditionem eniti te volo; & hanc parentis tui exſpectationem eſſe ſcio, hoc unum in te expetere, urgere, velle; huc ſe vota ſua conferre, non obſcurè mihi aliquando ſignificavit. At nihil ſolidiori huic doctrinæ noxium magis eſt, aut inimicum, quàm deſultoria illa, & vaga, addo & præcipitata ſtudia. Quæ ſufflaminari nulla aliâ ratione validius queunt, quàm ſi Socraticum illud identidem nobis in animo ſit, & in ore; *Hoc unum ſcio, me nihil ſcire.* Circumfe-

rens enim mentis oculos per lætos & latos philosophiæ campos, & profundas sapientiæ abyssos, quis adeò suffenus, cui oboriri audeat hæc cogitatio, *se aliquid scire* : aut si audiat, cui regerere non licebit, Persianum illud, *Scire tuum nihil est, nisi te scire, hoc sciat alter?* Credere te sapientem, primus est ad stultitiam gradus: & nihil profectui magis est inimicum, quàm profectûs opinio. Qui enim nondum didicerunt, quid se scire, nullius rei sibi non arrogant scientiam, dum sciunt, quod nesciunt. Quid mirum? ignorant sese ipsi, & si res dicenda est, aut nesciunt plerique quam rudes sunt, aut si paulum aliquid ultra primas litteras progressi, literarum sublimitatem non capiunt. Pestem tamen hanc video in pleraque juventute nostra hodiè, quam ludit amabilis illa insania. Quæ *simul ut sapere cœpit, jam sapit, & ubi vix limen libavit sapientiæ, putat se penetrâsse.* Tu vide mi Boëli, ne in hunc scopulum impingas, naufragio multorum infamem. Qui si se modulo suo, & pede metiri didicissent, bone Deus! quantos in cursu litterario, progressus facere, & ad quem tandem doctrinæ apicē assurgere non potuissent? Quos jam ventosa tantum sui distendit opinio, ignorantiæ propior, quàm veræ eruditioni; quæ non arrogantiam & fastum, sibi comitem habet, sed summum juventutis decus, modestiam, & animi demissionem. Ut montium proceritas procul intuentibus minus conspicua est, ubi accesseris, tum apparet quàm sint in arduo. Ita nemo prospicit, quàm excelsum sit doctrinæ culmen, quātumque suprà opinionem vulgi emineat, nisi cominùs contempleris, & propius ad illam accesseris. Eruditio nostra ex brutæ plebeculæ censu, metienda non est, quæ certè aliud quid est, quàm vulgares isti oculi, aut mentes vident. Qui indoctorum comparatione, doctus sibi videtur, perinde est, ac si quis ad claudos respiciens, suam miretur velocitatem; alio, alio longè calculo æstimanda est, &

eſt, & ut, ejus non dico exiguitas appareat, ſed ἀδίνξα, ad eam conferenda eſt ſapientiæ cyclopædiam, cui conſequendæ integra vix ſufficiant ſecula, & cujus vix doctiores à limine ſalutant principia nedum ut eam aſſequi totam queant, aut emetiri. Apage ergò hìc juvenilem illam, & riſu dignam Catoniano δοκησισοφίαν & confidentiam, quæ non pauca abripere ſolet ingenia. Reverà enim quid ſumus? quid ſcimus? aut quid, & quantula iſta ſunt? *Sicut in Iberia equas à vento Favonio concipere ajunt, ſed evanido fœtu: ſic qui ab Opinione blandiente gravidi, ſerium nihil pariunt, tumidi tantum utres*, qui diſploſi in crepitum deſinunt. Audi me, quò longiùs progrediêre in ſcientiæ via, ſtultam ſcio multorum mirabere φιλαυτίαν, & ingenio humano circumfuſam caliginem. Humilitate, humilitate opus, quæ fundamentum eſt ſapientiæ, & ſeges veræ gloriæ & doctrinæ, quæ non quid actum ſit, ſed quid agendum, non quid adſit, ſed quid deſit, attendit, quæ non de quæſito gloriatur, ſed de quęrendo ſollicita eſt. Tu hìc ſæpe, & viam hanc humilitatis calca. Quam ſi cum ſapientię & virtutis ſtudio conjunxeris, næ illa bonis omnibus gratum te reddet, & acceptum Nunquam enim magis placiturus aliis, quàm cum diſplicere tibi cœperis. Sicuti enim à vitro lumen colorem trahit; ſic à modeſtia, eruditio. Pietas quoque tibi in oculis, imò in mente, quæ ſal & anima virtutum, ad quam nunquam ſatis te horter, & quam ego æſtimo, & tollo ſuper nomen omne litterarum. Ad eam in hoc bivio & flexu vitæ poſitus, adſpira, in eam incumbe, in hac deſuda. Cave adoleſcens ne à voluptatum blanditiis deceptus in vada deferaris & ſcopulos, in quos cum impegeris, non ſit receptui locus. Ἡδονὴ ἀγκιστρόν ἐστι τοῦ διαβόλου πρὸς ἀπώλειαν ἕλκον. *Blanditur ut fallat, arridet ut noceat, illicit ut occidat. Et non deſinit animarum ille hoſtis antiquus, deceptionum laqueos ubique prætendere. Novit cui adhibeat*

beat æstus cupiditatum, cui gulæ illecebras ingerat, cui apponat incitamentum luxuriæ. Omnium discurrit consuetudines, ventilat curas, scrutatur affectus, & ibi quærit nocendi causas, ubi quenquam viderit studiosius occupari. Et ut non eodem astu omne genus piscium aggreditur piscator, sed pro palato cujusque escam parat; nec uno modo avem fallit auceps, sed has fistulâ, illas laqueis, alias visco: sic ille, uniuscujusque mores, & cui vitio propinqui sunt intuetur, ac talia homini objicit, ad quæ facilius cognoscit inclinari mentem, ut blandis ac latis moribus, luxuriam, vanam gloriam, & similia; asperis mentibus, iram ac superbiam proponit. Hic si usquam agendæ seriò excubiæ, ne tot & tanta discrimina quæ te circumstant incautum aliquando opprimant. Nihil tibi prius esse debet, quàm ut sanctè ac religiosè caveas, ne quod deliquium, morum tuorum integritas patiatur, à fatali illa labe, quæ adversa virtuti eorum, qui rectis studiis ab bonam mentem adspirant. Ineuntis ætatis levitas, & inconstantia frœno rationis regenda est, quæ tanquam alter Orpheus, vocem illam, quæ rupes traxit & nemora, explicet, hoc est salutaria præcepta suggerat, queis vitiorũ omnium inimicus, per mundi hujus vanitates, libidinem, luxum, ad eas virtutes tendas, quibus vitam tueri possis & famam, sicque eas tibi serves ac vendices, ut ab hac vita citius, quàm ab iis avellaris. Quid aliud? Nihil, nisi ut valeas, & me ames. Delphis. 9. Febr. M. DC. XXXI.

HADRIANO MERANO
Studioso S. D.

Eodem.

TU verò quid facis, mi Merane? Animus ne tibi in studiis? opto ita sit, & si probè te novi, ita auguror. Eruditionem enim amare te scio. Sed ut natura gemmas altissimè recondidit, vilia passim obvia sunt: Ita quæ sunt, optima, non

nisi

nisi summo studio eruuntur. Perge, perge Adolescens. Saxa & chalybem stillicidia solvunt. Ingenium ut ferrum est, splendescet si utare; rubiginem contrahet, si recondas. Nucem frangat oportet, qui nucleum esse vult, non alia ad doctrinam via est; non aliæ ad honores. Hanc insistére quotquot in excelso illo famæ Theatro unquam collocati. Demosthenem summum illum dicendi magistrum, quo nemo unquam laboriosius, nemo per plura reluctantis naturæ obstacula ad culmen reptavit eloquentiæ, plus olei quàm vini consumpsisse ferunt, omnesque artifices χειρωνακτας, antelucana longè industria superasse. Philosophorum Principem Aristotelem, quo dubito, rerum scientia, an inventorum acumine, an opérum varietate, clarior quis unquam extiterit, ita in studiis desudasse testatur antiquitas, ut quotiescunq; cubitum iret, in manus ceperit globum æneum suppôsta pelvi, ut cadentis in pelvim globi sono excitaretur. Cleanthem quæstu hauriendis aquis nocturno tempore, inopia sua sustentata, diurno Chrysippi præceptis percipiendis operam dedisse. Navigâsse in Ægyptum, Pythagoram, Platonem, Democritum ut melius philosopharentur. Exempla hæc, quibus plena est Antiquitas, juventuti æmulanda; nec committendum, ut minor nunc, quam olim Majorum, in litteris proficiendi sit ardor. Quid? Homines, ut rem agant & augeant, nullos subire detrectabût labores, nullas molestias, ut ea lucrentur. quæ fluxa sunt, vana & in casu posita? Et nos in paranda eruditione segnes erimus, cujus opes perennant, nec possidentem unquam destituunt? Quanto cum labore agricola terram arat, pastinat, conserit, occat in spem dubiæ, ac incertæ messis? Quot vitæ sustinet discrimina miles, quot periculis objectat caput, ut de fronde populea, victor glorari possit; aut adorea, & pulvere nõ indecora sordidus, hostiumque exuviis gravis Martia sua jactare vulnera, & cicatrices? Quot

ſulcat maria, exul patriæ mercator, quot trajicit freta, ſuperat flumina, quot ſaxa inhoſpita, ſyrtes, brevia præterlabitur? quot denique, ut cum Poëta loquar, *dolato confiſus ligno*, procellis ſe exponit ac tempeſtatibus, quæ ſingulis illi mortem momentis intentare videntur, ut ſpoliis Indiæ onuſtus redeat. At quàm vilia hæc ſint, imò nulla, quis non videt? & quàm omnium extrinſecus affluentium lubrica, & incerta poſſeſſio? ſi cum illis componenda ſint, opibus, quas larga manu, Sapientia in nos cumulat? Quas qui tenet

Intactis opulentior
Theſauris Arabum, & divitis Indiæ
——— *ab alto*
Infrà ſe cernens hominum genus,
Latius regnat, litteraria hac inſtructus ſupellectile, & Palladio hoc inſignis diademate
Quàm ſi Lybiam remotis
Gadibus jungat, vel uterque Pœnus
Serviat uni.

Sed rebus maximis difficultatem propoſuit Natura, & in ſublimi, ac prærupto loco, Honoris præmia Virtus collocavit. Quidquid obvium & promptum eſt, evileſcit, ac mox contemnitur. Ardua in honore ſunt, ac pretio. Ardum quoque ad Muſas, & aſperum iter eſt. Sudandum, mi Merane, in hoc ſtadio; certandum ſtrenuè in hac palæſtra, & quæ ſe offerunt forti animo devorandæ moleſtiæ. Nihil eſt quod non expugnet pertinax labor, & intenta ac diligens cura. Si animum intenderis, ſubmittent ſe tibi celſa Parnaſſi juga, aperietur vel ultrò Minervæ Templum, Muſæ ſuis ſedibus effuſæ advenienti occurrent. Contra ſi ver hoc ævi ſine ſemente abit, dolebis poſteà, & horrea aliorum plena adſpicies, vacantibus tuis per tuam culpam. Quid quod nemo reſtituet annos, nemo iterum te tibi reddet. Ibit qua cœpit ætas, nec curſum ſuum aut revocabit, aut ſupprimet. In hoc artium mercatu, labori omnia venalia. Quid aliud Homerum innuiſſe

innuisse arbitramur, per herbam Moly, cui radicem nigram esse voluit, florem lacteum, quàm radicis nigræ symbolo, LABORIS molestiam significari, qua pervenitur ad florem lacteum id est, ad florentis ætatis dignitates, & honores, eruditionis emensæ dulcissima præmia? Facessat ergo hæc supina illa, & projectè mollis quorundam ignavia, qui ad somnos videntur nati, & pandiculationes; ad otia, non ad studia, fuci, tenebriones, licentiæ alumni, qui non ut vivant, edunt, sed vivunt ut edant, potent, stertant, de farciendo ventre solliciti magis, quàm de libris; qui pravo sodalitio, & praviore consilio mentes pervertunt: digni quos irata Minerva casside sua, & cuspide arceat ab adytis Sapientiæ. Hos fuge Adolescens. Parasiti enim sunt, non amici, pecuniæ patriæ expilatores strenui, validi in vitia, & luxum, rerum omnium prodigi, sed inprimis temporis & famæ, & verbo ut absolvam, omnis melioris vitæ blattæ ac tineæ, & virtutis everricula. Otium tibi est? Sed literarium, sed occupationis plenum & laboris, non otiosum, non solutum, non languidum. Occupanda, occupanda Juventus, quæ quoties nihil agit, ad noxia dilabitur. Libertas? Sed lubrico sæpè lapsu transit, ac degenerat in licentiam, virtutum novercam, & luxus omnis ac nequitiæ magistram. Tempus otio liberius indulgendi? Sed pulchra temporis avaritia est, cujus semel elapsi, jactura, reparari non potest. Opes tibi splendidæ & lautæ? quibus plus satis prospectum tibi credis, adversus temporum injurias, & vitæ hujus incommoda? sed quid hæc sunt, & quanti pretii? Mihi crede insidiis circumsepta sunt, ubi quis tutum se existimat, perit facilius, & fortuna trahente præcipitatur. Alia felicitate, ad tuendam hanc felicitatem opus est, nec hominibus tantum, sed & rebus persona demenda est, & reddenda facies sua. Quod si fiat etiam inter angustias paupertatis, humillimi, trabeatos Romuli nepotes super-

eminere valent, veris ingenii divitiis, quæ sola bona censeri debent. Vices has habet conditio mortalium, ut adversa ex secundis nascantur; & ista quibus veheris in summum, nescis ubi te relictura sunt habebunt suum, non tuum finem. Si quis lætioris Fortunę radius affulget, ecce minantis, & novercantis simul umbra adest, & vestigia premit, aut excipit. Vana, vana sunt, quæ miramur, in hoc fluxu, ac refluxu rerum humanarum, & alimenta vitiorum, non remedia, nisi cæcum illum Plutum sapientia regat, & moderetur. Cave tibi in hoc sereno indulgentis fortunæ, plus nimiò places; nam vitrea est, & quò magis splendet, eò citius frangitur. Hanc qui nimis avidè concupiscit, necesse est, malè concoquat. *Fera, aut piscis spe aliqua oblectante decipitur: munera ista fortunæ reputas? insidiæ sunt, in quibus hoc miserrimum fallimur, habere nos putamus, habemur. Quid quod immodicæ divitiæ, sunt veluti ingentia & enormia gubernacula, facilius mergunt, quàm regunt: cum habeant irritam copiam, & noxiam nimietatem. nihil quoque illi altum, nihil magnificum, suscipere possunt: qui suas omnes cogitationes abjecerunt ad rem tam humilem, tamque contemptam.* Illas tibi OPES para, quæ suprà omnem inconstantiæ, & mutationis aleam positæ: quæ etiam nudum, naufragum, exulem, ubique terrarum comitantur, vel ad extremos Garamantas, in quas cuneus, ac cumulus nihil potest ingruentium malorum: quæ nec eripi, nec surripi possunt unquam; neque naufragio, neque incendio amitti, nec temporum injuria mutari. Quas qui possident, verè sunt divites, quod enim proprium divitiarum, contenti rebus suis, externa ista levi & spernente oculo delibant; satis esse putant quod est, nulla re egent, nihil sibi deesse sentiunt, nihil requirunt: Quin & cum Biante, in urbis patrię captura, & excidio inter micantes ubique gladios, & militarem in rapinam tumultum, nihil de rebus suis asportantes, omnia

tamen

tamen ſua ſecum portant; ludibria hæc fortunæ, ne ſua quidem putantes, quæ vulgus etiam bona appellat. quia ſi abeunt, nihil auferunt, niſi ſemetipſa. O te prudentem, ſi hic prudens! & ſi vitæ hujus viciſſitudines, opumque inſtabilitatem ſeriò tecùm expendens, nihilque quidquam ad te pertinere, quæcunque à fortuna vel dari poſſunt vel eripi, animum ad pietatem adjunxeris & timorem Dei, qui caput & fundamentum eſt omnis Sapientiæ. Ad quem omnis noſtra ſcientia, doctrina, eruditio, addo & virtutes, nil niſi verborum ſunt ſtrepitus. Plura vellem, ſed negotiis interpellor. Unum illud addam, te mihi eſſe in oculis, idque parentis tui merito, cujus amplitudinem veneror, eruditionem ſuſpicio, humanitatem colo. Tu qui jam ſeverioribus Muſarum Sacris initiatus es, patrias virtutes æmulare, & quas in te natura dotes contulit, ne patere, ut aquam immotam ſordeſcere. Neque enim in te benigna fuit, ut ſuum beneficium negligeres, & ab illuſtri hoc Lycæo vacuus velut ex incendio, vel naufragio domum redires; ſed ut ad decus, ad dignitatem conferres. Vale, Delphis. XVIII. Febr. M DC XXXI.

DANIELI COLONIO,
Collegii Gallo-belgici Regenti
S. D.

Eodem.

TArditatem meam meritò incuſem, ſi ex crebro litterarum commercio æſtimandus ſit animus. Ita enim hoc frigore, mihi friget calamus, ut ignaviæ jure poſtulari debere videar. Sed ad facilitatem tuam provoco, in qua cum certam veniæ ſpem mihi pollicear, interdum blando huic vitio pluſculum ſoleo indulgere. Quid quod firmior ſit amicitia noſtra, & neceſſitudo, quàm ut levioribus iſtis, ad ſui fulturam, egeat adminiculis. Inveteravit jam pridem ille amor, & ut annoſa quercus

——— quantum vertice ad auras
Æthereas, tantum radice ad tartara tendit.

Quanquam & diuturnum meum silentium paratus sum expungere frequentiori alloquio. Valetudinem tibi hac ætate satis firmam esse, & validam, ex animo gaudeo, & diu talem precor: De mea si quæris, prospera est. Induciæ mihi adhuc cum tyranno & tortore calculo, qui jam à plusculis annis dimisit, & vix lacinia me tenet. ô me beatum! si hæ in perpetuam pacem aliquando vertantur induciæ, & intermissa diu renum carnificina, stirpitus exolescat. Certè si ex signis conjectare mihi fas, pennas quatere videtur, & à nobis abire (fiat, fiat) mala illa, & non minima Furiarum. Sed ut *nihil est ab omni parte beatum*, interdum podagra corripior, qua divina velut compede constrictus, vetor περιπατεῖν & pedibus æger, claudicare disco, ad plusculos dies. Ita nempe cælesti illi PATRI visum, exercere suos in hac mundi palæstra, ut doloribus, & damnis agitati, verum colligant robur. Languent enim, & torpent desidia animi,

Velutque pigra mole, marcentes aquæ
Halant Mephytim; sic saginatum bonis
Imbelle pectus, otio situm trahit.

Sed ut frumentum tritura folliculos exuit ac deponit: sic nos concussiunculis illis paleas (si fortè vanitatum, quæ nimis sæpè animis adhærescunt, è tractatione ista litterarum. Adversa corporis, remedia sunt animæ. Calamitas, vera virtutum officina est; afflictio, constantiæ theatrum, materies patientiæ, & latissimus campus, in quo exerceri possit hæc virtus, nec alia communior ferè nota bonorum, qua discernantur à malis, quos non impunè tantum Deus, sed & luxuriosè ac delicatè patitur vivere, quia non putat emendatione sua dignos. quæ jam *major potest esse miseria quàm nimia felicitate torpescere, & velut in mari lento, inerti tranquillitate detineri? quæ major esse pœna & vindicta impietatis, quàm*

quàm connivere Deum ac indulgere peccantibus? quæ maior ira, quàm non iraſci? Quid ergo?
Τλήσομαι ἐν στήθεσιν ἔχων ταλαπένθεα θυμόν.
Calcitrones iſti, & refractarii equi hoc conſequuntur, ut verbera etiam aliquot excipiant, nec excutiant tamen jugum. Et ut laqueos fera dum jactat adſtringit; aves viſcum dum trepidantes excutiunt, plumis omnibus illinunt. Sic eò gravius homini incumbit malum, quò contumacius patitur, *nihilque tam exaſperat fervorem vulneris, quàm ferendi impatientia.* Feram igitur quod emendare non poſſum, & Deum, quo auctore cuncta eveniunt, ſine murmure comitabor; acui nauticæ ſimilis, quæ ante non quieſcit, quam ad ſtellam polarem appoſita ſe ſtiterit. *Non ſi male nunc & olim ſic erit.* Veniet, veniet aliquando illa dies, quæ nos ſolutos hoc carcere, & ruinoſo corpuſculi hujus ergaſtulo liberatos, in illa reponet ſede, quæ dolorum omnium expers. Filium ad Examen Theologicum ſerio hortatus ſum, ut ei ſit ſubeundo: agi de honore ejus, & in eo viam ſibi ſterni ad altiora. Exhibuit mihi quædam ſtili ſui ſpecimina. Progreſſus ejus in lingua Gallica laudo, qui majores haud dubiè futuri, continua lectione Amioti, Pleſſei, Molinæi & aliorum, qui in hoc genere excelluerunt. Propoſitiones aliquot (ne neſcias) ſub Regente ſuo habitas, mihi quoq; privatim recitavit. Placet methodus, vox, pronuntiatio, parrheſia, & in nonnullis imitatio præceptoris ſui non pœnitenda. Tu nævos, vir reverende & vitia, quæ in hoc formando Candidato (qua es judicii ἀκρι-βείᾳ) deprehendis, corrige & emenda: juvenilem ejus in dicendo libertatem, modeſtiâ & verecundia tempera; calorem nimium, & ſupra hanc ætatem, graviter & paternè ſufflamina, ut ſemper meminerit, ſe adoleſcentē eſſe, & affinem earum rerum, quas fert adoleſcentia: multa decere virum, aut jam adultum, quæ hac ætate decora minus ſunt, & grata. Non omnia omnibus conveni-

re. Gravitatem senibus, aut jam viris, tyronibus & adolescentibus humilitatem & modestiam. Thrasonicam in omnibus damnari arrogantiam. Magnam esse vim consuetudinis, ὥσπερ γὰρ εἰθισμένα, οὕτως ἀξιοῦμεν λέγεσθαι. Sed principiis obstandum tempestivè, ne quæ in consuetudinem utcunque abiisse videntur, serius medicata, grandiori etiam ætati adhærescant. Quidquid hujus est, (ut apertè, & levato velo tecum agam) curæ tuæ, & prudentiæ committo, cui tantum ea in re tribuo, quantum nemini. Perge, vir clarissime, beneficiis tuis magis magisque me tibi devincire; nam quod tam charo fit capiti, id mihi factum deputo, & ingratissimus hominum sim, ni illud ingenuè agnoscam. Filium quem ad me excurrere passus es ad octiduum, remitto. Quid amplius? nihil nisi animum & verba; cætera immunis. Vale. Deus te servet, & inter nos mutuum hunc amorem. Heynsio viro incomparabili, & in quem ut Zeuxis in suam Venerem, aut Phydias in clypeum Minervæ natura contulisse videtur, quicquid est Venerum & gratiarum, à me salutem. Delphis, ex musæo meo, 20 Feb. M DC XXXI.

THEODORO VALLENSI
Studioso S.

Eodem.

QUid? Te ne prætercam, in hoc litterario alloquio, quod mihi cum meis, (ita eos appello, qui è manu nostra, & disciplina prodiêre,) ne & tibi quoque chartaceo aliquo munusculo affectum meum tester, & amorem? Vetat hoc illa qua te etiam puerum complexus sum, benevolentia: vetat & indolis tuæ modestia & candor. Quorum alterum facit, ut & nunc te amare, non desinam; alterum etiam impellit. Ita enim mihi cordi, & in deliciis, ingenua & liberalis Juventus, ut me in amorem sui, non ducat solùm, sed trahat.

Amo,

Amo, amo adolescentes elegantis ingenii, & nivei pectoris, qui nihil vulgare spirant, & quos auguror Patriæ, & Reipubl. egregia olim futura columina, & ornamenta.In quorum numerum,& te jure repono. Scio enim quanta hic cum laude, tuis(non blandior)defunctus sis tyrociniis, quam eximia, cum profectus tui, tum disciplinæ in te Crucianæ, dederis specimina, quantamque de te hinc abituro omnes conceperint spem, qui te amant. Cole, cole nunc istum adolescentiæ tuæ agrum.Hac ætate quid melius potes?quid utilius? Natura suos quidem habet impetus; sed disciplina promoventur. Hæc est, quæ Elephantum facit funambulum; histrionem, simium; morionem, asinum. Et ad quid non fingat hominem, animal omnis literaturæ, & disciplinæ capax? Miseri ergo, imò stulti, qui cùm possint, nolunt aut negligunt! Miserandi, qui cùm velint,non possunt! At tibi & facultas est & voluntas, quod gaudeo His subvectus alis,ad quæ indoles tua generosa te vocat, enitere, per amplos vola, & spaciosos Philosophiæ campos, humanioribus litteris incumbe, linguis pectus illud juvenile imbue, & eam in hoc stadio litterario tenta viam

——— *Qua te quoque possis*
Tollere humo, victorque virûm volitare per ora.

Ita fiet, ut quantum ad familiæ splendorem litterata sua virtute addidit pater,vir in exiguo corporis tugurio, æternitate dignissimus, tantum ipse ad paternum decus, animo nunc simillimus, doctrina aliquando & virtute præstantior, adjungas. Huc igitur ingenii tui nervos intende, huc industriam tuam confer, in id incumbe ut ab Academia, quæ per omnes terrarum oras, ubicumque virtus & doctrina colitur,illustri fama celebratur, ea aliquando referas ornamenta, quæ tua sint, & quæ tibi nulla unquam rerum vicissitudo, nulla fortunæ vis, nulla mutatio temporum, auferre possit. Quæ cohortatio ut nec longior esse debet,

cum te ultrò propensum satis esse videam ad omnem laudem, ita nec omittenda fuit, cùm aliquod apud te vellem relinquere amoris, & benevolentiæ meæ erga te, documentum. Sed heu! quid istud est? Virtutem ferè, & modestiam omnem à vobis sic abire, vitia, barbariem manere, vel augeri? Et inter ea, vitiorum turpissimam, grassari ebrietatem & crapulam? Bacchum ferè ubique in pretio magis esse, quàm Musas? Quid? Itáne in studiis desudatur? Hæccine ad eruditionem via est? O malè, & malos!

Arcet enim hæc vitæ pestis *ab hominibus sapientiam, studia honesta impedit, facit, ut turpia honestis præferantur.* Hæc hominem, in beluam transmutat, & qui gulæ serviunt & ventri, non hominum, sed brutorum loco numerandi. Vetustas curvas quasdam animas esse tradidit, quæ nunquam in cœlum suspiciunt, sed in terra semper cogitatione resident. Intemperantes, curvæ illæ sunt animæ, quæ in corporis voluptates quasi demersæ, nec solem unquam vident nec lunam; & dum potiorem cuticulæ, quàm animæ curam gerunt, hanc tantum pro sale (ut Varro ait) ne putrescerent, habere videntur. Hos tu adolescens cum Homero fuge,

——— ὁμῶς ἀΐδαο πύλῃσι.

Et fugies profectò, si animum robusta virtute munitum habeas, vitiique hujus turpitudinem, & quæ importat in genus humanum detrimenta, probè consideràris. Intuere quæso Ebrietatis habitum, verba audi, mores adspice, quid videbis? nihil nisi *ignorationem sui, dubia & parùm explanata verba, incertos oculos, gradum errantem, vertiginem capitis, tecta ipsa mobilia, stomachi tormenta, cum effervescit merum, ac viscera ipsa distendit.* Nullum in animo latet vitium, quod non probat. *Tunc avidi matronam oculi licentur: tunc libidinosus ne cubiculum quidem exspectat, sed cupiditatibus suis quantum petierint, sine dilatione permittit; tunc impudicus morbum*

lum profitetur, ac publicat: tum petulans non linguam, non manum continet, crescit insolenti superbia, crudelitas sævo, malignitas livido. Hinc morborum lues, luxuriæ supplicia, *pallor & genæ pendulæ, oculorum ulcera, tremulæ manus, furiales somni, & inquies nocturna*: hinc ingeniorum tarditas, torpor, inertia; hinc effusiones patrimoniorum, egestas, furta, cædes, libidines portensosæ; hinc denique rerum divinarum Lethea quædam oblivio. Neque hoc Gentiles ipsos latuit, qui *Bacchum* soliti sunt pingere stupidum, & obesum; nec non *Venerem* finxêre judicio Paridis, *Junoni* & *Palladi* formæ palmam præripuisse. Nempe significare voluerunt, ubi *Bacchus* in pretio est, & *Venus* illa amorum dea, ibi deam honorum *Junonem*, deamque eruditionis *Palladem* fugere, & excludi: hoc est, ubi crapulæ, & libidini indulgetur, ibi honoribus pariter, & eruditioni viam intercludi. Hæc si tecum juxta, intelligerent strenui illi Bacchi athletæ, ac potores tricongii, & si vel hilum saperent, næ illi, impurissimæ huic virgini *Ebrietati*, cujus ornamenta tot vitiis consuta vident, misso repudio, ad Sapientiam se converterent, veram sobrietatis, & temperantiæ magistram. Tu Divam illam amplectere, atque exosculare; illa tibi non in labris, sed fibris, in animo, non in vultu. Quam quò propius pectori appresseris, altiusque menti impresseris, eo longius à te amandabis vel solo nutu, spongias istas madentes, gulæ mancipia, gurgites, dolia, ventres. Fraxinum campestrem in tantum horrent serpentes, ut nec matutinas nec vespertinas illius umbras, quamvis longissimas unquam attingant, & si gyro frondibus hujus arboris claudatur ignis & serpens, citius in ignem fugiet, quàm in fraxinum: Ita nihil convenit vitiis, & studio sapientiæ, sub cujus umbra, si te continueris, tutus eris à mundi contagio.

Hæc tibi virtutum stimulos, hæc semina laudum,
Hæc exempla dabit;

beat æstus cupiditatum, cui gulæ illecebras ingerat, cui apponat incitamentum luxuriæ. Omnium discurrit consuetudines, ventilat curas, scrutatur affectus, & ibi quærit nocendi causas, ubi quenquam viderit studiosius occupari. Et ut non eodem astu omne genus piscium aggreditur piscator, sed pro palato cujusque escam parat; nec uno modo avem fallit auceps, sed has fistulâ, illas laqueis, alias visco: sic ille, uniuscujusque mores, & cui vitio propinqui sunt intuetur, ac talia homini objicit, ad quæ facilius cognoscit inclinari mentem, ut blandis ac lætis moribus, luxuriam, vanam gloriam, & similia; asperis mentibus, iram ac superbiam proponit. Hic si usquam agendæ seriò excubiæ, ne tot & tanta discrimina quæ te circumstant incautum aliquando opprimant. Nihil tibi prius esse debet, quàm ut sanctè ac religiosè caveas, ne quod deliquium, morum tuorum integritas patiatur, à fatali illa labe, quæ adversa virtuti eorum, qui rectis studiis ab bonam mentem adspirant. Ineuntis ætatis levitas, & inconstantia frœno rationis regenda est, quæ tanquam alter Orpheus, vocem illam, quæ rupes traxit & nemora, explicet, hoc est salutaria præcepta suggerat, queis vitiorũ omnium inimicus, per mundi hujus vanitates, libidinem, luxum, ad eas virtutes tendas, quibus vitam tueri possis & famam, sicque eas tibi serves ac vendices, ut ab hac vita citius, quàm ab iis avellaris. Quid aliud? Nihil, nisi ut valeas, & me ames. Delphis. 9. Febr. M. DC. XXXI.

HADRIANO MERANO
Studioso S. D.

Eodem.

TU verò quid facis, mi Merane? Animus ne tibi in studiis? opto ita sit, & si probè te novi, ita auguror. Eruditionem enim amare te scio. Sed ut natura gemmas altissimè recondidit, vilia passim obvia sunt: Ita quæ sunt, optima, non nisi

nisi summo studio eruuntur. Perge, perge Adolescens. Saxa & chalybem stillicidia solvunt. Ingenium ut ferrum est, splendescet si utare; rubiginem contrahet, si recondas. Nucem frangat oportet, qui nucleum esse vult, non alia ad doctrinam via est; non aliæ ad honores. Hanc init ere quotquot in excelso illo famæ Theatro unquam collocati. Demosthenem summum illum dicendi magistrum, quo nemo unquam laboriosius, nemo per plura reluctantis naturæ ob tacula ad culmen reptavit eloquentiæ, plus olei quàm vini consumpsisse ferunt, omnesque artifices χειρωνίας, antelucana longè industria superasse. Philosophorum Principem Aristotelem, quo dubito, rerum scientia, an inventorum acumine, an operum varietate, clarior quis unquam extiterit, ita in studiis desudasse testatur antiquitas, ut quotiescunq; cubitum iret, in manus ceperit globum æneum suppôsita pelvi, ut cadentis in pelvim globi sono excitaretur Cleanthem quæstu hauriendis aquis nocturno tempore, inopia sua sustentata, diurno Chrysippi præceptis percipiendis operam dedisse. Navigâsse in Ægyptum, Pythagoram, Platonem, Democritum ut melius philosopharentur. Exempla hæc, quibus plena est Antiquitas, juventuti æmulanda; nec committendum, ut minor nunc, quam olim Majorum, in litteris proficiendi sit ardor. Quid? Homines, ut rem agant & augeant, nullos subire detrectabût labores, nullas molestias, ut ea lucrentur, quæ fluxa sunt, vana & in casu posita? Et nos in paranda eruditione segnes erimus, cujus opes perennant, nec possidentem unquam destituunt? Quanto cum labore agricola terram arat, pastinat, conserit, occat in spem dubiæ, ac incertæ messis? Quot vitæ sustinet discrimina miles, quot periculis objectat caput, ut de fronde populea, victor gloriari possit; aut adorea, & pulvere nô indecora sordidus, hostiumque exuviis gravis Martia sua jactare vulnera, & cicatrices? Quot

 sulcat

ſulcat maria, exul patriæ mercator, quot trajicit freta, ſuperat flumina, quot ſaxa inhoſpita, ſyrtes, brevia prælerlabitur? quot denique, ut cum Poëta loquar, *dolato confiſus ligno*, procellis ſe exponit ac tempeſtatibus, quæ ſingulis illi mortem momentis intentare videntur, ut ſpoliis Indiæ onuſtus redeat. At quàm vilia hæc ſint, imò nulla, quis non videt? & quàm omnium extrinſecus affluentium lubrica, & incerta poſſeſſio? ſi cum illis componenda ſint, opibus, quas larga manu, Sapientia in nos cumulat? Quas qui tenet

Intactis opulentior
Theſauris Arabum, & divitis Indiæ
——— *ab alto*
Infrà ſe cernens hominum genus,
Latius regnat, litteraria hac inſtructus ſupellectile, & Palladio hoc inſignis diademate
Quàm ſi Lybiam remotis
Gadibus jungat, vel uterque Pœnus
Serviat uni.

Sed rebus maximis difficultatem propoſuit Natura, & in ſublimi, ac prærupto loco, Honoris præmia Virtus collocavit. Quidquid obvium & promptum eſt, evileſcit, ac mox contemnitur. Ardua in honore ſunt, ac pretio. Ardum quoque ad Muſas, & aſperum iter eſt. Sudandum, mi Merane, in hoc ſtadio; certandum ſtrenuè in hac palæſtra, & quæ ſe offerunt forti animo devorandæ moleſtiæ. Nihil eſt quod non expugnet pertinax labor, & intenta ac diligens cura. Si animum intenderis, ſubmittent ſe tibi celſa Parnaſſi juga, aperietur vel ultrò Minervæ Templum, Muſæ ſuis ſedibus effuſæ advenienti occurrent. Contra ſi ver hoc ævi ſine ſemente abit, dolebis poſteà, & horrea aliorum plena adſpicies, vacantibus tuis per tuam culpam. Quid quod nemo reſtituet annos, nemo iterum te tibi reddet. Ibit qua cœpit ætas, nec curſum ſuum aut revocabit, aut ſupprimet. In hoc artium mercatu, labori omnia venalia. Quid aliud Homerum innuiſſe

innuisse arbitramur, per herbam Moly, cui radicem nigram esse voluit, florem lacteum, quàm radicis nigræ symbolo, LABORIS molestiam significari, qua pervenitur ad florem lacteum id est, ad florentis ætatis dignitates, & honores, eruditionis emensæ dulcissima præmia? Facessat ergo hic supina illa, & projectè mollis quorundam ignavia, qui ad somnos videntur nati, & pandiculationes; ad otia, non ad studia, fuci, tenebriones, licentiæ alumni, qui non ut vivant, edunt, sed vivunt ut edant, potent, stertant, de farciendo ventre solliciti magis, quàm de libris; qui pravo sodalitio, & praviore consilio mentes pervertunt: digni quos irata Minerva casside sua, & cuspide arceat ab adytis Sapientiæ. Hos fuge Adolescens. Parasiti enim sunt, non amici, pecuniæ patriæ expilatores strenui, validi in vitia, & luxum, rerum omnium prodigi, sed inprimis temporis & famæ, & verbo ut absolvam, omnis melioris vitæ blattæ ac tineæ, & virtutis everricula. Otium tibi est? Sed literarium, sed occupationis plenum & laboris, non otiosum, non solutum, non languidum. Occupanda, occupanda Juventus, quæ quoties nihil agit, ad noxia dilabitur. Libertas? Sed lubrico sępè lapsu transit, ac degenerat in licentiam, virtutum novercam, & luxus omnis ac nequitiæ magistram. Tempus otio liberius indulgendi? Sed pulchra temporis avaritia est, cujus semel elapsi, jactura, reparari non potest. Opes tibi splendidæ & lautæ? quibus plus satis prospectum tibi credis, adversus temporum injurias, & vitæ hujus incommoda? sed quid hæc sunt, & quanti pretii? Mihi crede insidiis circumsepta sunt, ubi quis tutum se existimat, perit facilius, & fortuna trahente præcipitatur. Alia felicitate, ad tuendam hanc felicitatem opus est, nec hominibus tantum, sed & rebus persona demenda est, & reddenda facies sua. Quod si fiat etiam inter angustias paupertatis, humillimi, trabeatos Romuli nepotes super-

emi.e:e valent, veris ingenii divitiis, quæ ſola bona cenſeri debent. Vices has habet conditio mortalium, ut adverſa ex ſecundis naſcan ur; & iſta quibus veheris in ſummum, neſcis ubi te relictura ſunt habebunt ſuum, non tuum finem. Si quis lætioris Fortunę radius affulget, e.ce minantis, & novercantis ſimùl umb a adeſt, & veſtigia premit, aut excipit. Va a, vana ſunt, quæ mi a- mur, in hoc fluxu, ac refluxu rerum humana um, & alimenta vitiorum, non remedia, niſi cæcum illum Plutum ſapientia regat, & modere.ur. Cave tibi in hoc ſereno indulgentis fortunæ, plus nimiò places: nam vitrea eſt, & quò magis ſplendet, eò citius frangitur. Hanc qui nimis avidè concupiſcit, neceſſe eſt, malè concoquat. *Fera, aut piſcis ſpe aliqua oblectante decipitur: munera iſta fortunæ reputas? inſidiæ ſunt, in quibus hoc miſerrimum fallimur, habere nos putamus, habemur. Quid quod immodicæ divitiæ, ſunt veluti ingentia & enormia gubernacula, facilius mergunt, quàm regunt: cum habeant irritam copiam, & noxiam nimietatem. nihil quoque illi altum, nihil magnificum, ſuſcipere poſſunt, qui ſuas omnes cogitationes abjecerunt ad rem tam humilem, tamque contemptam.* Illas tibi O P E S para, quæ ſuprà omnem inconſtantiæ, & mu a ionis aleam poſitæ: quæ etiam nudum, naufragum, exulem, ubique terrarum comitantur, vel ad extremos Garaman as, in quas cuneus, ac cumulus nihil poteſt ingruentium malorum: quæ nec eripi, nec ſurripi poſſunt unquam; neque naufragio, neque incendio amitti, nec temporum injuria mutari. Quas qui poſſident, verè ſunt divites, quod enim proprium divitiarum, contenti rebus ſuis, externa iſta levi & ſpernente oculo delibant; ſatis eſſe putant quod eſt, nulla re egent, nihil ſibi deeſſe ſentiunt, nihil requirunt: Quin & cum Biante, in urbis patrię captura, & excidio inter micantes ubique gladios, & militarem in rapinam tumultum, nihil de rebus ſuis aſportantes, omnia

tamen sua secum portant; ludibria hæc fortunæ, ne sua quidem putantes, quæ vulgus etiam bona appellat. quia si abeunt, nihil auferunt, nisi semetipsa. O te prudentem, si hic prudens! & si vitæ hujus vicissitudines, omnimque instabilitatem serio tecum expendens, nihilque quidquam ad te pertinere, quæcunque à fortuna vel dari possunt vel eripi, animum ad pietatem adjunxeris & timorem Dei, qui caput & fundamentum est omnis Sapientiæ Ad quem omnis nostra scientia, doctrina, eruditio, addo & virtutes, nil nisi verborum sunt strepitus. Plura vellem, sed negotiis interpellor. Unum illud addam, te mihi esse in oculis, idque parentis tui merito, cujus amplitudinem veneror, eruditionem suspicio, humanitatem colo. Tu qui jam severioribus Musarum Sacris initiatus es, patrias virtutes æmulare, & quas in te natura dotes contulit, ne patere, ut aquam immotam sordescere. Neque enim in te benigna fuit, ut suum beneficium negligeres, & ab illustri hoc Lycæo vacuus velut ex incendio, vel naufragio domum redires; sed ut ad decus, ad dignitatem conferres. Vale, Delphis. XVIII. Febr. M DC XXXI.

DANIELI COLONIO,
Collegii Gallo-belgici Regenti
S. D.

Eodem.

TArditatem meam meritò incusem, si ex crebro litterarum commercio æstimandus sit animus. Ita enim hoc frigore, mihi friget calamus, ut ignaviæ jure postulari debere videar. Sed ad facilitatem tuam provoco, in qua cum certam veniæ spem mihi polliceat, interdum blando huic vitio plusculum soleo indulgere. Quid quod firmior sit amicitia nostra, & necessitudo, quàm ut levioribus istis, ad sui fulturam, egeat adminiculis. Inveteravit jam pridem ille amor, & ut annosa quercus

——— *quantum vertice ad auras*
Æthereas tantum radice ad tartara tendit.

Quanquam & diuturnum meum silentium paratus sum expungere frequentiori alloquio. Valetudinem tibi hac ætate satis firmam esse, & validam, ex animo gaudeo, & diu talem precor: De mea si quæris, prospera est. Induciæ mihi adhuc cum tyranno & tortore calculo, qui jam à plusculis annis dimisit, & vix lacinia me tenet. ô me beatum! si hæ in perpetuam pacem aliquando vertantur induciæ, & intermissa diu renum carnificina, stirpitus exolescat. Certè si ex signis conjectare mihi fas, pennas quatere videtur, & à nobis abire (fiat, fiat) mala illa, & non minima Furiarum. Sed ut *nihil est ab omni parte beatum*, interdum podagra corripior, qua divina velut compede constrictus, vetor περιπατεῖν & pedibus æger, claudicare disco, ad plusculos dies. Ita nempe cælesti illi PATRI visum, exercere suos in hac mundi palæstra, ut doloribus, & damnis agitati, verum colligant robur. Languent enim, & torpent desidia animi,

Velutque pigra mole, marcentes aquæ
Halant Mephytim; sic saginatum bonis
Imbelle pectus, otio situm trahit.

Sed ut frumentum tritura folliculos exuit ac deponit: sic nos concussiunculis illis paleas (si fortè vanitatum, quæ nimis sæpè animis adhærescunt, è tractatione ista litterarum. Adversa corporis, remedia sunt animæ. Calamitas, vera virtutum officina est; afflictio, constantiæ theatrum, materies patientiæ, & latissimus campus, in quo exerceri possit hæc virtus, nec alia communior ferè nota bonorum, qua discernantur à malis, quos non impunè tantum Deus, sed & luxuriosè ac delicatè patitur vivere, quia non putat emendatione sua dignos. quæ jam *major potest esse miseria quàm nimiâ felicitate torpescere, & velut in mari lento, inerti tranquillitate detineri? quæ major esse pœna & vindicta impietatis, quàm*

quàm connivere Deum ac indulgere peccantibus? qua maior ira, quàm non irasci? Quid ergo?

Τλήσομαι ἐν στήθεσιν ἔχων ταλαπένθεα θυμόν.

Calcitrones isti, & refractarii equi hoc consequuntur, ut verbera etiam aliquot excipiant, nec excutiant tamen jugum. Et ut laqueos fera dum jactat adstringit; aves viscum dum trepidantes excutiunt, plumis omnibus illinunt. Sic eò gravius homini incumbit malum, quò contumacius patitur, *nihilque tam exasperat fervorem vulneris, quàm ferendi impatientia.* Feram igitur quod emendare non possum, & Deum, quo auctore cuncta eveniunt, sine murmure comitabor; acui nauticæ similis, quæ ante non quiescit, quam ad stellam polarem apposita se stiterit. *Non si male nunc & olim sic erit.* Veniet, veniet aliquando illa dies, quæ nos solutos hoc carcere, & ruinoso corpusculi hujus ergastulo liberatos, in illa reponet sede, quæ dolorum omnium expers. Filium ad Examen Theologicum serio hortatus sum, ut ei sit subeundo: agi de honore ejus, & in eo viam sibi sterni ad altiora. Exhibuit mihi quædam stili sui specimina. Progressus ejus in lingua Gallica laudo, qui majores haud dubiè futuri, continua lectione Amioti, Plessei, Molinæi & aliorum, qui in hoc genere excelluerunt. Propositiones aliquot (ne nescias) sub Regente suo habitas, mihi quoq; privatim recitavit. Placet methodus, vox, pronuntiatio, parrhesia, & in nonnullis imitatio præceptoris sui non pœnitenda. Tu nævos, vir reverende & vitia, quæ in hoc formando Candidato (qua es judicii ἀκριβείᾳ) deprehendis, corrige & emenda: juvenilem ejus in dicendo libertatem, modestiâ & verecundia tempera; calorem nimium, & supra hanc ætatem, graviter & paternè sufflamina, ut semper meminerit, se adolescentē esse, & affinem earum rerum, quas fert adolescentia: multa decere virum, aut jam adultum, quæ hac ætate decora minus sunt, & grata. Non omnia omnibus conveni-

re. Gravitatem senibus, aut jam viris, tyronibus & adolescentibus humilitatem & modestiam. Thrasonicam in omnibus damnari arrogantiam. Magnam esse vim consuetudinis, ὥσπερ γὰρ εἰώθαμεν, οὕτως ἀξιοῦμεν λέγεσθαι. Sed principiis obstandum tempestivè, ne quæ in consuetudinem utcunque abiisse videntur, serius medicata, grandiori etiam ætati adhærescant. Quidquid hujus est, (ut apertè, & levato velo tecum agam) curæ tuæ, & prudentiæ committo, cui tantum ea in re tribuo, quantum nemini. Perge, vir clarissime, beneficiis tuis magis magisque me tibi devincire; nam quod tam charo fit capiti, id mihi factum deputo, & ingratissimus hominum sim, ni illud ingenuè agnoscam. Filium quem ad me excurrere passus es ad octiduum, remitto. Quid amplius? nihil nisi animum & verba; cætera immunis. Vale. Deus te servet, & inter nos mutuum hunc amorem. Heynsio viro incomparabili, & in quem ut Zeuxis in suam Venerem, aut Phydias in clypeum Minervæ natura contulisse videtur, quicquid est Venerum & gratiarum, à me salutem. Delphis, ex musæo meo, 20 Feb. M DC XXXI.

THEODORO VALLENSI *Studioso S.*

Eodem.

QUid? Te ne prætercam, in hoc litterario alloquio, quod mihi cum meis, (ita eos appello, qui è manu nostra, & disciplina prodière,) ne & tibi quoque chartaceo aliquo munusculo affectum meum tester, & amorem? Vetat hoc illa qua te etiam puerum complexus sum, benevolentia: vetat & indolis tuæ modestia & candor. Quorum alterum facit, ut & nunc te amare, non desinam; alterum etiam impellit. Ita enim mihi cordi, & in deliciis, ingenua & liberalis Juventus, ut me in amorem sui, non ducat solùm, sed trahat.

Amo,

Amo, amo adolescentes elegantis ingenii, & nivei pectoris, qui nihil vulgare spirant, & quos auguror Patriæ, & Reipubl. egregia olim futura columina, & ornamenta. In quorum numerum, & te jure repono. Scio enim quanta hic cum laude, tuis (non blandior) defunctus sis tyrociniis, quam eximia, cum profectus tui, tum disciplinæ in te Crucianæ, dederis specimina, quantamque de te hinc abituro omnes conceperint spem, qui te amant. Cole, cole nunc istum adolescentiæ tuæ agrum. Hac ætate quid melius potes? quid utilius? Natura suos quidem habet impetus; sed disciplina promoventur. Hæc est, quæ Elephantum facit funambulum; histrionem, simium; morionem, asinum. Et ad quid non fingat hominem, animal omnis literaturæ, & disciplinæ capax? Miseri ergo, imò stulti, qui cùm possint, nolunt aut negligunt! Miserandi, qui cùm velint, non possunt! At tibi & facultas est & voluntas, quod gaudeo. His subvectus alis, ad quæ indoles tua generosa te vocat, enitere, per amplos vola, & spaciosos Philosophiæ campos, humanioribus litteris incumbe, linguis pectus illud juvenile imbue, & eam in hoc stadio litterario tenta viam

——— Qua te quoque possis
Tollere humo, victorque virûm volitare per ora.

Ita fiet, ut quantum ad familiæ splendorem litterata sua virtute addidit pater, vir in exiguo corporis tugurio, æternitate dignissimus, tantum ipse ad paternum decus, animo nunc simillimus, doctrina aliquando & virtute præstantior, adjungas. Huc igitur ingenii tui nervos intende, huc industriam tuam confer, in id incumbe ut ab Academia, quæ per omnes terrarum oras, ubicumque virtus & doctrina colitur, illustri fama celebratur, ea aliquando referas ornamenta, quæ tua sint, & quæ tibi nulla unquam rerum vicissitudo, nulla fortunæ vis, nulla mutatio temporum, auferre possit. Quæ cohortatio ut nec longior esse debet,

cum te ultrò propensum satis esse videam ad omnem laudem, ita nec omittenda fuit, cùm aliquod apud te vellem relinquere amoris, & benevolentiæ meæ erga te, documentum. Sed heu! quid istud est? Virtutem ferè, & modestiam omnem à vobis sic abire, vitia, barbariem manere, vel augeri? Et inter ea, vitiorum turpissimam, grassari ebrietatem & crapulam? Bacchum ferè ubique in pretio magis esse, quàm Musas? Quid? Itáne in studiis desudatur? Hæccine ad eruditionem via est? O malè, & malos!

Arcet enim hæc vitæ pestis *ab hominibus sapientiam, studia honesta impedit, facit, ut turpia honestis præferantur.* Hæc hominem, in beluam transmutat, & qui gulæ serviunt & ventri, non hominum, sed brutorum loco numerandi. Vetustas curvas quasdam animas esse tradidit, quæ nunquam in cœlum suspiciunt, sed in terra semper cogitatione resident. Intemperantes, curvæ illæ sunt animæ, quæ in corporis voluptates quasi demersæ, nec solem unquam vident nec lunam; & dum potiorem cuticulæ, quàm animæ curam gerunt, hanc tantum pro sale (ut Varro ait) ne putrescerent, habere videntur. Hos tu adolescens cum Homero fuge,

——— ὁμῶς ἀΐδαο πύλῃσι.

Et fugies profectò, si animum robusta virtute munitum habeas, vitiique hujus turpitudinem, & quæ importat in genus humanum detrimenta, probè consideràris. Intuere quæso Ebrietatis habitum, verba audi, mores adspice, quid videbis? nihil nisi *ignorationem sui, dubia & parùm explanata verba, incertos oculos, gradum errantem, vertiginem capitis, tecta ipsa mobilia, stomachi tormenta, cum effervescit merum, ac viscera ipsa distendit.* Nullum in animo latet vitium, quod non probat. *Tunc avidi matronam oculi licentur: tunc libidinosus ne cubiculum quidem exspectat, sed cupiditatibus suis quantum petierint, sine dilatione permittit; tunc impudicus morbum*

bum profitetur, ac publicat: tum petulans non linguam, non manum continet, crescit insolenti superbia, crudelitas sævo, malignitas livido. Hinc morborum lues, luxuriæ supplicia, *pallor & genæ pendulæ, oculorum ulcera, tremulæ manus, furiales somni, & inquies nocturna:* hinc ingeniorum tarditas, torpor, inertia; hinc effusiones patrimoniorum, egestas, furta, cædes, libidines portensosæ; hinc denique rerum divinarum Lethea quædam oblivio. Neque hoc Gentiles ipsos latuit, qui *Bacchum* soliti sunt pingere stupidum, & obesum; nec non *Venerem* finxêre judicio Paridis, *Junoni* & *Palladi* formæ palmam præripuisse. Nempe significare voluerunt, ubi *Bacchus* in pretio est, & *Venus* illa amorum dea, ibi deam honorum *Junonem*, deamque eruditionis *Palladem* fugere, & excludi: hoc est, ubi crapulæ, & libidini indulgetur, ibi honoribus pariter, & eruditioni viam intercludi. Hæc si tecum juxta, intelligerent strenui illi Bacchi athletæ, ac potores tricongii, & si vel hilum saperent, næ illi, impurissimæ huic virgini *Ebrietati*, cujus ornamenta tot vitiis consuta vident, misso repudio, ad Sapientiam se converterent, veram sobrietatis, & temperantiæ magistram. Tu Divam illam amplectere, atque exosculare; illa tibi non in labris, sed fibris, in animo, non in vultu. Quam quò propius pectori appresseris, altiusque menti impresseris, eò longius à te amandabis vel solo nutu, spongias istas madentes, gulæ mancipia, gurgites, dolia, ventres. Fraxinum campestrem in tantum horrent serpentes, ut nec matutinas nec vespertinas illius umbras, quamvis longissimas unquam attingant, & si gyro frondibus hujus arboris claudatur ignis & serpens, citius in ignem fugiet, quàm in fraxinum: Ita nihil convenit vitiis, & studio sapientiæ, sub cujus umbra, si te continueris, tutus eris à mundi contagio.

Hæc tibi virtutum stimulos, hæc semina laudum,
Hæc exempla dabit;

Et ut vitam vitiis alienam, ita omni morum probitate condecoratam, & bonâ conscientia, qua nihil homini beatius accidere potest. In hac rerum caligine, sine ea non est (mihi crede) pergere via rectam. *Ut enim in familia opus est hera ac domina, quæ coerceat: si in hac interiore œconomia, Sapientia illo imperio, quod affectus regat, ac dirigat exsultantes.* Opto ita tibi sit, & in voto hoc finio. Vale. E musæo meo. Proprid. Kal. Mart. M DC XXXI.

N. N. Studioso, S. D.

Eodem.

EN meas & ad te litteras. Miraris? Desine. Jubent hoc amor tui, & cura. De quo ambigere non potes, si probè me nosti. Cur enim minùs nunc de te sollicitus sim, & studiis, quàm olim? quæ eò animosius persequenda, quò graviora sunt, & grandiorem nunc ætatem exercent. *Sicut matres, quæ pueris bellaria & fructus in sinum ingerunt, sollicitè succingunt, ne excidant: sic nos satagere convenit, ne pereant, quæ optimè monita olim insinuavimus, & nunc per litteras renovamus.* Si non sevimus hanc arborem, tamen rigavimus, putavimus, eduximus, & in parte fecimus, qualis nunc est. Tu cura, ut majora indies capiat incrementa, radices agat, ramos diffundat, uberiorem succum colligat & robur, quò tandem ad justam proceritatem perducta, maturos aliquando ex ea fructus capias. E scholis & umbra, ad Academiam promotum, in ea versari te cum laude velim atque optem. Quod ut fiat, duo tibi tenenda; quorum alterum studia spectat; alterum vitam & mores. In studiis tenorem amo & constantiam: sed Proteos illos odi, & parum stabiles, qui promiscuè, & sine delectu, variis authoribus carptim, & raptim legendis curiosius indulgēt, ad recreationem magis, quàm ad usum. Oculis similes qui dum huc

illuc

illuc flectuntur, intentè nihil vident: aut iis, qui in convivio omnia penè libant, nec tamen satiantur, quia in tanto ciborum apparatu, propositum illis titillari solùm, non pasci, & cupediorum dulcedine falli, non ali. Næ illi male sibi consultum eunt: sed pejus longè, nugaculi isti, qui in ipso delectus neglectu, frivolis & futilibus lectitandis, tempus inutiliter disperdunt. Omnium autem pessimè delicatuli illi, & malè curiosi, qui libros amant, sed ita, ut vana pleraque in iis mirentur, aut externa, formam, colores, aurum, titulos, typos, editiones rariores, ut Aldinas, Plantinianas, & si quæ aliæ melioris notæ. Hos ambitiosè conquirunt, & quæsitos ita anxiè habent & tuentur, ut nulla mater suum gnatum. Hi sunt, qui omnes librariorum officinas assiduè perreptant, & si quid novi habent, & sui palati, sagacius indagant, & odorantur, quàm canes suam feram. Hi quibus penè ægrius fit, librum aliquem sibi talem cripi, quàm vitam. Quid dicam? nisi magno illos conatu magnas nugas agere, & studiosam hanc quandam luxuriam esse; imò si res dicenda est, *hilarem insaniam: & operosum laborem ineptiarum, nec absimilem illi puerorum pallentium, & rixantium circà pupas suas, & sigilla:* aut eorum, qui empturi equum, non robur, non velocitatem, non formam mirantur, & generosam indolem, non dentes inspiciunt, non oculos, non cervicem, caput, alvum, terga; sed aurum in fræno, & ea omnia, quæ nec bonitati ejus quicquam addunt nec demunt, conferunt, nec detrahunt. Fuge, fuge Adolescens, stultos illos librorum mangones, perdundæ pecuniæ genitos, à quibus nil nisi vanitatem discas, & curiosam inertiam. Aliò te vocat indoles tua, aliò parentum vota, addam, & spes mea. Iis te adjunge, à quibus & melior redeas & doctior, qui te ad sapientiam ducant, à vanitate abducant, & verum tibi doctrinæ succum instillent, nulla venalem purpura, nullo auro, sed inde-

indefeſſo labore, ac ingenio parabilem. Libros ama, ſed libros qui animum paſcant, non oculos, qui eruditum te reddant, non curioſum; doctrinæ cupidum, non vanitatis. Res in iis mirare, non typos, non characteres; ſapientiam, non formam; auctorem, non typographum. Nam dum deſidioſæ huic occupationi plus nimiò juventus indulget, fit ut contemptis melioribus muſis, jaceat illi ingenium, & repat, nec ad ineptias ſemel delapſa, erigere ſe poſſit ad altiora, queis Patriæ aliquando inſervire queat, & ſuis. Quem tamen unicum ſtudiorum tuorum finem eſſe volo, & perpetuò ad eum te collimare. Cogita, quàm labilis, & fluxa ætas tua ſit, & in præcipiti curſu; in qua, ſi ſementem ſolidioris doctrinæ facere neglexeris, fruſtrà meſſem exſpectes. Maximum enim ſtudiorũ impedimentum eſt dilatio, quæ pendet ex craſtino. Quid? quod ſæpè poſt moram, cum tempus & opportunitas effluxit, pœnitentia ſuccedit, & indignatio; *Quare non feci?* aut recurritur ad inconſiderantiæ excuſationem, *non putâram*, quam ſcopulo pejus formidare debent ii, quibus ſtudia ſua curæ. Fruere annis ô fugacibus; & aures tuas ſæpè feriat, imò mentem, laudata illa vox, πολυτελέστατον ἀνάλωμα χρόνος. Nam *ut in fluvio unda undã perpetuò propellit, nec unquam revocas elapſam: ſic in tempore dies diem, nec reparas amiſſam.* Et ut à currente flumine tantum habes, quantum hauris: Ita ex annis ſemper euntibus nihil accipis, niſi quod in res duraturas collocâris. Quid ſecurus, & in tanta temporum fuga lentus, longam tibi annorum ſeriem polliceris? Avis eſt fugitiva, quæ ad manum non redit, Juveni parandum, Seni utendum eſt. Pulchra hîc ſi uſquam parſimonia, imò tenacitas, & avaritia: contrà nihil temporis jactura turpius, cujus ſeriò multi, ſed ſero nimis, deplorant damna omni æſtimatione majora. Tu in juvenili hoc vere, agrum ingenii tui cole, fertilem ſi quid judico, bonarum frugum, ſi conſeratur, &

in eum conjiciantur, cum institutione aliena, tum propria industria semina doctrinæ, & virtutis. Ad utramque te hortor: quod illa sine hac damnosa, hæc sine illa (ut nunc res eunt) parùm decora sit & instructa ad suum vel alienum usum: sed inprimis ad virtutem, in hoc bivio ætatis. Hæc prima, imò suprema tua sit cura, & finium ut ita dicam, finis: cætera huc eant, & subserviant. Cave ne vel tantillum ab ea deflectas: nam laqueis vitiorum irretiti semel, ita tenentur, hoc temporum & morum contagio, ut si vel angues sint, non elabantur: & *ubi semel deerratum est, in præceps itur, adeò maturè à rectis ad prava, à pravis ad præcipitia devolvitur. Facilius est excludere perniciosa, quàm regere; & non admittere, quàm admissa moderari: nam cum se in possessione posuerunt, potentiora rectore sunt: nec recidi se, minuive patiuntur.* Quare principiis obsta, & à primis finibus hostem illum amolire: *nam cùm intravit, & portis se intulit, modum à captivis non capit.* Et ut in corporum solet morbis: sic in corruptis moribus quæ intempestivè adhibetur, auget morbum potius medicina, quàm levat. Illibatam serva, & immunem probitatem tuam à noxis & vitiis, quæ in Lycæo vestro, putata identidem & recisa, non repullulant modo, sed (mentiri optem) gliscunt indies, & augentur, desidia, luxus, crapula, morum licentia, & quid non? Vitia hæc fuge, & consortia, quæ nimis hodiè ad vanitatem, aut levitatem inclinant. Sicut enim ægrotantibus dulcia videntur amara, & alba, lippientibus nigra: sic malis voluptates obscœnæ, bonæ, & honestæ. Invitant, blandiuntur, trahunt?

—— *Scopulis surdior Icari*

Sirenum hos cantus præterlabere, & patriæ virtutis æmulus, veluti, rupes sermunculos illos assilientes retunde, aut frange: & ut spinas aut tribulos, etsi adhærentes, aut amplectentes, dimovemus; sic tu noxia illa & pestifera si se offerunt, depelle; quæ ut venena vino mixta pernicius perniciosa

niciosiusque grassantur, & tanquam homo cibis illito, parum cautos inescant. Deum vitæ tuæ ducem sequere; nihil abripiat, quacunque specie, aut illicio. In studiis si operam meam desideras, equidem non deero, ubi occasio ad eam rem feret, suppetiari. per me enim non incitatum solùm te volo, sed si opus adjutum. Vides affectum, & quàm animo liberalis, & benignus in te sim, & ero

Dum pecori lupus, & nautis infestus Orion.

Ut claudam, Deus litterarum tuarum sementem foveat, attollat, maturet. Vale & me ama ἵνα τῶν ἀληθινῶν φίλων; & verè hoc dicam cum Euripide,

Ἀψευδὲς ἦθος, εὐπροσήγορον στόμα.

Doctissimo Rivero, ocello & delicio seculi, à me salutem. Dabam Delphis. Prid. Kalend. Mart. M DC XXXI.

JACOBO CRUCIO *filio, Theolog. Studioso Pater* S. D.

Eodem.

TE rediisse ad musas tuas, incolumem gaudeo, jucundumque mihi fuit intelligere ex litteris tuis quas accepi, cum Politiano, libello elegantissimo, Curata à te probè omnia. De Cunæi Reipublica Judæorum quod scribis, metuebam. Jam pridem enim lucem vidit, & distracta díu exemplaria, dabat mihi augurari, cum argumenti gravitas, tum viri illius incomparabilis eruditio, à qua nihil nisi quod subactum sit, & elaboratum exspectes, & ad docti hujus seculi gustum. Quid hac in re præstiteris, significabitur Sgraefwegiò, ubi nos invi̇set. Respondit ad meas Boëlius, litterisque humanissimis, & elegantiæ plenis, affectum nostrum, & animum in se propensum exosculatus est. Aliorum quoque literas avidus

dus exſpecto, quorum ſi indolem novi, non patientur ſe fruſtrà ab eo provocari, cui non minimam debent inſtitutionis ſuæ partem: quin & officioſam meam ſalutationem, pari officio rependant. N. N. vices doleo. Triſte me hercule, & penè funeſtum, eorum in ſe bellum pertraxit, qui dum ulcera ſua tangi nolunt, & vitia ſugillari, Satyricos illos morum cenſores, ſatyricè habent, nec minori licentia in eos invehuntur manu, pede, lingua; quàm illi calamo & ſtilo, in mores horum, & vitia. Prævidi hæc capti ejus impendere mala. Quanquam neminem tam iniquum credam cenſorem, qui ſtili ejus licentiam inexpiabilem eſſe cenſeat, & qui imprudentiæ patrocinio veniam mereri non poſſit. Sed ita ſunt; & ſi me vel aliquo proximitatis gradu attigiſſet, aut minima ſaltem mihi cum homine neceſſitudo, aut familiaritas, ardorem ejus in edenda hac ſua Satyra, ſerio ſufflaminâſſem. Duci enim volunt ingenia noſtra Batava, non trahi; laudum ſtimulo accendi, non irritari; ſuaderi, non impelli, & quantum æqui monitoris humanitati auſcultant; tantum virulentæ aliorum mordacitati obnituntur. Allatrare, inſultare, mordere, caninum eſt; nec mihi magni illi, qui obliquo dente, aliorum vitia ſtringunt, ipſi ſæpè ab illis non alieni. Quid enim iniquius, quàm damnare in aliis, quod in te nolles, & qui ipſe ſat habes quod tibi poſſet verè dici? In hunc cenſuræ campum qui deſcendit, culpâ careat, quiſquis eſt; medicamque ulceri adhibeat manum, ut non tam perſtringi ſe ſentiant, aut lædi, quàm diligi, & ſanari. Sed aliter hodie cum multis comparatum, qui dum alienæ luxuriæ nihil ignoſcunt, nihil ſuæ negant, & veniam maximè abnuunt, qui illam petere, ſæpius meruerunt. Tales quid niſi curioſâ indagine papulas alienas obſervant ipſi ulceribus obſiti, & corporum nævos, aut verrucas in aliis deridens, quos fœda ſcabies depaſcitur. Examine tuo ſtrenuè defun-

defunctus, quod ſpero, age, ad nos veni, niſi quid ex tranſverſio incurrerit,

——— gelidus canis cum montibus humor
Liquitur, & Zephyro putris ſe gleba reſolvit:

ut animum diutule intentum recrees, curiſque ſuis gravioribus ſolutum ad dies aliquot reficias. Interim Deum rogo, ut ſtudia tua non proſperet ſolum, ſed properet

Πρίν γ᾽ ὅτε δὴ θανάτοιο μέλαν νέφος ἀμφικαλύψῃ.

Nam capitis nives, me propinquæ mortis admonent, & ætatem hanc labi ad ſuam metam, vitæque hunc ſolem, ad occaſum. Vale, mi Fili. Polyandrum, & Colonium Regentem tuum, ex animo ſaluto. Delphis. III. Non. Martias. M DC XXXI.

JACO-

JACOBI CRUCI EPISTOLARUM LIBER SECUNDUS.

HENRICO VANDERBURGIO *Studioso S. D.*

Cæsarodunum.

IN Galliam profectum te audio, optime juvenum: & audio libens, mentem istam tibi gratulor, generosa tua indole dignam, quæ ad alta pleno gradu contendit, & per insolita, viam sibi sternit ad honores. Plebeia ista ingenia, & humi repentia, otium quęrunt, & umbram: & semper ille puer, qui domi est; qui extra paterni agelli ambitum, Solem non vidit; inque eo, ut Comicus ait, semper quasi claudus sutor latet; sed sublimioribus agnatum moveri, patriamque non soli & fundi sui finibus includere, sed Mundi. nihil longinquum illis, nihil inaccessum; & in hac mente ferè, prisco & nostro ævo, viri magni.

Non Ithacum tenuere lares, geminosque Mycenæ
Atridas; abiit Latio dimissa Juventus,
Cecropidumque stetit tandem novus advena portis.

Sed peregrinari te volo verè, & cum fructu; non vagari, discurrere, mutare cœlum, non animum, quod quivis potest; sed indagare, discere, ruminari, quod pauci. Ad voluptatem enim qui peregrinationem solùm instituunt, aberrare mihi videntur à vero ejus fine & usu, qui non in eo situs ut rerum novitate pascantur oculi, & fibula laxetur curiositati. Nam quæ tam rigida mens è petra exsculpta, vel è quercu, quam non delectent, moveant, flectant tot oculorum, & aurium blandi-

menta

menta, & jucunda illa, ac varia lustratio, gentium, urbium, locorum? Hæc ut cuivis obvia sunt, & aliud etiam cogitanti, sponte obveniunt, iis te immorari nolo, sed ad ea convertere mentis oculos, & seriò occupari, ex quibus fructum capias, quem nec secuti omnes qui peregrinantur, nec qui secuti, adsecuti. Eum tibi non suggero tantum, sed si quid apud te possum, ingero, imo inculco. Tria hîc tibi propone, *Prudentiam, Scientiam, Mores.* Quæ omnia tibi peregrinatio si consilio, si ritè instituta, adferre debet. Ac Prudentiam ea conciliari etiam ante prudentiæ annos, tam clarum est, ut non aliam Homerus poëtarum ille princeps, Ulyssex prudentiæ causam assignet, quàm quod

πολλῶν ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα, καὶ νόον ἔγνω.

In qua etiam sententia fuisse videntur Lacedæmonii, qui Apollinem sapientiæ præsidem τετρά-χειρα, καὶ τετράωτον, id est quaternis manibus, totidemque auribus fingere consuêrunt, illud nimirum innuentes, cum demum prudentem virum haberi debere, qui plurimas res cum viderit, tum audiverit. Neque injuria. Instituta enim, leges, jura, ritus gentium, mores, & consuetudines hominum, statuta civitatum, mirum, quantum ad prudentiam ponderis adferant & momenti: quàm egregiè ingenium acuant, & judicium forment, si non libata leviter, ut à multis, sed observata seriò, ut retenta. Quod ut fiat, vide, audi, judica: & in his absit torpor omnis, & oscitantia; absit & verecundia nimia, & taciturnitas. nusquam meliore damno, frons ponitur. Importunum te, hic esse volo, & modestè curiosum, discendi cupidum, rogare, inquirere, percontari, foris, domi, in itinere, in agro, urbe, foro, aula, templo, de moribus, legibus, situ, munitionibus, opificio, privilegiis, mercatura, monimentis cujusque urbis: addo & de Principibus, bellis, induciis, pace, aut si quid eventuum magis insigne. Nusquā sese

non

non offert proficiendi occasio; Tu arripe tantum. Et ut Appelli nulla dies sine linea, sic nec tibi dies unquam, penè dixeram hóra, sine aliqua observatiuncula, quę te prudentiorem reddat, animumque imbuat novo semper aliquo sapientis judicii succo. Hæc notabis, nec memoriæ tantum, sed pugillaribus, chartis, tabulis consignata, sepones, digereres; & quod caput, tanquam κειμήλια recondes. Cave differas videre, tanquam sæpe visurus, quod videre nunc datur, quoties velis, & Orbem quasi compendio contemplari. Non enim mora tibi, sed diligentia fructum itineris dabit. Si urbes videris, viros, mores; & quid urbes, viros mores ubique aut evet, aut corrumpat. Si vitia, hominum observes, ut tua corrigas; virtutes, ut imiteris, & dum alienæ fortunæ arbiter es, & judex, faber sis tuæ. Novi qui diu multumque circumvectus, nil nisi se ipsum reportaret. Sed de hac satis. Ad Scientiam venio. *quæ aut ab Auribus, aut ab Oculis; à Doctore dico, aut à Libris.* Et de libris quidem neminem credo esse qui ambigat, utilius domi haberi, & tractari, quàm in continuo peregrinationis motu. In Doctoribus aliter comparatum. Sua enim cuique terræ velut gemmula: & nulla tam beata gens, nulla tam felix regio, quæ felicissima omnia ingenia includat: sed sparsa illa ubique, & diffusa, sapientissima Dei œconomia, in remotas etiam mundi oras, ne uni loco, aut terræ, Musas alligatas putemus: sed ubique hominem comitari, & suos in famæ Theatro collocatos alumnos, procul nonnunquam à genitali suo solo amandare, ut inter alios tanquam soles emineant, &

——*Velut inter ignes*
Luna minores.

Hos adi, hos audi, in horum notitiam te insinua, favorem ambi, amicitiam exposce. Quod si feceris (ut id haut difficile apud tam humanos) bone Deus! quæ occasio hic discendi indies, & rem facien-

faciendi, in tam opulento Musarum mercatu, & doctorum litterato commercio? Et si non aliud, ipse vultus, & brevis etiam sermo, aliquid te juvet: imò est & aliquid quod ex magno Viro, vel tacente proficias. *Sicut nautas in tenebris levis intermicantis sideris illustratio, dirigit: sic nos in hac vita vel inspecti illi viri.* Non alia Platonis, Pythagoræ, Democriti, & aliorum sapientum mens fuit: qui relicta fæcunda illa scientiarum parente, & artium penu GRÆCIA, non ad cultos solum, sed ad barbaros peregrinati sunt: ut & ab exteris discerent quæ sibi deesse viderentur, quæque ad penitiorem sapientiam consequendam essent adminicula. Jam quæ & ab Oculis utilitas? qui hic veri tibi & individui ad Scientiam duces. Galliam ecce nunc adiisti. Illam elegantiæ & doctrinæ sedem, Sapientiæ palæstram, ferax ingeniorum seminariũ, Musarum domicilium, Palladis officinam, comitatis, & morum magistram. Illam fœcundo glebarum cultu, montium, vallium, agrorum fertilitate, leni fluminum murmure, insigni aëris & cœli temperie, celebratam. In ea vix pedem usquam figes, vix oculum flectes, quin monumentum aliquod videas aut premas, belli olim à Cæsare gesti victoriarum trophæa, statuas, ædium, palatiorum, templorum rudera, theatra, circos, arcus, sepulchra, lapides; & in his ipsis antiquitatis vestigiis, latentes thesauros morum & doctrinæ, & reliquias quasdam melioris ævi. Illic Aquitaniam medullam omnium Galliarum, oculis subjicies, tot annis ab Anglis occupatam. Hic Aureliam, & in ea Janæ virginis, libertatis Galliæ sub Carolo VII. assertricis fortissimæ, statuam, æterno ejus nomini dicatam. Alibi Regum centenis aliquot retrò annis defunctorum, superba monumenta. Alibi Gallica Tempe, & delicias regni Fontem Bellaqueum; & in nobilissima urbium Lutetia τῆς οἰκουμένης ἐπιτομῇ augustam illam Principis aulam LUPARAM. Alibi Templa, Scholas, Collegia, Academias,

mias,

mias, Bibliothecas, id eſt fora quædam, & πανηγύρεις artium bonarum, ſexcentaque alia quæ non delectant ſolum, ſed mirificè peregrinantem docent, exercent, formant, mentique ejus ingenerant cupidinem veræ virtutis, & gloriæ, adſpectu tot ſublimium, & grandium rerum. Reſtant Mores, qui poſtremus mihi locus, tibi ſi quid ſapis, ô Adoleſcens, primus. Ab hoc enim ſcopo ſi aberrâſti, aberraſti ab aliis, & inutilis ſcientia omnis, & prudentia; inutiles dignitates, & honores, imò noxii, ſecreti à probitate morum. Cetera quæ vulgus hominum miratur, apices, prætextas, trabeas, ampullas ſeſquipedalium titulorum, ſpecioſa puta, hanc neceſſariam: illa ad ornatum adhibe; hanc ad ſalutem.

Ὡς οὐδὲν ἡ μάθησις, ἂν μὴ νοῦς παρῇ!

ait vetus, & verus verſus. Scientiam te amare volo & ſectari, ſed per tot peregrinationis tuæ incommoda, tot labores non ſcire tantùm velis; ſed Sapere, & Facere. Habes campum in quo tua virtus decurrat, Palæſtram in qua exercita gliſcat magis, ac magis, & maſculum colligat robur ex conſpectu, auditu, & alloquio tot virorum, à quibus non potes non redire doctior, & melior. Nam ut ille qui aromata tractat, aut unguenta; odorem trahit: ita qui frequentat bonos, virtutem. Tantum,

I bone quò tua te virtus vocat, i pede fauſto,

ad ea omnia longius, longiuſque, quorum cauſa, tua hæc inſtituta peregrinatio. Naturæ, diſciplinam adde, & feriis ſeveriſque etiam ſtudiis, animum forma; quæ ad faſces eunt, & purpuram. Sed pede ſemper recto, id eſt, per viam quam veteres calcârunt, & ego monendo olim cum meus eſſes, aut docendo prævivi. Vide, ut vidiſſe te olim juvet, id eſt quæ bona, & in rem tuam excerpe; cetera nec tange, nec deliba. Nam & roſis ſuæ ſunt ſpinæ, atque illas legere licet, & ab his non lædi. Sed & animum clauſum habe aliis, liberum tibi, linguam circumſpectam, frontem hilarem, quædam vide, & tranſi;

transfr, audi & tolera. Mala eorum consortia fuge, qui & se dedecorant, & omne nomen litterarum. Quidam, quia segnes, & nullius seriæ curæ, nec scientiam quærunt, sed ejus solùm umbram. Eo enim ventum est, ut artes, & studia titulus fiant in multis, & satis est hunc inscribi, etiam asinis. Quidam, quia suffeni, & vento φιλαυτίας disten.i, quo fit, ut olim vix septem Sapientes reperti; hodiè vix totidem rudes. Plerique, quia vitæ morumque abjecta omni cura, & infecti vitio licentiæ luxuriosè vivunt: ut non frustrà litteræ vulgo malè audiant, tanquam nequitiæ magistræ. Apage tales istos, Massiliâ dignos, vel Tarento, liberalium ingeniorum pestes, sapientiæ remoras, & virtutis, in Musico cœtu, maculas, purgamenta. Serpentum hic imitare prudentiam, qui ad incantamenta, ne capiantur, tacito naturæ sensu, obthurare dicuntur aures. Tu Adolescens, non aures modò, & oculos; sed & mentem ad hæc blandimenta: quæ etiam cum rejiciuntur, placent; sæpe exclusa, novissimè recipiuntur. Magni hîc animi est, inter tot prava aut depravantia, rectum stare, & manere in æqua judicii lance: nam facilis est in procliva vitiorum descensus; & ut cœlo obscuro difficilis est navigatio: sic rectum tenere iter perquam molestum, inter tot vitiorum scopulos, & vada. Hæc ut declines, opus tibi non prudentia solum, & Argi oculis, sed dicam fortuna. Ita ubique insidiæ, & laquei, longius à patria strui, & tendi solent incautę juventuti. Mille eam perdendi modi, mille artificia; deliciæ loci, largior passim vini usus, diversoria parum honesta, Venerei nepotuli ubique, & lenones expugnatores alienæ pudicitiæ, negligentes suæ: illæ non dicam fœminæ, sed Veneres, lepôrum omnium, ac elegantiarum magistræ; quæ cultu, vultu, ore, & blanditiarum philtro, quovis melle dulciori, ætatem illam juvenilem, quæ in ipso æstu, facile inescant, & ut aspides venenum suum inspirant sopiente

quodam,

quodam, & fallente morsu. Adversus hæc pellacis Mundi tela, quæ eo diligentius teguntur, quo propius accedun ,nullo alio scuto,& scito te munio & moneo, quàm ut DEUM TIMEAS; huncque supplex precor ut te servet, & probitatem tuam ab hujus seculi contagio, & ab ea quæ mundo huic imperat, *Vanitate.* Vale mi Vanderburgi, vale, à Crucio planè planè tuo ,& me ama. Delphis. quarto Idus Martias. M DC XXXI.

JOH. CABELIAVIO
S. D.

Amstelodamum.

CEnturiam tuam alteram, clarissime Cabeliavi, ut vidi, ad os appressi, & ad pectus. Ita omnia perquam grata mihi, quæ à pectore tam amico. In ea lectitanda totus nunc sum. Quanquam ut facilè cuique ἐκ τοῦ κρασπέδου τὸ ὕφασμα γινώσκειν, & venatoribus feram ex impresso vestigio,& leonem ex ungue: ita mihi ex scriptione virum. Ad has Mu as mihi videris à Natura factus, ita tibi in quovis argumento, stilus molliter fluit

——— puroque simillimus amni,

elegantiam suam spirat, ubique,& suavitatem. Et quanquam

Non semper idem floribus est honos
Vernu , neque uno Luna rubens nitet
Vultu ,

tu semper tibi similis, concisus, facilis, sententiosus, & figurarum varietate felix. Rectè mehercule. Carent enim genio, & decore, coacta; & ubicunque vis est, venustas exulat. Ea demum dictio grata est, quæ lectorem suspensum tenet; quæ cum placeat, non expleat, semperq; novæ aliquid exspectationis ostentat , ut nusquā deposuisse calamum sentiat,nusquā finisse, nisi opere universo expleto. Perge,perge,mi Cabeliavi,& quas adhuc

 premis

premis centurias, prome, publicique fac juris, ut in lucem veniant & diem ferant, quæ hactenus latuêre, ac in prolixa hac serie litterarum, ad tot tantosque Europæ viros, labores tuos indefessos sera miretur posteritas, & insatiabilem tuam in amicitiis doctorum ambiendis, cupidinem. Honorificam, ut video, in litteris mentionem mei facere tibi placuit, sed ex affectu magis tuo, quàm meo merito. Jam pridem enim didici, quid sit SCIRE, quam pauci ad veræ subactæque eruditionis laudem assurgant. In cujus contemplationem quotiescunque descendo, nec capere eàm, nec mirari satis eorum stultitiam queo, qui cum vix sapiant suprà vulgum, aut scholæ pulverem, egregiè sibi docti videntur & literati. Ad me quod attinet, meo me pede metior, & si quid honoratius de me sentiant alii, id totum & ex affe humanitati eorum, & benevolentiæ tributum eo, non (si quid in me est) eruditioni, quàm perexiguam esse, non invitus agnosco. Interim quod nuper tibi de me sermo, cum doctissimo virorum Heinsio, intelligere mihi fuit perjucundum; esse aliquid in me, quod gratiam mihi conciliet, apud tales, qui litteras & litteratos amant. O me beatum, qui & in hoc choro non planè peregrinus! Est, quod felicitatem hanc mihi gratuler, quam omnibus thesauris Arabum, & Persarum opibus longè præfero; & perennem mihi auguror, quandiu Virtuti pretium erit, & tuus in me affectus. Sed pergo. Quid? Itáne homines immutarier, ut repente posita studiorum cura, à Palladis ad Veneris castra deficiant; quique non ita pridem de legendis tantum libris, nunc de liberis gignendis cogitent? Quæris quid sentiam? Consilium probo, sed (liberè loquar)

Periculosæ plenum opus aleæ
Tractas.

Anceps enim ad conjugium via est, quarum altera ad felicitatem, altera ad miseriam ducit, & fortunam

nam Socratis quem exercuit diva Xantippe. Itaque priusquam te in viam des, non minus sollicite deliberandum est, quàm Herculem in bivio constitutum fecisse, legimus. Si enim semel in connubio malè ceciderit alea, quæ Salus te servet? Nam si quid judico, ex iis est, in quibus (quod dici solet) non est bis peccandum. Miraris? audi & crede etiam majora. Nihil infelici thalamo tristius, nihil calamitosius. *Vivi* enim *manes suos patiuntur, & damnati miseriarum ad æternos præludunt cruciatus.* Uxorem amas? ama parem, quæ obsequi didicit, & servire, ne si superior longè opibus, aut genere, dominam patiaris, non uxorem. Imperare enim illę sciunt, obsequi nesciunt: cumque animos ab opibus, & genere capiant, ignobilis egentisque mariti contemptum induunt, & servum intuentur, non conjugem. Opum enim generisque disparitas, animorum disparitatem provocat, ut quæ divitiis & genere superiores sunt, imperio etiam esse velint.

Macte interim hoc animo, mi Cabeliavi, qui Palladi litare & Veneri tam strenuè potes. Tantum enim mihi in arduo hoc negotio, de prudentia tua constat, ut prospera hic omnia & fausta mihi audeam polliceri. Tentatam modo viam decurre, in qua multum est, si familiæ capita tibi haud malè cupiunt. Nam ut trutina in eam partem vergit, in qua plus ponderis: sic sapientis & probæ virginis animos, in eam consilii partem, in quam parentes. Rerum hic novarum ab Aula nihil habemus, quàm quod in Gallia turbæ recens exortæ inter Regem & suos: quodque in Italia novi motus & metus, & quæ sopita videbantur, evigilent iterum, & acrius recrudescant bella. Adeò incipere illa facile est; non ponere cum lubet, & ut lubet. Heu! quot jam Ate illa Homerica,

ἰφθίμους κεφαλὰς ἄϊδι προΐαψεν

Et adhuc περιάπτει. Ita utrinque, partibus cordi

—— πόλεμός τε κακὸς, καὶ φύλοπις αἰνή,

Vereor, ut major aliquis casus impendeat, ne occasum ominer. Sed in his reconditam Dei miremur sapientiam, cui bellorum hæc rabies militat, & qui Principes strictis in mutuam perniciem armis, lictores esse vult, & satellites ultionis divinæ in impias gentes. Nempe, *ut in male affectis corporibus, interdum utilis est sanguinis missio: ita in magno populo expedit exhauriri sentinam civitatis, & in mundi luxuriantem nimis agrum, divinam immitti falcem, quæ superflua aliquot millia peste demetat, aut bello.* Remedio locus est, si morbum agnoscit æger, & pœnas seria pœnitudine deprecetur. Sin minus. Italia per me esto

Victima nil miserantis Orci.

Pro munere tuo litterario, quod reponam, non habeo, præter animum, quem scito, & tibi addictum, & tuis. Alia servabimus in sermonem avidè tecum miscendum aliquando, atque etiam amplexum. Interim vale, & nymphæ quam ardes vultu, morum elegantia, hilarique modestia, indolem malè pertinacem, inesca, & facili sævitia negantem adhuc, blanda vi expugna. Saluta ex animo Geldorpium Ecclesiæ Amsterodamensis Pastorem, candoris & probitatis exemplar, Virum Latinè, Græcè, & Hebraicè doctissimum, & quem optem tuo etiam catalogo inseri. Delphis. XII. Martii. M DC XXXI.

NICOLAO CRUCIO
Eccles. Dordracenæ Pastori
cognato S. *D.*

Dordracum.

TUas ad me datas per filium, libentissimè accepi. Gratum mihi ex iis intelligere, prosperam omnium vestrûm valetudinem. Puerperium quod minatur dulcissima tua conjunx, feliciter secundet ille, à quo omnia, & nova faciat te prole paren-

parentem. Benè est, quod & naturæ tam strenuè litas. Certè

Non gentis ullam posteræ curam meret,
Cui cura non est, tollere hæredem sibi,
Dulcesque natos, spem decusque nominis.

Ut enim diligens cultor non est, qui præsentibus rebus contentus, arbores adultas satis quidem accuratè tractat; cæterùm neque propagandi neque inserendi curam gerit: propterea quod necesse est, paucis annis eos hortos, quantumvis diligenter excultos, interire. Ita parum diligens in Republica civis censendus, qui præsenti turba contentus, de propagandâ civium multitudine non cogitat, nec derivando in alios sanguine, post secula victuro. Periclitatur civitas, nisi sint, qui eam armis tueantur. At certum exitium est, nisi sint, qui conjugii beneficio, juventutem semper mortalitate deficientem sufficiant. Quorsum etiam fundi, opes, prædia, si non sit cui relinquas. non legiones, non classes, perinde firma Imperii munimenta, quàm numerus liberorum. Viderunt hoc Romani, qui non aliam ob causam iis, tanquam benè meritis, præmium è publico statuebant, qui numerosa prole Rempublicam auxissent. Argumento est, jus trium liberorum, & legibus munerata fœcunditas, ne cetera persequar. Fœcundum hunc agrum, mi cognate, cole magis ac magis, & in hac παιδοποιΐας palæstra præsta te virum, dum adhuc integer ævi es

———*solidæque suo stant corpore vires*

ut patrem te sera loquatur posteritas, nomenque tuum nepotuli Crucialæ ab oblivione vindicent & interitu. Si enim in arboribus propagatio laudatur, quanto magis in viris bonis? Quanquam de mascula tua hic indole ne vel minimum ambigam, cui pari felicitate ingenii & sanguinis monumenta conduntur. Sed memorem hortari, quid vetat, καὶ τὸν σπεύδοντα ὀτρύνειν? Imperatorum exemplo, qui prælium inituri, eos potissimum

milites oratione accendunt,quos maximè ad pugnam paratos vident. Explicare litteris nequeo quanta me perfuderit voluptate,luculentum illud tuum teſtimonium, quod tam amicè perhibes de filii moribus & vita.Nihil enim mihi magis eſt in votis,quàm ut virtutis callem premat,&ad paternæ probitatis exemplum ſe componat. Conquirant alii liberis ſuis auri argentique acervos, opes opibus cumulent, pecunias hinc inde, quo jure, qua injuria corradant, agris emendis avidè inhient, & prædiis, ut lautam ſuis hæreditatem relinquant.Hoc uno VIRTUTIS partimonio, hac una poſſeſſione, ultrà quàm ſatis beatos meos cenſeo; nec quicquam iis unquam defuturũ confido, eorum, quæ vitæ,tranquillè,honeſtéq; tolerandæ,bono cuivis,ſatis eſſe poſſunt ac debẽt. Tu eum, Cognate, dum ſub oculis tuis eſt, filii loco habe, & vel mei cauſa,paternam ejus curam gere, ut ſementis illius,quæ adhuc in herba eſt uberem aliquando,ac optatam videamus meſſem.Inſignẽ tuum in Religione tuenda zelum adverſus novos iſtos & muſteos homines,ut ex litteris tuis agnoſco, ita laudo. Utinam ſic omnes! qui eam profitentur, & nulli eſſent, qui frigus hîc præferunt. Alio me hercule loco res noſtræ ſtarent, nec tot tantisque diſſidiis concuſſa Patria,ſui & Eccleſiæ, cui hactenus tam benignè præbuit hoſpitium,triſtem novis minaretur cataſtrophen. Adeò communis & publica hæc peſtis gliſcit indies,& gangræna hac florentiſſimæ noſtræ Reipublicæ corpus correptum, nec morbum ſuum capere videtur,nec remedium. Periimus Cognate (quî enim aliter fiat corpore tam ægro?)niſiDeus noſtri omnium miſertus,animos diſſidentes,mutuiſq, odiis æſtuantes, ἀπὸ μηχανῆς, ſpiritu pacis componat, & abſterſa omni errorum nebula, ſublatoq; contentionis ſtudio, tot hominum palantes animas, quos cæcus novitatis ardor abripuit, in veritatis viam reducat. Tu interim dum certamen tibi

cum

cum hac Hydra errorum, ſtrenuè ſub Chriſti vexillo, quod facis, milita; cauſam ejus defende, Veritatem tuere, ab ea ne vel tantillum reſilias, aut deflectas,

Non ſi terra mari miſcebitur, & mare cœlo:

At quanta potes vigilantia, ſtudio, cura occurre huic graſſanti contagio, quod ut mendacium obvolvit aliquo veri colore: ita per cuniculos ſubvertit arcem Religionis reformatæ. Quo ſtare poſſit inconcuſſa, adverſus homines improbe acutos, & ingenia pravæ ac infelicis audaciæ. Contrahere cœlum ſolemque nubes poſſunt, diem auferre non poſſunt. Et Chriſtus qui nictare videtur interdum, aut dormire in puppi, naviculam ſuam diu ſatis procellis jactatam, liberabit aliquando, & probata ſuorum conſtantia in tranquillitatis portum collocabit. *Nam quamvis ſeculi tempeſtate Eccleſia laboret, & quibuſvis tentationum fluctibus pulſetur, naufragium facere non poteſt, quia filium Dei habet gubernatorem.* Conſulis N. N. ægritudo & ἀῤῥωστία, multorum judicio eſt δυσίατος, quorundam inſanabilis, & quam nulla medicina aut cura adimi poſſe arbitrantur, vix levari. Vivit tamen adhuc: quanquam vitam nec vitalem ut ſic dicam, vivit, & ſpiritum magis trahit, quàm ducit: vultus cadaveroſus, languentes oculi, tremulæ manus, pedes ſub veſperam tumentes, & diſtenti, δυσπεψία, cruditates, imbecillitas corporis univerſa, & virium dejectio; haud dubia lenti ac conclamati morbi præludia, qui certo paſſu ducit ad fatalem metam. nam quàm remediis nullis aut peritiæ cedat, periti medici ſciunt. SPES tamen, illa blanda & inſidioſa Mortalibus Diva, neſcio quę ſuggerit, de valetudine, mitiori cœlo; cùm ipſi, ſtant in extrema Salutis linea, ægro, & languentem in vivo cadavere animam faſtidiosè ventilanti; tùm conſanguineis ejus, & quotquot ei benè cupiunt. At ego eum inter incudem, & malleum verſari cenſeo, & ire ad metam. Optarim, (ut ve-

rum apud te fabuler,) si revalescat, nostrum fieri, & Ecclesiæ causæ magis addictum, ita consilii, prudentię,& judicii plenus est,& in paucis dignus (hoc unum desidero) qui clavum Reipublicæ tractet. Finio. tu longùm longumque vale, mi cognate, cum tuis. Amicissimam à me Everwino collegæ tuo, quem aqua intercute infestari audio & affligi, salutem. Deus illi in hac paterna visitatione, patientiam donet, & amissam aliquandiu valetudinem, redonet, Ecclesiæ suæ bono. Iterum vale, & amplius, brevi oculis, ut spero, usurpande,

Si parcent animæ fata superstiti.

Ex musæo meo. Delphis. XVI. Kalend. April. M DC XXXI. Styl. Greg.

JOHANNI CRVCIO *Ecclesiæ Harlemensis Pastori, cognato S. Harlemum.*

FEci quod voluistis tu, & Cornelia tua. Excurrit ad vos consors vitæ & thori, mea (quid enim illi negem) venia, & nutu. Impatiens longioris à vobis absentiæ, non dies modò supputavit, sed & horas, quibus proficisci sibi decretum. Et mirare: Dubio hoc cælo, navem conscendere non dubitavit, & animam suam, toties ante formidatis, ac declinatis Lacus vestri fluctibus, committere. O Herculeum animi robur, ô masculam in hoc sexu constantiam! Tanto nempe parvulo um tuorum amore flagrat ac desiderio, ut amplexus, basia, joci, lusus eam, non pelliciant modò, sed trahant, per insolita viarum. Vos anhelantem, & tam duro itinere fatigatam excipite, comiter, & gratulantes illi, hanc mentis generositatem, si quid fortè adhuc in ea metus, & trepidationis, diluite hilariori in cœna confabulatiuncula, & mero. Sed extra jocum. Meliusculè nunc habet Dei gratia, & superatis hac bruma, variis ægritudinum procellis, quassam vitæ cymbulam, ad fir-

ad firmioris nunc valetudinis portum appulisse videtur. Deus faciat, ut diu. Quo se recto ligat ac muniat adversus novos, nec prævisos fortunæ novercantis assultus. Quemadmodum enim non raro fit, ut cœlo maximè sereno sævus imber subitò cooriatur: ita rebus maximè prosperis, ac lætis sæpenumero atra tristitiæ nebula; mutuoque se excipiunt, turbæ, pax, luctus, risus, morbi, sanitas, & quid non? Omnia in motu posita sunt, & vicibus suis aut pereunt, aut mutantur? nec quidquam stabile aut firmum, arbiter ille rerum esse voluit, præter ipsum. Ferenda tamen omnia, ac votis expetenda meliora, quæ meditari quidem hic datum, sed non alibi quàm in cœlo possidere. quæ vera PATRIA nostra est, vicissitudinum omnium, & turbarum expers. De Gallia quæ illa sunt, quæ sparguntur? Quis nisi adamantinus, non misereatur turbidæ illius gentis, & in quiete sua inquietæ? Procellæ in ea & nimbi, ut in novi orbis quibusdam insulis, ferè perpetes, ac fatales: & ut bellum, quàm otium malunt; ita si extraneus deest, domi hostem quærunt. Quàm metuo, ne in regni perniciem, aut illustrium saltem in eo capitum. Varia hìc vulgi, de his turbis judicia. Audio & quia nobis causæ longius dissitis, non satis perspectæ, neque scire eas laboro. Dies dicet. Quanquam non levis suspicio sit, hanc ab Hispano conjurationis aleam tentari, ut intestinis his motibus, Gallum in Italia triumphantem, ab exteræ gentis pomœriis & finibus revellat, Regisque ad restituenda regni sui incendia, violenter cum copiis retracti, conatus omnes eludat, conversis in viscera subditorum armis, & populi ruinam. Sueco quem Atlantem libertatis Germaniæ appellare soleo, omnia adhuc ad nutum fluunt, & ex voto; prospera illius consilia & arma; nulla in hunc diem conatibus ejus Heroïcis præclusa via, arx nulla, munitio, urbs, obsidione tentata, quam non debellavit, suoque imperio adjecit. Faxit, faxit

 summus

summus ille Regum ac regnorum præſtes & custos Deus, ut hic oppressæ libertatis Germaniæ vindex & assertor fortissimus, arma sua longius, longiusque diffundat, & in oppressores protrudat: Quò tandem aliquando tot cladibus, incendiis, depopulationibus, horrendis lanienis liberatum Imperium, & in antiquum decus, ac splendorem restitutum, vigeat rursum ac floreat: totque in eo dissipatæ Ecclesiæ recolligantur, & excusso tyrannidis jugo, extinctæ pene, reviviscant. Ille armis, nos votis pugnemus in hac militia, Deumque precemur supplices, ut gemitus, suspiria, singultus suorum exaudire dignetur, & principis illius fortunare consilia, qui vitæ suæ & sanguinis prodigus, Christi causæ, & Religionis libertati, tam strenuè incumbit. De rebus Indicis quid scribam? Illud bonis auctoribus habeo, omnia ibi in vado, opera peracta, munimenta, propugnacula exstructa, & Romanum in morem vallo & fossis clausa, milite quoque & commeatu instructa abundè loca. Animos & defendere se, impetumque hostium propulsare, paratos & ditionis suæ ampliare pomœria. Classis Archithalassi PATRIS, appulisse eò creditur, Hispana jam, ut fama, in procinctu est. Magni utrinque apparatus, magni animi, addo & spes. De rei enim summa agi videtur, nec dubito, si jungantur, acrem futuram coitionem, & cruentam pugnam. Si victoria in partes nostras inclinet,

——*belliquе minax se vertat in hostem,*
Alea,

de tota (vaticinor) Brasilia actum, ita ad defectionem propensi incolæ. Deus hoc velit; & in nobili isto Theatro tragicœmediæ scenam finiri, cum nostro omnium applausu. Quod brevior sim, ignosce. Aliò me vocant in hoc pulvere occupationes meæ, plura coram. Vale, & me tibi addictissimum, quod facis ama. Osculum à me, filiolis tuis, & tuæ salutem.

H. GEL-

H. GELDORPIO *Ecclesiæ Amstelodamensis Pastori* *S. D.*

Amstelodamum.

VIr clarissime, diu ad te scripturio. Quod hactenus distuli, in causa sunt, non tam occupationes meæ, quam (vere dicam) tuæ. Scio enim quàm arduam sustineas provinciam, quàm grave humeris tuis incumbat onus, Verbi Dei prædicatio, & cura animarum. Eximium profecto munus! si vel dignitate metiamur, vel usu. Dignitas ex eo liquet, quod velut DOMINA quadrigis vecta, fertur sublimius, & cetera cum linguarum, & artium dona, tum quotquot ad humanæ societatis conservationem, sunt munera, longè à tergo relinquit. Dignitati quoq; duplex respondet usus. Unus quod Ecclesiam colligat, foveat, pascat; alter quod lupos arceat à caulis Domini. Hæc enim verè est illa Flexamina, hæc illa Pytho, quæ mentes hominum ferocientes mitigat, errantes quærit, lapsas erigit, perditas servat, & cœno hujus mundi immersas animas, cœlo beat per fidem, & resipiscentiam. Quæ quo illustriora sunt, eo diligentius excolenda, nec comittendum, ut cui tam pretiosa concredita sunt deposita animarum, ea vel socordia, vel incuria, periclitentur unquàm aut pereant. Hæc mecum serio cogitanti, remoram non semel injecêre, & calamo meo, meque officio hoc litterario prohibuerunt. Tandem tamen meus in te prævaluit affectus, qui eò acrius erumpit, quo diutius hic sub cineribus delituit ignis, fractisq; silentii omnis repagulis, animi tui fores pulsat, & sine ullo jam interprete, aut proxeneta, liberè amicitiam tuam exposcit. Miraris? Desine. Meretur hoc simplex probitas tua, & (utinam ævum ita sit!) malarum artium expers: merentur pietas, candor, fides, eruditio (non blan-

dior) supra vulgus, & linguarum cognitio insignis, præsertim sanctæ, quam studio divinioris illius Sapientiæ ornas egregiè & illustras. Quæ omnia tanta in te humanitate sunt temperata, ut humanior ne audias, an doctior, alternis judiciis ambigant, qui te nôrunt. Hoc pacto, mi Geldorpi, bonorum omnium tibi gratiam, vel amorem concilias, facisque, ut & calumnia ipsa virtutes tuas laudet, invidia miretur. Apud alios malim hæc dicere, ne gratiæ causa dicam; tibi tamen dico, ne silere videar. Dico, & sermonis veritatem, ad *Modestiæ* tuæ tribunal, velut in iniquum judicium produco. Scio enim non minus generosè te laudes istas contemnere, quàm gloriosè promereri. Perge modo, & quo tua te virtus vocat, & indoles, quæ ad alta nata, constanter enitere, sedulam animarum, quod facis, curam gere, Veritatem tot tantisque dissidiis, diu agitatam, argumentis Achillæis tuere, pro hac pugna, dimica. Rara (fateor) temporum felicitas, ubi sentire quæ velis & quę sentias dicere licet. Illam tamen supra spem, metumque positus, doce, urge, clama,

——— *quatiat licet*
Orbem tumultus, terraque sedibus
Convulsa, montium ruinis
Arctet aquas pelagi frementis.

Ut enim grando tectis magno strepitu illisa, ipsa tamen dissilit: sic odia hominum, minæ, furores, clades in firmum animum si accidant, franguntur, non frangunt: Deoque nixus, spernit quidquid assultat, ut fluctus quosdam aquæ abeuntis, & alludentis, non lædentis, ubi robustior materia occurrit. Ne quid dicam de ipsa Veritate, quæ tantam semper vim habuit, ut nullis machinis, aut cujusquam hominis ingenio aut arte subverti possit; & licet in causa nullum habeat patronum aut defensorem, tamen per se ipsa defenditur, nec magis quàm flamma latere potest. Judiciũ tuum, nuper mihi per litteras significavit CRUCIUS olim tibi commilitio studiorum conjun-

conjunctissimus, de Thesauro nostro Catechetico. O amicum! ô luculentum! Et pararium ego etiam alium quæram tuo amori? Mihi crede, vel alter hic titulus jungat & adstringat: quid utrque & sic eximius? Imus, imus quo nos trahit tua benevolentia, & amicitiæ dextram porrigimus, tam benignè, tam honorificè de nobis sentienti. Equidem est quod gaudeam, opellam hanc meam, Ecclesiæ dicatam, non rudioribus tantum è populo, sed & iis allubescere, qui inter doctos emunctioris sunt judicii. Exemplaria penè omnia distracta audio, & magnam eorum partem in Gallia; nec ibi malè audire. Quò fit, ut totus nunc in hoc opere recensendo, augendo, elimando, desudem, & tanta jam in eo mutatio, ut emendatius longè altera editione sit proditurum. Optem & nitidioribus typis, & meliore prælo. Tu si quid potes, apud majorum gentium librarios tuos, qui Francofurtenses nundinas frequentant, Cloppenburgios, Laurentios, Walschardos, aut alios, velim id illis à me significari, de secunda me editione, seriò cogitare; & si quid illis hac in re sit animi, me litteris certiorem facere dignentur. Habes sensum meum, amicorum dulcissime, sed compendio. Brevitatem imperant, cum natura mea, tũ occupationes tuæ, quas alias tibi ex aliis nasci identidem, illo munere, & loco, mihi est persuasissimum. Tu serio amantem, ama, neque nos

Suprema citius solvat amor die.

Si quid interim, ad me litterarum, data occasione, amicitiam nostram hoc munere auxeris, & in accepti tabulas, beneficium referam, eritque, unde novo nomine tibi sim obstrictus. Vale vir clarissime. Delphis XIII. Kalend. April. M DC XXXI.

Docti∫si-

Doctissimo viro SAMVELI EVERWINO *Ecclesiæ Dordracenæ Pastori S.*

Dordracum.

MIhi & salutatio tua, vir doctissime, grata, & magis ad valetudinem reditio, ex tam gravi & ancipiti morbo, quàm extra noxam esse gaudeo, etsi non ita pridem, extra metum, vel medicorum sententia, quibus ut audio; penè depositus videbaris & conclamatus. Tu quoque gaude. portum enim iterum & vitæ subiisti & salutis, retractoque altero pede è cymba Charontis, Ecclesiæ, & tuis ἀπὸ μηχανῆς redonatus, novam tui facis copiam Deo, patriæ, populo. Tantum scilicet potest bonorum, pro bonis apud benignum illum Patrem, intercessio, ut ad metam, & finem ut videtur, euntibus, vitam proroget nonnunquam, ad diuturniorem in hoc mundo stationem. Tu modò te cura, sed sine cura. Ætas hæc vernans, & florida, vires ex tanta ægritudine dejectas facile surriget, & si quid Spirituum, aut sanguinis, perierit, reponet, intermissis ad tempus studiis, & onerosis muneris tui occupationibus: quas tollas oportet, ne te *Recidiva* tollat; Ubi si usquam descensus Averni facilis. Vide quid peregrinatiuncula ad amicos levamenti dabit, & vigor hic Veris

——— *cùm tempestas arridet, & anni*
Tempora conspergunt viridantes floribus herbas.

An non & tu revirescas? & spiritus recipias pauxillatim? Tempus negligere hic, lucrum est. Vegeta enim tua mens quò plus capiet recessus, eo acriores, ad Spartam suam reditura, edet impetus, & quod morbus abstulit, liberalius pensabit, diutiusculè feriata. Afflictionis Scholam jam nunc egressus habes vir amicissime, habes quæ mediteris & rumines etiam otiosus, & à curis omnibus securus, vitæ humanæ brevitatem, inceritudinem, inconstantiam; Rerum quæ stabiles videntur,

tur, & firmæ, subitam, ac non prævisam catastrophen: Spes hominum fallaces, & in casu positas: Corpusculi hujus quod à nobis circumfertur, ut dolium à Diogene, fragilitatem: Morborum genera, aliaque ex tranverso in hominem incurrentia, quibus tanquam fluctibus, perpetuò hæc vitæ nostræ cymbula pulsatur: Visitationes Dei paternas quibus suos in hac mundi palæstra exercet, indurat, sibi præparat; & ut imagine hac utar, pennas incidit, ne temere, & lascivè evolent. Quæ tam rigida, tam ferrea mens? quis tam ab omni pietate alienus, tam ab ipsa natura degener? qui seria horum contemplatione, non moveatur? & si Spiritu Dei afflatus, mundana hæc, & fortunæ missilia, non spernat? animamque, illam divinæ particulam auræ, ab his inferis ad alta, à turbidis ad quieta, à caducis ad æterna, intentam non habeat, & erectam? Non alius mehercle, Deo finis, cum nos affligit. Quid? irascine eum credis? malè. nunquam impensius amat, quàm cum cædit: nunquam fælicius curat, quàm si urat: nunquam hìc minus parcit, quàm cum in æternum illi parcere decretum. Amoris hęc sunt indicia. *Et ô beatum illum cujus emendationi Deus instat, cui dignatur irasci! Aliter longè patres, aliter matres indulgent. Illi exercitari maturè jubent liberos ad studia; sudorem illis, & interdum lacrymas excutiunt. At matres fovere in sinu, continere in umbra volunt, nunquam flere, nunquam contristari, nunquam laborare. Paternum contra Deus habet adversus suos animum, & illos fortius amat quos ut verum colligant robur, doloribus, ac damnis durius exagitat. Languent enim per inertiam saginata, nec labore tantum, sed mole, & ipso sui onere deficiunt*, languet animus, languent preces, & quicquid in nobis est Religionis, pietatis & fidei: ut opus sit, hunc ignem sopitum, & exstinctum penè, excitari nonnunquam morborum, & adversitatum flabris, Corpus devenustant, offendunt, lædunt? ut animam

mam ornant,curant, medicantur:& ut ferrum ab attritu,ſic illa ab his niteſcit: Cucurbitulis Medicorum ſimiles ſunt, quæ corpori affixæ non niſi pravum, vitioſumque ſanguinem educunt. Quin ut aggere quaſſato, facilior eſt in urbem irruptio: ita corpore per morbos fracto,facilior, gratiæ, ad mentem acceſſus. Vires dejiciunt ac peſſundant? at animæ vim addunt & robur, ut alta ſtet & erecta adverſus omnem caſum. Et ut vento triticum non rapitur, ſed paleæ; ſic adverſa iſta, leves tantum animos auferunt; bonos & in virtute firmos non evertunt,ſed magis firmant.Quid multa?Virtutum ſunt officinæ,humilitatis ſchola, patientiæ gymnaſia, probitatis magiſtræ, zeli fomites & fidei, quæ verba nobis non in labris nata ſed in fibris,ad Deum,extorquent,& ſecuritatem,ſtultamque vitæ longioris fiduciam exculcant,mortalitatem inculcant: & cum mortalitatis ſenſu, ſerium vitæ anteactæ cenſum, ac pœnitudinem.Ut enim qui meminerunt ſe inquilinos eſſe,& in conducta habitare domo, & modeſtius ſe gerunt, & gravatè minus exeunt: ita qui intelligunt domicilium corporis, ad breve tempus accommodatum eſſe, & vivunt temperantius, & libentius moriuntur. Beati mi Everwine qui hæc cernunt, & benigni hujus Patris viſitationes, à ſuppliciis diſcernunt, quibus malos flagellat. Nam quæ illis ad æternos cruciatus præludia ſunt; nobis ad beatitudinem æternam ſemita,& vita.In qua ſi multò ante mori diſcamus, quàm moriendũ eſt, quid nos in mundo teneat? Hæc cogitatio ſolùm, tibi & mihi ſit, hæc cura,in tanta vitæ inſtabilitate. imponere veteribus malis finem; id agere ut nobis inſtar totius vitæ ſit dies: & ſic illum adſpicere,tanquam eſſe etiam ultimus poſſit, paratis ferre, & ſubire quodcunque jugum Deus imponit, & exire è vita,cum illi viſum, à quo vita. Fruſtra hîc reluctamur. *Ut enim qui in navi ſunt dormientes, & vigilantes vehuntur, cum ſenſu, ſine ſenſu; ſic nos eò provehimur,*

vehimur, & aliquando abripimur, aut mergimur, velut tempestate. Nihil hic ad tutelam nostri firmum. *Praruptæ altitudinis castella, vel magnos exercitus difficultate aditus morantur. A tempestate nos vindicant portus. Nimborum vim effusam, & sine fine cadentes aquas tecta propulsant, fugientes non sequitur incendium: adversus tonitrua & minas cœli subterranea domus, & defossi in altum specus remedia sunt. In pestilentia, sed mutare licet. Nullum malum sine effugio est.* Sed malorum ultimum mortem, quis unquam effugit? nemo. quia vis illa improvisa lethi, sine discrimine nullo aut mora rapuit, rapietque gentes. Effugies tamen si contempseris. Et contemnes, si cogitaveris quàm imbecilla corpuscula nostra sint, quàm fluida, & non magna molitione perdenda. Mihi crede, nullum est majus solatium mortis, quàm ipsa mortalitas. Philosophari paulo liberius, me vides tecum, nulla in parte magis Philosophum, quàm in meditatione hac mortis; nec excuso. Scio enim te iis non indelectari, quæ sapientiam spirant, & manu nos ad eam ducunt. Inter quæ morbi, afflictiones, vitæ incertitudo, & rerum humanarum, facile primas tenent. Nam revera sicut Athenienses de Pace, non nisi atrati cogitabant: ita plerique nostrûm vix de Deo nisi adflicti. Quamquam nullum sit studii genus æque necessarium mortalibus, ut est moriendi disciplina, quam qui per totam vitam imbibit, huic optimè constat temporis, & impensæ ratio. Sed desino verborum, quæ non aliunde quàm ab affectu, ære ipso vel admante firmiori. Quod unum superest, Deum rogo, ut te magis, ac magis firmet, tuis solatium & gaudium, aliis lumen & exemplar. Delphis IX. Kal. M DC XXXI. Cognato Crucio, ex animo à me salutem.

COR-

CORNELIO BORSSELIO
Studioso S.

Aureliam.

ETiam meus in Galliam te comitatur affectus, & vasto locorum spatio disjunctum, benivolentia. Certè aliter non possum. Ita pronus est in eos animus, qui è disciplina, velut è sinu nostro prodierunt. Peregrinationem hanc, si genium tuum novi, è re, & usu tuo futuram, judico. Non enim te eò adegit vana illa ac vaga (qualis multorum qui terras omnes mariaque pervolitant) videndi curiositas, non prurigo novitatis, sed φιλεργθία. Nempe:

Augusta nescit mens spacio capi;
Quocumque laudum fervida vis vocat,
Grassatur audax.

Fateri debeo, non alia mihi unquam de te opinio. Tu adnitere Adolescens, ne frustrà, & peregrinatio tibi sit, quod debet, morum & vitæ magistra, eruditionis pararia, & linguæ illius διδάσκαλ☉, quæ linguarum hodie delicium audit. Non alibi eam felicius discas, quàm ubi te commorari jam audio. Sed delicatorum quorundam fuge in pronunciatione affectatiunculas, & elegantias opinione vulgi, inelegantes: quæ aures verè Gallorum radunt, ac delibato florido illo vigore sermonis, puritati illius linguæ haud parum detractum eunt, dum nativum Gallicismi decus interpolare superba lascivia audent, & spreto linguæ toro adulteria quærunt corruptarum vocum. Cui vitio occurres, si tibi ad manum semper, & in manu probatiores in hac lingua autores, Ronsardi, Bartassii, Bellaii, Plessæi, Molinæi. Quorum lectioni si accedat continuus loquendi usus, mirum quantos brevi in ea feceris progressus. Quanquam ita te desudare volo in hac lingua, ut à seriis, severisque studiis te non avocet, sed provocet. Ancillæ enim

enim sunt, & famulæ tantum, non dominæ, quibus ut adminiculis utendum ad majora. Si animum ad jus appuleris aut Medicinam, hæc tibi præcipua esse debet cura, ut in alterutro excellas, hocque agas impensè, ut non minus facultas capessenda, linguarum studia perficiat, ac consummet, quàm linguæ facultatem adornent. Illæ enim folia tantum sunt, & cortices, hæc eruditionis tuæ medulla: Illæ flores; hi fructus. Illæ, lepores tantum, cincinni, ornamenta; hæc ossa & nervi. Illæ Patriæ tuæ te gratum reddant; hæc utilem Si ad Solidioris doctrinæ ἀκμὴν adspires, & non videri tantum, sed esse talis ardeas, qualem te optent illi qui te amant. Nam nugaculos illos rideo, & vanos, qui stultissima ambitione præter nomen, & umbram, nihil quærunt; inque patriam reduces, titulis onusti, superbè Doctores incedunt, sed titulis tantum. Eruditionem exspectas? carent. Literaturā? vacui ab ea, si scruteris. Nihil illi revera nisi φύσημα καὶ μέλγ@, dispuncti, & vento depleti jacent, & flaccent. Tu, mi Borsseli, sperne ista ac contemne; quia generosa indole indigna sunt, & dedecorant magis, quàm ornant, Musarum bellariis destituta. Sed imprimis cum eruditione, PIETAS tibi cordi, quæ caput virtutum. Sapientiam illa animo, non scientiam solum infundit, mores cum ingenio format, *domat cupidines, & exsultantes animi motus, quisquis hanc audit: & in omnibus vitæ labyrinthis tutus ab errore, qui hanc sequitur, ut Theseium filum.* At quisquis ea caret, aut negligit, quid veri non dicam Christiani hominis, sed hominis habet? Illa tibi fræmum, & remora, inter tot vana, & vaga. *Sicut plaustra in præcipiti, aut declivi, funis retinet & sistit: sic pietas animum nimis præcipitem, ubi quæ allubescunt, aut invitant.* Talis Gallia in qua nunc es, illa cultissima terrarum, quas Sol videt: comitatis omnis ac elegantiæ parens, bonarum artium ut ita dicam forum, &
quædam

quædam panegyris. In qua quot oculis tuis ſpectanda, & miranda, pene dixerim ſtupenda, occurrent? quot in frontem pulchra, & ſplendentia? Urbes, arces, munimenta antiquitatis veſtigiis celebrata, balnea, Scholæ, Collegia, Academiæ, Curiæ & Parlamenta, auguſtæ illæ JUSTITIÆ ſedes, togati honoris faſtigio inſignes? Vineta paſſim, uvarum copia ac fertilitate luxuriantia, agri, montes, colles, valles frugiferæ, plantaria, lacus, & fluviorum principes Rhodanus, Sequana, Ligeris, Garumna? verbo, ruris amœni rivi,

——— *& muſco circumlita ſaxa, nemuſque?*

Inter tot oculorum delicias, & blandimenta, tot amœnitates, quæ habent omninò aliquid ἑλκυστικόν, quis tam cornea fibrâ, qui eorum dulcedine non capiatur, aut titilletur novitatum illo adſpectu? quis tam penitus ſenſum omnem exuit, quem varia hæc rerum, morum, legum, gentium diſcors concordia non delectet, non erudiat? *Habet enim hoc commodi pergrinatio, quod ſiu, per eam miſcere mores, & temperare. Ut autem in Muſica è diverſis vocibus concentum quærimus, & probamus: ſic in vita, & varietate harmoniam. Sed & alius fructus. Ingenia quædam tranſla a, proficiunt*, & ut plantæ interdum, ante ſteriles, ſi tranſponantur, ferunt: *ſic illa fœcundantur mutatione, & ſub alio, alioque doctore.* Cave tamen credas tu a ibi omnia, & in vado. Ubicunque enim iter ad virtutes, iter ad vitia. *Sirenas & Circen etiam illic cogita, vias devias, & eſſe quæ videas, ſed & vites*; Pericula aperta & operta, lenones, paraſitos, ganeones, ſexus fœminei melleos laqueos, & aureas compedes, Venerum formas rariores, quæ capillorum cirris, inverecunda nudatione papillarum, pigmentis, auro, byſſo, purpura, cultu, vultu, fronte, oculis, to o denique corporis habitu, ad vanitatem, & laſciviam compoſito, incautos faſcinant, atque ineſcant. Quæ ſpectari hodie ſe gaudent, & amantis oculos laceſſunt; viſcus merus talium eſt blanditia,

ditia, & Hederam suspensam dicas, vinum venale esse. Tu Adolescens hæc quæ libidini præludere solent, oculorum veneficia fuge, & ad Sirenum hos cantus obsurdesce, — *velut*

Obturat aures callida aspis
Qua magicos metuit susurros.

Echinus præsentiens tempestatem, aut affigit sese, aut arena saburrat: ita cum probitati imminent pericula, animus divinioris Sapientiæ præceptis firmandus est. Cui non secus atque corpori sua quædam est contagio, quæ per subdolas blanditias instillat, & adfigit venena. Ni feceris, periisti, nec

Illigatum te triformi
Pegasus expediet Chimera,

nominisque tui ac virtutis facto naufragio, ingratum te reddes tuis, inutilem patriæ, exosum tibi. Sed ite tristia. Meliora enim de tam benè nato, educto, instituto, quid ni sperem, imo credam? Vale amicissimum mihi caput. Deus faciat quem ductorem, & tutorem tibi precor, ut ab hac profectione doctior ad nos redeas,

Optimaque in patrios referas exempla penates.

Interea scribe cum vacat, de itineris tui successu; de me, non deero respondere, & consilio suppetiari, si opus, ne videar, ut cum poëta loquar,

Dissimulator opis propriæ, mihi commodus uni.

Delphis VI. Kal. April. M DC XXXI.

JACOBO FOCANO
Ecclesiastæ S. D.

INgenii tui fœtum vidi, legi, expendi. Eruditum fateor, & eximium industriæ tuæ ac indefessi laboris in scriptis auctorum evolvendis specimen, ἐ πεκμήριον πολυιστορίας σὺν σαφείᾳ τῶν. Quid multa? Placent ordo, stylus, argumentum; & fallor, ni ad gustum bonorum sit, nobilis hæc controversia, de Ecclesia, & Antichristo. Certè labores tui nec utilius, nec dignius, collocari potuerunt,

runt, quam in ejus indagine veritatis, quæ dempta mendacii larva, recta nos viâ ad Ecclesiam ducit. In cujus sinum aggregari vult Deus filios suos, non modò, ut ejus opera, & ministerio alantur, quamdiu infantes sunt ac pueri, sed cura etiam materna regantur, donec adolescant, ac tandem perveniant ad fidei metam. Quæ ut beatitudinis nostræ summa est, ita quotquot aliquo religionis amore, & salutis desiderio tanguntur, curæ imprimis esse debet, ne declinata regia, hoc est VERITATIS via falsum pro vero arripiant, errantiumq; multitudinem sequantur, & ritu pecudum, antecedentem gregem. Ea tamen proh dolor! multorum hodie in divinis caligantium est cæcitas, ut præjudicii, & ignorantiæ nebula obvoluti, non quà eundum, pergant, sed quà itur, & ad similitudinem magis, quàm ad rationem componantur, qui Ecclesiam quærunt, & in Ecclesia, salutem. Ita enim Antichristus phalerata Hierarchię suæ pompa, & superbo traditionum mangonio cæcutientes hominum oculos, & mentes præstrinxit, ut non alibi quàm in Papatu vanitatis, & mendacii regno, Ecclesiam inveniri credant: eamque consistere in congestu lapidum, & mitris purpuratorum patrum, ac subsellis Romani nominis. Tantum scilicet potest externus ille apparatus, & splendor, in eos, quibus bruta ignorantia fides est, & qui cæci, cæcis suis doctoribus parere didicerunt, (*) *tanquam jumentum sessori.* Sed ô dementiam, ne dicam insaniam, Heracliti lachrimis digniorem, quàm Democriti cachinno! minorem animæ suæ habere rationem, quàm pecunię; quam nemo compos mentis, commiserit, aut ignoto, aut ei de cujus fide vel tantillum, dubitet. Monstra hæc errorum, πολυδαίδαλα ψεύδεα nullo colore veri tincta, tanquam alter Hercules strenue is profligatum, detractoque mentitæ virgini, meretricio cultu, turpitudinem ejus prostituis & nuditatem,

(*) *Card. Cusan. Exer. lib. 6.*

ditatem, suadesque seriam è Babylone fugam. Et quia copiarum Romanensium triarii, improbo acumine, anxios conscientiis scrupulos injiciunt & specioso argumentorum obtentu, veluti Gordio nodo, rudiores constringunt, ea, tanta tu dexteritate, convellis, refutas, solvis ut styline facilitate, an rationum pondere, te ipsum superes, merito ambigã. Tu macte vir doctissime, & Spartam tibi concreditam, magis magisque exorna, lingua, calamo, vita: vita dico, quod caput est, *ne dicta, factis deficientibus erubescant. Validior enim vox operis: quàm oris*; & verè Pastorum est ita se componere, ut alii non disciplinam modo, ab illis capiant, sed & exemplum. τί τι γὰρ ἀνύει διδάσκαλος, ἢ πιστεύεται λέγων ὅταν ἀφ᾽ ὧν πράττει παιδεύῃ. Hoc Summo Sacerdoti significabant olim tintinnabula illa aurea, quæ & ima ejus veste circum dependebant, ut nimirum fieret memor, omnes suos gressus auribus omnium esse expositos. *Alioquin, quid nisi citharæ similes sunt, quæ sonos edit, nec ipsa eos audit: sic illi egregia monita & doctrinas, ipsi iis expertes.* Ac propterea idem illis vitio verti possit, quod olim objectum est Atheniensibus, eos scire quæ recta sunt, sed facere nolle, & fortia loqui malle, quam factis exsequi. Sermo quidem animi interpres est, sed vocalis tantum: actio verò realis est, hanc malim. Magis enim verisimile censeo, ea unumquemq; ex animo velle quæ agit, quam quæ loquitur. Imo quid aliud est docere pietatem, quam tamen ipse non colas, quàm eandem Auditoribus tuis suspectam reddere, aut propriis verbis fidem adimere? Eum concionatorem amo, qui vita docet, qui cum dixerit quid faciendum sit, probat faciendo; qui docet quid vitandum sit, nec unquam in eo quod fugiendum dixerit deprehenditur, & quem magis admireris, cum videris, quàm cum audieris. Quod si tantum potuit Amphion sono testudinis; si tantum valuit Orphei cithara, ut saxa moveret, & quercus,

quercus, quanto plus valebit cithara divinarum litterarum? quanto erit efficacior euangelica testudo, si integra, atque inculpata Ecclesiastæ vita, præluceat ovibus suis? Habet enim & ipsa quoque vita, linguam ut ita loquar, suam. Quæ si pervicaces non semper trahit, & movet, confundit saltem, aut convincit, & silentium imponit, petulantius VERITATI insultantibus. Sed unde hæc omnia nisi à Deo? quem vitæ tuæ ductorem, & animo doctorem, precor. Is te vir amicissime, tuam, & tuos servet, & mutuum inter nos amorem. Delphis. 4. Kal. April. M DC XXXI.

Doctissimo virorum DAN. HEINSIO *amicissimam salutem.*

Lugd. Batav.

OCcupationes tuæ, Vir magne, tot tantæque sunt, ut pene religio mihi sit, Musis tam strenuè operanti, importunius obstrepere, aut interpellatione mea, moram injicere. Sed vicit tandem affectus qui perruptis omnis seu pudoris, seu venerationis tui, obstaculis, fecit, ut quem animi tacito judicio, & sensu jam diu æstimavi, etiam nunc publico literarum officio, colere sustineam, ejusque amicitiam, palàm, exosculari. Quanquam non est quod metuam, nostram à multis retrò annis contractam familiaritatem, unquam silentio, diremtum iri. Non enim ita torpet aut languet mutuus utriusque nostrûm amor, ut frequentioribus literarum alloquiis foveri eum, sit opus. Sed nec silentium quis interpretetur, ubi neuter cessat honorificè de altero, & sentire, & loqui. Omninò mihi multus in ore Heinsius, & erit

——— perenni
Luna dum cursu rediens novabit
Menstrua vultus.

Vix diem abire dixerim, quo non ego de literis, inge-

ingenio, studiis, eruditione, prudentia, humanitate tua, cùm apud doctos, tum apud juventutem nostram, ubi res tulerit, propè declamitem. Non quidem pro tuo merito, sed nostro affectu. Laudum enim tuarum campum quis dignè decurrat? De me, infantiam hîc meam agnosco; & aliis ingenii tui dotes, nominis famam, & æternitati consecratos labores, prædicanda relinquo. Admirari ea, mihi satis est; nec si verba supperterent, id unquam tentare audeam, veritus, ne laudes, appendices tuarum virtutum, & comites rectè factorum, culpa ingenii detererem. Quare imitatus Timantem, in Iphigenia ad aram peritura, quod exprimere styli penicillo non possum, velo contegam Ita tamen ut ingenuè tibi debere me, multis nominibus intelligam, quæ singula hîc recensere non est animus. Sed accedit beneficiis in me tuis luculentum illud (ô quo meo merito!) quod identidem de Schola nostra perhibes testimonium. Quod pluris facio,

Quàm si me liquidus Fortunæ rivus inauret;

& Tagus mihi fluat, aut Pactolus. Tantos enim mihi addit animos, ut talis esse contendam, qualem me prædicas; & esse aut judicas, aut certè velles. Ardeo cupiditate exercendi in litteris juventutem. Nullam hîc testor Fidem, subterfugio laborem, nullas molestias, ut disciplinæ nostræ submissi tyrunculi, ex inscitiæ tenebris, institutione nostra, & cura, non pedem modo moveant, sed & promoveant, factique aliquando Academici, digni habeantur, qui doctas Heinsii lectiones audiant. Sed heus, itane tibi nuper cum Cabeliavio nostro, de me sermo, & dulcissimo in adolescentia utriusque nostrûm, convictu, Franekeræ? itâne crepundia nostra, & stultitias primæ illius ætatis reminiscenti, ridere placuit, & vitæ istius suaviter olim transactæ, commemoratione frontem liberius explicari? Bona fide, nunquam ego temporum istorum memoriam replico, quin molli qua-

dam cogitatione, animus mihi liquescat, & cor saliat; nec hac etiam ætate qua cani me spargunt, jucundior mihi à curis,& occupationibus esse solet, diversio, quam prisca illa per otium recordari studiorum nostrorum dulcia intervalla, jocos, risus, sales, fabellas,lusus domi, foris saltus, & cursus certamina, aliaque corporis in viis Philosophicis,& ambulacris, exercitia, non minus honesta (neque enim aliter) quàm secreationis plena. Quid vita hæc quam nunc vivimus, præ illa? tricæ, curæ,labores,umbra vitæ, non vita.In qua,cura curam trudit; luctus, luctum; dolor, dolorem, ut unda undam,in mari:& si remittere videantur, ut ille in Ætna ignis, intervalla sua habent, & cum defæviisse credis,redeunt. Sed à re,id est à te non abeo: animo, animum tuum amplector, eruditionem suspicio, ingenii tui monumenta ære perenniora, & labores in seculi gloriam, emensos, laudo, honores veneror, virtutem colo, & ut claudam, *dextera* hac *fidem Sanctæ amicitiæ* consigno,animis deinceps, non annis æstimandam. Ita esto. Valetudo nobis prospera: quæ ut benigna te, bono publico natum, longùm respiciat, intimum meum est votum. Delphis III.Non. April. M DC XXXI.

GERARDO I. VOSSIO
Histor. Professori S. D.

Eodem.

NOminis tui quodam quasi splendore, deterritus, scribere ad te, hactenus supersedi. Sed impetravit à me, has qualescunque litteras, cum mei officii tum humanitatis tuæ ratio. Quorum unum impellit,alterum invitat,ut amicitiam tuam ambiam. Certè quanquam non desint qui verbis aut litteris te compellent, tamen & ego venire in partem gestio, & seria tui observantia eam à te inire gratiam, qua me, qui affectu aliis hilum non cedo, in numerum tuorum cooptare,

haud

haud degeneris. Ita mihi semper in amore, & in pretio docti. qui insignem qua pollent eruditionem, cum virtute conjungunt, ut non minus sapientes audiant, & boni, quàm litterari. Equidem non possum aut tacere quæ de te sentio, aut non sentire ea quæ de illo debeam, in quo (non blandior) omnia quæ in aliis ferè singula, reperiuntur universa. Cum Poëta hoc dicam

——— *potius fugientia ripas*
Flumina devincas, rapidis aut ignibus obstes,

quam viri verè litterati doctrinam, venerari me, vetes. Sed cum mihi non sit ea dicendi vis, ea copia, ut quæ de te sentio verbis queam exprimere longéq; infra doctrinæ tuæ fastigia subsidant, quæ vel mente concipio, vel cogitatione complector: nec verba minus desint animo, quàm rebus animus, prolixius ea emetiri desino. Loquuntur ingenii tui monumenta, quæ nunc seculum miratur. Loquitur ut alia taceam, subactum illud & omnibus numeris absolutum opus Institutionum Oratoriarum tertium nuper editum, in quo quis, & quantus sis, non obscurè prodis: & ita sentiunt qui melioris doctrinæ gustum, ac sensum habent. Loquitur denique pertinax, & indefessa tua in studiis, hac etiam ætate, φιλομαθία, qua affixus es libris, & literariæ huic glebæ, ut testæ suæ cochlea. Quam quoties ex relatu aliorum intelligo, stupeo subitq; mirari, virum tantum, tàm calide adhuc, & ἀπαύστως studiis suis incumbere, Sed crescentem sequitur cura, & labor eruditionem, ut umbra corpus; nec quenquam minus de se sentire video, quàm eos qui supra vulgum sapiunt; nullos quoq; minus doctrina satiari, quàm quibus Palladis leviter laciniam libâsse non est satis; sed in abditissima ejus adyta penetrare decretum, & ad doctrinæ ἀκμὴν eniti. Quibus omnibus accedit sollicita, & perpes formandæ juventutis cura. Ita enim non assuevisti solùm, sed natus es, ut libenter te impendas, sæpe etiam se-

riis relictis in commoda juventutis. Etsi quæ seria magis sunt? & aut ego fallor, aut Reipublicæ accedit, quidquid in istos ab institutione confertur, qui illi crescunt & adsurgunt. Sed cum præceptorum ferè mores in adolescentum migrent ingenia, & ab iis mutuentur, quod in omnem ætatem transmittunt, beatam ego illam judico juventutem, cui tua institutione frui datum. A qua fieri non potest, quin ad frugem evadant, imò ad magna exsurgant, & ampla Reipublicæ munia cum laude obeunda. Jacent me hercle etiam optima ingenia propensa ad decus, & gloriam, si desint qui excolant. Ita fœcundissimi sterilescunt, aut silvescunt, sine cultura, agri. adde illam, etiam tersua, frugum copia luxuriant. Et quis dubitet in animis culturam posse, quod in terra? Sic tamen, ut quod in terris evenit, validiori aratro, ligone, marra, rastro, ad fœcunditatem provocanda sit una, molliori altera; quædam ultrò fœcunda, levi manu colenda; durius altera, ac non nisi per sudorem, magna promittat. Idem in ingeniis. Felix ille, qui nihil negotii secum habet; at hic de se melius dici potest meruisse, qui malignitatem naturæ suæ vicit, & ad sapientiam se non perduxit, sed extraxit; ut nulla malignitas tanta sit, quam non assidua virtutis exercitatio, corrigat, & institutio. Eximiè Seneca: *Certi sunt domitores ferarum qui sævissima animalia, & ad occursum exterrentia hominem, docent pati jugum; nec asperitatem excussisse contenti, usque in contubernium mitigant. Leonibus Magister manum insertat; osculatur tigrim suus custos; elephantem minimus Æthiops jubet subsidere in genua, & ambulare per funem: sic sapiens est artifex domandi mala, quo magis in homine, magis etiam in puero,* aut minus disciplina, & labor in ingeniis poterit, quàm in reliquis, industria. Magnos sanè viros, perdita pene, ac desperata adolescentia, in patriæ salutem natos accepimus. Nimirum, ut arbor ex se infructuosa, tamen

men insitione discit ferre fructus; sic jejunium ac sterile ingenium institutione ad bonam frugem potest demutari. Exempla vis adducam? M. Torquatum ingenii tarditas in agrum, tanquam in exilium ablegaverat, hic tamen periclitantem Latino tumultu patriam, insigni triumpho restituit. L. Valerium Flaccum, quem Roma, projectæ libidinis juvenem, virum omnis postea modestiæ, ac probitatis exemplum, vidit. Jam quid Q. Fabii Maximi adolescentia, fœdius? quid vero illo sene ornatius, quid augustius, Roma tulit? Q. autem Catuli juventutem deliciis ac luxu diffluentem, quis credidisset, in patriæ aliquando Principem exsurrecturam? Duos in uno Sylla homines fuisse dixeris, turpem adolescentem, & virum fortem. Themistoclis vero adolescentia quid licentius? at is exinde juventæ suæ maculas, rebus strenuè gestis ita eluit, ut Græcorum clarissimus extiterit, & prælio navali Persis ad Salaminem victis, Patriæ libertatis assertor fortissimus. Plurima generis hujus exempla, omnis retrò ætas tulit, ut nemini sit desperandum, si primis conatibus non respondeat eventus. Præsertim hoc seculi contagio, & morum licentia, quam tu quoque opinor vides, & doles. Benignior Deus adspiciat,

——— *qui solus opem, qui summa medendi*
Jura tenet

& te, vir clarissime, Republicæ litterariæ diu servet incolumem. Animo interim semper, interdum & litteris jungamur. Si tantum tibi superest à studiis gravioribus, & publicis occupationibus, otii. Quod voveo ex animo, & in hac spe salvere te jubeo, Academiæ (ea tua laus est) ornamentum, & decus. Delphis prid. Non. April. MDCXXXI.

FRANCONI BURGERSDICIO
Physicæ Professori S. D.

Eodem.

HUmanitas tua aditum mihi ad te facit; & quem verbis jam olim, nunc literis compello. Da veniam importunitati meæ, si liberius, quàm par est occupatum. Academia Batava vel hoc nomine felix, quod tales in ea viri qui in formanda juventute, cum publicè, tum privatim tam strenuè desudant. Quo fit ut alius semper tibi ex alio labor, & nova identidem ex disciplinæ tuæ cura laudis, & gloriæ seges.

Scripta tuæ quæ publici juris esse voluisti, tanto cum fructu, pariter & voluptate vidi & legi, ut non affectum solùm, auxerint in auctorem, sed & scriptionem hanc meam elicuerint, grati in labores tuos, animi testem. Quomodo enim non amem colam, venerer virum Scholarum compendio, & honori tam industriè, & feliciter operatum? Reipublicæ certè litterariæ consuli à te rectius, utiliusve, non potuit, nec nomini tuo; cum inde & bonorum gratiam, & non mediocrem gloriam sis consecutus. Perge, perge, quò tua te indoles vocat, & sublime cultumque ingenium; atque ut generosos equos, hoc meo plausu patere acrius te ad cursum impelli. Hæc hæc unica est, & vera eminendi via, in nobili illo famæ theatro, & urbe (quam inter Academiarum apices pono) tot viris prudentia, & doctrina egregiis, infessa.

In hac ætatis ἀκμῇ, fac plures ex hoc agro ingenii tui fructus, ad nos prodeant in seculi usum; nomenque tuum monumentis propaga, vel fremente Calumnia. Pauci hanc viam ineunt. Tu qui summa sequeris fastigia laudum id stude, in id incumbe, ne splendor ille literarum, injuria temporũ aliquando obsolescat. Nam ferrea esse, & Marti facta magis, quàm arti, quis non videt? Et quæ veterem

veterem squalorem nobis, & barbariam minantur. Cui malo tu ius occurri nequit, quàm seria institutione juventu is. Quod saxum ut plusculos jam annos volvi, quà docendo quà monendo, ut doctiorem eam redderem, & meliorem: ita Delphensis nostræ reipublicæ surculos, Hallingios, Adrichemios, Meranos, Boëlios, disciplinæ tuæ submissos, unicè tibi commendo, ut cura tua patriæ suæ olim lumina sint, & columina; nec secus inter homines excellant, quàm agri culti inter incultos. Arbores quasdam sua sponte crescere, & foliis ramisque luxuriare videmus: sed sine alio fructu, umbra tantum, & specie insignes: at in cultis & insitione emendatis, non umbra tantum, & ligna, sed fructus. Idem in ingeniis. Sibi relicta luxuriant, & in iis mali mores; ut herba irrigua, uberrimè succrescunt. Culta, feritatem exuunt, & Reipublicæ cui crescunt largam virtutis & doctrinæ messem, pollicentur.

Publica me valde suspensum habent, ac sollicitum; & video certamen omne in Flandria cernendum. Florem militiæ nostræ, in ea pedem fixisse fama est, sub magni Ducis nostri auspiciis.

Eheu quantus equus, quantus adest viris
Sudor!

Utinam nobis non indecorus! nam & hostis ubique in excubiis, & instructis copiis nos præstolatur, attentus ad rem, & in rem, & longius progredientibus, majora & munitiora occurrent: nova quoque indies subnascentur incommoda. Ades ô Deus; & Principem, Patriæ & Religioni, vitam tam strenuè periclitantem, vindica & tuere. Vale vir clarissime, & literæ etiam tuæ, me adeant. Heinsium, rarioris doctrinæ, carum mihi nomen, plurimùm à me saluta. Delphis.

THEODORO BOELIO
Studioso S. D.

Eodem.

VIx posui alteras tuas, mellitissime Boëli, & respondeo. Facit hoc meus in te amor; ille, candidus, ingenuus, addam & paternus. Quidni enim ut natos eos complectar, qui sub me, ad Academiam, sati sunt & nati, & sementis hujus, eximiam aliquando Patriæ messem, pollicentur. Certè crescere illam, ex litteris tuis haud indoctis, & ad maturitatem properare, animadverto. Ita lepôris plenæ sunt, & elegantiæ: Stylus facilis, succinctus, argutus, & sententiosus. Quo tibi nomine vehementer gratulor. Perge modo, & si me audis, ad optimas artes pleno gradu contende, & ad seria sapientiæ studia:animumque iis firma ad virtutem, & robur. Quid si modestiam adjungas, mirum, quantum decus tuæ eruditioni accedet. Vulgaris ea mens non attendit,quæ in se non abit, nec istorum satagit, quæ sibi & Reipublicæ aliquando sint profutura: sed spe tota in Pluto reposita, fortunæ, vitreæ illius Deæ regnum suspicit,colit, adorat: & neglecta omni litteratura, aurum quærit, non laurum, & quidquid ad Monetam non facit, aspernatur: etiam viros fama meritisque insignes, nisi censu quoque censeantur. Vanum, mehercule, & stultum hominum genus! Quid enim si relegata fortunæ pompa, rem ipsam intueri velimus,quid? inquam,hæc mundana? caduca omnia & fluxa. Quid? nisi fumus,umbra, nihil. Vide omne ævum, & dices. At melior tibi mens, Boëli, qui non Mercurio litas, sed Palladi, & per hanc,ad sublimioris doctrinæ laudem, viam tibi paras, exsurrecturam aliquando (ita auguror) in Patriæ gloriam, & decus. De filio, quod scribis, gratum censes? ita (liberè dico) ut nihil suprà esse possit. Magnum, quod suggeris de pertinaci

tinaci ejus diligentia: majus quod de laudabili in ſtudiis, progreſſu; ſed longe maximum, quod de virtute, quæ ſola me afficit, & quæ amplum ſibi theatrum, ſatis una ſibi merces eſt. Cætera ſine hac parvi pendo. Ut enim auro à gemma, ſuus honos; ita ſtudiis, à virtute. Hæc quippe illa eſt quæ magnas moderandæ menti cogitationes injicit, & tanquam offuſo flumine cupidinum flammas reſtinguit, ardorem temperat, licentiæ audaciam frangit, temeritatem reprimit. Hæc una temporum injurias neſcit, fortunę aſſultum ridet, in ſecundis, in adverſis non colorem, non animum mutat. Quam ſi tollas, doctrinæ ſuccum omnem tollis & ſanguinem, imo vitam. Quid, quod dignitatem ſuam non agnoſcit, niſi virtutis ſtipata ſit præſidio, ac comitatu. Quo nomine non ſatis laudata olim prudentia *Romanorum*, quod *Honoris* Templum, intra ſepta Templi *Virtutis*, ſic conſtruxiſſent, ut non niſi per hoc in illud cuipiā liceret ingredi, eo quod exiſtimarent, honoribus indignum eſſe eum, qui *Virtute* non polleret.

Tu illam, quod facis ſectare; & quia pericula multa in hoc vitæ ſalo, & nec inter tot brevia, vada, ſyrtes, Vlyſſes tutò naviget,

——— ita perfurit acri
Cum fremitu, ſævitque minaci murmure pontus,

conſortia fuge levia, deſultoria, vana, quæ ut pulvis aut paleæ à vento, ab affectuum ſuorum, & occaſionum turbine, rapi ſe patiuntur; & dum ipſi omnis antepartæ exiſtimationis decoctores, ſpontaneam turpitudinem ſubire non detrectant, rectiſſimas quoque haud raro mentes deflectunt ad confinia vitiorum. Quid ergo? Id age ut tuum omne tempus ſit, & erit ſi tuus eſſe cœperis. Paucis aſſueſce, & bonis, & quamdiu in Academia manes, apud te etiam mane, nec nimis te laxa, aut diffunde. Ut enim vinum vigorem ſuum retinet, ſed clauſum; apertum vapeſcit, & exhalat: Sic virtus incluſa animo, & ſecreta ab omni turba, gli-

ſcit indies, ac viget; ſi crebra nimis & frequens cum vanis congreſſio, vaneſcit & vitium capit à morum contagio. Vis uno verbo, & finiam? Deus tibi ſemper in animo, & in ore. Illo benignum hunc Patrem colas; hoc laudes, bonorum omnium authorem. Quia ſi ulla dona ingenii, memoriæ, judicii, doctrinæ, eloquentiæ, virtutis, ab illo ſunt, & illi adſcribenda, &

Qui dedit hæc hodie, cras ſi volet, auferet,

ſi iis licentius abutamur ad faſtum, vanitatem, pompam: quam (cum Homero hoc dicam) odi portis inferni deterius. Navigantes Cynoſuram reſpiciunt: tu patrem, non aberrabis. Vale mi Boëli; longior eram, niſi avocarer. Tu peramantem tui, ama, & me utere, invenies facilem, & in te propenſum. Hallingio, & aliis ſtudiorum commilitio devinctis, à me ſalutem; & quicunque nominis mei meminiſſe dignantur. Delphis IV. Eid. April. M. DC. XXXI.

THEODORO TRONCINO
Eccleſiæ Genevenſis Paſtori, & Theolog. ibidem Profeſſori S.

Genevam.

LItteras tuas accepi, Vir clariſſime, benevolentiam, & amorem in me ſpirantes, & per mihi gratas fuiſſe libens agnoſco. A tanto enim viro amari, non in gratia ſolum pono, ſed lucro. Vtinam ſæpe talium ad me advolent litteræ! quas Attalicis conditionibus, longè prætulerim. Vtinam inquam adſim, ſermonem miſceam, videam, audiam, diſcam! Nam quæ vulgus miratur, & pene ſtupet ludibria fortunæ, opes, honores, dignitates, rideo, & flocci pendo. Satis beatus ſi me virtus comitetur, & bonorum amor. Illa enim præ aliis mihi curæ. Hic pronus natura, & proclivis in bonos. qui facile jungit ſtudiis. & voluntatibus, jam junctos, & vel ſupra ipſum ſanguinem

non

non rarò assurgit. Sequuntur namque amicitiam mores, & assimilari se gaudet amor, qui se diffundit, & laxat in sui similes: bonus in bonos: amicior aliis quàm sibi. At improbitas contrà nulli quàm sibi amica: ac ne sibi quidem, dum utile honesto præfert: pecuniæ semper, quàm rectè faciendi, cupidior. Cumula beneficiis improbum, memor erit quandiu sperare nova potest, aut tu largiri. nubila succedant tempora, nulla acceptorum memoria est. Tales vultu blandi animo hostes sunt, & ingeniosa improbitate perfidiam tegunt. Benè Isidorus: *Non sunt fideles quos munus, non gratia copulat; nam cito deserunt, nisi semper accipiant* Quid mirum? amicitiam solis opibus metiuntur, cui si materiam subtrahas,

——— diffugiunt cadis
Cum fæce siccatis, amici,
Ferre jugum pariter dolosi:

& necessum est corruat, quod fragili huic fundamento superstructum. Nemo amicus cum fortuna amicitiam mutat: si facit fortunæ amicus est, non hominis, alienum cibum quasi mures edere solitus, muscisque in culina haud absimilis quæ cum ipso nidore confluunt, & recedunt. At probus nemo, destituet amicum, quæcunque fortuna intercurrerit: neque enim probitas fortunæ, sed virtuti inædificatur: quæ in adversis magis, quam in prosperis elucet. Talis tu mihi optime virorum Troncine: cur enim ambigam de tuo in me animo, quem nuperis tuis litteris amicissimè ad me scriptis, tam largiter declarasti: & si non litteræ, prompta certè tua ad meas responsio, fecisset fidem. Itaque sicut credidi ingenuè, & libens de tuo in me affectu, velim te pariter de meo; quem constantem, atque etiam fidum reperies, nec nisi cum ego solvar, solvendum. Thesaurum nostrum animæ Christianæ invisum tibi hactenus miror; in Gallia tamen jam pridem, avidè ut intelligo distractum. Opus à multis annis Ecclesiæ, devo-

tum. In quo ut pertinaci ſtudio deſudavi; ita hunc ex eo fructum cepi, ut me (fidenter dicam) meliorem reddiderit. Sicut in navi qui transfert & vehit, idem vehitur. Sic mihi factum in hoc ſcripto, quod edi volui meo, & aliorum uſu. Quid de eo, data occaſione ſentias, intelligere erit mihi gratum. O utinam & tui ſit palati, qui inter alios, Apelles de hiſce lineis judicare potes. Liberè tamen velim, & candidè agas, & ſi quæ irrepſerint emendanda, ingenuè ſuggeras; imò vapulent, atque errati pœnas, ungue aut litura luant. Tales mihi verè amici, qui utroque calculo utuntur, albo, & nigro etiam, cum eſt opus. Quid quod & nos qui docemus, diſcere etiam poſſumus atque ego eo ingenio ſum, ut ſeriò velim. Quis enim omnia videat? non ſi Minervæ aurea lucerna, ut vetus verbum eſt, illuſtret. Allobrogum motus cum Gallo nos habuerunt ſollicitos, & bella Italiæ, veſtræ *nimium vicina Cremonæ*. Quibus compoſitis, bonorum hic metus fuit, ne ſub ſpecioſo aliquo titulo, averſa aliquamdiu, in vos tandem verterentur arma, & in publico illo Italiæ Theatro, ultima cruentæ hujus Tragœdiæ ſcena in vos deſineret, actorum antea in ſe ſævientium, applauſu. Sed ex animo, Reipublicæ veſtræ gratulamur, belli imminentis periculis tam feliciter exemptæ. Utinam de noſtra ſic loqui liceat, & à nobis aliquando exularet dira illa Erynnis. Sed heu! jactamur, ac pene mergimur fluctibus armorum, involvit nos

——— πολέμου κλόνος αἰὲν ἄπαυστος:

nihil circa nos niſi bella, & turbæ; magni utrinque, terra marique apparatus: magna conſilia, de potrudendis armis in alterius pomœria. Et quis tandem finis cladium, ac funerum? quis modus effuſi ſanguinis, & lanienæ? Nam revera quid hæc bella? βροτόλοιγα καὶ μιαίφονα; flagella generis humani, ruinæ urbium, & gentium. Quid aliud quàm ludi cruenti, non abſimiles illis quos in Amphi-

theatris

theatris Romanorum olim instruebat ambitio? O si tandem aliquando stragum, & calamitatum, quæ Europam aliquot abhinc annis, fatali quodam diluvio inundârunt, pertæsi, ferroque in hostem communem Christiani nominis converso, paci discordes litarent animi! non gemerent tot Christianorum millia sub barbaro illo Turcarum imperio: qui dum mutuis cadimus telis, sine ulla parsimonia nostri alienique sanguinis, auream messem ex communibus miseriis metunt, & dissidiis nostris, ac odiis tuto dominantur, orbique penè imperant universo. Sed hæc publica, privata quæ tangis parum etiam læta, de invaletudine Theodati, & Turetini. Ita alternis eunt vicibus dies nostri, & vitam hanc morborum intervallis distinctam, læti, tristes, sani, ægri ad metam ducimus, & ad ultimam sui lineam.

——— Serius ocius
Sors exitura, & nos in æternum
Exilium impositura, cymbæ.

Deus in veterem eos statum reponat, & publico servet. Ita voveo: & quæ bona mens aliter potest? Gaudium mihi erit aliquando, à restituta eorum valetudine, atque, ut diu sit, à propitio Deo veneror, & precibus rogo: qui labores tuos secundet, & ferente aura, in portu votorum tuorum sistat. Vale vir inter paucos mihi deinceps amande, atque æternùm care. Theodato & Turetino, viris sine ambitione eruditissimis, & natura factis ad humanitatem, plurimam à me salutem. Delphis, III. Idus April. M DC XXXI.

ANDREÆ RIVETO *SS. Theologiæ Doctori, & Professori S.D.*
Lugd. Batav.

LItteras ad te mitto, vir doctissime, & in iis animum, sic tuum, ut cujusquam ex intimis & ex asse amicis. Quæ caussa inquies? ut privata omit-

omittam, Virtus tua, prudentia, eruditio, excellens gravitati tuæ adſperſa humanitas, ingenii monumenta in pûblico famæ theatro nata,& nota. quæ nec Invidea carpat, & nomen tuum porpagant (lubet liberè,& cum Poëta loqui)

——— *ab ortu*

Solis, ad Heſperium cubile.

Quæ quò rariora ſunt, eò me tibi arctius jungunt, imo adſtringunt. Amo, amo docta illa, & nivea pectora,animoſque apertos, amantes generoſi, & honeſti. Et tuo merito ita debeo. Pauci enim hodie doctrinam cum virtute conjungunt, eruditionem cum ſapientia; ſcientiam cum integritate: ſine quibus nihilifecerim, alia. Amplius dicam: Pauci veritatem illam cæleſtem tam validè & calidè, tam doctè, ac nervosè, aſſerunt. Catholico enim tuo Orthodoxo quid ſolidius, & rationum pondere, ſuffultum magis, ac inſtructum? Quibus tanquam machinis arietatum is, & everſum incruſtatos mentitæ veritatis gypſo, meretriciæ illius Babylonis muros, & errores è latebris ſuis extractos producis in ſcenam, elumbes, fractos, attritos, triumphanti VERITATI ludibrium, & cadentis hierarchiæ Romanæ ſpolia, & exuvias. Et quod palmarium duco, ad majorem victoriæ pompam, quaſi non ſatis ſit, armis tuis profligâſſe mendacium, ipſos etiam copiarum Romanenſium triarios, ſententiæ tuæ facis ſuffragatores. Qui dum veritati, quam impugnant, faſces ſubmittunt, cauſam ſuam turpiter, ac nefariè produnt. Tantum ſcilicêt poteſt, veritatis lux, ut vel invitis animis ſe inſerat, & aperta, clauſos etiam oculos feriat. Quibus omnibus ſi accedat oratio nativa, ſententioſa, diſerta, mirum, quantum illa poſſit ad flectendos animos, caute Marpeſia duriores. *Veritas* enim, ut præclarè alibi Cicero ille chriſtianus, *eloquentiæ luce inſtructa, potentius influit, in auditorum,& lectorum animos.* Stylus in hoc tuo opere

re (cur dissimulem?) verè Latinus, numerosus, leporis plenus, ac elegantiæ. Quo lectorem tuum non invitum trahis, & detines in affectu. Ut in conviviis non parum interest, qua epulæ & dapes ratione condiantur: sic in scriptis ingeniique monumentis, plurimi refert, quibus animi cogitata, verbis efferantur, & quo stylo, publico data, consignentur. Qua in sententia video fuisse se, Magna illa Græciæ lumina, Platonem & Xenophontem: quorum alteri adhuc parvulo in cunis vagienti, mel ori apes inseruisse fabulatur Antiquitas; alterum ut Musam Atticam, admirata est Græcia. Non sum natura blandus; & ut non soleo cujusquam auribus inservire, nec loqui ad gratiam; ita nec ferre eos qui ad hanc artem eruditi sunt. Sed in quas eo laudes, extorquent mihi tua merita, quæ qui non videt, aut livor eum habet, aut stupor, & dignus qui in Arcadiam relegetur. Serio enim si usquam hîc triumphas, & ut celsius emines, quam ut invidiæ morsu peti possis; ita lauream capite, ac manu tenes, non à livore, aut calumnia eripiendam. Perge, perge modò Vir magne, in divinioris illius Veritatis tutamine, & animarum cura, dona animi atque ingenii tui exserere, quæ ubertim magnus ille DEUS in te contulit, atque effudit. Monstra errorum tanquam alterum Herculem, domare, una hujus ætatis tuæ sit cura: veteresque ab inferis revocatas hæreses, novitatis fuco & mangonio, detractis, Ecclesiæ finibus, ac pomœriis arcere, perpes lucubrationum tuarum, & laborum materia: Juventutem denique disciplinæ tuæ submissam, formare, & pietatis, ac literaturæ succo imbuere, occupatio tua publica sit, & privata. Apud quam si hoc effeceris institutionis tuæ cura, si vitæ & virtutis exemplo, quantum tibi Patria, quantum Respublica debebit? cui crescere novellas has stirpes certum est, in veterum arborum concidentium locum. Beata pa-

ta patria! si doctiores facti disciplina tua, & meliores, bonis succedant boni, & arduis illis muniis obeundis idonei. Nam quàm ludibrio sit multis, & contemptui nomen hoc omne literarum, vides mecum & doles. Ubi nunc illud litteraturæ studium? & quo imus? ad veterem squalorem & tenebras? ad ultimas inscitiæ lineas? Ubi prisca illa virtutis, ac pietatis cura? & quo ævo vivimus? Juventus in Athenæo nostro, quàm dissoluta hodie, & plena effusæ, atque effrœnæ licentiæ? quam non prona tantum, sed præceps in vitia, desidiam, luxum, crapulam? quæ quasi pestilens aliquod sidus animos eorum afflavit. Quin & libris profanis, & nequitiæ magistris, versandis intenta magis, quàm bonis. quos legunt, loquuntur, cogitant id est λήρους καὶ φλυαρίας meras, an & διαφθορὰς, καὶ ὀλέθρους animorum dicam? Sementis hujus quæ futura aliquando sit messis, quisquis plane ἄφρων non est, videt. Brevis est vita, etsi tota bonæ menti impendatur. Quid nunc quum ei minutissima vitæ portio relinquitur, & plerumque nulla? Crescant, crescant interim, si qui boni in parentum gaudium, & afflictæ Reipublicæ bonũ. At tu vale vir clarissime καὶ εὐπράττε, meque in album tuum adscribe. Cujus ut non ignoras affectum; ita tuum ex æquo quod facis, mihi præsta; & quanquam probè mihi constet nihil delibari posse de summa temporum tuorum sine publico dispendio rei litterariæ, cui omnes curæ tuæ devoventur, me tamen interdum, quantum per occupationes licebit, compella, & maximi id muneris loco deputabo. Delfis XII. Calend Majas M DC XXXI.

* * * * * *

S. D.

Ultrajectum.

FAveo mi ***, & gratulor tibi toto animo, aureas illas compedes, & vincula, quæ te jam tenent,

tenent. Allusisti hactenus circum nassam, tandem captus es, & factus magni nostri ordinis pars. Ita certe oportuit. Satis diu suspendisti parentum vota. Omnia te eo vocant. Naturæ lex, cui qui non paret, ne homo quidem censendus est, nedum bonus civis. Nam si, ut Stoici acutissimè disputant, rectè vivere, est naturæ ductum sequi, quid tam naturæ consentaneum, quàm matrimonium? Nihil enim tam à natura, non hominibus modò, verum etiam reliquo animantium generi insitum est, quàm ut suam quodque speciem prolatatione conservet.

Sic rerum series, mundique renascitur ætas.

Vocat & eo te nominis tui, familiæ prosapia illustris, quæ vindicanda ab interitu, & per sationē in secula propaganda. Addo utilitatem. *Sæpe* enim ut benè summus ille Historiæ Romanæ princeps, Tacitus, *matrimonium ad majora nitenti decus ac robur fuit.* Et quamquam tempora difficilia, dura, aspera dissuadeant, suadet ætas virilis illa, & mascula, & nunc fieri, quod aliquando possit, impellit. Quid, quod hæc vita sua etiam habeat delicias, præsertim tali vitæ socia, qualem describis, à stirpe, à parentibus, à se, castam, suavem, placidam, moratam, & tui planè ingenii, nec si esset, apud te fiat; verbo, vinculo conjugali dignam. Equidem jam diu tibi talem destinabam, & merenti, ut tua est probitas, & morum elegantia. Bene, benè est. Habes, & cum aurea virgine, aureum illum imbrem, qui olim per impluvium defluxit in sinum Danaës. Concordia vos liget & pax. In quo voto, omnia mihi inesse videntur. Ubi enim illa inter consortes vitæ, & thori, quid ad felicitatem amplius desiderari queat? Cœlum in terra habent, qui in conjugio pacem. Infernum, qui dispares, & diffidentes animos. Nam quæ inter concordes vincula caritatis, incitamenta irarum apud infensos sunt. Quare morum vos similitudo concilies. Mirum quantum illa possit. Cum enim

enim jucunditas, firmitasque conjugii magis ab animorum benevolentia, quàm corporum unione proficiscatur, multò arctioribus vinculis junguntur, quos mutuus ingeniorũ copulat amor, quàm corporum. Quanquam quis adeò morosus hic aut morus, qui si sensum retinet humanitatis, ejusmodi voluptatum genere, non capiatur? Quare virum te præbe, jungere, fruere, & novellas stirpis tuæ stirpes, pange; ut parvulos **** parentes brevi videant, seque, in te, & in illis, etiam post fata superstites, aut redivivos. Mortales sumus, sed una ratione diu supersumus, & in posteris vivimus, si proseminamus qui supersint. Quod me invitas ad nuptiarum solennia, pergratum, & veri amoris indicium agnosco: sed interesse, cum publicæ, tum privatæ occupationes meæ vetant. mente tamen adero, & votis. Ut legi de carmine quod à me petis vix risum tenui. Egóne Heinsio me jungam, aut Barlæo? anser olori? Pica aut graculus, philomelæ? Volant illi, nos repimus

——— tenuique in pulvere sulcos
Ducimus, & littus sterili versamus aratro,

vix ac ne vix cùm umbra talium comparandi. Pangantur carmina qui ad hoc facti, quos natura Poëtas esse voluit, & dilecta Phœbo nomina. Cedere hîc didici & mirari in aliis quæ deesse mihi sentio, & libens agnosco. Et vero si vellem verecundia mea, & modestia retractent, & de me ad me appellent. Sed en tibi litteras à Troncino. Invaletudo Theodati facit, & Turetini ut adhuc sileant ad tuas: responsuri, ubi convaluerint. Sgraefwegius noster, pronuper mihi adfuit: qui hoc nomine mihi carior quod is conciliator, & προξενητὴς, hujus nostræ amicitiæ fuit. Ad nuptias invitatum se dixit. Ego bellam hanc illi occasionem gratulatus rem faciendi, monui seriò, ne eam negligat. Habere, cui animum aperiat, & cujus exemplo aliquid quoque in hac Venerea palæstra tentet. Tu frigidius amantem qui pulcherrimè

rimè apud te ftat, dictis factis accende & amoris igniculos, fub melancholiæ illi agnatæ, aut ftudiorum cineribus confopitos, ἀναζωπύρει Utinam hanc conjugalem, ex ipfis præludiis placere tibi auguror, & magis placebit, magis intrata. Tu fac ut & illi quoque exemplo tuo allubefcat, & confulenti aufcultet, nifi nimis fapere illi placeat, & ideo (tecum hoc fit) minus fapere, quia nimis. Plura non addo; quia fcis chartæ non omnia tutò credi Vale mi **** & meus perfevera, lectiffimæ tuæ fponfæ ejufque parentibus, à me falutem. Delphis prid. Kal. Majas. M DC XXXI.

GERARDO SGRAEFWEGIO
J Cto falutem.

Hagam-Comitis.

LÆtum, & volupe mihi fuit audire de titulo paranymphi, quo **** nofter, jam fponfus, apud quem in flagranti es gratia infignitum te voluit. Lætum fane tui caufa, & mihi (ut Plautiffem) fupercilium faliit. Dabitur enim occafio exporrigendi frontem, ftudiorum feveritate contractam, & quod caput, rem faciendi. Circumfer modo oculos, & in tam frequenti convivantium corona ita ut fit, quære, audi, vide animum ad hilaritatem compone, linguam ad honeftam loquendi παῤῥησίαν. Virgines liberius adi, fubmiffionum, & titulorum prodigus faluta, medias complectere manum molliter preme, verborum lenociniis inefca, falibus, jocis, fabulis, narratiunculis pafce, morumque elegantia, virgineo huic chorum gratum te redde, & acceptum. Nufquam enim magis quàm in tali palæftra expedit pudorem tanquam fudorem noxium, à fronte detergere. Et fi una tibi præ aliis cordi, in hac fola morare, hanc ama, corculum tuum, animæ delicium, glycerium tuam voca, etiam furtim à labris decerpto ofculo, inque gratiam ejus te infinua, ac

teniten-

renitentem (ita ſunt) blanda vi expugna: ſi fortè poſſes in conjugii naſſam illicere, fœmininum aliquot optimè doctatum. Negat? Inſta audentior; neque enim ſimplex repulſa terrere debet conſtantem amatorem, quò minus iterum atque iterum *deſcendat in campum petitor*: imo quantò ſpei eſt minus, tanto magis ama. Cunctatum ſatis eſt, & ſolitudini plus nimio indultum: Satis (addam) tibi Dei benigni ate, & parentum induſtria, partum eſt. Quouſque tuis potius judiciis, quàm aliorum ſapies? Vides tacito pede ætatem tuam labi: & ſi ineundi matrimonium tibi animus occaſionem jam natam. Cur longius differas? Sponſum habes huic rei pararium, & προξενητὴν cujus auribus ſilentio ſacris, conſilia tua credas, tanquam Fidei ipſi, & qui in cardine rerum gerendarum, non patietur te deſtitui. imò & primos aditus, ad hæc Veneris ſacra, & quæ *molliſſima fandi Tempora*, ſi voles aperire tibi, & ſi opus totis gratiæ Suadæque ſuæ viribus, prima amorum auſpicia promovere non deërit.

Nemo unquam bonus audivit civis, qui liberis gignendis, iiſque liberaliter educandis, operam non dederit. Quid ajo? nulla unquam gens tam barbara fuit, adeoque extrà leges, moreſque projecta, tam ab omni humanitate aliena, apud quam conjugii nomen, ſanctum non ſit, non venerandum. Hoc Thrax, hoc Sarmata, hoc Tartarus, hoc Indus, & quicquid uſpiam eſt agreſtium populorum; hoc Græcus, hoc Latinus, hoc vel *toto diviſus orbe Britannus*, religioſum habuit. Amplius dicam. Hoc Sapientes omnes: quorum nemo ne in ſeveriſſima quidem Stoicorum familia fuit, qui non barbam & ſupercilium, uxoriis amplexibus, & thori legibus ſubmiſerit, aut iſta in parte à reliquis diſſenſerit. Quid ita? quia neceſſe eſt, omnibus eſſe commune quod communis hominum parens, & naturæ auctor naturæ indidit, & adeò penitus inſevit, ut hujus rei ſenſus, non in turtu-

res solum, & columbos, verum etiam in feras emanet. Quare si quid natura, si quid antiquitas, & temporum præscriptio, si quid religio, Reipublicæ studium, officium, virtus, exempla te movent, cur ab eo vitæ statu amplectendo abhorres, quem Deus instituit, natura sanxit, ratio suadet, divinæ pariter & humanæ leges jubent, sacra, & profana pagina laudat, omnium gentium consensus approbat, optimi cujusque exemplum commendat! Quibus omnibus accedit acris, & penetrans, vitæ conjugalis voluptas, & omni naturæ necessitudine potentior, animorum, corporumque conjunctio, quæ duos sic devincit, ut rectè æstimantibus neutiquam plures esse videantur.

nempe —— *Sic nutrit amorem*
Alterius vicinus amor; sic ignis ab igni,
Tabula lata capit.

Quo nihil dulcius, nihil optatius, homini accidere potest. Quid enim suavius, quid dulcius, quàm cum ea vivere, cum qua sis non tantùm animorum conjunctione, & interiore affectu, sed & corporum mutua communione arctissimè copulatus? quicum animi tui secreta communices; omnes curas, omnes cogitationes misceas, quicum perinde ut tecum loquaris; cujus conscientiam minus quàm tuam timeas, & quæ tibi contingunt sibi quoque evenire deputet. Cum ceteris amicis, amoris tantum & benevolentiæ vinculo jungimur: cum uxore & summa charitate, & mutua corporum fruitione, inviolato sacramenti fœdere, & fortunarum omnium societate. Adhæc in aliis amicitiis quot quantisque simulationum involucris, fucata omnia? Frons, oculi, vultus quoties mentiuntur? quoties latentem in animo perfidiam celant? Quanta in his vel levi de causa mutabilitas & inconstantia? At in uxoria charitate, quanta firmitas, quanta constantia? in constantia, quanta integritas? In integritate, quantus ardor qui nulla rerum vicissitudine minui, imò

ne

ne ipsa morte quidem divelli potest, aut exstingui. Illa parentum pietatem præ tui amore, contemnit, lares patrios deserit, & consanguineos. te unum respicit, te spirat, ardet, cogitat, ex te uno & solo pendet, tecum vivere, tecum emori cupit. Fortunæ tibi splendidæ & lautæ ? habes quæ cura tueatur, quæ parsimonia sua augeat. Rerum premeris angustia ? habes quæ ampliet & dilatet. Si res tibi ex voto fluant, erit quæ felicitati tuæ gratuletur: Sin minus, quæ afflicto condoleat, tristitiæ solamen adferat, quæ assideat, inserviat, & tuum malum, suum esse cupiat. Ita si quid acciderit læti, gemina fiet voluptas, si quid mali, societas adimet dimidium ægritudinis,

Ita Æneæ ——— *Lavinia curas*
Diluit, & Phrygius lepidis amplexibus heros
Hæsit, & adversos æquârunt basia casus.

Si domi agis, adest quæ præsentia sua, quæ hilaritate vultus, quæ alloquio, quæ verbis amoris, & obsequi plenis, quæ argutiolis ad jocum, & risum natis, graviores animo curas, grata diversione eximat, & solitudinis tuæ tædium dispellat. Quis enim non festivitate ista capitur ? Si foris, est quæ abeunti osculum figat, egressum oculo comitetur, absentem desideret, redeuntem læta excipiat. Paucis. Dulcissima juventæ tuæ socia; & gratum (ô quæ ista felicitas!) venturæ aliquando senectutis solatium. Qualem Gracchi, Corneliam fuisse legimus, Juliam Pompeji, Bruti Portiam, Mausoli Artemisiam, Mithridatis Hypsicratiam, Demetrii Philen, & innumeras alias, fidei & amoris in maritos, ad miraculum exempla. Jam verò quanti illud æstimabis, ubi stirpis tuæ surculos, conjugali propagine succrescentes videbis ? Ubi pulcherrima conjunx, *pulchra faciet te prole parentem !* Ubi quis tibi parvulus aula, luserit Æneas ? & ex fœcunda matre, tandem aliquando,

Jucundo tibi liberi
Cingent agmine mensam;

qui

qui tuos tuæque conjugis vultus referant, quos foveas sinu, jungas ori, apprimas pectori, qui te blanda balbutie *patrem* appellitent, in te unum hæreant defixi, qui intranti occurrant, salutent, blandiantur, in brachia ruant & amplexus, exeunti acclament, & quem diutius lacinia tenere nequeunt, voce comitentur, & oculis. Habes qui senectutem tuam, ex se gravem sublevent, tristem oblectent, labantem fulciant, dejectam aut morbis, aut maturitate, surrigant, & qui in extremo vitæ puncto, morientis oculos claudant; qui justa persolvant; in quibus renatus videaris: ac ne tunc quidem, cum occidisti, occidisse puteris. Hac enim ratione Natura prospexit, ut in liberis, ac nepotibus, etiam post fata, vita nostra quasi perennet, & in iis repubescere videantur illi, quos

Abstulit atra dies, & funere mersit acerbo.

Mors quidem omnibus parata est, & calcanda semel via lethi. At hac una via, velut immortalitatem quandam, rebus alioquin fluxis, inducit Naturæ providentia. dum sic aliud ex alio propagat, ut (veluti cum, planta, arbore excisa repullulat) nec interiisse videatur, quum prole relicta, moritur. Quid quod non tantum ad propagationem, & *ut naturæ exsolvant debitum, jungitur vir, & uxor; sed ad aliud quiddam sublimius: nam & bruta congregantur ad invicem, gignunt, amant, & educant fœtus. Ad hoc jungitur Christianus Christiano, ut tutior sit pudicitia, ut ex societate major sit profectus virtutum, ut liberos educent, non tam naturæ, quàm* DEO, *ut unam domum Christo lucrifaciant.* Sed regerentem te audio, ut soles, & anxia curiositate, matrimonii incommoda, sollicitè ventilantem. Quasi cælibatus nihil habeat incommodi; in illo nihil nisi spinæ sint, cardui, vepres; in hoc, violæ tantum & rosæ. In illo, nihil nisi remoræ, salebræ, turbæ; in hoc fausta omnia & læta: Illi *Angeronia* præsit, huic *Volupia.* Quasi ulla sit vita

mor-

mortalium, in qua nihil ſolicitum reperias, nihil quod doleas, aut gemas. E vita migre., oportet, qui nihil incommodi ferre velit. Sic enim habet natura rerum humanarum, ut nihil voluerit eſſe tam ſuave, quin aliquid aloës admiſcueri. Quod ſi in celeſtem illam, & beatam vitam oculos intendas, vita hæc, mors hominum verius, quam vita dicenda. Sin intra humanæ conditionis aleam, animum con ineas, nihil eſt conjugali vita neque honeſtius. neque jucundius. Sed quid honeſtum, quid jucundum, tantopere urgemus, cum non illa modo, ſuadeant: verùm etiam neceſſitas, ad conjugium validè impellat? Cui qui honeſtè imperare non poteſt, honeſte ſerviat, & ad generis humani propagationem, quod vectigal omnes ejus conſervationi debemus, legitime accedat. Niſi patri tuo hic fuiſſet animus, & matri defluxiſſet ille virginitatis flos, nos iſtum floſculum non haberemus. Tolle matrimonium, paucos intra annos univerſum genus humanum ſtirpitus intereat neceſſe eſt. Nam civitates ſine familiis eſſe non poſſunt, & familia innupti manca eſt: integra autem, & perfecta illius qui uxorem duxit. Xerxen potentiſſimum illum Perſarum regem, cum ex edito loco adſpexiſſet ingentem illam militum multitudinem, in lachrymas erupiſſe ferunt, quod intra centum annos, ex tanto hominum numero, nemo eſſet ſuperfuturus. Cur, quod ille de numeroſo ſuo exercitu intellexit, non etiam in univerſum genus humanum quadret? Sublato conjugio, quotuſquiſque ex tot gentibus, populis, urbibus, provinciis, regnis, poſt tantam temporis intercapedinem ſupererit? nunc, & cælibatum tuum mirare, cole, ama, humani generis (ſi fas dicere) cladem, ac ruinam. Quæ enim peſtis, quæ lues immitti poſſet nocentior? Quid ab ullo diluvio, homini accidere poſſit funeſtius? quid triſtius acerbiuſque exſpectari, ſi vel Phaëtontæum redeat incendium, & fractus illabatur orbis? Sed argumentorum

torum plus fatis. Cum poëta finiam,

Vt tristis sine Sole dies, sine sidere nox est·
Sic sine prole domus, sic est sine compare lectus.

Quare,

Vxorem quære, firmamentum familiæ:

quæ nisi à te propagetur, ultimus tu (heu res humanas!) omnium Sgraefwegiorum, dumque licet velis, quod voluisse gaudebis, in omne ævum. Aut nominis tui hæredes exsculpi posse credis ἀπὸ δρυὸς, ἢ ἀπὸ πέτρης? Tamen ne quid temere; sed oculos si quid facis, tuus hic habeat Cupido, & cautè delibera in eo, quod semel cœptum, rescindi nequit, Adjuncta ad Cabeliavium nostrum eunt: perveniant obsecro te mittente. Tu quoque jube si quid voles, ego (ut finiam) hoc unum me AMA. Delphis prid. idus Majas. M.DC.XXXI.

JOHANNI POLYANDRO
SS. Theol. Doctori, & Professori
S. D.

Lugd. Batavorum;

VIdes quid obsequium tui possit, amor. Petiisti a me carmen novæ tuæ copulæ gratulatorium. Parui, etiam nominis mei, & famæ jacturâ. Quid enim scimus, aut quid sumus, ut docti hujus seculi exspectationi satisfiat? Musarum (cur diffitear?) nunquam pepuli fores,

nec fonte labra prolui Caballino:

Serii tamen affectus mei hoc symbolum habe. Quod tardius respondeo, non mea sed tabellariorum culpa est, qui segnius sua curant. Te tuosque vivere, & valere gaudeo, & præ aliis futuram illam vitæ tuæ, & thori sociam. Interim cum ab his curis aliqua tibi quies, imbue me liquore literarum tuarum, aridum, & jam diu earum sitientem. Nutio viro omni laude absoluto, officia mea defer. Delphis. V. Id. Majas M. DC. XXXI.

Epithalamium in nuptias doctiss. clarissimique viri J. POLYANDRI S. S. Theolog. Doctoris, ac Professoris primarii in Academia Lugd-Batava, & castissimæ, lectissimæque virginis CATHARINÆ CAROLINÆ.

ECquid adhuc, veteris dum te vestigia flammæ
Sollicitant, Paphio bella moves puero?
Cuique Cypris, primos lusit juveniliter annos
Illius, ad Venerem, cana senecta redit?
Quid mirum? Idalias ÆTAS *tædasque, facesque*
OMNIS *amat, casti, & vincula Conjugii.*
Tristitia exhaustum satis est; Regina juventam,
Et senium cogit, sub sua sceptra, VENUS.
Scilicet hæc sacras quoque sollicitudo medullas
Torquet, & à docta fronte tributa, petit.
Quosque olim domuit stimulos, primosque furores,
Non patitur mœsto deperiisse thoro:
Sed rediens, ardensque amat intervalla Cupido,
Semina amica diu, quæ latuêre fovens.
Et quos ægra dies sensim sufflaminat æstus
Emeritos, iterum fortius exstimulat.
Non satis est vixisse sibi; sua debita poscit
Natura, illiciis ingeniosa suis.
Desidiam Cytheræa, fugit, lasciva, tepentem
Et viduo æternum est invidiosa thoro.
Macte novo hoc Vir magne jugo: lætaque penates
Prole ferè exhaustos, instrue CAROLIDUM.
I tua te quò flamma vocat, POLYANDRIA *clarum*
STEMMATA, *defendant nomen ab interitu.*
Vive diu, sed vive, Tua, Concordia, Paxque,
Obsideat vestros non moritura lares.
Utque hyemes, pluvias, & agentes frigora Cauros,
Alpinasque nives, tempora verna fugant;
Sic illa illicitas rixas, clamosaque pellat
Jurgia; vel si quid tristius esse potest.
Illa tuos faciat juvenescere molliter annos
Proroget, & vitæ stamina lenta tuæ.

Donec inoffensis tandem, saturisque dierum
Detur, ad excelsi tendere tecta Poli;
Et superos spectare choros, verisque potitis
Divitiis, Cælo liberiore, frui.
Cælo ubi pura bibunt pura nova gaudia mentes,
Gaudia parta tibi, gaudia parta Tua.

JOHANNI STANGERO
Collegæ, S. D.

EN tibi, Collega conjunctissime, lusus nostros poëticos, & Epithalamium nuptiis tuis dicatum. Si placebit, gratum. Sin minus, habes animi, & benevolentiæ meæ erga te specimen. Expressit quippe mihi hęc qualiacunque Parnassi munera amor tui, non vena, quam nunquam me habuisse, non invitus agnosco. Vale vir optime, & ad amicitiam nate, καί με φιλεῖν ἀντιφίλει. Delphis. E musæo meo.

Epithalamium in nuptias viri doctissimi J. STANGERI, Scholæ Delfensis Conrectoris, & castissimæ lectissimæque CATHARINÆ DOLEGIÆ, celebratas XV. Kal. Junias M. DC. XXXI.

TUne iterum, exacta replicans solatia vitæ
Deliciasque thori; thalamis inopina secundis
Bella paras, teneroque procax illudis AMORI?
Téne iterum Cytheræa tenet, Paphioque subesse
Imperio, parteisque novi cœptare mariti
Est animus? Cui longa dies restringuere flammas
Visa fuit, primosque mora domuisse furores.
Delfica quem nuper vidit numerosa, tepentem
STOA virum, vultuque gravem mirata Catonem:
Nunc thalami spirare novi, nova gaudia, cernit;
Præliaque ardentem, Veneri nocturna, minari.
O dubias hominum mentes! O cæca futuri
Pectora! & in leges naturæ cerea flecti!

Aureolis tantum-ne potest Cythereius, alis
Cum volat, & blando passim circumlita philtro
Tela jacit, nulloque ferit discrimine, quotquot
Mancipat imperio Martis? Seu turpis inumbrat
Ruga senem: seu Musa virum juvenilibus annis
Ludit, & intactis arcet sapientia, Nymphis:
Seu litui, seu rauca tuba, præsaga duelli
Murmura, fœmineos, mollesque exosa susurros
Martis opus tractare jubent: seu celsa togatos
Curia sublimi voluit statione locari,
Idalio cedunt puero, sceptroque potenti
Omnia sub leges revocat, fascesque, secureisque
Aoniosque choros & quotquot fulmina belli
Roma tulit. Quin vasta sinu quot bruta patenti
Terra fovet, quot monstra natant gelida Amphitrite,
Et volucres quotquot demulcent cantibus auras,
Observant Paphia communia jura magistræ.
Hicque etiam parere tuum est, captivaque ferre
Colla jugo, & doctas Veneri submittere Musas
Nunc alio te Fata vocant, nunc conjuge, tristes
Mutat læta vices melior sors, altaque ab imis
Ducta animis jam jam pellit suspiria spesque
Nunc jubet esse ratas; O terque quaterque beatum!
Cui DEUS *afflictæ quondam fastidia vitæ*
Tristitiamque thori, læta in connubia vertit.
Nil mirum. Sic namque solet miscere sereno
Nubila, sic sociare arctis solatia rebus
Contigit illa tibi vinclis nunc juncta secundis
Sponsa viro; qualis generoso Portia Bruto,
Julia Pompejo quondam; Cornelia Graccho.
Illa tuæ pars fida animæ, quæ pignora primi
Vincla tibi peperere thori, velut altera dulces
Excipiet mater natos; dumque alma parentis
Munia defunctæ peragit, non illa negabit
Dona viro, quæcunque Paphi regina maritis
Destinat, amplexus, & pendula brachia collo,
Blanditiasque, salesque, jocosque, & basia labris,
Osculaque, & quicquid superest post oscula dulce.
Eja age Acidaliis caleant tibi pectora flammis,

Eja

Quæq;

Quæque altis petiisti olim connubia votis,
Perfice, & interrupta diu cape gaudia, pensa
Non uno defuncta. Semel libata Dionæ
Dona petunt, repetuntque iterum jucunda maritæ.
Expleri nequit ullus amor, dumque intus amanti
Otia pollicitus Cytheria, segnius urit,
Mars gravior sub pace latet, primosque furores
Acrius excipiunt alii. Procul ite Camœnæ,
Ite Scholæ procul hinc curæ, crambesque labores
Sisyphii, querulæque procul vaga murmura turbæ:
Non istis nunc tempus eget, nec tædia lætis
Annua conveniunt thalamis, nec Pallas Amori.
Sat studiis, ferulisque datum: mutata repente
Tempora, nunc aliam poscunt, tranquilla palæstram.
Adspicis ut medio TITAN *decurrat ab axe,*
Oceano tincturus equos; noxque ipsa favillis
Idaliis addicta, cava circumvolet umbra.
Tolle moras, etiamne hæres? i, jungere casto
Sponsæ thoro, faciles spondet Catharina triumphos
Præmiaque, antiquos ultro miserata dolores.
Tot lætos tibi fata dies tot amica redonent
Tempora, quot fulvas volvit Pactolus arenas
Et ditis sunt sceptra Midæ; quot thura Sabæis;
Quotque mari fluctus Siculo; quot sidera cœlo,
Attalicique lares. Mediis Concordia tectis
Paxque fidesque thori vigeat, lætique penates
Prole beet, reparetque actæ dispendia vitæ.
Patricia qui fulta propagine, clara nepotum
STANGERIDUM *domus æternum, celebretur in ævum,*
Et nati natorum, & qui nascentur ab illis,
Postera perpetuum trudant in secula nomen.
Donec longa dies tandem melioribus annis
Per varios casus vitæ, & discrimina rerum
Molliter exactis, meliori in sede reponat.
Emeritas terris animas, cœloque perennent;
Cœlo ubi perpetuas ales chorus haurit anhelans
Delitias, plenique animis cælestibus alvei
Nectaris, Ambrosiæque fluunt, campisque beata
Elysiis agitant CHRISTO *nova gaudia mentes.*

FESTO HOMMIO *Theolog. Doctori, & Collegii illustr. Ordinum Regenti S.*

Lugd. Batavorum.

Litteræ tuæ novissimæ, mihi vehementer gratæ acciderunt, indices amoris in me tui, & tam tui similes, quàm tu es tibi: quibus tanto impensius respondeo, quantò plures mihi causæ sunt cur eximias ingenii tui dotes æstimem, atq; amplectar. Quas, præ aliis onerosi tui muneris, curis totas jampridem occupari scio, in sacro hoc instituto, versione nimirum N. Testamenti, à Patriæ Patribus, tibi cum paucis aliis concredita. Et jam sub manu vestra surgere hoc opus, atque egregia capere incrementa, intelligo. Certè ad famam Reipublicæ nostræ, haud parum faciet, & in rem erit Ecclesiæ, ac litterariæ dignitatis, cujus & tu inter alios hoc seculo famam sustines. Deum ex animo precor, ut sacra æternæ illius sapientiæ arcana feliciter tandem aliquando, lucem videant, genuina & nativa interpretatione, nitori suo restituta. Tu vir magne, quæ tuæ hîc partes sunt, eas strenuè & constanter tuere, huicque labori ita incumbe, ut & à te, arduum illud opus non frustrà tentatum esse, intelligat posteritas. Quam dignius me hercule demereri non potes, quàm si operam tuam in tam nobili argumento, collocatum eas, ne nobis magis deesse videamur, quàm exteræ gentes, *Galli, Germani, Angli, Hispani, Itali*, quibus docta suorum industria, & labore, datum, Scripturam legere vernacula lingua ita redditam, & fideliter interpretatam, ut ad fontes Hebræos & Græcos proximè accedat, & non alienis, sed suis pene oculis plebecula, salutis mysteria contempletur. Quid quod, & Patrum olim diligentia, nostram hîc acuat. Inter quos non pauci extitère qui incredibili divinæ veritatis pro-

propagandæ ſtudio accenſi, in hoc deſudârunt; ut ſacrarum litterarum latices interpretatione ſua, gentibus propinarent. Quorum alii, illi nationi, alii huic conſulere conati ſunt. Ita Syriam, & Chaldæam interpretationem accepimus:& Arabicâ etiamnum plurimi Orientis populi utuntur. Armenicam Chryſoſtomo debemus; Dalmaticam Hieronymo; Sclavonicam Methodio; Gothicam Vlphilę, Gothorum olim epiſcopo; Scythicam atq; adeo Sauromaticam alii: Et pentateuchum Moſis Perſica lingua verſum, ut & Pſalterium Ægyptia, & Indica, autores ſunt viri magni. Religioſâ hac Veterum diligentiâ factum eſt, ut toti penè terrarum orbi lux gratiæ & veritatis affulſerit, & ſacræ paginæ oracula, diverſis tradita linguis, in ultimas mundi oras propagata ſint, & profligati errores qui denſa quaſi caligine, univerſum orbem Chriſtianum, involviſſe videbantur, ac perpetuum veritatis exilium minari. Qui, quia ab inferis per Satanæ emiſſarios revocati, iterum denſius repullulant, nullumq; hoc ſeculo noſtro, fertilius unquam exſtiterit fanaticarum opinionum quid religioſius potuit ab Ordinibus decerni, præclarius à vobis ſuſcipi, utilius à nobis exſpectari, quàm diu multumque deſiderata illa Bibliorum ex ipſis fontibus, interpretatio? Sanè jam diu eſt, cum hoc inſtitutum apud me approbo; atque adeò nunc in præcipua parte felicitatis Eccleſiæ, deputo, ſi brevi quod ſpero, laborum veſtrorum fructu potiatur. Tu macte, vir reverende, & vel dies *feſti* tibi ſint profeſti, & quies ipſa, inquieta, quandiu animus tibi in hac cura. Vt Medicus intentius, operam impendit, Regi, aut Principi curando, cujus ſalus ſaluti aliis eſſe poteſt: Sic tu in iis concinnandis, quæ non terreno Principi, ſed magni illius Dei gloriæ militant, & populi ejus, ſaluti. Fiat, voveo. Opera tua nihil apud *** in gratiam ** effectum eſſe doleo: atque eò gravius, quod ut quereris, honeſtis juvenibus

obſit magis, quàm proſit,ſi commendari eos,à te ſentiant nonnulli. quibus hodiè nihil niſi quod clamoſum, & præfervidum eſt, placet ; nihilque ipſis prius, aut antiquius eſſe videtur, quàm aliorum qui Thyeſtæo more (quod hodie obtinet) furere aut ſævire non didicerunt , quæſito colore, actiones traducere, & Eccleſias τυφλομανίᾳ quadam, ſuſpectas reddere. Innoxios lædere nati, & vexare, ut minuti illi canes, & degeneres, qui hoſpites allatrant, feras non tangunt,& niſi quod ipſi faciunt, nihil rectum putant. O miſeri quò rapimur? ad æmulatiunculas, aut calumnias. In alios lyncei, in nos talpæ.Utinam contrà fiat, & benigni in omnes ; at ſeveri, vel aſperi in nos ſimus. Sed hodie , emiſſitios omnes oculos habemus : curioſi ad cognoſcendam vitam alienam, deſidioſi ad corrigendam noſtram. Et ut vultures ad male olentia cadavera, prætericis amœnis , ac odoriferis feruntur ; muſcæ ſana corpora prætervolant, & ad ulcera properant: Ita multi ſiniſtra, & perverſa ſedulitate , omiſſis proximorum virtutibus,vitiis eorum,ſi tamen vitiis,obhæreſcunt, probosque paſſim convitiorum equis & quadrigis incurrunt.O tempora!Et quis bonus non queritur de iis tecum ? Sed hoc unum relictum eſt, quoniã mederi non eſt in noſtra manu. Imò fortaſſe nec humana. Tu interim erectus & alacer, per medium hoc agmen calumniantium incede, tectus virtutis & candoris ſcuto: ingenti ſcopulo ſimilis,cui fluctus aſſultat, ſibi injurius dum integer inſurgit , fractus reſilit *iraſque ſui bibit ipſe furoris*. Nam livoris illa ſpecula, quæ jacta in bonos (ut quædam animalia amiſſo aculeo) torpent, ridere ego ſoleo, & contemptu ulciſci ; ut quæ ne tangant quidem;taceo ut vulnus infligant.Mutuo innectuntur virtus & æmulatio , eruditio & obtrectatio. Sed creſcunt laudanda adverſis; & clarior virtus eſt quæ æmulum patitur.Magnus quoque animus infra magnitudinem ſuam,contume-

liam

liam omnem esse putat, nec certius aliud magnitudinis signum. Cave tamen totum Unctorum gregem eo nomine suspectum habeas. Sunt qui errore magis peccant, quàm affectu, & exemplo magis aliorum, aut ævi morbo, quàm suo. Rivetum, Hagam à Principe evocatum audio, ut filiolo ejus regendo, instituendo, & ad summæ fortunæ spem educando, operam navet. Doleo vel Academiæ causa, quæ in hoc viro omnibus ingenii doctrinæque præsidiis instructissimo, rei litterariæ jacturam fecit haud exiguam. Ita ad Scholas natus est, & labores in volvendo hoc Sisyphio saxo. Athenæum vestrum à talium deliquio pati quis non videt? Cui non aliunde medicinam prospicio, quàm si dispiciatur, ut non indignus Hercules succedat huic Atlanti.

Vale vir clarissime, meque tui observantissimum amare porrò persevera, Datum Delphis M. DC. XXX.

JOH. POLYANDRO
S. S. Theol. Doctor. & Profess.
S. D.

Lugd. Batavorum.

Epistola tua heri ad me data, in qua tam vivus, & ardens mei amor elucet, gratius nihil accidere mihi potuit. Non redamem te? Ingratissimus mortalium sim. Ita enim amorem tuum litteris exprimis, ut etiam animo huic imprimas. Et vel ab hac causa te amo. Apage illos, qui aliud verbis ostentant, aliud corde meditantur, &

——— *qui fronte politi*
Astutam vapido gestant in pectore vulpem.

Amicitia non ex ore, & vultu, sed animo æstimanda. Et illa demum vera, quæ ingenua, aperta, non fucata, non simulationum involucris obtecta. In laudes meas te ire video, quas quia non tam

ratio tibi suggerit, quàm affectus, hunc pleno pectoris ostio admitto, illas non nisi semiclauso; & ut puellæ proculos illos blandientes solent. Non sum ille quem me facis, sed esse conor: & hæc tua encomia, non tanquam judicia admitto, sed ad doctrinam, & virtutem stimulos, atque auctoramenta. In quibus utinam sic promovissem animo hoc teste dicam, quantum tuo videmur! Sed ut per aquam, qui videt, majora omnia judicat: sic qui per favorem. At verò quanquam ab ambitione alienior, gaudeo tamen vel testimonio hoc, vel benevolentia quæ utraque, & ingenuè & liberaliter erga me promis. Versus nostros novæ tuæ copulæ honori, dicatos placuisse mihi gratulor. Majora debui, & meliora sed ut curta hìc mihi, si usquam upellex: ita voluntatem in solutum defero, quæ non tantillo carmine, sed affectu metienda.

Commentaria tua in epistolam ad Hebræos, & in selectiores S. Scripturæ locos, quando tandem prodibunt, in rem pietatis, & litterariæ laudis? Age, age, ingenii tui lumen magis, magisque in exteros, ac posteros diffunde;

Parcentes ego dexteras
Odi, sparge rosas.

Postulat hoc muneris tui ratio, suadet fama, obligat conscientia, jubet ætas, jam ad occasum vergens, & nives, quæ caput spargunt. Cur diutius occultes, tanquam sacrum arcanæ Cereris, aut Magnæ matris, quæ lucem videre, nata sunt? cur longius premas quæ jam pridem maturuêre, ut in orbis spacia, & ævi totius eant? Hæc privata. Publica quo statu sint, mecum vides, Bella, horrida bella, nobis imminent, ut cursus & series ista rerum in Flandria minantur. Crabrones irritati, & in suo fundo; Canis in sterquilinio, à quo iras capit, & animos; hostis ubique in armis. Sicut ignem qui gladio fodit, scintillas in se plures, & stricturas excitat; Ita hìc. Adorire, fuga, cæde, dissipa,

diſſipa, acrius inſurgunt. Quid refert, ſi Deus expeditionis hujus noſtræ dux ſit, & auctor? ſi Ordin. συνεκδήμων? Si Principis, animo & ſpe ad ſumma nati, παραστάτης? ſi denique exercitus noſtri clypeus & robur? Ego ita confido. Cauſa enim melior pulcherrimum haud raro augurium eſt ad bene, de victoria ſperandum Noſtrum eſt Principem, & patriæ Camillum, animis, & votis comitari. Ille armis pugnet, nos precibus. Ille in hoſtes penetret, & obſtantes catervas, nos in cælum: ut inde, capiti ejus lauream imponat Deus, & triumphantem aliquando redonet Patriæ.

Virtus per medios ire ſatellites,
Et perrumpere amat ſaxa potentior
Ictu fulmineo.
Quin &
Per damna, per cædes, ab ipſo
Ducit opes, animumque ferro.

Hujus præſidio inſtructus, belli noſtri dux, eat, eat inquam, & arma ſua juſta, protrudat in BELGICÆ ſub duro illo Iberi jugo anhelantis, viſcera, ultricemque cædis paternæ dextram inferat ocello urbium Antverpiæ. Quò bellorum tandem pertæſa, Patria, poſt tot tantaſque pugnas terra marique pugnatas, optata diu pace fruatur, & plenaria libertate, quæ præcipua dos eſt humanæ gentis; ac ſtabilita cum reliquis Belgii provinciis ſocietate, membra belli motu luxata, in locum redeant, tumentia ſidant, diſtracta diu novo iterum fœdere, & concordia, coaleſcant, ſublatis diffidentiæ cauſis, & odiorum irritamentis. Tu ſumme Deus qui bella, qui pacem, moderaris: qui Regibus, Principibus, atque univerſis mundi populis, leges & jura, ponis: qui victoriam, triumphos, trophæa decernis: qui clades, pericula, injurias, hoſtium concurſus, & incurſus avertis: qui magnus auriga & rector univerſi, habenas in hoc mundi curru temperas, exſurge Deus, & judica cauſam tuam:

Exſurge, vires fac tuas ut hoſtium
Agnoſcat inſolentia.
Tum te piorum turba feſtis cantibus
Orbem parentem concinet,
Votis tuorum ſupplicum placabilem,
Maliſque formidabilem.

Sed longius eo. Voto duplici claudam. Altero, ut Eccleſiæ ſuperſtes diu ſis, & Academiæ; altero ut Corolinæ tuæ, & tuis; inque hoc novo familiæ ſtatu, vigeat tibi longùm

Pax ſecura focu, & tranquilla otia vitæ,
Et nunquam turbata quies.

Ecce vir doctiſſime haud magnam, ſed à magno affectu epiſtolam, quem totam tibi devovi, tuuſque erit quamdiu ego in terris. Vale cum tua, & quæ voles omnia tibi de me pollicere. Thyſio viro clariſſimo, & verâ virtute conſpicuo, meis verbis ſalutem. Datum Delphis 3. Non. Jun. M. DC. XXXI.

THEOD. BOÉLIO
Studioſo S. D.

Eidem.

O Amicum pectus! O animum in me propenſum! quid ni ſic exclamem? Litteris enim tuis affectus, humanitatis, & officii plenis, ad amicitiam me non provocas tantùm, ſed pene adigis. Quid dicam? libertatem illam ſcribendi amo, & laudo, atque in ea ſtylum, quem formari in te video, & indies ſedula lectione auctorum, felicia capere incrementa. Perge ut cœpiſti. Si conſilio meo vives, hæc vera in Epiſtolico ſcribendi genere, proficiendi ratio, ſi Epiſtolas Ciceronis familiares, ſerio tibi legendas proponas, huicque ſtudio tanquam fundamentũ ſubſternas. Illis enim quid purius, terſius, quid familiarius, & in quolibet argumento conceptibus animi exprimendis, idoneum magis, & accommadatum?

Nam ſi primaria dos ſermonis in eo verſatur, ut perſpicuè ſenſa animi explicentur, hac laude nullus cum Cicerone paria facit. His diligenter excuſſis, graviores illas quæ ad Atticum, aſſiduò lege, illæ tibi in ſinu, in manu, in oculis ſint, obſervatis, imò expenſis floſculis, & dictionum phraſiumque elegantiis; ut in ſimili argumento, uſui tibi eſſe poſſint. Hoc enim verè eſt auctores imitari, non libare tantum, ſed imbibere, & in ſuccum eos vertere, & ſanguinem: ut non tam nos, quàm Cicero loqui, & ſcribere videatur. Copia tibi ſemper erit, & melioris Suadæ auſpicium, ab hoc penu, nec poteris cum laude brevis eſſe, ſi copioſus aliquando non fueris. Quas ubi lectitâris, auctor tibi ſim, ut eos quoque evolvas qui in hoc genere excelluerunt, Eraſmum, Manutium, Sadoletum, Politianum, quorum Epiſtolica, magna cum voluptate vidi olim, & legi. Eraſmi cui in nocte illa temporum, lucem, & vitam debent renaſcentes literæ, ſi cujuſquam dictio, Latina eſt, materia gravis & ſeria, ſubactam ubiquè præſeferens eruditionem, ſalibus interim ſuis, & jocis egregiè temperata. Quem quò ſæpius legas, plus auferas, & nunquam tamen dimittat te ſine ſiti; ita elocutione tota ſententioſus, actiones ubique dirigens, & vitam, craſſos etiam non raro errores, & aniles quaſdam ſuperſtitiones orationis libertate perſtringens; adeò ut tanquam κέρας ἀμαλθείας omnium elegantiarum copiam, legenti abundè ſuppeditet. Manutius, Ciceronem ſuum tam feliciter æmulatur, ut redivivum, eum in illo credas. Stylus facilis, fluens, purus, familiaris, ab omni fuco, & lenocinio alienus. Sadoletus gravior quidem, ſed & Tullianæ puritatis amans, & ut nec ubertate prodigus, ſic nec parſimonia contractus. Politiani verò literis, quid politius dari poſſit non video, qui quot habet verba tot illecebris, leporibuſque abundat, & Latium illud vetus ita ſapit, & Atticas Veneres, ut vel hic unus

omnium instar esse possit, ei qui in commercio hoc litterario, ductorem desiderat. Quibus omnibus si tandem accedat lectio epistolarum Baudii, & seculi nostri Varronis Lipsii, mirum si quid illi deesse videri possit, ad epistolarum scriptionem, & stylum. In quo qui seriò profecit, eum demum idoneum judico qui cum laude, & fructu sublimiora petat sapientiæ adyta, & ad Philosophiam, animum appellat. Infans quippe illa est, & muta rerum cognitio, quæ Latinitate destituta pauca vix commata, sine titubatione, fœdaque stribiligine, profari potest. Ita est mi Boëli. Totam ætatem, nisi exerceas, balbuties occupat: & nisi loqui puer orsus sit, etiam in senectute, puer erit. Irrito voto scientias discimus, priusquam linguas: & animi exuimus squalorem, quàm oris. Vt sermonis iste thyrsus, sine prudentia non penetrat: sic absque sermone, prudentia illa rerum humanarum regina, illa Civitatum domina, atque imperatrix, obmutescit, & torpet. Ideò sacro, & necessario nexu in unum velut numen coalescere *Mercurium Minervamque*, Antiquitas voluit; rata sine facundia, sapientiam, prudentiamque nullam esse. Eò tamen itur hodiè à multis, apud quos (ô barbariem!) prodigium penè est, imo probrum, Latinè loqui; ita ut exulare videatur à Latio juventus nostra. Qui dum in scholis, & Academiis idiotas se profitentur, & μονογλώσσους, nec lingua tenus, plus matre sua, sapiunt, cruda ac immatura studia, in forum, in Curiam protrudunt, neglecto illius linguæ studio, quæ unicè studia nobilitat. Tu mi Boëli elingues istos litteriones fuge, Musarum Sacra, idiomate vernaculo violantes, & puræ, veræque Latinitatis tam ignari, quàm ii qui trans Taurum incolunt; qui si quid ingenui sanguinis habent, necesse est ut teste conscientia, suis ipsis moribus erubescant. Fuge inquam degeneres illos Musarum alumnos, Philosophiam cum litteratura conjunge, litera-

turam cum ſtylo. In utrumque paratus ſeu ſcribere, ſeu loqui, & cum doctis intrepidè, & diſertè ſociare ſermones. Ingenium tibi non infelix, memoria tenax, judicium pro ætate acre, & ſagax. Cui ſi cultus, ut cœpit, accedat & crebra exercitatio, quid non ſublime, & magnum de te ſpondeamus? Viam quam inſiſtere te volo, arduam eſſe novi; ſed enitêris, ſi nitêris. *Ut Athletæ in curſu non eos reſpiciunt quos reliquerunt, ſed intendunt in priores: ſic tu in eos qui te doctiores.* Immortalis ſum, ſi per deſidiam aditus ad immortalitatem patet. Ut arborem plantare ſatis non eſt, rigare, putare debes, & pertinaci cultu quidquid ſperas, urgere: Sic ingenium. Mortalium animos natura dotat, induſtria perficit. Laborandum hic ſi uſquam, nec alia lege paratur eruditio.

Non quiſquam fruitur veris odoribus,
Hyblæis latebris nec ſpoliat favos,
Si fronti caveat, ſi timeat rubos.
Armat ſpina roſas, mella tegunt apes.

Et ſtudia, ſuas habent moleſtias, ac labores. Muſas quidem in Parnaſſo ſedentes ſomniavit Antiquitas, nemo tamen ad illas niſi ſtando & vigilando pervenit. Ætatem tuam vides, quæ apta inſtitutioni, & culturæ. Eâ fruere dum licet, ne pœnitentia poſtea ſubeat, in qua tu doleas, alii rideant, occaſione elapſa. Sed præ aliis pietas (iterum moneo) tibi cordi, & cura: cætera externa, aut adventitia eſſe cogita. Hæc animi ipſius própria, in quam caſibus fortuitis, decoctoribus, furibus nihil licet. Et jam viam tenes quæ recta eò ducit, imò multum in ea progreſſus. Perſevera eandem colere, atque eos etiam amare, & venerari, qui colunt. Sed ſapientiæ ſatis. Iam ad tuas literas. Quid? Idem ne tibi cum Bodechero contubernium? Placet; benè eſt quod talibus te jungis à quorum conſortio, & familiaritate doctior nobis redeas aliquando, & melior. Ita fiat, voveo. Quod ſolitudinem in ſtudiis amas & ſeceſſum, ab omni

turba

turba, per mihi gratum. Utinam id multi tecum! qui in ridenti fortuna positi, opes parentum vertunt in fomenta vanitatis; aut melioribus horis ignavo otio aut crapula turpiter exactis, exspectationem suorum, & patriæ, frustrà habent, nihilque ab Academia reportant, præter nomen. Alia tibi mens Boëli, quàm servare te hortor, & pro amore in te, rogo. De Riveto quod suggeris, & hic inaudivi. Gratulor utrique, & filiolo Principis, & ejus Regenti. Illi quod pium, juxta ac doctum pueritiæ suæ nactus sit ducem, & formatorem, sub quo virtutes induat, & prætextam puræ educationis: huic quod nobilis, & lauti illius muneris, cura demandata illi sit, & concredita. Vivat uterque longùm. Ille Patri & patriæ. Hic institutioni magnæ illius stirpis, & propaginis Auriacæ, bonarum partium, & spei plenæ. Quò pie ac liberaliter educata, nec tincta solùm, sed imbuta literis, & virtutibus Principe dignis, Reipublicæ crescat, & assurgat, magno aliquando Parenti successura. Tu vive nostri memor εἰς αἰῶνα, & vale, XV. Junii M. DC. XXXI.

JACOBO FOCANO
Ecclesiastæ S. D.

REdeunte ad te filiolo tuo, mihi indecorum, tibi ingratum fore judicavi, venire eum sine litteris. Quas non alio tamen argumento mitto, quàm ut pro candido tuo in me affectu, tibi quas debeo agam gratias, hoc est maximas. Eum enim non verbis solùm, & litteris, sed & re abundè mihi declaras ut ingratitudinis notam effugere nequeam, si ad ea sileam. Libros ad me missos accepi, & inter alios Baudium, illum elegantię, & potioris literarum principem. De quo multa hic dicere supervacaneum, cum ipsus sese satis commendet, illis qui sensum planè omnem non exue-

exuerunt, & quid sit Romane scribe e, intelligunt. Vtar eo præ aliis, & fruar. Ita mihi in hoc scriptore allubescit libera illa, & felix Tullianæ puritatis æmulatio! Quam stylo ita mihi expressisse videtur, ut Latinitatis palmam omnibus seculi nostri viris, longè præripiat. Si quid præterea penes te in hoc genere, ex scriptis Sadoleti, Aschami & aliorum, nobiscum communica. Nostra vicissim in te constabunt officia, nec unquam comittam, ut quidquam à me, quod ego quidem præstare possum, frustra petas. Fugam tuam è Babylone, quando tandem videbimus? In ea enim te occupari scio, & præclarè me hercle. Perge modò, & de Ecclesia cujus causam nunc agis, benè merere, & bonorum sic animos addo & animas, serio hoc argumento, tibi oppigne1a. Vana omnia & fluxa quæ molimur & meditamur, in hac mundi scena, præ illis quæ Deum cogitant, & ad æternitatem viam quam sola nobis præmonstrat cælitus patefacta, Ecclesiæ veritas, unica animarum ad cœlum cynosura. A qua qui aberrat, non famæ, non opum, non dignitatum vitæ hujus, quæ momentanea est, sed æternæ salutis, sed ANIMÆ jacturam facit. De invaletudine recrudescente Everwini nuper aliquid, sed obscurè, & per nebulam inaudivi. At quàm gravis me heri nuncius perculit de ejus obitu! O tristem, & acerbum bonis omnibus casum! & ô homines quid sumus? quid & quantula corpuscula nostra? quam totum hoc *Vivere* lubricum, breve, nihil! Mihil crede in hoc letho, Musæ sensêre lethum, & cladem Ecclesia haud exiguam. Quid tamen est? Communem legem habere in oculis oportet, & illi ac divinæ voluntati non refragari. Ivit quò imus omnes, nec meta, sed tempus nos secernit. Miraris? Desine, qui præscire naturæ hunc ordinem non potuisti tantum, sed debuisti. Quid? Solem oriri quotidie cernis, & occidere, diem adire & abire, florem nasci, & denasci; nec novum cui-

quam.

quam,quia hæc videre aſſuevimus. Et novum tibi erit *hominem* mori; aut ſi mirum, aut novum tibi non eſt in aliis, cur nunc in tuo? qui tot immatura funera, non dicam vidiſti,ſed ipſe deduxiſti? aut immunem eum credebas communi illa, & æterna lege? Malè, malè;

Omnes eodem cogimur, omnium
Verſatur urna, ſerius, ocyus
Sors exitura:

& ordine, non fine variamus. Soli DEO Æternitas. Nos ex quo nati ſumus, morimur: neminem ætas immunem facit,cottidie pars aliqua Vitæ demitur,quin & hora omnis,& momentum ad metam illam dicit. Nulli hìc *Parca* parcit, omnibus ſtat ſua dies,& præfinitum tempus. Si tamen tempus appellandum, lapſus aliquòt annorum, menſium,dierum. Quàm brevia enim iſta? quàm citò abeunt? & fumi inſtar evaneſcunt? At in hac ipſa vitæ noſtræ inconſtantia, quanta interim in multis proh dolor! mortalitatis oblivo? quanta ſecuritas? Qui dum ſpes & vota diſponunt in uxorem, in opes, in honores, ecce Mors ſupervenit, & obliquo oculo conſilia eorum, & curas ridet, & quidquid à phantaſia hominum in hac ſcena exſtructum, ilico diruit; & dum ſeculum ſibi ſpondent,vix florem ætatis attingunt. *Ut enim navim interdum improviſus vortex abſorbet: ſic illa homines, præſertim quibus indoles melior, & ingenium ſupra annos.* O noſtra imbecillitas! nempe

Οἵηπερ φύλλων γενεὴ, τοίηδε καὶ ἀνδρῶν.

Ut folia naſcuntur & cadunt: ſic homines: nec fruſtra cum iis comparavit maximus poëtarum. Ita enim ſati, & nati ſumus. Vides arbores, quæ primo vere, foliis & frondibus pulchra, virent, & gratam ſui umbram præbent. At quàm levia hæc & caduca! illas nebula una, ventus, eruca, æſtus, amœno conſpectu ſpoliant: Nos pituita, catarrhus, febricula, tabes. Atque ita

——— *sua funera secum*
Circumfert moriturus homo: suspiria, tusses
Et luctus, fomenta malis & praviä praebent,
Instantis documenta rogi.

Ite nunc mortales,& magnis cogitationibus animum implete,cras morituri. Quid enim certi hic est?& quid hæc vita nisi velut è stramine flamma? quid nisi mare?in quo semper aliqui alicunde fluctus, sæpe tempestates, & tandem & mortis scopulum inevitabilem, naviculæ hujus nostræ in qua sumus, naufragium? Sed pro brevi ista turbida, & impacata vita,æterna nos manet, curarum omnium, & turbarum expers. Beatus ille, qui portum hunc subiit. *In quem si quis intrà primos annos delatus est, non magis queri debet,* (ut Romani sapientis verba, mea faciam) *quàm qui citò navigavit.* Nam ut fruges aliæ in herba pereunt, aliæ in culmo, aut in arista, aliæ denique maturescunt,& metuntur. Ita genus humanum. Quidam in ortu, alii in infantia, alii in adolescentia, aut juventute,alii in virilis ætatis ἀκμῇ alii denique,in ipsa maturitate cadunt,& decedunt è vita; quemadmodum fessus viator è semita;vel convivator satur,ab epulo. Quæ causa? non alia, quàm quod summo illi rerum arbitro ita visum, cujus voluntati nostram hanc subjici par est, & æquis oculis animisque spectare,quidquid decrevit;imò & subire,in utrumque Paratos,seu vivere seu mori, ei à quo vitam habemus. in qua tanquam statione collocati sumus, tantisper dum magno illi Imperatori, visum. Excursionem ad nos minaris. Quando erit? anni mihi dies. Veni, Veni & *hanc sine me spem ferre tui.* Nam quod deficientibus adspersa frigida, hoc mihi sub mole laborum anhelanti, præsentia tua, & alloquium.Interim si muneris tui occupationes vetant, & curæ, litteris crebriusculis, data occasione me compella, quæ in hac locorum intercapedine, sermonis vicem teneant. Amplius non invito, ne invitum; imò

imò non invito, ne urfiffe videar. Vale & ftrenue rem gere. Datum Delphis. 10. Kal. Jul. M. DC. XXXI.

JOHANNI CRUCIO *Ecclef. Harlemenf. paftori amiciſſimam ſalutem.*

Harlemum.

SAlve amantiffime cognate. Filium ad facra pulpita promotum, his diebus audivi concionantem in urbe patria. Vis judicium? placuit, & exfpectationi meæ abunde fatisfecit, ne dicam fuperavit. Ætas ut nihil in eo magni fpondet, ita ingreffus templum multis, qui doctrinam annis, & opacitate barbæ, id eft interna externis metiuntur, concioni habendæ vifus non fatis idoneus. vicit opinionem eorum Eventus. Nam quam à lanugine non habuit auctoritatem, eam fibi conciliavit concionis ipfius methodus, & ordo. Perfpicuitas in ea infignis, ftylus facilis, dictio non affectata, fed nativa, & fimplex, flofculis tamen fuis & elegantiis feliciter adfperfa; pronuntiatio lenta, & diftincta, parrhefia naturali, vocifque flexione non ingrata, commendabilis. Geftus verecundè gravis, non Thrafonicam in dicendo arrogantiam, fed modeftiam fpirans. Affectus quoque fuos habet & πάθη, quod laudo. Nam ut non infcitè Romanus ille fapiens, *Animum non faciunt, qui animum non habent.* Teftor confcientiæ meæ fidem, nihil mihi optatius accidere potuiffe. Intuenti enim mihi aufpicata hæc futuri minifterii tyrocinia, fubiit laborum, & impenfarum præteritarum, non injucunda recordatio. quas video fi eo quo cœpit pede pergat Ecclefiæ aliquando ædificationi exfurrecturas: Deus hanc plantulam quam fevit, porrò foveat, & gratiæ fuæ, rivulis irrigatam, det crefcere, gloriæ fuæ & populi bono. At quia in lubrico ftat juventus, unum mihi hoc votum, ut cum litteraturæ divinioris

nioris ſtudiis, quæ menti lumen infundunt, pietatem jungat, & ſeculi hujus fugiat contagia, ac morum inquinamenta. Quid enim doctrina noſtra, quid eruditio ſi condimento hoc careat & ſale? Ut enim picturæ pretium, non colores; ſed imagines faciunt, & felicitas artis: ita literarum, non ſplendor & apparatus, ſed vitæ morumque onramenta. Præclarè Patrum non è minimis: *Dabis voci tua vocem virtutis, ſi quod perſuades alteri, prius illud tibi cognoſcaris perſuaſiſſe.* Haud aniliter etiam Menander, quod repetere hic juvat: Μόνος πιθανὸν δεῖ τρόπος τοῦ λέγοντος, καὶ μὴ λόγος. *Vita dicentis, non oratio perſuadet* At quotuſquiſque eſt qui hæc videt? Multi nomen hodie Religionis, ac pietatis profitentur, ſed ſpeciem, non rem habent. Multi in curſu ſunt, pauci ad metam veniunt, & verum ſtudiorum finem; quem tum tandem conſecutum eum eſſe, cenſeo, ſi quæ publicè privatimque dicit, vita exemplíſque ita exprimat, ut non minus benè vivere, quàm benè credere, docere moribus, quàm ore dicere videatur. Brevi ad vos excurret, ut abſentis Miniſtri vices in habendis concionibus ſuppleat. Tu eum ad utrumque hortare, ut ſentiat, ſe non mihi tantum, ſed & conſanguineis eſſe curæ, & quidem iis, qui cum laude certant in hac palæſtra: à quorum conſuetudine & affatu non poteſt, non redire doctior, & melior. Multum enim intereſt (inquit Cicero) quibuſcum quis loquatur. Sic melior factus eſt Timotheus à Paulo: doctior à Gamaliele, ipſe Paulus: Parmenionis & Calliſthenis conſuetudine melior evaſit Alexander: Agamemnon Neſtoris: Scipio Panætii: Trajanus Plutarchi: Auguſtinus Athenodori: Alcibiades Socratis. Publica tangere penè reformido. Læta ſcribere non poſſum, mœſta non lubet, nec miſcere querelas ſuper ſtatu hoc rerum. Principis noſtri conſilium in nupera expeditione, apertum hoſti creditur. Cujus perfidia dies ſpero, aliquan-

do dicet. In armis interim utrinque partes; & bellum hoc inducias parturire, aut pacem, multorum eſt ſententia. Viderint qui habenas tenent. Omnibus enim quidem bonis expedit ſalvam eſſe Rempublicam, ſed iis maximè ὧν κράτος ἐςὶ μέγιςον, qui Tutores ſunt, & depoſitarii publicæ ſalutis, & quorum fidei concredita eſt imperii dignitas, juris pignora, cura patriæ libertatis, & religionis. Certè pax bello longè præferenda; nec adeò quiſquam ſenſum humanitatis exuit, quin illam malit, niſi ſub dulci ejus nomine bellum ut anguis in herba lateat; vel pactio ſit ſervitutis, morte triſtior, & quovis ſupplicio longè magis formidanda, viris ad libertatem natis: aut ſi plus nobis ab ea periculi, quàm ab armis: quæ tum longè tutiora ſunt, cum inſidiarum plena, nec talis eſt in receſſu, qualis fronte apparet. Ut enim *nulla venena præſentius nocent, quàm quæ ſapidiſſimis cibis admiſcentur: ſic nulla peſtis efficacior eſt ad nocendum, quàm quæ ſub plauſibili vocabulo & honeſtis nominibus, tegitur; nullæque inſidiæ capitaliores ſunt, quàm quæ latent ſub velo pietatis, & ſanctiſſimarum neceſſitudinum:* præſertim apud eos, quibus ceſſante bello, argentatis haſtis rem gerere, familiare eſt, & promiſſis ac donis ſollicitare fidem eorum, qui ſedent ad reipublicæ clavum; quo more Rex Macedoniæ Philippus callidus ille regnandi, ex Apollinis oraculo pugnare juſſus eſt, inſidiaſque ſtruere libertati Græcorum. Sed reprimo me, ἀκίνδυνον γὰρ ἐςι τῆς σιγῆς γέρας. Copiæ Cæſaris ex Italia revocatæ magnis itineribus adventant, & ſolicitos nos habent.

Quò pondus iſtud verget, ubi ponet minas.

Miſeræ gentes, populi, urbes, agri quibus hæc malorum ingruunt diluvia! Et quando tandem ſatis litatum erit ſanguini, & carnis humanæ, lanienæ? TU DEUS SALUS & TUTELA RERUM, populi tui jam diu afflicti miſerere, ſingultus tuorum ac ſuſpiria exaudi, hoſtium tuis impune, ſuperbèque

perbéque insultantium audaciam retunde, potentiam frange, conatus elude, dejectosque Hierosolymæ tuæ muros in Germania, Silesia, Bohemia, Palatinatu, clementer surrige, & pacem Ecclesiæ, *in diebus nostris* redona; verum illud Nepenthes in tristitia hujus ævi, & tutissimum, tranquillitatis præsidium. In quo voto finio. Vale, & adventum nostrum in feriis exspecta, quæ quasi Lethe sopiant præteritos nostros labores. Salutat te Stalius officiosissimè. Delphis IV. Non. Jul. M. DC. XXXI.

JOHANNI WESTERBURGIO
Ecclesiæ Dordracenæ Pastori fidelissimo S. D.

Dordrechtum.

LEgi tuas, vir clarissime, & adjunctum his carmen epinicium: & in utrisque subiit me admiratio. In illis animi tui adeò in me proni, quem nulla tamen officia tibi conciliârunt, nulla merita. In hoc egregiæ tuæ venæ, qua non poëtari solùm tibi libuit, sed generoso conatu eos in hoc genere scriptores imitari, quorum fama nunquàm quandiu hic Mundus stabit, exolescet. Ad quos quàm feliciter accedas, stylo, numero, phrasi, nemo non videt qui emunctioris est judicii. Beata Sylva! quæ magni Æneæ dextra cadens, prçconem hunc nobilis sui casus, haud ignobilem nacta ab eo cani Poëta meruit, quem inter primos sera aliquàndo (ita judico) collocabit posteritas. Desuetudinem eximio tuo carmini verecundè obtendis, sed ita ego censeo, aut me Phœbi cortina decipit, elimatum, ut licet jam diu per graviores curas posita tibi hæc sint studia, intermissione ipsa, & neglectu proficere videantur, & minuendo crescere: ut agri quos uberiores efficit quies; Tu macte vir docte, ut quem Poëtam natura esse voluit, exercitatio, & usus perficiant, teque in publicum

blicum famæ theatrum magis magisque vel invitum protrudam.. quo apud exteros etiam inclarescas, & ubicunque laudi sunt sua præmia, ingenii monumentis,

Sublimi feriat sidera vertice.

Magna moliturus à nulla re magis quàm mora impediri solet. Sed ut ingentes obelisci magno quidem negotio statuuntur, & collocantur ob immensum molis pondus, at collocati semel innumeris pene durant seculis: Ita arduum est, doctrinæ aut sapientiæ parare famam, sed parata nunquam intermoritur. Quid quod ingeniis nihil fit feracius, si crebra meditatione pectus exerceas,

Nec segnem patiare situ torpescere campum.

Poëticen amavi adolescens, & nunc amo, Poëtas veneror; non obscœnos illos, & inverecundos nequitiæ magistros, qui incautæ juventutis Vestales aures, & mentes, Circæo velut poculo venenant eamque in desidiam, aleam, saltus, tripudia, crapulam obscœnæ illius Deæ laqueos turpi lenocinio acriter strenuéque compellunt; sed eos qui aut magnorum Principum, & Heroum facinora Heroice, prædicant, aut arcanos Sapientiæ sensus, & altiora dogmata, ut impietatem in *Gigantibus*, avaritiam in *Tantalo*, temeritatem in *Phaëtonte*; amorem sui in *Narcisso*, mundi curas in *Ixione*; malę conscientię laniatus in *Tityo*, & id genus alia, sub fabularum involucris ita recondunt, ut cum virtute ipsa, sublimiorem lectori doctrinam, copiosè propinent. In quorum numero & te jure habendum esse, clamat Epinicium tuum quod genium antiquitatis ita spirat, ut religio pene sit hæc in te dona aut intermori, aut neglectu saltem & desuetudine, obliterari. Quare quæ temporis fragmenta, in tanta mole curarum, à severioribus studiis tibi supersunt, hic sodes, ut paucis mentem meam circumscribam, impende, & poësis quæ seculi vitio opprimitur afflictam dignitatem, cum viris magnis Baudio, Heinsio, Grotio, Barlęo, vindica.

dica, ne Batavia nostra quæ literaturæ omnis, & elegantiæ audit mater, elegantiæ magistros ignorâsse videatur, eamque sprevisse facultatem, quam disciplinarum omnium interpretem, ducem, reginam esse, docta olim judicavit Antiquitas. Adeò ut aut hanc odisse oporteat, qui ignorat reliquas, aut qui ignorat hanc, nescire omnes. Quam enim aliam fuisse causam arbitramur, cur cum de singulis disciplinis agat miraculum illud doctrinæ Plato, poësin τὸ ὅλον vocat, quàm quod reliqua ad eam se habeant ut singula ad omnia, & partes ad totum? Divina te & sacra nunc tenent? Et hæc Divina sunt: nemo enim doctum, grave, eximium panget carmen, nisi Deo plenus. Hanc ornare Spartam, non est cujusvis, sed eorum tantum quibus ingenium non supra vulgus solùm, sed supra hominem, & qui homine non majores esse non possunt, dum à Majore impelluntur; Sapientiamque suam non levoris litteraturæ præceptiunculis circumscribunt, sed dignitate magnarum, & sublimium cogitationum, ad quas vulgi sors non assurgit. Vt nesciam, quid viderit Philosophorum ille Princeps, cum è Reipublica poëtas, illos divinæ mentis interpretes, & sapientiæ magistros ejici voluit, & exulare ab urbibus benè constitutis, eos in quibus literatura omnis politior, & Musarum decus, & elegantia stat, aut cadit. Vivunt Poëtarum beneficio, viri omni ævo præstantissimi, deque Republica optimè meriti. quorum curæ, vigiliæ, labores, merita alto oblivionis silentio fuissent involuta, paremque cum ignavissimo quoque sortem, post fata, experti, nisi pennato hoc curru evecti se ostendissent per ævum, nomenque eorum ac famám, ab interitu vindicasset Poësis. Quid Alexandri Magni voto, in summa fortuna defuit, præter Homeri ingenium? & quo alio nomine felicem prædicat Achillem, cum in Sigæo ad tumulum ejus adstitisset, ni quod talem laudum suarum præconem habere meruerit? *Et vere:*

nam nisi Ilias exstitisset illa, idem tumulus qui corpus ejus contexerat, nomen etiam obruisset. Quot enim ante eum Imperatorum Regumque ignorata nunc nomina, & æterno oblivionis sepulchro recondita?

Vixêre fortes ante Agamemona
Multi: sed omnes illachrimabiles
Urgentur, ignotique longa
Nocte; carent quia vate sacro.

Beatiores illi qui post fata sua, chartis, & calamis poëtarum, immortalitatis stylo tinctis, animati rursus, & velut morti suæ superstites vivunt, & victuri ——— *sua sol diei*
Donec effundet; sua Luna donec Lumina nocti.
Et profectò sic oportet, cum non minus posteritatis intersit, quàm eminentium virorum, qui pro Patria strenuè fecerunt, res gestas eorum, consilia, labores, ingenii monumenta, ne virtutibus debita gloriæ merces invideatur, æternitati, famæque templo consecrari. Sed de his tantum. Nunc ad illud digredior, cujus causa potissimum ad te scribendum duxi. Amicitiam nostram exposcis, vir eximie. Sed quid nos aut nostra, ut etiam hanc scriptis humanissimè ad me litteris efflagites? Pluris, pluris mihi es, quàm ut rem tantillam precibus emi oporteat. Sed humanitatis totum illud esse tuæ lubens agnosco: quam sentiunt Trajectini, sciunt primariæ Hollandiæ urbis incolæ Dordraceni, meminit Leida in qua olim studiorum tuorum facta stipendia. Quæ & jam notos excedens limites, ad ignotos quoque dimanat, & in interioris amicitiæ sinum admittit invisos, addo & immerentes. Equidem quantum in me erit, certatim decurram hoc iter benevolentiæ & amoris, nihilque prætermittam quod favori tuo serviat, & honori. Non enim amare virum tot eximiis dotibus ornatum illorum est, qui nec virtutem, nec eruditionem, in pretio habent; non redamare quoque benè meritum, adeò non

eſt grati ingenii, ut nec hominis ſit, vix etiam ferarum: quippe quæ beneficiis hominum, non modo cicurantur & manſueſcunt, verum etiam gratiam reponunt. Abies (ſi naturæ ſpeculatoribus fides) adeò cohæret glutino, ut prius ſcindatur, qua ſolida eſt quàm qua glutino ferruminata: Ita arctius cohærent quos vinculum copulavit mutuæ benevolentiæ, quàm quos natura conjunxit. Idem in me erit, & quam probo animi in me tui declarationem putam, & ſine fuco, eum & tu aliquando experiere. At jam hoc ſaltem litteræ meæ interpretes (ut loquar cum Plauto) apud te præſtent ut me qui gratus ſatis impræſentiarum eſſe non poſſum, ingratum tamen non fuiſſe, appareat. Excuſas ſubitas, & feſtinanter exaratas à te literas, minuſque præ ſe ferre elegantiæ. Quid ego? Virgines illas imitari te video, quæ formæ laudem, verecundè, & modeſtia quadam declinant, quam tacito ſenſu, ſciunt & gaudent ſe habere. Calamum tuum non alas habuiſſe video, ſed mentem: & utinam tales ſæpe me adeant Veneres, lepôris plenæ & elegantiæ! Munus tuum literarium exoſculor, & in eo amorem cujus dulcedine magis capior,

Quam ſi quidquid arat non piger Apulus
Occultare meus dicerer horreis.

Vana enim illa quæ Euripi in modum alternis vicibus affluunt, refluunt, contemnere ego jam pridem didici, & cum magno illo dolii habitatore, mea virtute me involvere, cui nullum honorem, nullam lauream antepono. Et hanc ego (Deus faveat) mentem habeo, quamdiu vitam. Satis beatus vel ſolo hujus præſidio, ac comitatu, quæ animum ad metam euntem, pondere illo rationis, & ſapientiæ ſtabiliat, adverſus omnem fortunæ novercantis aſſultum. Nam ſpem meliorum non propono, niſi cum ad meliora illa loca, ab hoc exilio licebit redire. Plura non addo. Tu vale vir humaniſſime, & ſi quid ſcitu dignum habebis,

H 2 qui,

qui ſtativis noſtris propior es, fac conſortem. Interim χαῖρε σὺν ἀδελφοῖς, ὦ ἐμοὶ φίλτατον κάρα. Focano in paucis amico, & cui nihil rerum mearum clauſum, & plurimam à me ſalutem. Datum Delphis. Ipſis Non. Jul. M.DC.XXXI.

JOHANNI BEVEROVICIO
Medico, & Civitatis Dordrechtanæ Scabino.

Eodem.

DUplici nomine, & ſalutationem tuam caram, & ipſum te habeo. priore quod me; altero quod & Focanum meum, velut pararium amicitiæ noſtræ, ſic ames. Quod ex ſalutatione tua cum didicerim meritò grata accidit: & in utroque ut perſeveres, rogo. Nam & ego certè affectum hunc jam in te refundo, quem tam benignè, tam candidè mihi offers; & ingratitudine ipſa videar ingratior ni faciam. Ita enim me tibi obſtringis ut nullam grati animi partem prætermittere poſſe videar, ſine nota hominis ſordidi, atque immemoris beneficii. Literas meas à te viſas & lectas, tantum apud te potuiſſe, ut faventiam tuam demereri quiverint, & amorem, ſeriò & ex animo gaudeo. Quanquam mehercule tanti non ſunt: ſed æquitati tuæ hoc totum tributum eo, qui non doctos ſolum ſed & φιλομαθεῖς, in album tuum adſcribis, & amicitiâ tua dignos cenſes. Candidum illum tuum animum, & honeſti amantem, quidni amem, imò exoſculer? Incalui certè ab hac benevolentiæ tuæ flamma, ac ne parum viderer officioſus, non potui non reſpondere compellationi tuæ, tam humanę. Quę quantum apud me habeat momenti luculentius oſtendam, ubi ſe ad eam rem feret occaſio. Et feret cum ad me eruditionis tuæ latices ſe diffundent, & frui dabitur docto alloquio, tuo litterarum. Medicinam ut audio profiteris, & exerces in antiquiſſima urbium,

urbium,& primaria Hollandiæ,& quod caput,exerces eam cum laude & fructu. Laudem pono in sublimiori nobilis illius disciplinæ scientia, quam non recentiorum modò, sed & veterum lectione indefessa es consecutus. Fructum in felici, & auspicata ægrorum curatione. Scientiam in hac arte eminentem,quotiescunque arcana illa NATURÆ in homine, extrà hominem, in toto Universo impensius apud me volvo,non possum non admirari, medicæq; hujus facultatis dignitatem,usum, necessitatem! Si quis enim secum reputet, quàm diversa corporis sit temperatura, quanta hominum,ex ætate,sexu, loco, cœlo, educatione, consuetudine, studiis, varietas: quàm infinita in tot millibus plantarum discrimina; quot & quàm contraria ex contrariis, & pugnantibus causis morborum genera, febrium species oculorum symptomata,quæ tenerrimum hoc membrum infestant: quanta homini à venenis pericula, quorum quot sunt species, tot sunt mortis genera: quot in corpusculo hoc nostro quod circumferimus, quotidiani casus, iique improvisi: quot ingruentium malorum undique, in hunc amplum humanæ fragilitatis scopum, tela: quot ruinæ, contusiones, luxationes, vulnera, quæ non conferto minus agmine, quàm morbi, hominem dejiciunt, atterunt, frangunt: Atque in his ipsis morbis, quàm dubiæ sæpe & fallaces eorum notæ, sive vultum intuearis ægri, sive oculos observes,verba, motum, excrementorum signa, pulsus discrimina, tantum undique se offert difficultatum, ut abdita illa rimari, & ingenii acumine emetiri, ac penetrato terræ, marisque sinu, excussisque undiq; totius naturæ fibris, ex tot plantis, fruticibus, herbis, animantibus, gemmis, metallis,ex ipsis denique venenis, optima expiscari remedia: atque horum non usum modò,sed delectum, ex tot autorum scriptis,tot disciplinis,imò & ab ipsis astrorum influentiis petere, homine

majus, ac planè divinum quiddam esse videatur. Multorum ea morborum vis est, ut certam homini mortem intentent, nisi periclitanti, ac penè depositæ salutis præsto sit Medicus; veluti gangræna, syncopis profunda, lethargus, pleuritis, angina, hydrops, apoplexia. Quibus omnibus, qui medentur malis, qui mortem imminentem solertia sua propulsant, & animas ad Orcum spectantes redonant valetudini, sine qua vita vitalis non est, Dii quidam in terris, habendi sunt, quorum opera magnus ille rerum arbiter Deus, humano generi benignè prospectum esse voluit. Non alio certè nomine vetus superstitio, Æsculapium cœlo dicavit, & adscripsit choro divorum. Etenim si dare vitam, proprium Dei munus est, certè datam tueri, & jam opressam penè restaurare, aut fugientem retinere, Deo proximum fateamur oportet, & si in quoquam, certe in Medico locum habere, Græcum illud: ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον. Neq; enim corporis tantum quæ vilior hominis pars est, curam gerit, sed & animi imò & animæ. Quæ quia in hoc corporis tugurio, labem sæpe trahit à situ, non alia certior atque efficacior, ejus curandæ ratio est, quàm si corporis morbis occurratur tempestivè. Qui ut animę vigorem non rarò aut impediunt, aut etiã extingunt; ita iis liberata, alisq; fidei subnixa, ad cœlum tanquam ad originis suæ sedẽ, libero volatu contendit. Qui lymphatum, phreneticum, furiosum, restituit, nonne totum restituit hominem? At cujus ope, tanta salus, nisi Medici? Theologus efficit ut homines à vitiis resipiscant; at Medicus, ut sit qui possit resipiscere. Frustra enim ille medicus sit animę si jã fugerit anima, cui paratur medicina. Frustrà lethargico suadeat, si suadentẽ non audiat: Frustra phreneticum moneat, nisi primum atra bile ipsa furoris causa, à Medico sit liberatus. Philosophiæ summam in hoc verti cardine, statuunt Plato & alii, si nempe rationi pareãt affectus, qui quandiu

renituntur

renituntur, frustrà tenet habenas animus, sed equum ferocientem in præcipitia sequi cogitur. At ut auscultent rationi, egregius ad hanc rem adjutor est Medicus, hoc agens ut ea pars hominis vigeat sapiatque, cujus arbitrio honesta, ac magna geruntur. Quis enim æque pertinax vitæ abstemiæ, & sobrietatis suasor? Quis fidelior irę moderandæ, tristitiæ fugiendæ, vitandæ crapulæ, temperandæ veneris author, quàm Medicus?

—— Quis nisi fastidita Machaon,
Fercla parat, dubiasque docet dedistere cœnas?
Aut Curii præscribit olus?

Accedit, quod quidquid in homine eximium est, artes, scientiæ, disciplinæ, quicquid in eo virtutis, aut eruditionis, id omne, nobili huic facultati nos debere quis non videt? quatenus id servat sine quo ne reliqua quidem queant consistere. Quid enim hæc vita si perpetuis conflictetur morbis? Certe vivere dici non possunt, qui mortuam hic vitam trahunt. Quam si salubrem reddat, aut tueatur Medicus, quid rationi magis, aut æquitati consentaneum, quam eum vitæ tuæ parentem agnoscere, à quo vitam hoc est valetudinem acceperis? Imò si parentibus gratiam habemus quod vitam semel dedêre, quanto majorem iis qui dant sæpius? Sed longius me diffundo. Tu, vir eximie, quam nactus es Spartam orna, quæ decus tibi, quæ gloriam, quæ opes conciliatura est. Ceterarum artium non ubique paratus est quæstus. Rhetor apud Sarmatas friget; Iuris Cæsarei peritus, apud Britannos; subtilioris Philosophiæ monita, apud Tartaros & Garamantas. At Medicum quoquò terrarum abierit, vel ad ultimam Thulen, suus comitatur honos, sua sequuntur vitæ commoda, ut in nullam disciplinam verius quadret illud poëtæ: τὸ τέχνιον πᾶσα γῆ τρέφει. Hanc, doctissime Beverovici, quod facis cole, & coles si eam quæ servit populo artem, Deo servire facias, ejusque honori, integritate morum, ac vitæ

 sancti-

ſanctimonia. ſine qua non hilum me moverint externa illa, quæ tamen æſtimant hodie multi, imo plurimi, pene dixerim omnes; vanitates, fumos, fucos inania gloriæ; ipſam virtutem cui nati & facti aſpernantur. Habes ab amico conſilium, ſive monitum interpretaberis: habes & affectum qui eſt atq; erit, quamdiu alter noſtrûm. Coram ſi detur aliquando occaſio, plura diſtinctius, & contentius licebit. Nunc valere te, & nos amare, opto. Delphis VIII. Id. Jul. ὡς τάχιστα. M. DC. XXXI.

JACOBI CRUCI EPISTOLARUM LIBER TERTIUS.

LUDOVICO de DIEU *Ecclesiæ Lugduno-Batavæ Pastori S. D.*

Lugd. Batav.

AFfectus qui mihi erga bonos omnes & doctos, qui hodie litterariæ dignitatis famam sustinent, impulit me ad scribendum: tum etiam singularis tua humanitas, ac modestia. quæ ita propria tibi sunt, ut non minus eximiis his naturæ dotibus, quàm virtutis tuæ, ac doctrinę merito, in amorem tui, & admiratione accendas, te quotquot de proximo nôrunt. In quorum numero, ut me esse, non invitus agnosco; ita non possum non ea venerari dona, quæ magnus ille Deus, larga manu in te cumulavit. Quæ eò illustriora sunt, quo magis splendorem eorum occulis modestiæ velo, animique demissione non fucata. Nempe ut altissima quæque flumina, minimo sono labuntur: & Sol quo altior est, hoc minores jacit umbras; ita eruditionis fama quo excelsior clariusque enitescit, hoc minus videri cupit, minusque se ostentat, & non tam loco, & subselliis metiri se solet, quàm meritis. Sed quanto se viri præstantes submissius gerunt, tanto sublimius attolluntur judicio eorum, qui veram magnitudinem, non externo fastu, sed internis animi dotibus, æstimare didicerunt. Rara hoc seculo virtus! in quo ampullata fere omnia, & in multis eruditio non ad usum, sed ad pompā. Gratulor tibi istam mentem, ad quam nisi collimetur, malè & infeliciter decurritur, hoc quidquid est

ſapientiæ, & melioris literaturæ. Vt Athletæ in ſtadio oculos ad metam intendunt: ſic nos in ſtudiorum curſu, ad virtutem.

——— *cetera fluminis*

Ritu feruntur;

nec digna quæ in rationem *Bonorum* veniant, niſi quatenus virtuti famulantur. Magna enim illa, & ſplendida que ſordidum hîc vulgus mirari ſolet, potentiorum ædes, palatia, mauſolæa, templa, prętĕr bellorum immanitatem, aufert incendium, aut violenta aquarum diluvies: opes, pecuniæ, res, honores & quæ alia fortunæ ſint ludibria dicto citius tranſmutant dominos, & in alias cedunt manus. Qui extolluntur, iiſdem ferè manibus cadunt, quibus ſublati ſunt; quin & celerius, quàm ſurrexerunt. Facilior enim per præcipitia lapſus: lento gradu in verticem feruntur, lapſus in momento eſt. At virtus quæ caſus iſtos ridet, & viciſſitudines omnes rerum, ut una ad cœlum, unde nata eſt, tendit; ita ſola perennat, quovis marmore, ac ſeculo durabilior. Cui ſi accedat eruditio, mirum, quantum altera alteri conciliet, auctoramentum, & decus. Illa quippe eruditionem perficit, hæc virtutem adornat: Illa ſanguinem huic & robur, hęc ſplendorem illi dilargitur, & gratiam: Illa animam, & vitam, hæc dignitatem. O te beatum, qui hunc Sapientiæ callem inſiſtis! in quo manere te opto, & inoffenſo pede ad metam decurrere. Vidi nuper & legi quæ publici juris eſſe voluiſti. Eximia mehercule cum ſolertiæ, tum ſubactæ, in exoticis his linguis eruditionis tuæ ſpecimina! & quæ plura nobis & majora ſpondent, ſi ex primitiis laborum, & ſacræ hujus literaturæ tuæ præludiis, conjectare mihi fas: imò tam mihi certum, quàm loqui me nunc & ſpirare. Et ſanè eruditiſſimus ille eſt, qui omnibus prodeſt; qui quantum ſibi haurit, aliis promit; & ingenii theſauros optimos cenſet, ſi non lateant. Contrà, cadavera ſunt hominum, qui ſibi ſolùm

ſapiunt, & quorum in umbra, ſilentioque omnis vita. Perge, perge modo vir magne, & in laudabili hoc ſtudio induſtriæ tuæ, ingeniique nervos intende; quò ſacri antiquiſſimæ illius & divinæ linguæ latices magis, ac magis ad nos fluant afflictaq; ejus dignitas ab ignavo (ut hæc ſunt tempora) multorum faſtidio, ac profano contemptu, ſtrenuè à te vindicari poſſit, & priſtino ſplendoris ſui ſolio reſtitui. Dignius certè nihil pia tua indole doctoque calamo tuo gravius, tentari à te poteſt, aut ſuſcipi, nec utiliora ſeculo devoveri. Cui ſacris cotidie operari, unicum eſt in hoc tuo otio literario, negotium, unica cura. *Sicut histrio aut alius actor, gaudet coram principibus viris, ſpecimen operæ atque artis edere: Sic docti in hoc theatro famæ, ſpectari à doctis, & adprobari.* Quid enim in humanis ea carius, quid præſtantius? ut jure ſit BONIS ante bona omnia, & ipſam vitam. Nam hæc utraque fluxa ſunt & caduca, ϗ ὥσπερ ἐν διείπτῳ, ἄνω ϗ κάτω στρέφεται. & opes quidem ante nos ſæpe, vita nobiſcum ſemper abit: Nomen autem & fama perennant, eaque ſola, cum non erimus, hic erunt, teſtes virtutum noſtrarum, & laborum,

——— quæ nec ventura ſilebunt

Luſtra, nec ignota rapiet ſub nube Vetuſtas.

Quid quod & Reipublicę Chriſtianæ tuus hic militat labor, & prophetarum filiis; quorum intereſt hęc ſcire, & ſacra hac literatura tingi. Et ô utinam tandem ſerio noſtra hîc ſaperet juventus! Quam tum demum ego profeciſſe multum judico, cum linguæ hujus ſtudium illi placere cœpit. Ut enim cœlum, & micantia illa aſtra cum intuemur, ab iis ad puram, primam & inacceſſam quandam lucem ducimur: ſic à nativa linguæ hujus ſimplicitate ad autorem illius, & fontem DEUM. Et quemadmodum ſine luce cerni, multo minus diſcerni nequeunt colores: ita niſi in Sacris facem præferat hæc lingua, quæ fœta myſteriis & arcanis Sapientiæ, quid ſolidi, ne dicam certi ſtatui

poteſt, in reconditis illis divinæ veritatis adytis? Quis genium Prophetarum, quis Spiritus Sancti ſtylum, dictionem, phraſin capiet, quis mentem? Quis verè & ex intimo ſenſu Scripturam interpretari, quis rimari? ſi illi barbara eſt, nec eam ſuis luſtrat oculis, ſed alienis, & velut per tranſennam humanæ verſionis? O lynceos & ſagaces ſacrarum literarum interpretes! O egregios popopuli myſtas! Itane in divinis ignorantiæ noſtræ temeritas ludere audeat? Non alia nobis ſalutaris illius veritatis indagandæ cura, non alia animarum? Siccine ut bubalos annulo in nares immiſſo, circumduci nos patimur? Admirari ea ſolent homines quæ è præſtantium artificum officinis prodière. Commendavit vetuſtas quod à Lyſippo ſculptum, ab Apelle pictum, à Praxitile fictum, à Pericle, aut Demoſthene dictum eſſet. Et non ſubeat nos, non dicam admiratio, ſed & amor ac deſiderium, ejus linguæ, quæ cæleſtia nobis pandit Oracula, & Deum Opt. Max. autorem habet? Cujus ſi dignitatem ſpectes, ſi neceſſitatem, ſi uſum, omnia ut in ea ſumma ſunt, ita ſummè nos moveant, oportet. Dignitas certè ejus linguæ quæ poteſt eſſe major, quàm quod linguarum omnium ſit mater, quod antiquiſſima, quod originem ſuam ducat non à Mercurio, non à Cadmo, non à Phœnicibus, ſed ab ipſis mundi primordiis? & nata ſit cum orbe nato? quod prima generis humani lingua, quod lingua Dei, lingua Angelorum, lingua Prophetarum? Neceſſitatem pono in magnitudine, & amplitudine hujus doni. Uſum in materia, quæ ſi aliquid ad linguæ ipſius præſtantiam confert, quid præſtantius cenſeri poteſt eo, quod in ipſius Dei cognitionem nos ducit? quid æternæ ſalutis conſequendæ rationem præmonſtrat? quod nos DEO ſummo omnium bonorum fonti & autori conciliat? O ſtudium verè dignum! O induſtriam omni prædicatione majorem! qua homo id conſequitur, ut ſine interprete,

eadem

eadem lingua, cum Deo, cum Angelis, cum Patriarchis, cum Prophetis disertè possit colloqui, & Dei mentem ex lingua Dei ἀκριβῶς, hominibus interpretari! Viderunt hoc Majorum seculo, & nostro, viri magni; nec aliam illis fuisse causam arbitror, cur tanto labore ac industria, in linguæ hujus studio desudarint, inque ea ita excelluerint ut vel hujus solius nomine, doctorum omnium candida meruerint suffragia. Conrado enim illo Pellicano quid doctius, & Hebræa supellectile instructius? Hujus discipulus Munsterus vir indefessi laboris bone Deus! qualis & quantus fuit? Quid ille rerum Hebræarum non evolvit, excussit, penetravit? ut vel ad nomina librorum, eorumque encomia recensenda, libro pene sit opus. Victurum unquam speramus, qui melius de sacro hoc studio mereri, & strenuè magis harum literarum gloriam tutari queat? Ita sacrarium quoddam ejus linguæ, is mihi esse videtur, & scientiæ exoticæ quoddã quasi pelagus. Quales quoque olim fuère viri illi æterna memoria dignissimi Reuchlini, Merceri, Vatabli, Pagnini, Montani; & non ita pridem Mornæi, Junii, Marnixii, Drusii, Buxtorffii, quorum hodie nomina in albo æternitatis sunt: & magnus ille Scaliger, quem ultimum in scenam produco, quod tanquã aquila in nubibus, & orbis literati imperator, ac eruditionis princeps, reliquis palmam præripere, & apicem summæ laudis obtinere videatur, ita in Hebræis non ad stuporem, sed ad miraculũ doctus. His præsidiis instructi quid subit mirari, si tam feliciter, tam doctè, Scripturam enodârint? si Spiritus Sancti mentem, si Prophetarum stylum, si phrasin tanta judicii ἀκριβείᾳ sint interpretati? eóque Patribus ipsis, (dicto absit invidia) longè hac in parte sint præferendi, qui linguæ Hebrææ peritiâ, destituti, (Hieronymum hîc trilinguem, & Epiphanium πεντάγλωττον excipio) solœcismis haud levibus in Sacrarum litterarum explicatione commissis in erro-

in errores se, & alios dedêre. In quos incidere & eos omnes necesse est, quos hodie supina ignavia, & superbum linguæ fastidium, sacro hoc studio prohibet: ut quidvis ignorare malint, quàm huic discendæ horulas aliquot elargiri, atque intermorientes literas refovere. Næ illi qui hodie sacra stola ambulant, & triarii audiunt in Papatu, doctrinæq; laudem propriam sibi esse volunt, longè multos nostri ordinis homines (ô pudor & profundum hic agnosco Satanæ stratagema) à tergo relinquunt, majoremque illi operam conferunt ad prolatandos errores, quàm hi, ad propagandam veritatem. Annibalem ajunt, cum in Alpibus utroque pede in nivibus lapsus præiret, ubi militum nemo consisteret, manum cunctantibus, aut fessis porrexisse, tantus eum ardor gloriæ tenebat, tanta Italiam invadendi cupido. Idem tu vir eximie, exemplo tuo, tardam hic multorum segnitiem stimula, lapsos erige, sequentes duc, invitos trahe, ut linguam Canaan si non loqui, intelligere saltem iis sit cura, qui se ejus non solùm futuros incolas profitentur, sed & aliis ad illam duces, & ἐπιστάτας. De me non deero, pro modulo, suppetiari meis, & amicam ut hactenus à me factum, ad hæc sacra euntibus, porrigere manum. Quò devoratis primis hujus linguæ tyrociniis cum laude, ac fructu in penitiora ejus adyta hinc ad vos transeuntes, admitti queant. Nam ut plantam plebeji cum vident, nihil præter colorem ejus adspiciunt, nullo autem modo penetrant, aut capiunt essentiam: ita S. Scripturæ authenticam veritatem hi tales quidem agnoscunt: at intimum ejus sensum non assequuntur. quia ut herbæ quædam non adoptivæ, sed innatæ sunt: ita hîc dogmata, & arcana. In versione verba, hic rem invenies; alibi flores, hîc fructus, sed magnam partem imperceptibiles illis qui Hebræam ignorant. Spiritus Sanctus enim qui non solum materiam, sed & verba suis amanuensibus inspiravit, ejusmodi

di characteres majestatis, gravitatis, & ἐνεργείας huic authentico textui impressit, quos nulla interpretatio valeat exprimere. Quid quod aquæ in fonte suo aliter, aliter in rivis, sapiunt. Et metalla illa opulentissima sunt quorum in alto latet vena, assiduè plenius responsura fodienti. Sed jam desino; nec enim libet licentius expatiari in hoc querelæ campo. Affectum meum vides, erga te & tuos. De te non spero mutuum sed habeo certum, Deumque rogo in quo, & à quo omnis salus, ut bono publico cui natus es, te diutissimè servet. D. Heinsium illum Musarum ocellum qui præ aliis eximiis ingenii monumentis vindicat à barbarie seculum, & literis intermorientibus fert opem, cum utroque Regente Colonio, & Festo à me si placet officiosissimè saluta. Delphis. VIII. Kal. Sextileis M.DC. XXXI.

JACOBO CRUCIO
filio Pater S. D.

Eodem.

Concionibus nuper Harlemi habitis, probè te defunctum spero, si ex principiis στοχάζειν μοι θέμιτον, ϗ ἐκ τῦ κρασπέδυ τὸ ὕφασμα γινώσκει. Utinam Dædaleis remigiis, aut Pegaso aliquo subvectus, illis interesse potuissem! Præsertim his initiis, quæ scio non carere periculo mali habitus, vel à nimia parrhesia, vel à metu. Cui nascenti malo, nisi tempestivè occurratur, & in herba, inveteratum robustius fieri, & in naturam abire certum est: unde ne vel furca expellas, quæ in pravum semel induruerunt. Adhæc quam docilis imitandis; turpibus atque indecoris juvenilis illa sit ætas, & quavis occasione in novas formas, & in vana præceps, Hypsea cæcior est qui non videt, in lubrica illa quam insistunt via. Lubricam dico, cum à cœco novitatis applausu, tum à præpostero eorum affectu qui laudum suarum

cumulo

cumulo, juventutem licentius efferunt: ut jam inani credulitate, velut hamo inescati, eos se esse persuadeant, quos illa ætas nec tulit unquam, nec feret. Nam ut faciles in fidem sunt eorum quæ amant, ita laudes suas eò pronius accipiunt, quò facilius credunt. Quo nihil ego ingeniis perniciosius esse censeo. Hinc enim φιλαυτία, arrogantia, fastus (vitium agnatum erectioribus ingeniis) adhæc desidia, studiorum comtemptus, & quod caput, indubitatum tandem, & certum nominis, & famæ naufragium. Nam similes iis qui parum procero corpore, cothurnis staturam adjuvant, ubi altam semel istam de se opinionem imbibêre, nihil sibi deesse, quid reliquum esse potest, quàm ut abjecta omni proficiendi cura, summa omnia, in *Oratoria*, sibi tribuant? ad quam labore, & industria aliquando pervenire potuissent, nisi jam putarent se pervenisse. Optimus quisque fateor gloriâ ducitur, sed gloria quæ veritate nititur, non errore imperitiæ, vel nimium amantis turbæ. qui non tam acuit ingenia, quam inflat vana fiduciæ aura; imò sæpe quem extulit, spernit deflorata gratia novitatis. Tu fili, qui adhuc in incude studiorum es constitutus, Syrtes has, & vada cautus præterlabere, infames hos scopulos fuge, & ad hos Sirenum cantus, aures obthura. Ingenium tuum, mens, judicium adhuc formanda in multis, ut hæc tua ætas est. Quare omnis tibi laus merito suspecta sit, &

——— *quid ferre recusent*
Quid valeant humeri,

non ex censu aliorũ, sed tuo scrutare, vide, judica. οὗτος μάλιστά ἐστιν ἑαυτὸν εἰδώς, ὁ μηδὲν ἑαυτὸν εἶναι νομίζων. Et in hac modestia persta quæ ornamentum Juventutis, & seges veræ gloriæ; alii inquam omnes, melius de te, quã tu, sentiant, & sic parva tibi videantur quæ præstas, ut majora cotidie possis. Vix autem præstet, qui præstare se jam putat, imò vix, ac ne vix proficit, qui jam sibi sufficit.

ficit. Ut ii qui in præcipitiis ambulant, levi aliquo impulsu ruunt: sic qui in lumine honoris. Rarò allisa navis est, quæ modico velo littus legit,

Interfusa nitenteis

Vitans æquora Cycladas.

Raro quoque spe sua decidunt, ingenia, quæ modestię litant, & suo se pede metiri didicerunt. At contra ut eminentia feriunt procellæ: ita infamia superbos, dum se, & quidquid bonarum literarum habent; fastu suo, & supercilio, in contemptum, & odium adducunt. O te beatum qui Patrem censorem habes! Fideliorem certè habere non potes, & qui acrius in nęvos tuos animadvertat, vitia cernat, & aberrantem in vitam reducat. Tuum est ausculare, & *πάντα λίθον κινεῖν*, ut talis fias aliquando, qualem te opto. Nam vitia (quis enim sine iis usquam est deductus gentium) ætas spero paulatim, & ratio circumcidet, & ut ille pictura sua tectus, tacitus monitores amabat, monita venerabatur: ita tu Candidate: nisi quod ille imperitorum tandem impatiens, exsurrexerit in indignationem sutoris ultra crepidam. Tu non me solum admitte, sed omnes ut ab omnibus apum more profutura legas nocitura pellas, aut non tangas. Ad rem. Ferias nunc habes Augustales, fac cras te videamus, aut summùm perendie, instructum suppellectile libraria, ut cum magno illo Scipione nunquam minus sis otiosus, quàm cum otiosus. Rursum dico, veni, & *viam vora*. Impatienti quippe desiderio nihil satis festinatur. Vale fili, Regenti tuo, plurimam à me salutem. Delphis 4. Kalend. Sextil. M DC XXXI. Litteras quas hisce inclusi, volo ut *De Dieu* quam primum, reddendas cures. Iterum vale, & *Menti bonæ* quam tibi aura Numinis inspiret, semper sacrifica, semper lita.

FRAN-

FRANCONI BURGERSDICIO
Philosoph. naturalis Professori
S. P. D.

Eodem.

PAranti ad literas, nihil occurrebat, præter solennia, & proletaria epistolarum argumenta, cum ecce in manus mihi veniunt tuæ, supra quam dici potest gratæ, atque acceptæ. Tarditatem earum frustra excusas, præsertim apud me qui amicorum in amore constantiam, non literarum reciprocatione, quam interdum diligentius præstant, qui minus amant, sed re & factis metiri soleo. Satis mihi & voto meo, si non detrectas veterem tui cultorem in album tuum adscribere, & in intimam recipere familiaritatem. Nam scriptionis officio paria ut facias mecum, nec graves tuæ ferunt occupationes, nec æquus sim si postulem. Quanquam hanc nobis spem facit humanitas tua, quæ decus, & condimentum est ceterarum virtutum. Sed quò liberalior es ultrò in iis quæ vix sperare audebam, tantò mihi impensius cavendum ne in appellando, importunior videar. Laudes quas plena manu in me cumulas audio, in animum non admitto, assensusque mei suffragium iis impartiri, vetat agnata mihi verecundia. quæ tenuitatis meæ probe conscia, ea quæ aliorum mihi tribuit affectus, si optat, certè non sperat. Interim animum mihi addi fateor, ut talis esse contendam, qualem me dicis: hæcque ipsa & amo & accipio, οὐχ' ὡς μαρτύρια, ἀλλὰ κέντρα ὥστε τὴν αὐτόματον ἐν ἡμῖν πρὸς ἀρετὴν καὶ παιδείαν ὁρμὴν ἐπιπλέον προσακονᾶν καὶ ἐξεγείρειν. Unum hoc addam nihil esse quod me æque affecerit, quàm quod ex tuis intellexerim, benè apud te aliosque tui ordinis viros, audire scholam nostram. In quo ut seriò desudo, nec ulla me laboris hactenus subiit pœnitudo; ita mihi gratulor non in-

infeliciter eum impendi liberalium ingeniorum institutioni. Nihil profecto antiquius mihi, nihil animo meo sacratius esse potest, quàm iis formandis operari, quos Reipublicæ crescere, aut Ecclesiæ certum est. Utinam parentum hic cura & labor, nobis venirent suppetias! Sed heu tempora! & ubi sumus? inter quos patres vivimus? quanta nunc matrum indulgentia, in liberos quos affectu necant, ut simia complexu catulos? Quanta in utrisque educationis incuria? quot profligatæ vitæ exempla, in iis quos monitis, dictis, factis juventuti præire oportebat, & ab ipsis incunabulis virtutem instillare? Totidem mehercule ad bonam mentem euntibus obices, ac repagula, nam ut

——levis ante corrigi
Mox pravitate post inemendabili
Curvatur arbos: sic ager pueritiæ,
Cum cura desit, asperos mores gerit,
Nullis deinde cultibus domabiles.

Quin & parentum exempla imitati mores eorum in se transfundunt, quos nequitiæ doctores habuerunt, adeò ut

Si damnosa senem juvat alea, ludit & hæres
Bullatus, patrioque eadem movet arma fritillo.

In tanta morum licentia, tam affabili parentum odio, & blanda in liberos crudelitate, omnia in ruinam subministrante, quid subit mirari, si rarus sit ad sacra Musarum tendentium numerus, & rarior eorum qui tyrociniis probè defuncti, Academiam affectant? Si claudicantibus in hoc literarum, & virtutis calle, tum parentibus, tum liberis; etiam in multis claudicet, hoc est mutila, manca, imò, irrita sit, & pene nulla institutionis nostræ cura? Si denique omnia in pejus ruere videmus ita ut ipsa si velit salus, rebus pene desperatis opitulari non possit. *Mollis enim illa educatio quam indulgentiam vocamus*, lena quædam generis humani, ac lerna, *nervos omnes & mentis & corporis frangit.*

Quid

Quid non adultus concupiscet, qui in purpuris repit? Nondum prima verba exprimit, & jam coccum intelligit, jam conchylium poscit. Ante palatum eorum, quam os instituitur. In hoc ævum nati, in hanc sortem sumus, nimia parentum indulgentia, quæ primos annos deliciis immergit, neque torpentes, unquam permittit ad meliora erumpere. Sed hæc queri, mihi satis; quod enim tollere non possum, tolero. Sicut qui è littore periclitantem in alto navem, videt, miseratur, & votis adjuvat, nec se tamen in mare præcipitat: tale nobis favere juventuti, & ubi fas est juvare, promovere, ad metam ducere; cum non, tolerare. Fluviis enim mediocribus sua sunt litora, & crepidines, at violentiori aquarum diluvio, qui aggeres resistunt? Sed heus mi Burgersdici, est quod tibi in aurem. Logica tua hìc in pretio est, & in Examine, publicum solet esse diligentiæ præmium, ituris ad primam classem: nec minori à me doceri affectu, quàm à Scholæ quatuor-viris decerni. Hoc tantum discrimine, quod alibi sola, hìc juncta nostræ, soleat inculcari. Quam ἀνωμαλίαν si ita appellanda, rogo ne gravius feras in eo qui jam ad metam it, quique suis, ita jam pridem assuevit, ut ęgrè hanc mutaverit docendi rationem. Quid quod, & hanc juventuti expedire censeo, si quæ in meo desiderantur compendio, ex tua Institutione, tanquam ex uberiore penu suppleantur, & primis solidiora sensim admisceantur tyrociniis. Curatores quoque honorifice de te quotquot sunt, sentiunt, adeò ut in neminem minus, quàm in te quadrare videatur illud Christi, προφήτην ἐν ἰδίᾳ πατρίδι τιμὴν οὐκ ἔχειν. Delphis hoc tibi dictum crede, & dicentem ama. De reliquo, contemnendi sunt futiles rumusculi, eorum qui etiam optime dicta, aut facta detorquent in calumniam, dum publicis rationibus consulatur, & eorum utilitati, quibus labores nostri, curæ & studia devota. Publica quid? Sunt qui pacem, sunt qui inducias loquuntur; & eò jam

propen-

propendere, primariæ aliquot dignitatis viros. Si quid mei judicii est, Halcyonia fore suspicor, & per inducias tranquillitatem. Deus faciat, ne sit insidiosa, & concieat majores tempestates. Sed quid ego hæc? apud me maneo,

——— *nec arcanis minorem*
Consiliis animum fatigo.

Vale vir clarissime, cum uxore lectissima quam animitùs saluto, & me dum vivo, tuum ama. Delphis prid. Kal. Aug. M DC XXXI.

JANO GROENWEGIO
Reipublicæ Delphensi à Secretis
S. P. D,

QUid istud est, ὦ αἰδέσιμε ἄνερ, ϗ λογιώτατε? Prior me appellas, prius etiam indubiè, si materies fuisset, & quasi benè velle parum sit, etiam facis. Dicit hoc munus tuum literarium. Egóne aut mea tanti, ut & mihi quoque nihil tale commerenti, favoris tui aura sic ultro, sic benignè adspiret? O pectus benevolum! & cui quid, aut quomodo respondeam? quibusque verbis gratias agam pro tam eximio dono, nullus hercule reperio. Sed vóluisti humanitatis, & affectus tui in me exstare documentum. Cujus in animo hærebit memoria, quandiu ego in terris, & ingratus sim, nisi per mihi gratum, quod à tam docta manu. Macte, macte hoc animo vir magne! & ingenii tui monumenta quæ premis adhuc, prome: ut quæ silentii tenebris involuta hactenus fuêre, lucem videant, & in scenam producta, nomini tuo litent & honori. Quo candidæ famæ quadrigis subvectus, quà patet Musarum imperium, &

——— *quà Sol habitabiles*
Illustrat oras
Sublimi ferias sidera vertice,

doctoque huic seculo inclarescas, stirpis tuæ, patriæque urbis decus, & ornamentum.

Paulum

Paulum sepultæ distat inertiæ
Celata virtus:

Sic celata plus nimio doctrinæ monumenta. Cui enim dubium esse poteſt, virum tot laboribus exantlatis in literatura, linguis, hiſtoriis, civilis prudentiæ ſtudio; cujuſque omnes adhuc curæ, cogitationeſque his devoventur, non aliquid meditari, & moliri, quod in ſeculum, & ſeram poſteritatem ire poſſit? Proprium nempe hoc Sapientiæ eſt, & veræ eruditionis, non tam ſibi ſapere, quàm aliis, & publicæ magis conſulere utilitati, quàm privatæ: non aliter quam arbor pomis gravida, quæ ramos demittit, & quaſi invitat ad carpendum. Καὶ τοῦτ' ἐστι τὸ ζῆν, οὐχ' ἑαυτῷ ζῆν μόνον. Non alia mihi de te mens. Et ſpem facit nupera illa tua editio Taciti (quanti in hiſtoria Romana viri!) quem docta tua verſione, etiam ab indoctis legi voluiſti, & ab iis teri, qui in hiſtoriis Latine aut Græce ſcriptis nihil vident niſi aliorum oculis, & veluti per tranſennam, alienæ interpretationis. Laborum tuorum hic prodromus, graviora mihi ſpondere videtur & majora, ſi ex auctoris præſtantia capienda ſit conjectura. Quid enim Tacito tuo, gravius, quid ſublimius? Vt perfectionis numeros omnes implêſſe videatur unus, & quæ in aliis ſingula, in hoc reperiantur univerſa. Nihil enim in eo humile, aut jejunum. At contrà dictio ejus maſcula, ſententioſa, interrogationes acres, narrationes didacticæ, recta ubique ejus in civilibus monita, jura gentium, mores hominum, ritus, conſuetudines, leges ſine gratię aucupio, ſine metu offenſionum, ad amuſſim deſcripta. *Imperii* arcana, admirando ubique acumine ſcrutata. Principum conſilia tacta, & detecta; quę judicioſè paſſim ad virtutem ducit, & prudentiam, illam vitæ magiſtram, & moderatricem humanarum actionum: & quemadmodum in magna aliqua viri prudentis familia nihil extra uſum, & neceſſitatem reperitur; ita rebus ipſis tota hîc accommo-

data

data oratio, cui prudentiæ interioris ſcita, paſſim intexit. Stylus conciſus, & gravis, in quo res cum verbis, verba certant cum ſententiis. Qui lectorē non ducit modò ſed trahit, imo rapit vel invitum, & ſibi immorari cogit, ne dicam inmori. Ita nihil illum latuit, nihil fugit, quod aut non callide obſervarit, aut non feliciſsime expreſſerit, Verbo. Oracula velut è tripode depromit: quæ non aliter quàm fulmen aliquod lectoris animum, præſertim in republica verſatum percellunt. Dignus qui hiſtoriæ, & doctrinæ cauſa, linguæ, & antiquitatis legatur. Quid etiam? Dignus qui manibus eorum teratur, quorum nutu terræ, ac maria reguntur; Regum dico & Principum, aut certe eorum qui proximi Regibus majori auſpicio Remp. adminiſtrant. Vide literatorum turbam omnem, & dices: Quis eo plures admiratores habuit, quis doctiores? Quem majori proſecuti ſunt reverentia, non Senatus ſolum & populus Romanus: ſed & Imperatores ipſi. qui ampliſsmis eum auxerunt honoribus; Titus, delicium illud generis humani. quæſtura, ſive ut aliis placet Ædilitate; Domitianus Pręrura; Nerva Conſulatu. adeò ut nemo etiam doctorum hodie ſit, qui hunc hiſtoricorum principem, ac principis gentium Romæ, auguſtorumque Principum auguſtiſſimum ſcriptorem, legendum ſibi non diligat, delectum non diligat, dilectum non amet, luſtret, illuſtret. Et utinam plures tales nobis dediſſet Antiquitas! Sed parca hîc ſi uſquam Naturæ manus. Quæ ſi virum magnum Orbi dederit, pro mille annis imò ſeculis, ſemel nec ultrà, dilargitur. Ut quò rariora hæc ſunt ingenia, eò impenſius eximia illa Naturæ κειμήλια veneretur poſteritas. Sic unum in Matheſi admiramur *Archimedem*; unum in Philoſophia *Platonem*; in Poëſi *Homerum*; in eloquentia *Ciceronem*; in Medicina *Hippocratem*; in hiſtoria, quæ teſtis temporum eſt, & meritorum arbitra, *Tacitum*. Amplius dicam. Ut unum in cœlis dedit

Solem:

Solem: ſic unum in Terris TACITUM, nũnquam Tacitos datura amplius (ſi quid auguror) nunquam paritura. Lucubrationum certè tuarum, & laborum primitiis dignius obvenire non potuit argumentum, nec generoſæ tuæ indoli convenientius. Quæ à civilis illo prudentiæ magiſtro, & nunquam tacendo Tacito, tanto redit exercitatior, quò altius in ejus adyta penetravit. Perge modo, & Cornelianum hunc Campum decurre magis ac magis, quà vertendo, quà commentando, & nitori ſuo, quo temporum injuria excidit, reſtituendo, Hiſtoricorum illum (verè dicam) non anteſignanum, ſed Dictatorem, & virum ſuprà omnem prudentiæ humanæ aleam poſitum. Qui veræ ſapientiæ aſſiduo cultu, à tribunali; à ſella curuli, longo rerum uſu inſtructum animum jam ſenex ad Annalium commentationem appulit. Scriptor mente magis, quàm lingua copioſus, & ſententiarum non mole, ſed pondere æſtimandus; ut non alibi inſtructior politicæ prudentiæ ſit officina, qui cum unius fere Imperii res contineat, univerſi tamen generis humani conſilia expendit. Ætas tibi jam matura, ingenium ultro in authorẽ propenſum, judicium defæcatum, induſtria indefeſſa, πολυιςορία inſignis, otium etiam & ſupellex libraria ad votum, id eſt omnia quæ ducere te ad alta, aut ad ſumma poſſunt. Fruere modò, & ad poſterorũ memoriam, viam tibi para, nulla mortalitatis, nulla temporum injuria præcludendam. Hic doctorum finis eſſe debet, & ſcopus. Ut enim in publicam viam omnes ſemitæ conveniunt: ſic ſcribentium ſtudia, in communem generis humani uſum. Quanquam quid valde iis apud te opus, promptum ſatis & erectum? Sed ut equum concitat in curſu plauſus; ſic generoſam indolem, laudes, & ſuffragantium amicorum ſtimuli ad virtutem. Ignoſce ſi familiarius apud te loquor: Amoris eſt, qui firmus in pectore hæret, & ab eo nunquam exulabit; & te, qui tuum aperuiſti, eodem hortor,

hortor. Vale, Vir clarissime, cum tua, & tuis εἰς ἀεὶ ἀγάπαις. Datum Delphis. prid. Kalend. Augusti M DC XXXI.

GERARDO SGRAEFWEGIO J.Cto.
S. P. D.

Hagam-Comitis.

OCcupationibus factum est meis, mi Sgraefwegi, quod aliquandiu nihil ad te dederim litterarum, & preter officiosam salutationem, non viderim, quid aliud esset magnopere scribendum. Ideo in paulo liberius ocium, negotiolum hoc distuli: atque eo confidentius, quod ut animus mihi tuus abunde perspectus est; ita de meo erga tê, nihil te arbitror dubitare, nec sequius quidquam ominari. Neque enim sic amicitiæ ineundæ, ut neglectu litterarum, oblitari possint aut tolli. Altius in utriusque nostrûm, demissa est animum, candida illa, non fucata, & à multis annis contracta necessitudo, quàm ut à tam levi causa torporem patiatur, aut frigus. Præsertim cum te ita in oculis feram, ut iniquum imo prodigium pene foret me Sgraefwegii mei unquam oblivisci. cujus mores facti prorsus ad genium, & ad morem omnium bonorum. Pergratum mihi, te & Cabeliavium nostrum valere. Utinam de me id dicere liceat, ita nuper dejecto, violento alvi profluvio, ut gravioris morbi præludium esse videretur; aut corpusculi hujus ruinam minitari, Caniculæ furor, & torrens illa Hora, nisi frequentes illæ, & immoderatæ sedes subito resedissent. Meliusculus jam esse cœpi Dei gratiâ, etsi vires non recepi. Brevis enim illa concussiuncula, ita me vacuum earum fecit, ut ægrè me recolligam. Sed ita Deo visum exercere suos, & per dura, ac aspera ducere paulatim ad metam. Quid nobis aliud ægritudines, & morbi, quàm mortalitatis magistri, qui vasa colligere, deque abitu cogitare

I nos

nos monent, & jubent; In hanc sortem nati sumus, jactari in hoc mœrorum pelago. Vita enim nostra quid est, aut quid in ea amœni? Qui benè de ea sentiunt, cum Ludo comparant; qui melius, cum palæstra, aut ergastulo; qui severius addo & verius, cum carcere, aut custodia. A natali nostro die si intuemur, gemitus sunt, & lamenta, & unusquisque nostrûm cum nascitur, & hospitio hujus mundi excipitur, initium sumit à lachrymis, & quamvis omnium nescius, & ignarus, hoc unum in prima illa nativitate novit, flere, & vagire. Et cum grandiores eorum pudet, quid nisi curæ, solicitudines, suspiria, implexa laborum, molestiarum, anxietatum series. Quis dies in ea lætus, aut hora, cui non denæ aliæ succedunt, tristitiæ plenæ, ac doloris? Imò quid in ea tam optabile est, quod non mixtum poculo aliquo mœrorum? Sicut in mari etiã extra tempestatem, & procellas, fluctus semper, & undæ: Ita in tristi hoc vitæ salo, turbæ semper, & motus: etiam cum non angores, & lamenta. Adversus ea omnia firmandus est animus, & inter tot turbas, & vexatiunculas, exspectandus fatalis ille dies, qui de summa vitæ fert sententiam: & qui æterni natalis, malis nos omnibus eximet, emensoque peregrinationis nostræ cursu, patrio nos tandem solo, à quo exulamus, restituet. Non alia mihi amicorum intime, mens est. Didici quippe, Deum sequi, & cum per morbos, & ægritudines, ad se vocat, alacri gradu, imo cursu eò ire. Quid enim hæc vita, nisi via cujus finis, à summo illo finium fine? Quid nisi statio, in qua tantisper collocatis, est consistendum, dum summo illi Imperatori visum? Circumstant, interim me mala, aut minantur? Ingruunt etiam, & premunt? munitus & clausus contrà externa, intrà me maneo: à curis omnibus securus, præter unam, ut fractum, subactumque hunc animum, Deo subjiciam, & animo ceteras res humanas. Externa enim ea esse scio, nihilque ad felicitatem hominis,

nihil

nihil ad tranquillitatem conferre. Quæ in animo, ac ratione ſapientis, non arca divitis, quærenda ſunt, & quæ nulla armorum vis, nulla victoris inſolentia, ſapienti extorquebit unquam. Qui invitus nihil ſentit, & ut in proſperis non effertur; ita in adverſis non metuit, pallet, trepidat. Sed ut nimbo ingruente, ſub tectum confugiunt, qui in via; Sic ille in malis, ad Sapientiæ hanc arcem, quæ nullis reflantis fortunæ machinis, concuti poteſt, nullis ſubrui. Sed hæc hactenus. Anguſtiis enim temporis excludor, quo minus ſtylo licentius indulgeam. Amo, amo te, mi Sgraefwegi, & probitatem tuam, ac ne longius diffundar,

——— σέθεν οὐκ ἐπιλήσομαι ὄφρ' ἂν ἔγωγε
Ζωοῖσιν μετέω, καί μοι φίλα γούνατ' ὀρώρῃ.

Vale & me tuum cenſe. Delphis Kalend. Aug. MDCXXXI. Litteras * * * * inſcriptas, fidei tuæ, & curæ committo; fac brevi eas teneat, videat, legat.

* * * * * * * * * * *

S. dico, & felix iter precor.

Ultrajectum.

SOlvo debitum, & ad tuas reſpondeo. at cur non citius, inquies? in cauſa fuerunt, cum occupationes meæ ſolito importuniores, quæ velut venti, ſubitas cogunt nubes, cœlumque obducunt; tum invaletudo, ex acri & pertinaci diarrhœa, quæ ita me fregit, attrivit, dejecit, ut virium plane, vacuum me fecerit. Meliuſculè nunc quidem valeo, ſed ambigue. Sto, eo, ambulo, ſed ut pueri, qui parum adhuc firmi, itantes vacillant, & vel minimo impulſu cadunt; ita linquor viribus, & vix animus munia ſua ſatis uſurpat. Sicut in cithara nervis detritis, aut diſſidentibus, artem non exerit artifex, & ab inſtrumento vitiato, vitium capit: Sic animo huic fit. Quid faciam? Feram, & Deo ſecutus vitæ, aut fati eventum, & me permit-

tam. Nam aſpera illa quæ nobis ſuggerit, aut ingerit Divina illa mens, exercitia ſunt animæ, & morborum animi remedia, ſenſu triſtia, re ſalubria & eventu. Sed ſeclusis ambagibus ad tuas literas. In * * cogitare te video, & jam eſſe in procinctu. Iter tuum, cùm moleſtiarum, tùm periculi plenum, velim tibi benè, ac feliciter evenire. Certe neceſſitatem hanc tibi imponi, doleo. Sed quid agas? Serviendum nonnunquam, & rationi temporum, & eorum voluntati, quorum tibi inprimis captanda eſt benevolentia: & qui dum filiæ ſuæ rem agunt, etiam tibi, per eam proſpectum eunt. Quàm dura nunc ſint tempora, imo ferrea, ipſe vides; & quam lautos expoſcat reditus, liberalior *Oeconomia*, & rei familiaris adminiſtrandæ ratio, in ſtatu conjugali. Quo vitę genere, ut amœnius nihil aut ſuavius excogitari poteſt, cum

——— *nos liquidus fortunæ rivus inaurat,*

laremque noſtrum ille beat imber, qui fluxit in ſinum Danaës: ita contra nihil triſtius, quàm ſi ingenuis, & cordatis, ſordidius, aut æquo parcius ſit victitandum, & proles generanda in ſpem eſuritionis. Ut mirum nemini eſſe debeat, generoſos Patresfamilias, huic uni curæ incumbere, in elocandis liberis, ne curtæ nimis ſupellectilis

dedecorent bene nata, culpa.

Non quod in divitiis ſummam humanę felicitatis ponam; ſed quod vita beata conſiſtere nequeat, in incommodis nummariæ difficultatis. Imò κάλλιον τὸ μὴ ζῆν ἐστιν ἢ ζῆν ἀθλίως. Et tute, etiam me tacente, ſatis intelligis, quàm parum ex uſu utriuſque foret, τὸν λιμὸν ϗ πλοῦτον ἂν infelici contubernio ſociari. Conſilium quod à me poſtulas, ut negare non poſſum amico flagitanti, nec ſi velim debeo, ita me diu ſuſpenſum tenuit. Varios enim, rebus ſic intricatis caſus, quis ita acutum videt, ut prævidere, poſſit aut augurari? Non ſemper profecto, & ubique dies eſt: interdum quoque vel lyncei cæcutiunt. Itaque ſub manu naſci conſilium

lium sæpenumero oportet: Unum tamen tibi suggeram utile, præ aliis, ac salutare, ut in hoc rerum statu æstus animi tui coërceas, & præcipites motus, ne te impediant, quo minus quid in quaque re faciendum sit, dispicias. Δύο γὰρ ἐναντιώτατα τῇ εὐβουλίᾳ, τάχος τε, καὶ ὀργή. præcipue autem ira, quæ non distat à furore, nisi temporis exiguitate, & pessimum est recta suadendi instrumentum. Nemo enim simul affectui & rationi paruit; nec diligenter quicquam in fluctu cernitur. Sunt quibus omnia lutei coloris apparent, quæcunque oculis observantur, propter læsam videndi facultatem; similiter ii haud facile verũ examinant, quibus semel mẽtis offensæ aciẽ affectus perstrinxit; sed perinde res æstimant, ut suadet opinio, quam penitus animis imbiberunt. Et ut oculus in quem humor illapsus est, parum clarè videt; sic mens in quã affectus. Si perturbati, & tumultuantes, mentem & judicium adimunt senibus, & longo rerum usu exercitatos, de prudentiæ, ac tranquillitatis statu dejiciunt; quanto magis te, & tui similes, in quibus ætas non satis defæcata, affectuum violentiorum pabulum esse solet? Quocirca quandocunque & præcipiti torrentis hujus æstu non trahi solum, sed abripi senties, si non ilicò resistas strenuè, scito nihil dicturum te, & facturum cujus non te mox pudeat, ac pœniteat. Sin te, pulsa perturbatione ad mentem, & rationem revocaris, omnia ages, & tuo, & aliorum calculo dignissima. Affectus verò potissimum reguntur patientia, & æquitate animi, ut, quandoquidem in mediis negotiorum fluctibus, sæpe non ante prævisorum casuum procellis, homini est conflictandum, nec omnia ex voto & voluntate nostra cedunt, inter tot hominum, quibuscum nobis res est, heteroclita capita, sententias, ingenia, mores, arbitremur non omnia sicuti cupimus, non omnia sicuti censemus oportere; sed regere Deum cuncta, magno cõsilio, occulto nobis, sibi cognito. Si te jam tuus

compares, & decretissimum apud te sit, non commoveri, sed patienter, infractoque animo perferre quicquid acciderit, quantis te expedies curis, quantis tristium cogitationum chimæris? sin adversos casus impatienter feras, & te affectibus, dolori, indignationi, melancholiæ, liberalium ingeniorum pesti, regendum permittas, miserrimam tibi fabricabis vitam, & tuis, thalamique consorti, intolerabilem. Suspicio insidet animo? exime. nam multi fallere docuerunt, dum falli metuunt: & aliis jus peccandi, suspicando fecêre. fideles si putaveris, facies. Injuria te affectum credis? cave te ipsum vindices, sed præcipites animi motus sufflamina, illudque Poëtæ impressum pectori habe,

Ἐστὶ δίκης ὀφθαλμὸς ὃς τὰ πάνθ' ὁρᾷ.

& qui ad has angustias nos redigit, ut liquidius appareat illius & sapientia, & bonitas in opitulando. Vides quàm liberè tecum & amicè. Sed & hæc vir clarissime credito tibi dicta Delphis, non à Crucio, sed ab oraculo: & si te amas, & me, altè, altè (inquam) in animum tuum descendant, hæc monita, & in hoc curarum, atque ægritudinum pelago, te in tutum tranquillitatis portum deducant. Cum utroque parente tibi res est. Ut uni placere debes, sic nec alteri displicere. In utriusque vel alterutrius faventia, aut alienatione res tuæ stant, aut cadunt. Hic dum auribus lupum tenes, & inter sacrum versaris, & saxum, quid consultius, quàm utriusque gratiam demereri? Illius, monendo, rogando, supplicando; ut dotem promissam præstet, & non audiendam solùm, sed videndam, imò tangendam offerat ei qui hoc unum utriusque vestrûm bono, impensius nunc urget. Hujus omnis obsequii, & comitatis officiis, magis magisque tibi devinciendo, ut probata tua, etiam in adversis animi patientia, æquitate, modestia, perspecta quoq; amoris tui constantia, te dignum familia sua generum aliquando complectatur.

tur. Sed & in his, εὐκαιρίας, & commoditatis articulos aucupare, ne præ studio quid offendas. ἀπὸ τοῦ καιροῦ, τῶν πράξεων ἐνέργεια. Et ut pictorum tabulæ, certo loco positæ delectant, eædemque bono minus lumine constitutæ, non item eorum qui spectant oculos tenere solent: sic actiones nostræ, mirum, quantum opportunitate commendentur: ut interdum plus in tempore, quàm in ipsa re; plus in silentio, quàm in motu, positum esse videatur;

Assai domanda chi ben serve è tacia.

Quid quod ut artis est, obsecundare tempestati, quum adversantibus ventis, gubernator rectum cursum tenere nequit: sic providum quemque, & cordatum temporibus interdum assentiri oportet, nec præfractè niti adversus eos, quorum æquè interest providere, ne quid capiat detrimenti. Quid amplius? nihil nisi ut animum ad hilaritatem componas, mœrorem dissimules, dicteria ex transverso, interdum ut soles, jacta, Stoico stomacho digeras, & obliquos calumniæ ictus virtute mascula avertas aut eludas; aut si rectà, & impetu ferantur, frangas & retundas. Sed & ὁ κύκλος τὰ ἀνθρώπινα,

> *Nec si malè nunc, & olim*
> *Sic erit.* ———

Imò nimbi hi & nebulæ serenitatem imminentem (ut res sunt humanæ) præsagire videntur. Tu interim fluctuantem animum firma Sapientiæ ac rectæ rationis saburrâ, & ad omnem statum te forma: dum superatis tandem omnibus constanti animo molestiis, exclamare tibi liceat, vera magnaque voce

> ἔφυγον κακόν, εὗρον ἄμεινον.

In quo voto finio; Deumque rogo ut te euntem in terras quas interfusis æquoribus abjunctas, natura disterminat, comitetur, protegat, servet, & curatis feliciter, à te curandis, reducem te nobis,

& incolumem sistat. Vale clarissimum mihi caput, iterum dico vale, & quando ita in fatis, abi, perfice, redi, ut in solido locatus, pulchrè aliquando stare possis tibi, & tuis.

Delphis Cal. August. M. DC. XXXI. Luculentum *** procerum vidi & legi testimonium, quod valde amicè perhibent, de antiqua, & nobili *** prosapia. Felix qui de avitis virtutibus stirpisque insignibus gloriari potes, sed felicior qui de tuis: felicissima autem familia in qua ut majoris generis splendore nepotibus prælucent; sic nepotes majorum virtutibus non cedunt. Calcar tibi ista sint ad honesta, sublimia, generosa, ut non minus eruditionis & virtutis fama, nomen **** inclarescat, quàm longa seriè imaginum, & titulorum. Ignobiles enim vere illi *Nobiles*, qui nihil lucis habent, nisi à luce *Majorum.* Tu si me audis, lucem à te quoque adfert, ad claram illam lucem.

Nam genus, & proavos, & quæ non fecimus ipsi,
Vix ea nostra voco. ——

& ea quære, unde verum decus, vera nobilitas emanat. Ita fiet ut quantum ad splendorem domesticum, sua virtute addidit pater, tantum ipse ad paternum decus, voluntate nunc simillimus, virtute aliquando præstantior, adjungas. De *Turretino* quid? è vivis excessit, & magnum seculi jubar extinctum est.

JOHANNI CRUCIO *Eccles. Harlemens. Pastori Salutem, & Amorem nuncio.*

Harlemum.

REdiimus salvi, & incolumes domum, in qua omnia etiam salva. Diarrhœa illa vehemens non remisit solùm, sed dimisit. Abeunti laciniam, fateor non tenui, nec penulam scidi. ὑγιαίνειν γὰρ ἄριστον, ἀνδρὶ θνητῷ. Nihil nobis salute

luce antiquius esse debet, nihil vita. Nam bene vivere, nisi vivat, quis potest? Meliusculus nunc sum, & paulatim me recolligo. Sed quis scit, quamdiu me qui jam ad metam eo, melioris hæc valetudinis afflabit aura? Ita enim nati sumus, ut alternis hæc eant,& redeant vicibus: quia catenata inter se, & casum excipit casus, morbus morbum; & ut mare raro quietum est, ventos plurimum & sæpe procellas habet: sic vita. Beati qui hic sapiunt, & memores mortalitatis suæ, multo ante æternitatem commentari, & mori discunt, quàm moriendum est. Similes navi quæ onusta, & in procinctu, primo vento, abitum parat: & captivo qui solem per obscuri carceris rimas, veluti per transennam conspicatus liberationem suam avidè spirat, & sperat. Nam quid hæc vita, nisi instabile stabulum? nisi carcer, cujus tot sunt vincula, numellæ, compedes, quot in ea deliciæ, & blandimenta intra nihil habentia fronti suæ simile? Quæ animam affigunt humo, donec custodiæ hujus fractis tandem morte repagulis, ad æternas illas sedes evolet, æterna felicitate æternùm, & libere fruitura, in ea vita, quæ nec temporum spatiis, nec beatitudinis modo circumscribitur. Rumores hîc sunt de captura *Tamaricæ* à nostris: sed nihil de ea adhuc certi. Quanquam spem mihi faciunt hi prodromi nuncii, fore ut serio surgant res nostræ *Indicæ*: quas jacere jam multorum est sententia, ne dicam votum. Hæc nempe etiam in magnis rerum humanarum vicissitudo est, tolli, deprimi,& dubiis tandem auctibus stabiliri. Sic *Marius* sexto consulatu mendicabat, septimo imperabat. *Scipio Asina* ex consule captivus, ex captivo consul factus est. Idem hic liceat ominari. Desperatio plumbeorum quorundam capitum magnę mihi spei causa est,& quo acriora sunt multorum in hanc *Societatem* odia, eo felicius promotum iri confido, & vel pallente invidia serio aliquando triumphaturam. Vale amicissime

me cognate. Ne enim plura, tempore excludor. Interim me, dum vivo, tuum ama. Plurimum salvere jubebis ocellum *Gratiarum* & *Musarum*, Ampsingium. Swalmius etiam quem plurimi facio, ne abeat insalutatus. Raptissime, Delphis 3. nonas Aug. M DC XXXI.

HENRICO GELDORPIO
Eccles. Amstelod Pastori S. P. D.

Amstelodamum.

QUod tardius, vir clarissime, ad tuas, respondeam importunis meis in hoc pulvere, negotiis imputa, quæ ita me districtum habent, ut penè mei cogar ipsius oblivisci. Interim quàm me affecerint haud facile dixero: tum quod natæ in candido hoc amicitiæ solo, tum quod insignes notis altæ indolis, & suprà vulgum exurgentis. Nihil dabo auribus tuis, sed gloriari ausim, te fere unum esse, in quo & naturæ similitudo, & morum germanitas, affectum meum ita traxit, ut nemini mirum esse debeat, si præ aliis multis, te amem: qui virtutem, & doctrinam eximie colis, & quam in te habes, in aliis excitas. O utinam plures in urbe tua patria, æmulentur hoc exemplum! Semper mihi amata, ab civium ingenium natura rectum, probum, virtuti amicum, & quod caput, *Religioni*. Mores communes si video, non solet, præsertium inter *Mercuriales*, quibus fere una cura est ditescere & litare *Lucrio* suo deo. *Polypo* similes, stupido alioquin animali, sed qui in captandis conchis, incredibili utitur solertia: ita illi quidquid uterque *Indus*, *Arabs*, *Tagus*, *Nilus*, *Tiberis*, *Danubius*, *Rhenus*, *Tamesis*, *Moschus*, *Iber*, *Sequana* divite producit sinu, quidquid Oceano, insulisque omnibus natum, non minori studio, quàm periculo conquirunt: Et ad solum quæstum suum sapiunt, alibi nempe in iis quæ ad *Monetam* non faciunt, pecudes meræ. O curas, ô occupatio-

nes

nes hominum! interea vita labitur, & tales isti nunquam, aut raro, quid sit vere vivere, nisi cum desinunt, vident. Sed apud vos, & vestros, quanta in *Veritatem* illam cœlestem propensio! quantus Religionis amor? quanta fidei orthodoxæ levato *Opinionum* velo contemplandæ, ac tuendæ cura, ne quid detrimenti capiat? aut de puritate ejus quidquam decedat? Etiam in summo contentionum æstu, & partium in eam sævientium, imaginario triumpho. Ita nempe Deo visum exercere suos, & accensam Veritatis facem agitare, dissensionum flabris, ut eò clarius splendescat, quò densioribus errorum tenebris, & caligine circumfunditur. Palmæ similis quæ oneri non cedit, nec intra flectitur, sed contra pondus assurgit. Et ut flamma firmior non erumpit unquam sine fumo: sic nec illa sine nube, & nebula aliqua livoris, aut calumniæ. Hoc si omni ævo, qui non isto factionum, & partium pleno, & cum inferorum carceres aperti, ad conviciandi licentiam, obtentu, & velo pietatis. Nunc enim si unquam impune grassatur illa *Erynnis*, admissisque equis lascivit, & currit ut in suo circo. O Patria, ô mores! Quid tamen est, si veritatis, & Religionis causa petimur? Cum Poëta dicam,

Ἀεὶ πιεστοί με πόλεμοι διώκουσιν.

Salutaria quippe nobis hæc dissidia, pugnæ, certamina, quæ dum Ecclesiam Dei vexant, Ecclesiæ militant, & Deo. *Ut enim in exercitu varii affectus militum sunt, & hunc præda incitat, hunc gloria, illum odium, omnes tamen pro victoria, & Principe pugnant:* Sic illi in Religione discordes animi, Deo famulantur, & *inter varios fines, veniunt tamen ad hunc finium finem.* Vides hæc mecum vir eximie, & miraris. Unde enim ille zelus in multis, legendi, & scrutandi Scripturas? ille in mysteriorum etiam difficiliorum indagine fervor, illa in plebeiis, & pene pueris, fidei constans orthodoxia, nisi ab hoc fonte? Quæ omnia sub alto

pacis silentio fuissent consopita, nisi ab hoc contentionum vento afflata, acrius exarsissent.

Quod, quid in publica fama, publicam omnium benevolentiam, & favoris auram demereri, nulli unquam homini datum, imò nec ipsi DEO. Interveniunt semper hic Aquilones aliqui, aut Cauri, qui suave spirantes Favonios turbant. Parum hic, aut nihil tranquilli:. Et ut πόνος πόνῳ πόνον φέρει: ita fretum illud altercationum semel ingressis, alius semper (ut sunt mores, aut ingenia) ex alio labor, alia ex alia lis, quasi renascentia Hydræ capita. In pugnam hanc compositi sumus, cum seculi ingratitudine, & *Novatorum* protervia, hominum dico insanientis sapientiæ, qui nimis intelligendo faciunt, ut minus intelligant, & belli materiam non aliter secum circumferunt, quàm Cæcias nubes. Et hæc felicitas nostra est, hæc pax, Vatinianis (ô seculi labem!) odiis malevolorum conflictari. qui sub Veritatis fuco, Veritatem validè & impugnant, & produnt, effusis in eos conviciorum plaustris, qui eam defendunt, ut per latera eorum Religionem petant, cui tamen unicè litare se gloriantur. Sed bona conscientia antistat facile, omnium molorum vel susurris, vel calumniis. Quid, quod una hîc Victoriæ ratio est, aspernari, καὶ τὰς τῶν διαβαλλόντων βλασφημίας ἔργῳ ἀπολύσασθαι. Ut enim strenuus, & generosus miles, levia & circum galeam, & aures crepitantia tela contemnit: sic vir sapiens, & altæ mentis, obtrectationes, & convitia. In bonos, & innocentiæ clypeo tectos, cum feruntur, non tamen feriunt. Et *ut locis levibus, & politis, sordium vix aliquid adhærescit: sic ægrè calumniarum aliquid, vita, & animæ puriori.* Ignem vides, flammas mihantem, & incendia? conjice in aquam continuò restinguetur: sic falsum crimen in animum innoxium, & mali expertem. Ecclesiarum faciem cum intueor, & ancipitem (ut scribis) rerum nostrarum statum, fundamenta cum Religionis, tum Reipublicæ,

blicæ, imis convellere sedibus, minitantem, non possum mehercle quin graviter ingemiscam, & boni omnes mecum, qui suis pretiis momenta rerum ponderant, atque in tristissimo hoc viscerum Ecclesię laniatu,& doctrinæ salutis corruptela, illud Poetæ vel centies regeram, & ingeminem; *Heu pietas, heu prisca fides!* Consimili enim hodie modo, *Religio* colluctari videtur, quo virgo illa apud Plutarchum, quæ inter violentos rivalium complexus animam miserè exspiravit. Hìc quid agas? animum despondeas,aut perfida levitate deseras stationem, & munus assignatum à Deo? Apage vocem illam, apage mentem. *Turpis est navigii rector cui gubernacula fluctus eripit, qui fluctuantia vela deserit, permittit tempestati ratem: at ille vel in naufragio laudandus, quem obruit mare, clavum tenentem, & obnixum.* Occurrendum, mi *Geldorpi*, occurrendum huic contagio, quod jugulum Religionis petit, imò & animam; & obnitendum quà linguâ, quà calamo, violento huic torrenti, ac ne latius irrumpat objiciendi immoti illi aggeres Scripturarum; & *Veritatis* obices ac repagula. *Nauta in tempestate, & cum mors ante oculos, omnia tamen facit, fractoque etiam velo, aut malo navigat*, & si cadit, non cedit. Et nos in hoc contentionum solo,deficiat animus?quorum licet navicula plusquam decumanis pulsetur fluctibus, integra adhuc, & firma præsidio Christi ad portum tendit, & laborum metam. Tu vir eximie, & indefesse in sacra hac palæstra, Athleta, sudores tuos, te, & quidquid in te est animi, virium, constantiæ, fidei, Gymnasiarchæ tuo devota, in solidum nobili huic causæ, & studio bonarum partium impende, pedem pedi oppone; securus ὅτι παρά σοι τὸ καλόν.

Quid proceres, vanique ferat, quid opinio vulgi, pravissimi rectè sentiendi magistri. Nihil in famam labora;sequatur vel mala,dum bene merearis. Et si, ut in fabula actum, extremam vitæ partem

tem decet esse perfectissimam, quò altius in eam vitæ ætatem progrediêre, quæ nostri finem facit; eo acrius tibi adnitendum, nec in tam illustri certamine, lingua tibi cadat, aut animus. Magnis telis magna portenta feriuntur. Voculas plebeculæ, rectæ voluntatis conscientia, officiique fiducia contemne, & quid leves ineptique homines; quid famæ prædunculi (ut caccëthes est hujus ævi) de te sentiant, aut loquantur, non est quod tantopere cures. Nam ut capræ, & coturnices venenis saginantur: ita quidam conviciis & maledictis; cumque factis obstare nequeant, conantur linguis, & spargunt verborum levia ista tela, atque id eminus, ut *Parthi* fugientes. Tu illos, altior omnibus injuriis supernè despice, & indignatione tua indignos, infra iræ tuæ majestatem pone, more magnæ feræ, quæ importunum catulum stolidè adlatrantem præterit, nec dente, aut pugna dignatur. Famę satisfactum puta si muneri tuo satisfeceris; & vel à me disce, honoratissimum esse Victoriæ genus, in eo certamine superari. *Ingens* enim *animus, & verus æstimator sui, non vindicat injuriam, quia non sentit; & maledicta spreta exolescunt, si irascaris, agnita videntur.* Interim sperandum bene, dum benè agitur, rogandusque *Concordiæ* & *Pacis* DEUS, ut dispersa colligat, disjuncta uniat, & densis dissidiorum nostrorum nebulis dissipatis (hinc enim illæ lachrymæ) serenum illam, & lætum tranquillitatis Solem nobis redonet, in quo tanquam Palladio securitatis, apricari nobis liceat. Nobis dico, quibus nullus unquam dies optatior affulgebit, quàm qui *Pacem bonis* omnibus exoptatissimam nobis restituat, pertæsis tot acerba casuum, & calamitatum, unàque eos qui in hac tristium temporum scena divisi à nobis, & quasi æstu quodam abrepti violentæ tempestatis. Ecclesia enim tranquillæ Reipubl. veluti succulento feracissimæ arboris trunco feliciter inserta, suavissimos fidei & pietatis fructus, ubertim proferre solet. Ubi

contrà

contrà perpetuis diſſidiis agitata, & diſcordi libertate laſciviens, (haud ſecus ac vitis braſſicæ juncta) paulatim magis, ac magis degenerat, & horrendum ſqualorem ſenſim contrahit. Ita eſt, mi Geldorpi. Verſat nos & præcipitat traditus per manus error, alieniſque perimus exemplis. Tu Deus populi tui quæſo clementer miſerere, & compoſito hoc triſti in Eccleſia duello, quo tot per annos Patria noſtra veluti pertinaci tabe colliditur, caliginem hanc, nebulaſque diſpelle, & eorum cauſſas, *peccata*. Quæ adeò apud nos non deſinunt, aut minuunt, ut augeri, & accumulari mihi videantur, unà cum pœnis, nec in uno alterove, ſed apud plerumque ordinem, ætatem, ſexum. Vale, & nos ama. Triglandio ſtrenuo illi VERITATIS vindici, cujus nomen merito colunt, quicunque rem Eccleſiæ ſalvam cupiunt, intimam à me ſalutem. Datum Delfis III. Nonas Auguſt. Anno M DC XXXI.

ANDREÆ RIVETO *S.S. Theologiæ Doctori, & Profeſſori,*
S. D.

Lugd. Batav.

EPiſtolam tuam libens vidi candidi, & proni in me animi teſtem. Quid niſi ſummam humanitatem, in tanto doctrinæ faſtigio, ſpirat: atque eam inſitam animo, non efficitam aliunde, aut fictam? amplector hunc affectum, Vir magne, qui ſe toto ſinu effundit in litteris. Quid rependo? hoc unum quod poſſum, gratias; & quidem tot (fas ita loqui)

——— quot Oceani latitant ſub gurgite piſces;
Quot volucres agitant celeres per nubila pennas;
Quot nutrit vaga terra feras, quot ſidera cœlo,
Cernuntur nitidam circum rutilantia Lunam,

Fateor animo, gratius mihi nihil accidere poſſe, doctorum amicitia, quam non permutem (quamdiu

diu mihi hæc mens) cum omni gaza Persarum, aut Indorum. Quid enim hæc? vana omnia, & in casu posita. Quid illa? perennis, firma, stabilis, comes virtutis, & veræ gloriæ; illamque amplecti, quid est nisi sublimia, pro vilibus his, & abjectis meditari? & sese terris subductum

Stellis inserere, & concilio Jovis?

Ita est, & in hac sententia boni omnes mecum. Quid enim insignes hodie viri, nisi lumina, & stellæ, dati in tenebras hujus ævi? atque ut diu sint, opto. Nam bona fide quid optimarum rerum, artiumque nunc amor? languet, ut ipsæ res optimæ, & quidlibet in pretio magis est quod vanum. Et quis horum finis? ignorantia bruta, & barbaries. Laudes quas nuperis meis jure tibi detuli, ne parcè quidem agnoscis. scilicet hæc liberalibus, & magnis ingeniis agnata est modestia, ut more ficus aut vineæ, sub humilitatis foliis & pampinis, naturæ dotes tegant, & si quæ ipsi splendidiora in se esse dona sentiunt, non tamen efferuntur, ut quæ à primo illo fonte bonorum manare sciunt, id est Deo; Agamemnonis illius Homerici memores, Εἰ μάλα καρτερός ἐσσι, Θεός πȣ σοί τό γ' ἔδωκεν. Itaque intrà modestiæ limites, meritò se sistunt, nec evehuntur vanitatis ulla aura. Sicut enim ad coruscationem, aut majorem lucem, oculos claudimus: sic illi animum ad honoris hunc splendorem. Ex hoc fonte promendum est, quidquid probabitur Deo, nec alia benignitatem ejus provocandi ratio est, ut dona donis cumulet, quàm si se demittant. Vetus & nostrum ævum excute, non aliter leges, videbis, audies, ac ne longius abeas, exemplum vel à te sume. Arduas sustines provincias, nec feriæ tuæ in uno, occupantur curæ; sed partem laborum tuorum sacra sibi vendicant pulpita, partem Academia. Quorum alterum totum exposcit hominem, & quidquid in homine virium est, & industriæ. Sed quasi hæc parum sint, ne quid ad explendũ laborum tuorum, addo & honorum,

cumu-

cumulum deesset, oblata tibi nuper tale nil cogitanti, magni *Principis* filioli regendi, & instituendi cura. Immensæ fateor laudis, & artis opus. In hoc enim genere muneris, versati sunt sublimes olim viri, *Socrates, Plato, Aristoteles, Seneca,* & ut verbo dicam sapientiæ proceres,& majorum gentium Philosophi qui in juventute moribus, & literis formanda,occupari voluerunt. Et certe cum ab hac reliquum vitæ pendeat, in omnem ætatem providet, quicunque huic consulit. Quid enim Respublicæ, sine hac institutione? quid populi, quid gentes? barbaries mera, tenebræ, & quod non dico. Quid spei in hac nostra, si ista negligitur: imo, quia olim neglecta, fortasse hinc tristes illi lapsus rerum quos dolemus, & morum in deterius euntium labes. nec (si quid auguror) medicina aliunde huic malo; nisi à juventute benè educata. Quam si tanti interest à puero formari, & severiore disciplina imbui, etiam in plebejis, quid de Principum liberis statuendum censemus? Et quid æque, imò quid aliud, ad eorum felicitatem pertinet, quàm ut ipsi discant sapere; & ea pueri à bonis, ac doctis hauriant quæ grandes non sint ab assentatoribus audituri. Nam si tanta solicitudine parentes non omnino stulti, puerum educant, unius prædii hæredem, quo tandem studio, qua cura educari par est eum, qui non unis ædibus, sed tot populis, tot civitatibus, instituitur, aut omnium olim commodo futurus vir bonus, aut omnium exitio, malus? Illos enim rideo, male feriatos, qui existimant Principes à nulla re magis abesse debere,quàm à libris,& studio sapientiæ: perinde quasi hæc duo ex diametro inter se pugnent *sapere, & Principem esse*: cum ita inter se nexa sint,ut si alterum alteri adimas,nihil jam relinquas præter inanem Principis titulum. Vidit hoc fabulosa olim Vetustas. quæ in asininis MIDÆ auribus, in aureo tribunali sedentis, sceptrum manu tenentis,quid aliud adumbrare,&

vivis

vivis quasi coloribus depingere voluit, quàm hebete, & crasso sensu Principem, qui nullis literarum, nullis artium præsidiis instructus Reipubl. administrationem inseliciter, atque indigne tractet? Cenotaphiorum instar, quæ mole magna, non re, nomina tantum,& stemmatum imagines ostentant,intus vacua. At è Principe literato, & Christianè instituto,quantus in universam Rempublicam manare fructus solet?quanta in patriam salus,in populum felicitas, in cives splendor, & decus,in leges autoritas,in omnes denique quanta tranquillitas,& Pax?Vnus ad clavum gubernator navem regit, & servat; unus Imperator exercitum;unus pastor gregem.Idem hîc.Vnius Principis prudentia,ac virtus toti populo salutaris est. Non alia olim ratione adducti prisci Heroës, in disciplinam doctorum filios suos in ipso surgentis pueritiæ flore, & prima pudoris purpura, studiose tradiderunt. Alexander enim nomine, & re verè magnus magnū illum *Aristotelem* præceptorem habuit; *Alcinoum* Ulysses, *Chironem* Achilles, *Nestorem* Agamemnon, *Telemachum* Menelaus, *Polydamantem* Hector, *Simonidem* Hieron, *Xenophontem* Cyrus, Alcibiades *Socratem*, Dionysius *Platonem*, *Isocratem* Nicocles, *Senecam* Nero, *Plutarchum* maximus principum Trajanus; & optimum sui temporis, doctissimumq; virum,duo illi Theodosii filii, Honorius & Arcadius: unum ex omnibus dignum cui tantos pater Alumnos, in gremium traderet,simulque appareret, cum felicitate natalium,certasse curam educationis. Horum exemplum æmulatus maximus Princeps, non minorem filii curam, & rationem habendam esse putavit,quàm illos suorum habuisse,historiarum testantur monumenta. Doctorem enim juventutis, ejus, & Doctorem eum delegit virum cujus exercendæ,cum eruditioni, tum virtuti, dignior non potuit decerni palæstra. Nempe ut olim ferunt Alexandrum magnum illum domitorem terrarum,

rum, & *Orbis* candidatum, noluisse pingi nisi ab *Apelle*, nec sculpi nisi à *Lysippo*; sic nec filium suum fingi, & ad summæ fortunæ cultum erudiri, nisi à te: ut videlicet hoc ei sis, quod olim Philippo Macedoni Parmenio, quod Octavio Cicero, quod Dario Zopyrus. Non blandior, vir clarissime, expers eo more sum, & apud amicum amicè, id est verè loquor. Et vin' sensum meum interiorem tibi dicam? Gaudeo & gratulor utrique. Tibi nobilem hanc curam; Illi tam auspicatam, ab ipsis pene incunabulis institutionem. Quam si tenella hæc ætas hauriat, & aulicæ ferant auriculæ, tempestivum laborum tuorum proventum, à tuo exspectamus Autumno. Neque falles exspectantes, quandoquidem nos in spem erigunt, cum prudentia tua, & in obeundo hoc munere dexteritas, tum in hoc tenero Sapientiæ, & Virtutis *Alumno*, insignes naturæ dotes, quæ vel in ipsa se exerunt corporis figura. Ut in isto rerum apice eximia ista nobilitate, superbissimisque stemmatis architectrix natura, corpusculum illi dedisse videatur, veluti arculam quandam omnibus Venerum, & gratiarum muneribus condecoratam, ne scilicet non haberet pulcherrimum domicilium animus pulcherrimus; nec pulchra domus, pulchrum hospitem. Ita Pythagoram, Platonem, Scipionem Africanum, qui ob divinas animi dotes, supra humanæ sortis aleam fuisse, crediti sunt egregiam, decentemque formam habuisse notat Antiquitas. Cur? quia bonæ mentis aut argumentum, aut certe adjumentum esse solet. Adeo videlicet, cognatæ res sunt, corpus, atque anima, ut alterius habitum altera sequatur, ac mentis quidem bonitas in ipsa cutis specie renideat. Rursum corporis habitus, divinæ (ut ait Poëta) auræ particulam vicissim afficiat, ut quæ corpori penitus sit illigata. Sicut enim sub *Auroræ* adventum, fulgor quidam tremulus, in montium cacuminibus ludit, qui venturum jam solem prænuntiat: Ita for-

vexerit. Literarum vero, & morum *Rivetum*, virum, incertum an gravitate morum insigniorem, industria promptiorem, eruditione clariorem. Qui ipso prope cum lacte, auriculis tenellis eximia sapientum monita instillet, mentisque recentem testulam, purissimo Musarum succo imbuat. quæ odorem suum in omnem usque vitam sit redditura, ac pectusculum istud rude adhuc, & in quemvis habitum sequax ita formet, ut contrà Circes pocula, id est aulæ illecebras, tanquam ægide Palladis, præmunitum, feliciter Patriç succrescere possit. Hęc vota nostra, vir eximie, & bonorum omnium. Hic quoque finis tibi, & scopus, in quem literati tui labores dirigantur. Hæc una felicitas optanda Magnatibus, qua sola fere carent. Quid enim refert Principem bene natum, nisi & benè instituatur? Bene autem instituetur, si tum cœperit cum se nondum Principem esse intelligit, id est, cum in aulicis adhuc artibus tyro est, & per ætatem tractabilis, qua fingendus est talis qualem eum parens velit esse in posterum, & filium bonum, & optimum Principem, idoneumque curarum, ac imperii hæredem. Nec enim convenire cuiquam imperium ajebat Cyrus, qui non melior esset iis quibus imperaret: ratus nimirum id quod res est, inde potissimum in vulgus oportere, manare, recte vivendi, vel formas, vel incitamenta. Quis autem non videt, quanto utilior Patriæ princeps, qui seculi sui mores instaurat, quàm qui regni terminos profert: qui labantem vitæ disciplinam fulcit, quàm qui collapsa restituit mœnia? Idque facit non tam imperio, quàm exemplo. Neque enim prorsus alia censura tam efficax ad publicos mores emendandos, quàm Principis undequaqve inculpata vita. Peritos inserendi, & inoculandi agricolas, natura docuit taleas in truncum inditas, muniri argilla, stramento, intrita, oportere, donec justum arbor collegerit

robur.

robur. Tu idem fac in hac planta, ac de patre, patria, populo bene merere, & quod palmarium, de DEO, apud quem præmia tibi à tam laudabili instituto. Quod & olim loquetur posteritas, & inter rarissima seculi exempla recensebit. Et sicut arborem qui posuit, fructus ex ea cum voluptate carpit; sic tu hæc præmiorum gaudia ex eo, qui si non satus ex te, tamen ut sic dicam, insitus, & in meliorem quendam succum, directione, & doctrina traductus. Sed quid ago? *Agamemnon* apud Homerum cum alios ad prælium animasset, ad Ajaces veniens, negat se id facere, neque etiam decere, apud ultrò sic promptos & paratos: sic ego in te stimulis parco, eorum non egenti. Vota addo tantum. Serva ô Deus primam illam spem tanti nominis, & delicias & amorem populi, firmamentum Auriacæ domus, ingens illustrissimæ Nassaviorum prosapiæ pignus, ut Patriæ crescat, qui PATRIÆ natus est, & longo intervallo famam Majorum, facinorum suorum eminentia superet, & antiquam illam Auriacæ virtutis indolem seculis deponat, consecratam Annalium perennitati; *Ac nisi cum senior, pluresque expleverit annos, Ætherias sedes cognataque sidera tangat.* Delfis 9. Kal. Septembris M. DC. XXXI.

DANIELI COLONIO
Collegii Gallici Regenti
S. P. D.

Lugd. Batav.

Filium incomitatum literis meis ad te redire, nefas duxi. Tardius fortasse quàm aut officium meum fert, aut exspectatio tua, sed dabis hanc veniam ergastuli nostri occupationibus, in quo alius semper nobis ex alio labor, turbæ, vexatiunculæ, curæ quæ ita districtos nos habent, ut vix horulam mihi suffurari detur alloquio huic litterario. O quietem hac in parte nostram, ô tranquil-

quillitatem! Sed, quid nisi feramus, & ferenda ideo vincamus, distractæ hujus vitæ tædia, & implexos labores? Nimirum ut qui semel navim ingressi sunt, & in altum provecti non in suo sed ventorum arbitrio sunt, nec redeunt ad terram cum volunt, sed cum possunt: sic nos qui Scholam. Tenet illa sæpe invitos,& in nobiliorum curarum campo liberius expatiantes, importuna retrahit, & volvere cogit Sisyphium hoc saxum. Similes equis, qui alligati molæ asinariæ, multum quidem se movent, at parum promovent, & unus semper iis in circo labor, eadem per vestigia,in orbem rediens. Curarum hic satis,& laborum imo plus satis, & in iis una, & perpetua crambe,ac *Penelopes* tela, cujus nunquam est finis. Quid faciam? Patior. ita enim nati, & tritum illud cum animo deputo,

Sis asinus quemcunque asinum, sors aspera fecit.

Sed quorsum ista? ut producam, & paulisper tecum fabuler. Candidatus noster hic penso suo feliciter defunctus est. Placuit non solum obesioris naris vulgo,qui externis omnia metiuntur,sed & primariæ dignitatis apud nos viris, quorum in his tyrociniis exspectationē superavit. Quo quid optatius mihi accidere potest, ad metam eunti? Nam ætas nostra(cur dissimulem?) paulatim labitur, & vergit ad occasum. Quem eò contentius exspecto,quod orientem alium nunc solem video qui occidentis aliquando,cursum teneat & spatiis me propioribus insequatur.O utinamDeo visum! Metam votorum attigero. Sed in hoc novitatis applausu, ego hortari eum non desino, ut modestia illi ante oculos, & demissio animi, quæ fundus virtutum omnium, & fundamentum. Nam facile alias,juventus blanda credulitate inescatur, & laudata identidem,nescio quo animum φιλαυτίας,& sublimioris de se opinionis palpo demulcet, ut eam se jam credat, quam tractu temporis futuram, si vix spero, saltem opto. Unum dicam,

& li-

& libere, princip.a mihi non pœnitenda videri. Methodus quam sequitur trita est, & aperta: habendæ concioni lucem præferens, & facem. Res & materia lecta satis, & ad rem, imo in rem: ex textu ipso petita, & qua tum illa fert ætas judiciose in applicatione locis attemperata, & personis, nec tam fronte, & pompa speciosa, quàm commodo, & usu. Dictio illi simplex, nativa, facilis, in ore nata, plus docens quàm dicens, & qua si fieri posset, quid sentiat, ostendere, quàm loqui mallet: quæ tamen & elegantiam suam habet, sed aliena ab iis qui sesquipedalia verba in populum projiciunt, & ampullas. Quod non probo. Nam cibi illi optimi habentur, qui condimentis non egent. Et ut mulieres tum maximè ornatæ sunt cum ornamenta negligunt: ita in concionibus pro populo (quæ veræ homiliæ) nihil æque arridet genio meo, nihil mei magis est palati, quàm sermo fluens molliter, & qui inaffectata simplicitate, & nativa pulchritudine assurgit. Veritas enim mangonia odit, & fucum, nec longè mihi à vero abire videntur illi qui hanc unam de summis eloquentiæ virtutibus esse judicant, θυμῶν τῇ σαφηνείᾳ, ἢ ἁπλότητι. Jam pronunciatio ejus si rogas, qualis? lenta, & naturæ ductum sequens, gestus compositi ad modestiã, nec minus decenti verecundia, quàm honesta laudabiliq; fiducia temperati, quæ omnia in candidato nostro crescere, & crebra exercitatione roborari, intimum meum est votum, nec eorum quidquam mala consuetudine immutari. Ut enim in cithara, si vel unica fides discrepat, concentus, & harmonia tota perit; sic *Oratoria*, si quid horum delinquat. At verò quia pronuntiatio, *Concionis* anima est in qua, ex κακοζηλίᾳ facilis est lapsus, quæso te & obtestor per amicitiæ fidem, per communia Musarum sacra, per si quid amas Crucium tuum, ut serio hanc in eo formare, atque excolere digneris. Mirum quid possit & quantum dicenti conciliet, gratiam, si naturam ducem habeat,

beat, & artem. Naturam dico, quæ omni affectationi inimica, & histrioniæ, nativam simplicitatem amat. Artem, quæ vitia naturæ corrigit, & nævos. In utroque quantus sis, conciones tuæ cotidianæ satis prædicant, & vel unus mihi, videris, qui vocem, linguam, actionem ita moderaris, ut sequi te didicerint, & obsequi, quoquoversum, & in quamcunque formam molli, & facili fræno à rectore suo, pro re nata flectuntur, & queis posses vel

——— *impia*
Mollire Thracum pectora.

Loquor ex animo, nec ingenium mihi factum ad assentandum, sed candidum, & quod alienas virtutes sive dotes videt facile, & visas amat. Meliorem dicendi magistrum habere non potest, nec feliciorem eloquentiæ formatorem. Quem si affinis earum rerum quas fert adolescentia, imitari conetur, & semina ista in se sparsa, à magno Agricola, sub cura tua, & cultura foveat, & maturet in frugem, est unde patria messem sperare possit non contemnendam. Tu, vir clarissime, qui prolixius omnia præstas, quàm polliceris, fac ita sit, & ut gratiam quam hîc merêris nunquam satis referam, habebo tamen dum vivam. Eximiam tuam erga me voluntatẽ multis in rebus sum expertus, in quibus non σημεῖα se prodiderunt, sed ἀναμφισβήτητα τεκμήρια propensissimi amoris, & benevolentiæ, quam nec nunc defuturam in ipsa institutionis coronide, certò mihi persuadeo. Vale vir spectatissime, cum uxore carissima, & liberis. Heinsium primarium seculi virum, & cognatum tuum de Dieu amicum mihi εἰς ἀκρέτατον, saluto & obsequia defero. Dabam è musæo nostro, postrid. Kalend. Septembris M. DC. XXXI.

ANDREÆ COLVIO *Ecclesiæ Gallicanæ apud Dordracenos pastori* S. *precor.*

Dordracum.

INopinata mihi accidit nuper ſcriptio tua, ſed grata. Quid enim illa niſi affectum in me, & benevolentiam ſpirat? In me tantum? in noſtras etiam Catecheticas lucubrationes, quas ſuave mihi fuit non mentior, à te probari, & lætatus ſum amico tuo de iis ſive errore, ſive judicio. In gratia & fama eſſe velle apud homines, homini natura inſitum eſt, ſed magis apud eos qui utramque & merentur, & habent. Tu mihi es, amantiſſime Colvi quem eruditio, candor, humanitas, ita commendant, ut in gratia ſis apud tuos, in fama apud omnes qui te norunt, & genii tui ingeniique dotes. Itaque amicitiam tuam quam ſic ultrò, & tam benignè mihi offers, amplector, imò exoſculor; igni ſimilis qui facile comprehendo, ubi materia apta ad honeſtiorem flammam.

Vis dextram fidei meæ teſtem? Hic habes, etſi coram, ipſam etiam dare, & jungere mihi ſpes eſt, cum ego ad vos aliquando excurram. Interea mutuis nos literarum officiis proſequamur, etiam nullo aut levi ſcribendi argumento. Haud rarò enim accidit ut nihil dicentes, aliquid tamen dicamus: & *ut in fidibus eſt quædam manus aberratio ſine arte, in qua tamen ars: Sic in epiſtolis argumentum, quandoque eſt, ſine argumento,* & in ipſis literis quę levioris videntur momenti, aliquid eſſe ſolet, quod rem habeat, & pondus. Quid quod uſu compertum habeam nihil eſſe fœcundius ingenii, benè natis, & arte cultis, cum ſeriò excutimur. Sed quæ ſodes ſcribendi materia deeſſe poteſt ei, qui

Πολλῶν ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα, καὶ νόον ἔγνω?

Italiam vidiſti terrarum illud delicium, & comitatis

tis omnis, atque elegantiæ matrem; & inter tot Italiæ urbes, *Venetias*, orbis illud miraculum, & mundi panegyrin;addo & urbium augustissimam, si frequentiam spectes, si togatos patres, & venerandam senio turbam: si splendorem ædium, si opes, si merces, quas *Europa, Africa, Asia* videt. In qua dum commorari tibi datum, quanta ex tam vario hominum indigenarum,exterorum, *Græcorum, Judæorum, Persarum* confluxu, obtulit se in linguis, & omnigena rerum scientia, proficiendi occasio? quantum studiis accessit robur & decus? quanta animo prudentia, quanta moribus comitas? Nam ut inter tot hominum millia, nullæ facies sunt per omnia similes, nec ullæ voces: Ita suum cuique ingenium,suæque cuique dotes. Ex quorum affatu & consuetudine, haud parum formari solent illi qui in desultorio hoc vitæ genere, doctrinæ quæstum amant, & aucupantur. Hunc suscepti itineris tui finem fuisse nullus dubito, & curiosos illos qui peregrinari amant;non ut ingenium colant, & judicium forment, sed vario locorum, atque urbium adspectu oculos pascunt, rideri à te scio, & sperni. Similes chamæleonti, qui non alio pascitur alimento, quàm aëris,& idcirco hianti semper est ore:Ita illos aura novitatis alit, neque quicquam captant præter inania oblectamenta.Quid tu? Certe magna mihi de te spondeo, suprà multos qui nunc Italiam vident, & vident tantum, & quorum oculi, & pedes peregrinantur,non animus.Qui nisi literata prudentia crescat, & amore virtutis,,hili non fecerim, peregrinationem in exteras gentes. quæ tum demum cum laude instituta est & fructu, cum ab ea doctior quis redit, & ad vitam sapienter instituendam paratior. Alia mihi crede fumi, quisquiliæ, nugæ. Hæc sola peregrinanti gratiam conciliant,animosq;erigunt φιλομαθῶν,ut parentibus, amicis,patriæ, quas habent dotes in solidũ devotum eant.Sed & illud fateor ingeniis infelix

hodie esse ævum, foris, domi: Quoquòversum enim oculos flectis turbata omnia, & squalori, ac barbariæ proxima. Foris, quàm tristis hodie *Europæ* facies? quot & quanta ubique bella, strages, depopulationes, incendia, lanienæ? & (ut solet) quanta ex his latrocinia? Quanta vitiorum omnigenûm cohors, ex armorum licentia? quæ torrentis instar, fractis modestiæ omnis ac pudoris repagulis, totum pene orbem Christia[n]um inundat. Domi. Prurigo illa de Religione dissrendi, quæ jam in morem, & penè dicam laudem venit, & quæ, (sicut illi morbi qui grassari populariter à Medicis dicuntur,) pessima contagione passim jam penetrat, quid non peperit malorum? Quanta & quàm tristia ex hac Lerna prodière dissidia? Quanta distractio animorum? Hinc quot dentata scripta, minaces paginæ; quot convitiorum plaustra? Quantum ex hac Tisiphone turbarum, & contentionum? Quàm internecina quoque hodie, & Vatiniana multorum sint odia, violatis etiam sanguinis, & proximitatis vinculis, nec non naturæ, honestique respectu, quis tam nullo præditus est sensu, quin fateatur? Quò fit ut ægrè se attollant, aut exerant rectiores mentes, atque inter tot remoras, & obstacula si non planè jacent, torpent saltem, & languent liberalia ingenia. Quis enim nisi omnem humanitatis sensum à se penitus abdicavit, hæc audiat sine luctu? videat sine lacrymis? cogitet sine gemitu, & suspiriis, sic ruere in perniciem omnia, & fere negligi, ut navim quæ permissa ventis? Ita *Alecto* hæc, vel *Ate* res nostras infestat, nihilque publicum, nihil privatum, intactum relinquit. Dira mehercule clades, & vere Cannensis! Nunquam enim patria nostra tristiori fato perculsa est, nunquam Ecclesia. Quæ dum in armis tot annos invicta stetit, adversus communem hostem, ruinam minari videtur, ab iis qui innovare, & turbare, hodie non desinunt, sub specioso obtentu pietatis. Sed quæ,

obsecro

obſecro te, pietas obtendi poteſt Thyeſteis illis iris & jurgiis, quæ ego ſic odi ut nemo magis *Orci* portas? Quæ Religio, ubi diſſidia, contentiones, odia, dominantur, non ſpiritus pacis? Ubi victoria quæritur, & affectuum trophæa, non populi ſalus; triumphus, non veritas? & dum collatis ſignis utrinque dimicatur, peſſum eunt, & cadunt ordo, veritas, diſciplina, Eccleſiæ Chriſti ſtabilimenta, & columina? Viderint qui hodie tam calide hæc miſcent incendia, tamque obſtinate hæc turbarum molimina ſtruunt, ut vix aliter litare ſe putent his ſacris, viderint inquam, quam Deo motæ ſuæ tragœdiæ rationem ſunt reddituri: qui velo levato hos aliquando, qui nunc glorioſis inimicitiis inclareſcunt judicabit *Eroſtratos*, & publico malo natos factionum artifices. Ut enim vinum dilutius magis provocat vomitum, quam vel aqua ſimplex, vel vinum merum: ita mentior, niſi Deo intolerabilor eſt protervia, pietatis ſimulatione incruſtata, quàm ſimplex, & aperta malitia. Tu mi Colvi remove te ab hac Charybdi, quæ multa, & magna ingenia abſorpſit: fieri enim non poteſt quin manus inquinatas habeat, qui picem hanc tangere inſtituit: *Chi tocca la pece, s' imbratta le mani.* ϗ ἀμήχανον τὸν διατριβόμενον τοῖς ἀσβολημένοις, μὴ ϗ αὐτὸν ἀπολαῦσαι τῆς ἀσβόλης. Sed imprimis, ab iis cave, qui inſuſurrant, & ſub Religionis obtentu Religionem convellunt, produnt, proſtituunt. Nam ut hiſtriones, Principum perſonam agunt, habitu, geſtu, ſermone ſimiles, introrſum nihil eorum habent. Tales iſti. Sed & robur hic indue, & quam ſuſcepiſti provinciam tuêre, Veritatem aſtrue, defende, propugna, & graſſanti huic contagio viriliter obſta. Chronici iſti Eccleſiæ, ex novitatibus, & diſſidiis morbi, ſcis quam concitato pede veniant, ex levi ſæpe cauſa, & plumbeo, ut ſic dicam abeant, tamque alte ſe inſinuet hæc Eccleſiæ gangræna, niſi malo tempeſtivè occurratur, ut nullus tandem remedio

 ſit

fit locus: ſcintillæ ſimilis quæ in aridam materiem incidens facile comprehendit: aut navi quæ undique laxatis compagibus aquam trahit, qua pereat. Sed quo deſperata magis ejus eſt ſalus, eò promptior tuus, & bonorum omnium in ea curanda ſit animus. Nec ſi vel elementa ipſa ruant, & vaſta hæc mundi machina redeat in ſuũ chaos, alia tibi unquam mens. Memento cui in hac militia dixeris ſacramentum, ſub cujus vexillo milites, in qua ſtatione, & à quo Imperatore collocatus, quid Chriſti cauſa, quid Eccleſiæ, quid muneris tui ratio, quid conſcientia à te flagitent, quid cura animarum. Ut ſerpentes poſitis exuviis redire dicuntur in novam virtutem: ſic ego Eccleſiam poſitis his odiis, peſſimis conſulendi arbitris, redire optem in novam vitam. Cui enim bono contentiones illæ, jurgia, ſimultates, niſi ut *teſta teſta* (ut eſt in adagio) *collidatur*? Quid? nonne vident illi qui hodie otium in turbis, in naufragio portum quærunt, diſſidia noſtra, eſſe *amicorum diſpendia, hoſtium* (ut cum Hieronymo loquar) *compendia, & publicæ iræ divinæ incendia*? ut taceam quàm nullo jure, pravo more, peſſimo exemplo. Contentiones enim illæ quid ſunt niſi ſatellites ſeditionum, & flabella Satanæ, quæ ad bella ſæpe & ſanguinem gliſcunt, & quibus pacis ille, & concordiæ capitalis hoſtis, partes inter ſe diſſidentes in mutuam perniciem accendit: non aliter quàm canes duo commiſſi, à prætereuntibus, lingua, manu, pede, acuuntur in pugnam? Sed contraho vela, nec cymbulam committo tam turbido mari. De ſtudiis ſi quæris, totus ſum in recenſendis homiliis noſtris Catecheticis, hocque unum intendo, ut auctiores aliquando prodeant, magiſque elaboratæ, ſi typographis noſtris ita viſum, qui in id genus ſcriptis publico juri vindicandis, moroſi nimis, & faſtidioſi ſolent eſſe judicii, nec quicquam aggredi niſi annuente *Lucrio* ſuo *Deo*. Cognatum tuum qui nomen ſuum militiæ, in Muſarum

rum castris dedit, mihi commendas, & disciplinæ nostræ submissum, optas plantulam hanc melioris doctrinæ succo irrigari & crescere. Non deero vel tui causa illam quæ adhuc in herba est messem promovere. Nullo enim genere officii impensius capior, quàm si cura & institutione nostra conci:are possim adolescentum impetus,ad ea studia quibus honorem sibi, & gloriam concilient. Ut enim à fonte rivus, à stirpe frutex: sic à prima *Institutione*, reliqua vita. Qanquam puerum esse audio, id est nugaculum, temporis prodigum, & ad lusum proniorem, quàm ad librorum usum, sed quid mirum aut insolens in ea ætate? Molli frœno regendus est, & sicubi licentius erret, hortandus ut cum eum ad laudis cumulum natura genuerit, ne dotes quas habet, & bonæ frugis semina, patiatur ulla desidiæ labe marcescere, aut deformari. Nam plurimum refert quid infundas rudi testulæ. Quid *si incicures bestiæ cultu mansuescunt, sub jugum mittuntur tauri, & elephantorum immanitas Afro puero paret, si pecoris generosi pullus, ingenio humanitatis, docetur exuere feritatem,* &

——— blandis gaudere magistri
Vocibus.

cur non etiam liberali modo, tractentur liberalia puerorum ingenia? Si quid præterea est in toto Crucio, quod totum aut in parte servire tibi possit aut tuis, significa id est impera? habes promptum & paratum; tibique libens ac jure dedico, consecroque,

Quidquid in arte mea possum promittere curæ. Vale mi Colvi, & cognato Crucio, Westerburgio, & Beverovicio à me salutem. Delfis. prid. Idus Septembr. M. DC. XXXI.

ABRA-

ABRAHAMO MERANO
Curiæ Hollandiæ, & Zelandiæ
Senatori S.

Hagam-Comitis.

PEccarem, & meritò ingratitudinis essem postulandus, si te indictum & litterarum mearum expertem haberem. Ne faciam, jubet officii mei ratio, urgent beneficia tua, impellit humanitas, benevolentia, amplitudo. Quæ omnia ut in te summa sunt, ita me summè movent, ut te compellem, & si negem mihi ad hoc animum fuisse, mentiar. Jam diu fuit, & quod usque adhuc voto feci, re nunc præsto. Da veniam importunitati meæ si viro publicum munus obeunti, domesticis etiam curis impedito, liberius obstrepam. Duo sunt vir eximie, præter alias animi tui dotes quæ arctissimo vinculo, quasi clavo trabali me tibi jungunt, studium *Justitiæ*, & *Religionis* Quibus tanquam virtutum omnium circo, populi salus, & rei publicæ fortuna continetur Hæc enim utriusque potissima fulcra sunt, & firmamenta: Hæ geminæ quasi faces, quæ aditum nobis, tum ad vitæ hujus tranquillitatem, tum futuræ beatitudinem præmonstrant. Vis facilem tibi & propitium Deum? *Religionem* cole, quæ conscientiam mentis nostræ regit. Vis benevolos tibi probos omnes, & bonos? cole *Justitiam*, illam rerum humanarum divinarumque reginam, quę juris ac legum sanctione fundat humanam societatem, & sine qua maximæ res & opes, tanquam corpus anima spirituque defectum, sua mole collabascunt. Vis amicos utrosque? Religionem cum Justitia conjunge, & Deum tibi, & homines devinxeris. Non satis est aut sine Religione Justitia, aut sine Justitia, Religio. Jungi hæc duo & sacro quodam vinculo copulari oportet: nisi à summo fine adeoque à summo etiam BONO aberrare quis velit.

Quàm

Quam tibi placere sententiam scio, & dare operam, ut quod maxime probas, id maximè consequaris. Eximiam vir amplissime, personam sustines, quæ in terris repræsentat imaginem quandã divinæ potestatis; & in hoc honoris apice, ad quem te Patria evexit, munus inter maxima Reipublicæ munia, non primarium modo, sed grave, arduum, curarum plenum, & laborum. Quid enim gravius quàm de civium bonis, fortunis, capite, sententiam dicere? populum ad recta, & honesta non æquè inclinatum in officio continere, quà præmiis quà pœnis? legum habenas moderari? causas omnium recto judicii oculo inspicere, inspectas judicare, judicatas exsequi? omnium denique querelis apertas habere aures, viduis, pupillis afflictis? & ejus in terris referre imaginem, qui justitiæ, & æquitatis omnis fons est, & author? Quo quid in humanis majus esse potest non video, nec Deo vicinius à quo reguntur universa. Hoc præsertim seculo, quo venalia pene omnia, iis qui hodie specie recti (pace tua, & bonorum hoc dixerim) venales habent linguas, manus, animas: Qui jura cauponantur, & leges ut ceram habent in turpis sui lucri aucupia, sequacem: Qui aut favore, aut odio ad gratiam, aut ad pœnam consilia flectunt, lites dolosè, & captioso verborum circuitu sufflaminant, causas involvunt, leges pro arbitrio torquent, judicia prolatam, terram mari miscent; more militum quorum interest, bella proferri longius, ut diutissimè durent: & si alibi certè hic histrioniam egregie exercet, fallax *Japeti* genus, ut illi à quibus unctius referunt caput & manus, in causa triumphent, aut saltem gratia elabantur; alii contra vel sumptibus attriti, vel moras pertæsi, damnosis conditionibus pacisci cogantur. Quam enim restitutionem spoliatus sperare poterit, si tam multi eum antè exspolient? At quàm optandum foret ut ii qui in tribunali sedent, legum similes

effent, quæ ad judicandum non lucro, favore, aut odio, fed æquitate ducuntur. Ubi enim dominatur affectus, haud facile ad finceri judicii lancem ratio exigitur. Præcipuè ubi avaritia & δωροδοκία. *Privatæ enim res femper officere, officientque publicis & peſſimum veri affectus, & judicii venenum, viſcata numera, & ſua cuique utilitas.* Prudenter olim Lacedæmonii, & Areopagitæ nocturno tempore judicabant, ut rem bene excuterent, & nullius favore, aut gratia flecterentur. Præclare etiam, & argutè Thebani, Judicum ftatuas effingere foliti ἀχείρας, & oculis averfis: nempe ut ne aurum caperent, imò nec cuperent, à quo non raro legum acies retundi folet, fępiuſque deliniri virtus, quàm frangi. *Jaſones* noftri, & novi *Argonautæ* hodie forenfes, quid? Avaritiæ, & lucri mancipia, non ad *Aſtræam*, fed ad *Medeam* navigant, & auream pecudem, χρυσὸν λέγω, δεξίωμα κάλλιστον βροτοῖς. Tu eos, vir magne, quod facis fuge, & cum his avaritiam, *Juſtitiæ* certam perniciem, & peftem. Jura tracta, fed fancte, fed religiosè, periclitantem innocentiam præfidio tuo fubleva, ambigua fata caufarum, æqua judicii lance dirime, lapfa, quantum in humana manu eft erige, erecta femel, tuêre, & defende,

——— Phalaris licet, imperet, ut ſis
Falſus, & admoto dictet perjuria tauro.

Sicut amnes ſalſuginem Oceani in quem fluunt, non mutant. Sic in te quicunque affectus, ne diluant Juſti-tiæ ſeveritatem. Sine qua leges, vel inufu confenefcunt, vel fraudulentis artibus circumveniuntur. Eâ remota quid regna funt, quid principatus, quid civitates? nifi magna latrocinia? audaciæ, & impietatis afyla? fcelerum officinæ & conclamatæ nequitiæ latibula: ubi licentia immiffis habenis, celfiores pudoris, & verecundiæ calles fupergreffa, impune dominatur & furit. ut citius è corpore animam, è mundo Solem fuftuleris, quàm è Republica Juftitiæ metum. *Ubi* enim *leges*, tefte

Sta-

Stagirita Polit. lib.4. cap.4. *non tenent imperium, nulla est Respublica.* Quod Trajanus olim significare voluit, cum strictum aliquando ensem Præfecto Prætorio, in conspectu omnium porrigeret, diceretque: *Accipe ferrum hoc, & si quidem recte imperium gessero, pro me; sin aliter, contra me hoc utere.* Ad hanc Justitiæ regulam res omnes dirigere oportet. *Scis enim quàm malum natura sua fœcundum sit: ac propterea minimè illos esse tolerandos, quos patientia indies pejores reddit, dum ex impunitatu spe, libido eis ad peccandum accenditur.* Ita profecto est;

Crudelis est clementia, & nocens tepor
Servando sontes, ire perditum bonos:
Miseratio ista læva, miseriam creat
Pravisque demit civibus metum, probis
Securitatem: nam quid horrendas juvat
Sancire leges, quæ velut rubigine
Constrictus ensis, aut inusu torpeant,
Aut despicatu? pœna ni culpas premit,
Quorsum querela?

Nervæ temporibus dici solebat, pejus esse *Principi* subjici, qui omnia quàm qui nihil permitteret, nimiam enim audaciam sumit *Malitia*, cum veniam sibi pollicetur. Et quis à vitiis se abstineret, si pœna non esset?

Vera verius clementia est paucos tollere, ut serves plurimos: paucos compescere in scelerum cursu, ne ad alios malos serpat: plectere crimina, non quia commissa, sed ne committantur. Exemplo medici, qui ubi *frusta mollia cesserunt, ferit venam; membrisque si adhærentia nocent, & morbum diffundunt, manus affert: nec ulla dura videtur curatio, cujus salutaris effectus est.*

Suavior dari non potest harmonia in Civitatis regimine, quam si *Lex*, judici, *Judex*, tanquam os Justitiæ succinat legi. Ab eo enim ita prorsus omnia judicari oportet, ut lex ipsa si loqui posset, judicaret; atque ita legem, & judicem inter se

conſpirare, ut ſit lex quaſi anima judicis, & judex quaſi vox legis. Quæ per univerſum naturæ corpus diffuſa, gentes ac populos regit, & ſine qua nec humana ſocietas, nec ipſe mundus ſtare poteſt. Sicut enim domus, cui fundamentum non ſubſternitur, caduca eſt: ſic ille cui non iſta. Tolle. cadaver ac funus eſt, hæc omnis multitudo: & ut Cyclops apud Homerum, amiſſo uno oculo, huc illuc impingitur, & denique ruit: ſic iſta moles populi, ſine lumine JUSTITIÆ: quæ una, & ſola meritorum arbitria, ultrix ſcelerum, nec non recte factorum præmiatrix. Ita ſentio, & te ſcio in eadem eſſe ſententia, nec alia olim mens fuit parenti tuo. Cujus viri laudes omnes ſi enumerare inſtituam, longè verba ſubſident infrà dignitatem meritorum. O te beatum tanto patre filium! cui non in Scholis ſolùm contigit *Themidis* ſacris initiari, ſed & intra privatos paternarum ædium parietes. A cujus inſtitutione, tantò redire potuiſti doctior, quo familiarius, paternus animus ſe ad hanc curam demiſit, altiuſque in teneram adhuc prolem, tanquam in anguſti oris amphoram, aurea ſua paulatim monita inſtillavit. Quorum quoties animo tuo ſubit recordatio, fieri non poteſt quin totidem tibi ſint ad paternæ virtutis, & gloriæ æmulationem, ſtimuli, atque incitamenta. Multos in hoc honoris culmine πλεονεξία hamatis muneribus ineſcatos, & aureis compedibus conſtrictos tenet, ſemper Tantalos, ſemper novas cupidines inhiantes: Multos ſpecioſum quidem, ſed moleſtum *Ambitionis* vinculum, quæ maximis ſæpe viris ſub virtutis umbra placet. Tu vir magne, navem tuam flecte ab hac *Charybdi, Scyllam* hanc prælerlabere; nihil his monſtris puta eſſe monſtroſius, nihil his ſcopulis horrendum magis, & funeſtum. Qui naufragio multorum infames, magnos viros, & cum viris, magnas opes, fortunas, dignitates in ruinam egêre. O caput, ô finem ſapientiæ hæc videre, fugere, medi-

meditari! Et à te fieri in uno, dictat mihi integritas tua, & candor insolens aulicarum artium,atq; erecta illa indoles mentis tuæ, quæ æqui justique tenacissimam, falli quidem potest, corrumpi non potest: in altero humanitas, & in celso dignitatis apice, insignis animi demissio. Hocque ipso magis te amo, quia in *Ordine* illo, & sacro cœtu, nulla alia magis vitia, hanc purpuram devenustant.

Ad *Religionem* venio, alteram epistolæ meæ partem. Illa ut Magistratus, ita & Christiani cujuslibet hominis *Totum* est, tantumque una habet momenti, ut sola felicitatem, consummet, nec alia in rationem bonorum veniant, nisi quatenus *Religioni* quæ suprà cæteras virtutes caput effert, famulantur. Hæc licet multis impiis nec non *Machiavellistis* non nisi inventum videatur politicum, ad copulandos animos, virtutum tamen omnium basis est, & fundamentum, affectuum nostrorum moderatrix, actionum dux, mentis lux, & animæ nostræ vita, imò anima. Ad quam virtutes omnes, nil nisi verborum sunt strepitus, & inania titulorum. Pauci enim eximia virtutis specie caperentur, nisi stricto hoc *Religionis* vinculo, & *Numinis* divini reverentia se paterentur obligari: quæ indita etiam maxime impio ac barbaro, actiones hominis componit. *Caligula* Deos irridebat, dum tamen cœlum tonaret aliam agnoscebat potentiorem manum à qua castigari posset, & compesci. Tantum scilicet potest *Religio*;

Quam ut materno pene cum lacte, & ab ipsis incunabulis jam pridem imbibisti, & felici consortio junxisti cum munere haud infimæ dignitatis: ita sanctè eam amare, colere, venerari non desinis, imò & profiteri publicè ac tutari strenuè adversus eos qui hodie in hoc nati esse videntur, ut nec ipsi quiescant,nec alios sinant.Quibus turbare omnia, innovare, sursum deorsum vertere,

Ecclesiæ

Ecclesiæ subruere fundamenta, Religionis qua publica salus stat, aut cadit, movere cardines, & veritatem, veritatis obtentu, Sinonum instar prodere, unus est animus, una cura. Qui acerrimis suis de Religione dissidiis, contentionibus, pugnis hoc effecêre, ut Religio animis multorum, jam exoleverit, aperta per has rixas, lata ad impietatem fenestra, & fractis disciplinæ, & ordinis in Ecclesia repagulis, data cuilibet ad *Atheismum, Libertinismum, Socinismum, Papismum* & quicquid talium est monstrorum, turpi deficiendi licentia. Qui tanquam ab inferis laxatæ furiæ, junctis confertim viribus, & jurato in perniciem fœdere, crebro ac importuno laniatu, miserum hunc *Penthea* discerpunt. Neque enim res jam intra argumentorum dimicationem consistit, atrocibus utrinque convitiis pugna crudescit, procacibus scriptis, dentatis libellis res geritur, ac reciprocantibus maledictis, tumultus in rabiem exit, alterque in alterius famam lethalia linguarum vibrant spicula. Et hæc Christiani. Tanti nempe est lædere! tanti ultorem explere animũ! Sed *ut pici ardenti aquam si affundas, non exstinguis illam, sed accendis: Ita talium irritati semel animi, facilius accenduntur, quàm placantur.* O tempora! & ubi sumus? Ita jurgiis, simultatibus, odiis fervere omnia, & sacram illam Concordiæ olim ac Pacis ædem, nunc funestissimis discordiæ tædis accensam, sic conflagrare, sic virulentis calumniæ telis veritatem peti, proscindi, sugillari! Itáne Christum didicimus? Hic ne spiritus ille est pacis, & humilitatis, quas Christiani nominis notas esse voluit, & symbola? hi nexus naturæ? hæc Religionis vincula? Mihi crede nullum capitalius est in civitate malum, nulla funestior in Ecclesia tabes: nec alia ratione magis, veritas involvitur, læditur, amittitur, quàm qua plerique eam quærunt. *Similes araneis, qua ut casses & filamenta mira arte è suo corpore gignunt; sic illi sophismatum*

tum argutos laqueos ſuopte ingenio nectunt, dumque inteſtinæ diſſenſionis facem inter nos ventilant, & tumultuoſum drama ſuper Eccleſiæ theatro agunt, diſſidentibus inter ſe opinionibus, ac ſententiis fervida nimis, & turbulenta ingenia, veritatis cauſam ſub præclaro zeli, ac pietatis obtentu, non deſtituunt ſolum, ſed peſſum ire patiuntur: dumque ita calidè utrinque in pugnam geſtiunt, & ſupra modum modeſtiæ effervеſcunt, *δάκνοντες ἀλλήλους ϗ κατεσθίοντες*, luxatis purioris Doctrinæ fundamentis, collabaſcere, ac ruere neceſſe eſt, quicquid ei ſuperſtructum. Dici enim non poteſt quàm periculoſum ſit confligere, & altercari de iis quæ non tam diſputari curioſè, quàm credi voluit Deus, nec rimari nos juſſit temere, ſed mirari, & ſacro fidei ſilentio obſignare. Ut in clariſſimum Solis jubar directi oculi vacillant, tremunt, caligant: ſic mentis acies, ſi in hæc adyta. Timonis illud ſæpè mihi in mente:

πάλυμα θυμοσύνης ὡς ἢ κενεόπτερον ἄλλο.

præſertim in Divinis, ubi quædam eſſe non invitus agnoſco, quæ malo ignorare, quàm diſcere, & luctari cum homine id eſt mecum, quàm DEO. de quo malè, & ſuperfluè quærere, ingenii ſcabies eſt, & animi morbus. *Habet* enim *hoc* DIVINITAS *ut prodeſſe malit, quam indagari: neque melius Majeſtatem ſuam vindicat, quam ſi magna ejus pars ignoretur.* Præclarius mehercle, nec utilius certamen iniri poteſt à piis, quàm quod ſibi ipſis indicunt: nobilior pugna, quàm cum vitiis ſuis: Diſputatio melior: quàm ſi affectuum laſcivientium æſtum ſufflaminent, & plantæ hujus luxuriantis frondes, rationis falce tollant, putent, reſecent: Parum aut nihil ſolliciti ſi iſta neſciant quæ Deus neſciri voluit. Sed ea Satanæ eſt aſtutia, ut ſub ſpecie libertatis prophetandi, ingeniis petulantibus habenas immittat, quò libertatis nomine inducta tandem diſputandi licentia, ipſiſſima fidei

ma fidei fundamenta convelli, & certissima quæque in dubium vocari queant. Et hinc illa lues quæ totam pene patriam perreptavit, & florentissimas in ea Ecclesias comprehendit: Hinc funesta illa dissidia, quæ ab exiguo fomite in privata, & publica mala exurgunt: hinc acres illæ velitationes quæ in seriam pugnam tandem exarserunt. In sacro hoc bello quod tot annos styli mucrone geritur, qualem te præbeas, nulli nesciunt. Utinam plures tui Ordinis tecum! *Ut* enim *cælo sereno, & tranquillo mari quivis navi regendæ pene sufficit, & minor de Palinuro est cura: at procelloso hoc & illo, navis virum quærit, veterem & clavi peritum:* Sic nunc in his turbarum, & dissidiorum procellis, quibus Religio pariter, & Respublica jactantur, plurimi interesse dico, quos in curam, tutelamque ejus incumbere videamus. Videmus te, & boni omnes gaudemus, qui præter scientiam, & rerum usum, conscientiam adfers, & quod caput est, purum illud,& sine fuco *Religionis* studium. Quo quid Patriæ tuæ optatius, civibus gratius,tibi honestius esse potest? Janua enim tibi erit ad famam, apud omnes, & gratiam apud bonos, qui viros suis pretiis, & momenta rerum, ponderare didicerunt. Etsi ea finem non habes, scio, sed ad Reipublicæ tranquillitatem,& populi salutem, actiones tuas dirigis, tanquam supremam legem. Macte hoc animo vir magne. Nulla enim virtute,mortalis conditio propius ad divinæ naturę similitudinem accedit,quàm salutem multorum procurando, erigendo lapsos, succurrendo afflictis, & vindicando oppressam innocentiam. Nihil quoque est in suprema fortuna majus,quàm posse, nihil melius quàm prodesse publico, nihil præclarius quàm in sublimi dignitatis fastigio, *Religionis* causam, causis longè aliis anteferre, & ejus curam,curis omnibus habere potiorem. Nulla alia ratione, nullo genere virtutis, mortalitas magis Divinitatem, sibi divincit, & gratiam ejus

ex

ex gratia demeretur, quàm si cœlestis illius Patris cœlestem filiam, à stupri opprobrio vindicatam servet tuetur, afferat; & vel fremente Satanâ, mundo, tyrannis, illibatæ ejus puritati, nihil detractum, aut imminutum esse patiatur. quæ erit, cum omne istorum nomen, & factio non erit. laborare enim potest, vinci non potest, & quotquot hanc rupem incurrunt fluctus, fracti dissiliunt. Huc muneris tui dignitatem, huc autoritatem tuam confer, huc industriam, & litteras, quas habes sine jactantia, & vanitate; huc consilia tua dirige; huc primores cogitationes tuas, & curas, & sacrum hunc pietatis & veræ gloriæ tramitem, recto pede, ad calcem decurre. Tam enim latè patet campus virtutis atque honoris, ut nemini bono, sui protrudendi facultas in laudabiles reipublicæ usus, intercludatur. Nil te moveant calumniæ, & levium hominum, maledictis velitantium protervia; quæ splendore virtutis, & gloriæ tuæ refutatur, nil simultates, & odia *Novatorum*, nil linguacium susurri, nil partium frendentium iræ turbæ, minæ. Invulnerabilis est, non qui feritur, sed qui non læditur. *χρηςὸς πονηροῖς οὐ τιτρώσκεται λόγοις.* Contemtu ulciscenda hæc omnia, & forti animo concoquendæ hæ contumeliæ, quæ hilum de cumulo laudum tuarum non diruunt. Quod si facis magnificentius triumphas, quam si victor redires ab Olympico certamine, aut Pythico, aut quadrijugo curro & albentibus equis, per sacram viam, lauro coronatus, in Capitolium invehereris. *Οἱ σωφρονοῦντες τῶν ἀνθρώπων, ταῖς πράξεσιν ἀνακρίνονται.* Et ut gubernator irati maris fluctus undique assilientes negligit, *manum in clavo habet, oculos in astris:* Sic te vitiis popularibus defæcatum, oportet hoc rerum, ac temporum articulo, quod benè agis, agere, & mentem ad Deum erigere: nec admota semel manu aratro, aut regredi turpiter, aut deficere in operis incepti cursu. Athletæ enim in hoc stadio curri-

currimus : palma in fine laborum posita est, quæ triumphis omnibus potior, & Regum purpura, nos ad æternitatem natos, æternùm aliquando est beatura apud eum qui solus æternitas. Alia nobiscum cadunt, labuntur, pereunt. Hæc sola durant, & in secula eunt, quæ Reipublicæ, quæ Ecclesiæ, quæ Deo, & ejus veritati militant, animus pius, religiosus, sine fuco, & rectæ voluntatis conscientia, quæ unum vovet, spirat, cogitat, finium omnium, ut ita dicam, finem Dei gloriam. Ab hoc scopo, & fine qui aberrat, aberrat ab aliis, & à recto recedit quidquid fit, quantumvis speciosa incrustatione obductum, nec Deo cordium inspectori placere potest.

Sed quò me fervor calami, & styli æstus abripit ? dum *urceolum paro, vasta exit amphora.* Tu vir amplissime qui assiduus es in tuenda publici muneris statione, prolixitati meæ si grata est fave, sin minus condona, atque iterum iterumque reipublicæ, & nobis salve,

Neve te nobis (ut cum Poëta loquar)

Ocyor aura tollat, virum longævitate dignissimum. Delphis 6. Kal. Octob. M. DC. XXXI.

Sed & corollarium hic habe, versus nostros in venæ meæ, sed animi, qui tuus est, & erit, donec imaginem tuam (quando ita vis) fusos, testes non oculis γλυκερὸν φάος ἠλίοιο, & illa λυσίβιος Parca divellat, ζωοῖσι φέρων αἰώνιον ὕπνον. Iterum vale vir amplissime, & in Crucium, eum te præbere perge, qui semper fuisti.

In effigiem amplissimi viri
ABRAHAMI MERANI
Appellea manu pictam, & cum naturæ veritate certantem, ἑξάστιχον.

SIc oculos, sic ora tulit MERANUS, *imago*
Viva patris, tanto digna viro soboles.

Justitiam

Justitiam coluere ambo, Themis una duorum
Mater, utrumque dedit Justitiæ, & Patriæ.
Moribus & genio similes, sed dispar utrique
In quâ jura darent, Curia contigerat.

ALIUD.

QUem Patriæ, Nemesis voluit decorare, tribunal,
Sacraque velatis dicere jura oculis;
Hoc vultu MERANUS *erat, tutela bonorum*
Anxia, sed fœdi criminis impatiens
Non satis est tenuisse locum, laudabilis ille est
Qui quæcunque volunt jura severa, facit.

JOHANNI CRUCIO
Eccles. Harlem. pastori cognato
S. P. D.

Harlemum.

SAtis mirari nequeo, quî fiat, ut nihil de te inaudierim, ex quo meus ad vos filius. Absit tamen ut in parca hac, & infrequenti missitatione litterarum, quidquam sequius de diligentia tua suspicer, cum tam egregiis documentis testata sit fides tuæ erga me benevolentiæ. Inducor itaque ut credam, haud culpam imputandam, aut importunis tuis occupationibus quà publicis, quà privatis, aut sollicitę tuę de habendis concionibus curæ. Si tamen culpa dicenda est, quæ à tam justa causa muneris nimirum rectè obeundi studio manat. Ita occupari, non excuso tantum, sed laudo: enitendum tamen, ut ex curis, & occupationibus innoxia hilaritate emergas, teque saltem per horulas aliquot in portum recipias literarum. Quo quoties fruor, in cœlo mihi esse videor,

—— nec isthac
Otia divitiis Arabum liberrima mutem,

contra è vita mihi tollere videntur vitæ societatem

tem qui ambitiosè triſtes, & moroſi, literas, hoc eſt amicorum abſentium colloquia, foras eliminant. Quo ſtatu ſint res *Duſſenniæ* noſtræ, paucis habe. In vincula conjecta eſt, ſed à quibus abhorrere non ſolent virgines, & ſolenni fidei ſacramento, conjugali militiæ nomen dedit, inque eum recepta eſt ordinem, in quem major mundi pars. Ad hilaritatem compoſita hic ſunt omnia, & ad gratulationes, vota, bona verba, feſtivitates, jocos, ſuſurros, baſia, & quidquid talium eſt deliciarum, quæ bellula noſtra, tot jam dat, capit, haurit,

Iſtis purpureis genis
Iſtis jurgidulis labris,
Ocelliſque loquaculis,
Quot guttæ Siculo mari.

Atque inter hos amores, & fervida mutuæ benevolentiæ certamina, non minus fervent nuptiarum apparatu paternæ ædes: nova indies (ne grande hoc ſcilicet ſecretum ignores) conſilia de convivii loco, de convivantium ordine, & numero, de menſarum ferculis & bellariis; de Virginis jam deſponſatæ habitu, cultu, mundo, & aliis quæ ad hæc *Sacra* faciunt. Tu cum *Cornelia* tua ad ſolennia hæc nuptiarũ ſolenniter invitati, adeſte in tempore, quod rerum omnium eſt primum, & quidem ipſa *Lubentia* lubentius. Adventum utriuſque veſtrûm avide exſpecto, paciſcorq; ut rectà ad nos. Domum meam noſti, cave in aliam; noſti & morem meum in tractandis amicis. Majorem fumum non videbit vicinia. Cœna enim mea non *Apicios*, ſed *Curios*, non *Lucullos*, ſed *Fabricios* exſpectat, non delicatulos illos qui appoſitas dapes, non ſapore, ſed ſumptu æſtimant, & qui præter *pavonem rhombumque*, & *Jonicum attagenem*, cuncta faſtidiunt, ſed *Crucios* parvo contentos, & qui palatum rationi parere docuerunt, non rationem palato. Quanquam nec pauperis apud nos *Ibyci* pauper erit olus, arida patina, inuncta culina.

——— *me pascunt olivæ,*
Me cichorea, levesque malvæ,

& quantum inemptarum, emptarumque dapum satis est, ad mundam, & frugalem mensam. qua dum fruor, Rex Persarum, non vivit me fortunatior, & ut verum fatear, nollem eam mihi felicitatem decem *Pactolis*, aut solidis auri montibus commutatam. Sed & *Passerem* spondeo invenies, delicias tuas, cum viridi jusculo, quam avidius te appetere scio, quàm *Cerberum* suam offam; aut si varietas delectat; halecem sale duratam, quæ stomachum, ferculorum copia, torpentem acuat, in dubiam cœnam,& dentes adipe (ut solet) obsitos, egregiè salsugine sua defricet. Sed ut ad seria, id est à *Veneris*, ad *Martis* castra transeam, haud facile dixerim quantam mihi attulerit voluptatem nuper inexspectatus ille nuntius, de subita ac improvisa clade hostium prope *Bergas*, ad Zomam, & navalis illius portenti turpi ruina, quo parturiendo, ambitioso nixu, anni aliquot abierunt. Fastum ne hìc in tanto apparatu, an temeritatem eorum, & audaciam magis admiret, animi pendeo, alternisque sententiis ambigo, & multi in hoc censu mecum. Magnum erat, & patriæ formidabile, in limitaneas nostras arces, easque munitissimas hostem giganteo conatu tentare aliquid, & moliri. Majus rem tantæ molis, tantis eum aggredi animis, tanto impetu, tanto instructu navium, tot tantisque armis, tormentis, machinis,ut fidem pene excedat. At longè illud maximum, florem militiæ terrestris, & navalis, novæ huic maritimæ expeditioni applicari, certa victoriæ fiducia. Sed consilium hoc hostium recto judicii oculo si æstimes, quæ, malum! illa fuit audacia, quæ temeritas, patriæ nostræ meditullium petere, & in ipsissima viscera penetrare, sub oculis magnanimi Principis, ad omnes occasiones intenti? Qui illapsam ut

spes

ſpes erat in brevia, arenas, vada, navium hoſtilium vim, ut piſces illectos in naſſam, egregiam ſegetem, ac materiem metendæ gloriæ futuram ſibi, prævidit. Nec eum fefellit augurium. Illiſa enim cum aliis nonnullis in vada, prætoria navi, cingi eas illicò juſſit, & claſſe noſtra, circumvallari. Acceſſit divini oculi pro ſuis excubantis paterna cura (unicum hactenus Patriæ noſtræ robur, & aſylum publicæ ſecuritatis) qui *ἀπὸ μηχανῆς* immiſſa nebula, adverſoque vento, ſuperbos hoſtium conatus, ludum ſuum triſtem pertinaciter apud nos ludentes, eluſit, & orbis fabulam eſſe voluit, ac ludibrium, eos qui orbi penè univerſo, aut imperant hodie, aut inſultant. Fulminium ea natura eſt, ut cedenti materiæ parcant, obſtantia quæcunque perfringant. Idem hic

Ἀλαζονείας οὔτις ἐκφεύγει δίκην,

& *ſequitur ſuperbos ultro à tergo Deus*, qui ſuos quibus indole, & ſorte liberis, difficilius eſt ſervire, quàm mori, benignè miſeratus, funeſtam hanc cladem, & violentiam impotentiſſimi dominatus, clementiſſimè à nobis avertit, nec hoſtem *Scythis* ipſis, & *Sauromatis* immaniorem, intra viſcera noſtra licentius graſſari voluit; eamque ſe in terras noſtras effundere hominum colluviem, cui nihil ſimile unquam tulit ulla gens *Thracum*, aut *Lapitharum*, Homines barbaros, transfugas, latrones, ſicarios, piratas, ad lanienam factos & carnificinam, crudelitatis artifices, ſatores ſartoreſque ſcelerum: verbo, Averni pabula & domus *Plutoniæ* purgamenta, queis impurius nihil ex Orci faucibus tota Furiarum cohors, exhalare potuit. Qui ſi *Phalarides*, & *Maranæ*, ac pluſquam belluinæ crudelitatis monſtra, voti ſui compotes evaſiſſent, bone Deus! quantum ſanguinis exhauſtum fuiſſet, & pœnatum ex iis, quos jam pridem mentito rebellionis nomine diris devoverunt; & ad Orci tenebras damnatos, igne, flam-

flamma, ferro, è medio tollere, & in pœnæ exemplum, universo orbi Christiano, statuere decretum est. Nunquam sic *Orestes* insanivit, nunquam sic sævиit *Ajax* in porcos, nunquam sic *Hercules* in terrarum quæ domuit monstra, ut isti cum victores evadunt, &

——— *cruenta*

Per medias rapit ira cædes.

quæ ferarum fortitudo est; non hominum. Prisca mihi hac occasione tempora redierunt in mentem, subiitque animo non semel, tristissima patriæ nostræ facies, sub imperio *Albani*, monstri piacularibus sacris lustrandi, qui cuncta ferro, flamma, terrore, luctu, & innocentium sanguine fœdavit; nec sexus, aut ætas miserationem attulit; sed mori coëgit qui nondum vivere cœperant, & nescientes malum suum, inter hostium manus, & tela ridebant. Ad cujus imaginem, omni cothurno truculentiorem redigi, & nunc illam contendunt, qui hodie tam acriter, tam furiosè eam lacessunt, vexant, impetunt omni armorum genere, & ut Comicus ille ὡς σὺν δορί, σὺν ἀσπίδι. Ecquis enim est rerum Belgicarum ita hospes, cui possit esse obscurum quantum, & quam horrendam florentissimæ illæ paulo ante ditiones vastitatem, ac solitudinem eo tempore viderint? quas facultatum direptiones, ærarii expilationes, civitatum ac municipiorum deprædationes? quàm intolerandas, atque inauditas exactiones, quas virorum nobilissimorum sub gladio gementium cædes, funera, lanienas, innocentissimorum fugas, exilia, proscriptiones, amplissimorum prædiorum, ac facultatum subhastationes, sanctissimarum legum profanationes, immunitatum, & privilegiorum, quorum ante in verba jurant Principes quàm imperii gubernaculo admoventur, conculcationes modum omnem supergressas; quantam denique ut verbo dicam, à milite longè omnium superbissimo, in populum natum ad humanitatis cultum

cultum, & mitioribus imperiis assuetum, promiscuam sæviendi libidinem, nunquam fando auditam, nusquam in Annalibus memoriæ proditam? Quæ si cui tamen fama, quàm re majora esse videantur, is sibi proponat unam *Albani* ab omni humanitate derelicti vocem, semper portenti loco habitam, quam in *Hispaniam* reversionem parans, inter epulas usurpavit, ex qua de reliquo poterit facere conjecturam: quum palam gloriaretur, sese, in *Belgio*, præfecturæ suæ tempore, quod sexennium non excedit, *plus minus sexcentos, suprà duodeviginti millia*, tanquam piaculares victimas, atque odii publici litamenta, indignis modis, & exquisitis suppliciis, (ut ingeniosa crudelitas est in pœnas) carnificis manu immolasse, quia agere, aut loqui pro *Religione*, & *Libertate*, nefas erat, & ultra audaciam crimen: præter eos omnes, quos certè multitudine innumerabiles, vel militaris insolentia per furorem, aut tumultum, vel hostilis ira per ferrum, ac dimicationem terra marique absumpsit. Quis non stupeat ad hæc ipse stipes? aut quis tale aliquid censeat immane, & barbarum, in ulla barbarie factum? Nec tamen alius nunc est, quàm fuit olim patriæ nostræ hostis. Sed *instrumenta illi explicandæ malitiæ interdum desunt. Sic tuto serpens etiam pestifera tractatur, dum riget frigore: non desunt tunc illi venena, sed torpent. Multorum crudelitas, ne paria pessimis audeat, fortuna favore deficitur. Eadem velle eos cognosces, da posse quantum volunt* Mihi crede idem illi in nos sæviendi animus, idem exstirpandi ardor, gentem illam sacram, rebellem, criminis læsæ Majestatis ream, & plusquam Phalaricis suppliciis dignam. Tales enim censemur; & nemo tam apertè malus est; quin crudelitati speciem aliquam justitiæ, & æquitatis obtendat.

Sed

Sed Deus justos oculo irretorto
Semper respicit, & pios
Mortis ut vertat jacula imminentis,
Diram & sævitiam necis.
Una spes nobis hinc, ac uno
Certum præsidium in malis.
Ille perfundit sibi dedicata
Dulci pectora gaudio:
Ille fidentium sibi spes, precesque
Lætum ducit ad exitum,

hostiumque furori dat metas, quò, & quatenus currant. Similes equis qui in circo dum eunt, aut currunt, frænum ore, equitem tergo suscipiunt, jubentur stare, vertere, gesticulari, saltare, minuere, augere gradus, ad leve fræni signum. Quid frænissimo vocis & virgæ. Idem hic. Fremant, minentur, sæviant, cædes spirent & sanguinem, ferro, flamma, perdere omnia in animum inducant, têperat & habenas moderatur semper, suprema illa voluntas à cujus imperio, & nutu pendent, & qui occulto providentiæ suæ fræno flectit quocunque visum hanc hostium ferocientium libidinem: & vel invitos levi potentiæ suæ nutu compellit in rationis circũ, & gyrum; quemadmodum exigui pulveris jactu, considunt apum certamina. De rebus *Indicis* altum hic silentium: plumbeo nunc pede procedere videntur, nec satis in hanc Societatem propensi, qui melius ei facere possent si vellent; & elabi patiuntur occasiones rei benè gerendæ. Frigora hæc non capio, & Sibyllæ foliis mihi obscuriora sunt. Interim fero, quoniam ut ille monet;

Θυμὸν ἐν κακοῖς οὐ σύμφορον.

Sed nec omnium dierum soles occiderunt, & forte serus vesper, aliquod olim nobis haud inauspicatum advehet. In quo bonæ spei portu anchoram figo. Uxorcula mea minatur ad vos excurrere post solemnia nuptiarum, ne si nectat moras, in hiemem incidat, id est imbres, nives, frigo-

ra, quorum altero viæ corrumpuntur, alterum ſcis eſſe λεπτῷ χερτι πολεμιώτατον. Tu interim vale,& ad nos curis omnibus ſolutus, quàm maturrimè veni, ut præſentiæ tuæ accedat gratia celeritatis: niſi facis decimam Muſam habeas in omne ævum iratam; ſed ſi & æquo citius ut fere ſoles, abire à nobis properabis, jam nunc dico atque edico, væ penulæ tuæ, væ laciniis. Succedanea enim diligentia ſarciri poterit tranſacti hic temporis ceſſatio. Delfis poſtrid. Kalend. Octob. M. DC. XXXI.

JACOBO CRUCIO
filio, Pater S. D.

Lugd. Batavorum.

FIli, duplex mihi à ſcriptione tua gaudium, quod incolumen te rediiſſe intelligam, & egregiè penſo tuo defunctum. Utrumque tibi gratulor. Alterum, quia Theſaurum poſſides τιμιώτατον ſine quo bona alia quid ſunt, firmiori valetudine deſtituta, niſi bonorum umbræ, imò nihil? Alterum, quia ſtimulus tibi, & calcar ad diligentiam,& laborem. Hoc ætatis vere quid melius potes, quid utilius?

Τῷ γὰρ πονοῦντι ὁ Θεὸς συλλαμβάνει.

Ingenii agrum ſi jam conſeris, in uberem aliquando meſſem exurget doctrinæ,& virtutis? jactiſque ſemel ſolidioris literaturæ, & ſapientiæ fundamentis, nullo novitatis turbine collabaſcunt: ſed in omnem ſtant ætatem, quæ improbo labore & indefeſſo exercitationis uſu, in ſuccum, & ſanguinem abiêre. Unde enim illa multorum levitas, ut cothurno verſatiliores, quolibet facile opinionis vento circumferantur, & animis vacillantes, huc & illuc impellantur, ut navis, quæ ventis, ac fluctibus ludibrium debet? niſi quod ſuperficiariè libatis ſtudiis, & nullo ſolidioris doctrinæ

ctrinæ ſucco tincti, ad quælibet amplectenda ſint ἀδιάκριτοι, inclinatis in eam partem animis, non ubi *Veritas* (una, inter tot vortices errorum, cynoſura) ſed applauſus? Tales & ſibi noxæ ſunt, & Eccleſiis quibus aliquando deſtinandi, nec alia teſtatior ferè contentionum, & turbarum inter nos cauſa, quàm quod ſcire ſe credant, cum nihil ſciant, & aut crudi planè, aut præmaturi de iis ambitiosè judicium ſibi arrogant, in quorum adyta nunquam penetrârunt. *Icaro* ſimiles, ſi ceratas iſtas pennas propiori Soli admoverint. Tu fili, hanc δοκησιϲοφίαν fuge, ingeniorum peſtem, & quæ nihil aliud quàm levis, & velut e ſtramine flamma: nec tam oculos in emenſa converte, quàm emetienda adhuc, & pertinacis induſtriæ paſſibus ſuperanda: majorem humilitatis materiam, quàm illa arrogantiæ, aut φιλαυτίας. Sicut Junonia avis quandiu plumas circumſpicit, & colorem, caudam rotat, & ſibi placet, dejicitur cum ad pedes ſe dejicit. Tale nobis: criſtas tollimus, & ſupercilia, inflati blanda imaginariæ eruditionis aura, quàm acris, & excita ignorantiæ noſtræ conſcientia diſpellit, nec ſciolos ſuos vanitatis tantum arguit, ſed convincit. Ita ſapere, verè inſanire eſt, & λῆρον ληρεῖν, cum nihil doctrinæ magis ſit inimicum, quàm doctrinæ opinio. A qua quo longius quis abeſt, eo propior eſt eruditioni, & quo huic proximior, eo modeſtiæ magis litat, & humilitati; quæ vera ac individua eruditionis comes. Sed de his tantum. Publico quid nuſquam non hercules læta ſunt; & ex voto. Partus ille nuper montium hoſtilium, non ſolum deſiit in ridiculum murem; ſed formidanda illa apparatuum bellicorum portenta, ſub *Principis* noſtri auſpiciis disjecta, fracta, capta (tanquam ſi vis aliqua major, & cœlo miſſa calamitas, iis incubuiſſet) in fumum hoſti abiêre, nobis in prædam. Egregium tyrannis documentum, ne cœco, ac nefario conatu, gigantum inſtar

ſuſtineant, pertinacius θεομαχεῖν, καὶ πρὸς κέντρα λακτίζειν. Vigilat enim ſemper pro ſuis, divinus ille oculus, & victoria non ex multitudine militum, aut magnitudine virium, ſed ex prudentia Imperatoris, & propitii numinis gratia pendet. Digna certè quam religioſa recordatione *Templo memoriæ* conſecremus. Nam ſi grato animo beneficium hoc Dei interpretamur, tantæ victoriæ laus, potentiæ ejus ac benignitati in ſolidum accepta ferri debet, qui noſtri miſertus, horrendam hanc calamitatem averruncavit. Res *Germaniæ* plane ex voto fluunt,& Regem *Sueciæ* rerum potiri audimus.quid etiam?acri & ancipiti conflictu diu multumque non ita pridem, utrinque eſſe dimicatum,tandem in partes Regis inclinata victoria (ut ſunt alternæ Martis viciſſitudines) & Cæſareorum millibus aliquot in loco fuſis, palantes hinc inde copias, aut fugatas aut in deditionem acceptas eſſe, magni nominis duces in hoc prælio cæſos, ipſumque exercitus præfectum vulnere invalidum, in proximam urbem, lectica delatum, vix ac ne vix communem ſuorum cladem effugiſſe. *Sagunto* capta, nec Alpes, nec flumina Annibalem repreſſerunt: profligato magno illo Tillio, quomodo *Annibalem* illum Septentrionalem, illa Germaniæ jacentia,& plana? ne velut æſtu quodam, & torrente fortunæ raptus, ſucceſſus ſuos urgeat! O incertam, & dubiam belli aleam! ô inopinam rerum cataſtrophen! Cecidêre nunc,

——— & minaces
Turpe ſolum tetigere mento,

qui ferro diu graſſati, hactenus ſteterunt invicti, dulcique fortuna ebrii, Germaniam, calamitatis theatrum jam tot annos eſſe voluerunt, & fatalem quaſi miſeriarum ſedem. Quæ enim, bone Deus! funera non ediderunt? quas non illi, ſtrages, & lanienas? *Madeburgum* olim *Parthenopolin*, ſi voles vide, ab imis ſedibus exciſam, & in

in ea triftem fœdamque imaginem, flamma, ferro cadentium, ejulantium, & tota urbe difcurrentium ut folet liberorum, & conjugum carnificinam inauditam, fub lanionum cultris, more miferarum pecudum, nulla ætatis, nulla fexus habita ratione: peream ego nifi humanitatem ipfam periiffe dices, fero & ferino illo bello. Quo ut nihil multis retrò annis, fol vidit indignius, nihil magis impium, ipfa impietas, nihil immanius ipfi *Maffagetæ*: ita afflictæ aliquando miferebitur Germaniæ Deus. & dejectam, exhauftam, attonfamque continuo cladium ifto ferro, eriget aliquando, & jam erigit, adfpicit, miferatur, auditis, & exauditis fuorum tandem precibus ac fufpiriis. Luxi diu ejus ftatum, & juxta lachrymas, fæpe de ea mihi fermo, non nego; Ita fum, & cum Homero

——— οὐδέ μοι αὐτῷ
θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι σιδήρεος, ἀλλ' ἐλεήμων.

Sed & in hoc animi mei luctu, eam femper fpem habui, & fiduciam, Deum effe qui tragicos hos fapientiffimè moderatur eventus, qui Ecclefiæ fuæ cymbulam tot bellorum nimbis, procellifque agitatam adfpicit, cum dormire eum, aut nictare credis. Mergi quidem eam videas ad tempus, & plufquam decumanis quati calamitatum fluctibus, at non fubmergi; premi, non opprimi. Ut enim portus, in mari jactatis eft refugium: fic *Deus* in hac vita, miferis & afflictis. Veniet, veniet aliquando illa dies, quæ diffipatis his bellorum nebulis, ferenum tranquillitatis, & pacis folem, concuffo huic populo redonet, deque ad portum bonæ fpei appellere aliquando quaffatam ratem. Et jam fi quid auguror illuxiffe mihi vifa, fub aufpicio optimi Principis *Guftavi*, animi magnitudine, bellicis virtutibus, ac rerum geftarum gloriâ, nemini Regum fecundi. Qui intolerandam vicinorum fervitutem pertæfus, re-

bus lapsis succurrere, & arma sua in communem libertatis hostem convertere, non dubitavit; expositisque jam diu orbi, ad sermones, ludibria, miserationes, ut cujusque est affectus, benignè suppetiari: ut qui in extrema salutis linea steterunt, in pristinam aliquando sub ductu tanti Principis, libertatem tot cladibus, tot funeribus assertam, vindicati, tanto se magis Deo obstrictos esse intelligant, quo res eorum ruinam inevitabilem minari, & jam jam ad occasum vergere videbantur. Tu Deus populi tui tandem miserêre, & innoxii sanguinis tuorum vindex,

Tui furoris verte potius impetum
In impiarum gentium,
Tot regna, nomen quæ tuum vel nesciunt
Vel si sciant, non invocant.
Semen piorum, quæ laborant perdere
Armis, & urbes ignibus.
Revocando vetera, parce genitor, crimina
Faces furori subdere.
Sed pene cunctis obrutos malis, tuâ
Nos præveni clementia.
Placatus adsis, splendor ut cunctis tua
Clarescat oris gloria:
Audi gementes carcerum qui vinculis
Marcent: potente dextera
De fauce mortis libera, quos cædibus
Jam; jam, jam tyranni destinant.
Et quam intulerunt contumeliam tibi
Et quam tuis injuriam,
Multiplicatam redde nostris accolis,
Rerum perennis arbiter,
Et nos ovilis grex tui, quem pabulo
Alis, tueris numine.
Et posterorum posteri laudes tuas,
Cunctis canemus seculis.

Vides quò eam, ad sacram nempe salutis anchoram. Fiat & à te fili. nam publicas istas clades aut ruinas cum videmus hostium ferocientium, ubi aliter

aliter firmemur? Sed me bellorum & funerum *Germaniæ* recordatio, abripit, extrà limites argumenti epistolici: unum addo & finio: ad *Hilaria* agitanda invitaris in diem 19. Octob. qui (ne nescias) dictus est nuptiis *Dussenia* nostræ: nam & te sacris illis interesse volunt. Fiat; aut jam nunc abdico te, & sepono: illud enim commune habeo cum M. Bruto magno illo, & nobili Romano, *Quod cupio, vehementer cupio.* Polyandrum & Rivetum salvos esse opto; Regentem tuum in primis, quem inter primos colo. Delfis ipsis Nonis Octob. M.DC. XXXI.

JACOBO CRUCIO *filio, Pater S.D.*

Lugd. Batavorum.

STudia tibi allubescere, magis,ac magis, & audio, & video. Ita est fili. *Ambrosiam* hanc qui semel degustavit, subactioris judicii palato, saturari ea nequit: sed ejus dulcedine quasi delinitus, curis omnibus aliis se submovet, solus in hac cura. Ut enim ferrum trahitur à magnete, sic ab illa, ingenia discendi cupida. Crescit eruditio? crescit & ejus augendæ magis ardor, & doctrinæ majoris consequendæ fames, ac φιλομαθία. Ut vel hoc ipso, Palladia hæc fercula ab aliis differant, quæ ventris, & gulæ propria, quod illorum nos capiat non satietas solum, sed & nausea interdum; & fastidium. Hæc desiderium sui, quò magis frueris, acuunt, novamque semper inducunt famem, unquam satietatem. Adeò ut quod alibi de *Erysichthone* olim fabulatus est ingeniosissimus vates, verius huc flecti possit, qui pleno quærens jejunia ventre, epulas quæsivit in epulis; nos literas in literis, in Musis Musas. In quarum penetrare adyta, ut voti magis est quàm spei: ita mentis nostræ famem, iteratæ magis, acuunt, & irritant. Quæ tamen quo longius pro-

gredimur, eo impensius placent, & minus molestæ sunt, *studio fallente laborem.* Tu fruere quantum licet, & libet, animumque jam Theologiæ intentum, ab humaniore literatura ac philosophia erige, erige inquam, ad sacri hujus studii meditamenta; qui unus laborum tuorum finis, & scopus. Non quod illam aspernandã putem, sed ancillari volo, cœlesti illi sapientiæ, in qua nunc totus, & parere huic Dominæ; & quod caput, extra territorium suum, tacere non rogatam. Nam illos ego Theologorum filios, & vanos aucupatores gloriolæ odi, quibus *Aristoteles* in manu, & in ore sæpius, quàm *Moses*; philosophiæ libri, quàm Scripturæ. A qua tamen tanquam ab alto gurgite fluit, quidquid in sacris pulpitis resonat divinioris Sapientiæ. Tu illam lege, volve, tere. Alia præ hac πάρεργα tibi sint, hoc ἔργον. in hoc solo desuda; ac tum demum egregie te profecisse intelliges, si præ aliis sacræ hujus paginæ lectio placere tibi cœperit vel centies repetita. Et placebit si fontes adeas, illos Hebræos, hos Græcos, ex quibus longè dulcius fluunt, quàm ex versionum lacunis, puriores illi latices, queis irrigari necesse est eorum pectora, qui linguas suas aliis in Ecclesia docendis devoverunt. Unum addam. Vitæ probitatem cole, & quam hactenus illibatam servasti, retine, fove, auge. Mali occasiones fuge, desidiam, luxum, crapulam, & quæ alia sunt impedimenta bonæ mentis. Satis enim ipse tua sponte, vel me tacente intelligis, quàm hæc ætas facile trahatur ad vitium, & quam pronum sit in lubrico, & præcipitio, labi. Affricat enim scabiem suam convictor malus, & qui tangit picem, non potest non inquinari. Haud quoque ignoras, quàm hæc talia parum deceant juventutem ingenuam, liberalem benè natam: quàm non sint ex disciplina nobilis vestri Lycæi, & quàm abhorreant ab

——— *intonsi Catonis*
Auspiciis, veterumque norma.

A stu-

A studiis tuis absit pertinax diligentia, valetudini haud parum noxia, & calculo Medicorum, gignendo calculo nimis idonea. *Caucasum* hunc fili, fuge, & *Marpesiam cautem*, λῆγε τῶν πόνων, ὅτι πονεῖν δυνάμεθ. Fractas ingenii vires à motu, recollige, & vigorem animi, à libero cœlo, & aspectu camporum. Scilicet attollit se magis, erigitque ad alta animus, cum liber & solutus, cœlum suum intuetur, & tot sub cœlo naturæ miracula.

Vidi ego jactatas motâ face crescere flammas,
Et vidi nullo concutiente mori,

Sic vitæ hunc ignem moderatis exercitatiunculis accendi, & affectum corpusculum defæcari; contrà languere, ac torpescere continua quiete. Vale fili, & nos ama, qui te inter primos, ita me ille *Primus*, & *Æternus*. Delphis prid. Idus Octob. M. DC. XXXI. *Riveto* homini (ita literis faveam) multarum literarum, salutem adscribo.

JOHANNI CRUCIO
Eccles. Harl. Pastori. S.

Harlemum.

SErvata diu, ac constanter ἐχεμυθία Pythagorica, tandem tuæ ad nos litteræ; quas legi non libenter solùm, sed avidè: & dum legerem placuerunt. Omitto elegantiam, in stylo, & pharasi. Materia in iis pia, & indolis tuæ imaginem egregie præ se ferens, quæ nata & facta ad virtutem. Utinam nihil triste habuissent, & funestum de obitu NUTII. Heu!heu! de morbo audieram, nunc ex te de morte. Quàm fluxa hic omnia, & quid sumus? σκιᾶς ὄναρ ut vere nimis olim lyricus Vates, pituitæ aliquantulum & bilis, temporis spolium, imo nihil. Et quid alta adhuc quid vana molimur, mox casuri? Impensè amavi hominem, & post eos quos natura vult coli, & jura consanguinitatis amari, non fuit carius, aut venerabilius

mihi nomen. Sed quid est? Deus ab his terris, turbisque sejunctum, in cælestem eum patriam evocavit, in superum illum tranquillitatis portum. Quid faciemus? illud Homericum,

Ἡμεῖς δ' μεγάλοιο Διὸς πειθώμεθα βουλῇ.

Tristem uxori hunc casum esse scio, si prima fronte, in crudo mariti luctu, cogitet illud *Avelli*, sed si unde, dabit dolori auram, & bene illi factum debebit interpretari. Habebat sanè virum domi, facilem, æquum, sibi indulgentem, tantaque probitate, ac modestia, ut supra nihil fatear me vidisse. Ille quid? Omnia quæ ad excelsi, & generosi animi αὐταρκείαν satis esse poterant, & vitæ felicitatem: famam nominis illibatam, opes ad invidiam, conjugem placidam, gratiosam *Nutio* suo morigeram, etiam ad nutum, mensam lautam, sed à qua luxus longè, & crapula: ut sobrietatis scholam fuisse dixeris, in ferculorum ipso apparatu, primariis tamen Reipublicæ viris cotidie excipiendis, dicatam. Adhæc servorum, & ancillarum greges, ad obsequia paratos, musæum ad animi diversionem, non injucundam, libris ratioribus instructissimum, ad recreationem quadrigas, & equos, ad vitæ usum amplas, & spaciosas ædes, & in iis supellectilis nitelam, & splendorem plusquam privatæ elegantiæ, & suprà civem. Sed tamen ut tempora nunc fluunt, extra domum, pedem cum poneret, quàm multa obveniebant auribus ingrata, oculis tristia? quàm multa sincerus ille humanarum actionum arbiter præter votum, aut opinionem videbat, aut audiebat, quà publica, quà privata? Itaque is qui Religionem amabat unice, qui Christi causam, qui Ecclesiæ, qui bonorum omnium sartam tactam esse cupiebat, qui pro fidei veritate, & orthodoxia pugnabat strenuè, non poterat non tacito, & surdo animi morsu stringi, & ringi, in hac rerum, temporumque scena; cum omnia in deterius labi cerneret, & admissis turbarum, & contentionum equis, currum Reipu-

Reipublicæ, vix ullis amplius habenis retineri. Non dicam tædium vitæ, sed tamen satietas oboriebatur piæ huic animæ, tristi hoc rerum statu, & pectus illud, vera virtute delibutum memor originis suæ, adspirabat ad exitum, & meliorem vitam, cui natus; ut ii solent, qui in custodia molestiore tenentur. Neque enim domus, sed hospitium hoc corpus est: & brevem omnino moram hic trahimus, si cum æternitate comparetur. Hæc si intimis reponant sensibus consanguinei, gravissimo hujus domesticæ calamitatis vulnere afflicti, lenient dolorem & ratione, temperari non patientur tantum, sed volent. Faciant quæso, & peregisse illum laudabilis vitę cursum sciant nosque in eodem stadio sequi, & paulatim accedere tacito annorum lapsu; ad eandem illam metam. Nam ut eximie eximius ille Sapiens; *Intervallis distinguimur, exitu æquamur*, &

Quidquid habent ortus, finem timet, ibimus omnes

Ibimus, immensis urnam quatit Æacus umbris.

Quocirca semper in procinctu esse debemus ad excipiendam diei illius decretoriæ legem, quum nemo sit tam florenti ætate juvenis, qui sibi crastinum ausit polliceri; nec rursus tam gravis ævo senex, quin ei aliquid temporis indulgeatur, ad commentandam mortem. Nihil ille quidem præter ætatem passus est, ad quam ultimam jam pene venerat, sed tamen vitæ innocentia, & candida illa morum integritate, meruerat, votis nostris diutius superesse; & lugemus (ego quidem) ut rarum constantiæ in religione, & probitatis exemplar. Prodigium pene, hac virtutum sterili ætate. Sed aliter Deo decretum qui avocavit, & e mundi tumultuantis turbis eductum, collocavit in quieta, & beata illâ sede veterum malorum & morbi solutum. Res *Germaniæ* nunc lætiores sunt. Victoriam *Sueci* avidis hic auribus excepimus, bibimus, hausimus. Deus porrò *quo*

vindice Regum fulget apex, heroicos magni illius Principis conatus favore suo secundet, & tentamenta recuperandæ libertatis. Faxit inquam inspector ille, & arbiter rerum humanarum, qui vel solo nutu, bellorum nimbos, tempestatesque serenat, ut post hæc nubila, blandior Phœbus, afflicto huic populo, tandem affulgeat, & post tanta rerum discrimina, tot pugnata bella, *Hilaria* agitare liceat, mœroris jam situ, ac squalore confectis. O dies veniat! quo hanc Ecclesiarum multarum matrem *Germaniam*, benigno Deus oculo adspiciat, vindicet, misereatur, & brevi, si ita visum, liberet intestino illo bello, verè malorum lerna. Quod eum corde rogo, & boni omnes mecum. Et si fiat, profectò exultem voce, gestu, animo, & non capiam gaudii mei modum. Sed ut quæ causa scribendi tibi fuit, in ea desinam, amo te mei amantem. Vale, Corneliæ tuæ à me salutem, filiolis osculum: etiam, si voles, uxori. Delfis 15. Octob. M. DC. XXXI. Epistolam fratris tui Jacobi ex India Orientali ad te missam & videre jam diu gestio, & legere, sed frustra, amissam credo, aut sepositam: nam si vel cochlea esset, jam tandem adrepsisset.

SAMUELI AMPSINGIO,
Eccles. Harlem. pastori
S. D.

Harlemum.

EGo ad talem salutationem, & à tali sileam? differam, aut aspernar, cui nihil acceptius, nihil dulcius accidere potest, quàm eruditis misceri: nunquam mihi illa mens, ex quo viros meritis suis metiri didici, eosque admirari, quos literarum apex, supra vulgi sortem evexit. Quorum quantò majore inopia laboratur, eò mihi digniores videntur, quos amet aliquando, & veneretur posteritas. Rem dicam. Tu mihi ille es, nec

nec alium huic ævo prædicant tua ipsius monumenta, pietatem verè ſpirantia in *Deum*, dum ſtrenuè veritati cæleſti militant, adverſus profanos ſæculi mores, & errorum licentiam. Haud obſcurum mehercle indicium animæ Chriſtianæ! Nam ſi (ut benè alibi os illud veritatis) *ex abundantia cordis, os loquitur*, quid judicandum de iis, qui divini numinis honori, non linguam ſolùm, ſed calamum & ſtylum, devotum eunt? Certè ad hoc nati ſumus, & nihil majori mentis ardore, nihil impenſiore cura agitandum, quàm ut hæc laborum noſtrorum meta ſit & finis. A quo qui aberrat, aberrat ab aliis; & nihilo mihi plus ſapere videtur eo, de quo in Euangelio, qui talentum ſuum defoderat: aut iis qui ſcientiam aucupantur, ad pompam, non ad uſum, & ut ſciant, non ut ſapiant. Male. Nam ut Luna quod luminis à Sole accepit, infero huic mundo refundit: ſic piæ animæ dona quæ à magno illo DEO. Nec melior mea quidem ſententia, his donis fœnerandi ratio eſt, quàm ſi excuſſis viribus noſtris, nempe

——*quid ferre recuſent*
Quid valeant humeri ——

animum ad ea ſtudia adjungamus, ad quæ indolem noſtram, & genium propendere videmus. Neque enim *omnis fert omnia tellus*, nec unum omnibus allubeſcit: ſed ut varia ſunt hominum ingenia, ita partitè *ſua quemque nobilitant.* Sunt quos *Oratoria* delectat, ſunt quos *Poeſis*. In utroque excellere, ut paucorum eſt: Ita in altero ſolum, non eſt quorumvis, ſed eorum tantum, quorum erecta indoles, acrioris ingenii alis ſubvecta, ad ardua, raro cæli favore adnititur, & aſſurgit, ſi campus detur in quo vis induſtriæ eorum decurrerere atque expatiari poſſit. Ad utrumque natos, Oratores nempe non minus magnos, quàm Poëtas, *Scaligeros, Marnixios, Baudios, Heinſios, Grotios, Barlæos:* Oratores *Trelcatios, Pavios, Voſſios:* Poëtas

tas *Cassios*, viros vel ad veterem Græciam elegantes, non patria nostra solùm hodie miratur: Sed

——— quisquis extremum colit
Utriusque Phœbi littus; aut recta face
Æstiva medius regna quæ terret dies:
Quique in remotâ noctis immensæ plagâ
Glaciale plaustri sidus Arctoi videt.

Rariora hæc *Naturæ* dona, & doctrinæ miracula, ut ad eruditissimæ antiquitatis gloriam proximè accedunt: ita invidia majores, longe à tergo relinquunt, quotquot egregiis ingenii monumentis inclarescere satagunt, & felici auspicio, nomen suum credunt perennitati. Nec tamen doctorum ideo studia tardari decet, aut industriam languescere, quod ad supremum laudis litterariæ gradum assurgere, paucis datum. Nam in rebus arduis, omnia potius tentare oportet, quàm ob assequendi δυσελπίαν, à recta voluntate deseri; cum ad summa nitenti, pulchrum sit in secundis, tertiisque consistere; & sua laude non careant, quæ sunt maximis proxima. Neque enim omnes *Catones* aut *Scipiones*, aut *Lælii* (ut ait Tullius) esse possumus:

Nec si priores Mæonius tenet
Sed es Homerus: Pindaricæ latent
Ceæque. & Alcæi minaces,
Stesichorique, graves Camœnæ.

Quocirca mî Ampsingi, perge quæso in laudabili hoc instituto, nec genio tuo unquam ita succense, ut venam quam habes, exarescere patiaris, desuetudine, aut neglectu. Nihil est enim ut exemplis, & antiquis, & recentibus erudimur, quod studiis hominum, majorem inducat languorem, & frigus, quàm intermissio: nihil quod magis acuat, & ad perfectionis apicem pene perducat, quàm crebra, & indefessa exercitatio, & φιλεργία. Ut enim *fruges non bonitas soli tantum gignit, sed cœli solisque fotus, temperies*; sic poësis non

non à fertili naturæ tantum solo alenda, sed vestrà ô Poëtæ industriæ cælesti velut quadam aura fovenda. Quid in his *Musis* præstiteris olim, & quàm feliciter, testis est *patria* tua *Urbs*, quæ luculento descriptionis tuæ elogio, per omnes terrarum oras, ubicunque florentissimarum urbium memoria viget, illustri fama, celebratur nunquam interitura, quandiu egregia hæc ingenii tui erunt monumenta. Fortunati ambo, si quid judico! illa quod te præconem laudum suarum nacta sit. Tu quod infantiæ tuæ, & juventæ ea contigerit urbs, quæ cum primariis Hollandiæ civitatibus, cœli clementia, situ, amœnitate, legibus, artibus, disciplinis, ædium nitela, contendere mihi videtur de principatu: Quæque ut nascentem olim te vidit, fovit, eduxit; ita eductum jam colit, veneratur, & ab eo pasci gaudet, quem aliquando ipsa pavit. Ita nempe officia, officiis provocantur, & beneficia qui præstat, exigit. *Catechetica* tua vidi, item *Canticum canticorum, Threnos Jeremiæ, &c.* versu reddita. Judicium exposcis? Placent, simulque hortor, & seriò, ut in sacris his Musis perseveres, & Parnassios hos latices, in amœnos Scripturarum campos, usque derives. Gravius mehercule nihil, cum ad rectam rationem, & ad serium judicium rem exigo, à te tractari potest, si materiam spectes; nihil utilius, si bonos, quibus hæc *Sacra* fiunt; nec certior (mihi crede) demerendi posteritatem, ratio, quam iis illustrandis incumbere, quæ Sapientiæ omni divinæ, & humanæ coronidem imponunt. Sicut floribus alii ad odorẽ, aut adspectum utuntur tantum, apes etiam ad mellificium: Sic tu studiis his literarum, ad quæ mihi videre natus, non ad delectationem solùm, sed ad usum. Parum interim aut nihil sollicitus, quid *momus* unus aut alter (vappæ, & quisquiliæ hominum) de te sentiant. Non enim tam præclarè agitur cum rebus humanis, ut optima quæque pluribus allubescant; imo

imo *nec udus, aut sudus Jupiter omnibus placet.* Carpunt? ita sunt, & ea sæpe quæ non capiunt. Et ut apud Homerum *Diomedes* extitit, qui Veneri, cruentum vulnus infligeret: Sic multi hodie existunt plusculum inepti scioli

——— οἷα τε πολλὺς
βόσκει γαῖα μέλαινα πολυσπερέας ἀνθρώπους,

qui nihil impensius agunt, quàm Veneres, & amœniores doctorum Musas, atro dente arrodere, & insectari, mordentque acrius morituri, ut quædam bestiæ. *Ubi franguntur undæ, ibi æstuant. Circa scopulos iratum semper mare; & quia obstant, quatiuntur.* Tu hos tales si lapis, ride. *Nemo* enim *nos tangit, nisi ipsi volumus, & fregit omnia convitiorum tela, qui contemsit: si irascaris agnita videntur, spreta exolescunt.* Quid quod & illi qui in aliorum vitiis tam cernunt acutùm, si in actiones suas inquirere velint, domi sat erit, quod Censoria notatione animadvertant, ne foris quæratur in quem maledicæ suæ linguæ spicula vibrent. Sed jam lassus longæ scriptionis, tempus videtur desinendi literarum satis loquacium. Vale vir multis nominibus observande, & quam appetis amicitiam, in promptu est, quæ ut magnes ferrum, docta & litterata, ad se trahit ingenia consensione tacita, & συμπαθείᾳ. Delfis 4. Kal. Decemb. M.D C. XXXI. Crucium meum ἀσπάζομαι.

BARTHOLOMEO *van der* MASTIO *Studioso S. D.*

Cadomum.

NUllis me litteris affatus es, à tuo in *Galliam* discessu. Quid causæ? distractiunculæ, & occupationes studiorum? an frigus aliquod, & ἀμνηστία, ex locorum intervallis? Illud credere me, jubet agnata tibi ad literas propensio: hoc, vetat amor, quo me complecteris, candidus, & sine fuco. Patiâre exstingui? non debes;

ac

ac ne fiat, en meas litteras, quas tuæ non elicuerunt, ſed cura tui, quæ ita in animo meo defixa ſte, ut inde revelli nequeat. Nam jucunda licet mihi ſit, & ſuavis amicorum omnium neceſſitudo, eorum tamen maxime (cur diſſimulem?) qui è diſciplina, & velut ſinu noſtro prodiêre. Natura hoc dedit, ut beneficia noſtra amemus: tum utique magis, ſi grati ſunt in quos collata. Eum te eſſe ſcio, & video. Ita officii plenus, *Gratiis* litaſſe mihi videris, & à natura ipſa didiciſſe, quid humaniores literæ, quid humanitas, quid juſta doctorum æſtimatio flagitet. Certe animum meum ſerio afficit, cum te e ſtirpe urbis noſtræ patricia, dignum ea video, & generoſa indolis affectu, non æmulantem ſolum majorum famam, ſed & à te diffundere & propagare eam, aptum. Ita eſt mi Maſti. Ut à radice bona, fructus boni: ſic ab ingenuo ſemine, germina ingenua exſpectari haud raro ſolent. At quanto optatius ſpectari, quàm exſpectari! Tu mihi talis, & in te jam video, qui jam olim optimis literis non tinctus ſolùm, ſed imbutus, quæ ad honoris faſtigia ducunt, perſeveras eaſdem & colere, & venerari. Calcar teſtimonii, & judiicii mei, hoc habe, ſed perge, & lætam ac luxuriantem in te ſegetem, fove, cole, matura, ut in lætiorem aliquando, atque uberiorem meſſem exurgat. Vides *Athletas*? oculi ſemper illis intenti in metam: ſic tibi mens in eruditionem, & in eum cenſum quem ex Patriæ ruinis ſecum aſportavit magnanimus *Bias*: non aliam quære ſtudiorum tuorum, & laborum palmam. Cætera enim quæ fortunæ arbitrio tum dantur tum eripiuntur, fluxa omnia, lubrica, & caduca, nec tam egregium exiſtimo illa habere, quàm contemnere. Quid enim ſtirps, patria, genus? quid forma, ætas, ingenium, honores, opes? Quid aurum illud quod tantopere admiramur? abeunt illa, nec eximere nos queunt, aut noſtra, mortalitatis lege. Sola hîc fama perennat, virtutis,

tis, & bonarum artium ſtudiis comparata. Et hæ propriæ hominis ſunt opes, quæ in pectore, & animi ſcrinio ſtruuntur, non in arca: quippe quæ uſu augeri ſolent, non minui, meliores fieri, non deteri, non ſeneſcere, non contingere malis, ut opes, non ignavis, & immeritis ut honores non etiam avocare homines à virtute, ſed inſtruere; imo parata ſemper eſſe præſidia, ut quæ à nullo temporum lapſu dependent; demum ſine his ne homines quidem nos eſſe. Ariſtoteles Philoſophorum ille princeps, craſſo cuidam, & ἀμούσῳ percontanti; *Quid eſſet diſcriminis inter doctos & indoctos?* haud inſcitè reſpondit; *quod inter viventes, & mortuos*: rectiſſime judicans, qui corporum modò vita fruerentur, quam habemus cum pecudum genere communem, & corporeis tantum oculis ſolem intuerentur, quem acutius longe cernunt aquilæ; animis vero *quibus lucem ac vitam donat philoſophia*, nihil cernerent, eos nec hominis appellatione dignos, & mortuos eſſe verius quàm vivos; minimoque intervallo à lapideis differre ſignis: hoc nomine etiam inferiores, quod ſtatuæ ſic delectant oculos, ut nemini noceant. Si vivunt, vivunt tantum, & aura omnis doctrinæ vacui, ætherea ſolùm veſcuntur, qua & aſini, tantumque à doctis differunt, quantum à videntibus cæci. Præclarè olim Poëta:

Ὁ γραμμάτων ἄπειρος οὐ βλέπει βλέπων
Διπλοῦν ὁρῶσιν οἱ μαθόντες γράμματα.

Hæc tecum ſeriò deputanti (ut ſæpius ex me audita) quid mirum, ſi tantus literarum amor, tanta laudum æmulatio, generoſo tuo pectori inhæret? & ſi tanquam ad forum literarium, quo ſolidioris doctrinæ jacias fundamenta.

——— μέγας (σε) θυμὸς ἐπείγει
Δημῶν ἐς ἀλλοδαπὸν ἰέναι. ———

Nam ut plantæ interdum ſi transferantur, felicius ſurgunt: ita ingenia, cum fructu plerunque patriam relinquunt. Benè eſt fili, (ita te appellare

mihi

mihi fas, qui formandæ tuæ juventæ non ductorem me habuisti solùm, sed patrem) benè inquam, &

I bone qui fortis te vocat aura tua.

Sed pede ut fausto, ita & recto, in *studiis*, in *vita*. Amplus fateor, & patens tibi campus, in quo ad optabilem metam, pleno gradu contendas: Palæstra nobilis in qua industriæ tuæ ingeniique vires exerceas, & masculum capias animus, & robur, ex conspectu,& alloquio tot virorum, virtutis, ac doctrinæ fama illustrium. Sed unum *Studiose*, hic te moneo, πολυθοδίαν fuge. Multos enim illa perdidit, qui dum vago quodam impetu, pertreptant omnia, & nihil non curioso lustrant oculo, nusquam esse, verè dici possunt, dum ubique sunt. Tu melius, neque temerè nunc in hunc, nunc in illum autorem rapiaris: cum enim animus dividitur ad multa, fit minor ad singula: sed unum elige, nod ante relicturus quàm ad calcem perveneris, notatis quæ observatione digna videbuntur, in phrasi, & in re. Nam in utroque proficere te volo, nec minus Latinitatis affectare puritatem, ac elegantiam, quàm prudentiæ tuæ civilis scientiam. Mirum quantum Themidi robur & decus afferat eloquentia. Quam non aliunde felicius haurias, quàm ex divite illo, & magno eloquentiæ penu *Cicerone*. Ipsum Ciceronem audi: *Efferat se*, inquit, *in adolescente fæcunditas*. Initio molestiam aliquam habet, posteà voluptatem cum crescunt opes,& miraris ipse tuas messes, ex tam fœcundo agro: cujus agnatam luxuriem, maturior ætas depascit. Nam quem ex crebra ejus lectione, contrahes styli copiam, minuet eam facile, ac deteret crescentis tui per ætatem judicii lima: præsertim si lascivientem ejus ubertatem, acri & nervosa *Senecæ*, *Salustii*, *Taciti* brevitate temperes. Præclara quidem alii fateor; sed non robore eodem, aut nervis. Spirat nescio quis calor in eorum scriptis: qui ad lectorem quoque per-

pervenit: nec differere illi magis de *virtute*, & *civili prudentia* videntur, quàm inferere,, & inculcare. Triumviri illi, maximi prudentiæ magistri semper tibi in manu, non præ aliis solùm, sed soli. Quis enim Deus bone! lectionis nostræ finis, si in eos omnes incurrimus, oculo, manu, calamo, qui videri merentur, & tractari? Exemplum meum vide. Lego, sed paucos, eosque non bonos solum, sed optimos, idque ex Romani illius sapientis consilio. *Certis*, inquit, *autoribus immorari oportet & innutriri, si velis aliquid trahere, quod in animo fideliter sedeat. Quæ varia sunt, & diversa inquinant, non alunt; nec prodest cibus qui statim sumptus, emittitur. Et ægri animi ista est jactatio: ita nihil aquè sanitatem impedit, quàm remediorum crebra mutatio. Qui quò destinavit, pervenire vult, unam sequatur viam, non per multas vagetur: non ire istud, sed errare est.* Quid, quod parum stringit, qui nimium amplectitur, & fastidientis stomachi est, multa degustare. Sed & ad virtutem te hortor, cui primò nati sumus. Reliqua secundas in hac scena partes agant Doctrina virtuti ornatum addit, & velut purpuram, & honorum solet esset pararia; sed hæc ad salutem nos ducit, quam nisi consequimur, malè, & infeliciter à nobis decurritur, hoc quidquid est vitæ. Infessa tibi nunc est *Gallia*, illa cultissima terrarum, comitatis omnis ac elegantiæ magistra, Musarum sedes, honoris theatrum, artium omnium mercatus, & panegyris. Sed cave credas tuta ibi omnia. Habes, habes *Adolescens* quæ videas, sed & quæ vites. Hinc, mala eorum consortia, qui dum studiosi audiunt, studiorum decus, vitæ, ac morum turpitudine devenustant, liberalium ingeniorum pestes, virtutis remoræ, & Academiæ propudia: hinc, liberioris vitæ licentiam, loci amœnitates & delicias, illas Venerum formas rariores, quæ spectari hodie se gaudent, & juventutem, cultus & vultus sui lenociniis captant, inescant, fascinant,

iant, & in hoc amplectuntur, ut strangulent. Tu hæc oculorum veneficia, quæ blandam vim adferunt, etiam ingeniis haud malis, fuge:

——— nec te ullus contagiis
Pruritus aliquis, tale contubernium
Odisse propera: δεῖ γὰρ μὴ μόνον ἀπέχεσθαι τῶν κακῶν ἀλλὰ καὶ τοὺς τοιοῦτα πράσσοντας ἀποστρέφεσθαι. *Syrtes* has prætterlabere, naufragio multorum infames, hanc periculi plenam *Charybdin*, hos Sirenios scopulos. Ubi Lycurgus ipse Stoica sua fronte, ad nequitiam possit adduci, & ubi majoris voti est, perire nolle, quàm servari. Verbo. Deus tibi semper præ oculis, qui gressus tuos dirigat in viam rectam, & probitatem tuam vindicet à seculi contagio, & projecta hac morum licentia. Nam *ut in nassam facilis illapsus est, sed exitus difficilis: Sic declive iter in vitia, reditus ad meliorem frugem, non perinde facilis*; imò.

Vix illigatum te triformi
Pegasus expediat Chimæræ.

Sed meliora. A puerilibus enim annis semper tibi scintillæ aliquæ, ad virtutem prælucentes. Eas fovere tuum est, ut auctæ divinioris auræ afflatu, aliquando in flammam erumpant, quæ vitiorum illecebras tanquam paleas, & quisquilias leviores adurat. Finio; & quia longè à nobis i, vide, disce, prudentiæ, etiam aliquid absentia collige; ut ad tuos velut avidus negotiator, bonarum literarum mercibus locuples redeas, patrem oblectes, patriam juves. De me, amo te, & amabo, favebo, & fovebo, nec ulla tam alta erunt montium juga, tam vastæ latitudinis maria, quæ te mihi præripient, quin locis dissitus tibi jungar affectu: nam ut corporibus, non datur. Dabit aliquando dies, nec despero quin olim,

——— dextra conjungere dextram
Fas erit, & notas audire, & reddere voces.

Ut id possit Deum rogo, & ut is te amicissime Masti longùm familiæ tuæ honori, & gaudio servet.

etiam sini angustum. Amplius. Deus qui unum hunc ad se recepit, duos adhuc tibi indulget, non sanos modo, & vegetos, sed lepidos, alacres, ad gratiam natos, & amorem; quibus spem, & exspectationem amissam restituas aut superes. Ut igitur vestem si amisisses, aliam sumeres, atque eâ te tegeres: sic nunc fac; pro filiolo uno mortuo, duos alios substitute vivos. Et si tantus suscipiendæ prolis amor, & augendæ Cruciadûm familiæ fervor, agrum habes fœcundum. Tu eum cole, & à longiori puerperii situ, tanquam novale, novę sementi faciendæ idoneum, pro virili tua parte exerce, pastina, consere, occa. Non una messe exhauritur hic fundus, sed abundè remunerat satoris gratiam, & liberalitatem. Quæ spes si fallat interdum, certè non minus educationis nostræ cura, & labor. Quantis molestiis teneri educantur? quàm diligenti nutrimento obnoxium novissimè corpus adolescit? at quam nullo negotio solvitur? Optimè nati, quàm sæpe degenerant? quàm alieni à virtute patria? ut optares nunquam ex te genitos, aut in cunis extinctos. Exempla passim obvia hoc ævo, in bonus quibusque, imo optimis, qui intimis sensibus sæpe lugent probra, & dedecora, degenerum liberorum. Quid, quod incerta sunt omnia rerum humanarum; qui nunc benè audit, cras male; qui hodie *Cræsus* aliquis est, aut *Crassus*; cras *Irus*, & nemo liberos vel optimos habet, ut non cum gaudio, & metu aliquo adspiciendos. Et tum illum, adhuc revoces? Noli

———flagrantior æquo,
Non debet dolor esse viri, nec vulnere major.

Ipse doleat in turpem iterum hujus seculi licentiam, immergi, & morte, somno simillima extinctus, nec diu colluctatus, cum sævitia morbi, tot tantisque iterum periculis, malis, calamitatibus exponi. Infans qui hic erat, pene sine mente, sine sensu; virum jam illic agit, atque adeo super omnes viros sapit, sapientiæ radiis non cinctus so-

lùm,

ſum, ſed perfuſus. O beatum! & te quoque, ſi quam beatus ille ſit, ſerio cogitas ac ſentis. *Quid refert quando finiant temporariam, qui tranſeunt in æternam.* Vide *Patriæ* noſtræ ſtatum, quid in ea firmi, aut læti? Vide *Europam*, tubæ pæne ubique & turbæ, mutationes publicæ, privatæ, bella, clades, funera, laniena, agrorum depopulationes, urbium capturæ, excidia, ruinæ, bonorum proſcriptiones, ſanguinis in omni ætate, & ſexu effuſiones prodigioſæ, & niſi Deus miſereſcat, horrenda exitia rerum, & ſtatuum. Quid ergo vita hæc quam optamus in longum duci? & quis in talia, liben ter ſuos educet? & in hanc miſeriarum ſpem, alat? Maneant quos Deus dedit, & vivant diu, habituri ſuam ſortem: alios voto ne revocemus in hanc triſtitiæ, & calamitatis ſcenam, imo gratulemur evocatis. Amiſſos natos, qui nimis deſiderat, injurioſus in relictos eſt pater. Tu hæc, & plura tibi, ſed & conjugi tuæ ſubjice evaporandi doloris gratiâ. Quam ſcio verè matrem eſſe, & tenellos hos fœtus materno, id eſt tenero affectu στέργειν. Si quid certi habes de rebus *Indicis*, aut *Germaniæ*, ſignifica, me ama, & vale. Puerperæ à me oſculum, & ſalutem, Datum Delfis 15. Decemb. An. M. DC. XXXI.

Viro Clariſſimo JACOBO CATZIO JCto, *& Reip. Dordracenæ Conſiliario, & Syndico S. D.*

Dordracum.

IGnotus te compello, Vir Clariſſime, & ante tibi inviſus, amicitiæ tuæ fores, liberiuſcule pulſo per litteras, quas perruptis tandem pudoris omnis obſtaculis, ad te mitto, affectus mei in te indices, vellem animum in iis, nominis tui & famæ non minus vindicem, quàm admiratorem. Quæ cauſa, inquies? Eruditio tua, & virtus in illuſtri hoc mundi theatro collocata. Quibus ceu acri quodam thyrſo, ita me jam dudum per-

mihi nomen. Sed quid est? Deus ab his terris, turbisque sejunctum, in cælestem eum patriam evocavit, in superum illum tranquillitatis portum. Quid faciemus? illud Homericum,

Ἡμεῖς δ' μεγάλοιο Διὸς πειθώμεθα βουλῇ.

Tristem uxori hunc casum esse scio, si prima fronte, in crudo mariti luctu, cogitet illud *Avelli*, sed si unde, dabit dolori auram, & bene illi factum debebit interpretari. Habebat sanè virum domi, facilem, æquum, sibi indulgentem, tantaque probitate, ac modestia, ut supra nihil fatear me vidisse. Ille quid? Omnia quæ ad excelsi, & generosi animi αὐταρκείαν satis esse poterant, & vitæ felicitatem: famam nominis illibatam, opes ad invidiam, conjugem placidam, gratiosam *Nutio* suo morigeram, etiam ad nutum, mensam lautam, sed à qua luxus longè, & crapula: ut sobrietatis scholam fuisse dixeris, in ferculorum ipso apparatu, primariis tamen Reipublicæ viris cotidie excipiendis, dicatam. Adhæc servorum, & ancillarum greges, ad obsequia paratos, musæum ad animi diversionem, non injucundam, libris rarioribus instructissimum, ad recreationem quadrigas, & equos, ad vitæ usum amplas, & spaciosas ædes, & in iis supellectilis nitelam, & splendorem plusquam privatæ elegantiæ, & suprà civem. Sed tamen ut tempora nunc fluunt, extra domum, pedem cum poneret, quàm multa obveniebant auribus ingrata, oculis tristia? quàm multa sincerus ille humanarum actionum arbiter præter votum, aut opinionem videbat, aut audiebat, quà publica, quà privata? Itaque is qui Religionem amabat unice, qui Christi causam, qui Ecclesiæ, qui bonorum omnium sartam tectam esse cupiebat, qui pro fidei veritate, & orthodoxia pugnabat strenuè, non poterat non tacito, & surdo animi morsu stringi, & ringi, in hac rerum, temporumque scena; cum omnia in deterius labi cerneret, & admissis turbarum, & contentionum equis, currum

Reipu-

Reipublicæ, vix ullis amplius habenis retineri. Non dicam tædium vitæ, sed tamen satietas oboriebatur piæ huic animæ, tristi hoc rerum statu, & pectus illud, vera virtute delibutum memor originis suæ, adspirabat ad exitum, & meliorem vitam, cui natus; ut ii solent, qui in custodia molestiore tenentur. Neque enim domus, sed hospitium hoc corpus est: & brevem omnino moram hic trahimus, si cum æternitate comparetur. Hæc si intimis reponant sensibus consanguinei, gravissimo hujus domesticæ calamitatis vulnere afflicti, lenient dolorem & ratione, temperari non patientur tantum, sed volent. Faciant quæso, & peregisse illum laudabilis vitę cursum sciant nosque in eodem stadio sequi, & paulatim accedere tacito annorum lapsu, ad eandem illam metam. Nam ut eximie eximius ille Sapiens; *Intervallis distinguimur, exitu æquamur*, &

> *Quidquid habent ortus, finem timet, ibimus omnes*
>
> *Ibimus, immensis urnam quatit Æacus umbris.*

Quocirca semper in procinctu esse debemus ad excipiendam diei illius decretoriæ legem, quum nemo sit tam florenti ætate juvenis, qui sibi crastinum ausit polliceri; nec rursus tam gravis ævo senex, quin ei aliquid temporis indulgeatur, ad commentandam mortem. Nihil ille quidem præter ætatem passus est, ad quam ultimam jam pene venerat, sed tamen vitæ innocentia, & candida illa morum integritate, meruerat, votis nostris diutius superesse; & lugemus (ego quidem) ut rarum constantiæ in religione, & probitatis exemplar. Prodigium pene, hac virtutum sterili ætate. Sed aliter Deo decretum qui avocavit, & è mundi tumultuantis turbis eductum, collocavit in quieta, & beata illâ sede veterum malorum & morbi solutum. Res *Germaniæ* nunc lætiores sunt. Victoriam *Sueci* avidis hic auribus excepimus, bibimus, hausimus. Deus porro *quo*

vindice Regum fulget apex, heroicos magni illius Principis conatus favore suo secundet, & tentamenta recuperandæ libertatis. Faxit inquam inspector ille, & arbiter rerum humanarum, qui vel solo nutu, bellorum nimbos, tempestatesque serenat, ut post hæc nubila, blandior Phœbus, afflicto huic populo, tandem affulgeat, & post tanta rerum discrimina, tot pugnata bella, *Hilaria* agitare liceat, mœroris jam situ, ac squalore confectis. O dies veniat! quo hanc Ecclesiarum multarum matrem *Germaniam*, benigno Deus oculo adspiciat, vindicet, misereatur, & brevi, si ita visum, liberet intestino illo bello, verè malorum lerna. Quod eum corde rogo, & boni omnes mecum. Et si fiat, profecto exultem voce, gestu, animo, & non capiam gaudii mei modum. Sed ut quæ causa scribendi tibi fuit, in ea desinam, amo te mei amantem. Vale, Corneliæ tuæ à me salutem, filiolis osculum: etiam, si voles, uxori. Delfis 15. Octob. M.DC. XXXI. Epistolam fratris tui Jacobi ex India Orientali ad te missam & videre jam diu gestio, & legere, sed frustra, amissam credo, aut sepositam: nam si vel cochlea esset, jam tandem adrepsisset.

SAMUELI AMPSINGIO,
Eccles. Harlem. pastori
S. D.

Harlemum.

EGo ad talem salutationem, & à tali sileam? differam, aut aspernar, cui nihil acceptius, nihil dulcius accidere potest, quàm eruditis misceri: nunquam mihi illa mens, ex quo viros meritis suis metiri didici, eosque admirari, quos literarum apex, supra vulgi sortem evexit. Quorum quantò majore inopia laboratur, eò mihi digniores videntur, quos amet aliquando, & veneretur posteritas. Rem dicam. Tu mihi ille es, nec

nec alium huic ævo prædicant tua ipsius monumenta, pietatem verè spirantia in *Deum*, dum strenuè veritati cælesti militant, adversus profanos sæculi mores, & errorum licentiam. Haud obscurum mehercle indicium animæ Christianæ! Nam si (ut benè alibi os illud veritatis) *ex abundantia cordis, os loquitur*, quid judicandum de iis, qui divini numinis honori, non linguam solùm, sed calamum & stylum, devotum eunt? Certè ad hoc nati sumus, & nihil majori mentis ardore, nihil impensiore cura agitandum, quàm ut hæc laborum nostrorum meta sit & finis. A quo qui aberrat, aberrat ab aliis; & nihilo mihi plus sapere videtur eo, de quo in Euangelio, qui talentum suum defoderat: aut iis qui scientiam aucupantur, ad pompam, non ad usum, & ut sciant, non ut sapiant. Male. Nam ut Luna quod luminis à Sole accepit, infero huic mundo refundit: sic piæ animæ dona quæ à magno illo DEO. Nec melior mea quidem sententia, his donis fœnerandi ratio est, quàm si excussis viribus nostris, nempe

——quid ferre recusent
Quid valeant humeri ——

animum ad ea studia adjungamus, ad quæ indolem nostram, & genium propendere videmus. Neque enim *omnis fert omnia tellus*, nec unum omnibus allubescit: sed ut varia sunt hominum ingenia, ita partitè *sua quemque nobilitant*. Sunt quos *Oratoria* delectat, sunt quos *Poësis*. In utroque excellere, ut paucorum est: Ita in altero solum, non est quorumvis, sed eorum tantum, quorum erecta indoles, acrioris ingenii alis subvecta, ad ardua, raro cæli favore adnititur, & assurgit, si campus detur in quo vis industriæ eorum decurrere atque expatiari possit. Ad utrumque natos, Oratores nempe non minus magnos, quàm Poëtas, *Scaligeros, Marnixios, Baudios, Heinsios, Grotios, Barlæos:* Oratores *Trelcatios, Pavios, Vossios:* Poëtas

tas *Cassios*, viros vel ad veterem Græciam elegantes, non patria nostra solùm hodie miratur: Sed

——— quisquis extremum colit
Utriusque Phœbi littus; aut recta face
Æstiva medius regna qua terret dies:
Quique in remotâ noctis immensæ plaga
Glaciale plaustri sidus Arctoi videt.

Rariora hæc *Naturæ* dona, & doctrinæ miracula, ut ad eruditissimæ antiquitatis gloriam proximè accedunt: ita invidia majores, longe à tergo relinquunt, quotquot egregiis ingenii monumentis inclarescere satagunt, & felici auspicio, nomen suum credunt perennitati. Nec tamen doctorum ideo studia tardari decet, aut industriam languescere, quod ad supremum laudis litterariæ gradum assurgere, paucis datum. Nam in rebus arduis, omnia potius tentare oportet, quàm ob assequendi δυσεκλπίαν, à recta voluntate deseri; cum ad summa nitenti, pulchrum sit in secundis, tertiisque consistere; & sua laude non careant, quæ sunt maximis proxima. Neque enim omnes *Catones* aut *Scipiones*, aut *Lælii* (ut ait Tullius) esse possumus:

Nec si priores Mæonius tenet
Sedes Homerus: Pindaricæ latent
Ceæque. & Alcæi minaces,
Stesichorique, graves Camœnæ.

Quocirca mî Amplingi, perge quæso in laudabili hoc instituto, nec genio tuo unquam ita succense, ut venam quam habes, exarescere patiaris, desuetudine, aut neglectu. Nihil est enim ut exemplis, & antiquis, & recentibus erudimur, quod studiis hominum, majorem inducat languorem, & frigus, quàm intermissio: nihil quod magis acuat, & ad perfectionis apicem pene perducat, quàm crebra, & indefessa exercitatio, & φιλεργία. Ut enim *fruges non bonitas soli tantum gignit, sed cœli solisque fotus, temperies*: sic poësis non

non à fertili naturæ tantum solo alenda, sed vestrâ ô Poëtæ industriæ cælesti velut quadam aura fovenda. Quid in his *Musis* præstiteris olim, & quàm feliciter, testis est *patria* tua *Urbs*, quæ luculento descriptionis tuæ elogio, per omnes terrarum oras, ubicunque florentissimarum urbium memoria viget, illustri fama, celebratur nunquam interitura, quandiu egregia hæc ingenii tui erunt monumenta. Fortunati ambo, si quid judico! illa quod te præconem laudum suarum nacta sit. Tu quod infantiæ tuæ, & juventæ ea contigerit urbs, quæ cum primariis Hollandiæ civitatibus, cœli clementia, situ, amœnitate, legibus, artibus, disciplinis, ædium nitela, contendere mihi videtur de principatu: Quæque ut nascentem olim te vidit, fovit, eduxit: ita eductum jam colit, veneratur, & ab eo pasci gaudet, quem aliquando ipsa pavit. Ita nempe officia, officiis provocantur, & beneficia qui præstat, exigit. *Catechetica* tua vidi, item *Canticum canticorum, Threnos Jeremiæ, &c.* versu reddita. Judicium exposcis? Placent, simulque hortor, & serio, ut in sacris his Musis perseveres, & Parnassios hos latices, in amœnos Scripturarum campos, usque derives. Gravius mehercule nihil, cum ad rectam rationem, & ad serium judicium rem exigo, à te tractari potest, si materiam spectes; nihil utilius, si bonos, quibus hæc *Sacra* fiunt; nec certior (mihi crede) demerendi posteritatem, ratio, quam iis illustrandis incumbere, quæ Sapientiæ omni divinæ, & humanæ coronidem imponunt. Sicut floribus alii ad odorē, aut adspectum utuntur tantum, apes etiam ad mellificium: Sic tu studiis his literarum, ad quæ mihi vidêre natus, non ad delectationem solùm, sed ad usum. Parum interim aut nihil sollicitus, quid *momus* unus aut alter (vappæ, & quisquiliæ hominum) de te sentiant. Non enim tam præclarè agitur cum rebus humanis, ut optima quæque pluribus allubescant;

imo *nec udus, aut sudus Jupiter omnibus placet.* Carpunt? ita sunt, & ea sæpe quæ non capiunt. Et ut apud Homerum *Diomedei* extitit, qui Veneri, cruentum vulnus infligeret: Sic multi hodie existunt plusculum inepti scioli

——— *οἷά τε πολλὰς*

βόσκει γαῖα μέλαινα πολυσπερέας ἀνθρώπους, qui nihil impensius agunt, quàm Veneres, & amœniores doctorum Musas, atro dente arrodere, & insectari, mordentque acrius morituri, ut quædam bestiæ. *Ubi franguntur undæ, ibi æstuant. Circa scopulos iratum semper mare; & quia obstant, quatiuntur.* Tu hos tales si lapis, ride. *Nemo* enim *nos tangit, nisi ipsi volumus, & fregit omnia convitiorum tela, qui contemsit: si irascaris agnita videntur, spreta exolescunt.* Quid quod & illi qui in aliorum vitiis tam cernunt acutùm, si in actiones suas inquirere velint, domi sat erit, quod Censoria notatione animadvertant, ne foris quæratur in quem maledicæ suæ linguæ spicula vibrent. Sed jam lassus longæ scriptionis, tempus videtur desinendi literarum satis loquacium. Vale vir multis nominibus observande, & quam appetis amicitiam, in promptu est, quæ ut magnes ferrum, docta & litterata, ad se trahit ingenia consensione tacita, & *συμπαθείᾳ*. Delfis 4. Kal. Decemb. M.DC. XXXI. Crucium meum *ἀσπάζομαι*.

BARTHOLOMEO *van der* MASTIO
Sudioso S. D.

Cadomum.

NUllis me litteris affatus es, à tuo in *Galliam* discessu. Quid causæ? distractiunculæ, & occupationes studiorum? an frigus aliquod, & *ἀμνηςία*, ex locorum intervallis? Illud credere me, jubet agnata tibi ad literas propensio: hoc, vetat amor, quo me complecteris, candidus, & sine fuco. Patiâre exstingui? non debes;

ac

ac ne fiat, en meas litteras, quas tuæ non elicuerunt, sed cura tui, quæ ita in animo meo defixa ste, ut inde revelli nequeat. Nam jucunda licet mihi sit, & suavis amicorum omnium necessitudo, eorum tamen maxime (cur dissimulem?) qui è disciplina, & velut sinu nostro prodiêre. Natura hoc dedit, ut beneficia nostra amemus: tum utique magis, si grati sunt in quos collata. Eum te esse scio, & video. Ita officii plenus, *Gratiis* litasse mihi videris, & à natura ipsa didicisse, quid humaniores literæ, quid humanitas, quid justa doctorum æstimatio flagitet. Certe animum meum serio afficit, cum te è stirpe urbis nostræ patricia, dignum ea video, & generosa indolis affectu, non æmulantem solum majorum famam, sed & à te diffundere & propagare eam, aptum. Ita est mî Masti. Ut à radice bona, fructus boni: sic ab ingenuo semine, germina ingenua exspectari haud raro solent. At quanto optatius spectari, quàm exspectari! Tu mihi talis, & in te jam video, qui jam olim optimis literis non tinctus solùm, sed imbutus, quæ ad honoris fastigia ducunt, perseveras easdem & colere, & venerari. Calcar testimonii, & judiicii mei, hoc habe, sed perge, & lætam ac luxuriantem in te segetem, fove, cole, matura, ut in lætiorem aliquando, atque uberiorem messem exurgat. Vides *Athletas*? oculi semper illis intenti in metam: sic tibi mens in eruditionem, & in eum censum quem ex Patriæ ruinis secum asportavit magnanimus *Bias*: non aliam quære studiorum tuorum, & laborum palmam. Cætera enim quæ fortunæ arbitrio tum dantur tum eripiuntur, fluxa omnia, lubrica, & caduca, nec tam egregium existimo illa habere, quàm contemnere. Quid enim stirps, patria, genus? quid forma, ætas, ingenium, honores, opes? Quid aurum illud quod tantopere admiramur? abeunt illa, nec eximere nos queunt, aut nostra, mortalitatis lege. Sola hic fama perennat, virtutis,

tis, & bonarum artium ſtudiis comparata. Et hæ propriæ hominis ſunt opes, quæ in pectore, & animi ſcrinio ſtruuntur, non in arca: quippe quæ uſu augeri ſolent, non minui, meliores fieri, non deteri, non ſeneſcere, non contingere malis, ut opes, non ignavis, & immeritis ut honores non etiam avocare homines à virtute, ſed inſtruere; imò parata ſemper eſſe præſidia, ut quæ à nullo temporum lapſu dependent; demum ſine his ne homines quidem nos eſſe. Ariſtoteles Philoſophorum ille princeps, craſſo cuidam, & ἀμούσῳ percontanti; *Quid eſſet diſcriminis inter doctos & indoctos?* haud inſcitè reſpondit; *quod inter viventes, & mortuos:* rectiſſime judicans, qui corporum modò vita fruerentur, quam habemus cum pecudum genere communem, & corporeis tantum oculis ſolem intuerentur, quem acutius longe cernunt aquilæ; animis vero *quibus lucem ac vitam donat philoſophia*, nihil cernerent, eos nec hominis appellatione dignos, & mortuos eſſe verius quàm vivos; minimoque intervallo à lapideis differre ſignis: hoc nomine etiam inferiores, quod ſtatuæ ſic delectant oculos, ut nemini noceant. Si vivunt, vivunt tantum, & aura omnis doctrinæ vacui, ætherea ſolùm veſcuntur, qua & aſini, tantumque à doctis differunt, quantum à videntibus cæci. Præclarè olim Poëta:

Ὁ γραμμάτων ἄπειρος οὐ βλέπει βλέπων·
Διπλοῦν ὁρῶσιν οἱ μαθόντες γράμματα.

Hæc tecum ſeriò deputanti (ut ſæpius ex me audita) quid mirum, ſi tantus literarum amor, tanta laudum æmulatio, generoſo tuo pectori inhæret? & ſi tanquam ad forum literarium, quo ſolidioris doctrinæ jacias fundamenta.

——— μέγας (σοι) θυμὸς ἐπείγει
Δήμων ἐς ἀλλοδαπὸν ἰέναι. ———

Nam ut plantæ interdum ſi transferantur, felicius ſurgunt: ita ingenia, cum fructu plerunque patriam relinquunt. Benè eſt fili, (ita te appellare mihi

mihi fas, qui formandæ tuæ juventæ non ductorem me habuisti solùm, sed patrem) benè inquam, &

I bone quò fortis te vocat aura tua.

Sed pede ut fausto, ita & recto, in *studiis*, in *vita*. Amplus fateor, & patens tibi campus, in quo ad optabilem metam, pleno gradu contendas: Palæstra nobilis in qua industriæ tuæ ingeniique vires exerceas, & masculum capias animus, & robur, ex conspectu, & alloquio tot virorum, virtutis, ac doctrinæ fama illustrium. Sed unum *Studiose*, hîc te moneo, πολυθοδίαν fuge. Multos enim illa perdidit, qui dum vago quodam impetu, perreptant omnia, & nihil non curioso lustrant oculo, nusquam esse, verè dici possunt, dum ubique sunt. Tu melius, neque temerè nunc in hunc, nunc in illum autorem rapiaris: cum enim animus dividitur ad multa, fit minor ad singula: sed unum elige, nod ante relicturus quàm ad calcem perveneris, notatis quæ observatione digna videbuntur, in phrasi, & in re. Nam in utroque proficere te volo, nec minus Latinitatis affectare puritatem, ac elegantiam, quàm prudentiæ tuæ civilis scientiam. Mirum quantum Themidi robur & decus afferat eloquentia. Quam non aliunde felicius haurias, quàm ex divite illo, & magno eloquentiæ penu *Cicerone*. Ipsum Ciceronem audi: *Efferat se*, inquit, *in adolescente fœcunditas*. Initio molestiam aliquam habet, posteà voluptatem cum crescunt opes, & miraris ipse tuas messes, ex tam fœcundo agro: cujus agnatam luxuriem, maturior ætas depascit. Nam quem ex crebra ejus lectione, contrahes styli copiam, minuet eam facile, ac deteret crescentis tui per ætatem judicii lima: præsertim si lascivientem ejus ubertatem, acri & nervosa *Senecæ*, *Salustii*, *Taciti* brevitate temperes. Præclara quidem alii fateor; sed non robore eodem, aut nervis. Spirat nescio quis calor in eorum scriptis; qui ad lectorem quoque per-

pervenit: nec differere illi magis de *virtute*, & *civili prudentia* videntur, quàm inferere, & inculcare. Triumviri illi, maximi prudentiæ magiſtri ſemper tibi in manu, non præ aliis ſolùm, ſed ſoli. Quis enim Deus bone! lectionis noſtræ finis, ſi in eos omnes incurrimus, oculo, manu, calamo, qui videri merentur, & tractari? Exemplum meum vide. Lego, ſed paucos, eoſque non bonos ſolùm, ſed optimos, idque ex Romani illius ſapientis conſilio. *Certis*, inquit, *autoribus immorari oportet & innutriri, ſi velis aliquid trahere, quod in animo fideliter ſedeat. Quæ varia ſunt, & diverſa inquinant, non alunt; nec prodeſt cibus qui ſtatim ſumptus, emittitur. Et ægri animi iſta eſt jactatio: ita nihil æquè ſanitatem impedit, quàm remediorum crebra mutatio. Qui quò deſtinavit, pervenire vult, unam ſequatur viam, non per multas vagetur: non ire iſtud, ſed errare eſt.* Quid, quod parum ſtringit, qui nimium amplectitur, & faſtidientis ſtomachi eſt, multa deguſtare. Sed & ad virtutem te hortor, cui primò nati ſumus. Reliqua ſecundas in hac ſcena partes agant. Doctrina virtuti ornatum addit, & velut purpuram, & honorum ſolet eſſe præparaia; ſed hæc ad ſalutem nos ducit, quam niſi conſequimur, malè, & infeliciter à nobis decurritur, hoc quidquid eſt vitæ. Infeſſa tibi nunc eſt *Gallia*, illa cultiſſima terrarum, comitatis omnis ac elegantiæ magiſtra, Muſarum ſedes, honoris theatrum, artium omnium mercatus, & panegyris. Sed cave credas tuta ibi omnia. Habes, habes *Adoleſcens* quæ videas, ſed & quæ vites. Hinc, mala eorum conſortia, qui dum ſtudioſi audiunt, ſtudiorum decus, vitæ, ac morum turpitudine devenuſtant, liberalium ingeniorum peſtes, virtutis remoræ, & Academiæ propudia: hinc, liberioris vitæ licentiam, loci amœnitates & delicias, illas Venerum formas rariores, quæ ſpectari hodie ſe gaudent, & juventutem, cultus & vultus ſui lenociniis captant, ineſcant, faſcinant,

**ant, & in hoc amplectuntur, ut strangulent. Tu hæc oculorum veneficia, quæ blandam vim adferunt, etiam ingeniis haud malis, fuge:

——— nec te ullis contagiis
Pruritus aliquis, tale contubernium
Odisse propera: δεῖ γὰρ μὴ μόνον ἀπέχεσθαι τῶν κακῶν ἀλλὰ καὶ τοὺς τοιαῦτα πράσσοντας ἀποστρέφεσθαι. *Syrtes* has prætérlabere, naufragio multorum infames, hanc periculi plenam *Charybdin*, hos Sirenios scopulos. Ubi Lycurgus ipse Stoica sua fronte, ad nequitiam possit adduci, & ubi majoris voti est, perire nolle, quàm servari. Verbo. Deus tibi semper præ oculis, qui gressus tuos dirigat in viam rectam, & probitatem tuam vindicet à seculi contagio, & projecta hac morum licentia. Nam *ut in nassam facilis illapsus est, sed exitus difficilis: Sic declive iter in vitia, reditus ad meliorem frugem, non perinde facilis*; imò.

Vix illigatum te triformi
Pegasus expediat Chimæræ.

Sed meliora. A puerilibus enim annis semper tibi scintillæ aliquæ, ad virtutem prælucentes. Eas fovere tuum est, ut auctæ divinioris auræ afflatu, aliquando in flammam erumpant, quæ vitiorum illecebras tanquam paleas, & quisquilias leviores adurat. Finio: & quia longè à nobis i, vide, disce, prudentiæ, etiam aliquid absentia collige; ut ad tuos velut avidus negotiator, bonarum literarum mercibus locuples redeas, patrem oblectes, patriam juves. De me, amo te, & amabo, favebo, & fovebo, nec ulla tam alta erunt montium juga, tam vastæ latitudinis maria, quæ te mihi præripient, quin locis dissitus tibi jungar affectu: nam ut corporibus, non datur. Dabit aliquando dies, nec despero quin olim,

——— dextræ conjungere dextram
Fas erit, & notas audire, & reddere voces.

Ut id possit Deum rogo, & ut is te amicissime Masti longùm familiæ tuæ honori, & gaudio servet.

vet. Quid amplius? nihil præter animum, quem ad te mitto (utinam totum possim!) adamantino vinculo tibi nexum. Vale & talis in me persevera. Delfis 17. Kal. Decemb. M.DC. XXXI.

JOHANNI CRUCIO *Ecclesiæ Harlemensis Pastori, cognato suo* S. D.

Harlemum.

Homeri versum Pyrrho Philosophus, in ore semper habebat istum:

Οἵηπερ φύλλων γενεὴ, τοιήδε καὶ ἀνδρῶν.

Nec injuria; nihil enim dici potuit verius, in hanc sortem. Videsne in agris, ut fruges satæ, aliæ crescant, floreant, maturescant, metantur? aliæ in herbam surgant, aliæ in culmum, aut in aristam & in ea pereant; aliæ vix natæ, atque è terræ sinu prodeuntes, concidant? Sic homines. Alii paulo longius, alii brevius, sed omnes in eadem via currimus, & ad eundem finem,

Serius atque ocius Mors sua quemque manet.

Ne longius abeam, exemplum tibi, non ita pridem in filiolo tuo. Venit, abiit, natus, denatus veluti flosculus, in eo ipso ortu succisus, & quem una dederat dies, altera abstulit. O vascula fragilia! ô morbi pabula, & mortis victimas! sed citius si cursum hunc finivit, quid nisi compendium fecit miseriæ humanæ? Philosophum interrogatum quid esset vita? cubiculum ingressum ajunt, & illicò egressum: hoc actu, tanquam penicillo, egregiè depingentem humanæ vitæ non inconstantiam solùm, & fragilitatem, sed οὐδένειαν. Quid enim nostrum nasci aliud, quàm mori? Quid vita? nisi via à matre ad matrem; ab ea quæ homo, ad illam quæ humus? Felix animula, quæ malè mori non potuit, quia benè vixit, & benè, quia peccati

peccati nescia quæ carcere suo liberata, ad beatas illas sedes commigravit, antequam carcerem esse sensit relicto ad tempus corpusculo suo, quod in parentis magnæ sinu, nunc placide conquiescit, malorum omnium expers. Doles! male. Quid enim, queri aut dolere potes, si hæc à DEO! Atqui esse ab illo, Christiani nos non scimus solum, sed cotidie profitemur, imò rogamus, *ut fiat voluntas ejus:* facta est. Luges? peccas, & in sanguinem tuum injurius es, imò si examinas in te ipsum. Justior enim longè tibi lætandi causa est, quàm querendi. In infantulo hoc obsecro te, quantulum illud est quod perdidisti? herbam dicam? certe vix herbam, nedum florem, aut fructum:

Monstrârunt terris hunc tantum fata.

Vix enim vitam à lumine salutavit, & ablatus est, vidisti tantum, vix habuisti. Et quid? verè dicam? *exigui donum breve temporis*, fumum, auram, nihil. Tristior longè casus, & gravior jactura esset in aliis quorum joculos, susurros, blanditias, amplexus oscula, parum explanata, & dimidiata verba, pueriles lascivias, reminisci non posses sine iterato luctu. Quid in isto? nil nisi vagitus, lamenta, lacrychymæ, vigiliæ, educationis tædia, noctu, diu: præsertim matri, cui nunc aliqua ab infantuli hujus excessu, respiratio & quies. Quid ergo hic mali, imo quid non boni: si oblatus ei à quo ablatus? & si cui natus erat, idem datus est? tanto parentibus beatior, quod illam nunc totus felicitatem spirat, quam illi sperant: quæ vere vita dici potest; non hic fundus calamitatis, in quo mortuam vitam, & vivam mortem inter dolores, ac labores trahimus. Si initio conceptus, abortum passa fuisset mater, minus, credo dolores. Idem nunc valeat, nec unius diei proles, ne dicam prolis umbra, solidam animi tui tranquillitatem turbet: minor plantæ, quàm arboris interitus est. Ad hæc, quantillum hoc totum est quod vivimus? *si molestias inspicis, etiam puero longum; si velocitatem,*

etiam

etiam seni angustum. Amplius. Deus qui unum hunc ad se recepit, duos adhuc tibi indulget, non sanos modo, & vegetos, sed lepidos, alacres, ad gratiam natos, & amorem; quibus spem, & exspectationem amissam restituas, aut superes. Ut igitur vestem si amisisses, aliam sumeres, atque eâ te tegeres: sic nunc fac; pro filiolo uno mortuo, duos alios substitute vivos. Et si tantus suscipiendæ prolis amor, & augendæ Cruciadûm familiæ fervor, agrum habes fœcundum. Tu eum cole, & à longiori puerperii situ, tanquam novale, novę sementi faciendæ idoneum, pro virili tua parte exerce, pastina, consere, occa. Non una messe exhauritur hic fundus, sed abundè remunerat satoris gratiam, & liberalitatem. Quæ spes si fallat interdum, certè non minus educationis nostræ cura, & labor. Quantis molestiis teneri educantur? quàm diligenti nutrimento obnoxium novissimè corpus adolescit? at quam nullo negotio solvitur? Optimè nati, quàm sæpe degenerant? quàm alieni à virtute patria? ut optares nunquam ex te genitos, aut in cunis extinctos. Exempla passim obvia hoc ævo, in bonus quibusque, imo optimis, qui intimis sensibus sæpe lugent probra, & dedecora, degenerum liberorum. Quid, quod incerta sunt omnia rerum humanarum; qui nunc benè audit, cras male; qui hodie *Crœsus* aliquis est, aut *Crassus*; cras *Irus*, & nemo liberos vel optimos habet, ut non cum gaudio, & metu aliquo adspiciendos. Et tum illum, adhuc revoces? Noli

———flagrantior æquo,

Non debet dolor esse viri, nec vulnere major.

Ipse doleat in turpem iterum hujus seculi licentiam, immergi, & morte, somno simillima extinctus, nec diu colluctatus, cum sævitia morbi, tot tantisque iterum periculis, malis, calamitatibus exponi. Infans qui hîc erat, pene sine mente, sine sensu; virum jam illic agit, atque adeò super omnes viros sapit, sapientiæ radiis non cinctus solùm,

ſum, ſed perfuſus. O beatum! & te quoque, ſi quam beatus ille ſit, ſerio cogitas ac ſentis. *Quid refert quando finiant temporariam, qui tranſeunt in æternam.* Vide *Patriæ* noſtræ ſtatum, quid in ea firmi, aut læti? Vide *Europam*, tubæ pæne ubique & turbæ, mutationes publicæ, privatæ, bella, clades, funera, lanienæ, agrorum depopulationes, urbium capturæ, excidia, ruinæ, bonorum proſcriptiones, ſanguinis in omni ætate, & ſexu effuſiones prodigioſæ, & niſi Deus miſereſcat, horrenda exitia rerum, & ſtatuum. Quid ergo vita hæc quam optamus in longum duci? & quis in talia, liberos ſuos educet? & in hanc miſeriarum ſpem, alat? Maneant quos Deus dedit, & vivant diu, habituri ſuam ſortem: alios voto ne revocemus in hanc triſtitiæ, & calamitatis ſcenam, imò gratulemur evocatis. Amiſſos natos, qui nimis deſiderat, injurioſus in relictos eſt pater. Tu hæc, & plura tibi, ſed & conjugi tuæ ſubjice evaporandi doloris gratiâ. Quam ſcio verè matrem eſſe, & tenellos hos fœtus materno, id eſt tenero affectu στέργειν. Si quid certi habes de rebus *Indicis*, aut *Germaniæ*, ſignifica, me ama, & vale. Puerperæ à me oſculum, & ſalutem, Datum Delfis 15. Decemb. An. M. DC. XXXI.

Viro Clariſſimo JACOBO CATZIO JCto, *& Reip. Dordracenæ Conſiliario, & Syndico S. D.*

Dordracum.

IGnotus te compello, Vir Clariſſime, & ante tibi inviſus, amicitiæ tuæ fores, liberiuſcule pulſo per litteras, quas perruptis tandem pudoris omnis obſtaculis, ad te mitto, affectus mei in te indices, vellem animum in iis, nominis tui & famæ non minus vindicem, quàm admiratorem. Quæ cauſa, inquies? Eruditio tua, & virtus in illuſtri hoc mundi theatro collocata. Quibus ceu acri quodam thyrſo, ita me jam dudum per-

cussum sentio ut amare te inter ævi nostri doctissimos cœperim, & tacito affectu venerari. Miramur cum magnes ferrum ad se trahit; sed quis tam ferreus quem iste tot virtutũ quæ omni laude nostra sublimiores sunt, in uno concentus, ad amorẽ non alliciat; Ingenii tui monumenta, consecrata perennitati literarum, vidi & legi, non facili solùm vena fluentia, quâ omnium seculi nostri in hoc genere poëtarum laudes exhauris: sed nectare quodam condita rerum veterum, & novarũ. Quæ te (patere ut dicam) non solùm arguunt eximiè doctum: sed & lectionis tam indefessæ, ut in antiquioris omnis, ac recentioris *Sapientiæ* adyta penetrâsse videaris. Nempe ut in uno horto, & ab uno flore, mel suum apes nec sugunt, nec fingunt, sed sparsim; sic tu eruditionis tuæ favos, non ex uno autore, sed multis. Quàm pauci hodie, qui seriò ad hæc eunt. Plerisq; ambitio proposita, & in ambitione dignitatum, ac honorum purpura: Multis, scientiarum vana. Qui *Mercurium* cum *Minerva*, virtutem cum sapientia jungant, pauci sunt, & vix tot *quot Thebarũ portæ, & divitis ostia Nili.* Sine qua tamen nihili ego facio, omnem doctrinę fucum, & fumum, & ineptire mihi verius videntur, quàm sapere, qui literaturæ palmam sibi vendicantes, *Thaletes* hodie haberi volunt, aut *Solones*, citra virtutis, & sapientiæ comitatum. Quæ verè pabula sunt animorum, & doctrinæ solidioris ornamenta, vel si mavis fundamenta. Negliguntur tamen: & quis exitus erit? barbaries mera, & tenebræ, nisi eas magno opere discutiant boni, & de instillanda pietate, vitæque innocentia solliciti magis sint, quàm de propaganda literatura. Quam crescere videmus, sterili hoc virtutum ævo, pietatem decrescere, & sub *Religionis* obtentu, religionem pessundari, facesque clam submittere, surdo ac religioso atheïsmo. Quo malo, ut nihil nocentius dari, nihil tristius excogitari potest, ita laude mihi præ aliis digni videntur illi qui tor-

renti huic violento resistunt, & in hujus gangrænæ curationem, styli sui novaculam acuunt, nec non salutaria monitorum suorum caustica, in sontici morbi medicinam. Tum te esse, video vir clarissime, qui Belgicas ipse facis *Gratias, & Musas* & hac laude nemini cedere. Ita acris in scriptis tuis vitiorum es censor, nec minus strenuus virtutum prædicator. Quo labantē pietatem sustentes, & vitiorum grassantem licentiam, injecto rationis fræno compescas. Delicati hodie multorum sunt mores, nec reprehensionē ullam ferunt. Et quod unicè dolendum: *Culpam culpa trahit, crescunt fœcunda malorum Semina.* Quæ vitia olim, nunc elegantiæ; luxus & vanitas laudem inveniunt. Huic vitiorum diluvio strenuè te opponis & callum hunc conscientię non mollis tantum, sed tollis, dejectis (liceat dicere) nequitiæ authoramentis. Beatæ Musæ! quę virgineo suo nitori restitutę, tam nobili militant causæ: quas poëtarum seculi, proterva lascivia prostituit, & turpium amorum, cupidinumque illices facit, & nequitiæ magistras. Perge vir magne, perge, *Virtutis* sacris operati, & averruncatis libidinum irritamentis, pietatem instillare juventuti Pieria tua Suada, plus nimio, luxu diffluenti, inque officii viam reducere, ac rationis gyrum, in omni hominum genere, errantes animas. Non aliò tibi dona, quæ larga manu, in te contulit Deus. Solem vides magnum illum mundi oculum? lucem quam habet, non occulit, sed in hæc inferiora diffundit: ita tu ingenii, & doctrinæ tuæ lucem, in has tenebras. Arbores? inclinant, ramos, & fructibus gravidę, offerunt carpi: sic tui vera virtute, & doctrina uberes ingenii fœtus παντὸς χρυσοῦ χρυσώτεροι, offerant se ultro, & invitent ad fruendum. Ille racemum ex hac vindemia, hic è copiosa hac segete, manipulum deruat, ut lectione insignium tuorum poëmatum, oppressam aliquando morum licentiâ, probitatem surrigi, videamus, adversus seculi barbariem, & pal-

inæ inſtar, ponderi ejus volenter obmitti. Hæc fieri, intimum meum eſt votum, qui ſeneſcentis hujus mundi, effrænæ protervıæ, non rarò ingemiſco, nec aliud huic malo medicinam exſpecto, quàm à talibus *Æſculapiis*. Sed ne hîc generoſæ tuæ, & maſculæ curæ conquieſcunt. Ad majora te vocant *Patria*, & glorioſa ſtatio, in qua te cœli favor, & conſpirans Procerum ſuffragatio collocavit. In ardua hac provincia, duo tibi præ aliis ſint curæ, JUSTITIA, & RELIGIO; præcipua, ſi quid judico, Reipublicæ benè conſtitutæ columina. Illa; quia virtutum omnium Regina eſt, & Reipublicæ anima, καὶ βάσις πάντων ἀνθρωπίνων, καὶ θείων πραγμάτων. Sine qua nec civitas, nec gens, nec hominum univerſum genus ſtare, nec mundus poteſt. Vinculum enim eſt per quod Reſpublica cohæret, nihil ipſa per ſe futura, niſi onus, & præda, ſi *Juſtitiam* ſubtraxeris: *Illa incolumi, mens omnibus una; Amiſſa rupere fidem*, quia in terris nihil magis ſtabile eſt, ac diuturnum, quàm cui ſubeſt Juſtitiæ fundamentum. Cui qui libens ſervit, is verè liber eſt, & ſupra Regum tiaras exurgit. *Religio* quid? Circea illa virga eſt, qua tacti homines miteſcunt, & natura inquieti, diſcordes, turbidi leniter rediguntur, ſub unitatis fidei, & concordię jugum. Ruere omnia neceſſe eſt, ubi non hoc firmamentum, diffluere ubi non hoc coagulum; imò in criminum, & ſcelerum ire licentiam, ubi non hoc repagulum: & verè nimis pro vate, ille vates

——— primæ ſcelerum cauſa mortalibus ægris
Naturam neſcire Deûm.

Tu utramque integram, & incorruptam habe. Illam ἀπροσωπολήπτως, hanc ἀκεραίως. Nam in illa turpes illos odi δωροφάγους, qui majorem munerum, quàm muneris habent rationem, aut pecunia magis reguntur, quàm lege. In hac *Vertumnos* illos, & *Proteos*, qui mores ſuos effingunt ad alienæ voluntatis conjecturam, palearum inſtar, vento quolibet novitatis, circumacti, non tam

Reli-

Religioni serviunt, quàm scenæ: & ut trutina in eam partem vergit in qua plus ponderis, sic illi in eam ubi plus spei, aut rei. A talium moribus alienissimum te esse scio, & video. Cujus ut fidei, & prudentiæ concreditur ingens illud depositum, salus nimirum, & dignitas primariæ *Patriæ* civitatis, ne quid ea capiat detrimenti: ita talis ut perseveres, & in benè merendi proposito persistes, bonorum omnium est votum. Quid enim tibi in humanis, contingere potest, aut nobilius ad gloriam, aut certius ad salutem? Amplectere hanc rerum benè gerendarum commoditatem, & εὐκαιρίαν, & cum in celso hoc honoris apice, omnia non fabricandæ solùm fortunæ tuæ, sed & communi Ecclesiarum causæ fortiter vindicandæ, adminicula, tibi quasi virgula divina suppeditentur, cave sodes, ne tanto *Numinis* favori, vel minimum defuisse videaris: qui in ea es navi quæ periclitatur, non tanquam remex, aut qui sentinam exhaurit: sed inter Patriæ decora, imò fulcra, personam tueris haud infimæ dignitatis. Et utcunq; *Neptunus* atrox sæviat, fremat, ingruat, rectum clavum tene in his Reipublicæ procellis, quibus jactamur, & ferè, ut cursus nunc est rerum, sine spe portus. Calumniæ ne hilum te commoveant. Magna enim ingenia, ad invidiam, & obtrectationem nata videntur, horumque optimæ actiones rapi in deteriorem partem: adeo facile est in speciem culpæ venire, si non in culpam. Et verus id mihi crede, in Rep. malum. Nam ut in sole non sumus sine umbra: sic nec in fama, sine livoris aliqua nebula. Nunquam tamen tantum malevolorum hominũ potuit conspiratio, ut ab ingenita generositate recedant, & invidiam placare velint, virtute relicta, aut temerata conscientia invident, pallent, fremunt? criminationum machinis violenter concutiunt, aut suspicionum cuniculis, callide subvertunt Bonos? Summa denique petunt, & summates? Ita nunc vivitur, & hæc præstantis hujus seculi

culi nobilis insania est. At vero si judicio examinas, quantula ista sunt? *Ut in via si canis, aut equus luto me aspergat, non quod Plautus ait, lapidem percutio, non excandesco statim, & vicissim in illum regero, sed eluo potius hoc lutum, quàm ut respergam: ita hic faciendum, & omnes isti pro caniculis, aut équuleu habendi, qui non judicio, sed impetu, & convicio lædunt*. quo meliorem me agnosco, & nec in nominis mei fama, magis labem relinquunt, quàm in flumine vestigium, cymba. Imò *ut pictura lucem nihil tam commendat, quàm umbra: sic non melius, quàm obtrectationi creditur, quales quantique sint viri in Republica magni.* quorum dignitas, & amplitudo eo clarius enitescit, quò magis obnoxii sunt telis malevolorum, qui simultatem eorum affectant quorum similitudinem desperant. Quid? ea ne erunt teneritudine frontis, qui Rempublicam administrant, ut applausus frequentia, vel raritate, quasi prospero vel adverso vento, nunc extollantur inani gloria, nunc mœrore, ac tristitia deprimantur? Absit. Vulgus enim iniquissimus est virtutum æstimator, & valde fragili staret loco, magnorum virorum fama, si à populi frigore detrimentum caperet, vel à favore ejus, laudis & gloriæ cumulum. Adeò autem cordatis olim, & altæ mentis viris, suspectum fuit suffragium populare, & auræ plebeiæ sententia, ut memoriæ proditum sit, magnum illum *Phocionem* (de quo, ut de Carthagine Sallustius, *tacere satius puto, quàm pauca dicere*) ad suos conversum, ex iis sciscitatum esse, nunquid forte per imprudentiam, aliquid se indignum excidisset, quum sententiam pronuntiatam, videret unanima multitudinis assensu, comprobari. Ita sentio, & mecum faciunt, quotquot populi judicia, futilesque hominum sine frœno loquentium, susurros, aut calumniæ audaciam (cui proprium, magnum aliquid affingere viris magnis) generoso contemptu frangere, & vindicare didicerunt; nixi optimæ mentis & officii

ficii conscientia: quæ murus est aheneus, & Icarius scopulus, adversus hos obtrectantium assilientes fluctus. Quos non melius retundas, quàm si sumta laudabili superbia, eos qui quotidie nominis tui famam rodunt, lacessunt, impetunt, tanquam minorum canum importunos latratus, fortiter contempseris, & homines infrà iræ tuæ dignitatem positos, & virtutum fastigium. Eas ut jure veneror; ita ex iis igniculus in te amoris, quem si flatu literarum tuarum, in veram amicitiæ flammam suscitabis, cum aliquod tibi à fori strepitu, & à curis severioribus otium, rex ero, & latius regnem

Quàm si Libyam remotis
Gadibus jungam, vel uterque Pœnus
Serviat uni.

Vale, & me inter cultores tuos cense, & ama. Delfis prid. Kal. Decemb. M. DC. XXXI.

THEODORO BOELIO
Studioso S. D.
Lugd. Batav.

QUod de Pentheo, amicissime Boëli, fabulantur poetæ, ingenii & doctrinæ principes, verum in me esse comperio: ita variis nunc curis non distrahor solùm, sed importuno pene earum laniatu discerpor. Scribo tamen, ne te suspensum diutius teneam. Dissertatiunculam tuam super officio Principis, legi & verè dicam placuit. Specimina in ea video non diligentiæ solùm tuæ, in evolvendis autoribus: sed & judicii in sententiarum delectu, quas facili, & arguta brevitate intexis ut flosculos Orationis tuæ panno. Optârim prolixior fuisses: sed *ex ungue leonem*. Nam ut *Colossi* magnitudo, vel in parva tabula, se ostendit: sic ingenium & doctrina, etiam in brevi, & tenui scripto. Cave credas tibi unquam evenisse, ut pru-

dentius judicares, & ornatius scriberes, ita elegantia styli, materiæ sublimitatem æquat, & spem mihi faciunt hæc præludia, felicioris olim in simili agumento, audaciæ, & tentamenti. Ita sane oportet. Sementem hanc uberem cole, auge, matura, ut in uberiorem aliquando messem exurgat. ἐδὲν γλυκύτερον ἢ πάντ' εἰδέναι. Imo scire potius desidero, quàm habere: egere, quàm nescire. Et hoc ipsum in divitiis pono. Idem tu. Vocant te eo, cum ætas tua, tum parentum vota: & proprium hoc est magnanimæ, generosæque virtutis, non in secundis, tertiisque consistere; sed ad doctrinæ fastigium eniti, & arduas suas spes masculosque conatus in altiora, divinæ, ac humanæ *Sapientiæ* adyta protrudere. Quæ ut suprà res omnes humanas, suprà cælos ipsos, & sidera assurgunt: Ita qui ea venatur bona, in his caducis, & fluxis non inhæreat, quæ brevi dilabuntur & dum placent, transeunt: Sed

Negata tentat iter via,
Cœtusque vulgareis, & udam
Spernit humum, fugiente penna;

Quæsque sordidum, & indoctum vulgus mirari solet ac pene adorare, opum ac divitiarum offucias, & vilem portiunculam splendentis luti, despicatur, & in levi habet. Satis beatus hoc uno scientiæ, ac sapientiæ thesauro, qui nec ab *India* subvehitur, nec auro parari solet. Illa si vitæ, si rationis clavum teneat, nullum nobis unquam à naufragio periculum. Unica enim & vera mentis saburra est, adversus affectuum, perturbationum animi decumanos fluctus. Et sicut nimbo, vel procella ingruente, sub tectum confugimus: sic in publica, aut domestica calamitate ad *Sapientiæ* hanc arcem, quæ nullis fortunæ machinis concuti potest, nullo sævientium malorum ariete, aut balista subverti. Quot tela angoris, aut metus excipienda sunt, nisi clypeo hoc munimur? Quot indies malorũ labyrinthis implicamur, nisi hanc sequimur,

ut *Thesiium filum*? Tu ad optabilem hanc metam pleno gradu contende, quæ neminem fastidit, aut dedignatur, qui serio ad eam adspirat, ut *Patriæ* cui natus es, utilem aliquando des operam, in Templo *Virtutis*, & *Honoris*.

In hac spe desino. Vale amicissime Boëli, & si officiosam hanc serram litteris minus reciproco, quàm affectu, dabis importunitati laborum meorum, & curarum in hoc ergastulo. Altioribus enim radicibus, necessitudo nostra nititur, quàm ut quidquam incrementi, aut detrimenti capiat ex crebritate, vel infrequentia literarum. Delfis 8. Id. Decemb. M. DC. XXXI.

FRANCISCO LEEUWIO, *Studioso S. P. D.*

Hagam-Comitis.

AN non sic jure te appellem, qui tam gnaviter, totis industriæ viribus νύκτας τε, ϗ ἦμαρ in studia tua incumbis? & dum arduum doctrinæ, & Sapientiæ callem decurris, *leonino* id est, generoso mentis ardore, & impetu, superas quidquid molestiarum sese offert, in hoc cursu validasque perrumpo obstrepentium remoras, in hac palæstra? Perge, mi Leeuwi, & sequere nobilem indolis tuæ ductum, imo obsequere, & lanuginem tuam, id est elegantissimi ingenii tui florem, quem *Phœbo*, & *Famæ* debes, excole magis ac magis, politiori literatura. *Vt vini, sic sermonis faces sunt: sed expurganda paulatim prima balbutientis naturæ ruditas, ut puris coloribus nitescat Oratio, & liquidum rerum sensum, facunde, & facunde repræsentet.* Hac ætate quid potes utilius, quid præclarius? οἱ ἄνθρωποι, ὅτι τὸ πολὺ τὰ πλείστου ἄξια περὶ ἐλαχίστου ποιοῦνται, τὰ δὲ φαυλότατα περὶ πλείονος. Tu melius. Quid enim hæc humana? Vin' dicam? fluxa omnia, & caduca.

Quid opes, quid honores? ſpolium temporis, & fortunæ ludibrium, ſtant,cadunt,veniunt,abeunt, creſcunt, decreſcunt, & cum affluxiſſe tibi credis æternùm manſura, refluunt. σοφία μόνη, τῶν κτημάτων ἀθάνατον. Cui prætextam ego nullam,nullam purpuram antepono.Hanc qui poſſidet,Mundo ipſo major eſt ſupraq; inſtabilem longè Mundi aleam evectus, & rerum humanarum viciſſitudines, ac præcipites caſus, magno erectoque animo deſpicit hæc inania,& vana terrarum.quibus non aliter homines plerique alligantur, quàm ſtulti ſtraminis,vel exigui fili nodo: aut pueri aſtragalis ſuis, & crepundiis. Ad eam aditum tibi paras ſtylo, atque elegantiore literatura, quam tum ex aliis, tum ex ſeria, & aſſidua ut video *Plauti* lectione, tibi concilias. Optimè mehercule, & prudenter! Quid enim hoc authore terſius? quid venuſtius? verbo,quid Latinius? Adeò,ut ſi vel *Muſæ* ipſæ loqui Latinè vellent,nullo alio quàm Plautino ſermone loquerentur; ita omnem in ſe comprehendit Latinitatis florem, ac elegantiam. Cui ſi *Terentium* junxeris fandi ſummum artificem, næ tu Adoleſcens, Latiniſſimus evades, dulciſſimoſque tibi ex mellitiſſimis his authoribus, aliquando conſtrues ſtyli favos, queis edulcari ſolent, & condiri, aſpera illa ſublimioris doctrinæ monita, & abſtruſa rarioris *Sapientiæ* arcana. *Heliconem* ipſum, qui hos tenet, intra cubiculi ſui parietes habet. Et ut in *Pandoram* illam poëticam omnium Deorum munera collata fuiſſe ferunt: ita in hos omnium Muſarum veneres, ac elegantias, nunquam perituras,quamdiu literis Romanis honos, aut vita erit. Et in ea ſententia olim, atque etiamnum hodie, viri magni. Strenuus ille literarum intermorientium reſtaurator *Eraſmus*, & inter magnos ſeculi ſui viros maximus,tanti hunc fecit autorem, ut poſtquam nihil ignoraret, nihil tamen magis, quàm lepôres, & prope ineffabilem Terentiani ſermonis puritatem ſit admira-

tus

tus. *Scaliger* ſenex, poſtquam omnium diſciplinarum, ac ſcientiarum pene perluſtráſſet adyta, ſemper in manibus geſtavit hunc Comicum, neque illius lectione divinum illud pectus explere potuit. Quid *Lipſii*, *Baudii*, *Heinſii*, *Puteani*, illi Principes ingenii, & doctrinæ? quid alii innumeri hodie? omnes quotquot Latinitatem colunt,& venerantur,hos autores coluêre ſemper, atque in precio habuêre. *Plauti* elegantias, nemo capit,niſi emunctioris ſit naris. *Plautum* Latiniſſimum ſcriptorem, nemo carpit niſi plumbeis præcordiis, & qui, cujus colôris priſca, & germana Latinitas ſit, nec in ſomnio vidit. *Terentii* incredibiles lepôres, vix centeſimus eruditorum quiſque videt. Utriuſque in locutione genium,& mentem, vocum & verborum elegantias, ſententiarum lumina, feſtivitates, jocos, ſales, & eam Atticorum Venerem, quam fruſtra in Latio quæras, nemo, niſi cui literatura longo uſu ſubactior,&judicium ſuprà vulgus. Unum tamen hîc te moneo. Cave ita hos Scriptores legas, ut omnia tibi imitanda proponas, in quæ incideris. Habent enim illi & obſoleta, quæ inuſu ſuo, in deſuetudinem, & oblivionem venere. Quæ ſi vel pedem unum extrà theatrum feras ſtatim puteſcent.In puerili tamen hac hæreſi, nonnullos eſſe video, & rideo qui in antiquatis his vocibus, ab Evandri ſeculo repetitis, elegantiæ laudem ſtatuunt,& Latinitatis palmam, nec ante ſibi feliciter *Plautiſſare* videntur, aut Terentium imitari, quàm dura illa & aſpera, ſcriptis ſuis temere & futiliter inſpergant. *Sibyllinis foliis* obſcuriora, *Verbaque cinctutis, vix exaudita Cethegis*. Quaſi dum laborioſè ineptiunt, & magno conatu, nugas agunt, intelligi aut nolint, aut metuant. Quo genere hominum quid ἄλογον eſſe queat magis,aut ridiculũ,vel tu judica, quem tenebras illas odiſſe ſcio, & amare ſtyli ſuccinctam, facilem,& nativam brevitatem, egregia, & auſpicata bonarum artium incunabula.Quę quiſ-

quis severioribus semel *Musis* præmiserit, firmo exinde superstruet fundamento, quidquid sublimioris est literaturæ. Tu viam hanc insiste, magis ac magis, dum otium tibi & ætas, huncque ad scopum dirige antelucanæ industriæ, ac diligentiæ tuæ tela. Olim trophæa *Miltiadis* excitabant è somno, magnũ illum Græciæ ducem *Themistoclem*, te eruditionis studium, & amor. Felix ingenium tuum est, & ad magna natum: magnum etiam fructum daturum, & grande suscepti laboris pretium, si excolueris. Ut fœcundum, & fertilem agrum non habemus sine cultu; sic nec animum. Excolendus ergo, & in eam spem, ut aliquando, vel Reipublicæ clavum teneas, vel saltem non degeneris *Mundi* incolæ, partes tuearis. Video te impendio delectari frequentia nostrarum literarum. Cave tamen sequius quidquam suspiceris, de imminutione pristinæ meæ erga te benevolentiæ, si paria tecum non facio, in assiduitate scriptionis; cum jam eo excreverit, ut ad eam nulla possit fieri accessio. Cujus ne nescias, certum te esse volo, nec proletariis hujusmodi officiis, metiri affectum meum, quem altius in animum demisi, quam ut levibus istis ad sui firmitatem, adminiculis egeat. Vale amicissime Leeuwi,

Sitque animus tibi
Rerumque prudens secundis
Temporibus, dubiisque rectus.

Delfis 6. Decemb. M. DC. XXXI. Parenti utrique, à me salutem.

HENRICO SWALMIO
Ecclesiæ Harlemensis Pastori
S. P. D.

Harlemum.

CAve credas, Vir Spectatissime, negligentia à me peccatum, quod ex quo tempore hinc com-

commigrâsti, nihil literarum ad te dederim. Multa dicis gratiâ possem allegare; sed nihil iis est opus, apud tam candidum pectus, & impervium sinistris suspicionibus. Quid quod, nec arctissimum necessitudinis fœdus, quod inter nos à multis jam retrò annis, & animorum conjunctione, & communium studiorum vinculo, stabilitum est, ullis eget verborum blandimentis, ut firmitatem suam tueatur. Silentii occasionem si qua fuit præbuit cū muneris mei perpetua, ac Sisyphia crambe, & labor in volutando hoc saxo; tum personæ tuæ & provinciæ respectus. Cui obstrepere religio mihi pene fuit, & aliunde plus nimio districtum negotiis undique assilientibus interpellare nefas, literis importunè officiosis. Quæ ut infrà curarum tuarum dignitatem sunt, ita meliores eorum horas, ingrata diversione interturbant sæpe, ac suffl aminant, qui tanquam *Atlantes* hoc factioso ævo, Ecclesiam humeris suffulciunt, & cana sua prudentia, consiliisque salutaribus, *Nestorum* instar, aut stantem adhuc, tuentur & defendunt: aut jam labantem sustentant. Multus sępe mihi, de te sermo, apud tuos, & fama quæ de magnis viris nihil latere patitur, proculdubio tibi ejus rei certum fecit indiciū, ex ore amicissimi cognati *Crucii*. qui vel solus idoneus testis est, quanti te faciam, & (inter alias eximias indolis tuæ dotes, quæ multæ sunt) humanitatem, ad quam mihi videre factus. Utinam alio munere, quàm literarum officio defungi possem, ut scires eam quam debeo humanitati, & benevolentiæ tuæ gratiam, non exolescere locorum intervallis, nec beneficiis tuis imparem videri. Sed non leviter me affecit quam ex literis Collegæ tui intellexi, non ingratam futuram tibi. etiam levem hanc, & qualemcunque literarum ἀντα πόδοσιν. Diu fateor mihi hic animus; & quando levia hæc in solutum accipis, age fiat, & quæ olim jecimus amicitiæ inter nos fundamenta, nunc deinceps glutino literario ferrumina-

minata, ad fastigium extollantur. Quod ad amussim fiet, si data occasione, amica inter nos fuerit literarum reciprocatio; & scribendi officium mutuum sit, non mutum: quæ in fulturis amicitiæ stabiliendis laterculorum, aut calcis haud dubiè vicem repræsentant. Vides quæ nunc sint tempora, qui hominum mores, quàm fucata omnia, & fictæ pietatis mangonio obvoluta, in iis quorum interest personatos esse in hac Religionis scena, & quibus frons, oculi, vultus persæpe mentiuntur. Hoc rerum statu, quid homini cordato optatius accidere potest, quàm habere quî cum sua communicet, cui animum aperiat, & in cujus sinum liberè effundat quidquid latentium est ægritudinum? Tu mihi talis, & qua es integritate, doles scio mecum hanc morum seculi in pejus ruentium, effrænam licentiam, quæ velut pestis quædam, aut morbus epidemius patriæ nostræ incumbit, & quæ vel moderatissimis pectoribus omnem sæpe patientiam excutit. Quis enim tristia hæc in *Religione* dissidia audiat aut videat, sine luctu? quis internecina hæc odia, contentiones, simultates, bella, Iberici voti & consilii tesseras, intimo cordis sui sensu, non gemat? quis æquo animo multorum hodie ferat perfidiam plusquã sacrilegam, sub veritatis obtentu, VERITATEM, quod malitiæ caput est, per cuniculos subvertentium, & arte Sinonia, Christi & Ecclesiæ causam turpiter prodentium? Dirum mehercule fatum! Τί γὰρ γένοιτ' ἂν ἕλκος μεῖζον, ἢ φίλος κακός. Nunquam *Patria* nostra tristiori clade affecta est, nunquam Ecclesia. Quæ dum sub potentissimorum *Ordinum* auspiciis, & ductu *Principum Auraicorum* tot annos, miraculo invicta stetit, adversus tam atroces iras, tam pertinax, & inexpiabile odium Regis longè latéque Domini, cujus imperium pene iisdem terrarum spaciis, quibus solis cursus terminatur; & quæ florens opibus, aucta pomœriis, terra, marique potens, hostis

hostis superbissimi sic retudit impetum, ut urbes nostræ in medio bellorum æstu, egerint *Halcyonia*, nunc (heu res humanas!) ruinæ periculum patiatur ab iis qui turpi transfugio, desertisque bonorum partibus, sursum omnia, ac deorsum vertunt, & *Religionem* cardinibus suis motam, inducta mentitæ pietatis larva, servire volunt, hominum ingeniis, & temporum scenæ. Deum Immortalem! tali ævo nos vivere? Olim *Juvenalis* pro monstro habuit, duo oppida in Ægypto concurrisse inter se, ob hanc caussam, & id dignum Satyra censuit: quid nunc *si foret hic nostrum fato delatus in ævum?* quàm stuperet attonitus! ubi Patria pene tota, ne dicam Europa? Obtenditur scio *libertas prophetandi, & Religio.* Nomina sunt, & sparsa in medium discordiæ poma, irritamenta lethalium dissensionum. Οὕτως ἄρα δυσαπότρεπτόν τι κακόν ἐστιν ἡ περὶ τὰς αἱρέσεις φιλοτιμία, καὶ ψώρας ἁπάσης δυσιατότερον. *Nam ut scabies affrictu; ita ardor talis, disputando gliscit, non aliter quàm scintilla quæ levi admoto flatu, ignem suum explicat.* Et *plerumque fit hoc ævo, ut qui maximè de probitate sunt securi, de Religionis sensu maxime inter se contendant, & de libris ac eorum mente disputent, quam interpretando, opinioni suæ aptant, ac mordicus tuentur.* Sed tempora, & studia cum cogito, & quibus rebus, artibusque pretium nunc sit, mirari desino. Sunt enim homines quidam tam pravæ, ac infelicis audaciæ, tamque venalis animæ, ut dignitates, & munia quæ tranquillâ *Republica* desperant, turbatâ se consequi posse credunt; & dum clam, aut palam partium studia fovent, & favent, non eò inclinare solent ubi veritas, sed ubi applausus, & uberior aucupii honoris, aut pecunæ spes. Similes iis qui anguillas turbato quærunt stagno, aut qui ex aliorum incendiis, vel naufragiis, rem faciunt. Quo hominum genere, quid Patriæ nostræ perniciosius esse possit, non video. Dum enim odia sua, sub pieta-

pietatis velo, & sacro religionis ſupparo celant, validius eam impugnant, quàm armis aut aperta vi. Scorpionum more, qui dum ludere paulisper videntur, aut blandiri, mox obliqua cauda feriunt: aut viperarum, quæ naſci nequeunt, niſi denatâ matre. Mentiri hic optem, & exempli immunem eſſe *Patriam*. Sed, heu nefaria liberorum in eam, & in patriæ patrem, perditiſſimorum hominum facinora! Quæ *Thetis* eluere non poſſit omnibus undis, & nunquam hominum memoria exoleſcent, queiſque nihil ſimile tulit ulla gens Pelopidarum. Nempe, ut Liviano dicto concludam: *Nihil in ſpeciem fallacius, quàm prava religio, ubi Deorum numen, prætenditur ſceleribus*; quanquam reapſe nihil injuſtius, quam ut quis ex ſcelere ſuo, lucrum ſentiat, aut conditionem ſuam efficiat meliorem. Accedit partium projecta calumniandi licentia. qua velut linguæ flabello, odia ſua ita acuunt, ut perire ipſi optent, dum alios perdant, & communi naufragio vindicem ſuum expleant animum. Et quaſi hæc parum ſint, odia ſua in ignaram, & credulam poſteritatem ſtudioſè propagant, paratam ire non quà eundum, ſed quà itur. Qui ubi errorem hunc ſemel cum lacte, & ab incunabulis imbibêre, ita in eo, cæca & pertinaci κακοζηλία obbruteſcunt, ut clavam citius de manu *Herculis* extorſeris, quàm animis eorum præjudicatas ſententias. *Gryllo* non abſimiles, qui cum *Vlyſſe* diſputat apud Plutarchum; nec ullis adduci rationibus poteſt, ut è ſue rurſus in hominem redire velit, quem prius ex homine, *Circe* mutaverat in ſuem. Atque hinc illæ quas videmus, lachrymæ: hinc illa nunquam intermoritura contentionum ſtudia, hinc periculoſæ illæ factiones, & profunda confundendi omnia cupiditas, quæ à tenui canali, in mare tandem excreſcunt odiorum; & quibus collabi identidem videtur Eccleſiæ domus, & hinc atque hinc diſtrahi illa JESU tunica inſutilis, nutare veritas, vacillare

lare diſciplina, labaſcere, & noxam pati haud exiguam, Orthodoxia. Quæ ut non leve Eccleſiæ Chriſti eſt ſtabilimentum; ita tuum eſt eam non amare ſolùm, ſed tueri adverſus turbantium hodie, conclamatam proterviam,& malè feriatorum hominum maledicas, & petulantes linguas. qui cum rationibus non poſſint, conviciis, & canina facundia veritatem impugnant,Pentheique inſtar diſcerpunt. Ut in Judææ lacu Aſphaltite, nihil mergitur, ſed ſupernatant omnia injecta: ſic in talium pectore, nihil conditur, ſuperfluunt, imò effluunt cuncta, quantumvis turpia, & virulenta. Tu hæc Stoica animi firmitate ſperne, & lóngè infra muneris tui dignitatem pone, nixus conſcientia optimæ voluntatis, quamque tot jam annos provinciam ſtrenuè tutatus es, tueri porrò perſevera: nec tibi quidquam obtingat tam infeſtum, ut cum opprobrio vel degeneris animi, vel virium imbecillitatis, à recta mente vel latum unguem deciſcas, in iis rebus,ubi nón levia, aut ludicra petuntur præmia, ſed de æterna agitur aut ſalute, aut jactura animarum. *Veritatem* cui dixiſti ſacramentum fortiter adſtrue; pro hac pugna,dimica;illam doce,urge,clama.Vox enim tua, & lingua, Chriſto ſacra ſunt, non taciturnitas, ut perruptis calumniæ nebulis,ſole clarior eniteſcat, & ſe vel fremente invidia, diffundat,

Quocunque ſub cœlo repoſtus
Gens hominum colit orbis oras.

niſi *Virtutem* hodie, aut *Elegantiam* quis putet, vitiis omnium aut erroribus ſuffragari.Sed ut complicem tragicum hoc aulæum, & à cothurno deſcendam ad ſoccum,res *Germaniæ* ſub auſpiciis,& armis magni illius*Guſtavi*,Regis jam late domini admirandis ſucceſſibus, felicia, ac pene inſperata capiunt incrementa; ut verè illud Cæſaris in eum quadret, *Veni, vidi, vici.* ita non invadit ſolum, & irrumpit, ſed involat in urbes, arces, munimenta, & quidquid faſces ante ſubmiſerat Au-

ſtriaca

ſtriaci jugo. quod magnanimis pectoribus, omnî morte ac ſupplicio gravius, atque acerbius eſſe ſolet. Felicia arma! quæ tam nobili militant cauſæ; libertati nempe afflictæ diu *Germaniæ*, illius gentium ocelli, & reginæ terrarum. Sed felicior longè, qui arma hæc tam prudenter, tam ſtrenuè, gerit, & in cujus victorias, & triumphos tanquam ancilia cœlo delapſa, conſpirare videtur, ἀπὸ μηχανῆς, divinus ille oculus, & quaſi virgula divina ſuppeditare benignè, quæcunque ad tantę rei molem pertinere videntur. nam fatale quid hîc video, & ſuprà humanæ ſortis aleam exurgunt heroica magnanimi hujus Principis facinora, & inoffenſa pene militiæ, felicitas; torrenti ſimilis quem abruptæ radicibus ſilvæ, & revulſa funditus ſaxa ſequuntur. Utinam ille potentiſſimus terrarum orbis regnator,

Bina Caledoniæ qui junxit ſceptra coronæ,

acrius manum huic admoveret aratro, in ſpem optatæ diu meſſis Palatinæ, regiumque animũ inceſſeret generoſa cupido, poſt longam illam ſeriem calamitoſiſſimi belli, oppreſſam diu vindicandi innocentiam; mirum, quantum regiæ illius potentiæ triplici diademate inſignis apex, adferret momentum nutanti partiũ fortunæ. Vota mea hæc ſunt, & id ſolùm hîc poſſum. Ἀλλ' ἄνευ τῶν χρημάτων (ut ait Oratorum princeps *Demoſthenes*) οὐδὲν ἐστι γενέσθαι τῶν δεόντων. Principum quoque animos flectere, & quà vult ducere, ſolius Dei eſt; qui in magnum hoc Mundi theatrum, non ſemper eaſdem inducit perſonas, ſed nunc has nunc illas, pro lubitu & arbitrio ille, qui ſuprà nos vult, & poteſt. Quid, quod pro ævi moribus, obliquè multa interveniunt: & clam per cuniculos fraudeſque noxii, qui palam & honeſtè non poſſunt, magnorum ſæpè Principum conſilia ſufflaminant; aut ſi nequeunt, ſubdolè ſaltem conantur.

Plura non addo, niſi ut nos tui obſervantiſſimos,

mos, quod facis, amare perseveres. Vale cum universa familia, ϗ τὸ προσέτι, meisque verbis salute plurima conjugem impertire, ϗ φίλαν φίλτατον Κράνιον non ita pridem (quod gaudeo) adscriptum numero *Chiliastarum*, cum reliquis sui ordinis. Delfis 19. Kalend. Januar. An. M. DC. XXXII. Quem feliciter ordire & decurre.

SAMUELI AMPSINGIO S. D.

Harlemum.

GAudium mihi à literis tuis, vir amicissime; sunt enim amoris velut radii, qui nubeculas mœrorum dispellunt, & dulcia dant curarum, ac laborum intervalla: sed majus mihi gaudium ab affectu, quem purum ostendis, & sine fuco. Nunquam mihi grata eveniant; nisi grata epistola tua obvenit. quia sic amanter scripta, quia ab homine candido, pio, erudito. O me ingratum si taceam, & parum diligentem amicitiæ cultorem! Quanquam quid mirum, si remissio interdum hîc, & languor: nimis variè distrahimur, nec quod volumus licet, inter tot occupationes, & curas, quæ velut lictores, circumstant, & abducunt. Nempe ut ii qui vincti sunt, aut impediti, membra habent ad usum, nec utuntur: sic mens nobis, lingua, stylus adstricta ad negotiorum hanc catenam. Munus tuum literarium, & uberes ingenii fœtus, quos tanquã obsides amicitiæ tuæ, & fidei tesseras, ad me mittis, vidi. Quid dicam? Amoris mei ignem novis radiis accendis; illum jampridem calentem magis, quàm lucentem. A primo enim congressu, & alloquio amavi, ingenuam tuam indolem, sed occultius: at nunc apertè, & sine velo. Repentinas illas amicitias non probo, quæ paleæ aut straminis instar, leviter accensæ, citius pereunt, quàm fiunt: nectare dulciores, dum novæ & recentes, posteà vappa. Etenim quos cupi-

cupiditas amicos facit aut φιλοκερδεία, necessum est, ut idem amoris lucrique sit finis. *tamdiu enim placent, quamdiu utiles sunt: florentes, amicorum turba circunstat, circa eversos ingens solitudo est; & inde amici fugiunt ubi probantur. Si res labat, & illi collabascunt.* Quos verò voluptas ad amandum allectat, ibi finem amandi faciunt, ubi satietas subierit. Qui denique cœco impetu animorum, sese benevolentia prosequuntur, pari levitate ab amicitia desciscunt, qua accesserant. Qua jactura quid levius esse potest, si amicus esse desiit, qui nunquam fuit? Solidus amor à virtute profectus, tam finem nescit, quàm ipsa virtus. Cujus studium ut nec rerum vicissitudini, nec casibus fortuitis subjacet; ita non potest bonorum benevolentia, non esse perpetua, in quam nullus unquam genius malus, aut hoc etiam nocentior, mala lingua quidquam potest, & quam nolim vel cum Attalicis conditionibus, aut universis Arabum opibus commutatam. Nam quid amicitia melius? quanquam si in plures diffusa, turbat, & quod utilissimum in vita est, *Tempus* eripit, aut partitur. Hoc si demas, quid jucundius ea dari potest, aut excogitari? *Cui potest esse vita vitalis, qui non in amici mutua benevolentia acquiescat? Quid dulcius quàm habere, quicum omnia audeas sic loqui, ut tecum? Quis esset tantus fructus prosperis rebus; nisi haberes, qui illis æque ac tu gauderet? Adversas vero ferre difficile esset sine eo, qui illas gravius etjam, quàm tu ferret.* Talem te esse video, nec alium te præbes, tuis. Quò fit ut magis te amem, quò propius, certiusque (Virtus hoc habet) novi. Benè est, quod forti animo spernis futiles maledicorum latratus, quorum in his locis licet metere messem uberrimam. Fatalis enim ferè hęc est virtutis, ac bonorum in terris sors, ut expositi sint malignitatis scopo, eosque invidia, perpetuò comitetur: ut in luce solis ambulantes, umbra. Sed celsus animus, & recti conscius, assilientes calum-

nix

niæ fluctus ad innocentiæ suæ rupem elidit, & quidquid mendax in eum audet protervia, generoso contemptu eludit, integritate conscientiæ fretus. Quam ego dotem unicam præfero omnibus gazis *Persarum, Arabumque* thesauris; securus unice, quid hic aut ille ex *Momi* satellitio de me sentiat, dicat, cogitet; quia dum aliorum non capiunt merita, famam allatrare malunt bonorum, quàm æmulari virtutes. dono tuo chartaceo majus aliquid (non nego) mittere potuisses, vix gratius: quia quem absentem colo, cœpi habere præsentem. In tabula effigiem tuam nuper vidi, Apellæa manu ad vivum expressam, sed mutam, & corporis; in scriptis quoties ea lego, imaginem animi, atque eam spirantem. Quid ultra? nihil nisi ut valeas, & in votiva valetudine, plura talia ad nos dimanent docta tuæ industriæ monumenta, & famæ perennantis semina. Fac, fac ut cœpisti, & grata ingenii tui à severioribus curis feriantis, diversione, venam *Publico* dilargire, sacrasque has *Veneres*, poëseos Christianæ cultoribus, ac candidatis: nam rectè ego fieri censeo, & cum laude, quæ pro publicis utilitatibus geruntur, & eum optimè tueri gradum suum, qui plurimum ex parte sua confert in commune bonum. Vale, Vir Clarissime, & me constanter ama. Delfis 5. Kalend. Januarias, auspices anni quem voveo tibi, & tuis feliciter labi. *Campio* multarum litterarum, & insignis humanitatis viro, strenuoque optimarum partium propugnatori, salutem adscribo.

JACOBI

JACOBI CRUCI EPISTOLARUM LIBER QUARTUS.

ARNOLDO LANOYO
Eccleſiæ Gallicanæ Lugduno-Batavæ Paſtori
S. D.

Lugd. Batavorum.

AMavi te olim, vir humaniſſime; & nunc amo, affectu (cur negem;) puro, ac defæcato quem debere me profiteor ingenio tuo, modeſtiæ, eruditioni: & tum deſinam, cum tu amoris cauſas. O adamantinum, ô potens vinculum! nec generis, aut ſanguinis titulo inferius, quia virtute nectitur, & herculeo nodo probitatis. *Hoc etiam certius, & exploratius quod illud naſcendi ſors, fortuitum opus, hoc uniuſcujuſque ſolido judicio incoacta voluntas, contrahit.* Unde cum generis & naturæ propinquitas, mihi amicum faciat, *Virtus* conciliat: non minori ſtudio, ac cura conſervandum, quàm quem ſanguinis nexus, aut proſapia commendat. quia hic ſponte electus, ille neceſſariò admiſſus; in illo æquitatis ratio imperat; in hoc, etiam decori. Vides in quo mihi ſis gradu, ut me ipſum, virtutemque amare deſinam, ni te pergam. Ne mirare. Habet hoc virtus, & *Muſarum* Κοινωνία quæ pia, & docta ingenia, potentius ad ſe trahunt, quàm magnes ferrum. De me, quid diſſimulem? ita ſum, nec ſine virtutis commercio, aut ſtudiorum emolumento, amicitia mihi nec contrahitur nec colitur. Nam ut illi qui per ſolem incedunt, aut colorem mutant, aut adurentem ejus ſentiunt calorem: ſic dum conſuetudine doctorum fruimur, aut dotes ſuas tacito, ac leni fluxu

in

in nos derivant, aut saltem imitandi sui desiderium, in nobis acuunt. Sed ecce *Unum* mihi præ aliis in te placet, quod *Spartam* quam nactus es, seriò exornas, non solùm morum modestia, literarum elegantia, intemeratæ conscientiæ fama: sed quod laudo, judiciosa *Concionum ἀκρίβεια*. Quibus elaborandis, quà stylo, quà argumento, meliores tuas horas devoves, nec satis esse putas *Ministerio* fungi, nisi etiam divina sacræ paginæ Oracula, salutisque mysteria solidè, atque enucleate, populo meditanda, proponas. Atque ut boni Patresfamilias succidiam domi suspensam habent, qua defectum macelli suppleant: sic tu cum aliunde non datur, à studiis tuis petis, & proprio doctrinæ penu, quo instruas Concionum tuarum epulas. Pauci hodie hanc viam ineunt. Multi rerum securi, circa vocum minutias, ne dicam ineptias, anxiè curiosi sunt, & à jejuno verbulorum aliquot ornatu conciones malè pastas laudant, quæ plus pompæ habent, minus soliditatis. Similes iis qui à veste virum, quod subtiliter texta, & acu picta, quod è bysso, purpura, cocco, quod phrygia, aut attalica. Ridiculè mehercule, & insulse! Nam si hominem ad balneum deduxeris, aut ad lectum, veste simul spoliaveris, & laude. Sic detrahe talium concionibus, vocum mangonia, & styli vestem, nihil præter fucum invenies, & umbram. Imò ut flosculi quidam momento oriuntur, & simul pereunt: Sic ille verborum inanium apparatus, & pompa vernantium dictionum, ubi quo plus ostentationis apparet, eo minus solidæ eruditionis subest. Multi obscurè adeò sua tractant, ut vix à quoquam intelligi queant ita ut spinarum inconditam texturam facilius, ad principia sua revoces, quàm talium conceptus; & nec Sibyllæ quidem ipsæ interpretentur, aut Oedipus. Quod dum faciunt, nihilo plus agunt quàm si tenebras tenebris offun-

fundant. Adeò etiam nonnulli superficiariè, ut plurimis verbis paucissima dicant, & à nullo magis aberrent quàm à Scripturæ scopo, nihilque minus capiant, quàm Spiritus sancti mentem. Plerique vero tam suffeni sunt, ut nihil eos minus afficere videatur, quàm concionis habendæ cura ad quam non rarò imparati prosiliunt, freti nimirum eloquentiæ suæ fiducia, & eruditionis officina, quam instructam in cerebro circungestant. Novi, qui inani magis jactantia, & febriculosa ostentatione, quàm fiducia virium, *μείζω τινὰ ἢ κατ' ἄνθρωπον σοφίαν σοφόν*, è manicis conciones excutiunt, & de eo tanquam de insigni aliquo trophæo gloriantur, suisque id laudibus apponi cupiunt: rati nempe se nec aliis, nec sibi, acres satis concionatores videri, nisi temerè, & incuriosè his *Sacris* operentur, & tanquam aliud agentes. Sed ô audaciam, & in quos verè illud quadret: *Ἀμαθέστατοι, θρασύτατοι.* Dum (ut Plautus inquit) *omnia se simulant scire, neque quicquam sciunt.* Sit enim probè quid sit CONCIONARI, didicissent, & de Sacris ad populum verba facere in præsentia non hominum solùm; sed & Angelorum, & ipsius Dei, qui aut diligentię nostræ, aut ignaviæ testis est, & judex, nunquam mehercule animis eorum stulta hæc insideret opinio, & *φιλαυτία.* Si alibi, non hîc certe ei sit locus, in sancto, & severo hoc *Sapientiæ* argumento: in qua eloquentiã amo, non quæ verba tantum colligit, & inani vocum sonitu auribus obstrepens, captat plausum, sed quæ res continet, & rerum nervos; seq; ipsa non minus gravitate sententiarum, quàm elegantia verborum, & splendore commendat. Quid? Principem compellare irreverenter, & impræmeditatè, audaciæ crimen erit, & de divinis, ac *Religionis* mysteriis parum religiosè loqui, & reverenter, laudis materia, & gloriationis argumentum? De Cæsare *Augusto* refert Suetonius, sermones etiam cum singulis graviores, non nisi

prius

prius scriptos habere solitum, ne plus minusve loqueretur ex tempore, quam oporteret: Et legatus Dei, offensæ doctarum aurium securus, inconsiderata, levia, cruda, inertia verba, temere in Ecclesia profundet, imo effutiet? Et si ex magni illius Oratoris Demosthenis sententia, *Improbus ille, & patriæ perniciosus audit civis, qui de re non antea diu, multumque cogitata, ad dicendum accedit*, quid de iis statuendum censemus, quibus magna illa concredita sunt salutis deposita? quorum curam, & Oeconomiam segnius habent, quàm multi pecuniæ suæ. In alia olim mente, miraculum illud doctrinæ *Calvinus*, quem nunquam suggestum conscendisse accepimus, nisi sacro quodã horrore percitum, quotiescunque subiret animo, cum ignorantiæ suæ, & tenuitatis conscientia, tum muneris dignitas, & S. Scripturæ interpretandæ *Majestas*. Qui tamen omnem ætatem in literis consumpserat, & cui nescio an quisquam veterum, aut recentiorum comparari possit, aut debeat, vel acumine in disputando, vel soliditate in docendo, vel in explicando quæ sentiebat facilitate, copia, varietate, gratia, & in mentem Spiritus sancti penetrando, felici industria: ut ingenium habuisse in numerato, & quasi *promum condum* (ut Plautino utar verbo) purioris, & antiquioris Theologiæ fuisse, facile credideris. Sed muneris, momenta, suis pretiis æstimare didicerat, & divinioris hujus *Spartæ* præstantiam, non dicentis, sed mittentis merito metiri, nec eloquentiam, verborum sine delectu ruentium, strepitu; verum pondere, & gravitate sententiarum. Tu magni illius viri exemplum quod facis imitare. Sublimia hic omnia, & plena profundæ venerationis: queis nemo ut par est defungitur, nisi qui hæc sacra reverenter habet Vbi hæc veneratio, ibi humilitas, demissio animi, diffidentia sui, εὐλαβεία, & muneris probe obeundi, religiosa cura: sine qua, nulli mihi sunt, & titulares tantum, aut si mavis ima-

insanientis sapientiæ, qui hodie cœlestis veritatis præcones haberi volunt. Næ illi (ut alia hic prætercam) nomini suo egregiè inserviunt, & famæ! quam qui negligit, is à J. C. sibi injurius, & crudelis esse perhibetur. Nec de nihilo. *Contemptu enim famæ*, ut præclarè ait Tacitus, *contemnuntur & virtutes.* Hinc Cato major, qui primus claritatem intulit in familiam, dixisse fertur; eos virtutem homini adimere, qui à virtute gloriam, & honorem segregarent. Ego quid faciam quæris? quod apes, confero, & stipo doctrinæ *liquentia mella*, quæ carptum eo per amœna politioris literaturæ, ac philosophiæ prata: haud leve senectutis oblectamentum, in cujus vestibulo jam versor. Subinde etiam ad sacras Musas conversus, horas aliquot impendo, recensendis nostris homiliis Catecheticis, & ad acrioris judicii limam revocandis: ut si secundo distractis exemplaribus, prælo committantur, auctiores aliquando in lucem prodeant, & magis gratæ deterso inelegantiæ suæ situ: *δεύτεραι γὰρ φροντίδες σοφώτεραι.* & ut nemo omnia, simul, & semel videt; ita operi semel cœpto, accedit ferè aliquid in diem, invisum ante, aut inobservatum. In uno finiam, nempe filio, quem curæ tuæ commendo. Plantam hanc satam, & natam Ecclesiæ Christi, foveri opto, & maturari tua & aliorum cultura; & voti mei metam attigero, si quem Deo à teneris consecravi, ejus aliquando propagandæ veritati, serióque adstruendæ, litet, ac militet. Vale, Vir Doctissime, & tui amantem ama. Delfis Id. Jan. M.DC.XXXII. Crucius, invito livore, tuus.

CORNELIO à SOMEREN
Medico celeberrimo S. D.
Dordrechtum.

EPistolam tuam, mihi acceptissimam, lætis oculis vidi, legi, & pene dicam,

——— *Amyclæis velut exsultavit arenis*
Pastor, ad Idæas Helena veniente, carinas.

Ita ubique benevolentiæ, & candoris vestigia, in ea apparent. Quo fit ut animum tuum exosculer apertum, & sine fuco. Atque ut illi qui in æstu sunt, moderato potu, sitim acuunt, non levant: sic litterarum tuarum lectione, crevit mihi fateor desiderium tui, & amor; qui tam humaniter ad me, tam honorificè de me scribis. Quanquam colorem non tenui ad tuas laudes: Sed errorem hunc fero, & amicam hallucinationem in amico, quia si immerentis præmia non sunt, saltem stimulti erunt non degeneri *Musarum* alumno, nitenti ad majora; & qui me talem esse, opto, qualem facis. Filium pro concione multis non ita pridem apud vos placuisse, intelligere mihi fuit pergratum: sed longè gratius quod & tibi, literato, & emunctioris judicii viro. Cujus unius sententia plus apud me valet, quàm multorum è vulgo, qui omnia externis metiuntur, & neglecto nucleo puerorum more, corticem amant, & putamina. Similes iis qui in pulchra muliere, nihil suspiciunt præter vestium syrmata, & lacinias; Aut iis qui Equi bonitatem æstimant, non ex indole, & generositate; non ex ipso corporis decoro habitu, gressu composito; sed ornatissimæ cervicis divitiis, frænis, ephippiis, phaleris: gladium quoque ex vagina serica, aut acupicta. Tu altius video penetras, & sacra hæc laudas, non ab inani verborum apparatu; sed re, & argumenti pondere, ac rationum momentis. Quæ si concioni detraxeris, nihil præter nomen retinet, &

 umbram.

umbram. Patrissare eum dicis, & ut faciat velis remisque contendo, nec inter curas alias, minima hæc cura est, ut solidè dicant, & nervosè. Ut enim non satis pictori, penicillum ducere, & tabulæ colorem inducere, nisi imaginem aliquam, aut historiam adumbret: Sic nec illi esse debet, *Concionem* habere, nisi auditu dignam materiam complectatur. Adhæc sic vitam instituat, ut melior ne sit, an doctior, alternis judiciis ambigi possit. Quid enim lingua, sine vita? quid eloquentia, si quod una struitur manu, altera diruitur? *Ut in Medicina, nihil facilius est, quàm nôsse helleborum, aut theriacam; hæc vero probè miscere, dextrè adhibere, artis totum est: ita facilius multò est scire quod bonum est, quàm esse; virtutis præcepta tenere, quàm sequi.* In utroque allaboro: neque enim meliùs liberis prospici potest à parentibus, quàm si virtutis paternæ hæredes habeant, quos natura sibi arctissimo sanguinis vinculo, copulavit. Scio studia illi cordi esse, & ad virtutem natura propensum, nihil tamen nocet addere calcar, ultrò currenti. Exemplo summorum militiæ ducum, qui eos potissimum oratione ad virtutem accendunt, quos animo forti, & ad pugnam paratissimo esse vident. Mores communes si video, non solet. Multos, quibus nulla honesti cura, & omnia cum lucro recta videntur, vecors hæc tenet avaritia, ut insigniter sibi paternum implêsse officium videantur, si opes (quod fit hodie) liberis corradant, parum aut nihil de virtute solliciti, quam longè numis, & pecuniæ postponunt, ejusque dispendia pluris faciunt, quàm salutis eorum, quibus nihil carius illis esse potest, aut debet. Nimirum ut pueri astragalos, trochos, pilas, & levia rerum admirantur, securi utilium: sic illi ad vana divertunt, honesta negligunt, & ita ferè *Juventus* instituitur, ut more seculi, in licentia succrescat; sapiatque, & festinet duntaxat ad lucrum, felicitatis metam divitias statuens;

tuens, otium, divitiarum. Stultitiam hanc Aristippus olim haud inscite perstrinxit: nam à Patre quodam interrogatus, quam ὑπὲρ τῆς τοῦ τέκνου παιδεύσεως mercedem posceret, *Mille*, inquit, *denarios*. At ille, *Nimium, nimium*, exclamat: *tanti vel mancipium emam*. Quid Philosophus? *Licet*, ait, *& sic duo habiturus mancipia: & quod genuisse, gloriari poteris, & quod emisse: alterum sanguine, alterum are tuum*. Sed alia tibi mens, vir doctissime, quem patrem ex litteris esse didici, quinque filiorum; quique satis esse non putas, filios habere, nisi eruditione, & amore honesti imbuas, hucque omnem conferas operam, ut & ipsi aliquando maximum doctrinæ cumulum à parente suo, pulcherrima hæreditate accepisse, & ipsas virtutum stricturas bona ex parte, à cura tua, & cultura esse, non negent. Et fiet, si virtutes tuas ament, non fortunam, & te, externa non in te, colant. Mirum quid patriæ probitatis exemplum possit, in filiis bene natis: nam ut à fonte rivus; sic à paterna *Institutione* reliqua vita. πηγὴ γὰρ καὶ ῥίζα καλοκαγαθίας, τὸ νομίμου τυχεῖν παιδείας. Sic Gracchorum eloquentiæ multum ab infantia contulisse sermo matris dicitur. Lelii quoque filiam expressisse in loquendo paternam eloquentiam legimus. Et Hortensii oratio, inter paternos sinus coaluit. Sed nec illicò desperandum, si vitio humanæ infirmitatis, aut illicio seculi, aliquantulum à virtute degenerent; nam leni tunc fræno reducendi in officii viam. Nihil enim minus paternum arbitror, quàm odisse filios, aut saltem habere despicatui, ob juveniles hallucinationes, & morum deliquia: haud secus ac si Medicus irascatur ægro, quod ægrotet, aut mater proli quod claudicet; imò si verè mater, magis in eam cujus miseretur, inclinat. Vt in magno hominum cœtu, non omnes nobiles, aut optimates: sic in familia non omnes semper boni. *Optima vina etiam faces suas habent*;

cælum, nubes; & mentis mille naufragia sunt. Sed ut agros natura fertiles, silvescere nonnunquam videas, & abire in vepres, qui culti ligone aut aratro, frugum copia luxuriant: Sic animos in vitia pronos, & à bona penè spe derelictos, assidua virtutis exercitatio corrigit:ut nunquam cuiquam sit desperandum, si quid in hac ætatula habeat, quod gemat. Quot enim olim viros magnos, prostitutis in adolescentia moribus, in familiæ suæ, & patriæ decus, natos accipimus? ut inter Græcos *Themistoclem*; Romanos, *Torquatum. Fab. Maximum, Cæsarem* ipsum, & *Vespasianum.* Qui juventæ suæ maculas, & labes, rebus præclare gestis, non eluerunt modò, sed prudentiæ, & fortitudinis, virtutum denique cùm forensium, tum militarium exempla extitêre,& miracula. Tu perge modò,& surculos hos, ac propagines educ, fove,matura, non monendo solùm, sed (quod caput) præeundo. Πατρὸς γὰρ σωφροσύνη, μέγιστον τέκνοις παράγγελμα, ut non tam dicta tua, quàm facta sequi videantur; nec disciplinam solùm, sed & exemplum à te petere. Egregia si quid auguror, futura aliquando patriæ domus columina, & familiæ pedamenta. Queis SOMERORUM nomen ab oblivione seculi, & temporum injuria vindicatum, feræ olim posteritati inclarescat, & (ut ait ille.)

Te Colchus, & qui dissimulat metum
Mursæ cohortis Dacus, & ultimi
Noscant Geloni: te peritus
Discat Iber, Rhodanique potor.

In quo magnifico omine desine, teque χαίρειν, καὶ εὖ πράττειν ex animo voveo. Datum Delfis 15. Januar. M.DC.XXXII. qui feliciter,& ex voto decurrat,amicitiæ nostræ auspicio insignis,quam, ita me Musæ ament, sanctam, & inviolatam conservabo. Doctissimis *Colvio* & *Westerburgio*, interioris notæ amicis, cultum, & obsequium meum officiosissimè defer. Collegæ item tuo *Beverovi-*

cio,

cio, tum si qui erunt quos nostri meminisse non pigebit. Filius meus ita te amat, ita meminit, ut de nullo loquatur sæpius, de nullo libentius. Iterũ vale, Vir Clarissime, & multùm, ut per te multi.

BARTHOLOMÆO *van der* MASTIO *Studioso S. D.*

Cadomum.

Grata mihi per litteras, compellatio tua, hoc habuit ingrati, quod ab ægro. Sed unum me solatur, quod febris est, & tertiana, quę (ut ajunt ἰατρῶν παῖδες) non solet esse diuturna; nec de ea, si verbo fides, sonare campana. Contractam eam credo, ex longo, & vario isto itinere, in quo multa interveniunt, quæ morbi haud rarò solent esse materia; aër, hospitia, cibi, frigora, æstus, in iis præsertim corpusculis, quæ cœli injuriis non ita sunt ferendis, ut duriora illa, & vasta corpora quæ natura ad pastum abjecit. Graves sæpe nobis morbi, etiam ex levi causa. Doleas? cave. quid enim natus sis, nôsti, HOMO, id est imbecillus, fragilis, miseriæ trutina, morbi pabulum, mortis victima. Ut omne cœlum nubes suas habet; sic & vita, & in vita, omnis ætas. Vegetam illam, qualis est in adolescentia, immunem credis malorum, atque ægritudinum? Erras. communia hæc naturæ deliquia sunt, & in quolibet ævo, à quibus nulli longa pax, vix induciæ sunt. Timere ea potes, non cavere; fugere, non vitare. Nam ut omnia sub leges suas vocat *Mors*, & unius horæ momento,

Æqua tellus pauperi recluditur
Regumque pueris · ———

Sic illius satellites, & lictores, *morbi*, nullam humanæ vitæ partem, nullam ætatem, sui expertem esse patiuntur: sed ibit hic malorum in omnem ætatem remeantium orbis, quàm diu erit ipse *Orbis*. Et tamen felices inter tot, ac tantas quibus

indies conflictamur, miserias, hoc uno Christiani, quod via nobis per hæc ad aliam vitam, cujus nec modum capimus, nec finem. Tristia hæc esse inquies, & acerba. Sunt: sed Medicum cum laudes, qui theriacæ suæ viperam admiscet, docta manu, & saluberrimo effectu, temperatam; in Deo cur improbes, si pharmaco huic morborum, & mœrorum poculo, noxas corporis immiscet, sine tua noxa? Cur indigneris? Nimis insolescat, nimis lasciviat homo, nisi vinclis istis, & compedibus teneatur. *Ut saniores è mari veniunt, qui nausea gravem stomachum exonerant: ita è procellis hujus vitæ, qui corporis languore, animi faces eluunt. Nihil habere ad quod exciteris, ad quod te concites, cujus incursu firmitatem animi tui tentes; sed in otio inconcusso jacere, non est tranquillitas, mollities est.* Segetem vides plus nimio luxuriantem? illam acrior pruina, si opportuna obvenerit, non retundit solum, sed injecta velut mora, ad majorem provocat ubertatē: sic febricula aliqua, catharrus, pituita, juveniles impetus, non sistunt modò, ac sufflaminant, sed virtutum in nobis sementem, fovent & maturant. Quin, *ut frumentum si trituratur folliculos suos exuit, ac deponit: sic nos concussiunculis illis, paleas vitiorum, & pulvisculos vanitatum*; quæ nos plus æquo affigunt huic glebæ, & inescatos mundi deliciis tenent: ut piscator, esca pisces; auceps grano, volucres; adeò ut cum Themistocle, haud raro exclamare nobis liceat, *perieram, nisi periissem.* Quid quod, militiæ nostræ, & Christianismi hæc sint insignia, & patientiæ exercitia; quæ quò magis in nos sæviunt mala, eo est erectior, omnesque fortunæ ictus invicta excipit, & conculcata, alacrior exsurgit. Et ut arbores altius radice terram comprehendunt, quò sæpius ventorum furiis agitantur: ita virtus quò magis lacessita, hoc est robustior & *dat vires, animo dolor.* Personata ferè sunt omnia in hoc mundo: & ut probitatis, solidæque virtutis domicilium non

est

est in vultu, qui persæpe mentitur; sed in pectoris penetrali, quod oculis, & legibus impervium, uni DEO patet: ita constantiam suorum in adversis, quam ore profitentur, tentat sæpe,& in scenā producit summus ille *Choragus*, ut tales esse appareant, quales se venditant. dubiæ sunt vires inexpertæ. Et nequaquam *par Gubernatoris est virtus, cum placido, & cum turbato mari vehitur. Tunc admirante nullo, illaudatus, & inglorius subit portum. At cum strident funes, curvatur arbor, gubernacula gemunt, tunc ille clarus,& diis maris similimus.*

Frustra mihi Athletam laudas, qui umbram magis amat, quàm pugnam; neque enim *magnos ille spiritus ad certamen afferre potest, qui nunquam sugillatus est. At ille qui fudit sanguinem suum, cujus dentes crepuerunt sub pugno, ille qui supplantatus, Adversarium toto tulit corpore, nec projecit animum, projectus; qui quoties cecidit, contumacior resurrexit, cum magna spe descendit ad pugnam.* Ad quam nos formant, acuunt, induraint leviores hæ morborum velitationes, & virtutis succo non tingunt solùm, sed imbuunt. Ita tecum philosophari libet; & verè te crede philosophum, si morbos corporis, animæ medicinam esse statuas, & naturæ deliquia, mentis ad virtutem auctoramenta. *Ut columna quæ recta stat imposito magis pondere firmatur: sic altas, rectasque mentes oportet non cedere malis, sed obniti.* Non alio nobis à Deo immittuntur. & verè ille mihi sapere videtur, qui hic sapit. Philosophari enim linguâ, omnium penè est: at vita, paucorum & sapientum. Et ut pluvia illa inutilis est, quæ in lapides cadens aut rupes, supernè leviter tantum irrigat, ac defluit: sic doctrina, quæ in ore, & verbis, in pectus non descendit. Virtutem si possederis, templum illa tibi aperiet *bonæ mentis*, qua omnē fortunæ vultum intrepidè excipies. Sed virtutis ornamentum, *Doctrina*, est, quæ non in pompam tibi sit, sed in usum. Ad eam manu te duco, & votis, ut in hac omnia ha-

 beas,

beas, quæ nulli mutationis aleæ obnoxia sunt, & in quæ furibus, aut decoctoribus nihil licet. Quid? Eos tu qui in auro se volutant, & magnam pecuniæ vim possident, divites verè censes, & beatos? Scio non censes; nec quisquam à te alius, qui aliquid non dicam sapientiæ habeat, sed rationis. Curis enim, & cupiditatibus perpetuò pallent, & dum mille periculis, & laboribus conquisitas anxiè non capiunt opes, novas cupiunt. O Tantali! qui, ut ille aquas, sic aurum semper sitiunt, & non tam acquisita, quàm acquirenda deputant. Ride hæc vota, & ad magnorum virorum exempla, te compone. *Res* & *Doctrina* nescio quàm difficile conjungantur. Quid enim Apollini cum Mida? Fuit olim, est, eritque *Bona mentis soror, paupertas.* Vixit *Diogenes*, sed in dolio. At in gurgustii hujus angustia, quam augusto fuit animo, quàm generoso? veram magnitudinem metiens non spatiis, & latifundiis terrarum ac regionum; sed horum omnium contemptu. *Assai è rico, à chi non manca. Animus est qui divitem facit: nec eum puto pauperem, cui quantulumcunque superest, sat est.* Pauper ille quidem judicio vulgi; sed *Alexandri* liberalitate major, quam rejecit, nec eguit. quia ditior est qui divitias spernit, quàm qui possidet; & verè ille magnus, quem nulla res minorem facit. Plurimum quoque ille possidet, & habet qui desiderat minimū: habet autem quantum vult, qui vult minimum, imo suprà quam vult, si etiam dum habet, non habetur.

—— Multa petentibus
Desunt multa; bene est cui Deus obtulit
Parca, quod satis est, manu

Longius si itur, extrà terminos itur, & in vastum illud INFINITUM. Solæ, solæ, mihi divitiæ illæ, quæ perennant, & possidentem reddunt meliorem, animumque accessione doctrinæ ornatiorem. Eas ego non errore vulgi metiri, sed benè sentientium judicio, suisque preciis æstimare didici.

dici. Inaurentur alii, & ad honorum fastigia evehantur, mihi meæ *Musæ* nihil præter vigilias, & invidiam reportent, nunquam tamen harum me subibit fastidium, aut pœnitudo, dum hic mihi perseverabit animus, fortunæ volubilis contemptor. Et si quid auguror, non alia quoque tibi mens, qui literas pari & industria tractas, & amore complecteris. In disciplinis nobilioribus audio, & gaudeo, te nunc sedulo versari, ἐ περὶ τὸ κράτιστον τῆς φιλοσοφίας διατρίβειν, seria lectione *Collegii Conimbricensis, Zabarellæ, Suarezii*, & aliorum, quos evolvendos tibi proponis. Aude mihi credere, non potes utilius ingenii tui dotes collocare, quàm in hujus sapientiæ indagine, quæ pertinet ad propagandam seculi gloriam, & asserendam litterarum dignitatem. Sed consilium tuum ac institutum ut vehementer probo: ita unum te moneo, pone studiis tuis modum. Felicius enim irrepunt litteræ, quàm irrumpunt, firmiusque coalescent: si semet insinuent ut hospites, quàm si irruant ut hostes. Vt virtus delicias aliquas admittit: sic litteræ remissiones, & Musæ *Gratias*, quæ ridere, imo ludere interdum amant. Ingenio diu, & assiduè exercito, torpor aliquis adnascitur, & quod libenter facit, nisi interdum remittat, impromptè facit, aut nec facit. Quin ut aquæ diutino situ vitium contrahunt: Sic animi nostri, assiduâ hac vel sessione, vel quiete. Quare *parcius studiis utere, ut diutius utare.* Μέτρον δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστον. Ipse Sisyphus, in fabulis perpetui laboris damnatus, suspendit tamen Orpheo cantante, suum saxum; & Achillem fulmen illud belli, inter tubarum clangores, & armorum strepitus, animum citharâ recreâsse, memoriæ proditum est. Idem tu. *Vt enim fertilibus agris non est imperandum: cito namque illos exhauriet nunquam intermissa fœcunditas: ita animorum impetus, assiduus labor frangit; vires recipiunt paululum resoluti, & remissi.* Tu de publicis, in *Gallia* nuper nihil: an

quia nihil rerum novarum, & brumæ hoc frigus, animos etiam habet? an quia parum tutum hæc credere chartis? *Europam* cum intueor, quot quantisque belli motibus, à multis retro annis æstuat? quàm cruenta ubique, &

——— *civilia passim*

Bella tonant, trepidumque quatit Discordia mundum?

Sed, ut cum Theocrito loquar,

——— ἄλλεται ὀφθαλμός μευ ὁ δεξιός.

quotiescunque subitam hanc video rerum in Germania, quæ sævissimis bellorum procellis, tot annos jactata fuit, catastrophen: & cum animo meo partior, tot emensas tantillo temporis spacio inopinatas victorias, sub auspiciis magni illius Gustavi, Solem hunc novum ab Arcto orientem, præsagit animus (ut pulcherrima mihi sese offerunt auguria) dissipaturum aliquando omnes bellorum nebulas, & serenum illum pristinę libertatis diem redonaturum Ecclesiis, Academiis, Scholis. Quemadmodum enim media hyeme, regnante Borea, marcent, jacentque omnia, quæ rursum Solis accessu, veris amœnitatem referente, revirescunt universa: & ad pristinum cultum redit hominum anteà torpentium industria, dum hic arvum proscindit, ille vitem putat, alius inserit, alius pastinat, serit, occat: Ita belli temporibus, quæ per tyrannidem conciderunt studia, Principum pietate & favore, pristino suo splendori restituta, solent reflorescere. Sed hæc ἐν παρόδῳ. Nam voluminis res foret, non epistolæ, verbosius, & minutatim de iis scribere, ϗ ἐκ τρίχ' ποδῶν, εἰς τὴν κεφαλὴν ζοι πάντ' ἐρεῖν. Vale mi Masti, & faxit Deus, ut publicis olim usibus, patriæque honori deservias; ac penso studiorum feliciter detexto, ille aliquando illucescat dies, quo canere possis illud Euripidis, *Suavis est laborum præteritorum memoria.* D. Bocharto hospiti tuo, quo viro non vivit, ut audio, sub sole officiosior, plurimam à me salutem. Delphis 6. Kalend. Febr. M. DC. XXXII.

JACOBO FOCANO
viro clarissimo S. D.

NUllæ mihi à te litteræ, quæ non affectum spirent, imò & inspirent; ac nescio quid habeant ad amorem ἑλκυστικόν. Ita candidi, & aperti animi plenæ, qualem hoc ævo rari habent. Ab eo accipio quæ scribis, & laudes in quas te ire video, longè supra meritum, & quæ neque verecundiæ, neque mediocritati nostræ conveniunt. Utinam verius hæc, quàm amicius! Sed obnixè amanti, nihil unquam satis laudatur: ex musca elephantū facit, nec aliter nati, qui amant. Indulgentiæ istud est, non judicii: & si judicii, indulgentia tibi imponit. Nempe ut oculus in quem humor illapsus est, parum clarè videt: sic mens in quam *Amor*. Fit tibi mi Focane; & *Crucium* quia valde amas, valde æstimas. Utinam jure & re! Novi enim me, & vires meas, quas tamen si suasu quorundam in hoc epistolico scriptionis genere, periclitari audeam, nunquam tamen ita desipiam, ut ex amicorum applausu, animos capiam, & laudum hoc palpo vel minimum me patiar deliniri, probè mihi conscius non istis palatis hæc parari legumina. *Lipsium* fateor vidi, & legi, & à puero, nec sine fructu: sed cum in viri illius stylum intueor, reliquias, & semina Romanæ gentis, contemno me, & planè ipse mihi displiceo. Vera enim illa est, suisque absoluta numeris eloquentia, quę caput um seculi supergressa; antiquam illam refert Latinitatis elegantiam, purissimo fluentis eloquii rore, & facili sententiarum acumine tinctam, nec *Venus*, aut *Lepor* aliquid addant. Nostra quid? Infantia mera, & balbuties. Nos? fungi & vappæ, ad has delicias, & umbræ ad hunc solem. Admirari genium Lipsiani styli, omnium est, qui Tulliani amant puritatem: at imitari, nullius; & si quis Suffenus audet, aut simia,

--ceralis

——— ceratis ope Dædalea
Nititur pennis, vitreo daturus
Nomina ponto.

Nam ut magnorum virorum habitum, inceſſum, verba, aut geſtus nonnulli æmulantur, cætera & interna diſpares: ſic ridiculi iſti *Lipſiomimi*, dictiunculas ejus aliquas, aut elegantias, futili imitatione referunt quidem, ſed genium, ac Venerem illius, non aſſequuntur. Quid enim habet vel eruditiſſima Antiquitas, quod eximiis viri illius monumentis opponat? Et quid non ille, quod cum Antiquioribus non audeat componere, diſertiſſimus Romuli nepotum, & ſeculi noſtri Varro; Judicio ejus quid acrius? Ingenio quod unquam finxit natura dulcius, quid felicius? Cibus alibi, hic deliciæ ſunt: doctrina alibi, hic voluptas jungitur. Aculei hic, & penetrant; ſcintillæ, & emicant. Liberè dicam? ſatis mihi ad laudem, vel luminis hujus umbram fuiſſe. Platoni olim puero, & adhuc in cunis vagienti, mel ſuum apes velut divinæ facundiæ indices, in os inſeruerunt: At huic, *Gratiæ* ipſæ, *non montem Hymettum thymi flore redolentem: ſed Muſarum Heliconios colles, omni genere Doctrinæ virentes, Dearum inſtinctu depaſtæ, maximo ingenio dulciſſima alimenta ſummæ eloquentiæ inſtillâſſe videntur.* Ita ornatè polita omnia, terſa, & ſucco veteris *Latii* imbuta. in quibus neque *Cato* gravitatem requirat, neque *Lælius* lenitatem; neque *Gracchus* impetum, nec Cæſar calorem, nec Calvus *argutias*, nec perſimoniam *Saluſtius*, nec opulentiam *Cicero*. Verbo, vir & laude noſtra, & ſeculo major. Ad hos Atlantes, puſiones nos & nani; ad has aquilas, graculi. ſed ſatis ego mihi doctus videar, ſi quàm non ſim, intelligam, magnorum interim virorum ſi quiſquam admirator; imitator affectu ſolum, non effectu. Quid enim nos homuli ſumus, aut ſcimus; niſi hoc unum quod nihil ſimus, nihil ſciamus; Efferunt ſe alii, & jactant? Fero, imò rideo, quid enim hæc *Opinionis* blan-

blandiens aura? Aura mehercules; imo nihil: & crepera, ac vana omniaque ſtudio & labore congeruntur, ad pompam.

Tutius eſt humiles inter reptare myricas,

& modeſtiæ remis vento vanitatis obniti. Paucis: hanc ego verè doctrinam judico, doctrinâ poſſe uti; Doctrina pellere vitia animi, & in ſeriam deſcendere *meditationem ſui*; ſapere potius, quàm ſcire. Illam tanquam vitę meę ducem, & magiſtram colo. Reliquas artes, & ſcientias tanquam comites habeo, & pediſequas. Carmen, quod à me petis, unà quando ita vis mitto. Si placet, benè eſt, Devotum tibi habe, ut famam aliquam nanciſcar, à tua fama. Sin minus, *Thetis* habeat, vel ſi mavis *Vulcanus*, aut Veneris maritus. Affectus hæc munera ſunt, non venæ, quæ Poëtarum propria eſt, agnata Parnaſſi montis cultoribus, & Pieridum alumnis. Verſus Weſterburgii elegantiſſimos in obitum Everwini legi, plenos ſpirituum & ſanguinis, acriſque invectivæ in temporis noſtri *Novatores*. Quid dicam? Poëta eſt, & in eo vena purioris Phœbi, qui ſic verſus effundit, ut nunquam tale aliquid in Apollinis antro, *Sibylla*. Næ ille ſeculi hujus poëtaſtris luce ſua, oculos non præſtringit ſolùm, ſed configit. Tu illi à me ſalutem, & Somerio noſtro. Vale amiciſſimum caput: in cujus gratiam paratus ſum

—— *quidvis & facere, & pati.*

Delfis Non. Februarii M.DC.XXXII.

JACOBO CRUCIO
Medicinæ ſtudioſo, cognato. S.D.

In Indiam Orientalem.

Longo terrarum intervallo, quas vaſtis ubique ſpatiis, finibuſque mare interluit, te inviſo; ſed litteris, & animo: quando voce, & corpore? ut incolumem te audiam,

Narrantem loca, facta, nationes.

Bien-

Biennium jam apud ignotos egiſti,&ignoto ſolo. Hac temporis intercapidine, quoties tu mihi in mentem? quoties ſermones tui, de re litteraria, Medicina, ſtudio linguarum? Qui illi olim amplexus, ſuſurri,riſus, lepôres! Sed

Tum denique homines noſtra intelligimus bona,
Cum quæ in poteſtate habuimus, ea amiſimus.

Ego tamen nihil amiſi, quia nunc abſens vehementius amore tui accendor; tam candidæ animæ,tam pii capitis.Quò fit ut jucunda,& dulci te memoria circumferam, imò haud raro me præſentem tibi ſiſtat cogitationis meæ ala; qua velut Pegaſo ſubvectus, te compello qui jam in extremas mundi oras, equo ligneo delatus per cæruleas vias, pedem fixiſti in terris longè remotis, ut videas, diſcas,colligas. Quid videas? urbes,homines, ingentes regionum tractus, immenſa terrarum latè patentium ſpatia, flumina, lacus,montes;ſparſas per altum inſulas,quæ interventu ſuo maria diſtinguunt; varias animalium formas; plantarum, arborum;fructuum,herbarum, graminum ſpecies inviſas ante, & inauditas; gemmas, metalla, mineralia,aliaque rariora naturæ depoſita, quæ nec habuit unquam, nec vidit noſter Orbis. Quid diſcas? linguas, & morum elegantiam, ex tot hominũ conſpectu,& alloquio; Indigenarum religionem, & in ſacris;ritus & ceremonias; in Politia, leges, jura; ſtatuta, in bonos præmia, in maleficos ſupplicia,& pœnarum exempla. Mirum, quàm illa judicium forment & mores. Quid colligas?

—— non opimas
Sardiniæ ſegetes feracis:
Non æſtuoſæ grata Calabriæ
Armenta; non aurum, aut ebur Indicum:

ſed eruditionem, & doctrinam, ex curioſa rerum rariorum indagine, quæ uſui tibi eſſe poſſint in Medica tua Sparta: ut in erroribus tuis cum Vlyſſe, in quo plenum nobis ac perfectum hominis

politici

politici exemplum tota proposuit Antiquitas. πολύτεχνος evadas, & ex varia rerum notitia, ad prudentiam aliquid accedat. Cujus multi hodie, qui *Neptuni* regna, qui *Indiam* in sejunctis Oceano terris lustrant, admodum steriles sunt. Maximo sciendi desiderio teneri, te video; scire autem non potes, nisi discas. Et nescire te multa, non dubitas ingenuè profiteri, ut discas. Et ubi opportunius quàm in iis locis, quæ novis rebus abundant? quando felicius quàm hac ętate, in qua matura omnia, judicium, memoria, mens? O plerique è Juventute nostra facerent! qui præcipites nimis ante florem, fructum quærunt, & compendio studiorum, *Æsculapium* faciunt βροτολοιγόν. *Nutium* Hagæ non ita pridem obiisse diem suum, audire tibi novum erit, & grave. Quid agas? Feres communem illam Naturæ legem, duram quidem, sed à Deo ipso latam, quæ antiquari non potest, culpari non debet. Omnium hæc meta est, MORI; paucorum BENE MORI. Ad illam cum natura nos ducat, nostrum est fidei, virtutumq; præsidio ac comitatu, ad hanc seriò contendere, & adniti, ultimamque illam lineam, velut proximam, quotidie expendere, Deumque vocantem sequi. *Ille beatissimus est, & securus sui possessor qui crastinum sine sollicitudine exspectat. Quisquis dixit,* Vixi, *quotidie ad lucrum surgit.* Sed Mori nondum didicit, qui stultissimis votis vitam protollit, imò non vivit, mori qui non didicit. Ergo è Sapientiæ regula familiare nobis fatum faciamus, ut cum *Parca* fusum impleverit, vitam possimus contemnere. Æger aliquandiu languorem suum patienter tulit, ex pertinaci atrophia, & morbum traxit, tractus ipse tandem non immaturo fato. Et haud multò post distracta ingens pecuniæ summa, à pia hac anima non pauperibus solum liberalissimè legata, sed viris doctis, probis, & Religionis reformatæ cultoribus exploratis. Nempe

Δρυὸς πεσούσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται.

Uxor mea quo ſtatu ſit, quæris? more ſuo delicatula eſt, & imbecilla; ſed & illam nuper febris corripuit, & paroxyſmis aliquot penè attrivit. Ignis ipſe fuit, quem miſella ſuſtinuit, eò vehementior, quia ſubitus, quia in corpore macilento, invalido, debili. Sed opem Medicus, Deo annuente, ſalutarem tulit, & priſtinæ valetudini reſtitutam, redonavit *Hygeia*. O Æſculapium! cui non gallum, ſed totam debeo Hecatomben. Quanquam ægrè ſparſas virium ſuarum copias recolligat, & lento trahens veſtigia greſſu, non tam incedere videatur, quàm repere. Quid mirum? à concuſſione tam dura, & violenta. Sed ita mori diſcimus, in hac morborum, atque ægritudinum ſchola, multò ante quàm moriendum eſt, ne imparatos nos opprimat fatalis illa hora. Quæ ſi longius abeſt, hoc ſaltem diſcimus. bonæ valetudinis theſaurum, ſuis pretiis mentiri: cujus dulcedinem multi neſcirent, niſi acerbitatem deguſtarent malæ. Ut cœli clementiam, & amœnitatem, nebulæ, grandines, nimbi, tempeſtates commendant: ſic corporis εὐεξίαν, & temperiem, morbi. Adde quod à vitiis abſterreant, ad virtutes compellant. Ἐν γὰρ ταῖς δυστυχίαις λάμπει τὸ καλόν. *Quem infirmum* (verba Plinii ſunt) *aut avaritia, aut libido ſollicitat? non amoribus ſervit, non appetit honores, opes negligit & quantulumcunque, ut relicturus, ſatis habet; tunc hominem eſſe ſe meminit, invidet nemini, neminem miratur, neminem deſpicit, ac ne ſermonibus quidem malignis, aut attendit, aut alitur.* Hæc ſumma curarum, hæc ſumma votorum, ita vivere, tanquam ſi indies moriturus; ita mori tanquam æternùm victurus.

——— *Ille potens ſui*
Lætuſque degit, cui licet in diem
Dixiſſe VIXI.

qui virtute, non tempore ætatem metitur, & ultimam quamque lucem, tanquam non redituram conſu-

consumit. Ita qui vivit, malè mori non potest; ita qui moritur, non potuit malè vixisse. Optima enim vita optimâ morte finitur. Sed desino sapientiæ. Fratris tui Abrahami familia, nova prole novissimè aucta est, & quidem fœminea. quanto gaudio! Nemo illo ditior, nemo beatior. Hanc somniat, loquitur, canit, prædicat; in hac una *cari stat cura parentis*, reliqui vappæ, præ his deliciis, hac ambrosia. Tu illi felicitatem hanc ardentissimis olim votis expetitam gratulare, & da sodes huic lætitiæ auram, quo melius eam capiat, ac digerat, venereus Athleta, & strenuus *Naturæ* propagator. Literas tuas vidi lubens, perge, perge in hoc officio, & nos rerum tuarum fac certiores, dum spontaneo hoc exilio, in quo tanquam Ulysses, cognoscis tuorum neminem, lata tibi fuga, per immensos patris *Oceani, Nympharumque* sororum liquentes campos, & libera vagandi potestas, per ampla regna *Vestæ* matris. spondeo non frustrà me provocabis. Ut enim ignis uberiores lacessitus stricturas edit; sic mihi stylus, epistolas. Omnia alloquia tua grata; & magis nunc ex tanto intervallo, & audaci in dissitas orbis terras itinere. Parum interim aut nihil de materia sollicitus. Semper enim amor fœcundus est, & nascitur sub manu, & calamo, uberrima seges narrandi, jocandi, philosophandi, etiam priusquam obseveris. Alit quoque scriptio ingenium, & studio fatigatum, non sine studio tamen reficit. Literas tuas in aprico ruminabor. Tu meas quoque cum solus eris, ne solus sis. Vale amicissime Cruci, & aliquid semper age. Nam qui nihil agit, in procinctu est, ut malè agat; & ex antiquissimi Poëtæ verbo,

Otioso in otio, animus nescit quid velit.

Delfis 5. Id. Februar. M. DC. XXXII.

NICO-

NICOLAO CRUCIO,
Cognato S. D.

Dordracum.

INcolumen te rediisse heri ſperamus triſti hoc, & procelloſo cœlo. Celebrata tibi huc uſque *Hilaria*; nunc iterum ad labores. Ita dividitur vita noſtra, quanquam maximam ejus partem habent, imò deterunt curæ, tædia, luctus, morbi, & quid non? Sunt enim ut mari, ſic illi ſui fluctus, quandoque placidi, plerumque turbidi. In hanc ſortem nati ſumus, nec alia nos manent, dum in hac valle verſamur lachrymarum. Ut nulli terrarum *Ver* perpetuum contigit, & amœnitas: ſic nec homini unquam conſtans otium,& quies. Sed *ut ſtellæ in cœlo per ipſas tenebras fulgent: ſic noſtra virtus, pro obſtantes has nubes.* Inſertas ſi placet cura diligenter, ut & tuas ad me, quas avidè exſpecto. quando venient? Occupationes muneris tui, ſatis importunæ, te moleſtè ſedulum excuſant; ſed dandum interim aliquid amicis, in hoc officio litterario, etiam horis ſuffuratis; & curæ graviores, voluptatem interdum & remiſſionem poſcunt, neceſſarium laborum condimentum:

——— vires inſtillat aliqua
Tempeſtiva quies, ———

nec tam ſevera unquam *Minerva*, quin redeat? imò quis ille Thrax, vel ex ultima Barbaria, qui hoc neget? Arbores vide, paucorum menſium onus gerunt, ſub anni finem omnem fructuum ſuorum ſarcinam ponunt, & liberis velut ramis quieſcunt. Terram: concipit illa quidem, & parit; ſed datis frugibus tanquam ab utero reſpirat. Ventos:

——— Obſecro detergit nubila Cœlo
Sæpe Notus, neque parturit imbres
Perpetuos: ſic tu Sapiens finire memento
Triſtitiam, vitæque labores,

& uſur-

& usurpare veterem illam vocem, inter laxamenta curarum; *εἰς ὑγείαν τὰ σπουδαῖα*. *Ut* enim *facem exstinctam si igni admoveas, vehementius accenditur: sic posita ad tempus studia.* Feruntur in *Italia* quædam pascua tam esse pinguia, ut nisi pecudes interdum abigantur, saturitate enecentur: & *Nilus* Ægyptum si nimis inundet, autore Plinio, non fœcunditatem agrorum auget, sed parit sterilitatem. Idem hic. Est enim ut corporis, ita & animi sua quædam in epulis quasi luxuria, quas si magis quàm deceat, secus ac debeat, avidius absumat, malè necesse est digeratur, & quadam cruditate laboret. Plura non addo, per temporis angustiam. Tu cum lectissima conjuge, & familia vale. festina manu è Musæo meo. 4. Id. Febr. M DC XXXII. Aureum illud par *Westerburgium*, & *Focanum* à me saluta.

ABRAHAMO CRUCIO
cognato S. D.

Amstelodamum.

Filiam tibi nuper natam audio, & gaudeo. O te beatum qui jam ea frueris, quàm toties votis expetisti: sed natam tibi crede, id est datam, ut utaris, non abutaris. Utêris si liberaliter, si probè eduxeris. Abutêre, si indulgenter nimis, & lautè. Commune vitium parentum: à quo tamen te alienum esse volo, qui ex tua ipsius educatione in patrio lare, discere potuisti, qua ratione tollendi liberi, & educendi ad frugem, ex cujus defectu, quàm diffluunt plerique luxu, quos nulla deinde admonitionis aura corrigat, nullum severioris disciplinæ gelu stringat, in rectam honesti normam. O pudor! vitia induunt, virtutes ponunt, & prætextam ingenuæ, puræque educationis. Tu melius. Argillam hanc finge, dum uda est; testam imbue, liquoribus optimis, dum recens; & lanam hanc, succo, & colore virtutis, dum nivea adhuc, & maculæ

culæ expres. Qualem in hac ætatula sementem feceris, talem aliquando messem referes. Quæ non potest non esse læta & ex voto, si primoribus illis annis, virtutem instillaveris, & studium honesti. *βραβεῖον ἀρετῆς ἐστιν εὐπαιδευσία.* Virgineam hanc dotem longè ego præfero illi, quam *Regina Pecunia* suis inpertit. Illa crepera, & vana; hæc solida; illa labilis, hæc stabilis. Exempla nimis crebra hodie, nimis obvia sunt. Tu plantulam hanc cole, & sobolem, dum tenera est flecte, ad obsequium, ad modestiam, ad verecundiam: & cave ne sperata virtutum fœcunditas, nimiæ tuæ indulgentiæ culpa, in herba quodammodo suppressa esse videatur. Cogor dicere. Malè liberos Pater genuit, nisi educet, ac erudiat; imo malus est ni bonos faciat, quos erudit. Amplius: *Anguem in sinu* habent, qui licenter nimis, educatam prolem. Ab hòc enim fonte, vitæ morumque labes; imò infelicitas ævi, dum educationis vitio, pudor omnis puerorum defluit, & studium honesti. Ideò maximam diligentiam in ea requiro. Hæc enim si bona, bonos efficit; si mala, malos. Bene Romanus ille Sapiens, *Nihil magis facit iracundos, quàm educatio mollis, & blanda: ideò unicis quò plus indulgetur, pupillisque quò plus licet, corruptior est animus. Non resistet offensis, cui nihil unquam negatum est, cui lacrimas sollicita semper mater absterfit.* Celandus, celandus est liberis, paternus animus, quò enim habentur contemptius, eò meliores sunt. Similes fœno Græco, quod eò felicius crescit, quò durius tractatur. Amitam pluscu-los dies febris habuit, sed vin' lætum etiam nuntium? remisit illa, imo dimisit, & jam paulatim se recolligit. Quid etiam? Patruum ipsum (nisi quid humanitus) videbis brevi, proximis feriis, & justitio Literarum. Tu larem para, mensam lectulum, & imprimis hilarem vultum, quo tam gratum excipias hospitem, cum minime edacem, tum inimicum cœnis sumptuosis. De valetudine mea si quæris, valeo,

——*solida*

—— *solidaque suo stant robore vires.*

Et te valere gaudeo: sed de puerperæ ægritudine cum dolore audivimus. Quid agas? hæc conditio fere mortalium est, in omni vita, miseriarum quodam turbine quati, & totum hoc vivere, quid nisi spinas, & aculeos suos habet? Menandrum audi: πολλῶν μεστόν ἐστι τὸ ζῆν φροντίδων. Scilicet ut cœlum, sic homines sumus: & ut illud repente nubibus obducitur; sic nos caligine aliqua morbi. nisi esset, quis mortalem se crederet, qui tamen natus pati, natus mori? quis vitam, quis mores, quis animum lascivientem, rationi subjiceret? quis denique æternitatem cogitaret, affixus huic glebæ, nisi interdum morborum, atque ægritudinum succussiunculis avellatur? Sed & puerperio non malè congruit frebricula. ita Medicorum judicant filii, ita obstetrices: tu crede, & tuam brevi, sanam & incolumem redonatum iri, tibi & tuis, spera. Ego tecum, & in hoc voto tanquam in bonæ Spei portu anchoram figo, finioque. Delfis. M. DC. XXXI.

DAVIDI CRUCIO
cognato S. D.

Amstelodamum.

TU files, ego scribo; facit hoc indoles tua, quam amo, doctrinæ amantem, & honesti. Utrumque mihi semper in votis. Rebus quippe his fluxis, statuere modum didici: & ut nihil fortunæ debeam (quæ in hac scena rerum nemini nocet, quàm cui profuit) vera illa æstimare bona, quæ perennant, & ad æternitatem ducunt. Trahant alii purpuram, gregem famulorum, aut clientium, familiæ luxum, & ambitionis suæ syrmata. Alii auro jugiter impallescant, & arcam instructam esse malint, quàm pectus, opes quærant, ut curas inveniant, felicitatem, ut miseri sint. Alii superbas pulsent potentiorum fores, & gratiæ eorum adulentur, consulatus, præturas ambiant;

ambiant;auram ego illam vanitatis ſperno,& obſequia blandientis fortunæ.Satis beatus,ſi bonus, & litteraria ſupellectile dives.Tu ſi genium tuum novi;rides quoque ſcio mecum,hanc corrupti ævi ſtultitiam, & in hominum Mercurialium ſtrepitu, & votorum æſtu, à NUTIO avunculo tuo,eximio illo candoris & probitatis exemplo, diſcis indies,

Quis modus,argento, quid fas optare,quid aſper
Utile nummus habet, Patriæ chariſque propinquis
Quantum elargiri deceat ———

Virum te *Natura* fecit,tu te præſta; virtutem cole, quæ nulli præcluſa,omnibus patet, omnes admittit,omnes invitat, & ad pulcherrima magno impetu properat. Contra ſperne, fuge quæ noxia ſunt, quæ menti labem adſpergunt. Innaſcuntur ſponte vitia,virtus cultura indiget,nec niſi à denſo laborum imbre, probitatis ſtillicidia profluunt. Diſce ante omnia τοῖς καλοῖς ἥδεσθαι, ϗ ἄχθεσθαι τοῖς αἰσχροῖς. Optima pura, quæ honeſta fuit, & in ſola honeſtate voluptatem pone, & beatæ vitæ ſummam: ſordidum *pecuniæ* ſtudium, velut bonæ Mentis remoram,deteſtare:*quam* ut Salluſtius ait, *nemo Sapiens concupivit.*Animum ſerva in quocunque ſtatu certum, adverſus incerta; ingenium cole, exere; δυσφημίαν omnem à vultu & ſermone profliga; frontem cum virtutis colore exporrige,& latentis literarum ſtricturas, in occaſione prome.Breviter, probitati tuæ inſignem quod facis modeſtiam junge, moribus comitatem, annis tuis juvenilibus gratiam. Et fiet, ſi virtutem diligas, cum virtute doctrinam. Induſtria tua omnia poteris, nec tarda in fertili ſolo ſeges erit. Ita *Mercurio* lita, ut turpe lucrum putes, quod alieno damno creſcit, & *Minervæ* non omnino repudium ſcripſiſſe videaris. Etiam inter negotia, & in æſtu curarum, aliquæ horæ ſtudiis vendicandæ. Omnia quippe aliena ſunt: tempus tantum noſtrum eſt, & verè noſtrum ſi ſtudiis liberalioribus dica-

dicatum. Jucundius, ages, si cotidie doctior, meliorque Solem adspicies. Apes imitare, & ex diversis floribus *Sapientiæ* succum constipa. fac aliquid semper tibi temporis supersit, ut vel discas aliquid, vel nescire te recorderis. Studia enim sunt, quæ titillatione quadam honestissimæ voluptatis, discentium animos alliciunt, allectis monita salutaria instillant; atque igniculos illos honestatis, semina inquam justi & æqui, naturæ instinctu nobis insita (sive verius primævæ imaginis reliquias) fovent, atque excitant, luxuriantesque cupiditates coërcendo, honesti amorem insinuant, atque à vitiis ad virtutem abducunt. Habes quo auspicatam feliciter literaturam, non colas solùm, sed augeas, domi, foris. Domi, mutos illos magistros, foris, viros illos summos, & omni scientiarum genere insignes, in novo hoc vestro *Athenæo*. Tu illos adi & audi, nunquam minus ociosus, quàm cum ociosus, & aliquæ tibi ab importunis mercaturæ negotiis feriæ. Clamosa illic omnia, & turbida. Et ut tela in scopum directa, & emissa detorquere solet ventus: sic meliores curas & literarum studia, turbare *lucrius* ille *deus*. Ad quem tamen calidis votis plerique festinant; nec quidquam illis sapit, quod lucrum non sapit. Scilicet in hanc felicitatis opinionem impelluntur, qui ex nullo alio liberali studio voluptatem capiunt, & quorum mens juxta ac corpus humi repit: quasi nihil in vita humana melius, quàm ditescere, & aureo illo Jovis imbre rigari. Sed quàm in lubrico, totum hoc blandientis fortunæ opus! quàm fallax, & anceps aleę splendentis luti! Et quid hæc omnia quæ admiramur stulti, & suspicimus? quæ repentina sæpe calamitas, & miseranda vicissitudo consequitur? opes etiam supra omnium *Crassorum*, nisi virtute partæ, & huic innixæ, levi momento dissipantur, ac pereunt; similes pomis *Tantali*, quæ placent ut fructus, fugiunt ut umbræ. Fulciri debent, ornari

O debent,

debent, & quo alio fulcro, quo ornamento, quàm sapientia? quæ non in auro, & argento, vanitatis aut avaritiæ elementis, sed in animo consistit. Sine qua, opes qui habent, non tam eas possident, quàm ab iis possidentur. Sed quid *Sapientia* hæc? inquies. Paucis: Examinare se ipsum, & circumspicere, recessus omnes, & latebras conscientiæ excutere severa cogitatione, omnem libidinis impetum coërcere, vitiis suis irasci, & quotidie aliquid ex iis demere, non efferri prosperis, non dejici adversis, de aliis sentire honestè, de se modestè, neminem videre, cum quo se commutatum velit; denique id esse quod *Doctrina* suadet, *Relligio* jubet: quibus ducibus qui se regendum permittit is verè sapit, & ut cum Plauto loquar, in vitiorum lucta, *victor victorum cluet.* Neque enim Sapiens ille esse potest, qui intemperanter, qui superbè, qui insolenter, qui ambitiosè vivit; aut liber, quisquis vitiorum servus est. Habet & ista *Civitas*, ut Musas, ita & Sirenas. Tu vide, ut obthuratis adversus earum cantus auribus, Musis virginibus adhærescas. Sed diffundor; nec mirum, quia in propinqua ego parte amicitiæ puto, hortari quem amo, & ea libertate, quam tanta postulat necessitudo. Non sine cura, affectus est, non sine affectu, hortamenta. Vale, φίλτατε καὶ εὖ πρᾶττε. Optimum virum *Nutium*, quantum potest, salvere cupio, & te sarcire si quid ante hac in studiis, per ætatis incogitantiam, cessatum est. Dabam Delfis 18. Febr. M. DC. XXXII.

DIONY-

DIONYSIO CRUCIO
cognato S. D.

Harlemum.

DAndi ad te litteras, occaſionem, Cognate amiciſſime, à munuſculo cepi, quod hic vides. Liber eſt, ſive potius primitiæ mei laboris, in literaria hac Palæſtra. Tu illum lege, volve, tere; invenies in eo quæ uſui tibi eſſe poſſunt, in ſtudio tuo Logico. Ad altiorem claſſem tranſlatum te audio, & cum laude. Benè eſt quod ſeriò ſtudia tua tractas. Sic perge, ingenium, & ſimul animum doctrina imbue; doctrinam quæ cruda adhuc, & in herba, cole, fove, matura, cum doctrina virtutem. σπουδαίως γὰρ ζῆν ἄριστον; & totum illud diſcere, & ſcire tuum, alium non habet ſcopum quàm ut bonus ſis. Bonus autem ſine candore eſſe non potes, nec ſine virtute, candidus; Hanc ſi poſſides, doctus es: quia Sapientiæ omnis, & doctrinæ ſummam complectitur. Sine qua ad vanitatem tantum ſapiunt, & faſtum, quicunque ea deſtituti, à conſequendæ doctrinæ cupidine, pallent. Quid dicam? ſemina in te video utriuſque, ſed in hoc flexu ætatis producenda. Confide, fiet; & jam in curſu es, non ut eas ad metam, ſed magno gradu properes, & vel parentum tuorum vota, diligentia prævertas. *Optima quæque ſtatim, ac primum diſce: non enim quàm multa, ſed quam bona percipias, refert. Noli committere, ut libros habeas eruditos, ipſe ineruditus. Sciſcitari ſi quid dubitas, nec caſtigari, ſi quid errabis ſit pudor, ſeria lectione optimos quæque percurrere Poëtas, Oratores Græcos, juxta ac Latinos, nec res tantum ventilare, ſed & ſententias, & ſi quid in epithetis elegans, ſi quid in figuris eximium, ſi quod pondus in ſenſu, ſi qua metaphora nobiliores. Ita cum ſingula deguſtaveris, transferre in calamum chartamque tanquam horrea tua poteris, quid-*

quid ex varia eruditorum arca collegeris, ut aliorum opibus, & ærario dives, domum tuam locupletes. Nocturnas tamen lucubrationes, atque intempestiva studia fugito: nam & ingenium exstinguunt, & valetudinem vehementer offendunt. Aurora Musis amica est. Pransus aut lude, aut hilaris confabulare. Sub cœnam paulisper inambula. Cœnatus idem facito. Sub somnum exquisiti quippiam, ac dignum memoria legito, de eo cogitantem sopor opprimat, id experrectus à te ipso reposcas. Ignavos illos, & nomine tantum studiosos odi, qui turpi desidia tempus prodigunt, & ætatem, quæ doctrinæ, & virtutis sementi faciendæ, idonea est. Semel elapsa non redit, & frustrà olim doleas neglectam proficiendi in literis occasionem. In sublimi *Musa* habitant, scandendum est, & in hoc Vere ætatis serendum, ut fœcundus studiorum Autumnus succedat. Nulla res egregia; nisi difficilibus initiis nata est. Ut qui dormit, imaginem mortis induit; sic iners otium, rectè somnum voces. Mortuam illi vitam degunt, qui sic vivunt. Ubi habitant, jacent, & ad limen eorum, velut ad cippum accedis: vivi, sepulti sunt, qui nondum obiêre. Quo quid indignius esse potest liberali ingenio, & bene nato? Tu quidquid sese offert molestiarum in hoc stadio, supera, perrumpe, digere, occasiones omnes quæ ducunt ad desidiam præcide, & opere, insidiantis ocii terge rubiginem, ne animus degustata semel ejus ducedine, à pristino ardore studiorum relanguescat: at contrà ex umbratili hoc pulvere emergens, ad publica Academiæ subsellia promoveri queas, & dignus haberi auditor, togatæ gentis. Qui in rupem aliquam arduam contendunt, sensim & per gradus, pervenire eò solent: ita studiis ad Doctrinam, quam ego vel Crœsæis opibus, longè antepono. Nil opus hìc festinato. Non enim potest in eo esse succus diuturnus, quod nimis celeriter maturitatem est assecutum. Macte *Adolescens*; nihil

tam

tam altè conſtituit doctrinæ apex, quò diligentia non enititur.

Maior rerum tibi naſcitur ordo;

& quo altius irrumpes in hæc Sacra *Muſarum*, eò plus ingruet laborum: ſed & plus laudis, quæ individua eſt ſtudiorum comes. Tu honeſtam ingenii flammam generoſa fiducia ale, & conatum tuum in his tyrociniis promovendis tolle, etiam ſupra commilitones tuos, ſupra ſpem tuorum, & tuam ipſius, ut magnæ illi *Arbori* quæ fuit, planta ſuccreſcas; inque oculis hominum aliquando, & luce Patriæ verſari poſſis. Bene navigavit, qui quem deſtinavit portum, tenuit: quique eum potiſſimum imitandum habet, cui natura, eſſe ſimillimum voluit. Quos juventæ tuæ nactus es formatores, boni ſunt, ſequere. Inſtruent illi animum præceptis, queis doctrinæ callem expeditius decurras. Proficiendi occaſio tarditatem, & ignaviam noſtram non exſpectat. Dum differtur, vita tranſcurrit, & ſcire velle, magna eruditionis pars eſt, multumque profecit, qui deſiderium profitetur. Sed & me audi: cave ſoli Latinitati incumbas, velut unico ſtudiorum tuorum penſo. Græcam quoque linguam familiarem tibi redde; illam haudquaquam difficilem ſi amare cœperis: amare autem non poteris niſi diſcas. ut non nomine tantum doctus audias, ſed re, nec minus litteris, quàm annis adoleſcas. Breviorem me temporis anguſtia facit, & cogit abrumpere. Tuos ſaluto, & quibuſcunque carus ſum. Delfis 12. Kal. Febr. M. DC. XXXII.

JANO ROEVERIO
S. D.

Dordrechtum.

AFfectus quo te prosequor, in ipso etiam silentio sua capit incrementa, ut videas non vanam olim, meam in te instituendo, fuisse operam. Certè non possum quin amem eos qui sub cura, aut disciplina nostra fuerunt: & ut non ingrata eorum me subit recordatio, ita gratum mihi, retinere & mei quoque, & beneficii in se collati memoriam. Quod nimis facile juventus hodie aut elabi patitur, aut ipsa abjicit, & fastidit. Tuum ab hac labe ingenium remotum est: nam ex quo pulvere Scholæ nostræ dimissus es, non desiisti eum venerari, quem juventæ tuæ habuisti formatorem. De quo te amo, & (verè dicam) in gloria hoc pono tales instruxisse. Perge, perge, mi Roeveri, in hac tua humanitate, & morum elegantia, & quæ olim eruditionis sub me jecisti feliciter fundamenta, erige magis, ac magis; in familiæ tuæ, nec non urbis patriæ ornamentum & decus. Ante omnia, animum mihi æstima, & quæstum neglige potius, quàm ut Honoris callem non insistas. Dives eris si divitiæ tuæ sint, non tu divitiarum. Dives iterum, si bonus, si candidus, si incorruptus, si in Republica, quod in Schola fuisti paucis, fac quæ audita ex me olim, & *Bonæ mentis* leges suadent. Cætera ut flumen censeas labi. Magna mihi de te, & studiis polliceor, sed te digna, & magno parente Pompejo. Felix Pater, qui etiam in filio vivit, felicior longè filius, qui Patrem repræsentat. Ergo ut ad summa pervenias, qui optima consectaris, Poëtæ illud acclamo:

I bone, quo tua te virtus vocat, i pede fausto.

Confer ingenio tuo honorem, studiis præmium, nomini famam; qui nihil agere & cadaver videri, prius-

priusquam animam posueris, flagitium putat. *Cato Censorius*, homini non minus otii, quàm negotii reddendam esse rationem dixit. Et ô laudabilem illum Atheniensium morem! *Apud quos, inertia è latebris suis, languore marcens in forum perinde, ac delictum aliquod protrahitur, fitque ut facinorosæ, ita erubescenda rea culpæ.* Et apud Sardos, homines incultos, & barbaros, ut meminit Ælianus, ἀργίας εἶναι δίκην. Quid de Germanis, historicorum princeps Tacitus? *Ignavos & torpore infames, cœno ac palude, injecta insuper crate mergunt*

nempe ——— *non purpura Phœbi,*
Augustique umbrosa virens, in limine laurus,
Non hederæ, & seros deductum nomen in annos
Degeneri virtute datur: melioribus ausis
Doctrinæ succrescit honos, vitaque meretur
Præmia, qui vitam seclis fugientibus adfert,
Pieridumque instaurat opes.

Sed μηδὲν ἄγαν, ἄγαν με τέρπει. Antelucanam, aut violati somni induciis, in concubitum noctis protractam diligentiam odi. Ita Musis litandum, ut etiam maritum te esse cogites; nec illis tantum dixisse Sacramentum, sed & Paphi magistræ. Invenies & in thoro quod lucubres: si non libris tantum legendis; sed & liberis gignendis strenuam des operam. quod facis. Nam & in hac palæstra versaris non sine premio. Patrem enim, ut audio te fecit tua felici puerperio. Macte hac masculа virtute, Athleta, & non minus sanguine Rempublicam demerêre, quàm factis. Pereat necesse est, nisi in arborum olim concidentium locum, depangantur hi surculi. Vivant modo, crescant, & familiam semine pariter, & virtute æternent. Quid amplius? nihil nisi ut valeas, & in te habitent amor mei, & meliorum litterarum. Responsum ad meas avidè exspecto. Argumentum aliud cave quæras, quàm quod sub manu natum, & calamo. Rem verba invenient. Nigellæ *Cadmi* filiæ, nescio quàm facile se propagent, & vel levi se-

minio nascantur, illæ præsertim amoris interpretes, & officii. Doctissimo Focano, quîcum omnia jura summæ necessitudinis intercedunt, quæ cum ullo mortalium esse possunt, plurimam à me salutem. Iterum vale, & scribe. Delphis, prid. Calend. Mart. M. DC. XXXII. In Musæo meo raptim.

JOH. BEVEROVICIO

Medico clarissimo, & insigniter docto. S.

Dordracum.

VIr clarissime, ut olim illi pictorum principi *Apelli*, nulla unquam dies, sine linea: sic nulla tua ad me epistola, sine aliqua doctrinæ, & sapientiæ strictura. Nempe ut tellus exonerari interdum amat, quæ gravatur, ut lassitudinem effugiat: Sic docta, & fœcunda rerum ingenia, meditationum suarum scrupos, nonnunquam transferre, ut studiorum nauseam declinent, & fastidium. Facis hoc, vir humanissime, & iis litteris, quarum veneres & gratias admiror: imò sic te

Scribere posse inter tot curas, totque labores.

Nam occupationes tuas facile capio, & diem te citius sine nube, quàm horam sine impedimentis, habere. Patere tamen ut dicam. Accurata in iis omnia, & subacta, in nobili illa, & diu agitata quæstione, de vitę termino. In qua adductis utrinque argumentis, alterutri partium patrocinantibus, ita *Scepticum* agis, ut nemo te felicius, nemo melius. Vtinam quem solvendum proponis nodum, ea dexteritate solvere tibi fuisset animus, qua aliis offers, & à me fieri petis. Petitione fateor humana, sed difficili, nec virium mearum. Quid faciam? Negem? peccare videar in amicitiæ sacra. Tentem? temeritatis videbitur, & audaciæ. *Sicut Iunonia avis ubi colorem circumspicit, & plumas, sibi placet & fidit; dejicitur, cum ad pedes se dejecit.*

dejecit. Idem mihi. animo audeo; deficio, cum ad ingenii deliquia me converto. Audebo tamen, *& incedam per ignes, suppositos cineri doloso.* Τολμη δικαία, καὶ Θεὸς συλλαμβάνει. Tu si aberro, χεῖρα πεσόντι δίδου, in viam reduc & doce. Quæris an adeò fatalis sit hic terminus, ut *nulla medendi arte, nullis benè vivendi legibus extendi: aut prava victus ratione, intemperantia, vel fortuitis ut vocant causis vel casibus, breviari queat?* Fatalem certè esse vir, doctissime, edicit sacra Pagina: Job. 14. 5. Psal. 31. 16. Psal. 39. 5. & quotquot ejus se profitentur Interpretes; dicit experientia; clamat Natura. Ivit enim hic hominum nascentium, ac pereuntium orbis, quamdiu fuit ipse ORBIS, & rerum humanarum alternæ vices, ut in Oceano æstus, quamdiu stetit *Natura*. Ac ne quis vitę cotidie vota protollat, tanquam æternus, funus suum quisque à natali orditur, & jam mori cœpit, ubi natus est. Ut enim *clepsydram non extremum stillicidium exhaurit, sed quidquid ante defluxit: Sic mortem non ultimas dies facit, sed solus consummat.* Bullas vide à pueris per ludum è concha eductas, ad eandemne omnes altitudinem assurgunt? Minimè, quædam ab ipso labro nascentes pereunt; quædam in sublimi, diverso omnes spacio, & modo: sic homo quasi bulla ex utero prodiens, sæpe in vitæ limine, vitam ponit, imo vix benè infuso spiritu, spiritus eripitur. Sin aliter, ut ingenitum scilicet robur est, aut vires, venit tamen & illi sua dies. In via omnes sumus. Felix ille *cui ante lassitudinem peractum est iter.* Imò in cursu sumus, velut anhelantes ad metam. Sequimur alii aliorum vestigia, sed linquimus diverso quisque gradu, & motu. Alium puerum, alium jam virum, alium robustum, alium fractum labore, & senio, meta fatalis excipit. Quum Fatalem dico, non illam ingero violentam *Stoicorum* necessitatem, jam pridem omnium rectè sentientium calculo, antiquatam, & Christianorum Scholis exterminatam: nec

Anus (*) illas recoquo diu extinctas; sed eam intelligo, quæ Deo subjicitur, non cui Deus. Quem liberum omnium rerum auctorem, & actorem esse volumus, & transcendere, ac rumpere implexa illa, & volumina *Fati*. Cujus decreto stant, & cadunt, vivunt & obeunt, nascuntur, denascuntur, veniunt, abeunt, omnia quæ magnus ille Architectus, & rerum Arbiter in amplo hoc Mundi Palatio collocavit. Etiam nobilissimum rerum HOMO, compendium illud Universi, & magni conditoris magna Imago. Vivit? debet hoc Deo, in *quo sumus, vivimus, & movemur*. Act. 17. 25. 28. Moritur? Evocatur à summo illo Imperatore, nec stationem ejus diuturniorem esse vult, is à quo in ea collocatus. Psal. 60 3. Repugnat? frustrà, numerati sunt dies ejus. Iob. 14. 5. & stultum est timere, quod vitari non potest; ridiculum frustrà dirigere brachium, contra torrentem. Æternitatem sibi pollicetur? perperam. terminum fixit ille qui vitæ author, & transiliri nequit. Iob. 14. 5. Quid? statio hæc vita est, & stipendia facimus DEO in hac militia. Et evocantem timemus, aut reluctamur? Absit. *Malus miles est, qui Imperatorem suum gemens sequitur*. Infelix qui magno huic *Rectori* obmurmurat, aut recalcitrat. Ætas, robur, animus diuturniorem hanc optent stationem? Malè, tuus enim non es, sed illius cui dixisti Sacramentum: nec tuum dare leges, sed accipere. Si molesta est, cur expostulas, ab ea liberandus? Si grata, cur doles? cum non tuo arbitrio vivas, sed ejus sub quo militas, paratus ut vovisti parere Duci tuo, etiam ad nutum. *Vt ille qui iter facit, milliaria jam sibi lapidum distinctione pramensa, invenit, non distinguit: sic qui vitæ hujus viam ingressus est, annos suos complet, non proterminat; accipit, non sumit; finit, non definit.* Sed longiorem vitam speras, & ad senectam adspiras. Quis addixit? Ætas & vita quæ in flore? Sed & hic subitò

(*) *Parcæ.*

citò flos deflorescit: & vita velut avicula est, quæ pueri manu tenetur, & sæpius in ipsis primordiis evolat. Ætas, temporis spolium est: quam elabi, nemo pene, sed elapsam esse omnes sentiunt. Vires? una illas febricula minuit, deterit, absumit. Valetudo integra? quid illa fragilius, in tanta contage morborum, qui in vita intercurrunt; ut zizania, aut lolium in meliori fruge, & tanquam lictores hominem circumstant, & abducunt. Vita hæc dum crescit, simul decrescit; dum augetur, simul minuitur; quicquid ei accedit, simul etiam decedit, ἡσύχῳ ποδὶ tendit ad fatalem metam. Imò partem ultimam, sicut in Tragœdia, ita raro invenias in vita. Ut qui navigat, sive stet, sive jaceat, semper ad portum accedit propius, & eo tendit, quo impulsu navis ducitur: sic & nos, sive dormientes, sive vigilantes, sedentes, ambulantes, nolentes, volentes, per momenta temporum, semper ad finem ducimur, alii citius, alii segnius: ut naves, quas *pertinax flatus celerrimè interdum perfert in portum; interdum lentissimo tranquillitatis tædio lassat.* Quid quod vita, si sepositis affectibus, rem ad rectæ rationis normam exigimus, *non annorum numero, sed actionibus æstimanda est.* Animi, non anni ætatem faciunt. Et unus dies hominis probi plus patet, quam improbi longissima vita. Si mores adsunt, in omni ætate senes sumus; & majores ætate, si majora molimur. *Non refert quamdiu vixeris, sed quam benè.* Non felicitas est vivere, sed nosse vivere. Nec plus vivit, qui vivit diu, sed qui melius vivit. Etenim vitam, non tempus metitur sed usus. Titus Vespasianus imperator recordatus aliquando super cænam quod nihil cuiquam illo die præstitisset, memorabilem illam & merito laudatam vocem edidit: *Amici diem perdidi.* Non videbatur Tacito parum vixisse Agricola, *quanquam medio in spatio integræ ætatis ereptus: nam quantum ad gloriam, longissimum ævum peregerat.* Quid? An non satis dixit, qui etsi verbulo uno

tantum, aut nutu, tamen persuasit? Aut non satis pugnavit, qui etsi gladio vix dum stricto, vicit? Aut non satis cucurrit, qui palmam adprehendit? *Senium multi maturè, & ante senectutem adipiscuntur: plerique nunquam, qui etiam senes, vitia retinent puerorum.* At brevissima sit licet vita proborum, implent tamen dies suos, & quantulacunq; est, abunde sufficit Dies illi suos vivunt, sed hyemales dixeris, quia breves. *Sed quantumcunque serò de hac vita tolluntur impii, subitò & repente tolluntur; quia finem suum cogitando prævidere nesciunt, & accedere eum quotidie non sentiunt. Subitum est autem homini, quod ante cogitare, aut sentire non potuit. Subitò dives sublatus est, qui horrea quæ præparaverat, deseruit; & Inferni locum quem non prævidebat, invenit.* Alius hominum, & Naturæ calculus est; alius Dei. Homines vitam longinquitatis ulnâ metiuntur, & Nestoreos sibi spondent annos, si validi, si robusti. Natura sui conservatrix mortem declinat, fugit, horet, & juncta semel corpori anima, non nisi ægrè avellitur. Deus quid? Aliter longè ille qui vitam dedit, de vita disponit. Illos citius, hos tardius mori; illos longius vitam protrahere, hos celerius exstingui placet; illos ante ortum, hos in ortu; illos pueros, hos senes, & in extremo ævi decursu. Omnes in eadem via currimus, & ad eundem finem; nec meta, sed tempus nos secernit. Imò ut folia cadunt, & nascuntur, sic homines. Miraris? sed Dei hic sapientiam, aut si mavis providentiam, in magni hujus Mundi regimine. Ut sagitta sponte ad scopum non tendit, oculus est qui collimat, manus quæ mittit: sic vita, ductorem habet & directorem: & quem nisi Deum? qui temperamento corporum nostrorum dominatur, qui rerum naturæ, qui rerum contingentiæ leges dicit. qui causis secundis, sive præcognitis, sive dubiis & incertis imperat: qui cœli in motibus, aëri, climati quibus alii ab aliis diversi vivimus vires sufficit, aut longius

gius extendendi, aut brevius contrahendi vitę curriculum. *Homines vide. qui neget densius per naturam nos nasci, quàm per eandem mori? adeò ut duo aliqui homines, ex suo cœtu centena capita paucis annis producant, non occidant ex iis dena, aut vicena. Gregem pecudum. crescat immensum, nisi pecuarii quotannis secernant aliquas, & eligant ad macellum. Aves & pisces. Aëra sive aquas brevi impleant, nisi dissidia quædam, & velut bella inter ipsa sint, itemque insidiæ ab humana gente Quid ergo mirum, si Saturnius ille pater falcem interdum immittit, in luxuriantem hunc agrum, & superflua aliquot millia, peste demetit aut bello*, quæ orbe quodam eunt per hunc Orbem. *Nisi faceret qua jam regio capiendis nobis sit? qua tellus alendis?* Quin *ut in affectis singulorum corporibus, interdum utilis est sanguinis missio: ita in magno populo expedit exhauriri sentinam civitatis.* Et nec fortuitò hæc fieri putes, aut casu. Ita in supero illo Tribunali decretum, tolli & damnari ad *Orcum* magnos interdum hominum greges in omni ætate, & sexu, in omni etiam ævo & loco, tanquam piaculares iræ divinæ victimas, & publica diluvii vitiorum in mundo, litamenta. Qui licet voto suo, & naturæ beneficio, longius superesse potuissent, tamen obière: quia ille qui vitam dederat, illis hunc vitæ simul præfixerat terminum, quem transilire nemo potest. Et hæc omnium meta, velut ultima linea, MORI. neminem ætas immunem facit; & cum nati sumus subjicimur huic tributo; *Serius ocius fors exitura.* Imo nulli non senectus sua est, & inæqualibus omnia spaciis, eodem *Natura* demittit. Decreta Dei, inquies, agnosco, firma esse & stata. nec magis mutari posse, quàm ipsum DEUM; iisque evolvendis imparem esse humanam fragilitatem: sed quot crapula quotidie necat, & insanus poculorum amor? quot hominum millia, sagina corporis, & crebræ ingurgitationes eorum, qui sitim, non ad satietatem, sed morbum producunt? quot denique in ipso ætatis

Vere

vere, vitæ ſuæ filum abrumpunt, & pleni virium, ſanguinis, animi, ubi alii vivere incipiunt, deſinunt? & è vita, tanquam è ganeo, libidinum ſaturi excedunt? Quis non videt tales iſtos, quærere in naufragio portum, hoc eſt prævertere vitæ ſuæ terminum, & mori ante diem? piſciculis ſimiles, qui non caperentur hamo, niſi morſu eſcam appeterent. Mori video, ſed ante diem nego. Nam quos Deus ventres eſſe prævidit, projectos ad omnem luxum, & morum licentiam, eo non rarò plecti vult, quo peccatum hæc gulæ mancipia; & prodiga vitæ ſuæ diſpendia, inexſpectato excidio vindicari. Nec injuria.

——— neque enim lex juſtior ulla eſt,
Quam necis artifices arte perire ſuâ.

Similes enim iis ſunt, qui in carcere detenti, ludunt interdum teſſeris, ſed integris viribus ad ſupplicia mox rapiendi. At immaturi tamen obiêre, & in primo flore. Quid immaturi? ad mortem maturi omnes ſumus ex quo nati, imò etiam antequam nari. Sicut lucernæ jam deſituræ liberaliorem flammam emittunt: ita & nos aliò abituri, longiorem manſionem promittimus. In hoc Mundi plantario multos habet ſummus ille *Agricola* flores, herbas, fructus; ſed non omnes ſervat; ſcit quando hunc & illum opus ſit tollere in ipſa opportunitate, & *ἀκμῇ*. Sed Sacra mihi regeris, verba nempe regii Prophetæ, qui *impios vix dimidium dierum vitæ ſuæ attingere* aſſerit, Pſal. 55. 24. Quid? Prophetam Spiritu Dei afflatum contradicere ſibi potuiſſe credis? illîc vitæ humanæ termini certitudinem, Pſal. 31. 16. Pſal. 39. 5. hîc incertitudinem ſtatuere, & decurtationem Pſal. 55 24. Pſal. 102. 14. illîc in die, hîc ante diem mori: illîc venire ad metam, hîc præveniri? Minimè. Divina enim diſpoſitio non fallitur. Unde fieri non poteſt ut homo vel diutius, vel minus vivat, quàm divina diſpoſitio fert in vitæ cujuſque termino, immutabiliter præfixo, reſpectu Dei præ-

præſcientiæ, & præordinationis. Sed qui divinæ Providentiæ parum gnari, quos vegeta ætate mori vident diutius vivere debuiſſe ſtatuunt, quia poterant. Vitam hanc numerantes calculo ſemper (ut dixi) Naturæ, & ſuo, id eſt humano, non Dei; ac propterea præmatura morte ereptos, & in vitæ curſu, non meta. Vel quod diutius vivere ipſi ſperaverint: ita enim ſe habent vota hominum ad credulitatem feſtinantium, ut quod optant, verum eſſe credant. Vel quod natura roboris & ſanguinis plena, longiorem illis vitam indulgere potuiſſet, non præpedita: quanquam illum vitæ terminum attigerint, qui illis à Deo præſtitutus, & qui nec unius momenti interuſurio prolongari poteſt. Longa vita digni non ſunt qui in vitæ ſuæ autorem inſurgunt, & in conditorem calces jaciunt. Sed ut hortulani, aut jam orta, aut in ortu zizania exſtirpant, & quidquid veprium eſt & tribulorum: ita DEUS malos, tanquam inutiles, & noxias plantas. Imo pleroſque nihil tale cogitantes, quaſi furtim invadit, ut non vitam modo, ſed & ſpes eorum, & inſaniam votorum in medio obrumpat. Et vetus hæc eſt Tragœdia: cujus *Deus eſt choragus? hiſtrio homo; argumentum calamitas; chorus viri, fœmina; apparatus, purpura, aurum, veſtes, omnia mutuata, omnia reddenda; theatrum, mundus, in quo hominem Natura collocavit, alium alio citius, huic ſcena ſubducendum.* Etiamſi igitur improbi aliquando annorum acceſſionem votis mendicantes, cogitationes ſuas in longum ordinent, & vitam futuri deſiderio, præſentium tædio in decrepitam ſenectutem protollant, tamen quia exceſſus ipſis eſt inopinus, & longas eorum ſpes prævertit, quos mortalitatis ſuæ vel ſupina oblivio tenet, vel contemptus, dicuntur *non dimidiare dies ſuos*, dum inter conatus magnos, & improbos ſexcentis naturæ caſibus obnoxii, ac invalidi deficiunt. Contrà pio immatura mors nunquam accidit. ſive enim ſenex,
ſive

ſive juvenis mortem obeat, expleti jam temporis ſui certus eſt, & non invitus hinc migrat, quia tanquam migraturus habitat. Quid, quod hoc Pſalmi dictum, de eo vitæ humanæ termino intelligi poteſt, quem multi aſſequuntur, quem aut 60. aut 70. vel etiam plurium annorum eſſe, cernimus. Ad quam ætatem impii rarò perveniunt, quod vel in acie cadant, vel inter pocula, vel veneno tollantur, vel carnificis manu, vel alio quocunque modo præventi, ad ſuum quidem; ſed ad juſtum, & communem ceteris mortalibus vitæ finem, nequeant pervenire. Certè cum talium exitum intueor, ſaginari videntur ad tempus, ut victimæ ad lanienam. At inquies prolongari interdum vitam teſtatur Scriptura, & hac promiſſione invitari liberos ad parentum venerationem, & obſequium. Scio ſed hæc ne Dei cauſa dici credis, an hominum? Certè non Dei, παρ' ᾧ οὐκ ἔνι παραλλαγὴ, ἢ τροπῆς ἀποσκίασμα. Jacob. 1. 17. Eſa. 14. 27. Reſtat ergo hominum, ad quorum captum ſe demittere Spiritui ſancto nonnunquam placet, ut nutriculæ ad balbutiem infantuli ſui, ſublimioribus illis divinæ veritatis *Sacris*, quò melius ea capiant. Idem hic. Prolongari dicuntur obſequentium filiorum dies, cum longa, & tranquilla vita beantur. quæ ut ab immutabili decreto Dei pendet; ita nihil annis eorum addi poteſt, ad vitæ longioris cumulum. Sed longa eos frui vita vult Deus, qui vitæ ſuæ autores venerantur & colunt. Ita tamen ut ſi contingat, ante maturam ætatem, obſequentem parentibus filium, è vita abripi (quod non raro cernitur) nihilo minus in ſuæ promiſſionis complemento conſtanter Deus perſeverat, quàm ſi eum centum terræ jugeribus muneretur, cui unum modò pollicitus erat. Quid enim hæc vita ad æternam; adhæc quæ melior, quæ optatior? & quid peccat qui pro fluxis, & momentaneis æterna rependit? Vita enim hæc non manſio, ſed via eſt ad
alteram

alteram vitam; eoque felices qui hac quàm maturrimè defunguntur, & authoramenta hujus vitæ, stipendiis æternis commutant. Vltima quippe ætas, officina luctus, fæx vitæ, febrium, & catharrorum sentina, portus calamitatum est. quam ut omnes optant; ita nemo consecutus, ea gaudet. Optima cum exspectatur; cum advenit, onerosa sibi, aliis molesta est. Adeò ut qui olim omnibus eam votis expetebat, jam imago sui tantum, aut cadaver vivum, inter homines oberret. Vt enim ex amphora primum quod est, sincerissimum effluit; gravissimumque quodque turbidumque, subsidit: sic in ætate illa decrepita, meliora prætervolant; deteriora succedunt. Totum in hoc situm est, ut expendamus vivacitatem in hac Mundi Oeconomia eatenus promitti, quatenus Dei benedictio est: benedictionē vero esse, quatenus divinæ gratię est documentum: quam ipse per mortem, uber-us, servis suis testificatur, & re ipsa demonstrat. ὃν γὰρ φιλεῖ θεὸς, ἀποθνήσκει νέος. *Sicut hortorum peritus cultor, plantas quasdam priusquam degenerent, evellit, & utitur: quosdam florum in calice; quosdam & fructuum in acerbitate decerpit, & in mel ac saccharum recondit: scito sic facere magnum illum mundani horti cultorem, alios aliosque aliàs carpere, quemque in suum usum. Inconstantem humanæ voluntatis rotam ille scit, & quò ea abitura plenius novit, quàm ipsi nos: quibus notæ quidem præsentes nostræ voluntates, futuræ verò non item. Prævidet aureum statuæ caput, in ferrum, lutumque desiturum: aut Salomones abs concubinis: Achabos ab uxoribus, & Iesabellis suis: aut contrà pias uxores ab impiis viris, prospicit corruptum iri: prævisis sceleribus, aut malis, matura morte sepit viam* Exemplum Ezechiæ regis quod adducis, majorem videtur habere scrupulum, cui à Deo per Prophetam indicta fuit mors, & non ita multò post addicta vitæ ad annos 15. prolongatio. Ut respondeam, pauca hęc habe. 1. unam hirundinem, ut est in verbo,

bo, non facere Ver; nec singulare aliquod exemplum, communem evertere regulam, aut legem. 2. Denuntiationem illam Prophetæ, *sententiam* Dei continere, non *decretum*. *Sententiam* verò *suam Deus nonnunquam mutat, decretum nunquam*, ut rectè alibi Gregorius. 3. Prophetia est *comminationis, non prædestinationis, aut præscientiæ*, non absoluta, sed conditionalis; absolute quidem proposita, sed conditionaliter intelligenda; ut & in illa concione Jonæ ad Ninivitas, excidio perituros, nisi resipuerint: Sic moriturum Regem nisi seria pœnitudine se ad Deum convertat. Quæ cum subsecuta sit: revaluit & vita longiore potitus est, inviolato tamē Dei decreto, qui quam ei ab æterno μακροβιότητα designarât, hac ratione palam facere voluit, in hoc Rege moribundo. 4. Hæc verba Prophetæ, *Morieris*, non aliò faciunt, quàm ut acri hac comminatione, ad humilitatem, preces, & lachrymas compulsus, à lethali suo morbo liberari posset, & vita ejus ad præfinitum terminum prolatari: quæ aliàs collabi jam, & in cursu fatiscere videbatur per morbum, nisi Dei gratia, & sanitatis fulcro surrecta finem suum, à Deo præstitutum, attigisset. Bene doctor ille Hipponensis: *Secundum aliquas causas inferiores jam vitam finiverat: secundum illas autem quæ sunt in voluntate & præscientia Dei, qui ex æternitate noverat quid in illo tempore facturus erat, & quid verè futurum, tunc erat finiturus vitam quando finivit vitam. Quia etsi oranti concessum est, etiam sic eum oraturum ut tali oratione concedi oporteret; ille utique præsciebat, cujus præscientia falli non poterat; & ideo quod præsciebat, necessario futurum erat.* Et Gregorius: *Cum exterius mutari* videtur *sententia, interius consilium* non *mutatur: quia de unaquaque re immutabiliter intus constituitur, quidquid foris mutabiliter agitur.* Mutabilitas si usquā in contingentibus apparet, & fortuitis. Et quid judicio nostro fortuitum magis, quam jactus alæ? quam securis, è manu ligna cædentis

in

in prætereuntem lapsus? illa tamen nutu suo dirigi Deus testatur, & dirigi ut certa voluntatis suæ adminicula in eos, quos longiori vita non dignatur. Contra, venenatos serpentum ictus, diros ferarum impetus, cruentas latronum manus, jugulo hominum avertit, quibus vita longior ab eo præfinita. Summa huc redit. Contractos videri dies Ezechiæ, & prolongatos: sed videri tantū. Contractos nempe opinione Regis, & suorum, cum nuntiata illi mors, quam credebat sibi imminere, tum in lethali suo morbo, tum in tristi illo Prophetæ nuntio. Prolongatos inopinata, & subita liberatione, à periculo mortis. Haud aliter quàm malefici vita prorogari dicitur, si damnatus capitis, pœnam à Judice deprecetur, quę indicta illi quidem, sed non decreta; quia hoc mortis nuntio, reum percelli vult, & ad scelerum pœnitudinem adigi, ut vivat. Sic patres, filios si deliquerint, castigare se velle, interdum simulant, quos tamen castigare non est animus: sed ficto hoc ac personato pœnę apparatu, extorquere lachrimas, ne castigētur. Unum adhuc, & manum de tabula. Si (inquis) vita & mors, prospera & adversa valetudo à Dei decreto pendent, quorsum Medici? ad quid remedia? Frustrà illa, si illum mori decretum est, hunc revalescere. Philosophum hic audi. *Subordinata* (inquit) *non pugnant*. Summa quidem, & prima omnium rerum caussa est Deus, sed hanc agere credis sine media, & auxiliante causa? non facit. Qui disponit de fine, sapienter quoque de mediis, quæ ad finem ducunt, & per causas medias variè nexas, prima illa causa omnia temperat suaviter, prudenter, utiliter. Exemplum. Deus vivere nos vult, & vitæ hujus humanæ edurare stationem. Sed sine cibo & potu? sine victu, & amictu? Nunquam. Qui vitam indulget, indulget & media, quæ nos in vita conservant. Illa negligere, aut aspernari, temeritas est, imo crimen. Nam qui decreto, & providentia Dei nexi, & nixi, pertinacem

cem inediam exercerent, quod ante diem mori nemo possit, non impii solùm tales audirent in Deum,& ingrati, qui tam paternè nobis suppeditat ad vitam sustentandam,necessaria: sed & in se ipsos injurii, & destructores naturæ, cujus sacra aliter constare nequeunt, imò quam illico concidere oportet, & ruere sine hoc statumine, & pedamento. Simile hic. Ægrum à morbo sanescere fatum est; sed hactenus ut Medicum adhibeat, & fomenta. Gravi jactatos tempestate, in portum tandem devehi; sed si manum remis admoveant, & vela expandant, non si otiosi captent, exspectent ab alto ventum:imò si opus anchoras expediant ocyus, sentinam exhauriant, proram fluctibus obvertant,demissa hinc inde bolide,maris altitudinem explorent, aliaq; effugiendo periculo, ac servandis tum se, tum mercibus, haud segniter exsequantur. Hominem lautiore fortuna frui; si manibus compressis decussatisq; brachiis,aureum illum imbrem speret, qui fluxit in sinum *Danaes*? Non. *μοχθεῖν ἀνάγκη τοὺς θέλοντας εὐτυχεῖν*: sic necesse est vocare medicum, aperire morbum, implorare ejus opem, uti remediis, cuicunque unum in morbo votum est *ὑγιαίνειν*. Sed frustrà hæc(inquies)si quem *Æsculapius* curat,*Parca* necat. O homo!importunè nimis,& curiosè: remove te quæso ab hac Charybdi, quæ multorum ingenia absorpsit,& ab hoc mari,quod cymbula tua nunquam enaviges. Euclides olim interroganti multa de Diis,percommodè respondit:*Cætera quidem nescio, illud scio, quod odêre curiosos*. Idem cense de fatali illo vitæ humanæ termino, qui adspici vult,non inspici;credi,non cognosci.Dædalus hîc esse malo, quàm Icarus, & terræ legere confinia, quàm Cœli. Et cum me lateant æterni illius Dei æterna decreta,nec in curiam illam cælestem perrumpere cuiquam fas, viam quam inire me vult, insistam (nam de ea parum est, modò ad optatam metam) & mediis semper tendam ad finem, aut

mor-

morbi, aut mei; Certus ire quà eundum, & quia in futuris caligamus, ἄδηλον γὰρ τὸ μέλλον ἅπασιν ἀνθρώποις, ſpecto, exſpecto, & Deum ſequor, nec *æternis minorem Conſiliis animum fatigo.* Homerus Jovem in nubibus habitantem, & κελαινεφῆ appellat, à qua alia cauſa, quàm quod decreta ejus obſcura, nec pervia humanæ menti ſacrique ſilentii horrore obſignanda. Ego hic curioſus? abſit. In corpore fieri cogita, quod in domo ſolet, facile vitium aliquod obrepit; nunc regula aliqua frangitur aut imbrex; nunc murus hiat; nunc trabs fatiſcit, nunc tigna perpluunt, nunc tectum ſidit, aut tabulatum: ſed utitur fabri operâ pater familias, & laceras tempeſtivè ſarcit ædes, ne majus illi aut periculũ impendeat, aut damnum ex mora. Paria verò mala noſtra ſunt. Nunc caput hemicrania, aut vertigo; nunc fauces angina, nunc renes calculus; nunc ventrem colicus dolor, aut pertinax diarrhœa; nunc aut nervos ſpaſmus, aut pedes podagra, infeſtat. Sarciendum ſemper hîc aliquid, & vix unquam huic corpuſculo à dolore feriæ, in ancipiti hac alea rerum humanarum. Noſtrum hîc quid! ſuccidere mala cum ſuccreverunt, & ferre morbos, ut tollamus. Primum pharmacum, conſtantem animum cenſeo; tum temperantiam, & rationem quandam alimenti: ſi Medicus accedit, is incolumitatis faber eſſe poteſt, & diſſutę per morbum valetudinis, ſartor. Altius non feror. Quia

Prudens futuri temporu exitum
Caliginoſa nocte premit DEUS
Ridetque ſi mortalis ultra
Fas trepidat; quod adeſt memento,
Componere æquus.

Telam habes, vir clariſſime, quam injungere mihi viſum. Texi feliciter cœpta, an pertexta, tu vide, & judica. Vires ſi pro animo non fuerunt, ignoſci poſtulo: & hanc ſcriptiunculam ſtudio potius tui, quàm ſui pretio æſtimari. Salve interim cum tuis, à me *Crucio.* Focano viro doctiſſimo, & ſu-

& ſupra meritum in me prono,. officio & ſalutem à me velim deferri : in Muſæo noſtro. 8. Kalend. Martias. MDCXXXII. horis matutinis.

JACOBO MUSIO *ab* HOLY, *Equiti, Toparchæ in Ketel, & Baillivio in Stryen, &c.* *S. T. D.*

Eodem.

QUanti humaniſſimam tuam compellationem faciam, Vir nobiliſſime, & affatum tuum litterarium, facilius ſentio, quàm exprimo. Beneficium enim eſt, ſic interpretor, meliores iſtas mentes ad me inclinare, & ignotum complecti. Pauci hodie ita comparati in celſo hoc honoris apice, & blandientis fortunæ cumulo, ut in ſterili Muſarum contubernio, quærant quem amicitia ſua dignentur. Opum ac dignitatum ſplendor, paſſim affectum conciliat: & ut ſolem orientem omnes adorant; ſic creſcentem fortunam. Minorum gentium homunculi, vappæ fere, apud eos qui ſe & ſua ſuſpiciunt, & qui tanquàm ſi Hercule aut Agamemnone nati, gregarios longè infra favoris ſui dignitatem ponunt. Tu melius, Vir prudentiſſime, qui veram magnitudinem, non agrorum ſpatiis, & latifundiis metiri didiciſti; & virum non purpura, & pecuniæ cenſu, ſed doctrinæ & virtutis : nec inania illa admirari & vana, ſed ea quæ hominem faciunt, ſed perficiunt: Πολλοὶ νῦν ἄνθρωποι ὀλίγοι ἄνδρες, οὐ γὰρ ἀνὴρ ὁ πολύτιμος οὐσίαν κεκτημένος ἀλλ' ὁ τὴν ψυχὴν γενναῖος. Sed quotuſquiſque ad hanc animi magnitudinem, vota attollit? Pleramque hodie nobilitatem pompa tenet, & ambitio fatigat. Alius litteras ſuperbè faſtidit, ut honeſtè neſciat: Similis ſtatuis, in quibus præter formam & magnificum nomen nihil invenias. Alius avitæ ſublimitatis oblitus, crapulam amat, aut Venerem. Alius torpo-

torporem & inertiam. Alius haud rarò (ô prodigium!) irreligiositatem, aut atheismum, quo prosapiæ suæ decus, & gloriam dehonestat. Quid? hoccinè est eminere?

——— ϗ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων;

in solo fortunæ paratu, aut stemmatis, ac titulorum emblemate gloriari, & destitutum esse iis quæ verè nobilitant, virtute animo, musis, & præclaris sago, togaque in Rempublicam meritis; quæ verè insignia sunt heroicarum, & illustrium animarum? Quid enim illi, nisi sanguine tales, aut fortuna? Quæ si tollas, nudi sunt, imo si ad primum hominem provoces, unde nisi à ligonibus, aratro, colo sunt, qui tantopere nobilitatem crepant? Hinc audet Plato neminem Regum non aliquando è servis; servorum neminem non aliquando è Regibus prognatum asserere. Omnia nimirum longa ætatum varietas miscuit. Quid, quod verè γνήσιοι non sunt, sed nothi, qui parentes non alio referunt, quàm corporis lineamentis; animi in quo totam nobilitatem Deus posuit, speciem tanto præclariorem, adeò non exprimentes, ut sint etiam dissimillimi: nec in aliud valere putant gentis claritudinem, & mentitum nobilitatis titulum quàm ut sub ejus præsidio, non impunitius solùm, sed excusatius liceat, quidquid animo libuit: rati luxuriam, amores, commessationes, choreas, tripudia, aliaque id genus non modò licere, sed etiam decere benè natos, quæ nullum non mortalem dedecent. O insignem talium dementiam, ne dicam insaniam, dignam certè quæ aures gestet quales habuisse Midas fertur: cujus tamen hic dies, heu! nimis ferax est. Nobilitas enim hominis, non fortuna, aut sanguine, non utero, aut ubere, non fumosis imaginibus, & statuis antiquis, non fortuna, aut sanguine, sed animo metienda. Bonum aliquem vides? nobilem pronuncia; doctum pariter; sed si bonus est. Quippe

Omnia

——— *Omnia adſunt bona quem penes eſt virtus.*
Quiſquis aut ſcelere, aut projecta morum & vitæ licentia clarus eſt, illi profecto pluſquam ignobilis eſt. Quis enim non malit, obſcurum id eſt nullum habere nomen, quàm cum *Therſite*, & *Cyclopibus* celebrari? At laudabiles verè nobilium imagines, ſi ad generis ſplendorem, literaturæ, & virtutis decus adjunxerint. Ab hoc enim cardine præcipuè pendet Reipublicæ ſalus, ſi benè natis maximè cordi fuerint, quæ ſunt optima. Ut enim non de nihilo, Sapientum calculo damnantur, qui fortunæ beneficio opulenti, animam bonarum partium immunem habent, & qui per na alium ſtemmata ſeſe venditant, cum nihil habeant nobilitatis, præter imagines; ita merito laudantur qui ſe vere bonis, ac perpetuis ornamentis, ſic condecorârunt, ut ea minima ſit in ipſis nobilitatis pars, quam plebecula totam eſſe nobilitatem cenſet: Qui pro chartis, fritillo, alea, animum in optimorum librorum lectione, occupatum habent. Qui non niſi doctiores, & meliores ab ea redeunt. Qui pro furtivis puellarum amoribus, Pierias illas amplectuntur virgines, & intactas Camœnas: Qui libentius in Helicone, quàm in Aula verſantur. Quibus unica ſtudia, non canes, aves, equi, mimi, ſanniones levitatis, & laſciviæ magiſtri, non venationes, non aucupia; ſed libri, Muſæ, viri ſanctitate morum, & ſapientia inſignes Qui denique prætextam, & purpuram componunt ad leges, & bonæ mentis normam; & ſi quæ volunt, volunt non quà libet, ſed quà licet. Arma quoque tum demum eſfloreſcunt cum virtus, & animi robur pręaliis omnibus in protio ſunt & honoratiora occupant munera, quibus Nobilitatem aut adipiſci primum, aut jam adeptam augere porro, magiſque illuſtrare valeant. Tu talis, vir magne, & cum omnia tua cogar admirari, quippe rara & ſublimia; in ſolum tamen animum, & quæ animi ſunt, intuitum

tuitum meum defigo, humanitatem, modestiam, eruditionem, peritiam linguarum, virtutem, & quod caput, *Pietatem*, & *Religionem*. quam non satis est publicè profiteri in caligine hac rerum, & temporum, nisi ejus quoque propagandæ animum incessat cura, in publicandis doctissimorum virorum monumentis, & ab oblivionis injuria vindicandis iis quæ orthodoxæ militant veritati, & summæ serviunt Ecclesiæ ædificationi. Ita judico, nec aliter mecum, quicunque sacrum hunc piæ animæ foetum visuri aliquando, ubi liberalitatis tuæ,& prœli beneficio, lucem viderit. Stylus in eo tersus, purus, elegans, ab omni affectatione,& fuco alienus.verbo,verè Gallicus. Argumentum grave, sublime, pium; Summa fidei, Christianismi nostri medulla, spei cardo, pietatis ac Religionis basis, & fundamentum. Nam frustrà creditur, speratur, piè vivitur, si nulla carnis nostræ resurrectio, nulla futuræ beatitudinis certitudo. quæ unicum in hoc mundi pelago jactatis, perfugium & portus, ne improvisus vortex desperationis nos absorbeat, æternoque exitio demergat. Favere ergo concredito huic deposito perge, & foetui jam in ortu, gratis obstetricari. Melius munificentia tua collocari non potest,nec honoratius impendi, quàm si ea protollas, quæ magni illius Dei gloriæ serviant, & mortalium saluti. Plura non addo. Auspicium arctioris necessitudinis hæc esse volui, ab occupato nunc calamo,& indicium propensissimæ voluntatis.Vt sic interpreteris, per genium humanitatis tuæ, & communia Sacra *Musarum*, rogo. Delfis prid. Id. Martias M DC XXXII. Alloquium tuum spero cis paucos dies: Sic auguratur animus: μεταξὺ κελεύθ Ἰάκωβος ἀνδρῶν ὁ κάκιστος Κρύκιος, Μούζιον ὑγιαίνειν. *Colvio* prisci candoris, & elegantiæ viro, à me salutem.

CORNELIO à SOMEREN *V. Cl.*
S. D.

Eodem.

Conciones, Vir Clarissime, Gallico idiomate à doctissimo *Marmeto* conscriptas legi, & lubens: quia solidæ, & nervosæ, nec ab argumenti sublimitate commendabiles tantum, sed & styli elegantia, ac methodo. Zelum nobilissimi *Muysii* cognati tui ut laudo; sic rogo, ut in pio hoc studio perseveret, nec κειμήλια hæc diutius latere patiatur, victura in autoris famam, publicum usum. Optem aliquando totum hunc oculis lustrare thesaurum, καὶ ἐκ τῶν ποδῶν εἰς τὴν κεφαλὴν ἀκριβῶς ἰδεῖν doctum hoc monumentum. Inveniet, nullus dubito, non lectores suos tantum, sed & admiratores. Ita elaborata omnia, & stylo, & materia. Plura talia olim, si quæ latent, è tenebris in lucem prodeant, & munificentia fautorum suorum, à blattis & tineis vindicata, consecrentur æternitati, quæ ad æternitatem ducunt. Sortem tam docti capitis doleo, & rei familiaris angustiam, per patriæ turbas. Durum mehercle!

——— *sed levius fit patientia*
Quidquid corrigere est nefas.

Hæc bonorum fere alea in hoc mundo, premi, jactari, concuti. Mille hominis miseriæ perpessu asperæ; quæ sæpe ingruunt imo obruunt, unde minimè exspectantur; mille incommoda, si quod in homine fragile est, censemus: at nulla si animum, qui quò magis sævit fortuna, eo est erectior. In via hìc sumus, Cœlum nobis patria, opes sarcinæ; & quia difficili nimis vestigio iter carpit, qui sub onere, destinavit proficisci. Deus scrupos illos, & remoras, quæ euntem impediunt, tollit, quò liberius hoc salutis stadium decurrat. Pauci boni qui divites: quippe hi tales, otio fracti meliorem omnem cultum projiciunt extra ætatis fines.

nes. Quid fodes recti, quid laude digni molitur, cui plena manu opes Fortuna affudit? quos torpor, & desidia, segnes ac delicatos, circumfluit? At vero qui cum paupertate habet commercium, nihil prius meditatur, quàm temperare animo, moderari libidini, & frenum injicere cupiditati. Ea enim est virtutum omnium mater, bonæ mentis soror, & regina magnarum cogitationum; cujus instructu erectus animus, sese ad immortalitatis iter accingit. Laudes tuas ex affectu natas, audio, non imbibo: cum sciam nec tanti mea esse, & quidquid sunt, non à me esse. sicut locus splendorem quem habet, non à se habet, sed à sole; sic nobis evenit, quibus lux hæc omnis à suprema illa luce: admitto tamen tanquam monita, & stimulos ad majora; meique gnarus, apud me maneo. quia me novi ipse optimè, & qua parte me stringat calceus. Quid enim sumus homines? alius alio doctior esse potest, nemo supra hominem; & in literis, si quid vel tuo judicio profeci, quid nisi profundam in doctrina nostra mentis caliginem deprehendo? Rivuli sunt quidquid vides, aut canales divinorum munerum; quæ unciatim nobis impertit magnus illa familiæ suæ œconomus, & dispensator DEus. In hoc vitæ, & studiorum curriculo, quis metam attingat, ubi discendi non est finis? Quis in tantulo vitæ ævo, fastigium imponat magno huic ædificio doctrinarum? Bene Medicorum ille princeps Hippocrates: *Ars longa, vita brevis,* & ille Sapientum Græciæ unus,

γηράσκω δ' αἰεὶ πολλὰ διδασκόμενος.

Adspirare ad perfectionem, & doctrinæ ἀκμὴν, hominis est: sed eam consequi, nullius, dum ignorantiæ hęc nebula hominem circumstat, quæ eum ad tumulum comitatur, ut umbra corpus. Ut finiam, apud nos omnia rectè: Deus sic longum esse velit, & te valere. *Colvium* quem animo indui, nec nisi fato ex eo delendum, à me saluta. Delphis VI. Iduum Martii M DC XXXII.

GERARDO J. VOSSIO
Historiarum Professori
S. P. D.

Amstelodamum.

JAm diu est quod literarum ad te nihil dederim, calamo plusculum feriatus, non animo: hunc enim sæpius ad te misi. sed nunc ecce compellor haud invitus, ab illa qui juvari se commendatione mea, apud te censet, & qui amari apud nos, spero & apud vos, præbuit se dignum. Adolescens est, quē vides, Seminarii nostri planta, Scholæ discipulus, *Suadæ Sophiæque* alumnus, qui me juventæ suæ habuit Doctorem, & Directorem, ARNOLDUS VANDER DUSSEN. Adolescens ad omne laudis exemplum genitus, honestæ frontis, & mentis, gente Batavus, origine Delphensis, & ex *Patriciorum* familia, qui indolem animumque ad omnem literarum, ac morum elegantiam direxit, linguarum & philosophiæ tyrociniis egregiè defunctus: sed qui raras ingenii dotes velo modestiæ involvit. Ætas tenera adhuc (trium vix lustrorum) & ingenui pudoris purpura, qui virtutis color, se bonis omnibus commendat. Reliqua quæ latent, elicient anni, & institutio. *Vt à matutina cæli facie, reliquum diem conjicimus: sic à puerili verecundia, reliquam vitam.* Mores & judicium, *Virum* pollicentur, aptum ad altiora promoveri, & vero ac veteri verbo, *lignum est è quo Mercurius fiat.* Atque ut ille Darius dissecto malo Punico, granisque ubertim effusis, totidem sibi Zopyros optabat: sic ego plures mihi discipulos, ea mente, ea cura. Ab umbra ille ad lucem se transfert, à pulveris situ, ad liberiorem Scholæ vestræ illustris auram; & à privatis subselliis, ad publica. Visurus, imò collaturus cum doctis in celebri vestro Athenæo quæ audivit aut legit; te visurus quoque qui humanitate,

tate, & affectu in liberalia ingenia, emines. Me autore se transfert, & itineris omnem fructum meis consiliis metitur. Tu vir magne, siquid *Crucii* tui causa vis, in hoc ostende, & benigno vultu excipe, rege, dirige surgentem (ut auguror) ad magna. Jam litteris amœnioribus operam daturus est, tanquam solidioris doctrinæ præexercitamentis, ut conquisitis abunde his Musarum delitiis, *Astrææ* aliquando studia jungat *Pietati*, quo nisi ducunt, valde à recto abducunt: & ut omnia tela aberrant, ubi collineatio fallit; sic illa, ubi hic scopus. Quidquid in candidatum nostrum præstiteris, à parentibus haud ingratis cum fœnore referes. Ipse dignum se favore tuo ac benevolentia (ita spondeo) præbebit: ego vero in hoc *Meo*, beneficium accepisse fatebor, & quibuscunque potero, officiis rependam. Ex ejusmodi surculis Arbores educandæ: ex uberi hac semente, messis, quæ in Rempublicam, & Ecclesiam se diffundat. Tu nunc in surculum *Benevolentiæ* tuæ rorem, parentis, & mei causa. Sic vale vir clarissime tuis quoque votis faventem habe DEUM, si huic quem sisto, faveas, imò habe, uti faveas. E nostro Musæo IV. Idus Martias MDCXXXII. Doctissimo Barlæo collegæ tuo, seculi nostri Poëtarum facile principi, & elegantiarum veterum amanti, salutem adscribo. Sed tuæ quando tandem ad me litteræ? Si teneam, inseram velut gemmas Epistolari meæ telę, quam nunc pertexo. Pondus procul dubio, & pretium eæ addituræ huic operi, prœlo brevi tradendo, ut si non meo, doctorum saltem nomine, commendetur. Cupio, opto, exspecto: Firmemus quæso hanc amicitiam mi Vossi, & colamus scriptione, ingeniique tui structuræ etiam ad nos volitent, ut jucundissimam tui memoriam blandienti gaudio foveam: quod in magna felicitatis parte numerabo. Nam quantum tibi deferam, lingua, & stylus hærent efferre. Quod non ad gratiam dico, ita sentio, & candide. Iterum vale doctorum

 occelle,

ocelle. & litterarum vindex, cum lectissima tua conjuge JUNIA (quanti viri filia!) & me amantem ama, quamdiu dabitur, ut cum Poëta loquar,

——— ζῆν, ϗ ὁρᾷν φάος ἠελίοιο.

JOHANNI CRUCIO
filio, Pater S. D.

Isselmondam.

SIlentium meum, fili, ne mirare: ut negotia mea sunt, vix ago quod maximè cupio. Quid quod facile differt, qui quotidie scripturus est; & omittit sæpe commercium hoc litterarium, qui procrastinat. Profectus tuos in Calligraphia vidi nuper non contemnendos. Laudo diligentiam tuam, & generosum conatum in excolendo calamo, ut non inter gregarios, sed summos tui ordinis aliquando censeare. Non cessisse ulli in arte sua, victoriæ auspicium est: at linearum litterarumque elegantias, & artis felicitatem, in aliis feliciter æmulari, ipsa victoria. Mirum quid æmula hæc virtus possit in artifice, qui ad artis ἀκμὴν, & perfectionem adspirat. Diluit illa non molestias solùm, & laboris tædia: sed & facit, ut suaviter occupet otium suum qui discit, & negotium censeat laboriosum non esse.

Otio qui nescit uti, plus negotii habet,
Quàm cum non est negotium in negotio.
Nam cui, quod agat, institutum est, nullo negotio
Id agit; studet ibi mentem atque animum oble-
ctat suum.
Otioso in otio, animus nescit quid velit.

Tu inter vitia, ignorantiam; inter damna, otium, & ignaviam pone; bona mente, in juventute, enine. Sobrietatem, pietatem & Modestiam cole, virtutum omnium parentem, & *Sapientiæ* ipsam prolem. Reipublicæ, & Ecclesiæ ingenium te debere cogita, nec prodesse posse, nisi exercueris.

Et

Et quando oportunius, quàm hoc ætatis vere? In quo omne perit tempus quod studiis non impenditur. Nemo non ignarus, qui ignavus: quia otiosam mentem, bonæ omnes artes fugiunt. In iis pone vitæ tuæ præsidium, & decus. Hoc pulchrum, discere pulchra: cum acquisieris, exercere, ne frustrà didiceris. Divitias alii anxiè conquirant; tu scientiam, quam si tenes, possides quod vis, aut casus non eripiat. Ἀναφαίρετον κτῆμ' ἐστὶ παιδεία βροτοῖς. Alii Magnatum superba terant limina, ut viam votis aperiant, aut favores emendicent, amicitias emant, ne repulsam petitio patiatur: tu Sapientiæ limen. Emineant alii *Euclionum* thesauris, aut solido auro tectis laquearibus: alii purpura; tu virtutis & honesti studio. Alii nobilitatis suæ titulis; tu Scholæ tuę insignibus, scalpello, circino, linea, calamo, & imperii tui sceptro in moderamine Juventutis. Quid! Eamne vitam credis, quæ otio contabescit? Minimè. Nam ut ager; sic ingenium est, nisi colas, spinis tribulisque inhorrescit. Quin ut vitis jacet, nec fructum fert, nisi stipite nixa, aut pedamento: sic mens nostra, nisi scientiæ, & honesto occupationis fulcro. Sunt, non vivunt, quicunque inerti desidia ætatem degunt. Imo cadaver est hominis, non homo, qui ociosus. Otium sine honesta occupatione mors est, & hominis vivi sepultura. Agere, contrà, vivere est. Ociari, mori. In hanc quippe vitæ scenam nos *Natura* duxit, ut suæ quisque fabulæ non spectator sit, sed actor. Cude, finge, forma tenella puerorum ingenia. Quid suavius, quàm possidere Juventutem, quam ipse ornaveris? Frui agro, quem ipse colueris? In officina versari, ex qua tanquam sub Dædalea institutionis tuę incude prodeant, qui aliquando Rempublicam regant, & administrent? De valetudine mea si quæris, prospera ea adhuc, & illibata. Vtinam & matri tuæ, quam *Recidiva*, jam plusculos dies affixit, & affixit lecto; & ut lumen quod exstinguitur, flam-

mulis micat interdum: ſic illi fieri videtur, reſurgit interdum & exoritur, ſed virium vacua, vacillat illicò, & collabaſcit. Nempe non una eam Megæra incurſat, ſed Penthei inſtar repetito laniatu perit catharris, oppilatione meſaraicarum, ventriculi cruditate, ſcorbuto, & atrophia; tantâ denique corporis invalentia, ut in hoc σκελετὸν conſpirâſſe videatur, quidquid ad vitæ finem ducit, & metam. Caducum tamen hoc ædificum fulcit, & ſuſtinet animosè, quà medicamentis, quà diæta: non ut potollat vitam, ſed eduret. Parata utramcunque patienter ſortem ferre, imò ſequi; & exire ex hac ſtatione, cum Imperatori evocare eam viſum, & abire (ui orbis eſt hic rerum) in alium *Orbem*. Satis vixit, qui benè. Qanquam ſatius & mihi & vobis, ab Hygeja reſpici tam amicam conjugem, tam benignam matrem. Et ſi quid auguror, & rite mihi ſalit oculus, ab ipſa vehementia morbi benè ſperare cœpi: ut ventos videmus cum per iram velut ſurgunt, & ſæviunt, mox ſedari. Deus vitæ omnium arbiter, faciat: & ſi quid votis poſſum, ab eo contendo, qui in nos vult & poteſt. Iterum dico & voveo, Valeat & vivat, quæ cætera valet: & ejus voti ſyngrapham eſſe cupio hanc epiſtolam. Delfis XVI. Kal. April. M DC XXXII. *Cabeliavio* ad doctrinæ laudem nato, à me ſalutem.

JACOBUS CRUCIUS
Filius, Patri ſuo S. D.

Delfos.

EN tibi Theſes meas, reverende Pater, de *cultu Dei*, ſementis, & meſſis meæ theologicæ primitias, quas jure & merito, nomini tuo inſcripſi. Jure inquam ut Patri; meritò, ut Præceptori. cui non tantum vivere meum, ſed & benè vivere, proximè Deum, acceptum fero. Tu ſi quid id eſt, æqui bonique conſule, & non tam munuſculum

fenlum hoc leve, quam gratum, tuique observantissimum filii animum, in eo exosculare. Si Patri per occupationes integrum fuerit, optem eum solenni huic actui interesse, ut vel ab ejus præsentia, ponderis aliquid accedat disputationi, & novo huic Athletæ addatur animis in publica hac palæstra. De die si quæris, habebitur 20. hujus mensis, qui à Magnifico Rectore, huic nostro exercitio dictus est. Sin vero saxum, quod volvis, aut alia, te impediant, id verbulo quàm primum si placet significari optem. Plura non addo. Salve, *mearum grande decus, columenque rerum*; & D. Riverium, cui quoque hasce nostras positiones dedicavi, officiosissime meis verbis saluta. Lugd. Batavorum XV. Kal. April. MDCXXXII. *καλλίμῳ πλεῖστα*.

JOHANNI WESTERBURGIO
S. T. D.

Dordracum.

RESponsum debebam elegantissimis tuis litteris. quod hactenus dilatum potius, quàm neglectum; nec amoris defectu, sed fiducia. Ergo quam alii scriptionis caussam habent, ego silentii, & quem tuo reponere affectum distuli, ostendi. Vivit etiam ignis, quoties focum velut tumulum habet, & cineribus obtegitur. Sic interpretare. Hem! memoriam ego tui, cultumque aut deponam, aut minuam, qui jam pridem didici, quid virtuti, ac meritis debeatur eminentium virorum? absit. Sed frequentiores solito occupatiunculæ, & curæ ultro currentem hactenus retraxerunt. Memoriam certè tui, humanitas tua, & candor merentur: cultum, eruditio, & virtus. quæ nisi æstimem, peccare profectò videar in omnes Musas. Et ab iis magnum te jam dicerem, nisi ad majora etiam agnata genii, & ingenii præstantia duceret. Eximium hoc mehercle non posse

solum ad altissima eniti; sed gradu doctrinæ, & virtutis, velle. Viam certe te :es, & in illa urbe, quæ ut inter alias fama, & splendore eminet; ita ut emineant facit, à quibus regitur. Paucorum, hæc via vestigiis premitur, & iri non sine collisione, non sine molestia potest. Sed eundum tamen, imò negligendum, si quid minus auribus placet. Non favent aliqui imo obstrepunt, & optimè a te facta, aut dicta, sinistris interpretationibus (quæ virtutis fere & magnitudinis calcaneo inhærent) aliorsum trahunt; Sic mores sunt, & multorum hodie curva judicia, ut & benè, & malè agendo pecces. Si quid enim benè, invidia præsto est: si quid minus, convitia, & quæ? à curru, navi, stabulo. Et quorsum tandem aliquando evadat effrænis illa audacia, in optimi cujusque deformationem si tantum calumniandi libidini permittitur, ut rumusculis, & obtrectantium susurris, famæ jacturam immeritò patiantur viri doctrina, ac virtute conspicui? nihilque tam probe dici possit, aut scribi, quod non vellicare malignitas audeat? & proterva dicacitas, illa individua virtutis comes? Sed quis miretur canes latratu, & porcos cœno ac sordibus delectari? & quid non audent dicere, qui pessima faciunt? Satius est aspernari, quàm commoveri ejusmodi inclamatiunculis, & cessisse præstat, quàm incessisse: nam si viceris, sine macula non potes, tam maculosos. Quid quod *proprium est magnitudinis vera, non se sentire percussum. Sic immanis fera ad latratum canum lenta respicit: sic irritus ingenti scopulo fluctus assultat.* Vetustas olim, Lamias finxit domi cæcas, foris oculatas. Tales isti. aliena vitia in oculis habent, à tergo sua; & *tanquam importuna musca locis impolitis adhærescunt, lævia prætervolant:* & dum alienos mores curiosa nimis quærunt indagine. proprios non attendunt. Hæc contemnere prudentia est; sapientia ferre, & ridere, actionumq́ suarum fructum bona conscientia, non judicantium prurigine

gine metiri. *In omni via ſirupi ſunt; & cum maxime ſol ſplendet, urit.* Domi, foriſque iuvenies, quod turbet tranquillitatem animi, quod torquea , vexet : ſed alia diſſimulanda ſunt, alia negligenda, quædam ferenda. Διαβολὴ χαιρῷ μὲν ἰσχυρὰν ἐργάζεται τοῖς ἀκούουσι τὴν ὑπόληψιν, χρόνῳ δὲ παντων ἀσθενεστέρα γίνεται. Alacres & erecti per medium calumniantium agmen incedamus, adverſus linguarum omnium tela, tanquam Vulcanio quodam ſcuto tecti *Veritatis & Candoris*. Quæ enim vita mortalium, & quæ ingenioſo in hoc unum ſeculo vota ſint vides. Quàm projecti plerique hodie ad hanc proterviam! Bonam mentem quis amat? litteras quis æſtimat? In pretio pene vitia ſunt: neque quidquam vile nunc eſt, niſi mores boni. Et mirabimur adhuc, apud tales iſtos ſordere *Muſas*, & Muſarum cultores? imo ſugillari, & calumniæ ſcopulis illidi? illos contrà coli, & haberi in pretio, qui nunquam litarunt *Gratiis*, nec magis idonei ſunt rebus gerendis, quàm aſini ad liram, quàm canes ad aratrum. Sed ad rem. Epicedium tuum vidi in obitum *Evervvini*, cenſuram exſpectas? & parum liber tibi videar ſi laudo? At ego ex animi ſenſu profiteor, majus eſſe quàm ut cenſuræ meæ aleam ſubire debear, doctius quàm ut poſſit. ut verba dare non eſt meum, & cuiquam palpum obtrudere: ita neminem niſi ſeriò laudo. Placet inventio, vena, ſtylus, & puritas ſcriptionis, citra fucum, & pompam,

———*qualis Apellais eſt color in tabulis.*

Sed quis favor aut furor ſit Apollinis, tu optimè nôſti. Unum doleo, occupationum tuarum nebula obſcurari *Pieriam* hanc facem, & vix ac ne vix tantum tibi ſuppetere otii à curis gravioribus, ut *Parnaſſios* hos fontes uberius in nos derives. ſcilicet hæc ferè doctorum omnium, & bonorum ſors eſt, negotiis obrui: *fucorum*, otio diffluere, & inertis deſidiæ ſuæ tædia vitiis diſcutere. Perge tamen, & diverticula tibi ſint hæ Muſæ, à ſeve-

 riori

riori *Sapientia*, quæ Domina non fastidit has famulas. Iterum dico perge, & abjectam istam olim tibiam, ex intervallo resume, & felici spiritu anima. Rarum & eximium hoc donum est, amœnioris literaturæ censu impleri animum, non tamen extollere: multa scire, plura velle discere: magna tentare, majora moliri. Facis, & hac te nota ostendis non scientia tantùm dignum, sed fama, qua ad Æternitatem itur. Per ampla illa, & libera spatia *Musarum*, & *Nympharum* nescio quomodo se animus æmulator cœli, unde originem ducit, magis effundit: & quasi sui juris, alta & æterna cogitat, humilia & vana fastidit. O sapientiæ limina, quàm paucorum hodiè vestigiis calcata! Quam multos contrà transversos rapit ambitio; quot avaritia, & habendi nunquam satiata cupido! qui pro rebus istis umbraticis perinde moliuntur, quasi nunquam morituri, & dignitates ac honores non honesti regula metiuntur: sed purpuræ, fortunæ strepitu, & pompa. quorum inanes, fragilesque curæ ut à corpore oriuntur, sic cum eodem concidunt. Tu melius, & tecum omnes, quos benignior *Sapientiæ* aura afflavit. In ea perseverare te, voveo & opto.

Vale, Apollineum caput, & *Musarum* delicium. Plura non addo: quia scio quàm nolint laudari ii, qui soli laudem merentur. Cognatum *Crucium*, & *Colvium*, da veniam, ut per te salutem. Delfis, anno παρθενοτοκίας M DC XXXII.

JOHANNI CRUCIO *S. D. & ex animo opto.*

Harlemum.

SAlve amicissime cognate; *Homo proponit, Deus disponit.* Filius publicè disputaturus, proximo die Sabbathi, sub præsidio *Polyandri*, me invitavit

tavit in id tempus, ut disputationem ejus præsentia paterna cohonestarem. statueram etiam interesse. Sed ecce inopinatò, ægritudo haud levis conjugis meæ, ex duplici tertiana, itineri meo moram injecit, & forti loro me alligat meo lari. O instabiles rerum vices! O spes fallaces! Quis de futuro, quis de crastino, quicquam polliceri sibi audeat:

——— properat enim *cursu*
Vita citato, volucrique die,
Rota præcipitis volvitur anni.

Quare & tu homo vivere propera quisquis es, *maxima enim vitæ jactura, dilatio est*, & singulos dies, imò horas, imò momenta, singulas vitas cense, ne moriens dicaris *fuisse* tantum, non *vixisse*. Propera inquam & *hodie*. desidiosa nimis vox est, *Cras fiet*, nec ullum perniciosius depositum apud nescios vivendi. cum enim,

——— cras hesternum consumpseris, ecce aliud cras
Egerit hos annos, & semper paulum erit ultrà.

Interim homini nihil tutum est, & quocunque protollit pedem, *Parca* sequitur. Sed inter alia mala hoc quoque habet stultitia proprium, semper incipit vivere, imò ne quidem incipit: optat vitam, ut differre queat. Quin & in ipso senio

——— secanda marmora
Locat sub ipsum funus, & sepulchri immemor struit domos.

Remisit hodie aliquantulum febris: sed interim ita dejecta, ut delicatula est, ut non ausus fuerit *Medicus* φλεβοτομίας experiri, ad morbi levamen. Quid multa? Corpusculum hoc, morbi spolium, ac temporis, indies collabitur, exarescit, deficit, ut convasare sua prope jubeat, & cogitare de discessu. Heri tam violentus erat, & acris accessus, ut à fati limine, crederet paucos pedes abesse, & verbis mihi interruptis, & titubante lingua singulatim valediceret. Quid dicam hæreo inter sacrum & saxum, *Dum cura ambigua, dum spes incerta*

certa futuri; ita heteroclyta est hæc febris, & anceps. Vix simplici ferendæ est, tam fragili corpusculo. Spem pono in mora. Si recrudescat, festinabo ad vos literas. Interim ego, & mea te salutamus, cum lectissima Cornelia tua & tuis ὡς τάχιστα, ægro stylo, & mœsto calamo. 15 Kal. April. M. DC. XXXII.

JACOBO CRUCIO
Filio, Pater, S. D.

Lugd. Batav.

HAud leve mihi gaudium, fili, imo exultatio fuit, in disputatione tua tam feliciter habita: sed quod tamen velut animi lumen, nebula aliqua mæroris obduxit, ex matris tuæ invaletudine. Spirat ea adhuc, animo validior, quàm corpore, & dum spirat spero.

Ἐλπίδες ἐν ζωοῖσιν, ἀνέλπιστοι δὲ θανόντες.

Atque ut illi qui à litore in altum provecti sunt, oculis, votisque terram requirunt: sic ego identidem è fluctibus diuturnioris hujus morbi, ad bonæ valetudinis portum aspiro. Clementior hæc aura *Veris*, inclementiam febris, si quid auguror, minuet: & servator ille DEUS avertet triste illud *avelli*, & vivere, etiam meo bono, & meorum (ita interpretor) indulgebit. *Theses* tuas soliditate, & methodo insignes vidi, specimina non pœnitenda profectus tui, in diviniori illa sapientia. In cujus adyta nemo penetrat, qui frigidè, qui superficiarè. *Sacra* hæc tractat. *Sed ut qui gemmas vel aurum quærunt, non summam terræ cutem leviter stringunt, sed in viscera ejus penetrant, & immergunt: sic qui veram mansuramque doctrinam, altius necessum est in scriptorum loca, & sensa sese immittant.* Facis, & quid in progressu de te sperem, qui sic incipis? quæ opera erunt, cum hæc rudimenta? Vides jam ipse, quid sit in studiis eam institisse viam, quæ compendio ducit ad metam.

A qua

A qua aberrare mihi videntur illi qui assidui involutandis libris, sine ordine, ac delectu movent se quidem, sed non promovent. Et ut peregrinantibus hoc evenire solet, ut multa hospitia habeant, nullas amicitias: sic illi multos libros, nullam scientiam. In sacro hoc studio non multa legenda, sed multum: non boni, sed optimi & inter optimos, illi qui omnium suffragio, primas tenent. Magnum illum Theologum *F. Junium* studiosum adhuc, binos tantum anni spacio libros lectitasse ferunt: *Biblia Hebræa*, & *Institutiones Calvini*, ex quorum indefessa lectione, tantum profecit quantum nemo sperare aut polliceri sibi audeat. Distrahit quippe varietas illa autorum, & nocet magis, quam docet. Est etiam hîc causa alia. Qui per multa vagantur, curiositatē magis pascunt, quàm animum, & seria ad lusum magis tractare videntur, quàm ad usum. Similes iis qui in convivio, omnia pene libant, nec tamen satiantur. quia in tanto ferculorum apparatu, propositum illis titillari solùm, & deliciarum novitate falli, non ali. Paucis, iisque solidis immorari decet, & velut innuttiri; ex quibus referas, quæ in ætatem eant, & in usum. Quod fecisse te video. Perge modo fili, & quo altius provectus in profundum hoc *Sapientiæ*; eò longius mihi protrude laudabiles tuos conatus, in patentem hunc campum: nec Theologorum solùm filios adi, & audi sed & PATRES. Fontes illi, hi rivuli. Hos tibi imitandos propone: & inprimis *Basilium* magnum, & *Gregorium*: quorum in altero facilitatem cum cura; in altero singularem gravitatem, & splendorem: in utroque eruditam pietatem admirari satis non possum. Ut nec *Theodoreti* lenitatem in dicendo, in interpretando sine ambitione ulla candorem, in errorum confutatione, planam & nervosam argumentorum copiam, antiquitatis cognitione instructam: *Tertulliani* eruditissimi scriptoris vim, ac lacertos; *Lactantii* diffusam, & cum solo Cicerone

conferendam eloquentiam: *Clementis Alexandrini*, patrum Græcorum doctissimi, subactam eruditionem: *Athanasii* in asserenda veritate constantiam: *Hieronymi* linguarum peritiam, & dexteritatem singularem interpretandi Scripturas: *Augustini* acumẽ in disputando, in scriptis passim sententias acres, penetrantes, & quod caput, salutares. *Chrysostomi* copiam, similitudines, figuras, & sermonis ornamenta, digressiones quovis melle dulciores: *Bernardi* acrimoniam ubique, & sententiarum argutam suavitatem, ac eruditam elegantiam. quas crebrò, & salubriter miscet, & unus in eo genere triumphat. Nævi aliqui fateor in iis, sed illius ævi sunt. tu illos judiciosè observa, & ex hoc campo messem lege studiis, & vitæ utilẽ. Unum addam, quod semper mihi in pretio; ut mores in concionibus formes potius, quàm mentem: vitam magis spectes, quàm sublimiorem doctrinam: & cælestis sapientiæ praxin, quàm theoriam. Ea sunt quę in re Pietatis me capiunt, trahunt, rapiunt: & tum maximè cum à spirante animo, & incenso veniunt, & qui sentire se ostendit, quæ dicit. Mihi crede, nihil æquè necessarium hoc ævo, in quo homines, ac mores non sunt qui solebant. De *Religione* hodie quis non loquitur, differit, disceptat, judicat? Sed pauci vita exprimunt, & actionum morumque severitate, doctrinæ quam profitentur, veritatem obsignant. Multi, magni sibi videntur Oratores, si ea dicant quæ ne decem quidem *Sibyllæ* intelligant, dum nimia curiositate, ἐ λεπτολογίᾳ minutissima rerum excutiunt, de vocula tanquam de vita certant, & umbram doctrinæ venantur: parum aut nihil solliciti de moribus aut conscientia: sine qua scientia omnis suspecta mihi, & despecta. Et cum omnia fecerint, misselli prætereunt ipsi sese. Reliqua sciunt, illud unum quod scitu necessarium, nesciunt, ut se sciant. Publica, vix usquam læta sunt;

— *vicina pericula surgunt,*

Undique, & impositi radiant cervicibus enses.

O Germaniæ statum, quam *Mars* magis nunc possidet, quam *Minerva!* ἢ πολιουᾶν ἄιλλας! quis eas siccis oculis videat, & non cum Jove illo Homerico αἱματοέσσας ψιάδας distillet, ita lacerari eam & discerpi? adeò ut alibi bella horrida, & cruenta fuisse, & transisse dixerim, hîc habitare. *Cæsarum* (ut undique nunciant) adventare audimus, collectis naufragii tabulis, & iræ minarumque plenum, magna moliri! Sed & magni aliquid magni isti Reges: Magni enim hinc inde apparatus, aperto fine in *Sueco,* occulto in *Gallo.* utinam in *Germania* una nunc *Helena* pro qua tanta bella pugnantur, explicandi! Deus donat, & mitiore oculo eam adspiciat. Nam hæc (liberè dico) diuturna esse non possunt;& reprimendæ illæ Aquilæ ac potentia longè latéque regnantium *Philipporum*, aut opprimunt, si humano more ratiocinari mihi fas. Sed de his satis. neque enim in consilia, ut actiones Principum temerè me immitto, aut penetro. Quod monui aliquando, & nunc facio; da studiis tuis auram, & cave animum iis ita immergas, ut non emergat interdum, & respiret inter Musarum curas & amores. Nimio enim labore,ingenium tanquam lima deteritur; moderato exercitio reficitur. continuis studiorum curis, corporis vires & animi enervantur, temperatis laboribus jucundissimè refocillantur. *Satietate cum omnibus in rebus, tum in literis nihil periculosius. Laxanda est igitur aliquoties illa literarū contentio. Intermiscendi lusus, sed liberales sed literis digni, & ab iis non nimis abhorrentes. Imò mediis ipsis studiis, perpetua quadam voluptas est intermiscenda,ut ludum potius discendi, quàm laborem existimemus. Nihil enim perdiu ferri potest, quod non agentem aliqua voluptate remoretur, & facilior currentibus, quàm repentibus lapsus.* Hac de causa Græci olim in usu habuerunt certamina Olympica, Pythia, Nemæa, Isthmia, Gym-

Gymnica, venationes, saltationes, nec non alia plurima; quibus quasi ludicris exercitiis, ad belli labores, juventutem acuebant, ac ne corporis vigorem labefactarent, habuerunt sua oblectamenta, musicam aut alia hujusmodi, quibus animus intento nimis studio fatigatus bellissimè reficeretur. Et ne puerorum ista putes, *Scipio* & *Lælius* gravissimi, & sapientissimi viri, conchas collegerunt, & umbilicos ad honestam animi diversionem: Augustus Cæsar talis, & nucibus, *Q. Scævola* pila lusit: *Socrates* arundinem ascendit: *Amasis* Ægypti rex morionem egit, & jocis liberius indulsit, multi nullum non diem, inter & otium, & curas diviserunt. Quid? in convivo si animus tibi in patinis, si manus; si fercula & convivæ placent, ea sis impudentia, ut contra decus honestatis, apposita nolis tolli? non facias. scis enim illa ad tempus tantum & usum aliquem, tua esse. Idem hic. Habent delicias suas Musæ, & doctrinæ bellaria, sed quæ sumi volunt, non absumi: gustari, non devorari. Flammis similes, quæ sicut paullulum à se remota illuminant; ita satis admota sibi, comburunt; & in iis haud rarò evenire solet, quod pueris saccharum avidius esitantibus, ut nausea, intento nimis obrepat & fastidium: *Nempe inamarescunt epulæ sine fine petitæ.* Temperanda hæc fames: calidius enim ad cibos imus, post abstinentiam. & ut Sol interdum per medias nubes se exerit: sic animi hilaritas, & recreatio in mediis studiorum curis. Quid quod pauca adeo, non omnia, homines scire nati sumus; nec omnibus datum, esse Aquilas, quæ sublimes cœli plagas petunt. satis sit, inter Struthiones, CRUCIOS censeri, aut marinos passeres, qui curriculo, ut ille ait, volant. O quàm omnia modica optima! & mihi semper id votum fuit, littus legere, non provehi in altum. Solitudinem quoque fuge melancholiæ pabulum, ne quasi à consortio humani

ni generis extorris censeare, & Timonæum aliquid sapere.

——— *Hominum è cœtibus*
Exire ineptum est, antequam è vita exeas.

Crates cum vidisset Adolescentem secretò ambulantem, interrogavit, *quid illuc solus faceret? Mecum*, inquit *loquor*. Cui Crates: *Cave* inquit, *& diligenter attende, ne cum homine malo loquaris*. Sentiebat quippe Vir sapiens, nihil periculosius homini esse, quàm sibi relinqui; nihil quoque ab ipsa humanitate, magis alienum. Soli enim homini istud adhæret, cum homine vivere, atque adeò, ut absque eo, nec vivat, qui ad societatem natus est, non solitudinem, non latebras. Summa: audi, & per Deum, sequere bonos & literatos, ut ex affatu talium aliquid tibi semper adhæreat. Fores animi si his aperis; eruditio inibit, aut sapientia, & animum assiduè formari senties, ad doctrinam, & virtutem: qui ut ager quotidiano ut sic dicam, vomere proscindendus, & obserendus est, ad meliorem illam frugem. quid enim eruditio, si absit pietas? Deum veneror ita sit, & te fili talem faciat, & servet. De matre si quæris, ægra ea adhuc, & in morbo, qui tamen abire videtur, sed lento, & plumbeo pede: abeat modò, non tenemus; & hæc spes nobis afflictis solarium aliquod adfert, ut nautis vel eminus conspecta *Pharus*. Delfis 4. Kal. April. M. DC. XXXII.

JOHANNI STANGERO
Conrectori Scholæ Delfensis, Collegæ amicissimo S. D.

POst magnas, variasque tempestates; in portum te jam delatum gaudeo, & gratulor. Quem inquies? rogas? E vita turbida, in tranquillam; è familiæ angustiis in amplum rei faciendæ, & virtutis tuæ exerendæ campum, felici conjugio, & publica Sparta. Rectè sanè, & commodè

modè cecidit, tibi & tuis. quos in arctum redegerant, *Patria* turbæ, ac dissidia. Ita nati, jactari interdum, & concuti; quid enim nisi fluctus hæc vita? Assiduè in metu, & in spe sumus, & ab omni unda calamitatum rapimur; quæ ventis modo inhorrescit, nunc placida tranquillitate ludit, & blanditur. Sed ut illis qui ex gravi, & ancipiti morbo convaluerunt, jucundior est & acrior sensus restitutæ valetudinis, quàm si nunquàm ægri fuissent: ita nemo melius felicitatem suam capit, nemo sincerius agnoscit, quàm quem duri, & dubii casus plurimum exercuerunt. In hoc munere si quæ molestiæ sunt, sustines eas magno animo, & vincis tum quod ejusmodi laborum gnarus, & vetus es, tum quod alia publicæ Scholæ facies, quàm privati laris, aut contubernii. In qua quidquid sudatur ad Rempublicam spectat, si institutio sit à fideli, & erudita manu. Utrumque tibi inesse censemus; & fidei satis, & eruditionis, ad illos tuos, & grandiores etiam formandos, ex voto tuo, & usu eorum qui disciplinæ tuæ submittuntur. Sic judico, & animus in te meus, etiam ad majora, animum tibi addit.

Sibi habeant sua regna Reges, sibi divitias divites: Alii alia re prosint Reipublicæ; hæc mea militia est; in qua quidquid donorum à magno illo Deo accepi, in publicum refundo, nec ullo genere officii impensius capior, quàm si cura, & industria nostra, juvare possim adolescentum impetus ad ea studia, quibus honos, & vera gloria comparatur. & quanquam canescente jam capite, amor hic usque adeò me habet, ut imperium hoc in teneram ætatem, & juvenilis prætextæ mores, longè præferam *Persarum* gazis,

——— nec isthæc
Otia, divitiis Arabum liberrima mutem.

Quis sapiens aliter judicavit? Multa sunt fateor, & magna Civitatum, & Rerumpublicarum columina; multa quibus stant, florent, vigent regna, populi

puli, gentes. Sed si rem recto judicii oculo æstimemus, quid sodes Respublicæ, quid civitates sine scholis? quid regna, sine litterario hoc regno? & nisi sint qui ad omnium virtutum exempla geniti, tanquam surculi succrescant, in arborum concidentium locum, aliquando depangendi? Has si tollas ex hominum medio, Cyclopicam necesse est oriri ἀταξίαν, rerumque omnium nefandam πανωλεθρίαν.

Hoc civitatum stat salus fundamine;
Ex hoc adulta Seminario virûm
Surgit propago, qui scientia graves
Olim capessant publica clavum rei.

Vt speculum, sic ingenium est: & ut argilla; ita Juventus, quam capit imaginem, reddit; & dum ętas hæc mollis, & quasi cerea, signa melioris doctrinæ, & monitorum facile admittit. Quare ut membra infantis statim ab ipsis natalibus fingenda sunt, ut recta adolescant, non distorta: ita etiam jam inde ab initio indoles ejus formanda est, principiisque ipsis invigilandum, à quibus tanquam fundamentis, universa educationis fabrica pendet. Utinam manus, ac directio semper accedat idonea, huic testulæ imbuendæ odore literarum, & primis Latinitatis tyrociniis! Sed in tetricis his, penè dixeram tricis, quanta plerunque pręceptorum mole onerari solent tenera ingenia? per quas ambages, & Mæandros, duci ad *Minervæ* sacra? quibus regularum, exceptionum, observationum labyrinthis involvi? Et dum in illis ediscendis desudant, quæ non magis illi intelligunt quam *Sibyllæ* folia, haud rarò fit ut institutionis anima destituti, nempe seria ac operosa inculcatione eorum, quæ ignorari nequeunt, cum multa didicerint, nihil tamen profecerint. Quin discipulos multi mori, & morosi magistelli, ut psittacos habent, quos χαῖρε suum docent, & ad dimensum, aliquot ordine paginas edicto prætorio recitare jubent, è rudimentis quæ non capiunt.

Satis

Satis esse rati, si verba teneant, non res, & memoriam colant, non mentem. Medicis similes qui parum docti & satis seduli, languidos multos officiosè necant. O pœdantismos, ô ineptias! digna vel detrimento famæ mulctari, vel aliqua censoriæ severitatis nota adspergi. Quid? hoccine est instituere, verborum inani, & importuno tinnitu, in prima studiorum infantia, lassare puerorum aures, & currentibus (ut utar Plautino verbo) remoram facere, dum animum ignorantiæ situ torpere patiuntur? Errant. Nullus enim ibi veræ doctrinæ succus, nulla solidè jacta Latinitatis fundamenta; quibus tanquam radicibus innitatur quidquid melioris doctrinæ posteà superstruitur. Ut quæ summo solo sparsa sunt semina, celerius se effundunt, sed fundi pinguedine destituta, concidunt illicò, & collabascunt: sic puerorum mentes superficiaria hac, & verbosa institutione delibutæ, multa spondent, pauca præstant. Herbulis quibusdam haut absimiles, quæ spicas imitatæ, inanibus aristis ante messem flavescunt. Quanto tu rectius, vir doctissime, qui veram instituendi rationem non in præceptorum mole, sed crebra & indefessa eorumdum inculcatione ponis, ut probè intellecta, & facilius discantur, & inhæreant profundius. Nam ut vascula angusti oris, affatim infusos latices respunt, sensim instillatos admittunt; sic puerorũ titubantia adhuc ingenia, discendi copia deprimuntur; & in ardore studiorum tepescunt. in paucis, si inculcentur serio, faciles præbent ad discendum animos, & tanquam ex tripode deprompta avidè arripiunt, inque usus suos quicquid fit, convertunt. Tum maximè, si se amari sentiant ab iis à quibus instituuntur. Et sentiunt, si severitatem docentis, blando imperio, & amica vi temperatam videant, & non nisi invitum ad pœnas compelli, pręsertim in adultiores. Peccant? melius est ut alterius culpã feras, quàm tuam prodas; magisque illorum vitia, quàm laudes dissimules,

les. In offenſis puerilibus, nemo prudens ſtatim immittet manum ferulæ. mora danda: ultro pœnitudo accedet, & ut in morbis, ſecura illa pharmaca ſunt quæ paulatim ſanguinem corrigunt: ſic illa in Scholis diſciplina, quæ molli fræno ferocientes, pedetentim reducit in officii gyrum. *Si cui eſt mens tam illiberalis, ut objurgatione non corrigatur, is etiam ad plagas, ut peſſima quæcunque mancipia durabitur.* Mihi crede, *amari, coli, diligi, majus imperio eſt,* & ſunt vitia quæ ſanantur efficacius tolerando quàm tollendo: ſunt quibus quies medetur, & blandiſſimè jubetur exemplis. Quid mollius ſtillicidio, & à tam molli elemento ſaxa exeduntur, & rupes. *Leniter qui ſæviunt, ſapiunt magis*, majorque ſemper ab amore, quam à metu, veneratio. Odi hortulanum qui à radice olera excindit; nihilque eſt, quod minus Præceptori conveniat, quàm ſoluto mentis repagulo, præceps in iram effuſio. quæ cum ſemel limitem exceſſit, modum poſtea non habet, inimica conſilio, & ſanæ rationi. ὡς γὰρ δι' ὁμίχλης τὰ σώματα, καὶ δι' ὀργῆς τὰ πράγματα μείζονα φαίνεται: *& flammæ vis acrior eſt, quo ex majore incendio emicuit.* Nihil contrà quod æquè eum deceat, quàm μακροθυμία, & ſuo loco indulta clementia; quàm ſeria ad virtutem hortamenta, acres ad honorem, & gloriam ſtimuli. Obſequia enim ut ſine præmio langueſcunt, ita cum ipſo vigent.

—— hoc qui nequit,
Fateatur ſe neſcire imperare diſcipulis.

Eſt enim inſita liberalibus ingeniis, gloriæ quædam cupiditas, amor laudis, & fuga vituperii, & flexiles ac ſequaces ſunt mentes *bonorum*, quamcunque in partem facili, & molli via ducuntur. Tunc videas lachrymis rigari genas, demitti in terram vultus, depelli ſocordiam, laborem intendi, quidquid admonitum eſt, memori mente retineri, & redire in viam officii. Hinc veneratio, & amor in præceptorem, tamquam in pa-

trem;

trem; hinc obsequia etiam ad nutum: quæ docentis tædia solantur, & levant, in pistrino hoc literario, & sudores quasi detergunt, in volutando hoc saxo.

Sed diffundor. ut finiam duo ad te adfero, *Benevolentiam* & *Amorem*: quorum illa frui te rogo, hoc uti. Vale cum tua, & tuis. E musæo nostro.

ANDREÆ COLVIO *V. Cl.* *S. D.*

Dordrechtum.

TUum est, Vir doctissime,

—— *ὅσσον μὲν ἐγὼ δύναμαι χερσίν τε ποσίν τε,*
Καὶ σθένει.

Idem de filio polliceri audeam, quem humanitas tua ita sibi devinxit, ut ingratissimus sit, nisi eam quibuscunq; officiis rependat; Mæcenati suo obsecundare paratus etiam ad nutum, & Vocantem sequi. Sed jussu Regentis, operam suam Riverio addixit, qui litteras Colvii scriptione, jam antevenerat. Parat se interim seriò, in festum Paschatis, ne vel nunc partibus suis deesse videatur, si Mattonii inopinato, ac præpropero ad castra discessu, forte spe tua decidas. Res apud nos lentæ fuerunt hac bruma, & cum anni tempore frigentes. Apparatus nunc calidi, & magni, terra marique. Consilia, Deus dirigat id rem Patriæ, & consignata monumentis historiarum, eximiis Posterorum laudibus celebrentur. Sunt qui iterum de maritimis *Flandriæ* suspicantur; nec hostis ipse in hoc motu (ut est ingenium sollicitudinis) immunis metu. Ita nunc multa struuntur, & aptantur quæ *Thetidi* magis congruant, quam *Vestæ*, lintres, liburna, phaseli, pontes, laboriosa nautarum cohors mari juxta & pugnæ parata,

—— *& quidquid hostem*
Bellatrix doctrina struit.

sed

ſed rimari hæc curioſius, deſino. Quorſum evadent, dicent aliquando dies, & jam (ut Homeri verbis utar)

——— θεῶν ἐν γούνασι κεῖται.

Suecus quid? magna quoque ſpirat, magna molitur, afflictæ Germaniæ vindex, contra mala & malos, in tenebris, turbiſque his temporum. *Minerva* ei adſit, & armata. Utroque enim nunc opus, & Prudentia, & Armis. Hoſtem habet nomine,& re formidabilem, fuſum quidem ante, in veteratore illo Tilio: ſed non planè confuſum; preſſum, & redactum ad anguſtias: ſed non oppreſſum. Vivit adhuc & ſpirat, minarumque plenus ſe recolligit, & vires cito & ſerio (ut fama eſt) exerendas. Sed cum felicia belli hujus Principis auſpicia intueor, & penè ad miraculum incrementa qui nominis ſui famam tot adoreis, tot victoriis inſignivit, magnam mihi ſpem faciunt, fore ut brevi civilia hæc bella ponant, & turbis æſtuantem Germaniam, fretus ope & auxilio divini Numinis componat, & in tuto collocet, non appendicem victoriarum ſuarum, ſed pretium. Nam publica, nunc fluere adverſa Auſtriacis,quis non videt? & qui jugulum aliorum petiêre, nunc vix à jugulo ſuo,juſtiſſimi hujus oppreſſæ Germaniæ vindicis, manum, & mucronem propellere, infelici auſpicio vergentis in deterius fortunæ? *Cæſarem* qui imperium Oceano, famam aſtris æquavit, in hoc Rege contemplari mihi videor, & cum magni illius Imperatoris fortuna, reviviſcere in eo militarem ejus fortitudinem, & prudentiam. Ex quo, exigua militum manu, Baltico *Rubicone* ſuperato, Aquilas ipſas,graculus involare ſuſtinuit: & vel in nubibus, id eſt in ipſo victoriarum curſu exultantes, laceſſere, & adoriri. Sed quàm diſpari ſcopo! Ille ambitione abreptus, honori ſuo litavit tantum, & magnitudini: hic Dei gloriæ. Ille Italiam novo, & inaudito ante imperio oppreſſit: hic oppreſſam Germa-

niam,liberat. Ille cauſam ſuam egit:hic Chriſti,& Eccleſiæ. Et quàm proſpero hactenus, & optato eventu, cœcus eſt qui non videt. O verè Regem! & quæ vidit ætas parem? Contemptus ille quidem primò, ſed qui in ipſo contemptu cruentum ſæpe dedit certamen. & ut anceps ſemper fortuna prælioram, fluxæ viciſſitudines rerum humanarum, ſuo jam experimento didicêre magni illi terrarum helluones,& regnorum Harpyiæ,quos non *Oriens* non*Occidens* ſatiaverit,victoriam cœlo delabi, nec in equis aut curribus conſiſtere,ſed in favore Numinis, qui plerumque adſpirat cauſæ meliori. Nihil quoque tam validum eſſe,cui non ſit periculum ab invalido: nec ullos facilius opprimi, quàm qui nihil timent. Quia frequentiſſimum initium calami:atis eſt ſecuritas, etiam in potentiſſimis. *πολλάκις γὰρ γίγνεται ὥστε τοὺς μείζω δύναμιν ἔχοντας, ὑπὸ τῶν ἀσθενεστέρων κρατηθῆναι.* Quid quod ſemper vigilat divinus ille oculus, & cum nictare eum credis, connivet. Triumphant? cladibus omnia pluſquam Cannenſibus, & funeribus inceſtant? lanieans exercent? calamitatum quaſi confluxus videtur in hunc vel illum populum, ut amnium omnium,in Oceanum? Videt iſta *Deus*, & ridet,& quos ad tempus immiſſis crudelitatis habenis impune patitur laſcivire, reprimit tandem, & ad duriorem aliquem caſum reſervat; rebuſque jam pene conclamatis ἀπὸ μηχανῆς clementer in ipſo deliquii puncto, ſuccurrit, objicitque non ſperata. imò nec prius (annales ſacros, & profanos conſule) tales advocat *Æſculapios*, quàm res ad extremum ſit deducta diſcrimen. Interim quis, *tragœdiam ſi ſpectet, indignetur, ſi Atreus ille, aut Thieſtes in primo alterove actu ſublimes per ſcenam, & elati pauliſper incedant? regnent, minentur, imperent. Scena hæc mox ſanguine diffluet, & volventur in ea purpura, aureaque veſtes.* Alta fulminibus obnoxia ſunt,nec ulla in re plus aut luſit fortuna,aut ſævîit, quàm in ſummis. Quid etiam!
Impro-

——— *Improba nunquam*
Spes lætata diu est. ———

& qui cædes oculis haurire aſſueverunt, avidéque contemplari ſub gladio militum, aut carnificum, tremulas innocentium cervices, ſentiunt & illi tandem quid ſit θεομαχεῖν καὶ πρὸς κέντρα λακτίζειν, habentque ſceptra limites ſuos, quò cum venerunt, ſiſtunt, retroëunt, ruunt. Ex omnium ſeculorum, ætatum, gentium victoribus, quam pauci non funeſtarunt tandem triumphos infelici ſuo ſanguine, exilio, vinculis, veneno? intuere primos orbe toto, Alexandrum Macedonem, Pyrrhum, Annibalem, Pompejum, Cæſarem, Marium, & intuere exitum, non quantum gloriæ, infelicitatis, tantum? Tu magne Germaniæ vindex, & nutantis Imperii reſtaurator fortiſſime,

——— *ex quo tot millia vitam,*
Fortunamque trahunt,

arma tua longius, longiuſque protrude in afflictorum tutelam, & oppreſſæ libertatis vindicias, Juva, juva inquam, & inſtabilitatis rerum humanarum memor, vicinorum calamitates, funera, excidia, clades, ſubleva, & ſolare, non leſſu, aut verbis, ſed manu, & armis; optimæque mentis, & cauſæ conſcientia nixus, non ante galeam pone, aut ſagum, quàm fractis intolerandæ illius tyrannidis repagulis, & libertatis tot tantiſque populis ſub duro illo imperii jugo, fatiſcentibus. Quo reſtituta tandem maxima illa terrarum, vigeat iterum & floreat, antiqua Muſarum ſedes, & ingeniorum fœcunda mater.

Hoc precor, hunc illum nobis Aurora nitentem
Luciferum roſeis candida portet equis:

hocque intimum meum eſt votum. meum? imò bonorum omnium: neque enim quiſquam eſt tam inhumanus humanarum rerum arbiter, qui magni Principis illius armis (qui virtute bellica, & rebus armata manu geſtis nulli veterum heroum ſecundus eſt) in tam juſta, tam pia cauſa

non assentiat, acclamet, applaudat. Ut regrediar unde abieram, si usus mei, tibi aut tuis, significatum velim, impetrabis, quod cedere te quidem cupio : & magis experiri. Ego quid? Negotium illud de filio, in Synodo vestra (nosti momenta temporum,) fidei tuæ, ac prudentiæ committo. Suffragium enim tuum hic plurimum posse non nescio. Si fiat, penes te perfecti operis laus, penes me & ipsum beneficii accepti gratia, in æternum manebit. Vale, Vir Clarissime, cum tua cara, & caris, quos saluto, *Crucium, Focanum, Somerium.* Dum hæc scribo nescio qui tristis rumor nobis ad aures accidit, in Hispania mirificos fieri apparatus, classem numerosam in nos instrui. Mallem in *Barbaros*, ne mentiar, aut *Mauritanos* : nisi tamen, (quod voveo,) fastu suo navali, ludibrium debent, magno illi *Rectori Amphitrites*. Fac, fac ô Deus, da pondus huic voto ; &

——— Scelestum vergat in caput scelus,
Suisque pereat artibus :
A stirpe casa, donec impietas simul
Eliminetur, & impius.

Delfis. postridie Kal. April. M DC XXXII. De valetudine mea si quæris, non satis ea nunc ex voto. De hujus corpusculi vigore quotidie aliquid decerpit cum ætas, tum studiorum semper increscens labor : sed multò maximè tædium ex pertinaci conjugis ἀνορωσία. Utinam aliquando meliora Deus! Interea firmitudinem animi illi adprecor, & mihi.

ISAACO

ISAACO BEECMANNO
Rectori Scholæ Dordracenæ
S. D.

Dordrechtum.

HAbet hoc virtus, ut ipsa sibi pretium sit, & vel sine proxeneta amicitias conciliet. In te video, V.Cl. quem tacito quodam affectu colo & amo, ob insignes animi dotes, virtutem & doctrinam. Quorum alterum, gratum te reddit Bonis, alterum Reipublicæ, cui strenuè litas in litteraria tua palæstra. Tum dico, quia ejus tibi commissa est incolumitas. In qua quo digniorem sustines provinciam, eò graviores tibi ex ea curæ, & labores in regenda juventute nimium hodie petulca, & formandis ingeniis natura barbaris & incultis. Sed quanquam efficax res est natura, vincit tamen hanc efficacior institutio, & plus à Rectoris vigili cura, quam à materno utero, ubereque, puer hauriet; certiora etiam & quæ ætatem ferant, altiusque in animum descendant. *Themistocles* summus ille Athenis vir, quem nulla posteritas silebit, nulla unquam oblitterabit oblivio, mirantibus aliis, in adolescente quodam qui feroci pravoque ingenio videbatur, mutatos esse mores, dicebat asperos, & indomitos pecoris generosi pullos exuere feritatem, optimosque evadere, si quis illis disciplinam,& maturam institutionem adhibuerit: maturam dico, quia intempestiva, ne hilum proficit. Quid? nulla tam effera est,nulla tam immanis bellua,quæ non mansuescat cura, & industria domitoris: & ullum erit hominis ingenium tam agreste, tam deploratum, quod diligenti non mitescat institutione, & artibus homine libero dignis? Sed tractanda est cera dum mollissima. Virga si curva sit, flectenda est in eam formam, quam ei perpetuam esse velis dum tenera adhuc,& flexilis: Alioqui frangas ci-

tius, quàm corrigas, quæ in pravum induruerunt. *Antisthenes* cum filium cujusdam suscepisset erudiendum, rogatus à parente, quibus rebus opus esset, *libro* inquit *novo, novo stylo, nova tabella.* Rudem nimirum, & vacuum animum requirebat Philosophus. Nam ut ceræ quidlibet imprimas, tabulæ rasæ quidvis inscribas; exaratæ parum, aut nihil: Sic etiam animo. In quo excolendo tanto magis est desudandum, quanto nobilissimum rerum homo, cætera quæ condidit Deus animantia, longè antecellit. Mirata olim est Antiquitas magnos illos εἰκονοπλάστας, *Polycletum* qui ære duxit Alexandrum, *Apellem* qui penicillo, *Lysippum* qui cœlo. Sed hominem qui fingunt, & formant, magnam nempe magni illius Dei imaginem, majori mihi & laude, & admiratione digni videntur, quàm qui humanas imagines, artis suæ scalpro, aut penicillo, adumbrant; aut quicquid pretio, aut opere admirandum. Illi quippe tantum externa fingunt, hi interna: illi corpus, hi animam. Cujus tanta est præstantia ut hominem animal admirandum, à Sapientibus Ægyptiorum, appellatum fuisse, memoriæ proditum sit; à Mercurio illo termaximo, Naturę miraculum; à Pythagora μέτρον ἁπάντων, à Platone sapientum Principe θαῦμα θαυμάτων; à Theophrasto αἰτίμιον παράδειγμα, & proximū à Deo animal; à Tullio divinum, à Plinio Mundi Epitomen, & naturæ delicias; ab omnibus μικρόκοσμον, & compendium universi. Sed quemadmodum odorem illum, quo semel est imbuta testa recens, diutulè conservat, nihilque adeò est in proclivi, quàm prima ætatis incunabula depravari, nisi pietatis & eruditionis στοιχεῖα cum ipso velut lacte hauriantur, danda equidem opera est, ut mox à primis annis, crudis puerorum mentibus virtutum & doctrinæ semina instillentur, quę paulatim ætate, & usu rerum pullulent ac maturescant, & semel infixa in omnem usque vitam inhæreant. Scilicet tum sincerus adhuc

huc

huc & integer eſt animus,& in omnem facile habitum ſequax. Ab his mens lumen accipit, haud ſecus ac viſus à circumfuſo aëre. Hinc interrogatus quidam, quid ſibi conferret eruditio? quid diſciplina? reſpondit; ne in Theatro lapis,lapidi inſideam. Sapienter mehercule. Nam ut præclarè Comicus:

Ὁ γραμμάτων ἄπειρος οὐ βλέπει βλέπων.

Contrà

Διπλῶς ὁρῶσιν οἱ μαθόντες γράμματα.

Viderunt hoc olim principes in litteris Viri, *Plato*, *Plutarchus*, *Xenophon*: ideo nulli rei majorem impendi voluerunt operam, quàm puerorum inſtitutioni, in qua publicæ felicitatis apicem ponendum cenſuit Antiquitas. Quid? an non arbores ſi negligantur in gyros eunt, & curvamina? Ager ſi cultura deſit nonne mox carduis,& tribulis inhorreſcit? At equus natura ſternax & intractabilis, admiſſo ſemel frœno nonne tolutim incedit, & vel ad nutum ſeſſoris paret, & virgæ umbram? Adeò à teneris aſſueſcere multum eſt, naturamque rebellem recta educatione, velut rationis frœno compeſci. Cujus rei cum traderet documentum Lycurgus Lacedæmoniis, duos catulos iiſdem canibus prognatos in concionem produxit. Alterum foco & pulmentis, alterum indagine, & venatione aſſuetum: quorum hic in leporem inſiliit; ille in ollam. Ne mirare. Nam & arbuſta ipſa & ſtirpes, ut cultura corriguntur: ſic neglecta vel emoriuntur,vel in viliſſimas plantas degenerant.Sunt autem humana ingenia propemodum uti frutices, ac virgulta, quæ ſi commodè tractes, facilè ut ait Poëta,

Exuerint ſilveſtrem animum, cultuque frequenti
In quaſcumque voces ARTES *haud tarda ſequentur;*
Quippe ſolo natura ſubeſt.

Sed ut à teneris unguiculis feliciter inſtituatur puer, ex Quintiliani conſilio quærendi imprimis

præceptores eruditi, incorrupti, graves, quibus & ætas conciliet reverentiam, & doctrina autoritatem, & morum comitas benevolentiam, & amorem: ne instituentium acerbitate offensus tenellus animus prius incipiat virtutem odisse, quàm nosse. Fuit hęc magni illius *Philippi* cura, qui nato, sibi Alexandro, non tam ob nativitatem filii lætari se testatus est, quàm quod Aristotelem filio suo dispexisset, quem ex multis unum, teneræ huic ætati formandæ idoneum judicabat. Ad eruditionem accedat pietas, & morum civilis honestas, accedat *μακροθυμία*, prudentia, severitas æquitate condita: adsit quoque in obeundo hoc munere, diligentia & *φιλοπονία*, in docendo aperta brevitas, & ordo facilis, quæ compendiaria via ducant ad metam. Sed & in discernendis puerorum ingeniis solertes erunt, & circumspecti. Nam est in hoc incredibilis quædam varietas, nec pauciores animorum penè, quam corporum formæ, & nisi seriam exactamque ejus varietatis habuerint rationem, parum feliciter cessura est institutio. Imago paganæ sapientiæ *Plato*, ingenuum pudorem, tanquam colorem virtutis, in adolescentibus probâsse fertur. *Socrates* ex sermone, de indole judicabat: hinc ad puerum conversus; *loquere*, inquit, *ut te videam* Apollonius, cujus in Oratore suo meminit Cicero, in explorandis puerorum ingeniis, & admittendis discipulis adeò dicitur fuisse sagax, & oculatus, ut quemcunq; crederet non futurũ Oratorem, eum illicò dimitteret, aut ad eam artem cui maximè idoneum censebat, adhortaretur. Reluctante enim natura, omnis irritus labor, & frustra disciplinam iis adhibeas, quos indociles adeò natura genuit, ut ex petra aut quercu exsculpti esse videantur. Sunt quidam nisi disciplinæ frœno cohibiti in modestię gyrum compellantur, admodum naturâ audaculi, & petulantiæ tribuni; & quia pravò & sinistro ingenio nati, non dubitant deprehensi correpere in latebras subiti men-

mendacii. quidam contrà adeò meticulosi, & ad obsequium nati, ut verbulo, aut nutu oculi, contineantur in officio. Alii rursus ferrea fronte, & obfirmato animo, imperia quęvis, & pœnas despicati, aut nullos juxta se ferunt, ut refractarii illi equi, quos unum equile non capit, aut ad verbera, asinorum instar occallescunt. Alii vel minima increpatiuncula, aut comminatione, fremunt, horrent, trepidant. Sunt quos aspera quævis & dura ad officium compellunt: sunt quos laudes. Sunt qui audita semel facilè capiant; sed ut aqua cribro infusa, celerrimè effluit; sic animis eorum, quæ audiverunt. Rursus invenias qui operosè sua discunt, sed percepta semel nunquam animis eorum, aut memoria exolescunt. Quorum ingenia *Cleanthes* tabulis æneis, & vasis angusti oris, appositè mehercule, comparare solebat. *Pindarus* ingenii promptitudinem, Aquilæ, quæ prædam etiam longè remotam mira pernicitate prævertit, visuque ita pollet, ut abditissima quæque perspiciat. In tanta ingeniorum diversitate non una ineunda est instituendi ratio, non una tenenda via. *Recta* enim *ingenia debilitari*, ait Plinius, *verecundia & quidquid in iis ingenuæ est indolis, comminui trepidatione degeneri*; *perversa* quæ obstinatum in nequitiæ proposito, pectus gerunt, *confirmari audacia*. Præcocia autem, ad tempus impetu quodam ferri, sed torpere in medio cursu, & nisi prudenter habeantur, raro metam attingere studiorum. docet experientia. Tarda quid? erigi necesse est, atque excitari laudum, atque admonitionum palpo, ut obsequii viam teneant & suadere potius honesta, quàm cogere videaris. Nam ut fluvii quidam qui erepti oculis, & sub terram reconditi, feruntur nihilominus ad suum mare: sic tarda haud raro, & latentia ingenia ad studiorum suorum finem. Ignava? pudore suffundi, & tanquā fucos, aliorum diligentia, ad labores compelli. Dura & aspera? Severioris disciplinæ cuneo, tanquam

duriores nodos retundi, & petulanter lascivientes redigi in circum, & gyrum rationis. Nisi fiat, licentia pariet audaciam, audacia disciplinæ contemptum. Ira tamen absit, cum qua nihil recte, nihil moderatè, nihil consideratè potest. Imo illud ipsum quod acerbitatis habet pœna, significandum est, ipsius causa, qui vapulat, susceptum esse. Hoc qui nequit, fateatur se nescire imperare juventuti, & disciplinæ sceptrum moderari, in litteratio hoc regno. Ut enim in Cithara si vel una fides discrepat, concentus perit, & harmonia: sic *Institutio*, si quid horum delinquat. Sed quæri hic solet à nonnullis, meliusne domi, an in Scholis erudiantur pueri? Sententiam meam si exposcis, Vir clarissime, dicam quod sentio. Publicam ego scholarum freqentiam privatis longè parietibus antepono: duabus potissimum de causis. Prima quod major hic proficiendi occasio: dum enim distribuuntur in classes pueri, & mutua contentione, ad certamina, & virtutum præmia incitatur flos & soboles ingenuæ juventutis, tenella, & prętextata adhuc indoles, mirum quid æmulatio illa possit, in liberalibus ingeniis, & quantos tacita quadam vi & via animis generosis addat stimulos, enitēdi ad altiora. Audiunt quippe multa quotidie probari, multa corrigi: prodest alicujus objurgata desidia, prodest laudata industria, excitatur laudata æmulatio, quæ nisi inter plures esse non potest. Turpe ducet cedere pari, pulchrum superâsse majores. Accedunt omnia hæc animos puerorum, & licet ipsa vitium sit ambitio, frequenter tamen virtutum occasio est. Quemadmodum enim nobiles equi plausu cervicis, blandisque magistrorum vocibus mirificè delectari solent: sic nata ad laudem ingenia, molli hoc palpo. Altera quod in magno Scholæ confluxu, hominibus paulatim assuescant, parrhesiam sibi concilient, & loquendi libertatem, ac innatam ferè melioribus ingeniis δυζωπίαν frontisque mollitiem, quæ multorum profe-

profectus silentio premit egregie corrigant, & balbutientis naturæ ruditatem; ac si verba forte facienda in magna auditorum corona, in publicum prodire nulli dubitent, dum umbratici illi, verecundi nimis latebras quærunt, & infantis sui pudoris perfugia. Quo fit ut etiam pueri maneant, post ætatem, qui in ætatula hac pueri esse assueverunt. Sed regerentem audio, frequentiam hanc Scholæ in hac temporum colluvie, non carere contagio. *Adfert enim seorsim quisque* pessimo more, & pernicioso exemplo. *suas culpas, quas mixti vulgant, & alii aliis rubiginem suam affricant; Et ut flumina per se dulcia, cum in mare venerint salescunt: sic pueri haud mali, si in malorum venerint consortia, tactu inquinantur, & mixtione.* Ita profecto est. Sed quasi hæc domi non sint, quæ in Scholis timentur, vel in ipso pædagogo, vel in discipulo. Ille si malus est, domi proclivior ad malum quàm foris est educatio; quia quod institutio dedit, morum contages eripit; & potentius in animum, influunt exempla, quàm præcepta. Hic si semina nequitiæ habeat, licentius ea pullulant & succrescunt, quia major indulgentia privati Laris, quàm publicæ Scholæ, ubi disciplina strictior, & in omnes indifferens. Haud manum verterit, si verbis increpetur, atque ita sensim erectis in audaciam cristis, oblitusque pudoris omnis & verecundiæ, in suam præceps perniciem ruit. quia nullus hic aut certè non tam magnus est metus, quo possit insolentia retundi: cumque à disciplinæ contemptu conscientia semel occalluit, sui quasi juris, fas putat, quidquid impunitum est: & corroboratum vetustate malum, semperque gliscens in pejus, remedia non admittit. At quis sani pectoris, illud in publicis gymnasiis reformidet? quis ullam pœdotriben ita dejectam vidit, ut vitia in ea dominentur, virtus exulet? Perperam certè, princeps ille ingenii, & doctrinæ Plato Academiam erexisset, Aristoteles Peripatum, Zeno Stoam,

am, temporum canitie, atque ipsa antiquitate venerabiles, nisi publicam illam institutionem juventuti perutilē esse judicâssent. Ne quid hic referam de Cynosargi, & Prytanæo Atheniensium, de Corinthiorum Craneo, de Schola Byzantina in Græcia, Antiochena, & Laodicæa in Asia, de Carthaginensi in Africa, de Bononiensi in Hetruria à Theodosio Juniore instituta; de Patavina & Pisarum in Italia; de Salamantica in Hispania in qua studiosorum VII. millia aliquando fuisse, uno eodemque tempore, testantur historiæ aliisq; innumeris, à maximis etiam viris, in Reipublicæ usum & decus erectis. In Ægypto olim *Sais* & *Heliopolis* fuêre, & artium ibi doctores, *Sacerdotes*. Homerus eo discendi causa, Solon, Thales, Plato, alii iverunt: & sacræ literæ palàm: *Mosen institutum in omni disciplina Ægyptiorum*. Dicam quod sentio: nusquam ingeniorum felicior proventus; nusquā doctrinæ uberior seges. Et ex hoc quasi seminario deliguntur, qui olim urbes, provincias, regna administrent. Demus privatam instituendi rationē, suas quoq; habere utilitates, sua commoda (quod haud eo inficias) quis tamen adeo vecors, ut inde credat scholarum compendio, quicquam detractum, aut imminutum, quas ipsa Antiquitas olim in pretio habuit, & nunc florentissimas quasque Respublicas nomine suo cohonestant, nomenque pariunt, & famam iis qui ex publico, & illustri Lycæo prodiêre? Unus *Tigranes* à Philosopho quodam egregiè feliciterque fuit institutus; unus *Dion* à Platone privatim, Solus *Augustus* ab Apollodoro; solus optimus Principum, *Trajanus* à Plutarcho; solus *Scipio* à Panætio. At contrà infeliciter à Seneca, *Nero*; à Theodoro Sophista, *Tiberius*; ab Onesicrate *Commodus*; à Fabio, *Domitianus*; à Maximo, *Julianus*; ab eodem Platone *Dionysius* tyrannus. Quotus etiam quisque est, qui sic instituatur ut à Scauro, *Antoninus*; à Lyside, *Epaminondas*; à Lactantio *Constantinus*? Sed & Principes

ipsos,

ipſos, ſcholas publicas frequentâſſe legitur. Exempla vis adducam ? Multa ſunt. ſed illuſtre eſt Julii Cæſaris, qui cum poſt Pompeji necem in Ægyptum veniſſet τὴν πόλιν Ἀλεξάνδρειαν περιιών, ait Appianus, τοὺς καλοὺς ἐθαύμαζε, καὶ τῶν φιλοσόφων μετὰ τοῦ πλήθους ἑστὼς ἠκροᾶτο, in publicis auditoriis & gymnaſiis. Pompejus cum ex Aſia reverſus, omnes bonarum artium profeſſores audiviſſet, ſingulis auri talentum obtulit, & Poſidonium Philoſophum graviter in morbo cubantem, inviſiſſe, teſtatur Cicero, & faſces Imperii litteris ſubmiſiſſe, cui ſe Oriens Occidenſq; ſubmiſerat. Tiberius Rhodi ſalubritate delectatus, circa ſcholas tam fuit aſſiduus, ut illi hoc à pleriſque vitio verteretur. Claudius itidem Cæſar, inopinatus ſæpe recitantibus interveniebat. Idem videre eſt in Arragonum, & Siciliæ rege Alphonſo, artium ingeniorumque amantiſſimo, teſte Panormitano. Qua alia de cauſa quàm quod SCHOLAS doctrinæ, & virtutum officinas eſſe judicârunt, Muſarum domos, ſedes honoris, bonæ mentis palæſtras, & feracia artium ac diſciplinarum ſeminaria. ubi non corpus formatur, ſed animus, & vacua mentis humanæ tabula, caſtis purioris ſapientiæ monitis imbuitur. queis adverſus *Chimaras*, & *Circes* pocula præmunita, eas doceatur artes, *quæ adoleſcentiam* (Tullii verba pono) *agunt, ſenectutem oblectant, ſecundas res ornant, adverſis perfugium ac ſolatium præbent, delectant domi, non impediunt foris, pernoctant nobiſcum, peregrinantur.* Sed quo tandem delabor ? Scribere ſolum mihi propoſitũ, non philoſophari; & ſcripſiſſem jam diu, niſi me è tranſverſo obortæ ſæpius occupationes, tenuiſſent. Occupationes dico litterariæ. Nam è publicis & civilibus illis, mihi feriæ, & ſemper erunt; nec iſtæc ambitiuncula nos habet. Jam tandem in otio primo, meæ ad te litteræ, tu illas vide, lege, & in iis animum planè planè tuum : & quod notitia adhuc, aut in occulto amor fuit, age ſit amicitia;

tia: quam ego tecum ſanctè coëo, & hac ſcriptione paciſcor. Vale, vir doctiſſime, & me tuum cenſe. Beverovicio & Focano, ex penitiſſimo pectore ſalutem, & officium à me defer: quos animi brachiis amplector, & qui reverà

—— Troica digni
Secula, & Euboici tranſſcendere pulveris annos.

Delfis prid. Id. April. M. DC. XXXII.

GULIELMO NIEUWENHUYSIO
Medicinæ doctori, & Rectori Scholæ Harlemenſis S. D.

Harlemum.

SI negem in animo meo, partem te habere, mentiar: nominis tui fama inſeruit, ſed magis honeſti ſtudium, & eruditio. O caput, ô finem *Sapientiæ* hæc meditari, ad hæc eniti! & viam habere in animo, in oculis, quæ ad eam ducit. Facis hoc, Vir clariſſ. qui cum linguarum artiumque liberalium inſtructu, ita junxiſti ſtudia humanitatis, & gloriam eruditionis, ut hanc nullum (quod fere ſolet) ſupercilium comitetur, totuſque es in hac cura, ut non doctus ſolum audias, ſed bonus; & utroque *Spartam* tuam cohoneſtes, dirigaſque ad ſupremam illam legem publicæ utilitatis.

De me, οὐδὲν ἀλαζονευόμενος dicam, non aliam ego quoque inſiſto viam, & habemus quæ nos eo impellit, alta & divina illa pars: quam ſi colimus, quod homine dignum eſt, facimus & meliore illa origine noſtri. *Ut enim radii ſolis per terram ſparſi, à cœlo, & in cœlo tamen ſunt: ſic noſter animus.* Miſera & ambitioſa vita eſt, quæ finem tantum habet ſcire aut ſciri. Amo virtutem, & ejus ſtudium. Alia mihi crede fumi, quiſquiliæ, bullatæ nugæ, & quæ vulgus miratur bona, quæque ædificant, arant, navigant homines, quorum cauſa currunt, æſtuant, ſudant, ambulatoria ſunt, & ut cum poëta loquar,

—— momen-

——— *momento labiiis horæ.*
Transmutant dominos.

Illa ſola unus Sapientum theſaurus eſt, & puriſſima vitæ gemma, quæ viros facit, unde etiam nomen ſortita. Quam qui deſpectum eunt in ſtudiorum curſu, mangonibus mihi ſimiles videntur, qui obſoleto, & vili panno fucum novitatis inducunt, & vel leviter interpolata curioſus oſtentant. Quid enim ſcientia noſtra, & eruditio ſine tinctura *Virtutis*? liberè dicam umbra tantum imo nihil. Fulcrum enim illa omnis literaturæ, & diſciplinarum vinculum, quæ labuntur aut diffluunt, niſi ea nixæ, & nexæ. Imbui hac inprimis Juventutem vel ab ipſis incunabulis, conſilium meum ſemper eſt, & votum in publico hoc ævi contagio. quo nemo non teneræ huic ætatulæ vel voce, vel exemplo, vitium commendat, aut imprimit, aut neſcientibus allinit & incautis. Κακίας γὰρ ῥᾷον μεταλαβεῖν ἢ ἀρετῆς μεταδοῦναι ἐπεὶ καὶ νόσου μεταχεῖν μᾶλλον, ἢ ὑγίειαν χαρίζεσθαι. Fœcundiora quoque bonis, mala ſunt: nec quidquam facilius, quàm boni fruticis ſemina, zizaniis opprimi; nempe ad deteriora omnes naturâ labiles ſumus, & *non pronum tantum* (ut ait Seneca) *iter eſt ad vitia, ſed præceps:* difficilis contrà, & ardua ad virtutem via *nec alia ad eam nitentibus via eſt, quàm contra aquam remigantibus.* At *ubi ſemel deerratum eſt, in præceps ruitur, &* in tanta colluvie malorum, per tot bonæ mentis impedimenta, *inclinatis ſemel in vitium animis, nulla ruina deformis eſt*, & vix eſt ut eluctari quis poſſit ad ullam frugem. Sed hæc ad te, quid opus eſt! cui unum fere hoc opus, & labor, ut juventus à diſciplina tua, non doctior ſolum abeat, ſed melior. Præclarè mehercule, & ſapienter! Hæc enim duo indiſſolubili quodam nexu complicata ſint, nec ullum in recta inſtitutione diſſidium patiuntur. Quam enim eruditionem mihi dixeris, quæ virtutis ſtudio immunis ſit? quæ fortius loquitur, quam agit? quę

in

in ſolo queſtus aut laudis aucupio tota occupatur? à qua modeſtia omnis, temperantia, candor, humanitas exulant? ubi ventoſa omnia, & ad pompam? Sed nec hic pedem figis. Utriſque enim curis ut capax tua mens eſt,ſeriò incumbis,nec ſatis eſſe putas virtutem teneris inſtillâſſe animis, niſi & pari induſtria purioris literaturæ ſucco imbuas juventutem, & doctrinæ decus, tanquam faſtigium, & culmen ſurgenti ædificio imponas: Latinitatis præceptis rectè traditis, conjungendo Græcarum quoque literarum cognitionem. Quarum altera, ut ſine altera, claudicat;ita ſi jungantur, non artium ſolùm ex iis ſemina hauriuntur, ſed in rebus ipſis ſublimioribus evocandis,una in alterius opem egregiè conſpirat. Viderunt hoc,ævo patrum, in Italia Beroaldi,Barbari,Mureti,Politiani;in Gallia Turnebi,Lambini,Budæi;in Germania Eraſmi,Sturmii,Grynæi,Camerarii aliique innumeri: Adde quod Græca, ut nullo dictionis exoticæ fuco inquinata eſt; ita erudita eſt admodum & locuples, & multa de natura rerum, de moribus,de Philoſophia, de legibus,de medicina, de pietate, Græcis literis ſunt conſignata.quæ ex ipſis fontibus & facilius hauriuntur, & purius. Quid quod, quemadmodũ Latina, alias copia ſua atque elegantia ditat: ſic Græca, (linguæ enim ut auri divitiæ quædam ſunt) tam Latinam ipſam, tum alias quoq; auget, & adornat, liquidumque rerum ſenſum facundè, & facundè repræſentat. Quæ enim vis illi, & quæ dictio? quantum elegãtię habet?quantum nervorum,& ſanguinis,quantum etiam inſerit? Me certè jejunum nunquam dimitttit, nunquam Gratiarum, & lepôrum expertem.Vidit hoc Cato qui Philoſophiæ cauſa,ſenex Gręcam ſcire voluit.Vidit & eloquentię illud miraculum *Cicero*,qui licet proprietatem Romanę linguæ, ſimul cum lacte materno, puriſſimo ſeculo, ex ipſo Latinitatis penu hauſerit, aliunde tamen divinum illum ſuum ſermonem, majoribus incogni-

incognitum, posteris omnibus tam admirabilem, deprompsit, & alia longè quam Latina exercitatione & auxit, & aluit. Ille enim quo inter alios excelluit, sermo, non in Italia natus, sed è Græcorum subactiore disciplina, in Italiam traductus, fecit ut sola Ciceronis oratio, præ reliquis omnibus Romanis, qui illi, ætate aut superiores, aut suppares fuêre, sub Regibus, Decemviris, Principibus, non colore solum nativo purè tincta, sed Atticarum Venerum succo plenè imbuta, & Græcorum eruditione corroborata, tantum emineret inter summos illius temporis Oratores,

——— *quantum lenta solent inter viburna cupressi.*

Quis enim sententiis illo aut acutior, aut crebrior? quis verbis aut ornatior, aut elegantior? Insigni omnibus qui Scholis præficiuntur, documento, ne committant aut nimia facilitate, aut incuria, ut Græci illi Sapientiæ fontes, unquam in desuetudinem veniant, aut despectum apud illos quorum maxime interest his Musis Græcanicis instrui. Nam si ipsa Latinitas florentissima sua ætate, in ipso puræ id est Romanæ locutionis centro *Roma*, domicilio imperii, in ipso Cicerone, omnium suffragiis uberrimo, & inexhausto facundiæ fonte, ad summam perfectionis ἀκμὴν sine Græca lingua non assurrexit, quæ illa sodes dementia est, in sola Latina quærere, quod Cicero ipse, qui victurus quamdiu ulla nominis Romani extabit memoria, absque Græca non invênit? cur temerè quis speret consequi quod ille non potuit? cur imprudenter contendat eam inire viam, quam ipse insistere noluit? cur ejus consilium detrectet, quem solum, aut potissimum in ea parte, & arte, tanquam summum ducem, sequendū esse nemo non statuit? Nisi forsan Cicero ipse judicio quidem pollens, aliis tamen & inutilis consilio, & ineptus exemplo, planè esse videatur. Quas igitur *Cicero* linguas sibi reipsa utiliter, aliis exemplo, prudentissimè conjunxit, & filio conjungendas

das injunxit, non in Philoſophia ſolum: ſed in ipſa etiam dicendi exercitatione, abſit ut earum ſtudium, & amor noſtri nunquam animis exoleſcat, aut aliquà in contemptum veniant, quæ ſummam laudem merentur. Sed doleo ex interioris mei animi ſenſu, imò indignor, cum ævum video (ſive hæc pœna ſit, ſeu viciſſitudo rerum fatalis) paulatim inclinare ad barbariem, & ab amœnioribus his ſtudiis non dicam averſum, ſed inimicum. Hodie enim quam multi fuci, quorum animus inerti otio torpet, & quibus nihil proclivius eſt, quàm dulcia hæc antiquioris literaturæ mella aſpernari, & purioris doctrinæ favos? qui cum loqui neſciant, hoc unum in tanta literarum luce, aſini rudunt, *Græca eſſe, legi ideo non poſſe; non debere:* εὔζηλα ἀδεία ut ſcribit Platonicorum mellitiſſimus κατακερματίζοντες τὰ μὴ δυνάμενα χρείζεσθαι. Quid quod nonnulli Græcari malunt quàm Græciſſare, genioque ſuo indulgere quàm ingenio; quia labores, qui ad ea ducunt, aut detrectant aut horrent; ſuperbè reſpuentes nobiliores has *Muſas*, ut honeſtè neſciant. Amplius. quàm multi hodie patres, ineptè ſtulti, qui hanc in filiis Græcarum litterarum nauſeam non fovent modò ſed movent? rati *Iura* tractari poſſe, ſine his adminiculis; nec tam cara capita, tam rara pignora, faſtidioſis linguæ longè moleſtiſſimæ tyrociniis fatigari? debere, aut obtundi; ſufficere ſi vel leviter libata Latinitate, per ſacra *Themidis*, ad honores proruant ſe triduani J.Cti. & ad Remp. vocati nihil præter togam & barbam afferant. Hæc quoque vota matrum in liberis: hinc viri, hinc docti cenſentur. literatura, amœniores muſæ, hiſtoria, linguæ, antiquitas, & quidquid huc nõ facit, quiſquiliæ, & nugæ; & voto eorum jamdiu *Doctrina* omnis ſit funus, imò nihil. eòque ventum apud hos tales, ut pro parum ſano ſit, qui non ſic inſanit. Scilicet inertię jam reverentia debetur, omnibuſque artibus antiſtat hodie indulgentia liberorum

rorum, & ſpes lucri, *gratiorque longè eſt numus auri, quàm quidquid Græci condunt, & promunt ſapientiæ:* aut ſi placent artes, illæ placent quæ pecuniæ ſerviunt. Ex hoc numero deinde veniunt ad gubernacula rerum, Principum aut Ordinum conſiliis interſunt, aut præſunt, & vel *Iuſtitiæ* aut *Militiæ* clavum tenent. O Patria, ô mores! ſic heu! peſſum ire nunc amœniores litteras, & ſuam habere *Emathiam*, ſuas *Cannas*, dum quæſito colore vitia rerum obvolvuntur, ut ignorantia in pretium veniat, & laudem, eruditionis ſupplantatæ.

Sed hæc privata, publica magni quid moliuntur, & grandibus paſſibus nunc eunt, ut judicia noſtra ſunt, & vota. Apparatus, ut vides magni hìc alibi, ad noſtri, & Germaniæ quæ nunc miſeriarum fatalis ſedes videtur, libertatem; ad quam ſi non ut membrum, ut appendix trahimur. In *Bavaria* res Sueci calent. Vrbes in ea quædam expugnatæ, quædam deditæ nunciantur. Hoſtes nova clade affecti, cæſi, fuſi; formido ubique, & terror à funeſta hac ſtrage, quæ ortum Imperii præſagire videtur in Auſtriaci occaſu: & ut iſtæ ab *Arcto* nubes minantur, non diu erit quin & ipſa,

Auſtria terribili tremet horrida terra tumultu.

O res humanas, & infida ſceptrorum! ſed quid niſi proludium frangendæ magnæ illius *Carthaginis* à boreali *Scipione*, & ſtabiliendi mox imperii pariter, ac pacis. Quid hæc ad nos? inquies: Imò ad nos. Unica enim ea via eſt mittendi in compendium Belli, à quo terrarum tractu abjuncti, non cauſa, non fœdere ſumus. Dum magni illic, & decumani fluctus ſurgunt, μαλακία nos habet & tranquillitas. Diu ita ſit, & aurea ſecula redeãt, & vivamus in *Patria* ſecuriorem vitam. Momentum haud leve ad eam adferunt (ſi quid auguror) *Guſtavi* trophæa, quæ perennare opto, & bellum, in quo omnium tragicorum malorum agmen, quaſi mare quoddam exundat, extra fines noſtros ire,

ire, restituta Germaniâ. Quid enim aliud est, quàm illa Sophoclæa ἐρινὺς πολύχειρ, πολύπους, χαλκόπους, Religionis cursum, morum disciplinam, literarum otium, & omnes suavioris felicitatis partes penitus supprimens; ut in agris fructum, subita calamitas. Sed abrumpo: ne abeam, quod Græci dicunt, ἐκτὸς τῶν ἐλαιῶν. Plura coram, si Deus mihi vivere det & valere. Ille te, Vir doctissime, diu incolumem servet rei litterariæ, & tuis. Saluta optimos viros, & ex asse amicos *Swalmium*, & *Ampsingium*. Tuæ etiam ad nos litteræ. Mihi crede, non *Castor* & *Pollux* stellæ tam gratæ nauti, turbante mari adfulgent, quàm, mihi illæ. Sed quando erit? *Moram* pœnam duco & sentio. Delfis è Musæo nostro, prid. Kal. Majas M. DC. XXXII.

SAMUELI AMPSINGIO S. D.

Eodem.

TRiste mihi fuit vir amicissime, & juxta lachrimas, audire de conjugis tuæ obitu, imò ut ii qui de cælo tacti sunt, silui fateor, & stupui. Heu sortem humanam! homuli quid sumus, aut quid hæc vita? quàm exgiuum hoc quidquid vivimus, & casu pendulum! quàm vitrea res, valetudo! quàm dubiæ spes nostræ, quàm fallaces! Uxorem habuisti probam, castam, sine fuco aut pompa, viri olim & liberorum amantem, domus suæ, & œconomiæ intelligentem. Et satis hæc in fœmina. *Mulier quæ ultra mulierem sapit, non sapit.* Sed heu! habuisti, & vinculum hoc conjugale rupit nigra illa *Diva*, omni ære durior, ac ferro. Dejiciant hæc, mi *Ampsingi*, nisi caducæ sortis intelligens animus, clavum teneat, & melior ratio fulciat; non illa quæ hominem redolet, sed quæ Deum, originem suam ducens è cœlo; non ex cerebri humani cœno. Tu eam, per Deum & illam ipsam quam luges, adi, & audi, admissamq; semel in ani-

in animum, digere, cole, serva. In hac officina herbæ, & medicamenta, in hac dictamus & panacea, quibus patientia in animo excitetur; quibus & virtus, & robur in omnes res adversas, quod nec malorum aries comminuat, balista frangat, evertat catapulta. Vulnus tibi inflictum ex hoc casu? I, & unguentum hinc pete. Ægritudo tibi & luctus, ex tristi jactura tam cari capitis? hinc mœrorum solatia depromе, & lenimenta. Erepta viro, erepta liberis? Quid hîc sodes novi? Quotidie tales in vita casus; & hominem cum video, navem videre irato in pelago videor, quam novi fluctus semper succutiunt. Sed novum in nobis erit aut nostris, quod alibi & in aliis frequens? Frustrà quis queritur in ea conditione se esse, in qua nemo non est. Ita enim nati sumus; nec alia lege intratur in hunc mundum, quàm ut ex eo migretur aliquando, cum vitæ illud depositum reposcit ille qui vitæ autor. *Qui exire ex hac vita detrectat, intrâsse non debuit, & qui mortalem se dolet, dolet se hominem.* Malus *Athleta* est qui carceres spectat, non metam. Malus homo, qui natus, negat mori; pessimus debitor, qui creditori facit convicium, & naturæ debitum solvere, solus abnuit, quod omnes. Sed in eo peccamus, quod quisque de se tantum est sollicitus & suis, & quod de aliis legit, audit, videt, insolentiam, aut injuriam interpretatur, si in familia videat. Malè. Nam *ut in arbore cum undique fructu suo onusta est, alia confertim & impetu, alia sensim, & singula, sed tamen assiduè cadunt: sic in nostro hoc genere, & densi, aut singuli morimur, proprio, vel communi aliquo fato.* In quo qui animum firmat & munit, mori ille quidē potest, vinci non potest; mori quoq; videt suos, sed non exstingui, abire non obire. At inquies, nimio citius, & in ipso flore ætatis. Quàm multi ante illam, & cum illa? quàm multi etiam post illam? quoties olim vidisti & nunc vides fieri in aliis, quod in tua? nemo nimis cito moritur, qui victurus diu-

tius,

tius,quam vixit,non fuit. Si in optimo ævo,etiam in fama optima. Vita est, non quæ in hac mole, & spiritu: sed quæ in memoria virtutis, & posterorum consistit, & non nisi in æternitate ipsa terminatur. *Ut hortulanus plantas quasdam ne degenerent evellit, & utitur, quosdam fructuum immaturos adhuc, & acerbos carpit, ne vitio contracto, aut ventu excussi, cadant: Sic in plantario hoc mundi, summus ille Agricola, alios aliosque alias carpere solet, quemque in suum usum.* Quid? hic obstrepes? noli. voces,aut lamenta sparges? Cave. Nihil ille quod non e re nostra sit vult, nihil decernit quod non utile, non tempestivum. Certè sic Christiani instituti, sic imbuti sumus, vitam hanc esse carcerem, lachrymarum vallem, navigationem periculi plenam, per brevia, vada, syrtes; profectionem è terra in cœlum, per nemora, & tesqua hujus mundi. Mortem contra refugium, & asylum malorum,& in mundi his fluctibus portum quem sapiens nunquam fugiat, imo Deo vocante, totis velis in eum feratur. Quid ergo dolori nostro lenocinamur? Quid querelis prosequimur, quod votis debebamus? Obiit? ab exilio, ad patriam ivit; è carcere, ad libertatem. Abiit? terrenis, ad cælestia, à fluxis his bonorum umbris, ad æternas illas opes. Piæ enim animæ deest quantum restat, nec unde veniat perpendit,sed quò tendat. Obiit? stadium vitæ decurrit & è turbis, curisque educta, non ut corporis inquilina,sed Domina,humanæ felicitatis metam attigit,palmam tenet. Quisquis luget, videat ne invidenti propior sit, quàm amanti. Sed privari dulcissimo hoc convictu, contubernio, alloquio, aspectu, grave est: à parte nostri dispesci, costam vivo evelli, sub terram condi, & semimortuum alteri sui parti, id est vitæ, & curarum consorti, superesse, durum. Hi sunt fateor affectus conjugales. Sed ratio quæ homini propria, & sacra quasi anchora in his malorum procellis, quid dicit?melius esse discessura nobis

bona

bona, quàm nulla contingere; satius non diu felicem esse quam nunquam. Quid amplius? commune debitum esse, communem legem, quam alii subierunt ante te, tecum quotidie subeunt, & post te subibunt quicunque facti ad hanc legem *nasci, surgere, languere, mori*. Hæc rerum vicissitudo, cui quisquis resistit ne hilum proficit, & more gigantum cœlum impugnat. Quæ si cogitas, dolori tuo quis hic locus? Aut si dolori, quis patientiæ? cujus hoc proprium, ferre quæ *Deus* immittit, nec obniti; quis amori? qui cum sua noxa, benè etiam illi vult, quam amat: nec revocari optet, aut retrahi in hanc mundi scenam, quam summa beatitudine frui certò confidit. Ratio si recta est, superari à dolore non debet: si firma, non potest. Mortem quam vocamus, exitus non est sed transitus, abitus non obitus, torrenti similis qui ferè saxis admurmurat, & plus terroris ostentat quam habet. Amissam doles? non amisisti: sed præmisisti, ex tenebris ad lucē, ab hominibus ad Deum. Cara illa tibi? sed carior tibi Deus, qui eam voluit ad se traduci ex turbido hoc vitæ oceano, in portū; & corporeo hoc ergastulo in libertatem. Placuit id Deo? placeat & tibi. Quod vult velis; quò ducit eas, & nisi facis, trahendus nihilominus, aut impellēdus. Quid abstulit nisi quod dedit? quid recepit, nisi quod ad tempus tantū dederat? Spartam etiam, & stationē tuam cogita, in qua à Deo collocatus. Sacra tractas, & in pretioso illo animarum deposito, curę tuę studia occupantur, & ab iis jā animus colorem aliquem ducit: suscipe sodès personam, nec patere domesticam calamitatem, verti in Ecclesiæ noxā. *Q. Marcius* ea olim animi constantia fuit, & *εὐθυμία*, ut ab ipso rogo filii & quidē unici, in curiam veniret, operam Reipublicæ navaturus. Quid Rutilia? matris certe affectū sic temperare potuit in ipso luctu, ut nemo lacrymas ejus post elatum filium notārit. Tu eximiū illud Romani pectoris robur non mirare tantum, sed imitare. Qui doctus

in longè meliori Schola, didicisti vitam hanc peregrinationem esse ad patriam nostram; mortem, ad eam viam esse, imo portum. in quem qui delati sunt pulsari desinunt, & jactari. Vexeris, plores, gemas? cursus, & lex illa rerum manebit, fixa & sancta ab æterno. Quid si *Deus* per hanc viam nos explorat simul, & expurgat? Sequamur sodes compositi, placidi, læti; gnari, nempe ab optimo illo optimè omnia regi, & temperari, suamque illi semper constare rationem, etsi nulli reddatur. Mihi crede, mens quæ ad ista assurgit, ad luctum non dejicitur, & scit mortem homini non tam supplicium esse, quàm tributum; & hoc vivere nostrum, punctum tantum esse temporis, & puncto minus: In quo præsens instabile est, præteritum nihil, futurum incertum. Et in hoc instabili, casum excipit casus, dolorem dolor, miseriam miseria: nisi tamen animo stamus, solo hoc decreto beati, neminem ab his externis dici posse miserum, nec esse. Imo nihil miserius illo, qui miseram eam dicet, tot miseriis ereptam. Cogita & te vel propter tuos ad animi firmitatem compone, quibus unicum nunc es in hac amissione optimæ matris, præsidium & decus. Utriusque parentis vices nunc supples: O sic persevera, ut dulcissimæ matris orbitatem doleant tantum, non sentiant pupilli, in tam benigno patre. Gymnasia hæc sunt virtutis, & patientiæ, quæ ad omnem fortunam nos firmant ad omnem statum nos formant. Nam qui in turbato, & afflicto isto contubernio tot liberorum, omnia ad votum exspectat, aut exigit, fallitur. Tristia hic multa, & molesta interveniunt, sed ferenda: & ut fructus crudos adhuc, & acerbos non rejicis, sed maturitatem patienter exspectas: Ita hic faxis, & dictũ factumve aliquod juvenilis incogitantiæ dissimula, aut nec vide, memor & tuæ olim pueritiæ, & deliquii morum in hac ætatula. Sed desino talium: quia iis nihil apud te opus, qui jam pridem didicisti quid sit PA-

TREM

TREM esse, & blanda severitate aberrantes reducere in officii gyrum. *Ut enim equorum domitores, ferocientes non flagellis exasperant, sed poppysmis blandè tractant, & demulcent* Ita hìc tu. Sed diffundor, nec mirum, quia ut flumen in plures rivos diductum minuitur: sic luctus amicorũ communicatus cum aliis, levior fieri solet, & minor, & quæ aliunde nobis veniunt solatia, ægritudinem haud raro lenire, & aliquam dare mœrori nostro auram. Opto ita sit, & te valere validè, & longùm tibi & tuis, ex animo precor: atque in hoc voto, alia, & epistolam ipsam claudo. Delfis. III. Non. Majas M. DC. XXXII.

Au Sr. I. MUYS DE HOLY.

M*Onsieur, La verité (ce dit un ancien Pere) n'a honte que d'estre cachée: parce qu'en sa face, paroist tant de beauté & de grace, que l'oeil ne la peut regarder sans affection, ni le cœur la recevoir sans plaisir & contentement. C'est le propre du mensonge d'avoir ses cachettes, & recoins. Le visage duquel est si difforme & hideux, que si ses plus passionnez Amans, n'en estoient extremement aveuglez, & espris, ils auroient honte, & horreur de l'avoir embrassé. Qui a-il donc de plus necessaire, que de descouvrir, & estaler aux yeux du Monde, la beauté de l'un pour l'aimer, & la laideur de l'autre pour le fuir, & hayr? Sur tout en ce siecle, auquel l'impieté semble avoir rendu sa gorge, & où le mensonge qui ne souloit parler qu'entre les dents, & se desguiser par equivoques, ayant pris front de fer, ose se desborder publiquement, & sans masque en blasphemes, & vomir l'infection des plus abominables heresies: qui comme un deluge universel ont passé, & passent encore journellement par dessus les hautes chaussees de toute raison. Et comme le mal va tousiours en croissant: aussi voit on les erreurs comme une contagion, & gangrene de l'ame, entrer comme à flot, & en*

foule au monde, & avoir de plus en plus la vogue, parmi ceux, ausquels le Dieu de ce siecle a aveuglé les entendemens, & crevé les yeux pour ne pas voir les destours, & precipices du mensonge. Car sçachant que son temps est court, il le mesnage, tant qu'il peut a son advantage, & ingenieux qu'il est a nous perdre, pendant que nous dormons, il seme & espard sa semence au champ du Seigneur par ses emissaires, & esprits abuseurs. Si que par tout ou Dieu a un Temple, Satan comme par concert, & comme singe de Dieu, bastit une Chapelle aupres; & où il ne peut supplanter, ou destruire la Verité en lui contredisant, il tasche de la brouiller, & obscurcir en la contrefaisant, ou desguisant. Mais tout ainsi qu'és grandes maisons, s'il advient que les chambrieres, & valets sont le chevalschappé, ou s'entrequerellent, comme la Maistresse vient, cachun s'enfuit, se cache & a honte ou crainte d'estre surpris: Ainsi quand la Verité se monstre, & se met en veue, le mensonge honteux de ses haillons, & de sa laideur, se perd, & cede à la Verité, comme les tenebres à la lumiere, & l'obscurité de la nuict à la splendeur du jour. C'est ce qui a esmeu de tous temps, & encores en nos jours, plusieurs grands personnages d'insigne pieté & doctrine, de publier cette Verité, non seulement de bouche, mais aussi de la plume en leurs solides & doctes escrits. Et tel est aussi entre autres le zele de l'autheur de ce livre, qu'il vous a pleu m'envoyer. Car outre les belles & excellentes doctrines, & consolations, qui y sont contenues, vous y voyez le mensonge atterré, les abus destruits & mis au jour, la Papauté, caverne de Cacus, estable d'Augie, convaincuë de fausseté, en ce qui est des principaux articles de foi au mystere de nostre redemption. Et à bon droit. Car si I. Christ n'est laissé tout entier à ceux, qui croient en lui: si on ignore le moyen par lequel l'homme pecheur subsiste devant Dieu: s'il est tenu continuellement en bransle, & incertitude de son salut: s'il peut croire à credit, ou par procureur, sans sçavoir, sans connoistre: si l'as-

seurance de passer de mort à vie, est entrerompue, & troublée par des narrations fabuleuses d'un feu de purgatoire, quel est le Christianisme? quelle la marque interieure & essentielle d'un homme rachepté par un seul I. Christ & appuié sur lui seul, sur son merite, sur le sang de sa Croix? quel le prix de ce sang, s'il y a un thresor en l'Eglise, autre qui celui de Christ, duquel le Pape a la clef, & d'où se tirent les merites, & œuvres de supererogation des saincts & sainctes, les absolutions & Indulgences Papales, & autres piperies blasphematoires? Si par gain deshoneste on fait traffiq des ames? si on tasche de persuader aux hommes que la grace de Dieu s'achette par argent? si douter c'est croire, & si croire, c'est presumer, & estre arrogant? En somme si la pieté n'est aujourd'hui, qu'un aveuglement volontaire sous ombre de docilité, & la Religion une devotion tremblante, & superstition servile, pleine d'idolatrie? Car jusques là en est venu un de leurs principaux Docteurs, le Cardinal Cusan, qui veut que l'obeyssance brutale soit l'obeyssance parfaite par laquelle on se laisse conduire à l'authorité de ses Maistres, tanquam jumentum sessori, *comme une beste obeit à son guide. Qui n'est à la verité, autre chose qu'accoustumer le peuple à tirer son salut à trois dez, pour estre sauvé ou perdu à tout hazard, en se meslant parmi une troupe d'aveugles, & ignorans, qui se payent de toute monnoye; & comme des Samsons à qui l'on a crevé les yeux, vont par tout où on les meine, & suivent sans conoistre. Theologie certes inconnuë à toute l'Antiquité orthodoxe, & vrayement catholique, ains sortie du puits de l'Abysme. Aussi le monde y voit trop clair, pour se laisser embeguiner de tels abus, dez qu'il a veu, & leu tant soit peu l'Escriture, qui nous desille les yeux. & nous trouvans endormis mortellement en une profonde lethargie, nous resveille par les clairons, & trompettes de la parole de Verité, qui brise les rochers, &* est plus penetrante que nulle espée à deux trenchans, & atteint jusques à la division de l'ame & de l'esprit,

 & des

& des jointures, & des moüelles. *Heb.* 4. 12. *C'est cette parole que le sieur Marmet nous detalle si dextrement en ses sermons sur le texte tiré du livre de Job, & l'applique comme une medicine salutaire aux consciences abbatues du sentiment de leurs pechez; & comme un restaurant excellent aux affligez, en toutes sortes de maux, & adversitez; afin qu'à l'exemple de Job vray patron de foy, & de patience ils tiennent leurs ames en assiete asseurée, durant les plus furieux orages, & bourasques d'affliction, dont ils se trouvent agitez, & parmi les plus grieves tentations, & combats de l'esprit, ils se roidissent par la foy contre le torrent des doubtes & frayeurs, & par les promesses de Dieu ancrées sur le rocher de Verité. Semblables à l'aiguille du quadran, qui au milieu des plus grandes tempestes demeure tousiours immobile, & arrestee sur un poinct; pource qu'elle se gouverne selon le ciel: Ou au Cube qui demeure tousiours ferme en son plan: car aussi tous accidens humains sont sous les pieds de la foi. Foi que l'Autheur nous represente si naifvement, & solidement, en ses parties, causes, effects, conditions, qualitez, marques, comme aussi en ses combats, defaillances & pasmoisons, soustenue cependant tousiours par la vertu de celui qui la donne, & espand en nos cœurs, qu'il ne se peut faire que toute Ame chrestienne en lisant ces sermons, ne s'en trouve grandement instruite, & edifiee: ne benisse aussi & le travail de l'autheur en cet œuvre, & le zele de vos Sries qui avez fait conscience de cacher un si precieux joyau, & d'en fouir ce talent en terre. Puissions-nous voir souvent de tels escrits naistre & se metre en veue par la diligence, & liberalité de ceux qui desireux de la gloire de Dieu, & du salut des ames contribuent leurs biens pour l'advancement d'un si grand bien, & versent aux pieds de Christ l'or & l'argent, que les enfans du monde gaspillent en vanité, & foles despences. C'est l'endroit Mons. où je finirai la presente, priant Dieu, vous combler de plus en plus de ses graces, & vous accroistre*

le zele

le zele de sa Verité à sa glorie, & à vostre salut. De Delf ce 16. de Mey 1632.

Vostre affectionné & serviable ami

I. de la Croix.

JOHANNNI CRUCIO S. D.

Harlemum.

O Nuncium lætum! ô gratas litteras!
Ως ἥδομαι, ϗ τέρπομαι, ϗ χαίρομαι!
Itáne penè ex insperato melius factum esse tibi? Itáne respexisse bonam te *Hygeiam*, & valentem nobis reddidisse, quem *Parca* dejecerat, & affixerat lecto, per satellitem, & tortorem febrim? Scilicet hæc rota est, & vicissitudo rerum in hac vita: quæ ut rosarium est, in qna flores spinis suis intermixti, similisque aëri quem ducimus, & in quo versamur qui modò sudus, modò udus. Ita *Deo* visum temperare vitæ hoc *Falernum*, nunc melle, & delicio optatæ valetudinis; nunc absinthio mœrorum, & ægritudinum. Nempe ut aquæ diutino situ vitium capiunt: sic animi nostri assiduo vel otio, vel εὐεξία. Utque intermissio armorum dulcedine securitatis, gloriæ insidiatur, & virtuti: ita prospera nimis, animos molliunt, & frangunt. Concussiunculis interdum opus est, quæ nos moveant, & torpentẽ animum excitent, in vita labilem nimis, & pronum, nisi retractus per has noxas in viam frugi redeat, & bonæ mentis. Videsne ut in medicina quoque tristia, & acerba propinentur, sed salutis causa? & ab hoc fine adeò non odimus medicos, amamus, & laudamus.

Qui assiduè in tutis aut lætis rebus, parum eas gustant, aut oblectantur: at qui in dubiis aut adversis, votis & suspiriis poscunt. Idem nobis satietas nauseam plerunque parit & fastidium; carentia desiderium, diuq; optata si veniant, dulcius obti-

obtinentur. Et ut veris amœnitatem nemo melius capit, quàm qui brumæ diu ſuſtinuit frigora, nebulas, nives. Ita nemo ſanius de hoc vitæ theſauro judicat, quàm qui caret. Quid quod, hæc morborum deliquia, mortalitatem ingerunt egregiè, inculcant, auremque ægro vellunt, ut in tanta temporum fuga, vaſa colligat, & cogitet de diſceſſu. Quid enim morbi, niſi prodromi itineris in patriam? daniſtæ importuni & exactores tributi naturæ? qui tanquam lictores ægrum abducunt ex corporis, & vitæ ſtabulo, velut victimam nigræ illi *Divæ*. Felix qui quotidie eſt in procinctu; navi ſimilis quæ primo vento velificationem parat; & militi qui ſtationem linquit ad Imperatoris ſui nutum. In partibus Scythię homines quoſdam nunquam domicilium figere, ſed plauſtro ſe ſuaque identidem transferre memoriæ proditum eſt. Id vere Chriſtianum decet: dolium hoc noſtrum more Diogenis, identidem volutandum eſt, ſiſtendum raro, figendum nunquam & nuſquam. Nimirum ut in ſcena partes qui peregit, perſonam, veſtemque ponit, & libens domum abit: ſic nos è vita, & mundi dramate in ſuperam illam ſedem. Leontius Gorgias, ex numero eorum qui dicendi artem, ante Socratem in Græcia profitebantur, cum nunc ſenex eſſet, & vicinus morti, quæreretque ex eo amicorum aliquis, qui lecto adſtabat, an libenter moreretur? *Minimè*, inquit, *ſed ex putri illâ domo, maxima cum voluptate excedo*. Sentiebat nempe vir altæ mentis veram vitam neque duci in hoc corpore, neque mori eos qui ex hoc corpore diſcedunt. Eam verò magnam eſſe animam, quæ hoc ipſo tanquam hoſpitio utitur. De mea ſi quæris ſceleto propior, quàm homini, morte infeſtiorem vitam trahit, ita fracta, & exhauſta, fatiſcere identidem videtur ſub tanto malorum onere, & febrium carnificina. Miſelli homines, quid ſumus? quam fluxa, caduca, imo nihil, ver, & flos vitæ! De reditu ad

valetu-

valetudinem quæ jam afflictiſſima eſt ψυχῆς μὲν ἐλπίς. Morbus enim neſcio quis ἀδήφαγος

——— ὅς τε μάλιστα,

Τηκεδόνι στυγερῇ μελέων ἐξείλετο θυμὸν:

καὶ διὰ δακτυλίου μὲν οὖν (ὡς τὴν) γ᾽ ἂν διελκύσαιμι.

Spes tamen, quandiu vita: quam extinctam penè reſtaurare poteſt, & ἀναζωπυρεῖν, ὁ ἰᾶσθαι magnus ille *Æſculapius*, & vitæ autor. Ego quid? inter ſuſpiria & gemitus? inter ſpem, & metum, rem gero, & in hac virtutum officina, mortalitatem diſco, & improviſos vitæ caſus, in omni ætate, & ſexu, ac quidquid circa me jacet rerum, tanquam hoſpitalis loci ſarcinas ſpecto: quia alia origo nos exſpectat, alius rerũ ſtatus. Vis me verum dicere? neſcio an quidquam ſalubrius eſſe queat animæ Chriſtianæ, his exercitiis. *Diſciplina enim mores facit, & id ſapit unuſquiſque quod didicit.* Quin ut *Athletæ*, cum in gravi certamine verſantur, & ſub ictibus ſtant, animos à plagis ſumunt; ita ſapiens ab afflictionibus robur; à dolore tolerantiam. Præclare Auguſtinus: *Moleſtus eſt medicus furenti phrenetico; & pater indiſciplinato filio: ille ligando, hic cædendo, ſed ambo diligendo. Si autem illos negligant, & perire permittant, iſta potius manſuetudo falſa, crudelitas eſt.* Sed ita natura comparati ſumus, ut maxima hominum pars, cæleſtem hanc diſciplinam non detrectent modo, ſed horreant, & quidquid triſte in ea eſt aut acerbum acriter & intentè volvant; quod ineſt boni, vix ac ne vix levi cogitatione delibent. Rigemus, aut diffluimus mortales ad quemcunque rerum adſpectum. Res proſperæ ac ſerenæ? gaudio peccat animus. Adverſæ? luctu. Confuſa quaſi temperie pectoris, aut frigore corripimur, cum ſe proſpera ſubducunt; aut æſtu cum affulgent. Malè. Nam *ut torrem ſemiuſtum è foco qui tollit, non ea parte tractat, quà incanduit, ſed quà friget: ſic nos decet non acerba hæc, & urentia malorum tangere, ſed magis benigna in iis, & levia.* Quid adverſo hîc ferar

æſtu, & ventis; aut turbatum jam flumen, turbem etiam magis impatientia: Non ſoleo, ſed fero, & ad *Deum* à quo hæc manant refero, quidquid ei malorum immittere decretum. *Tribulatio enim medicamentum eſt ad ſalutem, non pœna ad damnationem: ſub medicamento poſitus uror, ſecor, clamo? non audit Medicus ad voluntatem, ſed audit ad ſanitatem. In hoc mundo* quaſi *in campo certaminis, poſiti ſumus: qui hic dolores, aut plagas, aut tribulationes non ſuſcepit, in futuro inglorius apparebit.* Ita eſt. Plerunque magnis gaudiis dolores adhæreſcunt; & magis periculoſa navigatio eſt, cum vento ſecundo, modo in hanc, modo in illam partem fluctuat anceps velum, quàm cum adverſo turbine anxiè ſinus obliquat gubernator. Beati quibus ſuccenſere dignatur Deus; nam *medicus cum curare deſinit, deſperat.* De publicis tu nihil. nunciantur tamen, & bona; ſed ſatin' fida? opto equidem, quanquam haud raro diſpaleſcant aliter, atque geſta ſunt. Certè

——— horrida paſſim

Bella tonant, trepidumq; quatit diſcordia mundum.

Magni alibi, magni hic apparatus; arcana ultrò citroque communicata conſilia. quæ cum video non poſſum quin cum Homerico illo Vlyſſe dicã:

κήδεά μοι ϗ μᾶλλον ἐνὶ φρεσὶν ἤπερ ἄεθλοι.

Quia haud raró ſolent eludi, à magno illo *Deo* maxima etiam Principum, & Rerum publicarum molimina, & tentamenta, cum ſpes noſtræ, vota, oculi in homines intenti magis, quàm in *Deum*. Vnum tamen mihi ſpem facit, animumque addit, quod Dei cauſæ hæc militant, & Veritatis propagationi in accolas gentes. Finio: pluribus coram. Tu interim & *Cornelia* tua, cum utroque filiolo valete, & longùm. *Svvalmio* quo nihil ἀκιβδηλότερον, & *Campio*, viro moribus pluſquam niveis, ex me ſalutem. Audire geſtio, quid valèant. Delfis Prid. Iduum Maji M. DC. XXXII.

GERAR-

GERARDO SGRAEFWEGIO JCto.
S. D.

Hagam-Comitis.

FOrtibus solatiis lenisti ægritudinem meam, Vir Doctissime, & luctus mei ardori opportunè frigidam suffudisti. Ita certè oportuit. Τοὺς γὰρ φίλους ἐν τοῖς κακοῖς χρὴ τοῖς φίλοις ὠφελεῖν. Amicius nihil potuisti in amicum. Ea enim demum vera amicitia est, dolentibus condolere, & labantem tristitia animum, piarum consolationum statumine surrigere, & divinioris Sapientiæ pedamento. Hominem me fateor, & quæ mihi non ita pridem humanitus evenerunt, in luctuoso conjugis longè carissimæ obitu, ita me perculêre, ut vix ac ne vix mœrori ferendo fuerim. Nempe sine dolore non amittitur, quæ cum amore possidetur; neque tantum gaudii veniens tulit, quantum abiens doloris. Quid enim vel marito durius, vel familiæ gravius accidere potest, quàm ab ejus consortio divelli, & œconomiæ cura, quæ utriusque numeros implere nata erat, & facta ad conjugii felicitatẽ? Sed cum ea rite apud me deputo, quæ tu velut ex tripode Oracula, non minus doctè, quam piè suggeris, animum ad patientiam & firmitatem compono. Mors enim nostrorum, si eam sanis rectisque oculis intueamur, doloris portus est, & *Animulæ meæ* mors, non funus fuit, sed fœnus. mortua enim peccare desiit, & migrans ex hac vita; vitam iteravit, in qua gaudiorum nec modum ullum scit, nec finem. Quid adimet ægritudinem, nisi hæc adimant? Accedit & defunctæ in obeundo fato plus quã matronalis fortitudo, & alacritas: quam quoties expendo, ac præteriti temporis memoriam replico, haud facile dixerim quantum mihi pariter & admirationis adferat, & solatii. Admiratus enim sum non semel hac ista adhuc ætate virenti, & vegeta, ma-

ſeculum illud in ſequiori ſexu, animi robur, quo *Mea* fati ſui legem excepit. Nam cum anteà ſemper in utroque fortunæ vultu par illi & æqualis animi tenor eſſet, tum in extremo vitæ actu, quo etiam ſanctiſſimi haud raro percelli ſolent, ac conturbari, tanta conſtantia munitum pectus habuit, ut nulla doloris vi, nulla mortis formidine, de ſtatu mentis ſeſe dejici pateretur: rata nempe nihil eſſe turpius, quàm in ipſo limine ſecuritatis, eſſe ſollicitum. Quin & ardentibus votis hilarique oculo optabat, cum illo gentium doctore Paulo, hoc corporis tugurio liberari, & eſſe cum CHRISTO: Curſoribus ſimilis, qui ſpiritus & vires excitant, aſpectu ipſo metæ. Nihil aliud preces ejus, nihil ſuſpiria, & gemitus, nihil denique cygneæ voces ab imo pectore elicitæ, aliud ſpirabant, quàm vanitatis, & inanium Mundi contemptum, quàm ſeriam meditationem humanæ fragilitatis, peccatorum pœnitudinem, & certam fiduciam immortalitatis. Nec mirare. Jam pridem enim mori didicerat, & inſtructa quaſi multo ante ad iter in patriam, ſimulatque ſe morbo correptam ſenſit, continuò mens futuri præſcia, augurata eſt decretoriũ illum ſibi inſtare fati diem; idq; non ſemel ſermone, & vultu ad conſtantiã erecto, mihi denuntiavit, cumq́; ego aliquã ei ſpem facerẽ recuperandę valetudinis, nec illicò ſi quid opis, ſi quid artis in Medicis eſt, deſpondendum eſſe animum; illa moto leviter capite, ut ſi jam collectis quaſi ſarcinis, in procinctu eſſet, nec ea res quidquam ad ſe pertineret, non paſſa eſt, ſe ejuſmodi ſermũculis deliniri, & credulitate, agnato bonis mentibus deliquio, animum ineſcari. Ac ne (quod ſollicitæ ac prudentis Oeconomæ eſt) inteſtata hinc emigraret, ſupremæ voluntatis curas ordinavit, & in iis egregia amoris conjugalis ſpecimina præbuit, ne ei moriens defuiſſe videretur, quem obnixe ſemper viva coluerat. Toto autem illo tempore quo lecto affixa fuit, quanta ejus in perpetua

tua febris nunquam intermittentis laniena, quanta dico JANÆ meæ MILINGIÆ tolerantia! perinde ac si longa patiendi consuetudo, callum sensibus obduxisset? quanta animi firmitas? quanta in ipso dolorum æstu mentis tranquillitas, ex vitæ anteactæ conscientia, & sensu illibatę simplicitatis? Quoties erecto in cœlum animo, oculis, manibus, ad futuram adspiravit felicitatem, & ad eam seria se pœnitentiâ communivit? Nempe *ut flores quidam non nisi ad cælum se vertunt: sic piæ animæ non nisi ad* DEUM.

Quàm intrepidè, diem illum meditata est, cum standum sibi diceret apud eum *Judicem*, cui nemo decoquit, nemo mentitur; & ante tribunal, ubi nullus fuco locus est, nullus involucris dissimulationum, nixa non suis (quæ nulla erant) sed Servatoris sui meritis?

In hac spe, & fiducia, vitæ satura, & rerum humanarum, egressa corpore est, ut viva solebat è cubili, animamq; ita placidè exhalavit, ut nihil ei ad summam votorum deesse videretur, tam leniter, tam suaviter exspiranti. Habitus quoque corporis, quiescenti, quàm defuncto similior, mortem piorum *somnum* verius, quàm mortem esse, adstantibus prædicabat. Ita mihi occidit mea *Penelope*, ita cœlo recepta, grande familiæ meæ præsidium, & decus; & mortalitatem immortalitate commutando, ad cælestem patriam commigravit: unde dona Dei tam rarum amoris pignus, ad nos transmissum erat. Sed quam per mortem, caram amisi, cariorem olim recipiam, & beata æternitas aliquando me illi iterum conjunget, à qua brevi nunc temporis intercapedine sejungor. Benè Doctor ille Hipponensis; *Is solus*, inquit, *nil carum amittit; cui omnia cara sunt, in eo qui non amittitur.* Tu vale mortalium charissime, & animæ dimidium meæ, ac *Crucium* tuum amare persevera. Si quid erit in quo tibi queam gratificari, facito periculum, an ex animo te diligam. Cetera coram,

quod utinam fiat brevi. Tantum nunc licuit ad tuas. Dabam mœſtus, graviſſimoque domeſticæ calamitatis vulnere afflictus. Delfis poſtrid. Id. Sextil. M DC XXXII.

Clariſſimo Viro ERYCIO PUTEANO *S. D.*

Lovanium.

ANxia diu mecum deliberatione agitavi, Vir Clariſſime, utrum mihi citra audaciæ notam fas eſſet liberius te compellare: ſed vicit cunctationem amor; pudorem, nominis tui veneratio. quæ fluctuantis animi aſſenſum tandem in eam partem flexit, quà bonorum omnium vota conſpiranti ſuffragatione diriguntur. Ita enim ferè comparati ſunt literarum amantes, ut amicitias eorum calidè ambiant, qui ingenii ſui monumentis, ac virtutum fama, nomen perennitati conſecrârunt. Nempe ut magneti agnata quædam vis eſt, trahendi ferrum: ſic doctis, conciliandi ſibi animos illicio literarum, & rarioris ingenii palpo. Tu mihi talis, doctiſſime Puteane. Ex quo enim legi ſcripta tua, notas elegantiſſimæ indolis, & exquiſitæ doctrinæ, *promulſidem* dico Epiſtolarum, *bellaria*, & *apophoreta* id eſt, animœniores ſtyli delicias, ſubiit fateor animum admiratio, Venerum tuarum, & lepôrum, quæ uſque eò amorem tui in me accendit, ut etiam inviſum, atque ignotum exoſculari, haud invitus compellat. *Hiſtoriam* tuam *Inſubricam* jam aliquandiu publico juri vindicatam, nec vidi nec legi: ſed ſi ςοχάζειν μοι θέμιτον ἐςὶ ἐκ τοῦ κρασπέδου τὸ ὕφασμα γινώσκειν, & ex ſcriptione virum, quis dubitat & in hoc argumento, triumphare Puteanum, ſuccincta rerum narratione, candore, materia, ordine, ſtylo: nec minorem docto huic ſeculo cenſeri hiſtoricum, quàm literatorem; non infeliciorem quoque imitatorem *Curtii*, *Saluſtii*, & ſagaciſſimi ſcriptoris

Taciti

Taciti, quàm *Ciceronis*. De literis certè si judicium postulas, dicam quod sentio. Merum mihi *nectar*, mera *ambrosia* sunt. ita dictio in iis tersa, pura, facilis inventio lepida, flosculis sententiarum ubique, & similium deliciis molliter luxurians: ut non nisi à polito ingenio, manare possint politiores illæ *Musæ*, & *Gratiarum* elegantiæ.

Verbo. Doctrinæ partes habes suprà invidiam: queis ad æternæ famæ templum, non sine faustis acclamantium votis, vel quadrigis albis subvectus properas. Sed eam solam spectari à me, aut æstimari si censes, erras. Amo, amo candorem, virtutem, humanitatem & ejus studium in viris præsertim literatis. qui quò magis se demittunt, & in celso dignitatis fastigio, fasces benignitatis suæ, ac benevolentiæ comiter submittunt bonis, hoc altius assurgunt magis enitescit egregia virtutis, & ingenii eorum indoles. Neque enim magnorum virorum gloria, muneris tantum amplitudine, & titulorum splendore metienda est, sed multo magis æquabili morum tenore, qui clarius elucet in recessu, intrà privatos lares, & *Vestæ* penetralia, aut amica cum doctis literarũ commercia, quàm in publicis subsellis, in oculis & corona frequentium auditorum. Hîc enim ingenii, & eruditionis principes viri scenæ serviunt magis, quàm sibi, & personati latent. At verò ubi secretioris auræ licentiam nacti sunt, remoti à mundi histrionia, plurimum humanitatis præ se ferunt, supercilii nihil: & velo quasi levato, indole sua utuntur, & ingenio, tantumque à pompa, & fastu alieni sunt, quantum ab ullo alio vitio. Nec mehercle injuria. Nihil enim æquè literaturæ dignitatem adulterat, quàm fatalis illa imperitiæ pedisequa, *animi elatio*, qua quod videri quisque vult, hoc & esse credit, & fidem aliis facit. Hunc tamen affectum, seu potius animi morbum, ægrè multi adduci possunt, ut ejurent, etiam qui sapientiæ studium profitentur: ita ferè meliori-

bus

bus ingeniis ſuaviter obrepere ſolet amabilis hæc inſania. Quam ridere te ſcio, & cordatos omnes tecum. Quid enim *ſcire* noſtrum, ſecretum à ſapientia, niſi ſcientiæ deliquium, & umbra? quid eruditionis noſtræ ſplendor, quid literarum? niſi eam dux & imperatrix vitæ mortalium *bona mens* fulciat? quæ ſi deſit, deſit *Coloſſo* baſis, ædificio fundamentum; & omnis doctrinæ moles, arrogantiæ, & faſtus turbine, tanto fœdius corruit, quanto celſius ſe attollit. At contrà humilitati & modeſtiæ ſuperſtructa perennat. quia fundus illa, & fundamentum eſt omnis veræ litteraturæ: quæ non quid adſit, ſed quid deſit, attendit: nec de quæſito ſecura, ſed de quærendo ſollicita eſt. Hanc tu reginam virtutum, in *palaſtra bonæ mentis*, ſerio ut nuper vidi inculcas, & unam fere hodie adoleſcentiæ peſtem *philautiam*, quæ juventuti leniter nimis blanditur, impugnatam valide, proſtituis tanquam meretriculam aut lenam, à qua ingenia liberalia ipſam dico *Virtutis* & *Muſæ prælum*, non minus abhorrere oportet, quàm *Ulyſſem* à Circæo illo poculo, & *Sirenum* cantu. Quidquid enim intervertit opinio, & arrogans de ſe perſuaſio (dum ætatis, & annorum legitima ſpacia, virium fiducia antevertit) nunquam aſſequitur induſtria. Contrà vero facile omnia conſequitur, & quidem ſuprà quam ab illa ætate exſpectetur, qui omnia deeſſe ſibi videt: non facile qui ſe jam conſecutum credit; & ſapere plus multo, quam *Thalem* olim *Mileſium*. Parum enim proficit, qui ſibi ſufficit, *nec facile diſcere incipit, qui neſcire ſe, prius non didicit, imò ſcientiam excludit, qui non prius opinionem, & audi verum verbum, eruditio naſci non poteſt, niſi ejus perſuaſio pereat.* perit autem ſi modeſtia, & non fucata animi demiſſio mentem occupavit, & in intimo animæ penetrali, domicilium fixit. Cui ſi accedat illibata illa quam urges, vitæ ſimplicitas, morum innocentia, & niveus ille animi candor, quid in Athleta tuo, aut Palæſtrita

ſtrita amplius deſiderari poſſit, non video. Vera enim hæc exculti animi inſignia ſunt, & ornamenta, ut ſive in *Republica* verſari velit, benevolentiam, & amorem populi; ſive in *Aula*, Principis ſui oculos,& gratiam demereri queat. Sed heu vanitates! heu ineptias! ad quas præcipites nimis hodie delabuntur, qui vitæ petulantioris licentia ebrii, ignavo, ac turpi otio, ætatis florem in Academiis deterunt, & ſerio conatu nugas agunt, in dedecus ſui nominis, & intertrimentum ſtudiorum. Nam *ut lignum occulta teredo conſumit: ſic animum delimat paulatim, & exedit ignavus hic affectus*. Sed nec hoc fine ſtat malum. Levia hæc ſunt præ illis vitiorum portentis, quæ inemendabili pene pravitate in multis callum obduxerunt; alea, popinæ, veneres, graſſationes intempeſtæ, ſtentoreæ lymphatorum inſtar vociferationes, projecta multorum crapula, qui turpitudine vitæ infames, & poculis ſtrenui, irriguam *Baccho* mentem, ad omnem luxum ſolvunt. Inſulſa pecora,fungi,& ſpongiæ madentes,queis præter nomen, nihil adeſt humani cordis, & quibus cœca, & prona ſunt ad voluptates,vita,& vota. Tantum ſcilicet poteſt publica illa morum contagio,& lues, quæ ubi fractis ſemel honeſti repagulis,& Cyclopico Numinis contemptu, graſſari cœpit, nullam amplius à ratione legem capit, aut modum, quo intrà gyrum obedientiæ, coërceatur: ſed immiſſis habenis, celſiores pudoris omnis, & verecundię calles ſupergreſſa, impunè dominatur, & furit. Interim hoc dulce venenū,hęc blanda peſtis, quę etiam rectiſſimas mentes,à virtute detorquet, certam perniciem adfert incautę juventuti;nec ea quidquam miſerius, cum ab omni honeſti ſenſu derelicta, & bis naufraga probitate, & modeſtia, proterviæ fibulam laxat, nec honoris, ut ſic dixerim, ſufflamine, à maleficio retardatur. Sed videlicet, ut quidam ſunt morbi, qui ſtupore ſenſum præpediunt, ut eorum pericula non intelligant

gant ægri: ſic nec illi, indubitata ruinæ ſuæ præludia. Nos quid? Ut ſterilitatem, aut animos imbres, & cetera Naturæ mala toleramus: ſic deſperatos talium mores. Vitia erunt donec homines, ſed neque hæc continua. *Quàm multi dujectis nequitiæ clauſtris, virtutem efficaciter oſtenderunt?* Nihil eſt quod non expugnet pertinax opera, & intenta, ac diligens cura. *Robora in rectum quamvis flexa revocabis: curvatas trabes calor explicat, & aliter nata in id finguntur, quod uſus noſter exigit: quanto facilius animus?*

Macte ergo Vir Clariſſime, qui pro virtute, & in re litteraria tantum ſudas, quantum nemo, & inter hæc morum propudia formandæ *Juventuti* ſtrenuè, quod facis incumbe, literas & virtutem inſtilla, ac ſublatis prudentia tua nequitiæ authoramentis, evaganti licentiæ,quæ blanda quadam vi perſtringit ingeniorum aciem, & induſtriæ nervos elidit, frœnum injice, ut è nobili tua palæſtra, non doctiores ſolùm,ſed meliores exeant? nec præceptis tantum, ſed & exemplo tuo (quod eſt efficaciſſimum docendi genus,) intelligant, quales eſſe debeant. Ut enim qui iter facit,veſtigia amat: ſic qui ad Virtutem graſſatur, exempla. Nihil hac provincia, nihil hac *Sparta* dignius dici, aut excogitari poteſt. Nam ſi præclaro, & ſalutari munere funguntur, qui privati, privatis hominibus normam præſcribunt, quo pacto vitam inſtituere oporteat: quanto magnificentius de Republica meretur, qui *Socraticis madens ſermonibus*, juventutem,natam ad purpuram,& *Patriæ* gubernacula format, imbuit, maturat? ut ſemina litterarum ac virtutum,docta & pia manu ſparſa, ſubacto adoleſcentiæ ſolo,ad ſolidam aliquando frugem efflorefcant;nec tantum ornamenta ſint *Reipublicæ*,ſed robur, & fundamentum ſtabilitatis.

Sed ne longum faciam, & ſtyli ubertate licentius exſpatiari videar, in eam patenti campo tuarum laudum, tam plauſibili argumento, amicitiæ

tecum

tecum ineundæ, filum ſcriptionis abrumpo. Vale, Vir clariſſime, & τὴν ἡμετέραν παῤῥησίαν εὐμενῶς δέχου. Spondeo, affirmo, fide jubeo, non ero ex illorum numero, quos *fures tempores* appellant, nec importunis miſſitationibus literarum, deteram florem gratiæ, quàm mihi apud te eſſe patieris. Ut enim raro ſupellectile; ita amicis parcius utendum eſſe cenſeo. Sancta quippe res eſt eruditorum ſocietas, & non niſi ſanctè habenda. Satis beatus, ſi virtute mea, rectique conſcientia involutus, ætatem degam, adſcitus in album tam rari nominis. Hoc unum enim mihi ſemper in votis, &

> ——————— *quamvis*
> *Infrà Lucili cenſum, ingeniumque, tamen me*
> *Cum doctis vixiſſe, invita fatebitur uſque*
> *Invidia.*

Tu currenti, benevolentiæ tuæ plauſu, calcar adde, & à *Crucio* tuo vale. Datum Delfis 4. Id. Oct. M DC XXXII.

CLAUDIO SALMASIO, *viro Nobiliſſimo S.*

Lugd. Batav.

Ἔρρωσο πάντα πρόθυμος, ἄνερ λογιώτατε. Vix pedem fixiſti, & ſedem in illuſtri noſtro *Athenæo*, & meæ (ut quiſque venatur, quod amat) ad te eunt litteræ. Libertati meæ quæſo, ignoſce, ne dicam audaciæ. Expreſſit eam amor in literas, & literatos, quorum nunc (liberè dicam) dictator audis, & princeps. Magnum eſt fateor, in tam auguſtum famæ theatrum evocari. Majus in viri illius incomparabilis SCALIGERI locum, eorum quibus *Academiæ* ſalus concredita eſt, ſuffragio ſurrogari: ſed longè maximum, ejus premere veſtigia, qui ſuprà malevolorum invidiam poſitus, ſummuſque Orbis literati (ſic appellare liceat)

liceat) princeps, illuſtris nominis ſui faman, in templo *Memoriæ*, æternitati conſecravit.

Beata quondam Leida, Muſarum domus,
Sedes honoris, officina Palladis,
Sophiæ palæſtra, dulcis artium parens,
Campus juventæ, læta virtutum ſeges,
Feraxque frugis ſeminarium bonæ,
Cor, & benigna cura cœli! dum tibi
Tot candidi fulsère ſoles. ———

At in tanto *Muſarum* deliquio, non minus hodie beata, Batava noſtra STOA, quod magna olim *Academiæ* lumina, principibus eruditionis viris, huc uſque haud infeliciter commutet, & quod caput, in tanti Solis occaſu, non indignus *Hercules* ſuccedat, magno illi *Atlanti*. Ita eſt vir doctiſſime, eunt, abeunt humana hæc omnia; ὁ κύκλος τῶν ἀνθρωπίνων: &

Sunt Regnis ſtudiiſque vices, pariterque curules,
Et Muſas ſors cæca premit.

Sed quæ fatalis illa neceſſitas, docta demittit *Orco* capita, devotaſque perennitati animas, terris ſubducit, paterna Dei cura iterum redonat Scholis. Nimirum ut novum ſemper, & quaſi redivivum Phœnicem, ex cineribus mortui, ſubnaſci ait *Antiquitas*. Ita ex caſtris literarum, novus ſemper aliquis exurgit dux in militia hac togata, & ex docto obeuntium *Choro*, novus aliquis *Actor*, qui prodeat in ſcenam, & *Theatri* Muſarum labantis dignitatem tueatur, & decus. In te video Vir nobiliſſime, qui virtutem atque eruditionem felici adeo temperamento ſociaſti, ut melior ne audias, an doctior, jure ambigant, quicunque Amplitudinem tuam nôrunt. Duo mehercule Reipublicæ literariæ columina, ac firmamenta. Quorum alterum eruditionem perficit; alterum virtutem adornat. Manca doctrina omnis, imò nulla, quæ virtutis præſidio deſtituta, ad laudũ tantum aucupia ſudat, & honoris inania. Quanquam, mores multorum ſi video, vix aliter ſolet, & ferri ſe eò patium-

tiuntur ingenia hujus ęvi. Vanitati hodie reverentia debetur, & vitia honorem poſcunt. quorum tanto uberior hìc meſſis eſt; quò major, & liberior eorum ſeges. Viros nunc cenſu cenſere, & externis inanibus metiri mos eſt; purpuram venerari, non merita, & *veſtem pluris æſtimare, quàm veſtis fartum:* aut monetam, & ſplendens illud lutum *Pluti Patris*, quàm animi, & ingenii dotes. Tu melius, Vir clariſſime, qui vana & bullata hæc omnia contemnere didiciſti, & ſolio *Virtutis* ſubjicere, quæ vulgus hominum mirari ſolet, fortunæ ludibria. Certius enim longè eſt probitatem illibatam tenere, quàm ſceptrum; celſius ad eruditionem eniti, quàm diadema; ſplendidius doctrina veſtiri, quàm purpura; bona fama quàm trabea.

Macte hoc animo vir magne: cui ſumma votorum eſt placere bonis; & placebis ſi regiam inſiſtens viam *Virtuti* lites unicè, & doctas tuas Muſas ad ſolius hujus *Dominæ* cultum componas, & obſequium. Nulla enim res efficacior eſt, viris in celſo doctrinæ faſtigio, & honoris apice collocatis, ad aliorum ſibi conciliandam benevolentiam, quàm flagrans amor, & conſtans aſſiduitas rectè faciendi. Calumniæ nihil te moveant, nec malevolorum dicacitas. Magnis enim ingeniis, agnatum quaſi, imò fatum pene, ſugillari, convitiiſque proſcindi ſycophantarum. nempe ut luculentus ignis ſine fumo non ſurgit: ſic nec nomen ſine nube aliqua livoris. Nunquam tamen tantum *calumnia* potuit in generoſa, & magnanima pectora, ut invidiam placare velint, virtute relicta, aut temerata conſcientia. Ringuntur, pallent, fremunt? nullum doctorum immunem habent improbi ſui dentis? hinnuli leones impetunt? aquilas ſcarabei? & ex magnitudine adverſarii laudem captant, nominis, & famæ aliorum ſordidi veſpillones? Ita ſunt.

Magnæ

Magna pars, non crimina,
Damnat; sed homines.

At vero quantula ista sunt? Ferenda, ferenda inquam, non verenda, levia hæc obtrectationum tela; *quæ si in nos feruntur, non tamen feriunt*; & ut ne hilum nomini nostro decoctum eunt, ita contemptu solùm ulciscenda. Verè magni est animi, quasdam injurias negligere, nec ad quorundam convicia habere vel aures, vel linguam. Quid? Leone leporem sectatur? aut armiger *Jovis*, & fulminis satelles insurgit in muscas? nunquam. proprium hoc est egregiæ, generosæque virtutis, non sentire se lædi ab inferiori; & ut convitia non provocat, aut lacessit, sic nec timet. Similis nobilioribus istis feris, quæ pavidos & imbelles damas, infra iræ suæ dignitatem ponunt, & minorum canum importunos latratus securæ contemnunt. Quid quod hujusmodi concussiunculis, virtutem nostram nonnunquam expedit agitari. Ut enim gemmæ, etsi in lucrum abjectæ, splendorem non amittunt; sed dies postea revelat, & attollit. Sic illa tenebrionum sordibus impetita, longè post clarius enitescit. Atque *ut ignis paleam exurit, aurum nitidius reddit: sic calumniæ vanum, aut vacuum aliquem absumunt, vera virtute gravem illustrant?* Nempe Deo ita visum, optimos quosque traducere ad optimam illam vitam. Ad quam in hoc seculi contagio, hac temporum difficultate nos quoque adspiramus, & te salvere jubemus eximium Mystam *Virtutis*, & *Doctrinæ*. Cujus si favorem hac mea salutatione meruero, moriar, si quidquam mihi gratius accidere potest. qui nunquam vincar in amoris, & venerationis tui cursu. Delfis. prid. Non. Decemb. M DC XXXII.

JACOBO CAMPIO
Eccles. Harl. Pastori S. D.

Harlemum.

CRucii nostri filiolum, venustulum illum & parentis utriusque delicias, non ita pridem denatum esse doleo magis, quàm miror. Quid enim hac vita fragilius? quid incertius in omni ętate, & sexu? Quodcunque videmus, fato cedit: quodcunque relinquimus, aliquando desinet. Et qui sunt, qui que erunt homines, tandem non erunt. Ita fati, ita nati sumus. *Animo huic nostro, corpus sarcina est, sumitur, ut quandoque Ponatur: gerimus hoc onus mortales, quandiu mortales, & miseri, imò servi quandiu gerimus.* Sed hem nupero conjugis puerperio, novam illi prolem natam audio, quæ defuncti jacturam leniet. Ita nimirum cum natura ferè comparatum est, ut *Vacuum* non ferat in matre tam fœcunda, nec plantarum deliquia, in tam fertili solo. Manum in sacro fonte, parenti obtuli: sed invaletudo ex podagra facit, ut pedem non efferam domo sed sedentarium jam & ægrum affligat, & affigat *Vulcano.* Tu si placet, vir humanissime, absentis vices præsta. Nec enim si hominem novi, necesse est cum familiarissimo capite, tanta cum ceremonia rem geri, ut præsentia meâ opus sit: & per te fecisse censebor, qui ipsus his Sacris interesse non potui. Si feceris, curabo ne ulla ex parte beneficii accepti memoria claudicet, sterilisq́; apud me gratia sit, τῶν ὑπὲρ ἐμοῦ μετὰ προθυμίας διαπραχθέντων βαπτισμοῦ ἱερῶν.

Hæc privata. Publica quid? tristis ad aures nostras accidit rumor, & infaustus nos perculit nuntius, de inopina, ac præmatura ad beatas sedes abitione magni illius *Regis* (in quem in tanto impetu, cursuque rerum, totius Christiani Orbis oculus defixus fuit) & parum læta victoria, illustrissimi principis cruento obitu nobilitata.

Quem

obtinentur. Et ut veris amœnitatem nemo melius capit, quàm qui brumæ diu ſuſtinuit frigora, nebulas, nives. Ita nemo ſanius de hoc vitæ theſauro judicat, quàm qui caret. Quid quod, hæc morborum deliquia, mortalitatem ingerunt egregiè, inculcant, auremque ægro vellunt, ut in tanta temporum fuga, vaſa colligat, & cogitet de diſceſſu. Quid enim morbi, niſi prodromi itineris in patriam? daniſtæ importuni & exactores tributi naturæ? qui tanquam lictores ægrum abducunt ex corporis, & vitæ ſtabulo, velut victimam nigræ illi *Divæ*. Felix qui quotidie eſt in procinctu; navi ſimilis quæ primo vento velificationem parat; & militi qui ſtationem linquit ad Imperatoris ſui nutum. In partibus Scythię homines quoſdam nunquam domicilium figere, ſed plauſtro ſe ſuaque identidem transferre memoriæ proditum eſt. Id vere Chriſtianum decet: dolium hoc noſtrum more Diogenis, identidem volutandum eſt, ſiſtendum raro, figendum nunquam & nuſquam. Nimirum ut in ſcena partes qui peregit, perſonam, veſtemque ponit, & libens domum abit: ſic nos è vita, & mundi dramate in ſuperam illam ſedem. Leontius Gorgias, ex numero eorum qui dicendi artem, ante Socratem in Græcia profitebantur, cum nunc ſenex eſſet, & vicinus morti, quæreretque ex eo amicorum aliquis, qui lecto adſtabat, an libenter moreretur? *Minimè*, inquit, *ſed ex putri illâ domo, maxima cum voluptate excedo*. Sentiebat nempe vir altæ mentis veram vitam neque duci in hoc corpore, neque mori eos qui ex hoc corpore diſcedunt. Eam verò magnam eſſe animam, quæ hoc ipſo tanquam hoſpitio utitur. De mea ſi quæris ſceleto propior, quàm homini, morte infeſtiorem vitam trahit, ita fracta, & exhauſta, fatiſcere identidem videtur ſub tanto malorum onere, & febrium carnificina. Miſelli homines, quid ſumus? quam fluxa, caduca, imo nihil, ver, & flos vitæ! De reditu ad valetu-

valetudinem quæ jam afflictissima est ψυχῆς μὲν ἐλπίς. Morbus enim nescio quis ἀδήφαγος

——— ὅστε μάλιστα,

Τηκεδόνι στυγερῇ μελέων ἐξείλετο θυμόν:

καὶ διὰ δακτυλίου μὲν οὖν (αὐτὴν) γ' ἂν διελκύσαιμι.

Spes tamen, quandiu vita: quam extinctam penè restaurare potest, & ἀναζωπυρεῖν, καὶ ἰᾶσθαι magnus ille *Æsculapius*, & vitæ autor. Ego quid? inter suspiria & gemitus? inter spem, & metum, rem gero, & in hac virtutum officina, mortalitatem disco, & improvisos vitæ casus, in omni ætate, & sexu, ac quidquid circa me jacet rerum, tanquam hospitalis loci sarcinas specto: quia alia origo nos exspectat, alius rerũ status. Vis me verum dicere? nescio an quidquam salubrius esse queat animæ Christianæ, his exercitiis. *Disciplina enim mores facit, & id sapit unusquisque quod didicit.* Quin ut *Athletæ*, cum in gravi certamine versantur, & sub ictibus stant, animos à plagis sumunt: ita sapiens ab afflictionibus robur; à dolore tolerantiam. Præclare Augustinus: *Molestus est medicus furenti phrenetico; & pater indisciplinato filio: ille ligando, hic cædendo, sed ambo diligendo. Si autem illos negligant, & perire permittant, ista potius mansuetudo falsa, crudelitas est.* Sed ita natura comparati sumus, ut maxima hominum pars, cælestem hanc disciplinam non detrectent modo, sed horreant, & quidquid triste in ea est aut acerbum acriter & intente volvant; quod inest boni, vix ac ne vix levi cogitatione delibent. Rigemus, aut diffluimus mortales ad quemcunque rerum adspectum. Res prosperæ ac serenæ? gaudio peccat animus. Adversæ? luctu. Confusa quasi temperie pectoris, aut frigore corripimur, cum se prospera subducunt; aut æstu cum affulgent. Male. Nam *ut torrem semiustum è foco qui tollit, non ea parte tractat, quà incanduit, sed quà friget: sic nos decet non acerba hæc, & urentia malorum tangere, sed magis benigna in iis, & levia.* Quid adverso hic ferar

æstu, & ventis; aut turbatum jam flumen, turbem etiam magis impatientia: Non soleo, sed fero, & ad *Deum* à quo hæc manant refero, quidquid ei malorum immittere decretum. *Tribulatio* enim *medicamentum est ad salutem, non pœna ad damnationem: sub medicamento positus uror, secor, clamo? non audit Medicus ad voluntatem, sed audit ad sanitatem. In hoc mundo* quasi *in campo certaminis, positi sumus: qui hîc dolores, aut plagas, aut tribulationes non suscepit, in futuro inglorius apparebit.* Ita est. Plerunque magnis gaudiis dolores adhærescunt; & magis periculosa navigatio est, cum vento secundo, modo in hanc, modo in illam partem fluctuat anceps velum, quàm cum adverso turbine anxiè sinus obliquat gubernator. Beati quibus succensere dignatur Deus; nam *medicus cum curare desinit, desperat.* De publicis tu nihil. nunciantur tamen, & bona; sed satin' fida? opto equidem, quanquam haud raro dispalescant aliter, atque gesta sunt. Certè

——— *horrida passim*

Bella tonant, trepidumq; quatit discordia mundum.

Magni alibi, magni hîc apparatus; arcana ultrò citroque communicata consilia. quæ cum video non possum quin cum Homerico illo Vlysse dicā:

κήδεά μοι καὶ μᾶλλον ἐνὶ φρεσὶν ἤπερ ἄεθλοι.

Quia haud raro solent eludi, à magno illo *Deo* maxima etiam Principum, & Rerum publicarum molimina, & tentamenta, cum spes nostræ, vota, oculi in homines intenti magis, quàm in *Deum.* Vnum tamen mihi spem facit, animumque addit, quod Dei causæ hæc militant, & Veritatis propagationi in accolas gentes. Finio: pluribus coram. Tu interim & *Cornelia* tua, cum utroque filiolo valere, & longùm. *Swalmio* quo nihil ἀκιβδηλότερον, & *Campio*, viro moribus plusquam niveis, ex me salutem. Audire gestio, quid valeant. Delfis Prid. Iduum Maji M. DC. XXXII.

GERARDO SGRAEFWEGIO JCto. S. D.

Hagam-Comitis.

FOrtibus ſolatiis leniſti ægritudinem meam, Vir Doctiſſime, & luctus mei ardori opportunè frigidam ſuffudiſti. Ita certè oportuit. Τοὺς γὰρ φίλους ἐν τοῖς κακοῖς χρὴ τοῖς φίλοις ὠφελεῖν. Amicius nihil potuiſti in amicum. Ea enim demum vera amicitia eſt, dolentibus condolere, & labantem triſtitia animum, piarum conſolationum ſtatumine ſurrigere, & divinioris Sapientiæ pedamento. Hominem me fateor, & quæ mihi non ita pridem humanitus evenerunt, in luctuoſo conjugis longè cariſſimæ obitu, ita me perculêre, ut vix ac ne vix mœrori ferendo fuerim. Nempe ſine dolore non amittitur, quæ cum amore poſſidetur; neque tantum gaudii veniens tulit, quantum abiens doloris. Quid enim vel marito durius, vel familiæ gravius accidere poteſt, quàm ab ejus conſortio divelli, & œconomiæ cura, quæ utriuſque numeros implere nata erat, & facta ad conjugii felicitatẽ? Sed cum ea rite apud me deputo, quæ tu velut ex tripode Oracula, non minus doctè, quam piè ſuggeris, animum ad patientiam & firmitatem compono. Mors enim noſtrorum, ſi eam ſanis rectiſque oculis intueamur, doloris portus eſt, & *Animulæ meæ* mors, non funus fuit, ſed fœnus. mortua enim peccare deſiit, & migrans ex hac vita; vitam iteravit, in qua gaudiorum nec modum ullum ſcit, nec finem. Quid adimet ægritudinem, niſi hæc adimant? Accedit & defunctæ in obeundo fato plus quã matronalis fortitudo, & alacritas: quam quoties expendo, ac præteriti temporis memoriam replico, haud facile dixerim quantum mihi pariter & admirationis adferat, & ſolatii. Admiratus enim ſum non ſemel hac iſta adhuc ætate virenti, & vegeta, ma-

ſculum illud in ſequiori ſexu, animi robur, quo *Mea* fati ſui legem excepit. Nam cum anteà ſemper in utroque fortunæ vultu par illi & æqualis animi tenor eſſet, tum in extremo vitæ actu, quo etiam ſanctiſſimi haud raro percelli ſolent, ac conturbari, tanta conſtantia munitum pectus habuit, ut nulla doloris vi, nulla mortis formidine, de ſtatu mentis ſeſe dejici pateretur: rata nempe nihil eſſe turpius, quàm in ipſo limine ſecuritatis, eſſe ſollicitum. Quin & ardentibus votis hilarique oculo optabat, cum illo gentium doctore Paulo, hoc corporis tugurio liberari, & eſſe cum CHRISTO: Curſoribus ſimilis, qui ſpiritus & vires excitant, aſpectu ipſo metæ. Nihil aliud preces ejus, nihil ſuſpiria, & gemitus, nihil denique cygneæ voces ab imo pectore elicitæ, aliud ſpirabant, quàm vanitatis, & inanium Mundi contemptum, quàm ſeriam meditationem humanæ fragilitatis, peccatorum pœnitudinem, & certam fiduciam immortalitatis. Nec mirare. Jam pridem enim mori didicerat, & inſtructa quaſi multò ante ad iter in patriam, ſimulatque ſe morbo correptam ſenſit, continuò mens futuri præſcia, augurata eſt decretoriũ illum ſibi inſtare fati diem; idq; non ſemel ſermone, & vultu ad conſtantiã erecto, mihi denuntiavit, cumq; ego aliquã ei ſpem facerẽ recuperandę valetudinis, nec illicò ſi quid opis, ſi quid artis in Medicis eſt, deſpondendum eſſe animum; illa moto leviter capite, ut ſi jam collectis quaſi ſarcinis, in procinctu eſſet, nec ea res quidquam ad ſe pertineret, non paſſa eſt, ſe ejuſmodi ſermũculis deliniri, & credulitate, agnato bonis mentibus deliquio, animum ineſcari. Ac ne (quod ſollicitæ ac prudentis Oeconomæ eſt) inteſtata hinc emigraret, ſupremæ voluntatis curas ordinavit, & in iis egregia amoris conjugalis ſpecimina præbuit, ne ei moriens defuiſſe videretur, quem obnixè ſemper viva coluerat. Toto autem illo tempore quo lecto affixa fuit, quanta ejus in perpetua

tua

tua febris nunquam intermittentis laniena, quanta dico JANÆ meæ MILINGIÆ tolerantia! perinde ac si longa patiendi consuetudo, callum sensibus obduxisset? quanta animi firmitas? quanta in ipso dolorum æstu mentis tranquillitas, ex vitæ anteactæ conscientia, & sensu illibatę simplicitatis? Quoties erecto in cœlum animo, oculis, manibus, ad futuram adspiravit felicitatem, & ad eam seria se pœnitentiâ communivit? Nempe *ut flores quidam non nisi ad cælum se vertunt: sic piæ animæ non nisi ad* DEUM.

Quàm intrepidè, diem illum meditata est, cum standum sibi diceret apud eum *Judicem*, cui nemo decoquit, nemo mentitur; & ante tribunal, ubi nullus fuco locus est, nullus involucris dissimulationum, nixa non suis (quæ nulla erant) sed Servatoris sui meritis?

In hac spe, & fiducia, vitæ satura, & rerum humanarum, egressa corpore est, ut viva solebat è cubili, animamq; ita placidè exhalavit, ut nihil ei ad summam votorum deesse videretur, tam leniter, tam suaviter exspiranti. Habitus quoque corporis, quiescenti, quàm defuncto similior, mortem piorum *somnum* verius, quàm mortem esse, adstantibus prædicabat. Ita mihi occidit mea *Penelope*, ita cœlo recepta, grande familiæ meæ præsidium, & decus; & mortalitatem immortalitate commutando, ad cælestem patriam commigravit: unde dona Dei tam rarum amoris pignus, ad nos transmissum erat. Sed quam per mortem, caram amisi, cariorem olim recipiam, & beata æternitas aliquando me illi iterum conjunget, à qua brevi nunc temporis intercapedine sejungor. Benè Doctor ille Hipponensis; *Is solus*, inquit, *nil carum amittit; cui omnia cara sunt, in eo qui non amittitur.* Tu vale mortalium charissime, & animæ dimidium meæ, ac *Crucium* tuum amare persevera. Si quid erit in quo tibi queam gratificari, facito periculum, an ex animo te diligam. Cetera coram,

quod utinam fiat brevi. Tantum nunc licuit ad tuas. Dabam mœſtus, graviſſimoque domeſticæ calamitatis vulnere afflictus. Delfis poſtrid. Id. Sextil. M DC XXXII.

Clariſſimo Viro ERYCIO PUTEANO *S. D.*

Lovanium.

ANxia diu mecum deliberatione agitavi, Vir Clariſſime, utrum mihi citra audaciæ notam fas eſſet liberius te compellare: ſed vicit cunctationem amor; pudorem, nominis tui veneratio. quæ fluctuantis animi aſſenſum tandem in eam partem flexit, quà bonorum omnium vota conſpiranti ſuffragatione diriguntur. Ita enim ferè comparati ſunt literarum amantes, ut amicitias eorum calidè ambiant, qui ingenii ſui monumentis, ac virtutum fama, nomen perennitati conſecrârunt. Nempe ut magneti agnata quædam vis eſt, trahendi ferrum: ſic doctis, conciliandi ſibi animos illicio literarum, & rarioris ingenii palpo. Tu mihi talis, doctiſſime Puteane. Ex quo enim legi ſcripta tua, notas elegantiſſimæ indolis, & exquiſitæ doctrinæ, *promulſidem* dico Epiſtolarum, *bellaria*, & *apophoreta* id eſt, animœniores ſtyli delicias, ſubiit fateor animum admiratio, Venerum tuarum, & lepôrum, quæ uſque eò amorem tui in me accendit, ut etiam inviſum, atque ignotum exoſculari, haud invitus compellat. *Hiſtoriam* tuam *Inſubricam* jam aliquandiu publico juri vindicatam, nec vidi nec legi: ſed ſi ςοχάζειν μοι θέμιτον καὶ ἐκ τοῦ κρασπέδου τὸ ὕφασμα γινώσκειν, & ex ſcriptione virum, quis dubitat & in hoc argumento, triumphare Puteanum, ſuccincta rerum narratione, candore, materia, ordine, ſtylo: nec minorem docto huic ſeculo cenſeri hiſtoricum, quàm literatorem; non infeliciorem quoque imitatorem *Curtii*, *Saluſtii*, & ſagaciſſimi ſcriptoris

Taciti.

Taciti, quàm *Ciceronis*. De literis certè si judicium postulas, dicam quod sentio. Merum mihi *nectar*, mera *ambrosia* sunt. ita dictio in iis tersa, pura, facilis inventio lepida, flosculis sententiarum ubique, & similium deliciis molliter luxurians: ut non nisi à polito ingenio, manare possint politiores illæ *Musæ*, & *Gratiarum* elegantiæ.

Verbo. Doctrinæ partes habes suprà invidiam: queis ad æternæ famæ templum, non sine faustis acclamantium votis, vel quadrigis albis subvectus properas. Sed eam solam spectari à me, aut æstimari si censes, erras. Amo, amo candorem, virtutem, humanitatem & ejus studium in viris præsertim literatis. qui quò magis se demittunt, & in celso dignitatis fastigio, fasces benignitatis suæ, ac benevolentiæ comiter submittunt bonis, hoc altius assurgunt magis enitescit egregia virtutis, & ingenii eorum indoles. Neque enim magnorum virorum gloria, muneris tantum amplitudine, & titulorum splendore metienda est, sed multo magis æquabili morum tenore, qui clarius elucet in recessu, intrà privatos lares, & *Vestæ* penetralia, aut amica cum doctis literarũ commercia, quàm in publicis subsellis, in oculis & corona frequentium auditorum. Hîc enim ingenii, & eruditionis principes viri scenæ serviunt magis, quàm sibi, & personati latent. At verò ubi secretioris auræ licentiam nacti sunt, remoti à mundi histrionia, plurimum humanitatis præ se ferunt, supercilii nihil: & velo quasi levato, indole sua utuntur, & ingenio, tantumque à pompa, & fastu alieni sunt, quantum ab ullo alio vitio. Nec mehercle injuria. Nihil enim æquè literaturæ dignitatem adulterat, quàm fatalis illa imperitiæ pedisequa, *animi elatio*, qua quod videri quisque vult, hoc & esse credit, & fidem aliis facit. Hunc tamen affectum, seu potius animi morbum, ægrè multi adduci possunt, ut ejurent, etiam qui sapientiæ studium profitentur; ita ferè meliori-

bus

bus ingeniis ſuaviter obrepere ſolet amabilis hæc inſania. Quam ridere te ſcio, & cordatos omnes tecum. Quid enim *ſcire* noſtrum, ſecretum à ſapientia, niſi ſcientiæ deliquium, & umbra? quid eruditionis noſtræ ſplendor, quid literarum? niſi eam dux & imperatrix vitæ mortalium *bona mens* fulciat? quæ ſi deſit, deſit *Coloſſo* baſis, ædificio fundamentum; & omnis doctrinæ moles, arrogantiæ, & faſtus turbine, tanto fœdius corruit, quanto celſius ſe attollit. At contrà humilitati & modeſtiæ ſuperſtructa perennat. quia fundus illa, & fundamentum eſt omnis veræ litteraturæ; quæ non quid adſit, ſed quid deſit, attendit: nec de quæſito ſecura, ſed de quærendo ſollicita eſt. Hanc tu reginam virtutum, in *palæſtra bonæ mentis*, ſeriò ut nuper vidi inculcas, & unam ferè hodie adoleſcentiæ peſtem *philautiam*, quæ juventuti leniter nimis blanditur, impugnatam validè, proſtituis tanquam meretriculam aut lenam, à qua ingenia liberalia ipſam dico *Virtutis* & *Muſæ prolem*, non minus abhorrere oportet, quàm *Ulyſſem* à Circæo illo poculo, & *Sirenum* cantu. Quidquid enim intervertit opinio, & arrogans de ſe perſuaſio (dum ætatis, & annorum legitima ſpacia, virium fiducia antevertit) nunquam aſſequitur induſtria. Contrà verò facile omnia conſequitur, & quidem ſuprà quam ab illa ætate exſpectetur, qui omnia deeſſe ſibi videt: non facile qui ſe jam conſecutum credit; & ſapere plus multò, quàm *Thalem* olim *Meleſium*. Parum enim proficit, qui ſibi ſufficit, *nec facile diſcere incipit, qui neſcire ſe, prius non didicit, imò ſcientiam excludit, qui non prius opinionem, & audi verum verbum, eruditio naſci non poteſt, niſi ejus perſuaſio pereat.* perit autem ſi modeſtia, & non fucata animi demiſſio mentem occupavit, & in intimo animæ penetrali, domicilium fixit. Cui ſi accedat illibata illa quam urges, vitæ ſimplicitas, morum innocentia, & niveus ille animi candor, quid in Athleta tuo, aut Palæ-

ſtrita

ſtrita amplius deſiderari poſſit, non video. Vera enim hæc exculti animi inſignia ſunt, & ornamenta, ut ſive in *Republica* verſari velit, benevolentiam, & amorem populi; ſive in *Aula*, Principis ſui oculos, & gratiam demereri queat. Sed heu vanitates! heu ineptias! ad quas præcipites nimis hodie delabuntur, qui vitæ petulantioris licentia ebrii, ignavo, ac turpi otio, ætatis florem in Academiis deterunt, & ſerio conatu nugas agunt, in dedecus ſui nominis, & intertrimentum ſtudiorum. Nam *ut lignum occulta teredo conſumit: ſic animum delimat paulatim, & exedit ignavus hic affectus.* Sed nec hoc fine ſtat malum. Levia hæc ſunt præ illis vitiorum portentis, quæ inemendabili pene pravitate in multis callum obduxerunt; alea, popinæ, veneres, graſſationes intempeſtæ, ſtentoreæ lymphatorum inſtar vociferationes, projecta multorum crapula, qui turpitudine vitæ infames, & poculis ſtrenui, irriguam *Baccho* mentem, ad omnem luxum ſolvunt. Inſulſa pecora, fungi, & ſpongiæ madentes, queis præter nomen, nihil adeſt humani cordis, & quibus cœca, & prona ſunt ad voluptates, vita, & vota. Tantum ſcilicet poteſt publica illa morum contagio, & lues, quæ ubi fractis ſemel honeſti repagulis, & Cyclopico Numinis contemptu, graſſari cœpit, nullam amplius à ratione legem capit, aut modum, quo intrà gyrum obedientiæ, coërceatur: ſed immiſſis habenis, celſiores pudoris omnis, & verecundię calles ſupergreſſa, impunè dominatur, & furit. Interim hoc dulce venenũ, hęc blanda peſtis, quę etiam rectiſſimas mentes, à virtute detorquet, certam perniciem adfert incautę juventuti; nec ea quidquam miſerius, cum ab omni honeſti ſenſu derelicta, & bis naufraga probitate, & modeſtia, protervię fibulam laxat, nec honoris, ut ſic dixerim, ſufflamine, à maleficio retardatur. Sed videlicet, ut quidam ſunt morbi, qui ſtupore ſenſum præpediunt, ut eorum pericula non intelligant

gant ægri: ſic nec illi, indubitata ruinæ ſuæ præludia. Nos quid? Ut ſterilitatem, aut animos imbres, & cetera Naturæ mala toleramus: ſic deſperatos talium mores. Vitia erunt donec homines, ſed neque hæc continua. *Quàm multi disjectis nequitiæ clauſtris, virtutem efficaciter oſtenderunt?* Nihil eſt quod non expugnet pertinax opera, & intenta, ac diligens cura. *Robora in rectum quamvis flexa revocabis: curvatas trabes calor explicat, & aliter nata in id finguntur, quod uſus noſter exigit: quanto facilius animus?*

Macte ergo Vir Clariſſime, qui pro virtute, & in re litteraria tantum ſudas, quantum nemo, & inter hæc morum propudia formandæ *Juventuti* ſtrenuè, quod facis incumbe, literas & virtutem inſtilla, ac ſublatis prudentia tua nequitiæ authoramentis, evaganti licentiæ, quæ blanda quadam vi perſtringit ingeniorum aciem, & induſtriæ nervos elidit, frœnum injice, ut è nobili tua palæſtra, non doctiores ſolùm, ſed meliores exeant? nec præceptis tantum, ſed & exemplo tuo (quod eſt efficaciſſimum docendi genus,) intelligant, quales eſſe debeant. Ut enim qui iter facit, veſtigia amat: ſic qui ad Virtutem graſſatur, exempla. Nihil hac provincia, nihil hac *Sparta* dignius dici, aut excogitari poteſt. Nam ſi præclaro, & ſalutari munere funguntur, qui privati, privatis hominibus normam præſcribunt, quo pacto vitam inſtituere oporteat: quanto magnificentius de Republica meretur, qui *Socraticis madens ſermonibus*, juventutem, natam ad purpuram, & *Patriæ* gubernacula format, imbuit, maturat? ut ſemina litterarum ac virtutum, docta & pia manu ſparſa, ſubacto adoleſcentiæ ſolo, ad ſolidam aliquando frugem effloreſcant: nec tantum ornamenta ſint *Reipublicæ*, ſed robur, & fundamentum ſtabilitatis.

Sed ne longum faciam, & ſtyli ubertate licentius exſpatiari videar, in eam patenti campo tuarum laudum, tam plauſibili argumento, amicitiæ tecum

tecum ineundæ, filum ſcriptionis abrumpo. Vale, Vir clariſſime, & τὴν ἡμετέραν παῤῥησίαν εὐμενῶς δέχου. Spondeo, affirmo, fide jubeo, non ero ex illorum numero, quos *fures tempores* appellant, nec importunis miſſitationibus literarum, deteram florem gratiæ, quàm mihi apud te eſſe patieris. Ut enim raro ſupellectile; ita amicis parcius utendum eſſe cenſeo. Sancta quippe res eſt eruditorum ſocietas, & non niſi ſanctè habenda. Satis beatus, ſi virtute mea, rectique conſcientia involutus, ætatem degam, adſcitus in album tam rari nominis. Hoc unum enim mihi ſemper in votis, &

——— *quamvis*
Infrà Lucili cenſum, ingeniumque, tamen me
Cum doctis vixiſſe, invita fatebitur uſque
Invidia.

Tu currenti, benevolentiæ tuæ plauſu, calcar adde, & à *Crucio* tuo vale. Datum Delfis 4. Id. Oct. M DC XXXII.

CLAUDIO SALMASIO, *viro Nobiliſſimo S.*

Lugd. Batav.

Ἔρχεται πάντα πόρευμα, ἄνερ λογιώτατε. Vix pedem fixiſti, & ſedem in illuſtri noſtro *Athenæo*, & meæ (ut quiſque venatur, quod amat) ad te eunt litteræ. Libertati meæ quæſo, ignoſce, ne dicam audaciæ. Expreſſit eam amor in literas, & literatos, quorum nunc (liberè dicam) dictator audis, & princeps. Magnum eſt fateor, in tam auguſtum famæ theatrum evocari. Majus in viri illius incomparabilis SCALIGERI locum, eorum quibus *Academiæ* ſalus concredita eſt, ſuffragio ſurrogari: ſed longè maximum, ejus premere veſtigia, qui ſuprà malevolorum invidiam poſitus, ſummuſque Orbis literati (ſic appellare licear)

liceat) princeps, illustris nominis sui famam, in templo *Memoriæ*, æternitati consecravit.

Beata quondam Leida, Musarum domus,
Sedes honoris, officina Palladis,
Sophiæ palæstra, dulcis artium parens,
Campus juventæ, læta virtutum seges,
Feraxque frugis seminarium bonæ,
Cor, & benigna cura cœli! dum tibi
Tot candidi fulsêre soles. ———

At in tanto *Musarum* deliquio, non minus hodie beata, Batava nostra STOA, quod magna olim *Academiæ* lumina, principibus eruditionis viris, huc usque haud infeliciter commutet, & quod caput, in tanti Solis occasu, non indignus *Hercules* succedat, magno illi *Atlanti*. Ita est vir doctissime, eunt, abeunt humana hæc omnia; ὁ κύκλος τῶν ἀνθρωπίνων: &

Sunt Regnis studiisque vices, pariterque curules,
Et Musas sors cæca premit.

Sed quæ fatalis illa necessitas, docta demittit *Orco* capita, devotasque perennitati animas, terris subducit, paterna Dei cura iterum redonat Scholis. Nimirum ut novum semper, & quasi redivivum Phœnicem, ex cineribus mortui, subnasci ait *Antiquitas*. Ita ex castris literarum, novus semper aliquis exurgit dux in militia hac togata, & ex docto obeuntium *Choro*, novus aliquis *Actor*, qui prodeat in scenam, & *Theatri* Musarum labantis dignitatem tueatur, & decus. In te video Vir nobilissime, qui virtutem atque eruditionem felici adeo temperamento sociasti, ut melior ne audias, au doctior, jure ambigant, quicunque Amplitudinem tuam nôrunt. Duo mehercule Reipublicæ literariæ columina, ac firmamenta. Quorum alterum eruditionem perficit; alterum virtutem adornat. Manca doctrina omnis, imò nulla, quæ virtutis præsidio destituta, ad laudũ tantum aucupia sudat, & honoris inania. Quanquam, mores multorum si video, vix aliter solet, & ferri se eò patiun-

tiuntur ingenia hujus ęvi. Vanitati hodie reverentia debetur, & vitia honorem poſcunt. quorum tanto uberior hîc meſſis eſt; quò major, & liberior eorum ſeges. Viros nunc cenſu cenſere, & externis inanibus metiri mos eſt; purpuram venerari, non merita, & *veſtem pluris æſtimare, quàm veſtis fartum:* aut monetam, & ſplendens illud lutum *Pluti Patris*, quàm animi, & ingenii dotes. Tu melius, Vir clariſſime, qui vana & bullata hæc omnia contemnere didiciſti, & ſolio *Virtutis* ſubjicere, quæ vulgus hominum mirari ſolet, fortunæ ludibria. Certius enim longè eſt probitatem illibatam tenere, quàm ſceptrum; celſius ad eruditionem eniti, quàm diadema; ſplendidius doctrina veſtiri, quàm purpura; bona fama quàm trabea.

Macte hoc animo vir magne: cui ſumma votorum eſt placere bonis; & placebis ſi regiam inſiſtens viam *Virtuti* lites unicè, & doctas tuas Muſas ad ſolius hujus *Dominæ* cultum componas, & obſequium. Nulla enim res efficacior eſt, viris in celſo doctrinæ faſtigio, & honoris apice collocatis, ad aliorum ſibi conciliandam benevolentiam, quàm flagrans amor, & conſtans aſſiduitas rectè faciendi. Calumniæ nihil te moveant, nec malevolorum dicacitas. Magnis enim ingeniis, agnatum quaſi, imò fatum pene, ſugillari, convitiiſque proſcindi ſycophantarum. nempe ut luculentus ignis ſine fumo non ſurgit: ſic nec nomen ſine nube aliqua livoris. Nunquam tamen tantum *calumnia* potuit in generoſa, & magnanima pectora, ut invidiam placare velint, virtute relicta, aut temerata conſcientia. Ringuntur, pallent, fremunt? nullum doctorum immunem habent improbi ſui dentis? hinnuli leones impetunt? aquilas ſcarabei? & ex magnitudine adverſarii laudem captant, nominis, & famæ aliorum ſordidi veſpillones? Ita ſunt.

Magna

Magna pars, non crimina,
Damnat; sed homines.

At verò quantula ista sunt? Ferenda, ferenda inquam, non verenda, levia hæc obtrectationum tela; *quæ si in nos feruntur, non tamen feriunt*; & ut ne hilum nomini nostro decoctum eunt, ita contemptu solùm ulciscenda. Verè magni est animi, quasdam injurias negligere, nec ad quorundam convicia habere vel aures, vel linguam. Quid? Leo ne leporem sectatur? aut armiger *Jovis*, & fulminis satelles insurgit in muscas? nunquam. proprium hoc est egregiæ, generosæque virtutis, non sentire se lædi ab inferiori; & ut convitia non provocat, aut lacessit, sic nec timet. Similis nobilioribus istis feris, quæ pavidos & imbelles damas, infra iræ suæ dignitatem ponunt, & minorum canum importunos latratus securæ contemnunt. Quid quod hujusmodi concussiunculis, virtutem nostram nonnunquam expedit agitari. Ut enim gemmæ, etsi in lucrum abjectæ, splendorem non amittunt; sed dies postea revelat, & attollit. Sic illa tenebrionum sordibus impetita, longè post clarius enitescit. Atque *ut ignis paleam exurit, aurum nitidius reddit: sic calumniæ vanum, aut vacuum aliquem absumunt, vera virtute gravem illustrant?* Nempe Deo ita visum, optimos quosque traducere ad optimam illam vitam. Ad quam in hoc seculi contagio, hac temporum difficultate nos quoque adspiramus, & te salvere jubemus eximium Mystam *Virtutis*, & *Doctrinæ*. Cujus si favorem hac mea salutatione meruero, moriar, si quidquam mihi gratius accidere potest. qui nunquam vincar in amoris, & venerationis tui cursu. Delfis. prid. Non. Decemb. M DC XXXII.

JACOBO CAMPIO
Eccleſ. Harl. Paſtori S. D.

Harlemum.

CRucii noſtri filiolum, venuſtulum illum & parentis utriuſque delicias, non ita pridem denatum eſſe doleo magis, quàm miror. Quid enim hac vita fragilius? quid incertius in omni ętate, & ſexu? Quodcunque videmus, fato cedit: quodcunque relinquimus, aliquando deſinet. Et qui ſunt, qui que erunt homines, tandem non erunt. Ita fati, ita nati ſumus. *Animo huic noſtro, corpus ſarcina eſt, ſumitur, ut quandoque Ponatur: gerimus hoc onus mortales, quandiu mortales, & miſeri, imò ſervi quandiu gerimus.* Sed hem nupero conjugis puerperio, novam illi prolem natam audio, quæ defuncti jacturam leniet. Ita nimirum cum natura ferè comparatum eſt, ut *Vacuum* non ferat in matre tam fœcunda, nec plantarum deliquia, in tam fertili ſolo. Manum in ſacro fonte, parenti obtuli: ſed invaletudo ex podagra facit, ut pedem non efferam domo ſed ſedentarium jam & ægrum affligat, & affigat *Vulcano*. Tu ſi placet, vir humaniſſime, abſentis vices præſta. Nec enim ſi hominem novi, neceſſe eſt cum familiariſſimo capite, tanta cum ceremonia rem geri, ut præſentia meâ opus ſit: & per te feciſſe cenſebor, qui ipſus his Sacris intereſſe non potui. Si feceris, curabo ne ulla ex parte beneficii accepti memoria claudicet, ſterilisq́; apud me gratia ſit, τῆς ὑπὲρ ἐμοῦ μετὰ προθυμίας διαπραχθέντων βαπτισμοῦ ἱερῶν.

Hæc privata. Publica quid? triſtis ad aures noſtras accidit rumor, & infauſtus nos perculit nuntius, de inopina, ac prænatura ad beatas ſedes abitione magni illius *Regis* (in quem in tanto impetu, curſuque rerum, totius Chriſtiani Orbis oculus defixus fuit) & parum læta victoria, illuſtriſſimi principis cruento obitu nobilitata.

Quem

Quem legis expertes Suëcæ
Vindelici didicère nuper,
Quid Marte poßit, ſcilicet impia,
Devota morti pectora ſtrenuus
Quantis fatigavit ruinis!
Indomitas prope qualis undas
Exercet Auſter, Plejadum choro
Scindente nubes? impiger hoſtium
Vexare turmas & frementem
Mittere equum medios per ignes.

Imo qui in ipſis pene cunabulis Imperator, antequam miles arma tractavit, bella geſſit, victorias cumulavit, obſidionum ærumnas pertulit, ſudorem, & pulverem caſtrorum incredibili labore, ingenti animo toleravit. Quid in rebus bellicis ab eo non tentatum? quid inauſum, quid inexpertum? Quæ eum militiæ pars latuit? quæ militaris diſciplinæ forma? Quis proſperis, & ſecundis minus intumuit? quis in utraque fortuna conſtantior? O triſtem & acerbum *Germaniæ* caſum! ô jacturam inæſtimabilem, in hoc rerum motu, & metu! Mirum enim quantum ancipiti *Martis* aleę, momentum adferat fortitudo, vigilantia, prudentia, belli ducis nati ad arma, & in armis. cui in campo Martio ſeges eſt, & materies gloriæ, & qui ad bella hæc funeſta protractus, non alia mente galeam induit, & ſagum, quàm diu oppreſſæ libertatis vindicandæ ſtudio, ac propulſandæ tyrannidis. Sed heu cladem!

——*quam blanda vacillat,*
Excelſo fortuna loco!

Caucaſo durior eſt, & omnem humanitatis ſenſum ex animo ejecit, qui ſecuris auribus, aut obfirmato animo, tragicum hunc audit caſum: imò ferus planè & ferreus, qui Athletam hunc (Atlantem verius dixerim) lachrymis non proſequitur. Quid tamen eſt? Vix enim aliter hæc *Sacra* conſtant, & fortiſſimum quemque *Mars* & *Mors* pignerari ſolent.

magniſ-

—— *magnisq;negatum*,ut cum poëta hoc dicam,
Stare diu, & funeribus interdum misceri triumphos,triumphis funera.

Non tamen desperandum in tam justa belli causa, quæ *Deo* militat, & vindiciis conclamatæ pene *Germaniæ*, sed spei (quod voveo) forte cum proximæ, si omnis adimatur.

Induciarum magnus hic apparatus, & jam pedem habent in Patria, in Aula, partium legati. Vtrinque ut videtur negotiatio hæc calet.Forum, curias, templa, domos hi jam sermones habent. Senes, pueri, viri, feminæ, de iis quærunt, differunt, judicium suum interponunt. Affulget & specula quædam *Pacis*, inter partes sarciendæ, in longam amorum seriem.

Sed oculi multorum claudentur credo, priusquam *Jani* nostri Templum. Vides enim in qua simus navi, quo mari feramur, & quàm secundis ventis. Alia nunc Patriæ nostræ facies, quàm olim, & fundatior longè rerum nostrarum status. Sic enim pugnatum hactenus,ut timere cœperint plus semel qui timebantur,& potentia nostra hostibus terra marique formidabilis sit; quia consilio nixa, ordine, concordia, cura: adeò ut cum qualiter Rep. vel copiis, opibus, gloria fœderibus, omnique rerum cumulo quæ ad magnitudinem faciunt certare posse videatur.Accedit quod progressus quos supra spem suam fecerunt Patriæ Patres, in prolatandis ditionis suæ pomœriis, Princeps in capiendis urbibus, & Provinciis sub fœderati Belgii imperium redigendis, addant utrisque animos,qua sunt generositate,& prudentia lautissimas stipulandi conditiones, quæ haud leve adferant momentum & decus, tot reportatis victoriis, tot triumphis, & Patriæ nostræ esse possint robur, fundamentum stabilitatis, & securitatis asylum. Quas haud dubiè alii qui Regi suo ægrè quicquam detractum volunt, renuent; rati præstabilius esse, simplici damno defungi, &

quod

quod vident periſſe, perditum ducere, quàm recenti intertrimento (omen meum eſt) veterem jacturam cumulare, & inferioribus Majeſtate regia conditionibus, auguſtam exiſtimationem fœdare, in dedecus, & opprobrium ſceptrorum. Hinc ſeges, & materia altercationum; quarum tædio magna pars temporis abibit, & negotium hoc in lentam trahet moram, ut magnæ molis deliberatio tardos ſolet habere progreſſus. Quanquam malo ſuò, vix aliter humano conſilio ſubveniant quàm ſi tolerantia levioris incommodi, gravius periculum propulſent. Nam ſi infectis *Induciis* abeant, proclive erit Principi noſtro, *Trajecto* capta, quà nunc data porta in patentes *Brabantiæ* campos, arma ſua longius longiuſque protrudere, & quidquid ferè hoſtilium reſtat oppidorum, terrarum, regionum crebris excurſionibus infeſtare. Quod enim in Annibale laudat Livius, *non minus hoſtiũ, quàm ſua loca explorata habet*. Sed altius non inquiro novũ hoc publicæ rei ſchema. Faxit *Deus* ut in hoc cardine rerũ, *Ordines* noſtri, quibus concredita eſt dignitas Patriæ, incolumitas populi, libertas civium, & in primis cura ſanctę fidei, ac Religionis, conſilio & affectu propendeant in eam partem, quà publica ſalus, & utilitas, præponderabit. Benè Tacitus: *Plura in ſumma fortuna auſpiciis, & conſiliis, quàm telis, & manibus geri.* Interim quem hoſtem habeant, jam pridem cruenti belli irreparabili diſpendio, didicêre, quàm fluxa, vel nulla potius fides ſit in Hiſpano, quàm parum tuta pax, cum hoſte reconciliato, qui vindictæ furorem, & irarum cauſas quietis aliqua mora differt, non aufert, ſuſpenſa belli cauſa, non deſerta. Quam periculoſa armorum remiſſio, in populo ad arma nato: enervari hac quiete, hoc otio, Martia pectora, & maſculos ducum, ac militum animos; adverſarios temporibus inſidiari, nobis rerum proſperè gerendarum opportunitates interea eripi; hebſcere Ordinum authoritatem, fiduciam hoſti-

hostibus inerescere: vulpinam pellem assutam leoninæ plus adferre detrimenti quàm si aperto Marte res gererentur. Optimates haud raro tunc odiis collidi, aut largitionibus, ac promissis labefactari, per emissarios Hispanicæ factionis; plebeios diffidere otiosè factionum procellis;

——— *præmissa futuris*

Dant exempla fidem;

acerrimosque sæpe populos, quia vinci non potuerunt, non alia ratione certius vinci, quàm si pugnare desinant, & blandiente *Induciarum* palpo deliniri se patiantur. Invictos prius Annibalis milites, labor ad *Cannas* fecit, ut vincerent: otium ad *Capuam* fregit, ut vincerentur. Civili semel bello commissi, arma in omnes habent, in eos acerrima, quibus victis, spolia maxima sunt. Contra timor externus, & communis ex hoste formido solet in officio, & bonis moribus continere in Rep. civitates. Sed adsit omen. Deum rogo, ut quemadmodum necessitas omni lege potentior, & legitima capitis, famæ, ac libertatis defensio fecit auspicium belli: ea ipsa nunc calamitatum nostrarum, ac cladium finem faciat, sub tuta, ac inviolata pactione PACIS, quæ novum nobis victoriæ genus sit, & triumphi argumentum; illis quibus

——— *animi sub vulpe latentes*,

fidei servandæ. Vtrisque Palladium securitatis, & adversus exterorum tyrannidem, tranquillitatis publicæ stabilimentum. quo tandem aliquando Patria è profundo miseriarum, repentina rerum mutatione, emergens, omne in serenitatem tempus commutetur, ponant venti, fugiant nubes, fluctus residant: Omnia foris placida, domi prospera: ac post tot pugnata bella, velut aureo quodam seculo, pietas, optimæ leges, & quicquid est honestarum artium simul efflorescat: quæ velut phari, & lucentes quidam ignes sunt, in tempestuoso mari, semperque *pacis* & comites esse solent, & alumnæ. Quin &

Tutus bos avidè *rura perambulet,*
Ditet *rura Ceres, almaque Faustitas;*
Pacatum volitent per mare navitæ:
Culpari metuat fides.

redeat, redeat, inquam, villis agrisque fertilitas, urbibus honos, mari commercium, animo candor & integritas. Verbo, quicquid Rempublicam beare potest, & bonis omnibus cumulatam, à violentia impotentissimi dominatus, & ab interitu æternùm vindicare. Vale, Vir Clarissime. si quid hic meo studio, cura, diligentia, præstare posse judicabis, id pro tuo jure liberè à me flagita. Delfis VI. Id. Decembr. M DC XXXII. *Swalmium* quo vix in multis millibus reperias vel integriorem, vel humaniorem, meo nomine saluta. quem eo effusius amo, quod *Crucio* meo Theseus sit, aut si quid Theseo fidelius.

JACOBO CRUCIO *viro clarissimo*
Claudius Salmasius S. D.

Delfos.

UT minus me pœniteat, præstantissime Cruci, hæc in loca migrâsse, & sedem heic relicta patria fixisse, faciunt doctissimorum hominum quæ maxima turba est, atque etiam optimorum quod longè præfero, licet minor sit hic numerus, quotidianæ quà præsentium incoram, quà absentium per epistolas, amicæ compellationes, adventum gratulantium. Quibus pro egregia illa voluntate quam testantur, homini externo, & nunc primum cognito, quid reponam non invenio, præter parem de his benè merendi voluntatem. Nec enim in præsentia quidquam habeo, quo ipsis ostendam, quàm gratum mihi sit; atque acceptum, quod cum homine nullis sibi meritis adhuc noto, hoc genere officii certare priores non dedignentur. Tu in horum albo, doctissime Cruci, nomen quoque tuum profiteri dignatus

es,

es, amantissimis illis, omnisque humanitatis plenissimis litteris, quas hodie per filium accepi. Impatem esse me, referendæ pro ista inusitata benevolentia gratiæ, hoc primum, & in ipso limine fateri debeo. Deinde illud etiam attestari, ac ropromittere, me omni ope annixurum, ut animo suppleam, id quod vires aspirare nequiverint, ut saltem(inquam)ostendam quibus potero cunque testimoniis, me vicem iis velle reddere, qui tam benè mihi volunt, potius quàm posse. Hoc si pro votis meis præstare non valeo, longe utique illud minus valebo, ut quod mihi impositum est onus, tam celebri in hanc Academiam vocatione, etiam Atlanti alicui grave futurum, meis istis humeris sufferam, ac pro dignitate sustineam. Non monitore opus habeo, qui me doceat quis sim, & quo me debeam modulo metiri. Satis hoc ipse per me, de me novi, & cum alias majores dotes mihi Deus optimus maximus denegarit, hanc saltem pro sua benignitate, ac liberalitate indulsit, ut me ultrà quàm pennæ meæ ferre possunt, non eveham, ac novi Icari more, cereo volatu cœlum tentare audeam. Quod qui faciunt, pari semper exitu, dum nimis alta appetunt, sed minore, quàm ille fama, in profundum decidunt. Maximum mihi fateor, videri debuit in ejus viri locum surrogari, quem ætas sua pro principe litterarum coluit, & sequens omnis, ubi parem se illi alium dari non posse videbit, exinde magis admirabitur. Sed quo major hinc honos mihi surgit, onus etiam gravius accedit, & invidia certior. Quid enim? An ex alieno orbe vocandus fuit, qui vices istas impleret cum tot alii præstò essent indigenæ longè digniores, quibus hoc offerretur, etiam non ambientibus? Quocunque hic te vertas, hinc inde omnis platea referta est hominibus, qui in spem istam meliori jure surrepere poterant. Heic heic certè fateri cogor, non carituram ratione invidiam, si quos è transverso inducat, qui quietum non sinant, in-

dignum insessorem, adeo illustris loci possessione frui. Sed quid invidiam loquor, aut invidos mi Cruci? Quasi huc non potius vocari debeat justissima indignatio, quod immeritissimo id delatum sit, & extero, & quod majus est, non petenti! profecto si fortunæ tantum tribuerem, quantum veteres soliti sunt, & melioris lucis expertes dicerem & heic, illam partibus suis functam. Quid enim aliud dicere, aut cogitare succurrit, ubi meriti nullus locus fuit? Sed illi hoc querantur, quibus dolet. Quod ad me attinet, in tuto sum. Quod autem me mones ut forti animo sim, hoc facis, & gratias ago gratissimas. Omnia tamen scias mihi & prævisa ante, & provisa, quæ opus sunt ad ferendas hominum ineptias. Ex altiore certè fastigio eos despiciam, quàm luna canes adlatrantes. * * * * * * * * *
* * * * * * * * * * *
Mirum tamen in docta pectora, has cadere livoris labes, & lolliginis succos, quæ tota niveus candor obsidere, ac possidere deberet. Nihil moror libros, & combustos omnes velim, si doctiores tantum, non etiam meliores, qui dant illis operam, reddere idonei sunt. Hæc liberius in sinum tuum effundere volui, eruditissime Cruci, quod tuis ex litteris non vulgaris benevolentiæ notas haurire me voluisti, & quod aliquod eorum te inaudivisse inde colligo, quæ aures meas verberârunt, non etiam animum exulcerarunt. quibus non magis moveor, quàm magna maris magni rupes, circum undique obstrepentibus æquoris undis, vesaniente vento. Heic desinam, ac rogabo te simul, ut quoniam semel amicitia tua me non indignum judicasti, judicium tuum tuearis, ac me amare pergas. Lugduni Batavorum. Nonis Decembribus M DC XXXII.

Doctis-

Doctissimo, & Eloquentissimo viro
JACOBO CRUCIO
Erycius Puteanus S. D.

Delfos.

MAgno prorſus affectu, & pari eloquio ad ſuaviſſimam amicitiæ neceſſitudinem me invitas. Durus ſim, niſi affectum æſtimem; indoctus niſi eloquium. Tanquam ignem miſeris, exarſi: & totum hauſi CRUCIUM, ut gaudio implerer. Litteris igitur cum ſatis non viderer animum exprimere, petendum à munere ſubſidium cenſui; ut librum potius, quàm epiſtolam mitterem; provocatus epiſtola, quæ libri precium ſuperavit. O pectus tuum, ſapientia plenum! ô calamum tuum, verum ſapientiæ miniſtrum, ac promum! Quia philoſophari audes, & quo potiſſimùm vel ſale, vel melle ſpargenda ſit oratio, oſtendis? tam ſerius, quàm amœnus, tam opulentus, quàm ingenioſus.

Σοὶ δ' ἔνι μὲν μορφὴ ἐπέων ἔνι δὲ φρένες ἐσθλαί.

Sed qua laude doctus, & facundus es, etiam candorem, & humanitatem profiteris; quaſi in ſcriptis meis, nec non moribus animadvertas, quod ad exemplum juventutis ſit, & benevolentia tua dignum. Gaudeo igitur hunc me fructum laborum capere: quod tibi Clariſſimo Mercurii, Palladiſque myſtæ placeam; gnaro imprimis, qua via ad bonam mentem bona ætas ducenda ſit, & quibus ſeminibus virtutes ſuccreſcant. Florem juventutis paſſim in vitia degenerare, quid mirum? Mollis nimium, & ſoluta educatio eſt, & priuſquam litteras plerique, ventum, & vanitatem induunt, doctiores tantum, ut ampliùs noceant. Utinam qualem laudavi aliquando Juventutem Belgicam, talem videamus! utinam ſobria, ſicca, ſeria ſit, & qualem tua diſciplina format! imo qualem aurea epiſtola tua formandam eſſe preſcribit! Huc

redeo, & hanc velut facem habeo, qua densæ morum tenebræ dispellantur. Sanè ut Lumina ista sunt, obscurari simul necesse est, quidquid in responsum adjungam. Adjungo librum, qui diem continet, & suo diem principio ordinat, hactenus non constituto. Quia hîc natura lucet, audebo non obscurus esse: tuum verò judicium novum mihi jubar erit. Ita vale. Amice nove, sed semper future, de quo non aliter statues, quàm si semper fuerim. Lovanii in Arce, III. Kal. April. M DC XXXIII.

JOHANNI HOGENHOUCKIO I.C. S. D.

Lugdunum.

LItteras tuas ultrò, & tam amanter ad me scriptas accepi. An gratæ mihi fuerint quæris? Gratissimæ, & in iis insignes tui progressus in ea lingua quâ nulla nunc tritior est in aulis Principum, aut apud eos qui hodie comitatis omnis, & elegantiæ audiunt Candidati. Si sic pergis, Gallus rediturus es, qui Belga abiisti. Prudenti mehercle, ac laudabili instituto. Ita nimirum una fidelia duos dealbas parietes, & ad *Sapientiæ* ædem tendis rectà via. Sic peregrinari, quid est nisi ad mercatum ire literarum, & scientiarum panegyrin; animumque doctrinæ succo imbuere, linguam eloquentiæ? Sine qua quid *oratio* nostra? jejuna, languida, quæ somnum prius pariat oculis, quàm aculeum defigat in mentibus auditorum. Quid literatura nostra, quid eruditio? nuda, manca, *muta* sed quam *mutuam*, præstare eloquentia fœcundo & facundo linguarum stipatam comitatu. Quæ si sub honoris purpura, in scenam Reipublicæ protracta, operam suam Themidi devotum eat, mirum quantum arduis fori negotiis ponderis adferat & momenti, quantam sinuosis legum involucris, lucem, pauci hodie ad hunc scopum collimant;

mant; plerisque quod doleo in peregrinatione sua, una cura est pascere oculos, non mentem. Curiosi tantum circa levia & vana; ubi nempe locorum, *Apicii* culina fuerit, ubi *Messalinæ* fornix; ubi, & quot stillicidia Romæ; Cujas equus *Curtii*, Thessalus, an Numida; Vinum *Falernum* Chio; *Lesbium*, Cæcubo, aut Massio sapientius, & his etiam nugaciores nugas, quæ vel Catoni risum excutiant. Tibi (quod laudo) unicum, & ardens studium compellandi illustres viros, & illa vidisse lumina, illas in elegantissima terrarum, Academias, unde non melior solùm, sed doctior ad nos redeas. *Ruinæ, & monumenta veterum heroum, nos commovent adspectu: quidni istæ vivæ imagines virtutum?* & nomina non trabibus tantum quibus teredo sua est; sed monumentis æternæ laudis incidenda. Hoc tantum moneo, cave quæ passim illic sese offerunt illicia vitiorum. Cave juventutis incautæ laqueos, venales formas, & certamina vanitatum, quibus haud raro inescari hæc ætas solet; Nempe quandiu peregrinationis hoc æquor navigas, tamdiu pericula tibi, & naufragii metus, non à fluctibus solùm & scopulis: sed & à Circæis illis Sirenum blandimentis, quæ venenum suum melle dulcius nutu oculorum, incessu, risu, jocis, osculis; grata denique pro.ervia quadam inspirant, ut capite non sentias nisi captus; nec perire, nisi cum perieris. Præcipitia hæc Adolescens vide, sed & vita; *Neque enim ille peritissimus nauclerus est qui navem cum conjecit in brevia, salvam tamen deducit in portum, sed qui deflexit: neque ille diligendus est Medicus qui ægrum ad extrema deducit, ut post medeatur, sed qui ante provida cautione minitantem morbum necat.* Idem tu. Malum aut præveni, aut si forte præventus ipse, per ætatis incogitantiam, monstrum illicò in ortu opprime, & vitiorum messem in herba. Et ut in præcipiti, aurigæ fræno equos retinent: sic tu oculos, & mentem, ubi quæ delectant, & alliciunt. Mihi crede, nus-

quam periculosius degitur, nusquam crebrius, & licentius peccatur, quam foris. Arte hic opus est, atque *Argi* oculis: & sumenda *Lycurgi* facies, ut sub vitæ severioris mantili, & probitatis velo elabaris. Ut enim calorem culices & muscæ: sic indolem ingenuam, quæ facta & nata ad virtutem, hæc morum licentia sequitur, & libidinum irritamenta, nisi eas recta mens, recta ratio temperet, ac moderetur. Tu fac ô Studiose, ut peregrè redux aliquando in *Patriam* parenti consanguineis, mihi, bonisque omnibus exoptatus advenias, nec minus illibatam morum integritatem gratulari tibi liceat, quàm titulos, & insignia *Doctura.* Quam quo sæpius mente retracto, hoc magis gaudeo, quod talis hoc ætatis meæ decursu, videam ex disciplina nostra, & velut sinu, in Patriæ decus natos, per sacra hæc *Themidis*, ad honorum fastigia eniti. Sed audi me, imo ausculta ad praxin aliquando daturus animum, pragmaticorū hodie quorundam mores fuge; *Avaritiam* dico, & sordida lucri aucupia. Qui dum lites, ex lite serunt (quarum tædio boni sæpe præoptant juri suo renunciare potius, quàm in ambiguum certamen descendere, & præsenti pretio emere spem incertissimam) clientes suos parum sollicitii Titus an Sejus vincat, emulgent, & ad rerum angustias redigunt. menti bonæ plerumque fatale onus. Ego de publicis nunc nihil certi. Fervent hic omnia. belli apparatu. Princeps in procinctu est. Miles ubique in armis: motus & metus in Brabantia & Flandria; & in ipsa *induciarum*, aut *pacis* negotiatione hostilis utrinque rerum facies. Præludia hęc credo stabiliendi imperii, & compulsoria, ad æquam conditionum pactionem; quæ nusquam strictius, aut tutius cuduntur, quàm in tympano, & strepitu armorum. Faxit Deus ut omnia hæc in *Patriæ*, tot jam lustra bellis jactatæ salutem cedant, & publicæ tranquillitatis stabilimentum. Sine qua *bellum* longè mihi *tutius pace dubia*: &

Induciæ,

Induciæ, non nisi tendiculæ sunt, & laquei, quibus Batavum candorem irretire conantur, illi qui hodie libertati nostræ succensent, & quibuscum (dicam quod sentio) vix est ut ulla pax iniri possit, nisi vel cum præsenti bonorum dispendio; vel quod gravius est generoso pectori, cum pactione servitutis. Vin' causam! Ita à patribus, majoribusque didicerunt, ut dolo magis, quàm virtute contendant, damnentque aliquandiu nocendi studia, non causas, pugnas, non odia, his opertis magis, quàm exstinctis, iramque ad tempus, taciti concoquant, ne professi odia, perdant vindictæ occasionem. ita ut nemini mirum videri debeat si hostis tum maxime sit metuendus, quum leoninis exuviis vulpinam pellem assuit, nec ab armato exercitu tantum immineat discrimen, quantum ab illecebris subdolæ, ac infidæ pacis. Sed abrumpo, &

——— ne te longis ambagibus ultrà
Quàm satis est morer,

vive, vale, & crebrò tere hoc literarium iter. Suave enim (non blandior) audire de te, & in literis quasi videre, atque alloqui, cum coram non datur. Delfis VI. Kalend. Majas MDCXXXIII.

JACOBI CRUCI EPISTOLARUM LIBER QUINTUS.

LEONARDO HARLÆO Studioso S. D.

Oxonium.

ADhucne vivis, mi Harlæe, & nos amas? De utroque enim dant suspicari, & locorum intervalla, & silentium quod Pythagoricè nimis hactenus coluisti. Tot menses tu in Anglia, & verbum nullum ad Crucium? Emenda studiosè, & cessationis hujus diuturnioris culpam elue Litteras tuas videre gestio, quæ peregrinationem sapiant, non erraticam illam, & vagam, quæ pedes magis exercet, quàm mentem; non curiosam, quæ oculos: Sed seriam quæ urbes, regiones terras, lustrat, ut indaget, discat, ruminet, proficiat in scientia, linguis, moribus. Ad voluptatem enim solum qui peregrinantur & per tot terras & maria oculos, pedesque ferunt, aberrare mihi videntur à vero ejus fine, & usu qui non in eo situs ut cœlum mutes, sed animum, & more apum favos stipes doctrinæ, atque ex auditu, & alloquio tot insignium virorum, Sapientiæ liquentia mella. Locorum mutationes nihil momenti habent, nisi comitem adjunxeris sapientiam. *Da operam* inquit Seneca, *non tam ut alibi sis, quàm ut alius fias Quid enim peregrinari juvat, si peregrinaris cum affectibus tuis, & tua te vitia sequuntur?* Naturam habes, ad litterarum commercia natam, & Mæcenatum tuorum munificentia amandatus hinc, è patrio tuo solo, ad exteros: mercatum dico, & panegyrin bonarum artium; habes & campum quem virtus tua feliciter

liciter, & cum laude decurrat,palæstram in qua se exerceat, & cum ætate, quæ jam ad maturitatem vergit, in Patriæ decus, tandem aliquando exsurgat, & Ecclesiæ Christi cui jam pridem devotus, ædificationem. Angliam aliquandiu insedisti, & in ea Academiarum principem *Oxoniam*. In qua quot virtutis & doctrinæ videre lumina, datum tibi, & exaudire? quot illustres nomine, & fama viros? quæ ex conspectu, & alloquio tantorum virorum proficiendi occasio, & imbuendi animum succo divinioris illiusSapientiæ? Quam non illi docent solum, sed inculcant: non contemplantur tantum, sed & vita, moribus, exemplis exprimunt, nihilque esse putant videri, nisi etiam sis quod videris. Præclarè me hercule, & prudenter. Quid enim in Divinis illis, scientia nostra, nisi eã conscientia comitetur, imo fulciat? quid theoria hic sine praxi? si lingua eam proferat solum, & præferat, non vita? si libris & labris inhæreat, non animi fibris? si iidem sumus non aliter quam spectatores in theatris! Mihi crede, anima illa est. Theoria sine illa, verba tantum, fucus & inane simulachrum. Sine ea frustra quilquis est, Theologiam profitetur, si quam aliis ore inculcat Sapientiam, ipse eam vita, & moribus prostituat, imo & animis suorum exculcet. Eximiè Stoïcus: *Nullos pejus mereri de omnibus mortalibus judico, quam qui aliter vivunt, quam vivendum esse præcipiunt: nec magis talis potest prodesse præceptor, quam gubernator in tempestate nauseabundus.* Quin ut gladius est in manu furiosi: ita eruditio omnis, & scientia, nisi ἀρχιτεκτονική, & animorum imperatrix pietas clavum moderetur. Verbo. Illum ego demum verè Theologum censeo, à quo alii non solum disciplinam capiunt, sed exemplum, & qui non modò scit quæ recta sunt, sed facit. *Ut illi qui ad speculum se comunt, faciem, & cultum rectè solent disponere: prorsus hic idem. Aliena vita & facta speculum sunt & imago, in qua te videas, & ad*

eam decorè componas. Sed heus migrandum tibi. Alio enim te vocant Mæcenatas, qui relicta Anglia, transfretare te volunt in Galliam, illam cultissimam terrarum, & comitatis omnis, ac elegantiæ magistram, primaque opportunitate, primo vento, citra moram, via quà po.eris maximè compendiaria rectà tendere *Salmurium*, illã Musarum officinam & doctrinæ theatrum. Ejus præsertim cui nunc operaris, & in qua consequenda, totus desudas. Hic sedem tuam figes ad semestre, quo elapso cogitandum tibi de reditu in patriam, nec enim diutius te volunt φιλεπατεῖν, longiusque indulgere exilio tuo literario. O te beatum interim, & albæ gallinæ filium! cui cum sacro Theologiæ studio linguas conjungere datum; & illam quæ omnium nunc audit elegantissima, & qua nulla jam receptior in aulis Principum, & civium potentiorum ædibus. Sed unum te moneo, studiosè. Cave quæ passim illic sese offerunt contagia morum, & vitiorum irritamenta. Cave incautæ nimis juventutis laqueos, desidiam, aleam, luxum, crapulam & quæ id genus sunt illicia malorum. quibus haud rarò inescari hæc ætas solet, & velut Circæo poculo fascinari. Ac nisi magno conatu, & veluti contra violentum cupiditatum æstum luctetur assiduè, turbæ, ceu torrentis impetu statim aufertur. Quæ ut blandiendo, instar aspidum, venenum suum inspirant, & fallente morsu: ita perire, te non sentis, nisi cum perieris, nec obesse ilico contagis suæ affrictu, sed obfuisse. Ad meliorem quidem frugem, è pessimis morum exemplis emersit *Themistocles*, emersit *Scipio*: sed non omnes esse possunt *Scipiones*, & *Themistocles*: nec si sint, nimium virtuti suæ confidant; labuntur optimi: non etiam ingenio; falluntur sagacissimi. Omnes quadrupedes odore pantherarum, ferarum immanium, feruntur admodum delectari, sed absterreri torvitate capitis. Ideo pantheæ caput occultantes, cum

cum prædam venari volunt, allectas odoris suavitate bestias, ubi propius accesserint, corripiunt, & mactant. Lenones vitiorum, ut prædentur homines, pantheras imitantur: abscondunt quod torvum est, quod terret omnes; in voluptatum illecebris, turpitudinem; comitem carnificem conscientiam, pœnitudinem quandoque seram, atque pœnam vindicem. ostendunt quod suave est, quod delectat, dulcedinem gaudii, speciem lætitiæ, præmia *Bacchi*, aut *Veneris*, quibus allectos instar pecudum, incautos invadunt, & dilaniant. Quare degeneres illos Academiæ incolas fuge, qui & se dedecorant, & omne nomen literarum. Ac præ aliis (liberè dicam) Batavos nostros, quos scio libertatem illam quam habent in publicis Athenæis, haud rarò vertere in turpem morum licentiam, & petulantioris vitæ ansam. Sirenes hic passim quæ aure surda prǣterlabendæ; Syrtes quoque, & vada quæ ut enaviges, in periculoso peregrinationis tuæ salo, opus tibi non *Argi* solum oculis, sed *Lycurgi* supercilio, fronte, vultu, queis consortia illa declines, quæ nimis hodie ad proterviam, aut vanitatem inclinant. Alliciunt, & invitant? subduc te & deflecte: multum est velle servari. Blandiuntur? fuge, non omnes sunt ea constantia, qua *Socrates*, ut *Critonem* audiant male consulentem, & ei refragentur: complures *Alcibiadi* sunt similiores qui malum consilium cupidè arripiunt, & arreptum semel, cupidus exsequuntur. Oderunt? remedium in manu est, sperne, imò ride simultates illas & odia, quæ virtus tibi conciliat, & illibatæ vitæ conscientia. Domi nos magna sæpe circunstant pericula à seculi contagio, fertiliori hodie *Clodiorum*, quàm *Milonum*; sed longè majora foris. Ubi juventus immissis licentiæ habenis, lascivire solet magis, & excusso obsequii jugo, fibulam laxare morum proterviæ; nec pecuniæ paternæ alium fructum putant, quàm profusionem, tantumque sæpe luxuria sua, æris

alienì

alieni contrahunt, ut decennali frugalitate non possint explere lacunas sui damni; imo si salvi esse velint, *Sylla* iis, aut *Lucullus* ab inferis sit excitandus. Tanti nempe illis emendum est, ultro decipi, & pœnitere. Hinc enim studiorũ languor, imo nausea, laboris remissio, animi mollities, honoris contemptus, & quid non? Inter tot remoras bonæ mentis, tot vitiorum proxenetas, quid mirum, virtutis arcem difficilius conscendi, quàm *Capitolium*, & præcipitem ruere in omne nefas, fractis omnis honesti ac pudoris repagulis? Tu melius, *Candidate*. Ad virtutis, & doctrinæ palmam adspira; claude, claude inquam aures, malis vocibus, & quidem primis. nam cum initium fecerunt, admissæque sunt, plus audent, & ut imponant pelliciunt, ut fallant, adulantur. Deum vitæ tuæ autorem sequere, & ducem me, cum Plautino illo sene, monitorem: nihil abducat, quacunque specie, aut obtentu. Cogita id optimum esse, tute ut sis optimus, si id nequeas saltem ut optimis sis proximus. In sacro quod tractas studio, non multa lege, sed multum. Qui simul omnia volunt & affectant, pulcherrimè cum Polybio, gulosis comparantur: Καὶ γὰρ ἐκεῖνοι πάντων ἀπογευόμενοι τῶν παρακειμένων οὐδὲ κατὰ τὸ παρὸν οὐδενὸς ἀληθινῶς ἀπολαύουσι τῶν βρωμάτων οὔτ' εἰς τὸ μέλλον ὠφέλιμον ἐξ αὐτῶν τὴν ἀνάδοσιν ἢ τροφὴν κομίζονται. *Nam & illi omnia quæ apposita sunt, gustantes neque in præsentia fruuntur ullo ciborum, neque in posterum, digerunt satis, aut utiliter iis nutriuntur.* Planè hic simile. Voluptatis gratia, multi degustant multa, & libant varia, quæ florem, & fucum magis, quàm robur, & veritatem habent, & sine alio fructu, *omnia cursim, & properanter transmittunt.* Tu optima, & pauca, quæ in ætatem eant, & in Ecclesiæ usum, cui destinatus. Vides affectum meum studiose, & quam propenso, ac benigno in te sim animo, & ero

Dum parcent animæ fata superstiti.

Ut

Ut finiam, Deus studiorum tuorum sementem foveat, messem maturet, maturam servet. Vale. Delfis 6. Cal. Quintil. M DC XXXIII.

Hadriano, & Guilielmo Vander Meer Fratribus pro gradu doctura in V. I. consequendo disputaturis S.

Lugd. Batav.

THeses vestras inaugurales, Juvenes ornatissimi, quas offerre mihi visum, legi, & legi lubens. Valde alienus à Gratiis omnibus sim, si non & illæ gratæ, & ista ad disputationem invitatio, eam amica, tam humana, à *meis*. Sic vos appello. A mea enim velut manu estis, à Schola, & à disciplina. Ut pictorem tabula sua delectat, si egregiè, si affabrè picta: sic me indoles vestra quam formatam olim in Athenæo nostro, tendere nunc video, & eniti ad alta. Et si quid auguror, enitetur, si non audietis solum præcepta quæ crebro dedimus, sed admissa in animum re exprimetis, & factis. Ad virtutem ante omnia vos hortati sumus. Cui etiam servire volumus, quidquid in vobis civilis est prudentiæ, & sacrarum legum. Tam arcto enim hæc inter se nodo juncta, & nexa sunt, ut alterum alteri decus conciliet, ac robur. Date mihi quæso prisca illa *Juris* lumina, quorum responsa vim Legum merito obtinuerunt, pariter omnino in *Juris* & *Virtutis* studio desudârunt, ut non minus boni audirent, quàm docti. Idem vos. Ad hæc non actiones solum omnes vestras, sed & cogitationes necessum est collineare: Huc jura omnes cogunt, leges instruunt. Cavete quæso, ne quid labis, aut maculæ trahatis ex consortio juventutis maculosæ. Fugite illos, fugite qui liberioris vitæ obtentu, ad licentiam, & voluptatis præcipitia pessum trahunt. quæ una ingeniorum pestis est, una probitatis, & modestiæ gangræna. Magna mihi de vobis polliceor, quos ad omnem

omnem laudis cumulum natura genuit, ratio formavit, voluntas & ſtudium accendit. vos videte ne fruſtra, & in hoc lubrico ætatis, vos depravent pravi, qui ut pondera ab alto lapſa, in præceps eunt, & trahunt, ut vix ac ne vix caveat qui cavet ne decipiatur, cum etiam cavet. Philetas Cous cum corpore tam macro eſſet, ut non tantum impulſu ictus, ſed etiam vehementiori vento concuſſus in terram daretur, plumbeis uti ſoleis ſolebat, ut conſiſteret: ſic vos, qui à chartis pallorem, maciem à ſtudio trahitis, virtutem vobis ubſternere debetis, ne admiratione veſtri adflati, concidatis. Hæc, hæc ſcientiarum omnium, atque artium *Orbis* eſt, imò hæc una ſcientia exiſtimanda, quæ ſcientias omnes non ſolum poſſidet, ſed ornat, fovet, perficit. Alii mentem, manumque mancipent avaritiæ, auro, & pecuniis inhient ut *Midæ*, & *Craſſi*: alii honores ambiant, ut *Marii*, & *Syllæ*: alii otio, & deſidia diffluant ut *Vatiæ*: alii luxu, ut turpes illi Veneris nepotuli, quos neſcio quæ ſocordia occupavit, ut ne attollere quidem deſiderium ad honeſta, & egregia poſſint. Vos qui Majorum ſtirpe, ac indole digni, avitam gloriam novis virtutum ſubſidiis ſuſtinetis, & tam neceſſarium putatis doctrinam conſequi, quam pulchrum in Rep. eminere: tam utile literatos eſſe, quàm glorioſum de omnibus bene mereri, virtutem ſemper cum doctrina, doctrinam cum virtute conjungite, ut doctioreſne, an meliores audiatis, jure poſſit ambigi. Fucus hic abſit. Nam qui virtutem fronte, oculis, vultu metiuntur, quid niſi *Curios* ſimulant, vita interim, & moribus deformatiſſimi; nec abſimiles illis qui in Theatro coram ſpectatoribus agunt *Agamemnonem*, ſi detrahas perſonam, *Therſiten* imitantur. Scilicet arte & aſtu vivendum in Rep. & ſumenda Lycurgi facies, ut ſub velo peccetur. O malè, & malos! Labi enim in vitium imbecillitas quædam eſt, virtutes ſimulare mera malitia. Quid? quod

quod actiones etiam bonæ contemni solent, si à simulatione, non à virtute ortum ducant. Multa faciebat *Vitellius* ut gratiam favoremque populi aucuparetur, sed quæ grata sane fuissent, & popularia, si à virtutibus profecta, memoria vitæ prioris: at quia nemo non videbat ficta ea esse, indecora & vilia accipiebantur. Nam non ut lucus è lignis: ita virtus è verbis consistere putanda est. Praxi hîc opus, & esse, quàm videri, boni malunt. *Esse* dico, atque id à prima ætate, cum simplex adhuc indoles, & *modestia* candidata. Bonum esse, longè ego præfero, quàm doctrina magnum. Vos mihi tales, & ut diu sitis, precibus à Deo contendo. Valete Astreæ alumni, & magno parenti vestro à me salutem. Delfis. Id. Jul. M DC XXXIII.

JOH. WESTERBURGIO.
A. COLVIO,
J. FOCANO.
J. BEECMANNO, *amicissimam*
S. D.

Dordrechtum.

ET vos, Viri Clarissimi vestrum in me affectum, testatum ire voluistis, utrinque largi, & amando, & donando? Miseram ad vos nescio quos nuper *Musarum* mearum rivulos, vos ilicò, pro rivulis fontem, ita affabrè factum, ut Lysippi quis cœlo ductum credat, aut Dædalea manu. Pretium in eo respiciam, aut animum? omnia ejusmodi sunt, quę haud leviter me vobis devinciunt. O dies veniat! qua occasio mihi sit, rependendi hunc animum aliquo, saltem genere officiorum. Ingenuè dico, is est quem in his tabulis specto: nec pretium iis unquam à se facio, sed ab affectu. Aurum illud, aut argentum cum pensitatè examino, quid nisi splendens lutum, & nitidius paulo ejectamentum Pluti patris? Altior mihi mens, quàm ut ad

ista

ista se demittat: firmior, quàm ut moveant. Movet insignis hæc vestra humanitas, movet benevolentia, & luculentia propensi in me animi testificatio, quæ omnia non impetrare solum à Crucio potest, sed imperare *Beverovicium* nostrum audio totum chartis impallescere, & non minus serium, quàm elegantem tractatum moliri de *Termino vitæ*, collectis undique super hac nobili materia doctorum sententiis. Industriam viri laudo, & probo, qui dum notas sui in literas amoris, illustrisque otii testes literatæ posteritati relinquit, nomen ab oblivione vindicat, victurum in secula quamdiu nomen erit, & fama literarum. Faxit Deus ut brevi lucem videat hic fœtus, cui si quisquam strenuè obstetricatur. Libavi illum leniter ut scitis, quia penetrare in eum, nec mens mihi, nec vires. Faciant qui subtilis ingenii sui ala, in abditissima quæque involant, & perplexis quæstionum labyrinthis feliciter se expediunt Theseio sapientiæ suæ filo. Ego suspicere illa malo, quàm inspicere, & doctorum sententias mirari, quàm meam curiosius rimari. Sed heus, quis nuper de obitu *Infantis Hispaniarum* ad nos rumor? itáne è vivis excessit, & abiit? O infida sceptorum! ô spes & res humanæ quid estis? quo itis? quam levi casu frangendæ! Nempe ut nauclerum firmatis anchoris, ventorum illudit rabies, *& quas nolebat cogit inire vias:* ita nos abripit fatalis illa vis, & nequicquam reluctantes cogit sequi. etiam eos quos supra sortis humanæ aleam evexit regalis apex, & in terris *Deos*, Deus esse voluit. Hac parte homines, quod mortales, & in extremo naturæ deliquio, cum minimis

Victima nil miserantis Orci;

& futuri in hoc rerum humanarum orbe, quamdiu hîc Orbis.

Æqua tellus pauperi recluditur,
Regumque pueris ——

Non

Non alia lege nati. Et hæc illa est *purpura* persōnata felicitas, post tot tantasque Imperii curas, tot pugnata bella, & rerum sursum ac deorsum euntium vicissitudines, ut spolium tandem sint temporis, & vile depositum naturæ, in gremio magnæ matris. Quis sodes vitæ privatæ tranquillitatem, otia, delicias, si sano judicio res æstimetur, non longè præferat his sceptrorum importunis,& concatenatis curis? quæ foris nitent, introrsus misera sunt. Nam in altam illam fortunam, quot nimbi, procellæ, fulmina incidunt, aut incurrunt: & *Regnare* quid aliud quam tria perpetua suspiria, *conservandi acquirendi, & amittendi.* Non crescendo decrescunt: & in inclinatione majoris fortunæ, nihil moræ intercedit. Ubi labi semel cœperit, nullis viribus sisti potest. Minimus etiam vermiculus cedri medullam paulatim exedit, & eam denique humi sternit. Navem secundis impulsam ventis una sistit *Echenais*: quanto velocitas illius major est & vehementior, tanto facilius in scopulos illisa dissolvitur. Levissima damna Romanam Monarchiam, everterunt. In Republica magis quàm in ulla re, fortunæ triumphat inconstantia. De me, dicam quod sentio.

Stet quicunque volet potens,
Aulæ culmine lubrico:
Me dulcis saturet quies
Obscuro positus loco,
Leni perfruar otio.

Quid enim purpura illa? quid Majestatis ille apex? nisi superbè extructi carceres, atque aureæ compedes, quæ latentes animi torturas celant? & surda carnificis conscientiæ flagella, equuleos, fidiculas, uncos, sub splendido mentitæ felicitatis mantili. Si, ut mendici vulnera sua, & cicatrices detegunt ad eliciendam populo misericordiam; ita Principes palam oculis hominum exponerent curas, sollicitudines, faces furiarum, quibus perpetuò

petuò inquietantur, non abundè miſerari eos poſſent, quos ad invidiam felices, ac fortunatos judicant? Sed quid eſt? Cœci plerique ſumus, & caliginem amamus; miſeri, & calamitatem ſequimur. Quod quiſque eſt, & habet, nemo, aut pauci æſtimant. Placent vanitatis, & ambitionis aucupia, placent tiaræ, coronæ, ſceptra, quæ per diſcrimina mille, & pericula quæri debent, & majore cum periculo poſſideri. Quidquid ſecurum, & tutum eſt, ſtultiſſima opinione vileſcit. Indolui, nuper humanitus accidiſſe Heinſi conjugi, quod nulli non homini. Sic impares naſcimur, pares morimur:

Æqua lege neceſſitas
Sortitur inſignes, & imos:
Omne capax movet urna nomen.

Et noſtrum aliquando motura, in hoc communi Naturæ ſortilegio, cum dies ille venit, illa hora, *Nili* ortu obſcurior. Felix qui in procinctu eſt, & qui paratus ad hoc iter, indies de abitu cogitat, tanquam quotidie abiturus. Nam quid hæc vita? niſi punctum. quid corpus? hoſpitium, non domus, in quo brevem omninò moram trahimus: ſi cum æternitate comparetur. Laudo hunc animum, quicunque habet. Habet, qui opes, qui honores, qui vitæ commoda contemnere didicit, & fidei alis ſubvectus, cœlum poſſidet in terris, paratus ire cum evocatur. Quid enim ſi relegata fortunæ pompa, & ambitione rem ipſam intueri velimus, quid inquam ſunt ſeculi opes, ad non morituras? quid vita hæc, ad æternam? quam meditari, frui eſt; & qui fruitur, quid eum diutius teneat in hac Mundi ſcena? quid alliciat; ubi ſemper alius ex alio labor, novi ſemper luctus, lamenta, lacrymæ, quamdiu vita? prolixior eram, ſed aëris per brumam inclementia cogit abrumpere. Pluribus coram, ſi Deo ita viſum. Cujus tutelæ vos quatuorviros commendo; etiam me, quem ſcire certo debetis, veſtri ex animo amantem. Salveant à me Catſii,

Catſii, Beverovicii, Somerii, queis nec Amicitia amicior, nec integritas integrior eſt in illo doctrinæ faſtigio, in illi comitate, & candore morum. Delfis M DC XXXIII.

Viro ampliſſimo I. CATSIO *urbis Dordracenæ Syndico*, χαίρειν ϗ εὐπράττειν.

Eodem.

EXimia animi tui, Vir Clariſſime, in me propenſio eſt, eximia quoque nuper liberalitas tua, & πολυδωρία, quæ eo fortius ſtringit, quod iterata, ut repitita vincula arctius innectunt; ex quo apertis mihi non modo foribus, ſed adytis amicitiæ tuæ, nihil abs te prætermiſſum eſt, quo in tuas partes raperes, raptum magnitudine officiorum devincires. Quid ſcribam? gratias agere me?ne concipio quidem, & verè dicam, exſpectationem meam longè ſuperarunt. Vt Vlyſſes apud Alcinoum nihil habet, quod rependat pro ingentibus meritis, præter vota, & grates: ita ego nihil præter munera hæc animi, & gratæ mentis. Certè beneficia, beneficiis cumulas, & tanquam ſatis non ſit, ignotum ante & inviſum, in album amicorum tuorum adſcribi, & *Crucium* à CATSIO amari, etiam affectus tui egregia apud me exſtare voluiſti Specimina. Alterum ingenii tui monumentum: alterum *Mercurii*, aut *Pluti* patris. Vtrumque me hercule pergratum: quia à tam docta, tam liberali manu. Et ita me *Muſæ* ament, in pretio mihi erunt, quandiu ero, nec animo meo unquam patiar exoleſcere memoriam tam proni in me affectus. Nam ut vietores, circulis quibuſdam vaſa adſtringunt, atque alligant, ne quid effluat: ſic ego reminiſcentia identidem meum animum, ne humor ille benignitatis tuæ, quem combibit. Ita ſum, & habet hunc morem gratitudo, ut noviſſima virtutum

exuatur,

exuatur, accepitque beneficii memoria, in homine grato, omni affectu fit, non solum flagrantior, sed & diuturnior. Quanquam ex veteri etiam Sapientia, *magnam debiti partem jam solvit, qui lubens se debere profitetur.* Profiteor certe & profitebor lubens, dum vivam, nominisque tui memoriam sanctam mihi, & antiquam fore, omni juramento sanctius adfirmo. Hæc privata. De *Pace*, & *Induciis*, pauci nunc, & fracti sermones. Belli contrà motu, & metu omnia nunc æstuant. Acies utrinque in armis;

Et fremitus spumantis equi, strepitusque virorum
Tympanaque in mediis spirant nunc prælia campis.

Faxit Deus, ut feliciter nobis cadat hæc *Martis* alea, quæ dubia esse solet, & anceps, suspectumque habere quidquid ab eventu pendet. Periculosi certe conflictus, cruenta prælia cum veterano hoste, & quem pugnare docuit, non ambitio tantum, & cupido profunda Imperii, odiumque in sacram gentem; sed & necessitas ex jactura tot urbium, quas invictissimas esse illi hactenus clamitârunt. Sed nec bene ominari adhuc desino; & cum belli nostri initia, progressus, caussas intueor, non levi spe ducor, fore ut Deus

— — *cujus stant Numine bella*
Bellorumque decus,

ad suum id est bonum finem hæc omnia sit directurus, & nos tandem sub Principis nostri auspiciis, bello tam longo, sævo, indomito, quod non sine rapina, incendio, vastitate geritur, liberaturus, tempestate in malaciam, nocte in diem, luctu in lætitiam commutato. Ingenuè dico, scopus, & summa votorũ eo tendit. Victoria modò applaudat, & circumvolet purpureis suis alis, Palladisque olivæ, tandem cedat triumphi laurea, dum nihil aliud armorum nostrorum præsidio quæritur, quàm ut in *Pace* securè vivere liceat, qua nihil in rebus mortalium & nomine dulcius, & re ipsa magis salutare, magisque consentaneum officio,

ficio, & ingenio humanæ naturæ. Tu interim, Vir nobilissime, me totum tibi vendica. Magnum esse oportet, & charius, quàm *Achilli Briseis* fuit, quod Amplit. tuæ negem: & si vires desint, nunquam deerit voluntas, nunquam animus. Qui jam pridem ex asse obsequia sua tibi, tuisque devovit, paratus non venerari tantum raras ingenii tui dotes, sed & nominis tui famam tueri adversus seculi Sycophantas. Quanquam nec tali auxilio, nec defensoribus istis, virtus tua egeat, & ea es sapientiâ, ut non tam repellere calumniæ ista tela didiceris, quàm declinare. Nam directa, aut emissa non perveniunt, & ut perveniant, non lædunt: quippe armatum animum habes constantia, roburque colligis, quo tutus adversus omnem linguæ protervìam consistas. Socrates ille fons arcanæ sapientiæ, cum comœdiam spectaret, & conviciis suis interesset, constanti vultu, animoque fuit, & scenam tanquam *Xantippen* suam risit, ratus nullum esse præstantius genus ultionis, quā rebus ipsis & moribus confutare calumniam. Quamdiu enim hoc vitæ salum navigamus, tamdiu procellæ, tamdiu fluctus; & interdum blandior aura si nobis affulget, ilicò se subducit, & fere acrior tempestas ingruit. Nimirum homini Christiano ista à Deo dicta lex est, *premi, turbari, concuti.* Sed quid nisi feramus tanquam Bonum quod à SUMMO ILLO BONO? Animis hìc opus est, & armis quæ ratio subministrat, quæ Sapientia, in quam malorum ingruentium agmen nihil potest. Ad omnem enim incursum *Sapiens* invictus, atque interritus est,

Nec si terra mari miscebitur, & mare cœlo,

pedem referet. Securus contra ille ibit plenus fiduciæ, plenus animi, ex vitæ anteactæ conscientia, & sensu illibatæ integritatis. Ita generosiores feræ ad canum latratum lentè respiciunt, ac plurimum, nec aspectu dignantur. Quid? Aureum illud Solis jubar, deliquia pati non miramur, &

palli-

pallidam Lunæ faciem, noctis colore tingi: & famæ nostræ lumen calumniæ nebulis infuscari, mirum nobis videbitur, & novum? Malè. Nam quidquid in hac Universitate pulchrum, quidquid eximium, defectus suos habet, & nævos si non à se semper, à malorum saltem protervia. quos qui contemnere didicit, jam fregit, dejecit, vicit. Sed hæc magis seria fortassis, quàm pro epistola. Plura non addo, nisi ut valeas, & me ames, qui te æternum. Delfis. XII. Kalend. Octobris. MDC XXXIII.

Clarissimo doctissimoque Viro I. BEVEROVICIO *S. S.*

Eodem.

ANnales *Belforesti*, quam grati mihi fuerint, missi nuper à tam candido pectore, tam liberali, & amica manu, vix habeo scribere. Pro munusculo meo, ne quid ad explendum amoris cumulum deesset, munus reponis, quod in bibliotheca mea primarium tenet locum, agris fertilibus similis, qui multo plus afferunt, quàm acceperunt. Gratiam tibi, vir Clarissime, meæ *Musæ*, & habituræ quamdiu erunt. Nam genus ego illud hominum odi, quorum animis beneficia citius effluunt, quam doliis *Danaidum* infusæ aquæ, nec eorum memoriam magis apud se tenent, quàm matres maturum partum. Accipiunt tanquam perpetuæ memoriæ reconditur, æternæ recondunt oblivioni, & in ipsa prope manu benefacti memoria perit. Alia mihi mens, & ad tuas jampridem respondissem, nisi *Hilaria* nuptiarum fuissent in mora, quas aliis intendi curis, aliis distringi negotiis, nemo nescit. Tu, vir humanissime, si quid hic delictum, indiligentiæ meæ sodes, aut si mavis cunctationi condona. Vides quæ differuntur, non auferri & litterarum commercia intermitti

mitti quidem, non penitus omitti. Vale, & me tui amantissimum, quod facis, ama. Delfis. v. Kal. Oct. M DC XXXIII.

JABOBO FOCANO
Ecclesiastæ S. D.

Silvam Ducis.

TACITÆ litatum satis, mi Focane. Quando tandem tuæ ad me litteræ; Alloquio earum caruisse me tam diu, non re solum, sed cogitatione molestum fuit. Quid? adeóne nova hæc Sparta te habet occupatum, ut veteris amici memoria animo tuo exoleverit? Non fidei tuæ videtur, non amoris. Quid quod altioribus radicibus innixa est utriusque necessitudo, quàm ut eam leviusculis his fulcris literarum, statuminari sit opus. Sed amo (cur dissimulem) jucundissimum hoc amicitiæ commercium. Et quidni quos amamus etiam absentes libenter in literis videamus, & alloquamur? literis, quas summum solatium censere licet humanæ vitæ. In qua turbida ferè omnia & amara, jactationes miræ, & fluctus, nisi hæc talia interdum interveniant, studiorum, & solicitudinum condimenta, quæ animi ægritudinem, si non adimant, saltem dulci quadam diversione leniant, & fatigatum, non invitè abducant. In me sentio, & si quid judico, non alia quoque tibi mens. Fruamur ergo quamdiu licet, & libet, affatu hoc litterario, diuturnioris nostræ absentiæ tædiis discutiendis idoneo. Ita tamen ut ex amœniori hoc Musarum commercio, nihil detrimenti capiat, sedula tua muneris obeundi cura. Quam (serio loquor) in te laudo. Quid enim ea tibi prius esse debet, quid antiquius, in tanta messis faciendæ spe, tanto animarum quæstu; quę tenebris hactenus, & densa errorum caligine demersæ, fidem in ignorantia ponunt, & Religionem in bruto populi obsequio. Nam in Pontifi-

cio hoc regno quid nisi jumenta sunt, homines? quicquid imponitur, portant, ut asinus, *Isidis* sacra; nec magis intelligunt, quid sit Religio, quàm mulus aut equus. Quid mirum? Cæca obedientia, & tantum non stupor, ibi encomium est CHRISTIANI, & bubalorum instar, naso circumduci, ad superstitionem, & idololatriam, hoc vere est *Catholicum* esse. Ire quà itur, non quà eundum, vulgi gloria est, & Christiani obsequii laudem habet, ac meritum. Hoc fascino præstrictæ mentis, hærent, & stupent apparatum, & pompam Religionis pontificiæ, & ignorantiæ suæ, piæ (servilis dico) venerationis purpuram prætexunt. O cæcitatem! & ô miseri, ac miserandi! Quid enim illa, si eam penitius excutias, detracto mentitæ veritatis mangonio, nisi Histrionia? quid nisi fabula in Theatro, operosa simul ac ludicra? Tu vir piissime, qui jam pridem sub Christo stipendia facis, & illibatæ ejus Veritati dixisti sacramentum, strenuè in sacra hac militia desuda, & profligatis hæresium in Papatu portentis, errantes reduc in viam, nutantes firma, lapsos erige, & contra onera ac pondera superstitionum, palmæ instar assurge, perque obstrepentium adversariorum remoras, odia, simultates, viam fac Veritati. Et facies, si eam cum morum candore, & modestia conjunxeris; humanitatem cum prudentia mansuetudinem cum affabilitate, & vitæ sanctimonia. Mirum quantum illa possit virtutum πανᾳρμονία in animas dociles, & φιλομαθεῖς quantacunque etiam cœcitate laborent. Mihi crede duci volunt hi tales, non trahi; suaderi non cogi. Error veniam & commiserationem meretur. Erudendi ergo cum lenitate, & abstersis errorum nebulis, molli fræno ducendi in viam rectam, quo uno stringi, ac vinci se patitur animus. Si remoræ hîc, & obstacula, non uno ictu concidit arbor, non una semper concione se patitur capi, & aggregari ad Christum. Patientia hîc opus est,

est, & μακροθυμίᾳ. Instandum εὐκαίρως καὶ ἀκαί-ρως ἐν παιδείᾳ τῶν ἀντιδιατιθεμένων, μήποτε δῷ αὐτοῖς ὁ θεὸς μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας. Uti mustum tempore despumat, & fecibus subsidentibus enitescit: ita etiam tractu temporis, non rarò sedantur, præjudiciis, & affectibus abrepti animi ubi instillata sibi à puero Religionis reformatæ odia semel ebullierunt, & defervescente paulatim contradicendi studio, & contentionis æstu, aurem præbere cœperunt rationi. Levis sæpe, captato commoditatis articulo, salutatiuncula, amica confabulatio, collatio familiaris, errorem tollit, ut radius nubem. Non enim solum gratior est amica hac ὁμιλίᾳ, & conversatione, institutio tua, sed validior, nec colorem modo ab illa ducit, sed robur. Utrumque tibi voveo, & in firma hac spe salvere te jubeo, & diu. Scribe ad me si quid apud vos novi. versaris enim in limitanea, inter arma, & tubas. Datum Delfis XIV. Kalend. Janua. MDCXXXIII.

JOHANNI CRUCIO
S. P. D.

Harlemum.

Πολυτελέστατον ἀνάλωμα χρόνος. In te video, mî *Cruci*, qui ita affixus es libris, ita assiduus in studiis, ut nulla alia te vexet avaritia, quàm temporis. Charas à te litteras accipio, sed verè Laconicas, argumento, & stylo; ne tantillum scilicet tempori tuo decedat, & racemus (ut sub imagine loquar) ex uberi tua vindemia, aut è copiosa tua segete manipulus deruatur. Parcè nimis cognate. nulla enim tibi studia tanti esse debent, ut amicitiæ officia deseras. Emenda, & scribe. non quia debes solum, sed cupis. Certe debes. quid jucundius, quàm cum amicis diu non visis, per literas confabulari? & celeri pennarum remigio advolare ad longè dissitos, iisque absentibus,

quasi præsentem sisti? Plusculos quidem ego dies silui, sed invitus. Bruma hoc facit, solito acrior, quæ manibus frigus, calamo torporem induxit. Sed jam ut vides, scribo, & impatiens longioris moræ, ad te propero nigellas has *Cadmi* filias, non ingratas interpretes actionum, & nuntias valetudinis amicorum. Vin' dicam? adhuc votiva est. Vin' amplius? Totus sum in historiis, quas avidè nunc lego, volvo, pensito. Studium me hercule, non minus utile, quàm jucundum! In quo tanquam in augusto Mundi theatro intueri licet, hominum in omni fortuna, ingenia, mores, dicta, facta, consilia, eventus, Rerumpublicarum ortus, & occasus, fatales Imperiorum, & Regnorum periodos. Verbo. quidquid Orbis habet, & habuit, hìc est. Sine sumptu, & periculo, labore nullo, emolumento maximo, aliena non tempora tantum, sed loca lustras, & celeri lectionis tuæ ala, magnum hoc pervolas Universum. Nihil invisum oculis, nihil auribus inauditum, se offert, quod in amplo hoc vitæ humanæ speculo contemplari, imo pene tangere non detur. Nam quicquid ubique terrarum patet, pererras; quicquid aquarum Sol videt, navigas, & dum Mundi terminos, tuos facis, larem non mutas. Orbem includis non domo sed Musæi angustiis, aut cubiculi. Secula ipsa sub manu tenes, quia HISTORIAM, illam rerum gerendarum quasi *Animam*, qua si cares, ubique novus es, & vel domi peregrinus. In historia, prælia vides, in præliis ancipitem fortunæ aleam, bellorum dubios eventus. Hinc trophæa, hinc clades: in utroque exempla illustria, virtutum, vitiorum, recte factorum, ἁμαρτημάτων, salutaria semper si bona mens eligit, & excerpit. Gerere ipse videris, quæ legis; ad bellum ducere milites, & accendere ad pugnam; urbes obsidere, & capere; Rubiconem transire cum Cæsare, eumque in campis Pharsalicis cum Pompejo prælium ineuntem comitari; Carthaginem excindere cum Scipio-

Scipione; Alpes penetrare cum Annibale, pacis aut induciarum conditiones pacisci, leges condere, formare Principem, legationibus defungi, regere populum, & Imperii habenas moderari. In Senatu Orator es, in Tribunali Judex. Apud hostes, apud tuos, in foro, curia, templo disseris, alieno interdum ingenio, tuo semper facundus, mentis, nec oris egens. Si quid prudentiam acuit, judicium format, *Historia* est: quia non unius in ea ævi, aut urbis exempla, sed omnium temporum, omnium gentium quasi in diffuso Theatro, res gestæ spectantur, & ut præclarè Thucydides, compendio tradit τὰ γιγνόμενα καὶ ἀεὶ ἐσόμενα, ἕως ἂν ἡ αὐτὴ φύσις ἀνθρώπων. Adeò ut jam inde ab omni ævo, tot seculoruum rebus gestis interesse legentibus contingat, tot secretorum arbitris esse liceat, tot Regnorum arcana, tot Rerumpublicarum archiva introspicere; à quibus omnibus, eum qui historiarum expers alienissimum esse, necessum est. Nec minor ejus in Divinis, quàm humanis est usus. Sacra tractas? quot in iis occurrunt, quæ aliunde illustrari nequeunt, quàm ab *Historia*? Facem illa præfert ubique, si quid in Dei populo, & alibi gestum, ab orbe nato. Arcana Prophetarum recludit, in abditissima temporum penetrat, & levato Oraculorum velo, abstrusam seculis veritatem eruit, & spectandam proponit. Sine hac quis subitos populorum & gentium interitus, quis Ecclesiæ nunc jactationes, nunc liberationes inopinatas, rectè & ad amussim intelligat? quis Monarchias Mundi à propheta prædictas? quis impletionem prophetiarum in Christo vero illo Messia contra Judæos, pertinacia ipsa pertinaciores, nisi *Historiæ* gnarus, & ævi prioris? quis sacræ urbis excidium à Romanis? quis denique cursum prædicationis Euangelii in omnes gentes, & alia pene innumera, nimirum quanto sanguine initio Ecclesia cœperit, & succreverit; quàm variæ ejusdem facies, modò succumbentis, modò emergentis,

gentis, modo emigrantis; qui Martyres, qui Patres, quo tempore vixerint, quid scripserint; qui hæretici, ubi & quando exorti, quæ Concilia, & quando habita, quid in illis decretum; quando, & quibus viis tyrannis simul ac superstitio Ecclesiam invaserit; quo tempore, & quibus gradibus Antichristus venerit; quæ origines *Monachorum, Eremitarum, Festorum, Jejuniorum, sacrorum*, & mille superstitionum in Papatu, & id genus alia, populo dignè pro concione repræsentet? *Historia* verè dicam, hic prora, & puppis, & concionum in his talibus vita & anima. O res verè pulchra! & potestne major esse voluptas, aut usus? At contra *Historiarum* ignari, quàm frigidè, quam jejunè Scripturam interpretantur? quam turpiter interdum se dare necesse est, qui hic rudes? De maximis illi mysteriis haud aliter sæpe judicant, quàm cœci de coloribus, & numeris Platonicis obscuriora illis sunt, quæ sine Annalium cognitione, & temporum memoria intelligi, & explicari nequeunt. Adde quod insignia passim extent providentiæ, justitiæ, & misericordiæ Dei in historiis exempla, quæ in praxi theologica usum habent haud exiguum. Sed quid longius fœneror lucem Soli? res ipsa loquitur, nec aliter te sentire scio. Perge modo, & quidquid temporis tibi permittunt *Sacra*, confer sis ad hanc curam, ut non minus bonus audias Historicus, quàm Theologus. Nam audere aliquid in *Sacris*, sine *Historia*, nescio periculi majoris, an audaciæ. Sed prolixius de his (Deus faciat) aliquando coram,

Ne te forte mea gravis urat sarcina charta.

μεταξὺ ἑόρταζο ἀποσβέσαι, καὶ ἐμῷ πολυφίλτατε θυμῷ, & me ama, qui te longum. Delfis M DC XXXIII.

JOHANNI BEVEROVICIO
S. dico.

Dordracum.

RAræ mihi à te litteræ, ſed certè caræ: ad quas jam pridem reſpondiſſem, ſed quotidie me aliud, ex alio impedit. Mirum, quantum importuna illa crambe, in hoc pulvere curarum, & laborum poſt ſe trahat. Quare rogo te, & obteſtor pro ſumma tua in me benevolentia, & mea in te pari, ne indiligentiæ nomine, ſuſpectum me habeas. Ac ne fiat, inaneis nunc eſſe meas litteras, quàm nullas malui. Non enim exiſtimavi me ſalvo jure amicitiæ noſtræ, facere poſſe, ut ſcriptione hac diutius ſuperſederem. Libellum tuum πολεμικόν vidi, & legi, ſuper diu agitata quæſtiuncula de *Termino vitæ*, & collidentes invicem ſententias. Placet literarium hoc diſſidium in litteratis; ſed diſplicuit (verè dicam) unius inter alios, ſcriptio pluſquam magiſtralis, & cenſoriæ dicacitatis, qua ſua ſtabilire animi ſenſa non contentus, meam & eorum qui à me ſtant, ſententiam ita incurſat, peſſundat, proterit, ut me ſolum præ aliis, petulantis ſui ſtyli cotem eſſe voluerit, & ſcopum in quem acerbitatis ſuæ tela vibraret. O ſupercilium!

——— quam nimis uncis
Naribus indulges.

Quanquam quid hanc in me ignotum, & immerentem ſubit mirari πικρίαν? Ita ſunt poſtquam NOVITATI operam dentium locare cœperunt; nec alius talium eſt ſtylus, ſi in eos incidant, quos ſententiæ ſuæ, præſertim in SACRIS non habent ſuffragatores. Vidi ſtrenui illius Athletæ ſcriptum ſub *Apolog: Remonſtrantium* titulo, nuper editum: ſed quàm omnia, bone Deus, in eo aſpera, aculeata, ferrea, virulenta! quàm effrenæ procacitatis in viros pietate, & do-

ctrina claros! qui non aliter ab eo vapulant, quàm pueri in trivio, aut sub ferula tyrunculi. Coryphæum eum diceres, & literaturæ dictatorem, omnisque promum condum *Veritatis*, & *Sapientia:* reliquos præ hoc Doctore, bliteos, fungos, vappas. Nempe sic calamis debacchari hodie in his talibus, & supra modum modestiæ effervescere, elegantiæ quoddam genus est, & sublimioris doctrinæ, & acritatis ingenii argumentum. Ego hic quid? magni animi esse puto iis non commoveri, & morus sim (ita loquor) si morer. Nam quis bonorum non retulit vulnera à talium morsu? quis ullo ævo, non proximus aliquando stetit huic igni? quem non ambussit hæc flamma? Ut ferè signum sit viri boni pati obtrectantium linguas, qui non nisi in tales, fellis dolia effundunt; & eo acrius, quo incautius. Inveterata hæc, doleo dicere, animorum multorum scabies est, cui si medicam adhibeas manum, acrius recrudescit, & in monitorem insurgit. Riveti, & Salmasiii dissertationes super hoc ipso argumento videre gestio, ita nihil nisi tersum, & politum ab hoc penu; nervi quoque hîc, & tori. Fac lucem videant, ut lucem dent, in caligine hac dissidentium opinionum, & caduceo suo finem statuant bello huic TERMINALI. De tragico Wallestenii casu, quàm inopinatus hîc rumor! Itané ab AQUILA, discerptus graculus? & cui olim Germania pene tota fuit in prædam, præda nunc ipse factus est suis? O instabiles rerum vices! ô lubrica Aularum!

quàm nescit eodem
Stare diu fortuna loco, quam quidquid in alto est.
Labitur, ingentemque trahit fors magna ruinam!

Miraris? non insolens hic fortunæ ludus est. Victimæ huic Reges, & regum purpurati. Quidquid excelsum ferè in hoc Mundo, fabula huic stat, aut tragœdiæ pars cruenta; & gloriæ illius partem esse credas, sæviisse in Magnos, sanguine tinxisse

xiſſe purpuram. Exempla obvia paſſim, & omni ævo. Ut mirum ſit FORTUNÆ alumnos, & *Sejanos* noſtri temporis, qui manus, & ſpes ab Oriente, ad occaſum mittunt, paratum ſibi non videre uncum, ſi delinquant. Ut incendio propior eſt, qui igni; & præcipitio vicinior, qui jugis montium inambulat: ita quo quis ſceptro propior, & ſolio Regum, hoc ruinæ eſt. Talium bracteata felicitas eſt, & non abſimilis illis quibus in *Scena* perſonam *Agamemnonis*, aut *Priami* gerentibus, ſceptra, & tiaræ porriguntur, ut elati ad tempus, & cothurnati incedant; ſed poſt unum alterumve actum, exuendi, ut ad ſtaturam ſuam redeant. Itidem hîc, ubi reducta hoc vel illo die fabulæ quam agunt, cortina, cadunt, qui in ſolido ſtare viſi, & ut grande ædificium, mole ſua deſidunt. Cauſam quæris? Sapientem illum Romanum audi: *Nihil*, inquit, *medium inter præcipitia, & ſumma, inter fortunam maximam, & ultimam.* Interim quis juſtum hic Dei judicium non agnoſcat? Tyrannis ſi feræ, non tamen leves veniunt pœnæ: nec ſicca morte pereunt, & ſine ſanguine, qui ſanguinē aliorum fundere conſuevecunt. Non aliter hæc ſacra conſtant, quoties ut clavus clavo, ſic malum malo pellitur. Hic factum. Sanguine, nefariæ crudelitatis ſuæ pœnas luit, & qui perfidia, dolo, alios credulos nimis, non ſemel oppreſſit, iiſdem nunc artibus circunventus opprimitur, iræ Cæſareæ victima. Tulit nempe quæ meruit, & quæ docuit, rediit in auctorem exemplum. Sed de his alii. Ego ἐν ἀλλοτρίῳ χορῷ πόδα οὐ τίθημι. Ad te redeo, & tuas quas vehementer exſpecto, quæſtionis nuper meæ apud te motæ arbitras. Veni, aut veniant, benigne adeò & comiter eas excipiam, & tuum in iis animum, ut nec magis Pheaces Ulyſſem. Cura ut valeas, & me ut amas, ama. Triumviris *Weſterburgio*, *Colvio*, *Becmianno* deliciis utriuſque noſtrum, plurimam meis verbis ſalutem nuntia. Delfis. M.DC.XXXIV.

JOHANNI CRUCIO
cognato S. mitto.

Harleinum.

SOcero ad vos abeunte, jure mihi amplectenda occasio fuit, mi CRUCI te compellandi. Ne mirare, si per literas tantum. Saxo enim quod volvo indies, ita alligor, ut non magis Andromeda suo scopulo. Nullæ mihi à curis & laboribus feriæ, nisi in feriis. quas avidè exspecto, ut te videam, complectar, fruar. Imò mente jam adsum,

——— *& videor tuos*
Errare per lucos, amœna,
Quos & aquæ subeunt, & auræ.

Verè loquar? *Apollinis* sedem dixeris, & *Musarum* Heliconem. Tu hoc uno felix, quod tuus, quoties à studiis gravioribus, aliqua tibi remissio, ut inambules, & amœna solitudine, ægritudines animi discutias. Ut Equum ad cursum apertus, & liber circus provocat: sic animum vagans, vacansque aura Sylvam illam viridem videt? nemus ambulacris amœnioribus, & viis philosophicis interstinctum? hîc meditari avet, & contemplari arcana Naturæ, arborum concinnos ordines, & plantaria. Hic sub ilicis, aut tiliæ umbra, cum libello decumbere. Fluminis molliter prærerlabentis strepitum audit, & murmur? obrepente leniter somno, nictare oculis, & apricari. Avium suaviter trutillantium, & fritillantium modulationes, & querulas voces? excitari ilicò, & grata illa concentûs discordia demulceri. Errantes denique alibi in reducta valle mugientium, aut balantium greges? mirari providentiam DEI, etiam in brutis abjectis ad pastum, ut hominem vestiant, & alant. Altum hic securumque otium: nemo qui appellet, aut interpellet, quamque in partem circumfert oculos, multa ei

sugge-

ſuggeritur materia laudis, latuſque campus aperitur ſanctæ meditationi. Invitatio nupera ad ſolennia nuptiarum Amſtelodami grata, ne mentiar, fuit. Sed ſcis quæ negotia me circumſtent, & abripiant ſæpe invitum. Ita nati ſumus, & ego ut mutem, ſerum eſt. Sed nimirum, ut qui ſemel curriculum ingreſſi, pedem non referunt, niſi ubi ad metam: ſic nos qui palæſtram hanc literariam. Sanitas tantùm adſit,& valetudo, quæ votiva mihi hactenus, & faxit Deus ut diu. Nam Spartam hanc ingenuè fateor, amo, quia amari me in ea ſentio, etiam à primariis urbis noſtræ viris, qui benevolentia ſua leniunt faſtidioſam nimis hanc, ſi eam pretiis ſuis ęſtimes, laborum meorũ cramben. Rerum Indicarũ hìc nihil, niſi quod jampridem percrebuit, *de Rio grande*, & novis noſtrorum in hoſtili fundo trophæis. Sed nec hoc fine ſtat victoria, altius ut audio, arma ſua protrudunt; & ut ab Arcto, nubes has cogi video, majorem dabunt tempeſtatem, & brevi (votum meum eſt) procellæ ingruent ſæviores, tanto hic apparatu, tantis animis res Indiæ calent. Mihi crede,non alia brevior, mittendi belli in compendium ratio, quam magni illius Coloſſi ſubruere fundamenta, & pene jam fatiſcentis imperii incidere nervos. Utinam qui poſſunt, etiam velint. Quas laureas, & victorias videam! quam longe, latéque ſparſa Chriſtiana ſigna, in barbaras gentes! Injice hanc mentem Deus, & tot innocentium olim capitum horrendam lanienam, tot millium, imò myriadum mactationem plus quam belluinam, vindica. Sævitiamquę eorum inauditam qui pueros lactentes avulſos ab uberibus, & gremio matrum ſcopulis, & parietibus illiſerunt, aut tremulos & ſpirantes adhuc eorum artus particulatim diſſectos, canibus devorandos objecerunt. Quo exterminatis his barbariæ, & nefariæ crudelitatis portentis, reſpirent tandem aliquando incolæ, attritiſque jam diu populis, ſua redeat libertas,

vita ipsa potior, & auro. Vale mi CRUCI, & Corneliæ tuæ salutem, parvulis osculum (ita jubeo) à me ferto. Delfis. M. DC. XXXIV.

FRANCISCO GOMARO
S. S. Theologiæ Doctori, & Professori S.

Groeningam.

NUllum mihi unquam alloquium tecum, per litteras, nata nunc, Vir Clarissime, tui compellandi occasio. Quæ illa, inquies? Paucis habe. petiit à me vir magnus, & urbis nostræ patricius, cui negare hoc qualecunque humanitatis officium, nec potui, nec debui, ut filium qui Academiam vestram recens insedit, curæ tuæ de meliore nota, per literas commendarem. Parui ut vides: nec alius mihi mos, etiam in exteros, & non planè notos; quomodo non in istos, qui è disciplina, & velut gremio nostro prodierunt? Qualis N. N. de quo scribo, juvene ingenuo, & moribus laudatissimo. Cui ego Academiæ candidatos omnes, similes optem. Quamdiu enim apud me egit, modestia illi juncta semper cum industria. Nihil in eo protervum, nihil pervicax:

Nec frons triste rigens, nimiusque in moribus horror,
Sed simplex, hilarisque fides, & mixta pudori
Gratia.

Sed ad altiora nitenti, opus qui viam præeat in qua vestigia tutò ponat. Tu illi si placet dux esto, & lux in studiis, in vita. En me sponsorem, non pœniturum, si quis benignè complectetur. Indolem invenient docilem, faveant modò, & dirigant ad proprium, & publicum bonum cui natus. Sed lubrico hoc ævo, & in vitia prono, stirps ista melior, irriganda est, ut florem, fructumque proferat. Et proferet, si colatur. *Sicut plantulas qui fevit, oportunè eas irrigat, atque alit, ut adolescant:*

ſcant: ſi noſtrum eſt, ingeniorum iſtos velut frutices fovere, & attollere, vel ſole, vel pluvia ut ſic dicam ſalutarium monitorum. Sed de his tantum eſt, & fortaſſis nimius ſermonis ſum in ea re quam tibi tua ſponte commendatã eſſe confido. Quid? tune etiam operam tuam ſacro huic operi navas, verſioni dico Bibliorum? cujus te Reviſorem inter alios, eſſe voluerunt illi qui Patriæ noſtræ habenas moderantur. O factum benè! Quis enim te dignior hac Sparta? qui Græcis & Hebræis ſimul literis ita imbutus es, ut in te habitare videantur hæ Muſæ. Ea certe doctrina, ea induſtria tua eſt ut non niſi docta, & polita exſpectem ab hoc calamo, ab hac manu. Perge modò, & dignum aliquid auribus, dignum chartis, more tuo elabora. fac brevi videamus hunc fœtum, cui obſtetricando anni jam aliquot abiêre. Deſideratus ille jam diu à multis qui textus genuini colorem, genium, & veritatem amant. Utinam jam pridem vidiſſet lucem. Nam tua fide, craſſiuſne errari potuit in his *Sacris*? vix cenſeo. Ita cum judicio, & cautione legenda eſt verſio, quæ omnium nunc manibus teritur, nec fidei ejus, uſquequaque fidendum. Sæpe hallucinatur, ſæpe deflectit à mente Spiritus Sancti, & ſcopo; quia veterem Gallicam ſecuta, nec ad fontes attenta ſatis, & intenta, pluſculis nunc mendis expurgata, prodeat tandem, & veſtra induſtria, cum iis tralationibus paria faciat, quæ doctorum judicio, optimæ hodie cenſentur, qualis illa Genevenſium, Cypriani de Valera, Theodati, & aliorum. Ætatem tuam cogita, & in ea maturum judicium, ſubactam eruditionem: quodque Æneas apud Homerum aurigæ ſuo dixit, ego tibi:

> Ἀλλ᾽ ἄγε νῦν μάστιγα ϗ ἡνία σιγαλόεντα
> Δέξαι.

Atque unà ſalve, & inter cultores virtutis, nominiſque tui, Crucium non falsò cenſe. Delfis poſtrid. Id Jun. M. DC. XXXIV.

ARNOL-

ARNOLDO VAN DER GRAVIO
Studioso S. D.

Eodem.

TEstor fidem, non minus gratæ tuæ ad me litteræ, quàm inopinæ. quia notæ in iis luculentæ, candidissimi amoris, & propensi in me animi. de quo nunquam dubitavi, nec aliter tibi facere fas. Placet ea mens, quæ agnata non nisi optimæ cuique menti. Pauci hodie tales, & plerique quod doleo, in beneficos recalcitrant, ut muli in matres. Parum est apud tales istos, in oblivionem venire, aut contemptum, nisi beneficia in se collata, maledictis rependerem: quod jam pridem didici, & eò magis exemplum tuum exosculor, quo rarius hoc ævo. Illos ut fero ita rideo, firmatus adversus leves has concussiunculas, non solum à rationis sed malorum usu ipso, qui in animo isto genuit callum. Consilium meum desideras in auspicato nuper studio Juridico. Sed tua fide, hæc mei fundi esse censes, aut fori? Erras. Si quid in hoc genere posse tibi videmur, parum est, pene dixerim nihil. Et tamen quidquid illud est (quando ita vis) cur te celem? Certè in amore mihi semper hoc studium, imò in pretio. Quid enim utilius, quàm in iis discendis operam collocare, quæ PATRIÆ litatum eunt, & populi saluti? quid augustius, quàm ad ea eniti, quorum præsidio regna, & imperia stant, vigent, florent? Corruere necesse est quidquid est civitatum, sine hoc statumine, & pedamento, & fatiscere, imò dissolvi sine hoc vinculo, compaginem humanæ societatis. Sed rem audi. Salum hoc Juris ingresso, quot brevia hîc, & vada? in quæ labi proclive est, sine helice aliqua, aut cynosura. Nulla tutior, quàm si fontes ipsos adeas, & via regia tendas ad metam. Præscripta illa tibi à sacratissimo Principe in *Institutionibus*, quas non legi tantum à te, & re-

& relegi, ſed & in ſuccum verti, & ſanguinem volo, & hortor. Quod enim in Theologia, *Sacra Scriptura eſt*; in Medicina *Hippocrates*; in Philoſophia *Stagirita*, hoc, in Jure *Juſtinianus*. Cui ſi ad majorem lucem, interpretem jungas, nihil veto. Manu te ducent ad ſublimiora Sacra *Themidis*. Sed cave præcipitantiam: ſerius enim abſolvit, qui nimium properat. Littus hìc legere ſatius eſt, quàm in primis illis tyrociniis in altum provehi, cujus profunditatem ingenii tui bolide non explores, nec cymbula tua enaviges. Maturanda hæc ſtudia, non temerè protrudenda. Iactis ſemel ſolidè fundamentis, quidquid deinde ſuperſtruitur, perennat. Via hæc tibi ad *Digeſta*, & *Codicem*, quæ altius ſe inſinuabunt, devoratis his primis *Aſtreæ* principiis. *Iis innutriri oportet ſi velis* (ut Senecæ verba uſurpem) *aliquid trahere, quod in animo fideliter ſedeat*. Vt nihil æque ſanitatem impedit, quàm remediorum crebra mutatio; ſic nihil profectui magis eſt inimicum, quàm vaga illa, & deſultoria librorum lectio, ſine ordine, ſine ſcopo, quæ oneroſa prolixitate, ingenia obtundit, imo obruit. Similis vineæ quæ imputata, latè ſe ſpargit, & infructuoſa eſt. Multum lege, non multa, nec lege ſolum, ſed nota, reconde, ſerva, quæ uſum ſui eximium præbere nata ſunt. Niſi fiat, effluet, quicquid inſtillabis, non aliter quàm cribro aqua. Vides parentis tui vota. Quis illo tui amantior? Vides ſtudiorum tuorum finem, *Pariam opes, honores*. Egregia mehercule palæſtræ hujus literariæ auctoramenta! Huc lucubrationes tuas, actionesque dirige, ut emenſo tandem ſtudiorum curſu, Reip. ſervias, in qua natus. Nihil deterreat, nihil avocet. Labori ἅπαν ἄτροφον πέφυκεν, nihil quoque feracius ingeniis bene natis, cum gnaviter excutiuntur. Macte tantum mi Gravi, & induſtria, ac modeſtia ducibus ad faſtigium laudis, & honoris conſcende. Solonem tanta olim diſcendi cupiditate, exarſiſſe ferunt,

runt, ut etiam circa ipsam mortem! Nam cum langueret, & assidentes amici aliquid inter se dissererent, ille caput sustulit, & flexit ad audiendū. Interrogatusque, quo fine tunc aut fructu? nobilem illam vocem edidit: *ut cum istud sciero, doctior moriar.* O desiderium! & quid in vita, aut ejus flore faciendum? cum ille hæc sub mortem? Sed *Pietas* tibi imprimis cordi, & curæ; sine qua omnis eruditio nostra, omnis doctrina, non nisi nomen sunt, & umbra. Illa musteum primæ ætatis ardorem, tanquam suffusa aqua temperet, & lascivientem reprimat. Corrupto hoc præsertim ævo, & effrena morum licentia: quæ etiam rectissimas mentes à Virtute deflectit, & torrentis instar in omnem vitiorum lacunam dat præcipites. Nusquam Juventus à contagio libera. Protervuli ubique, probitatis alienæ prædunculi, suggestione, & exemplo. Cave studiose, qui recens adhuc ab incude studiorum, ne vitium hinc trahas, aut labem. Videsne ut nautæ vela sinuent, & obliquent, & tendant nihilominus ad suum portum? Imitare.

Novi enim ego hoc seculum, moribus quibus sit: malus malum
Esse volt, ut sit sui similis, turbat, miscent mores mali.

Aurem si præbes, periisti, nec *Pallas* ægide sua, te tegat, ita quidquid attingunt, tenent hi polypi, & venenum suum sopiente quodam morsu inspirant, hæ aspides, natæ in pestem Academiæ, & juventutis. Apage à te illos, tineas vere virtutum, & honestatis omnis everricula, & si me audis cautam circumspectamque mentem gere in novo hoc Athenæo, & avidam aliquando, ad tuos redeundi, cum fœnore literario. Tu interim vale, & salve ab amico (nihil addam amplius) tuo, & me quod facis ama. Altingius vir & laude nostra, & invidia major à me salveat. Literas tuas valde exspecto. Delfis. M. DC. XXXIV.

GISBER-

GISBERTO VOETIO
S. S. Theologiæ doctori, & professori in Academia Ultrajectensi
S. D.

Ultrajectum.

Tandem Vir Clariſſime, tandem meæ ad te literæ. Diu fateor mihi hic animus; ſed neſcio quæ ex tranſverſo identidem intercurrunt, quæ ſcripturientem ſufflaminant. Nempe in hoc pulvere, quæ quies nobis, aut remiſſio? Alius ſemper ex alio labor, qui commercia hæc litteraria cum doctis aut tollit, aut intervertit. Ad ſortem hanc nati ſumus, quicunque frena juventutis moderamur, et teſtulæ huic pietatis liquore, & liberalium artium ſucco imbuendæ indefeſſam navamus operam. Syrtes in Africa eſſe ferunt, in quibus homines obruuntur æſtu reciprocantium arenarum. Illæ ſi uſquam hîc ſunt, & in arenam hanc Scholæ qui ſemel deſcendit, cum poterit exibit, non cum volet. Quid tamen eſt? declino interdum, & ut ii qui à ſcorpiis icti ſunt, ab iiſdem remedium habent: ſic ego; dum doctorum alloquio in turbis, diverſionem quæro ab his turbis, & curis. Tu mihi inter eos, Vir ornatiſſime, in cujus animo jam pridem defixiſti aculeum reverentiæ, & admirationis. Nam animi tui dona ſi intueor, ad eruditionē factus es, & comitatem. Si ingenium, vere dicam? cultiſſimum illud, & lauta in te ſupellex linguarum, artium, & diſciplinarum, quibus mihi quaſi innatus, videris, & innutritus. Sed ne blandiri videar, libo tantum hoc laudum tuarum limen, non penetro. Quis ſis, dies porrò dicet, in nova hac quam ſuſtines provincia. Et jam ſpecimina luculenta in manu omnium, quid poſſis in hac palæſtra. Fide tantum mi Voeti, & quò tua te virtus, quò doctrina, quò ſuſcepti jam muneris in ſacris his pulpitis, cura te vocat,

vocat, constanter sodes enitere, *Veritatem* tot tantisque turbantium conviciis impetitam tuere, σὺν δορὶ σὺν ἀσπίδι, qua linguà, quà stylo: pro hac sta, pugna, dimica, hanc publicè profitere, doce, urge, clama, nihil ab hac deflectat, nihil avocet. Quo stare possit inconcussa adversus homines, petulantis in Sacris audaciæ, & lascivientis proterviæ in luxandis Religionis fundamentis, sub ipso Religionis mantili, & velo mentitæ pietatis. Quasi parum nobis sit, manum in hac militia conserere cum Pontificiis, & aliis, nisi insuper in partem certaminis veniant, illi qui à nobis exierunt, & novandi studio sursum, deorsum omnia vertunt. Homines improbè acuti; similes iis qui nescio quo vitio oculorum de die cæcutiunt, & dum ad obscura oculos curiosè pandunt, claudunt ad Sapientiæ lucem. Malum inveteratum! & cui nullam ego aliunde medicinam exspecto quàm à talibus Æsculapiis. Nam quàm altè se hæc gangræna proh dolor! insinuet in patriæ nostræ viscera, & quàm periculosè Ecclesiam concutiat, vides mecum, vir reverende, & seriò scio doles. Sed quo acrius in eam insurgunt hi tales, eò promptior tuus, & bonorum omnium in causa Christi, ejusque veritate tuenda, sit animus. Hac ratione fieri haud potest, quin gratiam omnium bonorum tibi concilies, qui tristia hæc tempora, qui seculi mores dolent, & lugent Si quis agrum nostrum stantem sentibus, deruncinet, beneficiũ conferre, censebitur: non conferent ii qui Seminaria Reip. & Ecclesiæ, improbissimo labore, pertinacissimo studio, à vitiis, ab erroribus purgant? qui juventutem instituunt, qui aberrantes reducunt in viam, qũi lapsos erigunt, vacillantes firmant? Certe *ut viti pedamentis quibusdam, ac ridicis opus est, ne jaceat: sic juventuti monitis ne cadat.* Facile enim aut inescari solet novitatis applausu, aut parum circumspecta capi dum ea non capit, quæ illi vafri Scripturarum mangones, tyroni-

ronibus speciosè obtendunt. Aranearum telas vide, minuta animalia inhærent, fortiora spernunt, ac perrumpunt. Idem hîc, contextus illi argutiarum, & subtilitatum telæ quas affabre texunt illi qui hodie sibi promi condi videntur purioris theologiæ, quid nisi retia sunt, & casses quibus incauti implicantur, nec ante se captos sentiunt, quàm cum capti. Huic malo occurrere vestrum est,& monstrum opprimere in ortu,zizanias in herba,ne longius serpat hæc lues,& succisa leviter, repullulet. Optimus erranti portus est, mutatio consilii in melius, & retraxisse tales, ab erroris crepidine, ac præcipitio, dum mutant, aut etiam nutant, servasse est. Mirum quid illa semel à puero instillata Veritas possit in animis eorum, quibus hoc unum in votis ὀρθοποδεῖν, & in sacro hoc studio ὀρθοδοξίαν vita ipsa cariorem tueri, ubi eam semel imbibêre. Cui si accedat illibata morum simplicitas, & vitæ innocentia, næ illi strenui aliquando evadent veritatis assertores, & vel pallente invidia, Ecclesiæ pastores νεπίληπτοι. Quid refert? ille mihi vere theologus, qui theoriam cum praxi conjungit; scientiam cum pietate, moribus, conscientia: qui vita sua exprimit, quæ lingua profitetur, & non modo scit quæ recta sunt, sed facit. Turpe enim est aliud loqui, aliud sentire. *Hæc in animo* (inquit Romanus ille sapiens) *voluta, quæ sæpe audisti, sæpe dixisti, sed an vere audieris, an verè dixeris, effectu proba. Hoc enim turpissimum est, quod nobis objici solet, verba nos philosophiæ, non opera tractare.* Pauci hodie tales, sed plures dabit quod voveo industria tua, & institutio, quem Practicam Theologiam profiteri audio, & audio libens, nam absque ea, quid Religio nostra, nisi cadaver, & σκέλετον sine nervis, sanguine, medulla, anima? Perge modò, ac seriò eam inculca Reip. & Ecclesiæ bono. Vale. Collegæ tuo A. Æmilio meis verbis salutem si placet, nuncia. Tuas exspecto

te

te dignas; Voetianas ſcilicet, & perlegantes. Delfis. M. DC. XXXIV.

JOHANNI CRUCIO
S. D.

Harlemum.

HEus tu. Siccine fruſtra ſpes noſtras habes, *δεῖ τοὺς φιλοῦντας πίστιν οὐ λόγους ἔχειν*. In horas te exſpectamus, & dies abeunt & necdum ades. O bellum pollicitatorem! nempe pluviæ te credo, & frigora deterrent, non Sarmatica, non Arctica, ſed levia. O delicatulum! Alia mihi mens, ad amicos non propero ſolum, ſed volo cum vel minimæ mihi in ſtudiis feriæ. Emenda, & veni; iterum dico veni. Quid? nullum ergo Muſis tuis otium indulges, nullas animo inducias? Tempera quæſo ardorem hunc in ſtudiis, quæ coli volunt, non cogi. Vere dicam? non amo nimium diligentes, & ſcitum illud ſæpe mihi in animo, imo in ore: *ut ex ſtudiis gaudium, ſic ſtudia ipſa provenire ex gaudio.* Tempus negligere in loco, maximum haud raro lucrum. Vegetæ enim mentes, quo plus capiunt receſſus, eo acriores edunt impetus. Contra ut nimia, & nunquam intermiſſa fœcunditas agros exhaurit: ſic nimius ingenia labor. Fac quod in itinere fieri ſolet, qui tardius exierunt, velocitate penſant moram. Tu tuam apud nos, ubi redieris, majore diligentia. Rerum novarum hîc nihil, præter vagos rumores de occupata à noſtris in India occidentali, CORSOA, de qua plura coram ocioſè, vel in galli cantum. nunc abrumpo, & te ſalvere jubeo cum tuis. Datum Delfis M. DC. XXXIV. Campio, & Niewenhuſio à me ſalutem, quæ ad illos pertinebunt, proximis litteris explicabo. Ad Swalmium quoque propediem ſcribam.

S. P.

S. P. in CHRISTO *per quem redundet tua consolatio.*

Delfos.

ITa quidem ordiri mihi visum est, Clarissime, & reverende frater, hac ipsa hora de filii tui ad sedes meliores translatione monitus. Beatus quidem ille est, qui sedula tua, & aliorum institutione eo usque provexerat, ut non sibi solum, sed aliis etiam prospicere potuit de necessario ad viam illam, quam ingressus erat commeatu. Quod etiam diligenter, & aptissime fecit pro data occasione, donec ad metam perduceretur, & post navigationem, portum occuparet. Celerius non dubito, quam factum voluisses, quam voluissem ego, qui ingenio ejus favebam, ejus mihi arriserat genius, qui votis meis eum ad majora destinabam, & tibi aliquando superstitem in ecclesia ædificanda diutius succenturiandum. Sed aliter voluit, cui velle nostrum subjici debet, qui in suorum gratiam in melius mutat, quæ nobis bona videntur: qui quos ei consecramus, in terris ejus gloriæ ministraturos, ad gloriam paratam evehit, immaturè ut nobis videntur decerptos, sed plantatos uberiori solo, & insitos meliori trunco. Non sum tamen nescius, quamvis hæc ita se habeant, eaque indubitato credamus, reluctari carnem, στοργὰς, & paternos affectus, erga non degeneres filios nobis raptos in tali casu se exercere nonnunquã etiam in voces erumpere, quas suppressas voluissemus. Hujus mali non ignarus, quid alii sentiant ex me judico, qui filium habui, ad sacram vocationem paratum, ab Ecclesia cui destinatus erat, approbatum, eo ipso tempore in juventutis flore, mihi ereptus fuit, spesque quam de eo conceperam, decollavit. Sed cum perpenderem, eum spe sua non fuisse frustratum, temporibus malis, ad beatam æternitatem fuisse perductum,

ctum, lacrymas absterſi, imò eas abſterſit ipſe Deus, qui eum in agone ita diſpoſuit, ut mundi & carnis victor ad βραβεῖον contenderit, illudque prehenderit. De tuo, Chariſſime frater, non dubito, quem etiam lentus morbus paulatim confecit, & ad migrationem paravit, dum fatiſcente corpuſculo, animus adultior vires collegit, ut ſe Creatori, & Redemptori ſuo redderet, ac fide munitus, ſiſteret ſe throno gratiæ per Chriſtum. Non eſt ergo quod ejus cauſa doleas: nec tu hoc facis ſcio. Non eſt quod tua, quando voluit à te DEUS hoc depoſitum repoſcere, & filium quem ſibi adoptaveret, aſſumere: quem etiam tu ipſe DEO conſecraras. Habes apud te divitem conſolationem omnis generis penum in ſimilibus eventis, aliis aperiendum, ex quo jam deprompſiſti quantum ſatis eſt tibi, & tuis. Non fœnerabor Soli lucem, nec doctum docebo. Id tamen quodcunque eſt officii, non debui omittere, ut teſtatum tibi facerem, meam συμπάθειαν, & dolorem etiam meum exprimerem, in jactura diſcipuli olim dilectiſſimi, & mei peramantis. Deus tibi in ſuperſtitibus reſtituat quod amiſiſti, eoſque duplici ſpiritu impleat, ſenectuti tuæ ſolatio futuros, & Eccleſiæ ædificationi inſervituros. Vale ϗ εὖ πράττε. Hagæ Comitis I V. Cal. Sextileis. M. DC. XXXIV.

Tibi in Chriſto addictiſſimus, & ad omnia officia paratiſſimus frater

ANDREAS RIVETUS.

ANDREÆ RIVETO S. D.

Hagam-Comitis.

Literas tuas, Vir Clarissime, qui non amem, imò exosculer, tam opportunè ad me datas? quod in deliquio animi suffusa frigida, hoc mihi in tristissimo filii obitu, consolatio tua. Verè dicam? gratiam habeo, & debeo, pro insigni humanitatis tuæ in me officio. Ut nihil te dignius, ita jucundius nihil evenire mihi potuit. Ea demum vera amicitia est, malum amici, suum ducere malum, & dolenti συμπάσχειν. Certè nihil in vita dulcius ἢ πιστὸς ἐν κακοῖς ἀνήρ. Non serenitas nautis gratior in tempestate advenit, aut gemelli illi Castores; non naviganti secundus, & ferens ventus, quàm lugenti amico amicus. Facis hoc, vir amicissime, & quidem iis rationum momentis, ea argumentorum vi, ea copia, ut mœroris & luctus nebulam, menti meæ haud parum absterserint, & dolori meo lacrymas. Filium habui, & vin' fatear? unico magis unicum; in filio votiva omnia, indolem, ingenium, momores, literaturam, & quod caput; ad quam mihi factus vel à puero, & in quam velut astro quopiam inclinante ivit, nec juvenis studium ejus mutavit, sed auxit. Quid tamen est? fatalis eum urna citavit, imò abiit lenta, & pulmonaria tabe exstinctus, & rarum illud amoris pignus repetiit, qui dedit. Querar? Deo ita visum, qui optimos ferè quosque traducit ad optimam illam vitam:

Inque vices mors, vita fluunt, genuisse, periisse est,
Et rursus periisse salus.

Si in flore ætatis obiit, certè non imparatus. Mori enim multò ante didicerat. Et ô beatum qui labilis hujus vitæ stipendia, æternis commutavit! Durus sim, & in defunctum injurius, si lacrymis meis,

meis, & votis, ad terrena hæc revocem, & miserias humanas, cui trophæa sub manu, & cœlum patria: imo domus. Præmisi eum, non amisi. Ante votum quidem fateor, & spem, sed non ante diem. Quis enim ante diem mori eum dicet, qui omni die, vitam Deo debet? qui exigente creditore, debitum solvit? Non reposcitur præmaturè, quod commodatum tantum, non datum; & quod nostrũ non est, sed ejus à quo omnia. Ante tempus quoque mori non potest; qui in tempore moritur, & qui cum eo desinit esse, quo cum cœpit. Humanum scio hîc angi, sed humanum tantum. Nam si tributum naturæ, MORS; stultè facit, qui se vult eximium, & exsortem, & qui fatua mollitie, querelam, & planctum miscet. Nempe quid est homo? nisi spolium temporis, & umbræ somnium, quid vita, nisi jactationes, & fluctus: in qua nihil firmum, nihil stabile. Nubes hîc ferè semper, & procellæ, & pro tenui mellis favo, plena ellis doria. Et quos præeuntes videmus, quid nisi prodromi qui de colligendis sarcinis, tempestivè nos monent? Intempestivum enim est, cum abeundum *Theatro*; cum plaudendum, ordiri *Prologum*, & melioris vitæ telam aggredi, cum detextam oportuit. Talium quoque jactura, quid nisi patientiæ Christianæ exercitia sunt, & fortitudinis animi nostri, in afflictionibus tentamenta? Herba Anthemis, quo magis deprimitur, eo lætius se diffundit. Palma quo gravius oneratur, eo fortius assurgit. Unguentum cum agitatur, olet fragrantius. Aromata si atterantur, spirant odoratius. Ita nobis. Defuncti vicem cur lugeamus? aut quid miserius illo, qui miserum eum dicit, tot miseriis ereptum? Vivit enim, & abjecta mortalitatis sarcina, ad originem sui rediit. Vivit, & supra omnem mutationis aleam positus, fama fruitur quam meruit, felicitate quam quæsiviut: imo jam vivere istic cœpit, ubi nunquam desinet. Sed heu quàm hic homines sumus!

mus! quàm molles in calamitate, mortalium animi! & quantis dissident intervallis, in meditatione hac mortis, *theoria*, & *praxis!* in illa Hercules sumus, in hac vix nani, aut pusiones Tantum scilicet potest στοργὴ illa, agnata nobis, qui patres sumus, ut obfirmatos etiam (adeò ingeniosa est in sui vexationem) de statu dejiciat, & obnitentibus lacrymas excutiat, & lamenta. De me fateor. Sed deliquia mea firmari voveo, ab eo qui ipsa firmitas. Ille te vir ornatissime diu servet incolumem, Patriæ, Principi, tuis. Datum Delfis. postrid. Kal. Sextileis. M.DC. XXXIV.

Au Sieur ANTOINE ÆMILE
Professeur des histoires à Utrecht.

MOnsieur le porteur de la presente, est fils d'un honeste marchand de nostre ville, qui s'estant ici par sa diligence rendu digne des leçons publiques, a preferé l'Escole illustre d'Utrecht, à toutes autres, pour y achever le cours de ses estudes. Jeune homme de grande esperance, & duquel les parens ne desirent rien plus, que son advancement, sous vostre discipline. Je vous prie l'avoir pour recommandé, & lui donner adresse en ses estudes. Nam juventus nostra, ut verum fatear, hoc vitio plerunque laborat; quod sine ordine, & methodo, desultoriè, & leviter studia sua tractet, & magno sæpe conatu, parum proficiat, dum incerti vagantur per autores. Quo fit, ut cum multa lustrârint, legerint, didicerint, vix tamen ac ne vix se promovisse sentiant. Tu vir clarissime, facem illi præfer in studiis, in vita, ne quam in herba messem pollicetur, incultu pereat: aut qua est morum ingenuitate, ac modestia, labem contrahat ex consortio, & licentia malorum, qui frequentes nimis, & crebri in Scholis. Ad hoc nati ut se & alios corrumpant,

nostram suggestione, quàm exemplo. Gratiam, spondeo non exiguam initurus à parentibus, qui curam tuam, & institutionem haud inviti agnoscent. Interim est quod R. T. hanc Spartam gratuler, in novo hoc Athenæo, in qua serio obeunda ita desudas, ut in ipsis professionis tuæ auspiciis fama eruditionis tuæ,& industriȩ ad nos emanârit. Macte hoc animo. Campum habes non Martium, sed Palladium, in quo virtus tua dignè decurrat De me, precibus hoc à Deo contendam, ut laboribus tuis abundè benedicat Reip. & Ecclesiæ bono. Vale, vir humanissime, à Crucio tuo nec inviso, nec ignoto, deque eo tibi ea pollicere, quæ de viro tibi amicissimo unquam posses polliceri. Si Voetium salvere à me jusseris, nihil est quod ultra velim. Delfis. M. DC. XXXIV,

JOHANNES POLYANDER
J. Crucio S.

Delfos.

VIr reverende ac clarissime, ob binas sessiones nostras quotidianas, quibus non tantum ut Revisor Belgicæ sacrorum librorum Hebraicorum versionis, sed ut Præses extraordinarius interdum vices supplens D. Bogermanni, cum debilior ipsius valetudo id postulat, assidue cogor interesse, ad te hinc excurrere non potui, ut Delfis te coram consolarer. Nunc verò tantum otii nactus, ut aliquo saltem epistolio officium illud veteris amicitiæ erga te demonstrarem, cum hac epistola, carmen meum consolatorium ad te ire volui, quod filio tuo piæ memoriæ per prosopopœiam attribuo. Quam breve,& exiguum, incertumque in hoc vitæ curriculo nobis sit gaudium, ex familiari cum intimis nostris amicis consortio, facile ex hoc subito, inexspectato, multisque acerbo filii tui obitu, animadvertimus.

mus. Tu filium domus tuæ lumen, ac columen; nos Professores theologi, discipulum nobis chariſſimum; Collegium noſtrum Gallo-belgicum, raræ pietatis, ac ſingularis eruditionis ſtudioſum; Eccleſiæ noſtræ, quibus operam ſuam conſecraverat, certiſſimæ ſpei candidatum, ſacras meditationes ſuas, publicè ex cathedra eccleſiaſtica, quamdiu Deo placuit, cum piorum ædificatione proponentem amiſerunt. Quid loquor? Nemo noſtrûm filium tuum revera amiſit, verum in cœlos ipſum præmiſit. Hoc interim fateor, quod ipſius abitu Deus inſignibus donis quibus eum exornaverat, nos privaverit, illorumque uſum fructum apud nos perexigui temporis eſſe voluerit. Qua moti conſideratione dicamus hic cum Jobo; *Jehova dedit, & Jehova recepit, ſit nomen Jehovæ benedictum.* Job.1.21. *& cum Davide; Obmuteſco, non aperio os meum, quoniam Tu id feciſti.* Pſal. 39. 10. Non mirum eſt, ethnicos mortem amicorum ſuorum tantopere lamentari, cum univerſalem carnis humanæ reſurrectionem non credant. Nos vero Chriſti euangelio melius edocti, non ſolum amicis placidè in Domino mortuis, à laboribus ſuis omninò requieſcentibus, carniſque ſuæ reſurrectionem exſpectantibus: at nobis quoque hoc nomine gratulari, ac gaudere debemus. O beatum filium tuum qui æternæ tranquillitatis primitias, quoad animam, nunc in cœlis percipit! O nos beatos qui ipſum poſt univerſalem carnis reſurrectionem in primogenitorum in cœlis in ſcriptorum numero atque ordine, coram Chriſti tribunali ſtantem videbimus, juxtaque benignam Judicis noſtri ſententiam corona juſtitiæ redimiti, in Eccleſiam triumphantem introducemus, ut in ea lætitia, gloriaque infinita perfruamur, quam Chriſtus nobis ſanguine ſuo acquiſivit. Faxit Deus ut hæc conſiderans, Davidem imiteris, ac dicas: *Cum ager filius meus viveret, jejunans flevi, ac dixi, gra-*

tiam forte mihi facturus est Jehova, ut filius meus sanitati restitutus vivat. At nunc mortuus est quorsum diutius flerem? possemne eum meis denuo revocare lacrymis? ipse non est ad me reversurus, at ego ad ipsum sum abiturus. Qualem dolorum tuorum præteritorum, in perpetuum gaudium, conversionem toto tibi pectore exoptans, te tuamque uxorem lectissimam salvere jubeo. Datum Leidæ. 3 Kal. Sextil. M. DC. XXXIV.

Prosopopœia filii defuncti ad Patrem.

O B mea fata Pater, lacrymas ne funde perennes,
His mihi facta quies, crux mea, morsque fuit.
Corpus in hoc terra gremio requiescit, Olympum
Mens tenet, & trini gaudet amore DEI
Me, pater ipse sua facie, me Filius ipse,
Alloquis recreat, deliciisque suis.
Spiritus ipse fovet mea gaudia, Spiritus idem
Te lamentari nunc mea fata, vetat.
Huic pater ausculta, meritas, lacrimisque relictis,
Solve tuas grates ob mea fata, DEO.

JOHANNI POLYANDRO
S. D.

Lugd. Batavorum.

TAntum-ne tibi otii, Vir Doctissime, ab occupationibus quibus perpetuò distraheris, ut etiam tuæ ad me literæ? O niveum pectus! ô pronum, & flagrantem in me animum! Nempe hoc verè amicorum est, amicis in luctu suppetiari, & piarum consolationum fulcro vacillantes surrigere. Dilatum mihi responsum ad tuas, non omissum. Dum enim quotidie in hoc mœrore, & luctu aliud ex alio intervenit, dies aliquot in hoc silentio abiêre, ut vides. Quid dicam? Gratissima, vir humanissime,

ſcriptio tua, uti & amor. Firmari quidem jam ante nos oportuit contra hos caſus, & familiæ deliquia, quæ evenire unicuique non ſolum poſſunt, ſed communi quadam lege, debent. Sed quid niſi homines ſumus, labiles ad minimum fortunæ novercantis impulſum, niſi Deus, ratio, amici, nos in ſtatu contineant? Tu mihi inter alios unus. Et quid niſi grates rependam, vel quia hæc mihi à tali viro, quem amo unicè; vel quia benevolentiæ,& affectus teſtimonium me reficit, ab eo quem æſtimo, quemque veneror? Obſecro enim ut quid iſta amicitiæ ſtudia, quæ tam ambitiosè multi affectant ad pompã, titulis liberales, imo prodigi, in re ceſſatores? Tibi mèlior, ut video mens, atque ut porrò ſit, hortor. Quid refert? Viri omnes in proſperis ſumus, in adverſis vix pueri, aut fœminæ, ita plerunque nos illa animi mollities habet. Et ut in corpore ægro, & male affecto, quidquid ingeritur, morbi eſt alimentum: ſic in homine afflicto, quidquid occurrit, videt, cogitat, luctus materia eſt & doloris irritamentum; niſi animum ejus perflet ſerenior conſolationum intervenientium aura,quæ nebulas has triſtitiæ paulatim diſpellat. In me video, atque eo gratior mihi compellatio tua litteraria, quæ certe opportunior advenire non potuit.Habet hoc amicitia.Adverſa premunt unum? ſenſus in utroque eſt. Mœror occupavit unum? occupavit utrumque: & ut proſpera, ſic adverſa amici ſua credit amicus, habetque pro ſuis; nec minor illi doloris ſenſus in amici damnis, quàm in ſuis. Carmen quod Muſarum ſuaviter adſpirante aura, ſub finem addis, tanquam conſolationum tuarum ἐπίμετρον,non minus gratum mihi, quàm tuæ literæ. Cui quod reponám, non habeo, præter has nænias. Brevitate meæ interim, & indiligentiæ condona, quorum alterum ab occupationibus meis eſt, alterum à luctu. Angeronia Dea, os non habet, aut ſi habet, clauſum

 habet,

habet. Vale, vir reverende, & salveat à me lectissima tua conjux. Delfis. M.DC.XXXIV.

Prosopopœia Patris ad filium.

Quod lacrymis defuncte meis, tua funera FILI
Prosequor, & primi tristia damna tori.
Hoc Musa meruere tuæ, pietasque, fidesque,
Atque inculpatæ simplicitatis amor.
Te fulcrum, columenque meæ superesse senectæ,
Spes erat, & voti pars iterata mei,
Sed FATIS *aliter visum, queis velle reniti,*
Planctibus, & querulo murmure, relligio est.
Illa suum repetunt, ego quid? compesc re linguam
Et supero didici, subdere colla DEO.
O te felicem interea, qui gaudia cœli,
Terra commutas, tristitia, & lacrymis.
Vive, vale, & mundi nunc immemor, alma capesse
Præmia Cœlicolûm, deliciasque Poli.
Donec nos iterum, post hæc discrimina vitæ,
Arctius æterno fœdere jungat amor.

A. I. de la Croix.

MOnsieur, & honoré frere, la resolution, & constance, qui paroist en vos lettres, est vrayement saincte, & Chrestienne. C'est l'advantage de nostre Religion, de produire és cœurs fideles, la patience accompagneé de l'esperance, qui ne confond point. La patience qui reçoit les afflictions, non tant pource qu'elles sont inevitables, que pource qu'elles sont salutaires, parmi lesquelles l'esperance certaine d'immortalité triomphe sur toute adversité. La philosophie Chrestienne proprement monstre le moyen de n'estre esbranlé, & enseigne à supporter, si non sans larmes, au moins non sans consolation, le trespas d'un fils. Elle monstre en vous ses effects, & son efficace, puis que de patient, elle vous

vous rend Medicin, & qu'elle vous fait bander vos propres plaies. Nos mains n'y feroient pas necessaires, n'estoit que vostre perte nous est cōmune; qui nous est d'autant plus sensible, que vostre fils estoit nostre, par vostre don. Et en ceci vous avez subject de vous consoler, que maintenant vous avez rendu à Dieu, ce que desia vous aviez donné aux hommes, en le consacrant aux Eglises. Dieu l'a redemandé, il estoit sien, & ne l'a redemandé, sinon pour le mieux mettre,& l'avancer. Il ne pouvoit recevoir meilleure promotion, que d'estre promeu de la terre au Ciel, pour connoistre parfaitement, ce qu'ici nous ne connoissons qu'en partie, & voir face à face, celuy que maintenant nous ne voyons que par un miroir,& obscurement.Si Dieu cueille les fruicts de nos esperances communes, c'est la gloire, & felicité de vostre fils maintenant affranchi, & du mal d'offense, & du mal de misere, des craintes, & soucis de la vie presente, & avec cela comblé de la joüissance des biens aujour d'hui à nous incomprehensibles. Il est allé où nous voudrions estre, pourquoy nous contrister de voir qu'il a obtenu, ce que nous croyons estre nostre bien souverain? s'il est plus heureux que nous, esjouissez vous de son bon heur. S'il est parvenu le premier à la couronne, que demandez vous davantage que de le voir courronné? Sa vie quoy que courte, a esté telle,quelle doit estre pour parvenir au Ciel, & estant telle rien ne luy manque, puis que c'est le but de la vie. Et si les Eglises ne moissonnēt pas selon leur attente, si ont elles veu ce qu'il pouvoit par la grace d'enhaut, si Dieu le leur eust laissé: Aussi leur esperance n'a point esté vaine, puis qu'elles l'ont veu propre,& capable pour ce ministere auquel il estoit destiné. Le rang que vous avez tenu, la grace que vous avez receuë, & les effets que nous en voyons, nous retient de vous donner ces consolations, qui

abondent en vous. Voſtre pluye eſt meſlée de la clarté du ſoleil, & la lumiere du Ciel eſcarte vos nuages : Auſſi doibt voſtre foi apprehender le remede que le long jour ſeulement donne aux autres. Le Sieur de la Riviere vous ſignifiera le ſurplus des bonnes intentions de noſtre compagnie vers vous. Nous prions au reſte le Dieu de toute conſolation, que par ſon Eſprit, il vous face ſentir les effets de ſa faveur paternelle, & ſes meilleures graces, à la joye de voſtre ame, & ſommes Monſieur, & honoré frere

Vos bien affectionez freres en Chriſt, Les paſteurs, & anciens des Egliſes Françoiſes en ces Provinces Unies, aſſemblez en Synode à Zirickzee, & au nom de tous,

Ieremie de Pours preſident.
André Colvius ſcribe.

A Zirickzee le 15 de Septembre 1634.

JACOBUS FOCANUS
J. Crucio S.

Delfos.

ITáne filius tuus diſceſſit, mi Cruci, & triſte ſui deſiderium patri reliquit? ita eſt. Sane dolui, ac graviter moleſtéque tuli: eoque magis, quod inopinata ea plaga, & præter exſpectationem. Sed ſicut navem interdum improviſus vortex abſorbet: ita homines immatura, atque inopina mors, & præſertim eos quibus indoles melior, & ingenium ſupra vulgus, & annos: quod in filio tuo fuiſſe verè affirmare poſſum. Jam dudum dolorem meum, quem ex obitu ejus accepi, teſtatus fuiſſem, ſed ſtudio diſtuli, ne vulnus quod crudum, ac recens erat, intempeſtiva mea ſcriptione refricarem. Non neſciebam etiam fidos tibi

tibi esse amicos qui in tali, & tam acerbo casu, officio suo non deessent. Tandem itaque rumpo silentium, & serius fortasse facio, quod jam dudum à me exspectâsti. Sed utinam mihi jam suppeterent verba, mi Cruci, quibus te in tam gravi vulnere consolari, atque ingentem animi tui dolorem, alique ex parte minuere, aut saltem lenire possem. Tentabo tamen, non quod prudentiæ tuæ diffidam, sed ut officio amici defungar. Non est opus, ut te talem virum, tantumque Theologum, communis legis admoneam, quæ nascentibus dicta est MORI: nam quod omnes facturi sumus, id fecit filius tuus, id est obiit. Ea lege omnes nati sumus, ut aut serius, aut ocyus moriamur, ut nihil præcipue in eo dolendum sit, quod accidat universis. Magnus ille Deus, tuus atque illius parens, filium eripuit, & quidem in flore ætatis, sed tamen suo id est determinato tempore, & termino, quem Deus in tabulis providentiæ suæ scripsit. Acquiesce itaque, & statue sic expedivisse, & nihil Deum nisi tempestivè, nisi utiliter, & ex salute nostra, nostrorumque facere. Vita hæc nostra quid est nisi carcer, peregrinatio, & miseriarum abyssus? quid ergo querelis prosequeris, quem votis debebas? Filius tuus obiit. Obiit? imò vero à vinculis ad libertatem abiit. Obiit? à curis, & angoribus, ad gaudia ivit. Obiit? adsolvit iter, decurrit stadium, & palmam ac coronam jam habet immarcessibilem. Non lubet hic tecum θεολογεῖν, mi Cruci, & ex sacris ea dicta & exempla congerere, quibus exulceratum tuum animum mitigare, ac consolari queam. per te ista nosti, tantummodo ea tibi ingeram ex historiis, & quotidiano vitæ usu, quæ dolorem tuum, si non penitus tollere, certe premere, ac moderari queant. *Nullus dolor est*, (inquit Romanus ille) *quem non longinquitas temporis minuat atque molliat*. Et cur quod ab idiotis impetrat, paucorum dierum spacium, id à viro docto, & sapienti, non impe-

impetret ratio? Nuſquam animo dejici Sapientis eſt; at in his caſibus quibus omnes ex æquo ſumus obnoxii, immoderatius dolere, non eſt ſapientis, *Feras, non culpes, quod mutari non poteſt*, inquit Mimus ille Publianus. Quod ſi faciendum eſt in omni re adverſa, cur non & in morte? quæ & ob id ipſum æquiore ferenda animo, vel quod inevitabilis, vel quod tam ex æquo, communis omnibus. Quid hic tibi recenſeam Ethnicorum exempla, qui liberorum ſuorum interitum excelſo infractoque tulerunt animo? Pericles cum intra quatriduum duobus adoleſcentulis orbatus eſſet ſolito vultu, atque adeò coronatus in publicum prodiit, & in concione diſſeruit. Xenophon cum inter ſacrificandum, mors filii eſſet nuntiata, coronam modo depoſuit, & eandem mox, ſimul atque fortiter in acie cecidiſſe cognovit, repoſuit. Quam nobilis illa Anaxagoræ vox fuit, cui cum nuntiatum fuiſſet filium vitam cum morte commutâſſe, *Sciebam*, inquit, *me genuiſſe mortalem*. Similia de multis aliis Græcæ narrant hiſtoriæ. Quod ſi te magis capiunt exempla Romana. Reſpice Paulum Æmilium qui intra ſeptem dies duobus amiſſis filiis, progreſſus in concionem ultrò, populo Romano gratulatus eſt, quod publicam fortunæ invidiam, domeſtico luctu, redemiſſet. Cogita Fab. Maximum, qui cum filium conſularem amiſiſſet, conſul in concionem prodiit,&encomium filii recitavit.Intuere Catonem illum Cenſorium, cui cum filius natu major obiiſſet, juvenis ſingulari ingenio, ac ſumma virtute prædītus, & jam prætor deſignatus,nihil quicquam hoc caſu commotus fuit, ut officio deeſſet, aut Reip.negotia ſegnius adminiſtraret. Denique occurrat animo Martius ille Romanus qui cum filium unicum ſummæ pietatis magnæque ſpei juvenem amiſiſſet, orbitatem ſuam adeo forti tulit animo, ut ſtatim à rogo juvenis, curiam peteret, ac Senatum legis ferendæ

causâ

causâ evocaret. Ut omittam Pisones, Scævolas, Metellos, Marcellos, aliosque magni nominis Romanos, à quibus animi magnitudine, Christianum superari, indignissimum videatur. Cornelia (si te fortassis magis movent exempla fœminarum) cum duos filios Tiberium, & Cajum, magnos illos Gracchos occisos vidisses, ac eo nomine amici eam consolarentur, miseramque dicerent, respondit *nunquam me miseram, sed potius felicem dicam, quæ Gracchos peperi.* Similiter Spartana illa mulier cum audisset filium in prælio cecidisse, *ideo* ait *illum genui, ut esset qui pro patria mori non detrectaret.* Sed quid ego hæc tibi suggero, & memorem moneo? quid ex Antiquis exempla hæc congero? nonne quotidiana vita satis exemplorum suppeditat; Circumspice vicinos, cognatos, affines, quot reperies vel ex infima plebe, imo etiam mulierculas quæ mortem liberorum constanter, & moderatè ferant? adeò ad hanc rem magnis Philosophiæ præsidiis non est opus. Nam si quis modo secum animo reputet, quàm calamitosa sit hæc vita, quot periculis, quot morbis, quot casibus, curis, incommodis, injuriis obnoxia, potius gratulabitur iis qui maturè eam reliquerunt, quàm dolebit. Absolvit jam cursum suum tuus filius, & pervenit ad metam, ad quam omnes tendimus, laboriosa jam vitæ suæ functione perfunctus est, in portu jam navigat, liber ab omnibus insanientis hujus mundi tempestatibus, ac procellis. Obstrepit quidem paternus affectus, & dolor: *Ante diem* obiit, obiit juvenis, & in flore ætatis, obiit vita longiore dignus. Sed obsecro te, quid appellas *ante diem*? cum nulli sit certus dies præscriptus, sed is demum legitimus est dies, quemcunque Imperator ille noster, supremum esse voluerit. Reprime itaque dolorem, & contine lacrymas, atque ea fac, & reminiscere quæ digna personâ tua sunt. Noli oblivisci te Crucium esse, atque

eum virum qui aliis consueveris præcipere, & dare consilium, & ne imitere malos medicos qui in alienis morbis profitentur se tenere medicinæ scientiam, sed ipsi se curare non possunt, sed potius quæ aliis tute præcipere soles, ea tibi subjice, atque apud animum propone. Cogita an tuus ille filius lacrymis, & comploratione dignus sit; de quo certus es, illum è servitute in libertatem, de ærumnis ad felicitatem, de caligine in lucem, de periculis in tutum portum, de morte ad vitam, de morbis ad immortalitatem, de tot malis ad summum bonum, denique ab hominum colluvie, ad Angelorum contubernium esse traductum, ubi jam gaudio ineffabili, atque ævo fruitur sempiterno. Propone tibi exemplum sapientissimi illius Regis ac prophetæ, qui filium quem ægrotum, ac languentum fleverat, non flevit exstinctum, cogitans quod irrecuperabilia lugere supervacuæ dementiæ potius sit, quàm sanæ sapientiæ, aut pietatis. Ideo robusto hoc solatio animum firmabat: *Ego quidem ibo ad puerum, sed puer non revertetur ad me.* Coërce itaque dolorem, & obfirma animum, fortiterque fer quod Deus te ferre voluit, & mutari jam nequit. Cum obversatur tibi animo, quod filius tuus mortuus est, cogita quod mortalem genueras: cum succurrit quod optimum, & pium adolescentem amiseris, gaude quod talem habueris: cum reputas quod tanto bono privatus es, cogita, quod reddidisti ei, qui gratis tibi dederat: quod immatura morte occubuit, reputa, quod nulla mors non matura est, bene morienti: quod in ipso vitæ flore periit, considera tum optimum esse mori, cum vivere est suavissimum: atque his cogitationibus animum tuum erige, atque ab omnibus molestiis, curis, & doloribus abstrahe. Sed pudet me ad te virum sapientissimum hæc perscribere, quæ qualiacunque sunt amor, & dolor expresserunt, non quod ea te fugere existimem

ſtimem, ſed quod dolore impeditus, jam forte minus ea perſpicias. Deſino itaque, & te ſalvere, & forti animo eſſe jubeo, ac voveo. Sylvæ Ducis, poſtrid. Kal. Octobr. M DC XXXIV.

JOHANNI BEVEROVICIO
S. D.

Dordracum.

NUnquam ſatis dicitur, quod nunquam ſatis diſcitur. In te video, Vir Clariſſime, ita ſtrenuè adhuc deſudas, in Socratico tuo examine de *Vitæ Termino.* Argumentum me hercule induſtria tua, & indagine dignum! & mentior ſi quid ſubactum magis, & elaboratum unquam prodierit, ab incude tot doctorum ac præſtantium virorum. Ad me quod attinet, ſententiam non muto (vel ſi Cato jubeat) nixam ſi quid video ſacræ paginæ authoritate,& teſtimonio. Quid refert infans ne quis moriatur, an puer, & *prima quæ vitam dedit, hora carpat*, adultus jam cadat, an ſenex; efflетur anima ore, an per vulnus emittatur; pereat febri, an calculo, proſpera valetudine, an adverſa, DEO ſuum ſemper conſtat decretum, qui unum naſcendi modum omnibus ſtatuit, mille moriendi, & utriuſque certum,ac præfinitium diem. Oraculum audi, non ex tripode Phœbi depromptum, ſed ex ipſo *Sapientiæ* penetrali:

אם־ חרוצים ימיו מספר־ הרשיו אתך הקו
עשית ולא יעכר: איוכ יד, ח'

Ante diem quis hominem mori dicet, ſi cuique ſtat ſua dies, & ille ſuus ſit dies, quo moritur? Quis vitam hanc prorogari, ſi ſtatio eſt? Quis mortem differri, ſi debitum? Hinc ſapiens omnem diem ſibi ultimum credit, omnem horam ſupremam: & ut vitæ nec tenax nimis eſt, ſic nec prodigus, in utrumque paratus, ſeu vivere, ſi

Deo

Deo, patriæ, si suis; aut mori si summo illi Imperatori visum, evocare eum ex hac mundi statione, ad meliorem vitam. Hac enim lege nati, & eò nos singuli ducunt dies. Hac universus præiit cœtus patrum; cuncti sequentur: *Quisquis ad vitam editur, ad mortem destinatur*, imò ut ea ipsa quâ destinârat nati sumus; ea ipsa qua destinavit hora moriemur, nobis quidem ex sapienti Dei consilio salutariter incerta; at illi cognita, imo ab æternitate præcognita πρόνοια ista, quæ nec fallit, nec fallitur. At verò quia vita hæc non sine nube, tonitru, aut procella, multaque interveniunt, quæ finem extremum quem omnes expetunt, intercipiunt, Medicum, ut fati, & naturæ ministrum, intuetur Sapiens, quasque tuendæ valetudinis, morbique profligandi rationes præscribit, sequitur; quo sanitatem consecutus, ad extremum vitæ terminum, tanquam ad optatum portum, tandem perveniat. Nec injuria. Cum enim omni generi animantum, natura insitum sit, ut se, vitam, corpusque tueatur, declinetque ea quæ illi nocitura videntur, atque omni cura sibi, suæque incolumitati prospiciat, quis adeò stolidus est, & rationis expers, ut morbo correptus, Medicorum remedia respuat, & aversetur? Quis si crus fregerit, si membrum luxaverit, si vulnus ulla corporis parte accepit, obligari recuset? Eo enim naturæ ductu impellimur, & Dei instituto provocamur. Sic sapiens medicum acciri vult, ingruentibus morbis, eosque arte Machaonis expugnari, *Eccles.* 38. 1. 2. 4. Sic Paulus Timotheo, quò munus suum alacrius obiret, moderatum vini usum præscripsit. 1 *Timoth.* 5. v. 23. Sic Tobias avidè Raphaëlis consilium admisit in curanda cœcitate, collyrio confecto ex felle piscis. *Tob.* 11. 10. Sed hypotheticos Doctores regerentes hic audio, medicam frustra manum implorari, si ex decreto divino, vitæ terminus ἁπλῶς debeat definiri. Quasi qui finem statuit,

tuit, non quoque media ad finem. Ut in exercitu varii affectus militum ſunt, & hunc præda incitat, hunc gloria, illum odium, omnes tamen pro victoria, & Principe pugnant: ſic inferiores omnes cauſæ qualeſcunque ſunt, Deo militant, & veniunt ad hunc finium finem. Atque hinc Medicorum neceſſitas, quam & Cicero agnoſcit, *cum tam fatale eſſ.* ait *Medicum adhibere, quàm convaleſcere:* Mirum quid arte ſua, & induſtria poſſit. Neque enim ſi periculosè aliquem laborantem videas, illicò eſt deſperandum, quaſi extremus vitæ terminus ægrotanti immineat. Quoties emergunt, qui conclamati videbantur, & jam propediem apud inferos cœnaturi? & quis ſcit an concuſſiuncula hæc vel illa, caſtigatio tantum paterna ſit, & paucorum dierum, an ad interitum morbus? Tu igitur propera, curre, vola, opem fer, & ſuppetias ægro, & dum ſpes aliqua adhuc in vita, Poëtæ illud occine;

θαρσεῖν χρὴ φίλε Βάττε τάχ' αὔριον ἔσσετ' ἄμεινον;
Ἐλπίδες ἐν ζωοῖσι ἀνέλπιστοι δὲ θανόντες.

Præſtitutum à ſummo illo temporum Arbitro, vitæ noſtræ terminum ſcimus, ſed nos latet ipſa termini hora. *Ultima* ergo *ſemper exſpectanda dies homini*, & cùm nos lateat arcana Dei voluntas, officium præſtandum ex revelata. Non alia mens olim Athanaſio, qui in apologia pro fuga ſua, utitur hoc argumento, probatque cum inexploratus ſit vitæ terminus, vitam ſervandam quamdiu licet. Non alia ipſi Chriſto, pro tempore cedenti furori Judæorum, quanquam vitæ terminum non ignoraret. *Matth.* 12. v. 15. Non alia Paulo, cum ſporta per Damaſci mœnia elapſus, conjuratorum manus effugit. *Actor.* 9. 25. Non alia denique Davidi, Saulis atque aliorum inſidias declinanti. 1 *Sam.* 22. 1. Abſit ut *Providentiam* Dei, ignaviæ noſtræ faciamus aſylum; & induſtriæ humanæ remoram, quæ decreto Dei ſubſervire

vire debet,&ancillari. Subordinata sunt, non ἀζύγατα. Et supremam illam rerum omnium causam Dei voluntatem, ita agere certum est, ut per medias etiam, & auxiliantes causas operetur. Exemplum ut infinita prætercam in Ezechia, qui licet jam revaliturus, & longioris vitę certissimus esset, non tamen curam valetudinis suæ deposuit, sed confecto cataplasmate ex ficubus, quæ attrahendi, & maturandi vim habent, pestilens ulcus ad suppurationem perduci passus est. *Esa.* 38. 21. In Paulo cui Deus per Angelum revelarat, neminem eorum qui secum in navi erant, periturum, nihilominus tamen urgente tempestate, & imminente naufragio, cum nautæ scapha expedita sibi essent prospecturi, retineri illos jussit quia scilicet Deus statuerat eos servare opera, & ministerio nautarum. *Act.* 27. 31. Media igitur ut veritatem Dei, aut potentiam in exsequendis decretis non tollunt, imò ne quidem sufflaminant: ita fatalis illa, & decretoria Dei voluntas, in regimine hoc rerum humanarum, non abolet causas secundas; sed eas sapienter dirigit ad suum finem, id est ad gloriam ejus qui supra nos vult, & potest. Plethora mihi præludit ad morbum? Medicum accerso, qui sentinam exhauriat copiosi nimis sanguinis, & corpus noxio suo pondere liberet, & materia morbi, qui ingruit sæpe naturæ opera, sed nostra sæpe culpa, qui naturam corrumpimus, *postquam cœpit quæri cibus* (verba Senecæ sunt) *non ad tollendam famem, sed ad irritandam, & inventa sunt mille conditura, quibus aviditas excitetur, quæ desiderantibus alimenta erant, onera sunt plenis. Inde pallor, & nervorum vino madentium tremor, & miserabilior ex cruditatibus, quàm ex fame macies. Inde incerti labentium pedes, & semper qualis in ebrietate titubatio. Inde in totam cutem humor admissus, distentusque venter, dum malè assuescit plus capere, quàm potest. Inde suffusio lurida bilis, & decolor vultus, retorti digiti articulis*

obrige-

obrigeſcentibus, & nervorum ſine ſenſu jacentium torpor. Immunes erant ab iſtis malis qui nondum ſe deliciis ſolverant, qui ſibi imperabant, ſibi miniſtrabant, corpora opere, ac vero labore, durabant aut curſu defatigati, aut venatu, aut tellure verſata: nihilque opus erat tam magna Medicorum ſupellectile, nec tot ferramentis, atque pixidibus. Simplex erat, ex ſimplici cauſa valetudo; nunc multos morbos, multa fercula fecerunt. Rarus quiſque, hic innocens, & tamen ſi quis eſt, malè naturam accuſat, impiè fatum. Valeo? valetudinem curo, & conſilium ſi opus de humanis inſtituo, non de divinis; de mediis, non de eventu, ſecurus quid de vitæ meæ Termino decretum in ſupero illo tribunali, in quod penetrare nemini fas. Ægroto? artem Medici exploro, opem imploro, nec ſtultâ miraculo recuperandæ valetudinis fiduciâ Deum tento, ne & Deo injurius ſim & mihi. Revaleſco? ita vivo, ut mori quotidie diſcam, & diem hunc ipſum, imo horam, & horæ punctum, cum morte dividam. Quid vota mea protollam, in lubrico hoc vitæ, qui jam mori cœpi, ut natus? *In hoc* enim *fallimur* inquit Romanus ille ſapiens, *quod mortem proſpicimus quaſi venturam: magna pars ejus jam præteriit; quidquid ætatis retrò eſt, mors tenet.* Benè & piè de vitæ termino diſputat, cui meditatio hæc termini, vitiis imponit terminum, vitamque ita inſtituit, ut ad fidei tandem ſuæ, & ſpei terminum, pertingat, DEUM, cujus non eſt terminus. Et hic finire erat animus, cum ecce tuas lectitanti, quædam occurrunt, quorum ſolutionem poſtulas: *quis* nempe *vitæ terminus eorum, qui à morte excitati, iterum mortui.* Item *ridendusne ille qui nobis Neſtoreos annos precatur, liberiſque pro vita parentum orantibus, ingerendumne hoc Maronianum;*

Deſine fata Deûm, flecti ſperare precando.

De excitatis à morte, & iterum mortuis, facilius eſt, movere quæſtionem quàm ſolvere. Illam ſi per

ſi per te licet doctiorum ſubſellis ventilandam relinquo.

Tutius mihi humiles inter reptare myricas,
nec cymbulam meam committere tam alto, tam dubio mari. Pergo ad alia. Quid? ille ne deridendus qui nobis Neſtoreos annos precatur? non magis, quàm qui gratiam, quàm qui benedictionem DEI. Nam quid hæc vita niſi donum DEI, quam ardentibus votis à DEO flagitârunt etiam ſanctiſſimi? *Pſal.*38.18.19. *Pſal.*6.6. Quid μακροβιότης, nonne promiſſa filiis morigeris, & obſequentibus? & ſi promiſſio eſt, certè gratiæ, & favoris plena, quam qui alicui adprecatur, non video in quem delinquat. Fatum inquies, quo decretum hunc cui longam vitam vovet ſubita, & inopina morte exſtingui in medio curſu. Sed bona fide, decreta DEI credis infringere, & violare humanitatis, & amoris officia, hominis in hominem? aut pietatem liberorum in parentes, pro vita eorum orantium, etiam in ipſo ſenio, & ætatis occaſu? Scio non facies. qui Pater es, & jam pridem quàm grata ſint parentibus, hujuſmodi liberorum vota, in te, & familia tua didiciſti. Pars non minima honoris eſt, quem liberi parentibus debent, AMOR. Et quæ majora eſſe poſſunt amoris ſpecimina, quàm ſi eos diu ſuperſtites eſſe optant, à quo ESSE ſuum habent, & quos tanquam vitæ ſuæ autores venerantur? Aliter DEO viſum? Eſto. Faciunt quod ipſos natura docet, ratio dictat, lex jubet, imò quod ipſe DEUS, cujus dum arcanam voluntatem ignorant, auſcultant revelatæ. Norma actionum noſtrarum, & vitæ inſtituendæ regula, lex Dei ſcripta eſt, non arcana Dei conſilia & decreta, quæ horrore ſacri ſilentii mirari decet, non rixari, & inacceſſas illas curioſitati humanę Scyllas & abyſſos, humili modeſtiæ velo præterlabi, ne temere circum eas ludentes abſorbeant. Nihil addo amplius, ne termino careat epiſtola, quæ de termino,

no, præter salutationes, & vota, quæ tibi, & tuis toto horreo admetior. Si ad ultimas meas responderis apponetur gratiæ, & accedet ceteris beneficiis, quorum cumulo sum tibi devinctus. Non soles parcus esse, aut condus talium: sed occupationes tuæ sæpe in mora. Rumpe quæso, & colamus commercia hæc litterarum. quando locorum intervalla prohibent sociare sermones, & *notas audire, & reddere voces.* Magno illa Cassio, & Corneliano interpreti qui laudari merentur, etiam arbitrio ipsius invidiæ, plurimam à me salutem. Dabam Delfis. M DC XXXIV.

In doctissimam διατριβὴν eruditissimi viri J. Beverovicii, aliorumque de vitæ termino.

QVid trepidus Vitæ tacitos inquiris in annos?
Et mortis rimaris iter? caussasque latenteis
Morborum evolvis? seu te tenet arida febris.
Aut dirus te vexat hydrops, anginaque fauces
Strangulat, & validos tristem demittit ad Orcum.
Te ne adeò vani recreant pellacia Mundi
Gaudia, ut impatiens spacii brevioris, & ævi
Dulcia præteritæ revoces dispendia vitæ,
Exactosque optes iterum juveniliter annos?
Non ita. nascentes morimur, quem fixa dederunt
Fata diem manet immotus: seu te aspera tandem
Parca necat vitæ saturum, aut florente juventa
Incolumem Stygias Erebi detrudit ad umbras.
Cuncta vorant anni volucres, domat omnia Tempus,
Indomitum, pereuntque suis nascentia fatis:
Quosque sua Deus in mundo, statione locavit
Temporis imparitas discriminat, exitus æquat.
O sapiens! qui fluxa perosus gaudia vitæ
Instabilesque vices rerum, brevis incola mundi,
Celestes meditatur opes, mortemque minantem
Spectat ovans, morbosque inter, casusque supremum
Præsentem ratus esse diem, submittere vota

Numi-

Numinis obsequio didicit. Quid vivere longum
Fert homini? Vixisse diu non indicat ætas,
Non spacium, non longa dies, sed candida morum
Canities, annisque ipsis prudentia major,
Frustra per obscuri sinuosa volumina Fati
Excuties, dubiosque avi scrutaberis annos,
Ante diem nemo moritur. Sic vive futuri
Inscius, ut moriens animam compage solutam
Corporis, excelsa cœlorum in sede reponas,
Æternum victure D E O, qui terminus olim
Unus erit nobis pretiumque, & meta laborum.

J. CRUCIUS.

PAULO BRIELIO
Studioso S. D.

Lugd. Batav.

IMpedimentis de subito mihi natis, responsum ad tuas distuli, quæ gratissimæ mihi fuerunt: quia amoris tui in me indices, & diligentiæ. Amorem interpretor, tuam ad me scriptionem: diligentiam styli, & Latinitatis cultum in litteris. Ita certe oportet. Quid hominis tam proprium, quàm erigi ad alta? quid studiosi, quàm ad doctrinæ fastigia eniti? quæ non alio pretio, quàm labore parabilis. Hunc igitur usurpa, quidquid occinant temporis sui, & aliorum prædunculi, qui industriam eorum aut turbant sæpe, aut sufflaminant, quos vident studiis suis contentius immorari. Muscas has fuge, quæ importunè nimis circumvolant, & fugies, si contempseris. Libere libere dico: remoræ sunt bonæ mentis, & ἐμπόδια certantibus in Palladio hoc circo, & ituris ad metam. Si in hoc juvenili vere sementem feceris doctrinæ, est unde messem speres aliquando, parenti tuo non injucundam, tibi non indecoram. Occasio homini nunquam deest, sed occasioni homo. Aures tuas feriat, illa nunquam satis laudata vox; πολυτελέστατον ἀνάλωμα χρόνος. Cujus

jus heu! prodigia nimis hodie juventus noſtra, in libera illa Academiæ aura; quæ velut peſtilens aliquod ſidus incautos ſæpe afflat, imo necat, dum ſub licentiæ velo, deſidiæ, aut luxuriæ anſam arripiunt in nominis ſui dedecus, & ſtudiorum intertrimentum. Tu cymbulam juventæ tuæ deflecte, ſi quid ſapis, ab hac Charybdi, & cum Ulyſſe Homerico, Sirenes has præte rlabere, & virtutis ſcopulos; in quos ſi ſemel impegeris, haud facile pedem referas: ita mentis aciem perſtringunt hæc vitiorum illicia, & liberalia ingenia, à recto tramite in devia abducunt. Ut in Sole ſi itur, mutatur vultus; ita ſi inter pravos animus, φλείρουσιν ἤθη χρῆσθ' ὁμιλίαι κακαί. Nec bona tam citò adhærent, & quæ decent. Pietas (quod maximum duco) tibi in primis cordi, & curæ. Sine qua doctrina omnis, & literatura, fumus & umbra, imo nihil. Baſis illa tibi, & fundamentum, cui ſuperſtruas ſurgentis doctrinæ faſtigium. Multum in ea profecit, cui illa placere cœpit. Eam vides in Patre, & in tuis, imitare. Habes qui in hoc bivio ætatis, viam præmonſtrent eunti, vita, & exemplo. Nihil abripiat quacunque ſpecie, aut illicio. Nam contagio hoc morum te volo immunem, & à mea diſciplina profectum, incedere velut exemplum modeſtiæ, & probitatis in Batavo hoc Athenæo. De ſtudiis ſi quæris, horas tuas dividi volo, in matutinas, & promeridianas. Illas ſtudiis gravioribus impendi, Philoſophiæ & hiſtoriarum lectioni. Has levioribus, linguis nimirum, & ſtylo. Ad Juriſprudentiam eunti, quid neceſſarium magis Ethico, & Politico ſtudio? quid utilius linguis, Latinâ, & Græca? Famulæ ſunt, quæ ad majora præludunt, & tanquam manu nos ducunt ad altiora. In ea mente olim ſummus ille dicendi magiſter Tullius, qui Græca ſemper cum Latinis conjunxit. Certè ex his linguarum fontibus, multa aliarum Artium ſemina hauriuntur, & in rebus ipſis enucleandis, altera in alterius opem

egregiè

egregiè conſpirat. Græca ut erudita admodum eſt, & locuples, Latinam ipſam, tum alias quoque inſigniter auget, & adornat; ejuſque imperitia, ac contemptus, unicus eſt ætatis noſtræ ſcopulus, aut verius naufragium. Apage ergo illam quorundam in re litteraria barbariem, qui tantam lucem diſciplinarum, ſtudioſis invident, ipſaſque linguas quas ignorant, aut oderunt protervè, aut ſuperbè faſtidiunt. Tu Themidis candidate, ſuſurrones hos fuge, pravo & ſiniſtro ingenio natos, & elegantiolis litteraturæ propudia. Non ſunt contemnenda ut parva, ſine quibus magna conſtare non poſſunt. Pauci tibi in manu libri, ſed boni, imò optimi. Hos lege, volve, tere, & vel magnorum virorum exemplo, bellaria tua ſint, & deliciæ, nec ponendi de manibus, niſi in ſuccum verteris, & ſanguinem. Lectio quidem varia delectat, ſed certa prodeſt. *Qui quò destinavit, pervenire vult, unam ſequatur viam, non per multas vagetur: non ire iſtud, ſed errare eſt.* Ita ſepties Terentium evolvit Eraſmus: Xenophontem comitem ubique habuit Scipio: Homero delectatus eſt unicè Alexander: Virgilius Ennio: Avicennas Euclide: Cyprianus Tertulliano: & Cæſaris commentariis, flos ille Regum Alphonſus. Idem tu. Diſtrahit animum librorum multitudo, *& faſtidientis ſtomachi eſt multa deguſtare, quæ ubi varia ſunt, inquinant, non alunt.* Itaque cum legere non poſſis, quantum habueris, ſat eſt habere, quantum legas, multoque ſatius paucis te auctoribus tradere, quàm errare per multos, & in iis circa minutias operosè philoſophari. Et mihi crede, proderunt non parum loci communes, in quos tanquam in theſaurum recondas, quidquid legendo, vel audiendo didiceris: melius enim diſtincta ſervantur. Quid nobile illud JURIS ſtudium ſine linguis? quid ſine tinctura aliqua Sapientiæ moralis? quid Aſtreæ placita, ſine Hiſtoria, illa teſte temporum, magi-

ſtra

ſtra vitæ, & nuntia vetuſtatis? Sed in ea delectu opus eſt. Paucos ſi me audis legendos tibi propone, & bonos. In Romana Livium, aut ſi brevitas magis placet & res Saluſtium, & præ aliis magnum illum civilis prudentiæ magiſtrum TACITUM, quo ſcriptore nullus unquam altius penetravit in arcana Principum. In Græca Thucydidem, Polybium, Xenophontem. Non numero authorum, ſed præſtantia certandum. Cum multa percurreris, unum excerpe, quod illo die digeras. Fieri enim non poteſt ut ſimul multa quiſpiam faciat, eademque omnia benè. Qui voluptatis gratia deguſtant, & libant varia, ſine alio fructu, omnia curſim, & properanter tranſmittunt. Sedeant igitur in animo fideliter nec ſicut unguentorum aliquis odor, ſtatim ad aërem diſſipentur. *Non prodeſt cibus, nec corpori accedit, qui ſtatim ſumptus emittitur. Quemadmodum quæ in uſu ſunt, & manum quotidie, tactumque patiuntur, nunquam periculum ſitus adeunt: ita quidquid frequens cogitatio exercet, ac renovat, memoria nunquam ſubducitur, quæ nihil perdit, niſi ad quod non ſæpe reſpexit.* Cogita mi Brieli, &

Præceptum auriculis hoc inſtillare memento.

Plura non addo: cura ut valeas. Delfis M DC XXXV.

JOHANNI CRUCIO
Cognato S. D.

Harlemum.

TRiſtis hic rerum facies, ingraveſcente indies contagio, quo centeni, & quod excurrit, ſingulis ſeptimanis abripiuntur *ad furva regna Proſerpinæ.* Si unquam, certe funeſto hoc tempore mors omnibus ſerio commentanda, quæ ſenum, ac juvenum paſſim nunc miſcet funera, & de abitu, ſarcinisque colligendis cogitationem injicit, etiam maximè ſecuris. Incolumes adhuc
ſumus

sumus Dei gratia, sed grassante hac lue, momentum est, inter vitam & capulum: & ut olim in certamine Olympico; sic in hoc crepero vitæ cursu, alii aliis lampada tradimus. Ille mihi vere sapiens, cujus in procinctu stat animus, *& qui conscius sibi melioris naturæ, dat quidem operam ut in hac statione qua positus est, honeste se, atque industriè gerat; sed nihil horum quæ circa ipsum sunt, suum judicans, iis ut commodatis utitur, peregrinus & properans*, vitamque ita instituet, quasi indies moriturus. Quid enim vita nostra, sæviente hoc malo, nisi somnium, & umbra? Lanoyus noster amicorum delicium, magno suarum, & Ecclesiæ luctu, etiam hac lue cecidit, & ad beatus illas sedes commigravit. Doleo orbitatem liberorum, & inopinatum patris obitum, in prole tam numerosa. Deus illis sit pater, quem curam eorum gerere voveo, & precor. De valetudine tua si nos feceris certiores, erit nobis pergratum, nam communis hujus incendii stricturas, & ad vos volitare, hîc rumor est. Res Indicæ crescunt, & florent. Deus faxit ut diu. Cui te cum familia commendo. Delfis.

THEODORO SCHREVELIO
Scholæ Lugduno-Batavæ Rectori vigilantissimo, S. D.

Lugd. Batav.

DOno me prævenisti, Vir Clarissime, non affectu, qui pronus mihi semper in viros virtute, & doctrina conspicuos, nec prius illum ponam, quam vitam. Habent videlicet quid ἑλκυστικὸν amœniores Musæ, quo dulcedinem sui inspirant animis φιλομαθῶν, & tacito quodam sensu titillant mentes recti, honestique amantes. In te video. Et jam diu fuit mihi animus te compellandi, per litteras. Sed alius nobis semper ex alio labor, qui in volutando Sisyphio hoc saxo, huma-

humanitatis officia, & litterarum cum doctis commercia, non suspendit solum, sed intervertit. Ita facti, ita nati sumus. Tu, vir humanissime, si quid in eo delictum, agnosce, & ignosce. Munus tuum profectum à tam amica manu, tam docto calamo, merito mihi carum. Monumentum enim ingenii tui est, in re verè seria, utinam minus luctuosa. Threnodiam scribis & benè: sive tua ad Deum vota intueor, sive afflictum Reip. vestræ statum, quem ita nobis carmine repræsentas, tam graphicè venæ tuæ penicillo depingis, ut oculis pene lustrare mihi videar tot millium hominum una in urbe excidia; quos tanquam piaculares Orci victimas, & publica iræ divinæ litamenta, lues illa ἑκηβόλος violenter absorpsit, & in sinum recondidit magnæ matris. Verè dicam? non tenui lacrimas. Quis enim tam natura ferreus, quem non percellat tristis hæc imago luridæ mortis, in omni ætate, omni sexu? tot cumulata funera, nullo purpuræ, & lacernæ discrimine? quis adeò stipes, qui ad ea non stupeat? Quanquam non nova hæc, & inaudita. Magna olim pestis fuit sub Gallo & Volusiano Imperatoribus, per omnes Romanas provincias. Sævitia tamen, & impetu insignior illa Byzantii, finitimisque locis grassata, sub Justiniano, cujus vis tanta ut in singulos dies quinque millia funerum daret, interdum etiam decem. Nec minus miranda Africana Pestis, quæ eversa Carthagine orta, in sola Numidia octingenta hominum millia delevit. In Græcia verò tanta fuit, ut una tunc Libitina vix suffecerit. Quid Italia? tam validè in eam incubuit, ut ex millenis quibusque hominibus vix decem superessent. Ita nempe DEO visum immittere interdum falcem suam in luxuriantem hunc mundi agrum, qua millia aliquot demetit, tanquam messes eximias Plutoniæ domus. Nisi faceret, quæ jam regio capiendis iis sit? quæ tellus alendis? cum densius longè videas

homines per naturam naſci quàm denaſci. Adhæc ut in malè affectis corporibus, interdum utilis eſt ſanguinis miſſo: ita reſp. populi, gentes ſentinas ſuas habent, quas expedit exhauriri, & in iis acri calamitatum nitro, labes & ſordes elui vitiorum. Agricolam laudas, ſi Zizania exſtirpet, ligone, marra, ſarculo: in DEO cur improbes, ſi in hoc amplo plantario Univerſi, noxias, & inutiles plantas eruat, aut eveilat, utiles oppreſſuras aliquando, niſi opprimantur? Scio bonos, imo optimos quoſque his etiam malis haud raro involvi, & in communi contagio, tanquam à torrente quodam violento, in communem interitum rapi, quis tamen mala dicet, quæ immiſſa bonis & à Deo, id eſt, non ab ipſo ſummo bono ſolum, ſed bonorum omnium authore? à quo non magis eſt, ut malum aliquod emanet, quam ut ipſe ſit malus. Quid? iraſci eum cenſes, & lethifera hæc tela ſpargere in ſuos, ut perdat? non facit. Flagella ſunt, & caſtigationes paternæ cum peccavimus, freni ne peccemus: & quomodocunque ſe habeant hæc Dei παιδεύματα, gymnaſia virtutis ſunt, & exercitia fidei, ac patientiæ in bonis. Ad quæ formari nos vult, & firmari ſummus ille gymnaſiarcha, non ad ſudorem ſolùm, ſed & ſanguinem. Videt hunc divitiis ſuis inſolenter efferri? eripit tanquam materiam, & fomitem vitiorum. Illum ingenii dotibus inflatum, alios præ ſe contemnere, & aſpernari? paterna hac ferula faſtum illum retundit. Alium proſpera valetudine abutí ad vitæ luxum? Adimit, & affigit lecto. Quid, quod non una quoque curandi ratio, cœleſtis hujus Medici in omnes. Illi plus abſynthii, aut hellebori miſcet, quam huic; nempe quia morbus ejus id poſtulat, aut natura. Mitior ille, & in gyrum flexilis, vel ſola virgæ umbra: hic ferocior, & non niſi durioribus flagris coërcendus. Illi vitam indulget; huic negat, & emerium transfert in meliorem. Inepti

hic si querimur *σκεύεα* enim quædam sumus. Et quid mirum si magnus ille figulus, quos finxit, etiam pro arbitrio cum illi visum, diffingat? Beati qui in tanta hominum strage quotidie vitæ suæ summam imponunt, se excutiunt, vitia sua circumcidunt, & intimos animi recessus scrutantur vitæ suæ, non alienæ censores, & tanquam non non indies, sed & in horas hinc abituri, quæ aliis eveniunt, etiam sibi evenire posse credunt, quæque immittuntur à Deo ita ferunt, ut ferenda humana sunt.

ἡ δ' ἐμοὶ κατὰ θυμὸν ἀρίστη φαίνετο βουλή.

De valetudine nostra si quæris, adhuc ex voto est. Sed heu quàm fragilis, & in dubio hoc vitæ cursu, quam levi momento labilis! Vin' scire quid agam? In utroque fortunæ vultu, ad firmitatem me compono, & Imperatoris mei nutum, paratus ire quò vocor. Quid enim hæc vita, nisi statio? quid nisi tributum naturæ? cui subducere se nemo potest, nemo debet. Vale, Vir *πολυμαθέστατε*, cum conjuge, & familia, & me tui amantissimum ama, qui te æternum. De induciis hic rumusculi quidam, credo & apud vos. Si ineundæ nobis cum Hispano, faxit Deus, ut è re nostra sint, & patriæ. O quam suavis vita sit? quam juvet communione illa terrarum, hominumque frui? tot jam lustris accisa patria, non excisa. Arcis Schenkianæ captura, progressus nostrorum supra spem in Brasilia, & exhausta utrinque diutino hoc bello æraria, haud leve fortassis, huic negotiationi afferent momentum. Viderint qui ad clavum, quorum fidei, custodiæque concredita est dignitas publica. Ego quod unum possum, vota mea interpono, & boni omnes mecum. Iterum vale, & animitus. Delfis. M DC XXXV.

JOHANNI BEVEROVICIO
V. C. Salutem D.

Dordracum.

Litteras tuas, Vir doctiſſime, nuper accepi, & adjunctum iis librum *de Vitæ Termino*, maxima ut video ſui parte auctum. Qui aliter poteſt, tot Muſarum coryphæis protractis in hanc ſcenam, tot athletis bonarum artium, in hanc arenam? vin' fatear? bis mihi grata, quia & à te miſſa, quem jure veneror, & colo; & quia miſſa in optatum mihi finem. Quis ille, inquies? ut diverſione non injucunda delaſſatum ſtudiis ſeverioribus animum reficiam, & hebeſcentis ingenii aciem reparem ad has delicias, ut aberrantes nonnulli oculos ad ſpeculi virorem. Sentio. Diſſertationes enim has epiſtolicas non avidè ſolum lego, ſed lectas ruminor identidem, & examino ut ſolent amantes. Quidni faciam? doctæ ſunt, feriæ, promptæ ex pectore & (ut ille ait) ἐκ φρενῶν ψυχῆς, & quæ ſi quid judico in dubio hoc ſententiarum diſſidentium certamine, caliganti Veritati, lucem egregie fœnerantur, & lectorem non delectant ſolum, ſed inſtruunt. Diligentiæ tuæ, quòd lætor, debemus κειμήλιον hoc litterarium, & ingenii tui agro auream hanc meſſem; qui plura, qui majora dabit ſi obſeveris. Fac mî Beverovici, & lucem videant, quæ adhuc premis, nomenque tuum erudito huic ſeculo haud inficiandum, propagent, quacunque imperium doctrinæ paret, & literarum.

Paulum ſepultæ diſtat inertiæ
Celata virtus.

Et quid vivere noſtrum, niſi hoc ſale conditum ſit Sapientiæ, & amœnioris litteraturæ? Sunt, non vivunt, qui ætatem degeneres in otio degunt, & tam obſcuri hinc migrant, quàm intrârunt. Sublimior tibi mens qua te attollis, & ſecernis à vulgo.

vulgo. Macte tantum hoc animo, Vir magne. Via patet, & habes quæ te eò ducunt, ingenium, literatura, linguarum cognitio, rerum ſcientia, lectio authorum indefeſſa, & quod caput, judicium acre, & ſagax, recondendis in uſum tuum, & aliorum, quæ lecta olim, & audita. Hæres? pectus tuum roga: dicet. Amicos, annuent, imò & calcar ſubdent currenti, nominis tui, & famæ Pegaſo, nec in hoc ſtadio quieſcere, donec decurrat. Weſterburgium in Helicone verſari audio, & obſtetricantibus Muſis, cogitare de partu fœtus ſui poëtici. Faciat, habebit qui excipient, qui fovebunt hanc prolem diu expetitam. Me inter alios, qui ſemper amavi has Veneres; & fungi mihi aut caudices, qui non eas mecum. Tractatum nobiliſſimi Catſii ſimul & tuum videre geſtio, de ratione tuendæ valetudinis: ſine quâ ſtudia noſtra nulla ſunt, niſi firmentur hoc ſtatumine, ac pedamento. Quid enim ingenii molimina, quid labores? ſi dubia illa ſemper, & anceps. Promovent rem literariam, qui illam ſartam tectam eſſe volunt, & ſtudent. Perge, perge, ſeriò in eam cogitationem incumbe, & excute diligenter omnes partes, & artes, quarum præſidio munitus es, eaſque in communem confer uſum. Nam hoc aëris contagio, Æſculapiis his opus eſt. Funera hîc paſſim, & alibi, & quis tandem victimarum Orci finis? ita invaleſcit hîc indies, illa lues μιαρὸν, quæ ad tempus remittere videbatur, & auram clementiorem polliceri. Utinam non ſpargant ſe ſcintillæ hujus incendii, & veſtram etiam patriam urbem comprehendant. Nam non tolluntur, ut video hæc mala, ſed migrant. Et ô ſi tantum hac parte miſeri! ſed accedunt in cumulum, & alia quæ Remp. tangunt, & angunt terra marique parum læta, parum proſpera. In cauſas me non penetro, neqûe etiam culpo, qui rebus præſunt, nec poſſum, nec debeo. Hoc ſaltem videre mihi videor, hunc

ægrum diu ſpirare non poſſe, ſine celeri medicina. Deus mederi dignetur, qui Imperii hujus ſtator, & vindex. De me ſi quæris, paulo nunc melior ſum ab invaletudine ex catharris, quæ pluſculos dies me afflixit. Ita nimirum mori paulatim diſcimus, & migrare hinc ſine mora, ſine metu, à pravis, & turbidis, ad lætiora. Quid enim niſi homo ſum, & ab humo, & in eam iturus? cum magno illi DEO viſum, cui & vivere & mori, ut meum, ita & bonorum omnium votum eſt. Plura vetor. Ut finiam, pro numero tuo habeo gratiam. quid rependam? nihil niſi animum, & verba, cetera immunis. Vale, vir humaniſſime, & me ama. Catſio, Weſterburgio, Colvio, & Somerio, viris ſupra invidiam, plurimam ſalutem voveo, dicoque. Delfis. M DC XXXVI.

THEODORO SCHREVELIO S. D.

Lugd. Batav.

QUod dies ſerenus in bruma; in frigore apricus locus, hoc mihi tuæ litteræ. Verè dicam? ac iis incalui, & ambroſia mihi ſunt, & nectar; ita elegantiæ, & lepôris plenæ. Nec ſolas eas ad me ire pateris, in comitatu ſuo habent Muſas, non laſcivas illas quales plerumque poëtarum, ſed ſacras, & quæ pietatem ſpirant, egregiè in illa gratiarum actione ad DEUM pro liberata Lugduno veſtra, à graſſante contagio. Hic nempe afflictionum in DEO finis, formare & firmare ſuos ad meliorem frugem, ut miſeriis immerſi, ſeriam vitæ anteactæ pœnitudinem agant, & liberati aliquando, videant, & agnoſcant paternam caſtigantis benignitatem; qui ſuos non cædit ut pereant ſed pareant, & aberrantes redigat in officii gyrum. Hallucinationes enim hominum crebræ, & quis tandem earum finis, niſi hoc freno reducantur in viam? Felices verè, ac beati qui

qui hîc ſapiunt. Et mihi crede, ſapiunt, qui poſt tot tantaſque cœlitus immiſſas clades, tot funera, ubi lenior divini Numinis affulſit aura, valetudinem ſuam, & ſuorum, imò vitam, DEO in ſolidum tributum eunt,

—— qui ſolus opem, qui ſumma medendi
Jura tenet.

Facis hoc, Vir reverende, non tuo ſolum, ſed & concivium tuorum nomine, ſub inſigni illa proſopopœia non ita pridem ad nos miſſa. In qua ſine affectatione ulla, & cura, accurata omnia: ſtylus temperata ſublimitate ſuavis, vena facilis, & vel ad veterum elegantiam. Argumentum grave: & pium, πάθη paſſim, & affectus acres,qui veram & vivam ſpirant pietatis indolem, quique pectora admantina percellunt, & mentes caute Marpeſia duriores. Verbo, directa omnia ad ſeriam gratiarum actionem, humilitatem, vota, pœnitentiam, non illam quæ nata in labris, plumâ levior eſt, ſed eductam, ex intimo ſenſu animæ, & immeritæ liberationis conſcientia; quæ felicitatem ſuam intelligit, eamque gratis animis interpretatur. O multi in Patria facerent! quorum animis illicò beneficiorum memoria defluit, & ne externa quidem confeſſione grati ſunt. Tu melius, qui animo, ore, calamo: nec tardè, ſed ſtatim deſæviente malo. Ita certè oportet. Proprium quippe eſt libenter facientis, cito facere. Nam cum in omni officio, magni æſtimetur voluntas, qui tardè beneficium agnoſcit, diu noluit, & qui moratur, ac differt, neganti proximus eſt. Tales quia oſcitanter, & ſerò grati, ingrati ſunt, & gratiam eorum abundè agnoſcit,qui ignoſcit: quia tantum gratitudini ſuæ demunt, quantum moræ adjiciunt. Quanquam non ſatis admirari hîc poſſim Dei μακροθυμίαν, qui in tanta hominum ἀχαριστίᾳ, non deſinit eſſe beneficus. Quàm multi indigni luce, & tamen dies oritur? quam multi bona valetu-

 dine,

dine, qua tamen perfruuntur? quàm multi opibus, qui rerum omnium copia affluunt? Sed sapienter hæc omnia à DEO, qui immerentes sæpe beneficiis cumulat, ut dum instat, & onerat priora sequentibus, etiam ex duro, immemori pectore, gratiam extundat: aut ut pudor eos, aut occasio, aut imitatio, aliquando gratos possit efficere: aut si ingrati maneant, tanto inexcusabiliores sint, quanto pluribus beneficiis sibi tales obstrinxit. Vincit enim aut saltem convincit malos, pertinax bonitas, & vel invitis auctorem suum ingerit, & inculcat. De SALMASII reditu in Galliam sparsi quidam apud nos rumores, crudi fateor, & parum mihí grati. Virum enim medullitus amo, colo, veneror, tanquam rarum seculi decus, & doctrinæ miraculum, déque eo nihil à me tam splendidè dici potest, ut ad meritorum sublimitatem assurgat. Quid eum impulerit nescio, nisi quod fortassis aëri verstro, non satis fuerit ferendo, ejusque asperitati cedere maluerit tempestivè, quàm longius cum eo colluctari. Molliorem procul dubio auram inveniet in patrio solo, & nebulis magis defœcatam: qua fieri non potest, quin summopere delectentur ii qui liberam, & inoffensam respirationem amant, à cultu litterarum, & Musarum commercio. Optâssem longiorem juventuti nostræ Batavæ, tanti luminis usuram, & Academiæ subsellia diutius hoc principe litterarum condecorari. Nam quod in cœlo micantes illi ignes sunt, & sidera scintillantia: hoc in scholis lumina illa ingeniorum, & splendidæ doctrinæ faces. Quid tamen est? ferenda hæc sunt, ut omnia humana. Et quando ita visum, alibi oriri patiamur hunc Solem, qui nobis occidit. Scholam vestram pristino splendori restitui, gaudeo. Floreat diu, & crescat, quæ jam aliquandiu decrescere visa est, & infrequentia sua solitudinem minari, tantoque altius assurgat Palladia hæc palma, quanto graviori sub onere

onere depressa gemuit. Votum meum vides. Quid amplius? & te diu valere Reip. & Ecclesiæ bono. Delfis. M DC XXXVI. Triumviros illos Polyandrum, Walæum, & Thysium, quorum gloriam nulla tempora minuent, nulla memoriam delebit oblivio, valde velim à me salutes. Salve & tu quoque à me, vir clarissime, cum tua, & tuis, & amœniores Musas, nosque ama.

AMICISSIMO NN.
Salutem dico.

JAm diu est, quod nullæ tuæ ad nos litteræ, nec meæ ad vos. Egregiè utrinque colitur TACITA illa Romana. Sed importuniores occupationes in schola, & collegio assiduè distractos nos habent, & districtos. Et te præter occupationes publicas, & œconomicas, jam totum esse audio in cultu *Floræ*, cujus insignia induisse te intelligo, promotoribus S. & P. patribus in floreo illo senatu conscriptis. Macte, macte hoc animo, dum pretium *Floræ*, & tempori. Sed cucullatos petaces esse oportet, atque emendicare hinc inde, quæ in floridos suos lectulos recondant. Nusquam minori damno, & probro frons ponitur. Socerum nunc habes, blandire, pete, roga. Habes, si nescis, quæ intercedat, addictissimam tibi socrum: non potest quin unctas inde referas manus. Ita sese exserit ubertim *Flora* in horto patrio,

——— hic lumina pascit
Tulparum venerandus honos, pretiumque coloris
Mirantur tam grande sui: stat margine quadam
Discolor; hæc varia folium vibice flagellat?
Sanguineis hæc tincta notis; hæc cærula fundo est;
Hæc umbone rubet; fulvumque intermicat illi;
Illi purpureum.

Harum & mihi quoque spem aliquam fecit. Sed cuculli laureolam junioribus libens defero, & in

Erasmi moria paginam, ut familialiter apud te nuger. Satis nobis erit hilarem hanc insaniam in aliis admirari. Bellè adhuc Dei gratia valemus. His diebus acri Medici potiuncula sentinam corporis exhausi, non sine insigni evacuatione, quæ non nihil me dejecit, sed dieta spero paulatim me recolligam. Festinat, & poscit qui feret; prolixior essem, nisi hoc esset. Tu salve. Delfis. M DC XXXVI.

DIONYSIO CRUCIO
Philosophiæ Studioso S. D.
Ultrajectum.

Silentium meum culpas? audi. Plusculos dies occupatior fui. Jam feriæ mihi ab encæniis nostris Delficis, quæ rescribendi mihi otium dederunt, & animum. Litteras tuas accepi, & unà theses, quos dedicare mihi, visum. Vere dicam? placuerunt. In illis stylum laudo, in his progressus tuos in Philosophicis. Gratias agam, aut habeam? habeo maximas. Hoc magis, quod ultrò provocas, & studiorum tuorum primitias tam humaniter offers. Voluptatem ne mentiar, ex iis cepi haud exiguam, si verbo eo uti mihi fas, in tristitia hac rerum. Nam de lue pestifera, quæ Patriam perreptat, & vicos, pagos, urbes funeribus passim incestat, quam luctuosa quotidie ad aures nostras accidunt? & graviora adhuc (si quid auguror) minatur,

Flagrantis atrox hora Caniculæ,

nisi Deus nostri clementer miserescat. Sed publica hæc committo publico, & magno illi Rectori. Tu Adolescens studiis tuis gnaviter incumbe, in ocio hoc litterario, & si me audis, navim tuam (ut sic dicam) flecte ad optatum illum Musarum portum. Cur enim differas? In flore vitæ es, in vere; non alii anni commodi huc magis, & apti; nisi ad magna, & alta nunc is, nunquam

quam pervenies. Occaſio tibi nata in novo hoc Athenæo protrudendi ſtudia tua, & perducendi ad metam. Illa ſi continuè ab ingenio noſtro foveantur, tandem in luculentiſſimos progreſſus erumpunt. Neglecta tarditatem noſtram non exſpectant,& ſero nimis nos ſubit pœnitudo transacti deſidia temporis. Alacritate hic opus, & conſtantia, nec ante in hoc Muſarum ſtadio currendi finis, quam præmium tibi ſub manu. Impetus dilatione, & mora extinguitur: induſtria, & labore augeſcit. Ad virtutem ante omnia te hortamur, cui litteras tuas ſervire volumus, & ad eam aurigari. Non enim ſolum gratior eſt per virtutem eruditio, ſed & colorem ab ea ducit, imò ſanguinem & robur. Quin ut gemini illi Caſtor, & Pollux, cum apparuêre, tranquillitatem nautis nuntiant, ſic hæc duo ſapientiæ ἀκμὴν, ſi junges. Utinam juventus noſtra hoc à me audiat! quæ literaturæ intenta magis, quàm virtuti. Sine qua tamen vix eſt ut maturitatem attingant ſemina, quæ jaciunt firmioris doctrinæ. Ita ſunt, & hæc peccantur quotidie, non tam virtutis incuria, quàm ſeculi contagio, quo abrepti doctiores ferè domum redeunt, raro (quod caput) meliores. Sed de his plura coram, ut ſpero feriis Autumnalibus,Amſtelodami quam viſere cis paucos dies, in animum induxi,& in ea conſanguineos,

Si parcent animæ fata ſuperſtiti.

Vale, & ſalve à me Dei gratia,adhuc ſalvo. Delfis. M DC XXXVI.

ANNÆ MARIÆ SCHURMAN *Virgini Doctiſſimæ S. D.*

Eodem.

NE mirare Virgo lectiſſima, quod meæ etiam ad te eunt litteræ. Doctrina tua cujus jam pridem fama percrebuit, etiam igno-

tos blanda quadam vi, ad sui amorem, & venerationem impellit: virtus arctissima animorum conjunctione, longè etiam remotos, devincit. Quanquam si rem recto judicii oculo æstimemus, notior ille nobis esse debet, de cujus doctrina, & virtute audivimus, quàm cujus vultum vidimus. Quare cum insignes animi tui dotes, non pectoris cancellis inclusæ, lateant, sed illustri famæ theatro collocatæ, ad nos quoque dimanârint, facile mihi spero veniam dabis, quod ad te scribo: cujus tam mihi nota virtus, quàm ignotus vultus. Quid vultum dico? Hominem non externis illis, sed internis, ingenio nempe, doctrina, probitate, & modestia metiri didici. Adeò ut tam illos ignorem, quibus adsum, si sint mali, quàm eos noscam, à quibus absum, si boni. In horum numero te posuit apud me litterata tua virtus, ita mihi audita, & constanti bonorum sermone, tam altè in animo meo inhærens, ut neminem in Batavia nostra, videar nosse melius. Pulchrè dixit Plato: *Virtutem ornare hominem*; si te vidisset, pulchrius *hominem ornare virtutem*. Nàm non ut lucus in lignis: ita virtus in verbis consistere putanda est. Praxi, non theoria hîc opus, & esse, quàm videri boni, malunt. Solo vitæ usu, nec boni sumus, nec homines: nam id quoque beneficium, brutis natura indulsit. Doctrinæ fructum ille possidet, qui non sapit modò rectè, sed facit. Raró fit, ideoque laudabilius, quod à raris. Tu mihi inter eos, quæ doctrinam cum virtute conjungis, non minus eximiè, quam piè. Nam absque ea quid sodes eruditio nostra? quid labores, in sacro hoc Musarum choro? quid molimina ingenii, in Sapientiæ palæstra? Vin' dicam? nihil. Conjuncta eminent; & frustra Musis nobis, aut Sibyllas, frustra Pythias objiciat Antiquitas: frustra Diotimam, aut Aspasiam Socratici; frustra Lælii, & Hortensii filias Romani, aut Corneliam Gracchorum matrem. Nam quid talium

lium virtutes, quid eximiæ naturæ, & ingenii dotes, quibus supra alios olim claruêre? Liberè dico, nil nisi virtutum umbræ vera Dei cognitione, vera pietate destitutæ. Quam, unam qui non discit, ignorat reliqua. Altius, altius eunt (non blandiar) virtutes tuæ, quæ alis fidei subnixæ, ad ejus solius gloriam collimant, qui earum omnium in te est author. Nec enim satis esse putas, iis præditam esse, nisi DEO fœneres, eique in solidum cuncta devotum eas, cui te totam debes. Placet ea mens, quam agnatam scio non nisi optimæ cuique menti. Perge tantum, & dum aliæ in vinculis illis conjugalibus, aureisque compedibus sibi placent & fusum fastidiosè tractant, aut colum; tu calamum: aut dum inter speculum & pectinem otiosè versantur; tu decima Musarum, inter libros, mutos illos sapientiæ magistros; & libera ab omni œconomiæ cura, ac liberorum, curis melioribus incumbe, quæ Musas sapiant, & earum Veneres. Mirum quid in virgineo illo statu & otio literario, indoles possit; ad alta nata, & quæ non tincta solum, sed imbuta amœniore literatura, nominis sui famam, doctis ingenii monumentis, ad posteritatem propagat, & aræ æternitatis devovet. Quid enim scriptioni tua, quid stylo tersius, quid venustius? Cujus ut stricturas aliquot vidi, in tuis nuper ad Colvium litteris, non minori admiratione, quàm voluptate animum meum affecêre Ita Latinæ erant, & quanquam virginali gratia, & candore dulcissimæ, mirè tamen etiam sententiosæ, & graves. Quæ si sub manu nata, tam polita sunt, tam accurata, quid seria tandem, quid elaborata, & quæ, ut cum poëta loquar, *demorsos ungues sapiunt?* Sed laudibus tuis (quas ignorare peregrini est, dissimulare improbi) recensendis impræsentiarum supersedeo, ne quod mei moris non est, assentari videar. Dolui, cum de parentis obitu in iis legerem; quam non ita pridem amisisti, vita

tibi ut ſcribis cariorem. Triſtis me hercule caſus! Si tamen amiſſa cenſeri debet, quæ præmiſſa. Obiit? Sed quid hic novum? Ita res humanæ ſunt, fluunt, nutant, cadunt. Et quicunque ſumus, eo imus: ſi longævi hic aliqui, nulli æterni, adeo ut non magis mirum aut novum ſit, mori hominem, quàm naſci. Id unum certum, incerta eſſe omnia, fluere, verti, agitari, & violento tandem quaſi turbine abripi. Mundus quaſi Theatrum eſt, & in ea ſola mortalitatis veſtis, verè noſtra. Reliquæ emendicatæ ad tempus, aut ut mollius loquar, mutuatæ, & pro theatro tantum. Exuendæ huic citius, illi tardius, omnibus neceſſario, & ad nutum ſummi illius Choragi: qui hos ſub mendici lacerna, illos ſub Regis purpura, tanquam Actores inducit in vitæ ſcenam! & ut omnium finem facit Comœdiæ finis; ſic Mors noſtri, Quare

——— deſine mollium
Tandem querelarum.

Patientia ſuperanda ſunt, quæ non in nobis, & magno excipienda animo quæ vitari non poſſunt. Abiit? ad meliora ivit, ad puriora, ad lætiora. Et quis non hæc infima, hæc terrea, cum ſuperis, & ſolidis permutet? Quis ubi liquit carceres, non tendit ad metam curſor? Quis æſtuoſo mari, portum recuſet? aut exul, errans per nemora, & ſolitudines, doleat reverti in patriam? Reverſa eſt, Sed mater inquies. Scio, & quàm tenero ſe complectantur affectu, parentes, & liberi; quàm etiam durum illud *Avelli.* Quid tamen eſt? quotidie fit, & cum frequens in aliis, cur in te novum? aut te credis eximiam? Fruſtra.

——— ſtant fata Dei, ſtat ferreus ordo,
Cunctaque prætereunt, finiſque ab origine prima,
Fit propior, propiorque ſibi. Nonne aſpicis ultro
Ante oculos, ut nulla dies ſine funere, Solis
Condat equos pelago roſeique emergat ab undis.

Homi-

Hominem fateor lugere,humanum eſt; parentem, pium. Sed ſi votis tuis retractum is in terram, quæ jam Cœlum habitat, nimio amore,nimio affectu peccas:dum injuria in matrem,& crudeliter officioſa, his rurſus vitæ ærumnis immergi optas, quæ educta, & quæ jam è cœlo, inter tot ſidera, tot micantes ignes, in DEI, in Angelorum, in beatarum animarum choro,divitum pavimenta ridet, & totam cum auro ſuo terram. Vt è convivio etiam lauto, abeundum ſemel eſt: ita ex hoc Mundo, qui ad tempus hoſpitium dat, nulli in ævum. Cogita, & te ad animi quod facis firmitatem compone, ne videatur omnibus, plus apud te valere unus dolor, quàm hæc tam multa ſolatia. Nihil ſummus ille rerum Arbiter vult, quod non è re noſtra ſit;nihil decernit, quod non utile nobis & ſalutare. Etiam cum vitæ noſtræ Hilaria temperat abſynthio mœrorum, & ægritudinum, Ita nempe DEO viſum explorare ſuos, & afflictionibus, quæ virtutum officinæ ſunt, formare ad potentiam,& humilitatem.Quid hic mali? imò quid non boni? Et ô verè beatos,quos Deus exercet, indurat, ſibi præparat: quorum emendationi inſtat, quibus dignatur iraſci, non ut pereant, ſed pareant. Quid quod in obitu ſuo, parentes viam quam inituri ſumus nobis præmonſtrant, unaque monent nullum eſſe ſtudii genus æquè neceſſarium mortalibus, ut eſt moriendi diſciplina, quàm qui per totam vitam imbibit, huic optimè conſtat, & temporis, & impenſæ ratio. Finio, ne importunius, & litteris verboſis nimis, obſtrepere tibi videar. Neque enim promiſcuè vulgari debet hic honos. Si reſcribas, videbis Ingrati dicam, ſcriptum mihi jure, nunquam iri. Vale Virginum ocelle, & Patriæ noſtræ decus. Salveat à me, virorum optimus, & doctiſſimus Voetius. Delfis. prid. Id. Octobr. Anno παρθενοτοκίας M DC XXXVII.

Doctiſ-

Doctissime VOETI

Eodem.

A Crucio tuo salve. Causa mihi scribendi nata ex meis ad ANNAM SCHURMANNAM litteris. Ignosce libertati meæ, ne dicam audaciæ, quam amicitia mihi dat, si rectà ad te eunt, quo tutius, ac certius in manus veniant. Diu mihi fateor hic animus, sed alia, atque alia identidem intercurrunt, quæ ardorem hunc, aut præripiunt nobis, aut suffiaminant: ita occupati semper cum Sisypho, in volutando litterario hoc saxo. Declino tamen (ut levato velo tecum agam) interdum ad amœniores Musas, & jucunda cum doctis, per litteras colloquia, queis crambes nostræ tædia dulci diversione dispellam. Tu, vir humanissime, amantissimum tui, quod facis, ama, & me in amicitiam Virginis Ultrajectinæ, quæ nunc sexus feminei delicium audit, insinua. Vale orthodoxæ Veritatis antistes. Deus piis tuis laboribus benedicat, ad nominis sui gloriam, & Ecclesiæ Christi ædificationem. Iterum vale, & optimæ virginum, à me osculum, sed quod Vestales sumere vellent, & dare ipsi Catones. Plura ociosus. Hæc cum essem in Schola exaravi. Tu festinationi meæ, & brevitati litterarum ignosce. Delfis. M DC XXXVII.

JOHANNI CRUCIO
Eccles. Harlem. Pastori.
S. M.

Harlemum.

Litteræ tuæ quò rariores, eò afficiunt vehementius. Nam cum suavissimæ sint, & elegantiæ, ac leporis plenæ, quid mirum si quas opto quotidianas, eas tardius, rariusque adventantes,

tantes,& amem verius,& legam libentius.Quare ut augeas mihi hanc voluptatem, tu tibi auge diligentiam, & ſcribe non quoties objecta occaſio, ſed occaſionem erue, etiam latentem. Quid enim commercio hoc litterario dulcius? ut moleſtiſſimis iſtis tuis occupationibus animum, ſi non exſolvas,relaxes ſaltem aliquantulum.Uxor mea nuper in comitatu conſanguineorum excurrit Bredam, viſura caſtra Principis, & in iis aggeres, reductus, caſtella, dimidiatas lunas, ſtationes, ſuggeſta, corbes loricales, lineas, acceſſus, moles, forcipes, opera cornuta, vias coopertas, obices, columnas, vineas, cuniculos, & quidquid talium eſt in bello portentorum. Cur non unà inquies? Audi, & ride. In procinctu eram, ſed dum tendo ad navem, incidi in plumbea quædam capita, qui panicum mihi timorem incuſsêre, inſuſurrantes non carere periculo viam à vicinis prædunculis, pedem illicò retraxi,& redii ad molam meam, pene dixeram aſinariam. Mea quatriduo poſt reverſa, fœta rerum novarum, narrare mihi quæ viderat admiranda, nova, inviſa antè & inaudita, de Principe, milite, urbe ejuſque munimentis; & ſtupenda de confluxu hominum circa Bredam, etiam infantium pendentium ab uberibus matrum. Ego ſubtilior, & illi pene invidens has oculorum, pedumque ferias, tacite expoſtulare mecum, cur ſuſurronibus iſtis aurem præbuiſſem, & fidem. Sed diſpulit hanc pœnitudinis meæ nebulam, Victoriæ magnitudo. Quam quoties cum animo meo deputo, DEI in nos benignitatem prædicare ſatis nequeo, nec ſtrenuam Principis noſtri in tantæ urbis obſidio, vigilantiam. Hanc enim aggredi, magni fuit animi, majoris in hoſtili fundo, adhæc munitam, & amplam, tam brevi temporis ſpacio circùmvallare. Maximi,paucioribus ſeptimanis poſt abſoluta obſidionis munimenta, illam expugnare, quàm menſibus olim factum ab Heſperio illo duce, qui

quam

quam armis frustra tentavit, fame devicit, unico ariete, urbium invictissimarum mœnibus dituendis idoneo. Sed quid hîc magnum? Ignavissimus quisque ista potest, si urbem claudat, & clausam ad ventris inducias redigat. Ast clausam, instructam milite, armis, commeatu, vi, impetu adoriri, lacessere, debellare, hoc demum verè magnum, & Principe dignum. Factum. Grati tantum simus Deo, magno illi Patriæ nostræ vindici, & Batavici Imperii statori. Socer excursionem ad vos minatur, ante brumales pluvias, aut nives. Tu eum exspecta indies, omnium (nisi jam misit) Floræ spoliis: nam & tui quoque hortuli meminit. De meo non est quod querar, quas dedit propagines, recondidi nuper in sinum Vestæ matris. Si sic pergat brevi futuri (tecum hoc sit) Cucullatorum primi. Spranchusius apud vos, ad dies aliquot commoratus, statim ut rediit, salutes vestras nobis impertiit. Lætum mihi fuit audire ex eo vestrûm omnium valetudinem, nostra ad votum est, & ut diu sit vobis mihique adprecor. Rumores hîc surdi de nova expeditione in hostium promeria; cogitare de ea Principem, ut reportatæ victoriæ suæ, sit appendix, dum Gallus in Artesia triumphat. Occasio vincendi voluntatem facit: arripienda dum sese offert; nam elapsa semel, non redit. Quidquid horum sit, dies dicet. Tu cum Cornelia tua, & liberis vale. Delfis M DC XXXVII.

Viro Clarissimo JACOBO CRUCIO
Anna Maria Schurman
S. P. D.

Delfis.

QUamvis vitam in solitudine tranquillam, inque otio umbratili subobscuram degere, jam pridem in animum induxerim, atque etiamnum seriò mediter, Vir ornatissime, vel quod

quod peculiari quodam genii ductu eò propendeat animus, vel quod aliter non ferat studiorum meorum ratio, tamen ab omni humanitate aliena forem, si odio lucis in quam me pertrahere voluisti, sed amicissimas tuas litteras, respondendi vices longius protraherem. De facie quidem mihi ignotus es hactenus: verum ab ea parte, quà maximè censeri debes, jam antè apud nos quoque fama, ac scriptis tuis inclarescere cœpisti. adhæc S S. Theologiæ Professor Voetius, vir fide omnium dignissimus, te mihi tuis coloribus talem depinxit, ut non solum cum amico apprimè erudito, verùm etiam pietatis cultore eximio, per hasce litteras agere liberius non dubitaverim. At quotiescunque ad tuas oculos converto, unde potissimum telam hanc orsura sim; nescio: adeò me laudibus, encomiisque tuis obruisti, ut iis amoliendis, quantum ad modestiæ meæ partes tuendas satis sit, neutiquam mihi videar sufficere. Nullum sane virginalis verecundiæ sensum retinerem, præsertim cum satis superque conscia mihi sim meæ supellectilis, si tam magnifica præconia, ac invidendas voces, detecta ut ajunt fronte, admitterem. Grandior est uti video orationis tuæ character, quàm ut coarctari se patiatur intra mediocritatis nostræ angustias. Quod de Phydia statuario Græcorum celeberrimo memoriæ proditum est: eum scilicet Divis, quàm hominibus effigiandis fuisse aptiorem, hoc in te quoque quàm optime quadrare, non immeritò dixerim. Et quemadmodum ille Palladem non ad vivum, prout fides ejus, reique veritas exegisset, sed ex mirabilis artis suæ præscripto effinxerat, omnium pulcherrimam: sic tu nobis ingenium potius tuum, quàm meam effigiem expressisse videris: in hoc uno tamen dissimillimi, quod ille pernicioso errore imponeret aliis, tibi autem impositum sit aliorum errore, nempe amicorum rumusculis. Ne vero oleum, & ope-

ram

ram te perdidisse existimes, non committam ut ignores, quàm acres subjeceris animo meo stimulos, quamque præclarum mihi exhibueris typum, sive exemplar, ad quod deinceps me, meaque studia componere valdè cupio. Porrò incredibile est, quàm volupe mihi fuerit ex te intelligere, quanti pietatem facias, quanti modestiam. Equidem præstantiora nostri sexus ornamenta nulla agnosco. quæ ubi non adsunt, scenæ, & ambitioni inservit, quidquid sapientiæ nomine venit. Hæ enim virtutes nostri officii cum primis esse docent, quantum scimus in omni vita profiteri, quantum verò nescimus submisso animi sensu, agnoscere. Et quanquam non inficior nos divinæ clementiæ munere, longè felicius in hoc Christianæ Philosophiæ studio versari, quàm ulli Ethnicorum, natura duce, contigit, tamen eam quam mihi præ tot, tamque illustribus nominibus palmam tribuis, verecundè amolior. Nimis profecto rebus meis confiderem, si ad famæ immortalitatem, quam illis præclara sua molimina peperêre, adspirare auderem. Porrò quid hoc seculo videri possit mirabilius, quàm quod in tanta mundi caligine, ejusmodi feminæ exstiterint, quæ tam paucis mediis instructæ, tamque tenuibus provocatæ præmiis, ad politiores litteras, honestaque studia mentem erexerint. Nec tantum scientiarum, artiumque liberalium gloria, sed & animi magnitudine, ac modestia, affectuum moderatione singulari, summaque in rebus agendis prudentia, excelluêre: adeò, ut eas hodie Orbi Christiano, non exiguam & ruboris, & æmulationis materiam reliquisse, nemo dubitare queat. Ita nimirum DEO nostro visum est, domesticos suos sæpius confundere, alienigenis virtutibus, & quasi è tenebris lucem quæ nos tenebrarum arguat, in medio clarissimæ lucis, educere. Quod autem vitæ meæ institutum, cujus olim auctore, ac directore τῷ ἐν μακαρίταις

Patre

Patre meo, fundamenta jecimus, suffragio tuo comprobare dignatus sis, est quod magnopere mihi gratuler, vel ideo maximè, quia hoc velut tibicine, meas rationes quibus & nostro sexui, ad sacra hæc tractanda, aditum patere statuimus, adversus quorundam sinistras opiniones stabiliri arbitror. Cæterùm consolationem, quam tibi, quo meo dolori super Charissimæ meæ parentis obitu concepto, medicinam faceres, subjicere placuit, eò avidius sum amplexa, quod eam, & per omnia ferè cœlestis veritatis auram spirare, & ab amico candido, ac veræ Religionis mysta proficisci sentiebam. Quocirca, ingratissima sim mortalium, nisi ejusmodi officiis provocata, me tibi plurimum debere testificarer. Vale, vir humanissime, & ne quid decedat tuæ erga nos propensitati, & per favorem ut cœpisti errare, & per errorem favere perge. Ultrajecti. III. Non. Januarias. M DC XXXVIII.

SIMONI STEINIO
Studioso S.

Amstelodamum.

DUm litterarum, amicissime Steini, ut moris mei est, commercia colo, & ad eos scribo, quos in animo, quos in oculis fero, valde peccarem, si non ad te, unà. Nec enim Scholæ solum nostræ pars es, sed & mei, qui te amo, & abs te amor. nec ut verum fatear, facile pectus reperio magis in me propensum, magis pronum. Fidem faciunt inter alia litteræ tuæ, fidem munusculum tuum, Oratio nempe doctissimi Barlæi de recepta Breda. Grata duplici nomine, quod à te missa, quod tanti viri. *Bis dat qui citò dat*, & ὠκεῖαι χάριτες γλυκερώτεραι. Ingenium hominis ut admirari satis nequeo, ita nec stylum. Vere dicam? exspectationem meam longè supe-

superavit. Ita omnia in Oratione hac sublimia, nervosa, sententiosa, & supra vulgus doctorum assurgentia. Nihil enim in ea humile, aut languens, nihil jejunum: contrà dictio mascula, narrationes acres, prosopopœiæ non minus patheticæ, quàm suaves, descriptiones graphicæ, ut præsens contemplari putes omnia quæ ad amussim describit, & gerere ipse videaris, quæ legis ad bellum ducere milites, & accendere ad pugnam; Bredam obsidere, & capere; inter tormentorum tonitrua, clangores turbarum, tympanorum strepitus versari oculisque subjicere aggeres, reductus, stationes, dimidiatas lunas, suggestus, lineas, opera cornuta, vineas, cuniculos, & quidquid talium est machinarum, vel ad capturam Carthaginis, aut Numantiæ. Verbo, quid enim inferam lucem soli? tori ubique, & jubæ, ac verrens lacinia dictionum, quæ Tullianam spirant elegantiam, veterisque Latii puritatem inaffectatam. Et ut in mensis assolet Magnatum, proritamenta lectori ubique inspergit novæ famis, & sitis, ut quò altius fertur, hoc avidius ad reliqua suspiret. Vivat modo & diu, rarum hoc Bataviæ caput Reip. litterariæ bono, & Patriæ cui natus. Et fiet si quid votis possum apud vitæ omnium nostrûm authorem. Animum tibi in studiis esse lætor, & Musarum ambrosia delectari. Mihi crede, quò longius progrediêre, magis placebunt. Qua ætate sis, vides. In hac adolescentia, nisi virtutis, & doctrinæ sementem feceris, frustra messem exspectes. Spes & vota parentis ad alta te vocant: tu vide ne frustra. Obsecro enim, ut quid ista humanitatis studia, longè ab urbe patria, nisi ut in nobili illa artium panegyri in qua nunc es, doctior ad nos redeas, tanquam ex opulento litterarum mercatu? industriaque tua tibi pares ad ædem Honoris aditum. De Collegio Ethico sub Barlæo, quod scribis, probo. Nulla melior, & certior proficiendi ratio, quàm sub oculis, & incu-

incude doctorum formari, & quasi manu duci in penitiora Sapientiæ monita. Perge modo, & si qui temporis prædunculi,& licentiæ alumni, qui in Academia præter numerum nihil afferunt,currentem ut solet sistant, aut abducant, remove te ab iis, & fuge supra ipsam pestem. quia desidiam suam studiorumque contemptum, si familiarius se insinuent, facile incautis affricant, & non minus verborum illicio nocent, quàm exemplo. Cogita, & in suscepto studiorum curriculo constanter persevera, Delfis. M DC XXXVII.

Amplissimo, Nobilissimoque viro
JACOBO CATZIO
διαφέρειν.

Hagam-Comitis.

QUod olim, Vir amplissime, votis, nuper ore, nunc litteris præsto. Gratulor, gratulor inquam, Amplitud. tuæ insignem illam provinciam à patribus patriæ oblatam, non ita pridem, & delatam. Cœlo huic fulciendo dignior certè Atlas surrogari non potuit. *Religionem* enim amas, & *Justitiam.* Duo Reip. bene constitutæ columina. Illa quid angustius? hac quid præclatius? Et ô beatam Patriam quæ his nixa præsidiis tot annos invicta stetit, & stabit quamdiu utrique in ea pretiū. Tu, Vir amplissime,cura ne quid detrimenti capiat à seculi contagio. Epaminondam à majoribus accepimus, cogitabundum, & plenum curarum obambulare solitum, civibus epulantibus. Rogatum à familiari, quid ita subtristis,& meditabundus incederet, respondisse ferunt, ut vobis omnibus securis esse liceat. O vocem Principe dignam! Personam quoque sustines, & te dignam, & Patriâ, bonorumque omnium votum est, & meum, ut diu te frui liceat, ut dum armis foris res geritur, domi con-
silium

filium vigeat. Sine quo vana ſunt Reip. noſtræ molimina, vani conatus adverſus hoſtem, potentia, & longè latéque diffuſo terrarum imperio formidabilem. Stetimus hactenus præſidio DEI & armis conſiliiſque Patrum patriæ. Inter quos qualis, quantuſque ſis, nulli neſciunt. Perge modo, & quas Imperii Batavi habenas tenes, ſic moderare, ut ſemper DEO conſtet ſua gloria, Eccleſiæ, & populo ſua ſalus. Non aliæ noſtrûm omnium ad DEUM preces, & exauditum iri confido, quamdiu Rectores tales nacta Patria, unitatem fidei, & concordiam colet. Incidi nuper in noviſſimum ingenii tui partum. ſubiitque admirari, inter tot tantaſque muneris tui curas, etiam Muſis vacare animum, ita occupatum, ita diſtrictum. Vidi in eo inter alia effigiem Virginis Ultrajectinæ, egregiis tuis condecoratam encomiis. quæ verſu exprimere, & Amplit. tuæ offerre libuit. Tu, Vir magne, ſi placent & cum à fori ſtrepitu vacatio tibi aliqua, oculis tuis dignare, & gratia. quam ſi vel minimam apud te invenient, id magni beneficii loco, ſum habiturus. Sin minus, Vulcano tradantur, aut Thetidi. Affectum meum vides in Virginem, ſed præ aliis in te. Cujus Amplit. colam, quamdiu mihi hic animus. Vale, Vir nobiliſſime, & nos amore tuo honeſtare perſevera, hocque tibi etiam atque etiam perſuade, Crucium ita tuum & eſſe, & ſemper fore, ut nullius magis. Delfis. M DC XXXVIII.

VIRGO

VIRGO BATAVA,

Sive

Encomia clarissimæ, doctissimæque ANNÆ MARIÆ SCHURMAN.

Musa sibi pretium semper, meritisque superbis
Doctrinæ debetur honos. Quid vivere longum
Fert homini, si vita procul melioribus ausis,
Desidia, ac turpi nimium correpta veterno
Torpeat, & dubii tempus breve prodigat ævi?
Explorant AUGUSTA *viros. Quid fœta triumphis*
Gloria, quid saturæ cocco, vel murice vestes?
Quid Regum tabulata, & celsis fulta columnis
Atria? barbaricoque auro radiantia circum
Tecta juvant, Tyriis intus decorata tapetis?
Cuncta cadunt, pereuntque & queis Fortuna superbit,
Tempus edax rerum, in cineres, & tristia vertit
Funera. Tuque olim toti spectabilis Orbi
ROMA *triumphatis quæ gentibus aspera cunctis*
Jura dabas, legesque ignotis effera terris
Quæ fractos didicêre tuo submittere fasceis
Imperio, quid tanta tibi molimina rerum,
Victricesque aquilæ? quid tot comitata trophæis
Bella dedere? truces quid debellâsse tyrannos
Profuit, atque armis populos domuisse potentes?
Victa jaces ignota tuis. Quam nescit eodem
Stare diu fortuna loco! quam quidquid in alto est,
Labitur, ingentemque trahit sors magna ruinam!
DOCTRINÆ *stat fixus honos. Musisque perennat*
Gloria, Pieridumque decus, dum transvolat annos,
Æternum sibi longa parat post secula nomen.
Captet Avarus opes, petat Ambitiosus honores,
Et trabeas votis ardentibus ambiat. At tu
Rectius ô quanto Aonidum SCHURMANNA *Sororũ*
Delitiæ, quæ desidias, & marcida luxu
Otia, degenerumque nimis contagia morum

A cunis exosa tuis, pietatis amorem
Materno cum lacte bibis? pia femina laudum,
Virtutumque exempla dabant, generosa parentum
Nomina. Mox tacito paulum provectior ævo
Doctrinæ (neque enim piguit subiisse labores)
Fundamenta jacis, studiisque intenta, tenellam
Ætatem antevenis meritis, progressibus ornas:
Impatiensque moræ, doctas prætexta Camœnas
Aspicit, & primis Pallas se ostentat in annis
Ingenii præsaga tui, laudisque futuræ
Entheus ardor agit, docilemque per ardua ducit
Mascula vis, haud tarda sequi, quacunque patenti
Ad Musas datur ire via. Nox omnis in usu est,
Et lucis pars nulla vacat: preciumque labori
Ponis, & Aonias meditaris pectore lauros
Doctrinæ secura tuæ: generosa calorem
Mens stimulat, viresque acuit. Velut intus aquæ vis
Cum furit, & magno oppositam premit agmine molem,
Perrumpit discenda labor; stant præmia cœptis
Virtutemque rependit honos: non invia rerum
Culmina deterrent animum; sed ut altus Olympi
Celsior exsurgit vertex, cum nubibus actos
Præcipitat nimbos, & rauca tonitrua Cœlo:
Libera sic tibi mens per tanta negotia victrix
Emergit, similisque sui. Tu conscia rerum
Dic mihi Calliope (nec enim sine Numine tantus
Virgineus se prodit apex, & gloria Nymphæ)
Dic linguas quas UNA *tenet, quas ore rotundo*
Prompta loqui, doctisque simul committere chartis
Audet ovans. Te savus Iber, te Teuto, Britannus,
Nympha stupent, teque Hebrea, Latiaque Camœnæ
Suspiciunt, te Celtia colit, te solibus ustus
Laudat Arabs, atque una inter ditissima linguis
GRÆCIA *miratur tantas in Virgine dotes.*
Rarus honos! Quid enim potuit sublimius unquam
Fæmineo prodire sinu? quid dignius? At nec
Hic durus stat sine labor. Præconia poscit
Ingenitus majora pudor: juvenilibus annis
In linguis sudasse parum, mentemque, animumque
Nobilior

Nobilior jam cura coquit, nec sufficis uno
Eminuisse modo. Magni præcepta Platonis
Doctaque scrutari Stagiræi scripta Magistri
Est animus, dum Fata sinunt, Sophiæque latentis
Arcanas penetrare vias. Academia, nec non
Jam Latium, jam Stoa placent, jam Cecropis arces,
Brachmanumque scholæ: dum non nisi splendida spiras,
Æternumque struis ventura in secula nomen,
Dumque artes, ex arte trahis. Quis mente repostas
Virginea virtutis opes? quæ Musa labores
Digna canat? seu vasta juvat confinia celsi
Ingenio lustrare Poli, gelidumque Booten,
Eridanumq; Lyramq; Aquilam tum quidquid ab alis
Naturæ miratur honos: seu viscera terræ
Rimari sit cura tibi, pecudesque, ferasque
Aut plantas quas fœta parit, pictasque volucres,
Indigenasque maris, medioque natantia ponto
Monstra, tui totidem sunt argumenta laboris.
Sed terris me Sacra vocant. Sat maxima virgo
Sat musis studiisque datum. Quid scita, quid artes
Humanas didicisse Juvat, si nulla Salutis,
Nulla Dei nos cura tenet? Sed quantus avitæ
Relligionis amor? quanta à puerilibus annis
Numinis æterni reverentia! quantus in ore
Virgineo pietatis honos! seu te ardua cerno
Eloquio insigni pandentem Oracula VERBI,
Et divinarum trutinando cacumina rerum,
Cœlestes tentare vias; seu te igneus ardor
Accensam rapit in nodosa sophismata. Quis te
Acrius errori insultat? Tu fraude latentes,
Argutosque dolos, & quæ mendacia Mundo
Intulit, & stygio dæmon revocavit ab Orco,
Docta necas, cæcasque pia face discutis umbras,
Plena animi; velut in pugnam volat incola Ponti
Sarmata, Amazonio vel Thrax bellator amictu.
Nempe DEO *devota semel non claudicat unquam*
Religio, sed bella malis erroribus infert.
Invictasque acuit jurata in prælia vires,
Viva DEO, *egregiæque intus sibi conscia causæ.*

NIL MEDIUM EST, *stant arma armis. Concordia summa est*
Discordes habuisse animos, & strage calentes.
Pergis adhuc (neque enim veteres exosa labores)
Is curis SCHURMANNA *comes sublimibus. Alta*
Ingenium sublime decent. Quid prisca revolvam
Sanctorum monumenta Patrum? quid docta Rabinûm
Scripta, quid arguti subtilia dogmata Thomæ?
Quid Floros, Tacitosque, & Grajis credita fastis?
Eximiosque olim natos ab Apolline Vates
Commemorem, quos docta legis? Majoribus instat
Ardua vis animi, studiisque innata cupido
Expleri, pascique nequit. Non una puellæ
Lingua satis. Quos Persa sonos, quæ verba loquuntur
Æthiopes, tum quæ Samaritum gratia linguæ
Discere amas summosque viros conatibus æquans,
Occultum nihil esse finis, metasque latentes
Intrat, & abstrusos perrumpit fama recessus.
Nec minor interea, morum, vitæque parentum
Æmula cura tibi. Patrios jactare penates,
Quid juvat, & proavos? quid stemmata? si benè natos.
Dedecorant culpæ, aut castos contagia mores?
Non ita. Sed medius celsus sese exserit annis
Virgineæ virtutis apex. Non improba Siren,
Non Circe innocuam potuit pervertere mentem,
Aut scelerum suadere modos. Dic Musa puellæ
Quantus in ore lepos, vultuque modestia, verbis
Quanta fides? pietasque animo, quæ corpore toto
Gratia? Praclaris neque enim (mirabile dictu)
Artibus emicuisse satis, nec docta mereri
Aonidumque, virûmque simul suffragia. Laudis
In partem venêre manus. Ventura stupebis
Posteritas, cum Lysippos in Virgine cernes
Parrhasiosque Orco reduces, redivivaque Apellis
Ingenii monumenta vagus mirabitur Orbis:
Omnigenisque elementa suis expressa figuris
Excusis certare typis, nec cedere prælis.
Tantus amor calami! tanti est insignibus annos

Artibus

Artibus excoluisse! levi seu sculpere cælo
Fert animus, seu pingere acu, variasque animantum
Effigies, florumque altis inferre tapetis,
Naturamque æquare manu; dum candida fuscis
Lilia contexis violis, & germina formis
Disparibus, Tulipamque suo, quæ cærula fundo est,
Aut umbone rubet, decus aut regale Coronæ
Threjiciis quæ missa plagis, nardumque, rosasque
Quæ superent candore nivem, vel odoribus Hyblam,
Arte refers, precioque beas. Quid multa? sonoros
Vraniæ tibi diva modos, Polyhymnia cantus
Suggerit, & molles docet in testudine nervos
Virginea pulsare manu, cytharaque, chelyque,
Formosam resonare tuas Amaryllida Musas.
Non semper scrutanda placent. Districta jocoso
Miscetur decori virtus, mentisque benigna
Temperies, doctique sales. Alterna Camœnas
Otia blanda juvant. Non intermissa colonis
Fertilitas exhaurit agros; studiisque negatum
Stare diu, si fessa sui sub mole fatiscant.
Danda quies animo. Magnus sic fertur Achilles
Armorum strepitus inter, lituosque, tubasque
Indulsisse jocis. Non si Parnassia Musæ
Antra mihi, sacrosque aditus, atque aurea pandant
Limina, commemorare tuæ præconia laudis
Sufficiam, nostroque amplecti singula versu.
Quid mihi fœminei quondam miracula sexus,
(Pieridum immortale decus) doctasque Sibyllas,
Praxillam, Telesillam, & Graccham cana Vetustas
Objicis? ingenio claram; quid Græcia mendax
Aspasiam, & quæ sacra tuis sunt nomina fastis?
Hic major se prodit honos: supereminet omnes
SCHURMANNÆ *Aonio prolutum nectare pectus,*
Et celso mens nata Polo. Te Fama nepotum
Ingenii mirata decus, vitæque labores,
Per terras, pelagusque vehat, lauroque superbum
Nomen eat, qua se Thracum Mavortia tellus
Pandit, & algentem Rhodope procurrit in Æmum:
Qua Macedûm per saxa fremit spumantibus undis

 Axius,

Axius, herbosæque tegunt Alyacmona ripæ.
Huic uni libasse satis. Quas mobile vulgus
Plus nimio miratur opes, sublimis ab alto
Despicis, & vani rides ludibria Mundi.
Stat soli servire DEO *sententia; quaque*
Fata trahunt, retrahuntque sequi, licet ima dehiscat
Terra loco, montesque ruant, compage soluta,
Præcipites, quatiatque amplum timor hosticus Orbem,
Adversis infracta manes, & conscia Cœli
Quas speras, meditaris opes, castæque decorus
Virginitatis honos, pietasque infixa medullis
Intrepidum præbent rebus solamen in arctis.
Emenso donec tandem feliciter ævo,
Emeritam terris animam saturamque dierum,
Mundi MENS ÆTERNA, *& inenarrabile* NUMEN
Suscipiat, vastoque olim te inscribat Olympo.

Eidem.

D*Um fronti fucum indulget, pedibusque choreas*
Femina deliciis dedita tota suis;
Dumque vagos hæc culta nimis meditatur amores;
Illa rotat pictæ syrmata longa togæ:
Hæc patrias ostentat opes; illa inter Amantum
Basia, spem thalmi desidiosa fovet.
Quam benè tot Virgo pene inter millia, sola
Et sapis ipsa aliis, & sapis ipsa tibi.
Dum magno devota DEO, *pellacia Mundi*
Gaudia, & illecebras intemerata fugis
Et genio suffulta tuo, sublimibus ausis,
Ingenii celsum nomen ad astra vehis.
Scilicet hic studiis labor est, ea cura perennis
Nobiliora intus pectora sollicitat.
Obscuros pessundat apex; fastigia laudum
Sola suo merito mens generosa petit.
Perge modo, & doctas didicisse fideliter artes
Sit precor ingenii sedula cura tui,
Quò tandem seros diductum nomen in annos
Laudibus extolli posteritatis amet.

Femi-

Feminenmque decus mirentur secula: Nam si
Innocuus puræ Religionis amor:
Et laudem pietas ullam sincera meretur;
Et sua non fictus præmia candor habet.
Eximia si qua est DOCTRINÆ *gloria, & almis*
Virgineum Musis excoluisse animum.
Si doctis placuisse viris: si gloria linguis
Innumeris doctos sit superasse viros.
Hic meritus tibi surgit honos; hæc gloria soli
Competit, hæc famæ laurea digna tuæ.
Nam quod Luna ignes inter præclara minores;
Hoc inter doctos ANNA MARIA *viros.*

Amplissimo Viro

JACOBO CATZIO *S. D.*

Hagam-Comitis.

VIr amplissime, multisque nominibus mihi plurimum observande, nuperum ingenii tui monumentum accepi, vidi, legi: gratum duplici nomine, quod ab Amplitudine tua; quod à tam docta manu, tam docto calamo. De utroque merito glorior, nos homunciones, eo loco haberi, ut nostri etiam meminisse dignentur ii quos famæ, & honoris apex, longè supra vulgum evexit. Nunquam optata mihi sint, nisi optatæ litteræ tuæ fuerunt, & chartaceum tuum munus. Certe truncus sit aut stipes, quem non moveat insignis illa humanitas. Rara mehercule virtus in tali fortuna, tamque illustri fastigio dignitatis! Judicium meum si quæris, liberè dicam quod sentio. Alti animi totum hoc scriptum. Condita in eo habes, quidquid ad elegantiam facit, delectationem, & usum. Placet materies, ordo, stylus. Illa utilissima, iste facillimus, hic amœnissimus. Macte hoc animo vir eximie, & si quæ forte adhuc premis sublimioris doctrinæ tuæ monumenta, prome, quæ venam animamque referant veteris illius Phœbi. Sed ne

longius tempora tua remorer, & peccem in publica commoda, quibus assidue promovendis omnes curæ cogitationesque tuæ consecrantur, finio, unumque hoc per genium humanitatis, & per omnes Musas te rogo, ut nos illustri favore tuo, porrò complecti haud dedigneris. Ἔῤῥωσο καὶ διαπράττε, λαμπρὸν φάος, καὶ μέγα κῦδος τῆς πατρίδος. Delfis. prid. Kalend. April.

A ANNE MARIE SCHURMAN.

MAdamoiselle,

Ie ne vous puis exprimer le contentement que j'ay receu de la veue, & encore plus de la lecture de vos lettres, desquelles il vous a pleu m'honorer ces jours passés. Car outre les beaux traits de la plume, nés de la main, & admirés ici de tous ceux qui les ont veus, j'y ai reconnu des marques d'un esprit relevé, tant au regard de vostre stile, en cette langue qui aujourdhui est honorée de tous, qu'au regard de vos sententieux, & graves discours qui m'ont tellement edifié, que je reputeroy à grand heur, & honneur, de pouvoir jouir souvent de vos escrits. Pour à quoy parvenir, permettes moy, je vous prie, que je vous face offre des miens, publiés passés quelques années, sur un subjet, que je sçai compatir avec vostre humeur; que ne faites pas tant profession de sçavoir, que de bien vivre: ayant des vostre jeunesse aimée, & embrassée cette Verité d'enhaut, qui ne loge qu'en une ame religieuse, & qui met en pratique, par des vertus vrayement Chrestiennes, ce qu'elle a apprinse de la parole de Dieu, vraye regle de nostre foi, patron de nostre vie, & l'unique compas, au moyen duquel parmi les tempestes, & borasques de cette mer du monde, nous tendons droit au port de salut, l'unique but de nostre vie. Ce me sera un singulier contentement, s'il vous plaist recevoir ce mien œuvre en gré, & me faire l'honneur d'employer à loisir, & par un doux divertisse-

tissement de vos plus serieuses meditations, quelques heures, en la lecture d'icelui. I'espere que vous y trouverés, dequoy addoucir vos ennuis en la perte de celle qui vous touche de si prés. Perte vrayement sensible, mais que la raison, & sur tout l'obeissance, que nous devons à la volonté de Dieu, nous commande de surmonter par Patience: vraye marque des enfans de Dieu, en temps d'adversité. Il tegnoso fuge il pectine, *dit l'Italien. Et à la verité est ainsi. Les enfans du monde, noyés en delices, ne peuvent endurer l'estrille des afflictions, sur la tigne, & gale de leurs vices. Mais il en prend tout autrement aux enfans de Dieu, qui nourris, & eslevés en une trop meilleure escole, sçavent que les maux qui leur sont envoyés de Dieu, leur sont tournez en biens; que ce sont Chastimens, & corrections paternelles, visites de nostre ame: & les visites sont de l'ami à l'ami, du Medicin au malade. Bienvennes donc nous doivent estre ces afflictions, qui nous sont salutaires. Salutaires à l'ame par le corps; salutaires à ce corps mesme, apres la guerison de l'ame & qui nous monstrent le moyen de n'estre ésbranlés, & enseignent à supporter si non sans larmes, au moins non sans consolation le trespas de nos parens. Et qui doubte que n'en sentiez les effets par la lecture, & pratique journaliere de la Parole de Dieu? C'est pourquoy, pour ne vous arrester trop long temps, je finiray la presente, non la volonté de demeurer,*

Mad.elle

Vostre plus humble &
affectionné ami, &
frere en Christ.

I. de la Croix.

JOHANNI BEVEROVICIO *viro clarissimo* S.

Dordrechtum.

INsigni mihi gaudio fuerunt tuæ litteræ, Laconicæ fateor sed plenæ prolixi in me affectus. Quid dicam? Jam plusculum tempus est, cum litteras tuas non vidi; & officii aliqua cessatio apud nos fuit, non amoris qui flagrans mihi semper in doctos, etiam in ipso silentio. Nec mirum. tam seriò enim fundamenta jecimus amicitiæ nostræ, ut vi sua stet, nec dirui, aut labefactari machinis ullis possit, altiusq; in animum utriusq; nostrûm demissa est, quàm ut à scriptionis insolentia languorem trahat, aut frigus. Munere tuo litterario, nihil mihi gratius accidere potuit. Vidi & legi doctorum qui recens prodierunt super vitæ termino sententias, & inter alias nobilissimæ Virginum SCHURMANNÆ. Cujus Veneres, & elegantias in stylo, in re argumentorum pondera, & rationum momenta, ut mirari satis nequeo, ita ad ipsissimam veritatis vocem aures obthurant, & ad meridanam lucem oculos claudunt, qui tam docto, tamque elaborato scripto, non suffragantur. O beatam verè! & cui ex animo gratulor, tali genere monumentorum posteris, seculoque monstrari, tam rarum Patriæ nostræ decus, & literatum in sexu femineo nomen. Jactet Sibyllas suas, & Aspasias Græcia; Rutilias & Cornelias Roma; nos SCHURMANNAM tanto, laude digniorem, quod illæ maternam linguam coluerunt; hæc exoticas, ad miraculum penè, & supra viros. Illæ solo naturæ lumine ductæ, humana sapuere; hæc divina: illæ patriam condecorârunt; hæc Orbem. Carmen in obitum filii tui primogeniti vidi. Quid? Itáne abiisse eum, itáne inopinatò, & in ætatis ortu? Grave certè & acerbum fuit audire immaturam ejus ad beatas sedes

ſedes abitionem, digniſſimi longiore vita, niſi ad meliorem commigraſſet. Ferenda tamen hæc ſunt, mi Beverovici, ut omnia quæ cœlitus immittuntur, & æternæ illi legi ſubjicienda hæc voluntas. Fruſtra doles mortuum, quem ſciebas mortalem, quia hominem. Quid eripuit niſi quod ſuum, ille cum quo nec expoſtulare poſſis, nec juſtè queri. Jus ſuum tenet in dando, & adimendo, in omni ætate, in omni ſexu. In lucro deputa, etiam tantillum hoc frui. Nam vitæ longinquitatem quis addixerat? Idem fatum in alios qui ſuperſunt, poteſt: fruere tamen dum licet; quos adhuc tenes, habe, & habeas ut amiſſurus; & amiſeris, tanquam habeas. Hæc nempe viciſſitudo eſt, & cataſtrophe rerum humanarum, *naſci, denaſci, oriri, aboriri.* Non omnes in agro fruges, in herbam, culmum, in ariſtam ſurgunt, matureſcunt. Idem nobis. Quidam in herba, alii in culmo pereunt, ſunt qui in maturitate, & in ipſo ſenio. Ita nati ſumus. A rebus conditis agmen illud morientium cœpit. Exire ex hac vita non potes, niſi & comites habeas, & tanquam cum exercitu migres. Inſpice præſentem rerum humanarum ſtatum, cogita præteritum, meditare futurum,

Non alium vidère patres, aliumve nepotes
Adſpicient.

Illud quod gemimus, majores noſtri experti ſunt, & experientur poſt-futuri. Sicut cæterarum omnium rerum: ita aliquis triſtitiæ modus eſt, quem egredi hominem fortem, & rerum humanarum gnarum, ac quod caput rei eſt, Chriſtianum non oportet. *Optimum eſt pati, quod emendari non poteſt, & Deum quo auctore cuncta eveniunt, ſine murmure comitari.* Levamentum quoque aliquod miſeriarum eſt, non reniti. Amplius. Cogita quantum boni opportuna mors habeat, & quam multis diutius vixiſſe, nocuerit. Optimè nati, imò & optimè educati, quam ſæpe degenerant, hac præſertim ſeculi licentia? Nam quæ nunc ſint tem-

pora, vides ſcio mecum, & doles: quàm labilis hæc ætas, & quàm lubrica, quàm facilis quoque in procliva vitiorum, decurſus. Quot Davi hodie, & Phormiones, qui juventutem quam maximè corrumpunt? Si ergo quos amat DEUS, benignè ad ſe recipiat, ne labem trahant à ſeculi contagio, quid querimur? at cur non potius gratulamur eductis? Amiſſum dices, quem præmiſiſti? Obiiſſe, qui tantum abiit? & ad lætiora? quem ſi votis tuis retractum is in hanc mundi ſcenam, næ tu injurius es, in eum quem unicè amâſti, & qui doleat, libata nunc qua fruitur beatitudine vel tantillum his iterum turbis commiſceri. Nam ut optimè cedat, hîc lætitiæ quaſdam ſpinas habemus, illic flores: hîc miſeriæ mixtas curas; illic liberam, & velut in violis, in roſis quietem. Vita hæc, ſi via tantum ad meliorem vitam, quæ cauſa querelæ eſt, quæ lamenti? jam in meta eſt. Mors ipſa, ſi iter ad patriam, & navigatio ad tranquillitatis portum, jam ſubiit. Cave jacturam putes ubi temporaria æternis commutantur, mundana cæleſtibus, humana divinis. Deus ſine ſolatio te non reliquit. Primogenitus fuit, ſed non unicus: amaſti ſed & alii ſunt quos ames, lectiſſima tori conjugalis pignora. Itaque ut finiam, ſtatue dolori tuo modum, & animum pondere illo rationis firma. Habes in quem mœſtum animum reclines, & ſolatium in luctu petas. Amplectere modò hanc unicam in ægritudine, quietis anchoram; in animum hæc conde, ac me unà, qui tui amans ſum, & ero,

——— dum tarda mihi per membra ſenectus
Serpet, & in nobis vitai clauſtra reſolvet.

Delfis x. Kal. Nov. MDCXXXIX.

Ἰάκωβος

Ἰάκωβος Κρύκιος Ἄννῃ Μαρίᾳ
Σχύρμαν χαίρειν.

Πρὸς ἄλλους γράφων ἐπιστολὰς παρὰ τὸ πρέπον ἄμεινον ποιήσειν εἰ σε μήτε προσερῶ, μήτε ἀσπάσομαι, μήτε γράψω τι τοιοῦτον ὃ ποιήσει τοὺς ἀγνοοῦντας μὴ νομίζειν, ἤδη με σοῦ ἀμνημονεῖν. πάντων γὰρ τῶν ἄλλων ἀμελήσας ἑνὸς μόνου φροντίζω, τοῦ φανῆναι σπουδάζων ὑπὲρ τῆς τῶν ἐλλογιμωτάτων φιλίας: οἵαπερ σοῦ ἐστιν. Ἀρετῆς γὰρ καὶ δόξης καλῆς ἐπιθυμεῖς ἧς οὐδὲν κτῆμα σεμνότερον οὐδὲ βεβαιότερόν ἐστι, καὶ σημεῖον οὐ μικρὸν ἐκφέρεις πολυμαθίας, ἀλλ᾽ ὡς δυνατὸν μέγιστον. Συγχαίρω δέ σοι κόρη προσφιλεστάτη ταύτης τῆς γνώμης, καὶ τοῦ προσέχειν τὸν νοῦν τοῖς πράγμασιν, ὧν οὐδεμιᾷ τῶν παρθένων φροντίσαι μᾶλλον ἢ σοι προσήκει. οὐδὲ γὰρ ὀλιγωροῦσα τῆς ἀρετῆς, οὐδὲ ῥαθυμοῦσα διατελεῖς τὸν βίον, ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα τοῖς πόνοις καλοῖς τε καὶ ἑκουσίοις πρὸς τὴν ὑγίειαν γυμνάζεις, τὴν δὲ ψυχὴν τοῖς σπουδαίοις λόγοις αὐξάνεις. Καὶ ἃ μὲν ἐπίστασαι διαφυλάττεις μελέταις, ἃ δὲ μὴ μεμάθηκας προσλαμβάνεις ταῖς ἐπιστήμαις. καὶ καταναλίσκεις τὴν ἐν τῷ βίῳ σχολὴν εἰς τὴν τῶν λόγων φιληκοΐαν, ἡγουμένη τῶν ἀκουσμάτων πολλὰ πολλῶν εἶναι χρημάτων κρείττω. εἰκότως. σοφία γὰρ μόνη τῶν κτημάτων ἀθάνατον, καὶ τοιαῦτα τῶν ἀναλωμάτων αὐτῇ τέ σοι παραμένει. Ἀλλὰ τί δεῖ τὰ σοῦ ἐγκώμια πάντα καθ᾽ ἕκαστα λέγοντα διατρίβειν; ἐλευθέριοι παιδεῖαι, πόνοι, ἀγρυπνίαι (ἃ μείζω ἢ ὥστε λέγειν) ἱκανῶς μαρτυροῦσιν ἡμῖν πανταχόθεν σε τὸν ὄκνον ψόγον. τὸν δὲ πόνον, ἔπαινον ἡγουμένην προσάγεσθαι, καὶ συλλέγεσθαι δι᾽ ὧν οἷόν ἐστιν ἀσκῆσαι τὴν σοῦ διάνοιαν, κατὰ τὸν τρόπον τῆς μελίσσης ἣν ὁρῶμεν ἐφ᾽ ἅπαντα μὲν τὰ βλαστήματα καθιζάνουσαν, ἀφ᾽ ἑκάστου δὲ τὰ χρήσιμα λαμβάνουσαν. συνελόντι δ᾽ εἰπεῖν, παρακαλῶ σε περὶ πλείονος ποιεῖν παιδείαν σοι, ἢ πλοῦτον καταλιπεῖν. ὁ μὲν γὰρ θνητὸς, ἡ δὲ ἀθάνατος, καὶ ἐν τῷ φρονεῖν

ἥδιστος

ἥδιστος βίος. ἔτι δ' ἂν πλείω σοι, πασῶν ἐν παρθένοις ἐντιμοτάτη, περὶ πολλῶν διελέχθην, εἰ μὴ παντάπασιν ἐδέησέ με ὡς τάχιστα γράψαι τὴν ἐπιστολήν. Τέως ἔῤῥωσο θεία κεφαλὴ, καὶ ἀγαπᾶν με διατέλει, τῆς τὴν σὴν παιδείαν, καλοκἀγαθίαν, καὶ εὐπροσηγορίαν, τό γε ἐφ' ἡμῖν, καὶ ἕως ἂν ζῆν, θαυμάζοντα. ἐκ τοῦ ἐμοῦ Μουσείου. Δήλφοις.

THEODORO SCHRIVELIO
S. D.

Lugd. Batav.

ORationes tuas, Vir clarissime, quas lustrari & legi à me voluisti, juxta libros de *Patientia* ante hac editos, jam remitto. Judicium si petis, dicam ingenuè, quod sentio. Placent, & mentior, nisi me doctiorem reddiderint, argumento suo non minus gravi, quàm literato. Stylus quid? tersus, facilis, inaffectatus, flosculis suis interim molliter luxurians, vel ad elegantiam, dictionis Tullianæ. Plura non addo, ne tibi, qui laudum tuarum auditor es impatiens, blandiri videar. Nempe ut venatores feram nôrunt ex impresso vestigio, & ex linea artifex, artificem: sic ego ex scriptione virum. Lucem videant, quæ in luce nata, & ad lucem. Autorem suum spondeo non erubescent, in castris Minervæ militem jam veteranum, & vel in prima doctorum acie stare dignum. Salve, Vir ornatissime, à Crucio tuo, hoc novo anno, quem feliciter tibi, & tuis decurrere opto. Καὶ ταῦτα μὲν δὲ ταῦτα. Plura alias. Delfis.

JOHAN-

JOHANNI CRUCIO S. D.

Harlemum.

SUccensere debebam, si possem. Quid? puerpera tibi nuper conjux, & nova non ita pridem prole ditior, & nullæ tuæ ad nos litteræ? Quid in causa sit, tu videris. Aut ita studiis alligatus es, ut omnem tibi scribendi animum præripiant, & silentio plus quam Pythagorico celare cogant ea, quæ celandi non eramus? Pectus tuum si voles roga, non dicet id esse pro candido, & fido inter nos amore. Fero tamen, & nisi jam denatum esse, & in ortu concidisse hunc flosculum inaudivissem, tibi & matri gratularer hanc prolem, quia mascula, & novum surgentis familiæ stabilimentum. Sed aliter DEO visum qui infantulum ex hoc miseriarum pelago; in æternæ felicitatis portum traduxit, miseriarum adhuc immunem. Nempe ὃν φιλεῖ θεὸς ἀποθνήσκει νέος. Hæc si cogitas, quæ tristitiæ causa; quæ luctus? Innocentius certe mori non potuit, quia nescius, & ignarus eorum quæ nocentem reddunt; nec citius quoque coronari, quia in ipso vitæ limine & ante luctam. Prolixior eram, sed temporis angustia intercludor. Uno hoc voto finiam: Deus te, tuam, tuosque servet, in quo, & à quo omnis salus. Tuas exspecto, sed quando venient? post decennium credo, unà cum Vlysse. Delfis.

לחנה

לחנה מרים
שורמן שלום :

טוב לי כי אקח דברי פיך נעמים מאלפי זהב
וכסף לא אשכח לעולם ספריך כי בם שעשתי
להבין מאת מליצת אמריך כן ארחות כל בצע
חכמה ואשר אזנו יטה לדעת ולבו לתבונה
על מטמני הארץ חמדתי יומם ולילה תורת
יהוה וחכמה ישרי לב לנפשי ינעם כי טוב
סחרה מסחר כסף ומחרוץ תבואתה ברוכה
העלמה כי הקשבת למוסר לבך ואזניך לאמרי
דעת אל תעזבה ותשמרך לעולם יהיו חיים
לנפשך וחן לגרגרותיך כי עמך יראת יהוה
ועם יראה מוסר ותבונה לכן אורך ואספרה
כל תהלותיך בעדה חכמים יהי לך ארך
ימים ושנות ושלום בביתך שלוה לעתות
בצרה :

CORNELIO à SOMEREN
Viro sine ambitione eruditissimo, & Doctori Medico amicissimam salutem mitto.

Dordrechtum.

Silentium meum, Vir doctissime, plus nimio diuturnum videri tibi jure suspicor, qui me elegantissimis tuis literis ad respondendum, tam humaniter invitas. Sed in causa fuerunt, ne nescias, occupationes meæ solito importuniores in recensendis epistolis meis ante hac editis, quæ emendatæ jam, & auctæ novo libro, prælum minantur,

nantur. Addo & aliam caufam, vincla in quæ nuper conjectus fui. Quæ illa, inquies? cælitus immiffa, quæ ambas mihi manus tam validè conftrinxerunt, ut mei juris non fuerim. Lictorem fi quæris. Chiragra fuit, ingrata illa doctorum ferè contubernalis; quæ inducias quidem calamo meo, ad dies indulfit; mihi otium, fed cui occupatiffima præferrem ftudia, quæ præ fidiculis his, & cataftis, deliciæ mihi funt, & ludi. Quid faciam? fero, & quæ patienda mihi funt patior: etiam libenter. Cur enim renitar? fi non folum Deus eft,qui ita de nobis ftatuit, fed & pater.Voluntati ejus qui paret,fapit. Adhæc utile,mi Someri,utile admoneri nos interdum mortalitatis noftræ, cujus nos crebrò nimis capit ablivio.Morbi funt, qui fluxæ noftræ conditionis memoriam nobis inculcant, fecuritatem exculcant. Ægritudines corporis, quæ animæ deliquia curant, mentemque ad terrena hæc nimis labilem, erigunt ad alta,& origine fui digna. In me fentio. Occurrunt adverfa? amplector ut amica, & ab iis patientiam difco, robur induo. Inopinata infurgunt? Nihil animæ Chriftianæ inopinatum,nihil improvidum. Mala incurfant? magni effe animi puto,non commoveri: & ut maria navigantibus periculorum frequentia, contemptum eorum tandem inducit, fic mihi malorum ingruentium crebritas, patientiam. Nempe ad hanc fortem facti fumus, & adverfus hos cafus formari nos vult DEUS, & firmari tanquam fcopulos, ad affilientes fluctus, Meliufculè nunc mihi eft DEI gratia. Faxit ut diu. Nam quemadmodum in re & publica, & familiari, ufu evenire cernimus, ut qui fummæ rerum præfunt, indigeant aliorum minifterio, ad functiones fuas obeundas: ita & animus nofter dux atque imperator vitæ mortalium, famulatu eget corporis, quamdiu eo continetur. ἀλλὰ πρὸς ἔπος. Orationem tuam accepi, vidi, legi. Vin' amplius? ad os appreffi & ad pectus;

ita mihi perplacuit, cum ſtylo, tum argumento. Stylus in ea terſus, ſublimis, elegans. Argumentum ſerium, jucundum, utile. Tota enim in pace commendanda occupatur, quæ *optima rerum Quas homini noviſſe datum, quaque una triumphis Innumeris potior, & quæ cuſtodire ſalutem, Et cives æquare poteſt.* Ad hanc, Patriam tuam hortaris, & in ea Patricios ſub titulo Unitatis, & Concordiæ. Præclarè mehercule, & ſapienter! Quamdiu enim ſtat Concordia, tamdiu ſtat Reſpublica. Exemplum ne longius abeam in Patria noſtra, in qua quamdiu ſumptis armis, ac communicatis conſiliis, Provinciæ unitæ, ac concordes fuerunt, tanto bello gerendo, ſuſtinendiſque potentiſſimi Regis conatibus pares fuêre. Invicti quoque ſtetimus hactenus, & DEI præſidio ſtamus adhuc, non tam metuentes, quàm metuendi ab Heſperio illo domitore terrarum. Memores nempe ſalutaris illius moniti Scyluri, qui morti vicinus, filios ſuos telorum faſciculo monuiſſe fertur, ut Concordiam inter ſe colerent: *futurum* enim, *ut ſi juncti manerent, eſſent invicti; ſin diſſiderent, facile ab hoſtibus ſuis ſuperatum iri.* Et Micipſæ apud Salluſtium; *Regnum tum demum firmum fore, ſi in eo ſint boni, imbecillum ſi mali.* Tractatum quoque tuum de *Variolis* & *Morbillis* nuper ad me miſſum legi, ſed ſi de eo judicium faciam, quid niſi Apellæum illud in me conveniat; *ne ſutor ultra crepidam?* dicam tamen, & fidenter, allubuiſſe mihi diſſertatiunculam tuam ſuper hoc argumento, quia docta, & deprompta ex ipſo antiquiorum Medicorum penu. Libere fateor. Hoc verè eſt Medicum eſſe, & in eo ſciviſſe ægritudinem, prope ſuperâſſe eſt: contra perimit qui ignorat, & è levibus morbis ignoratis, ſæpè mors nata. Ideo ut tyroni, & inexperto, nemo exercitum committat, nemo Oceani fluctuumque ignaro navem: ſic nemo valetudinis curationem neſciis, & imperitis. Qui quan-

quantamcunque jactent experientiam, si morborum causas, si signa, si symptomata, si eorum προγνωσιν, & διαγνωσιν, si pulsuum discrimina, si ægrorum temperamenta, si criseos tempora, si medendi methodum, medicamentorum facultates, & compositiones ignorent, quid nisi operosa sedulitate ægros officiosè necant? Hoc nomine felices, cum peccant, quod aliorum delicta sol videat, horum terra tegat. Barba sola, pallio, vestiumque splendore commendabiles, dum ab his externis mutuantur doctrinæ opinionem, quam domi non habent. Tu melius, vir doctissime, qui indefesso labore, & studio, in artis medicæ arcem penetras, nec satis esse putas Medicinam profiteri, nisi ea, cum laude defunctum eas concivium tuorum & Reip. bono. Publica quid? Arcis Gennepææ captura voti mei nunc tota est, & spei. O diecula quando exoriere, ut de ea triumphare nobis liceat, & gratiarum actiones offerre DEO, unico Imperii nostri Batavi, & libertatis Patriæ defensori? Turbæ in Anglia me habuerunt sollicitum, & adhuc habent. Quàm tristia enim & funesta de ea, ad aures nostras accidunt, etiam post casum tanti capitis? quo tanquam Jona tempestatem hanc sedatum iri multorum spes erat. Jacet interim, & temeritatis suæ, ne quid gravius dicam, pœnas luit. Sic Flaminio olim apud Thrasymenum lacum: in Varrone apud Cannas quadraginta millium cæde, litatum temeritati est: in C. Manilio, Q. Cæpione contra Cimbros, & Teutonas octoginta millibus: in Crasso contra Parthos, septem legionibus, cum equitum quatuor millibus, totidemque velitum, cum ipso duce, ducisque filio, cæsis, aut fugatis. Proinde fugienda calida nimis consilia, & tanquam de torculari spumantia, præsertim si parum è Regni, aut Reip. bono. Igneos enim ferè eventus, flammasque calor hic dare solet in domini caput arsuras. Et

hic

hic fere Fortunæ ludus eſt in Magnis, quos haud rarò repentina calamitas, & miſeranda viciſſitudo conſequitur. Quis enim ferrum in Galba, Ottone, Vitellio, Caligula, Nerone, Domitiano? quis in Tyberio, Claudio, Germanico venenum? Quis in Maximo, Leontio, Mauritio, Heracleone, Phoca arma, ignes, ſecures ignorat? Pulchræ mortes cum pro Rep. ſtant, pro Iuſtitia, pro DEO: turpes contrà. Finio, ne prolixitas nimia faſtidium pariat. Tu, Vir humaniſſime à Crucio tuo ſalve, cum lectiſſima conjuge, & liberis. Parnaſſium illum Alumnum, & elegantioris literaturæ principem Beverovicium, à me ſi placet officioſiſſimè ſaluta. Datum Delfis VI. Kal. Auguſti. MDCXLI.

JACOBI CRUCI EPISTOLARUM LIBER SEXTUS.

D. BOCXTELIO *Ecclesiæ Goudanæ Pastori* S D.

Goudam.

CLarissime Vir, *quod differtur, non aufertur.* Nigellas *Cadmi* filias, nuntias valetudinis meæ, & studiorum, tandem ad te mitto. At cur non citius, inquies? Vin' causam? Occupationes meæ hactenus fuêre in mora. Catecheticæ enim meæ conciones, jam ante annos aliquot Gallicè à me editæ, in vernaculam nunc linguam suasu Amicorum conversæ, nec non auctæ, & emendatæ sub prœlo calentes, me indies habuerunt occupatum, ut elimatæ magis in lucem prodeant. Sed en meas & ad te litteras, quibus ad mellitissimas tuas respondere, longius supersedere nec potui, nec debui. Affectum quo me complecteris candidum & sine fuco, pari affectu complector, imo exosculor, sed encomia quæ nullo modo cadunt in nostram mediocritatem, & laudes quas litteris tuis interseris, benevolentiæ tuæ, & animi tui in me propensioni, aut si mavis errori tribuo, non meo merito: Vtinam sic aut erret, aut judicet de nobis æqua virtutum æstimatrix posteritas! Interim est quod hac in parte mihi gratuler, quod & apud doctos & literatos in prętio sim, & eruditissimorum floream amicitiâ. Hic inter alios laborum nostrorum finis, ut talentum qualecunque nobis concreditum Reipub. litterariæ cui operam nostram devovimus, serviat, & famuletur.

Paulum

Paulum sepultæ distat inertiæ
Celata virtus,

Quæ si non in primis aut secundis, in tertiis saltem consistat; ut cum magno illo *Scipione*, gloriari nobis liceat, nunquam nos minus fuisse ociosos, quàm cum ociosi. Quid Homine ad laborem nato, dignius, quem non degenerem Mundi incolam nec ad supinum, altumque ocium, pecudum instar, abjectum esse voluit summus ille rerum arbiter DEUS, sed ad imaginem suam conditum, assurgere, & eniti, cum humanarum, tum cœlestium rerum indagine, & meditatione, ad ejus solius gloriam, cujus beneficio sumus, & vivimus. Sed quis rumor nuper ad aures nostras accidit de vocatione tua Goudam? Gratulor, iterum dico, gratulor tibi, Amicissime, animitus hanc *Spartam*, quam si probè te novi, egregiè ornatum ibis, quà vitæ inculpatæ moribus, quà doctrinæ soliditate, & agnata tibi eloquentia, quâ stipata doctrinæ Euangelicæ Veritas, acrius movet, & potentius influit in *Auditorum* animos. Faxit Deus, ut prudentia tuâ seposito partium affectu, turbatam illam diu Ecclesiam, tandem componas, dissidentes animos concilies, & blanda quadam vi ducas, imo si opus trahas haud invitos, ad concordiam, & pacem. Affectibus indultum satis. Pulchrius injuriæ lenitate vincuntur, quàm mutui odii pertinacia. Historiæ veteres, & nostra ætas illustre nobis documentum præbent non esse admovendum oleum camino, nec ignem gladio fodicandum. Ubi pax, ibi DEUS: ubi DEUS, ibi charitas, quæ sola vinculum perfectionis est; ad quam adspirare omnium est, sed præsertim Pastorum, in Ecclesia, quæ dissidiis, factionibus, schismatis, fatiscit, perit: concordia stat, tanquam muro aheneo, adversus omnes

'Αἰὲν οἷς ἔρις τε φίλη, πόλεμοί τε μάχαί τε.

Molestum fateor turbulentis ingeniis identidem confli-

conflictari, sed quid agas, devorandæ hæ molestiæ, dummodo paci litetur, & Ecclesiæ ædificationi; quæ iterum dico concordia floret, discordia collabascit. Prolixior eram, sed aliunde distractus, cogor abrumpere. Tu, Vir doctissime, ignosce cum indiligentiæ, tum brevitati literarum, & amantem tui, quod facis ama. Delfis. XXIV. Augusti die ferali olim Ecclesiæ Gallicanæ.

DIONYSIO SPRANCHUSIO *Ecclesiæ Delphensis Pastori fidelissimo S. D.*

SCilicet ad vitæ occasum, & metam eunti incidit in mentem cogitatio de meta, & seria *Mortis* meditatione, non ore tantum populo, pro concione inculcanda, sed calamo in privatum *Autoris*, & publicum Ecclesiæ usum. Pio mehercûle & laudabili instituto! Quid enim Mortalibus salutarius, quàm mortalitatem assiduè meditari, & conditionis humanæ fragilitatem, cujus extremum mors occupat? ut non sine gravi causa videantur majorum gentium *Philosophi* sapientiam definiisse, *Perpetuam mortis commentationem?* Aurea certe mihi semper visa est Romani illius Sapientis sententia: *In juventute curavi ut benè viverem, in senectute ut benè moriar.* In te video, Vir clarissime, qui potiorem Vitæ tuæ partem illibata morum probitate traduxisti, & nunc hac ætate de reditu tuo in Patriam cogitas, egregio illo tractatu de conflictu, & triumpho super Morte. Quem ut legi, doctior fateor, & melior ab eo redii. Quàm enim omnia (non blandior) in eo docta quàm à te graviter, quàm copiosè, quàm splendide tractata, & elaborata; quàm facili methodo disposita, quæ styli ubertas, verborum, phrasiumque elegantia, sententiarum arguta suavitas, similitudinum gratia, omni auro magis aurea, quæ rationum pondera, quæ consolationum in ipso mortis articulo, vis? Ferus, &

ferreus

Ad clarissimum, doctissimumque Virum
D. DIONYSIUM SPRANCHUSIUM
super tractatu ejus de præparatione ad mortem.

MArmoreas Lector nullas hîc stare columnas,
Nec titulis decorata vides monumenta superbis.
Artificum fabricata manu, quæ cana Vetustas
Suspicit, ingentisque inter Miracula Mundi
Ambitiosa canit. Vitare oblivia Mortis
Sic studeat, qui nil melius, quo semper in ævum
Nobilitetur, habet. Libri sed celsius hujus
Autorem mens diva rapit, Mortisque tremendæ
Spicula, & armatas acies quas mittit ab Orco
Dejicere, exemptasque animas terrore sepulchri
Ducere ad æthereas securo tramite sedes,
Fert animus. Tu quisquis amas pius IncolaMundi
Mortis iter penetrare, trucisque minantia Fati
Vincula, & horrendas Erebi sub funera turmas
Infracto superare animo, Cœloque beari,
Huc ades, & docti quæso monumenta libelli
Nocturna versato manu, versato diurna:
Invenies hîc arma, quibus mens tuta phalanges
Tartareas, stygiisque recens emissa cavernis
Agmina perrumpet, mediaque in morte triumphans
Terrenas contemnet opes. Quid sceptra, tiaræ,
Purpura, quid diadema juvant? Mors sola fatetur
Quantula sunt hominum corpuscula: nullus ad Orcum
Ire redire viam, donisque inopina morari
Fata valet, non si Crœsus: stat ferreus ordo.
Sed si dum moreris, mortem victricibus armis
Instantem frœnare voles; Hinc Balsama tristi
Hinc animæ opportuna petis medicamina, cũ te
Febris agit, cum dirus hydrops extrema minari,
Tentat, & heu vitam dolor ultimus intercludit
Huc aures, huc flecte oculos solatia rebus

Afflictis hic quære; modum præmonstrat eunti
Ad metam, panditque vias, queis celsa perennis
Astra petas, animamque peracto stamine vitæ
Morte triumphata, meliori in sede reponas.
Scilicet hic Libro labor est, hæc una sagacem
AUTOREM pia cura tenet, monstrare Legenti
Ipsam etiam Mortem morientis morte domari.
I nunc Alcidem memorato Græcia mendax.
SPRANCHUSI ad calamum, doctique insignia Libri
Clava nihil, de Morte loquens, Mortem ipse peremit,
Dumq; aliis mortem intentat, Mors victa fatetur
Non alio potuisse viro, succumbere morti.

DIONYSIO CRUCIO *cognato S.D.*

Neomagum.

Officii aliqua cessatio apud me fuit, amicissime cognate, non amoris: quî enim tui obliviscar quem in animo, quem in oculis fero? Sed silentii diuturnioris caussam si quæris, dicam. Distantia locorum, infrequentia tabellariorum hinc ad vos euntium, occupationes importunæ, quæ ex transverso incurrunt, distractiones crebræ in volutando Sisyphio meo saxo, quod me tenet & ligat, fuêre in mora. Alius enim nobis semper ex alio labor; & quis finis, nisi cum mei finis? Sed en tandem meæ ad te litteræ, quas diu à te desiderari scio. De tuis, dicam liberè quod res est, pergratæ mihi fuerunt, & benevola memoria mei, sed illud longè gratissimum, quod incolumis cum lectissima conjuge, & filiolo, appuleris ad ea loca ad quæ divina vocatione missus es velut ad mercatum *Animarum.* Quis enim alius muneris tui finis, quæ alia tua cura, quàm homines natura perditos servare, aberrantes reducere, lapsos erigere, & lucrari Christo? Et fiet si talen-

lentum tibi concreditum cum fœnore reponas ei à quo accepisti. Nempe ut Luna quod luminis à Sole accepit, infero huic Mundo refundit: sic tu libens dona, quæ à magno illo DEO, memor moniti illius Apostoli ad Timotheum suum: μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος ὃ ἐδόθη σοι διὰ προφητείας, μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου. Ταῦτα μελέτα, ἐν τούτοις ἴσθι ἵνα σοῦ ἡ προκοπὴ φανερὰ ᾖ ἐν πᾶσιν. Ἔπεχε σεαυτῷ, καὶ τῇ διδασκαλίᾳ, ἐπίμενε αὐτοῖς, τοῦτο γὰρ ποιῶν καὶ σεαυτὸν σώσεις, καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου. Nata tibi nunc occasio, qui pagum cum Urbe permutâsti non minima illius Provinciæ, quæ inter unitas septem cultu bonarum artium, ingenio gentis ad humanitatem composito, magistratus splendore, & propensione erga omnia honesta, facile de principatu contendit. Quo autem major sementis faciendæ spes, eo uberior messis; hocque ipso nomine tibi gratulor hanc *Spartam*, καὶ ἀπὸ βαθείας γνώμης συγχαίρω. Meo voto quidem jam diu tibi is locus apud nos fuisset, & fratrem tuum habeo crebri judicii hujus mei testem. Sed DEO aliter visum, qui non semper vult suos, alligari glebæ suæ, sed natale interdum mutare solum, quod institerunt, quod presserunt, ut discant viro bono, & forti omnem terram esse Patriam, ubicunque virtute sua, rectique conscientia involutus ætatem degit, & in levi habendum, ubi & quo loco commoremur, si Deum vocantem sequimur. Quid? Miles in castris audito viæ signo, annon vasa colligit, audito pugnæ deponit, animo, oculis, auribus paratus ad omne imperium, & intentus? Idem tibi fit, & in hac Militia sequere, iterum dico sequere, alacris, & pleno gradu vocantem *Imperatorem*. Urbem, incolas, aërem tibi placere lubens audio. Quî aliter potest? ubi tot passim se offerunt non injucunda oculorum pabula, colles, agri, pascua, plantaria, hortorum spatia, ambulacra, flumina leni murmure Urbem

quam habitas præterlabentia. Quis adeò ab omni ſenſu derelictus, quem hæc amœnitas non delectet qui tam vario adſpectu rerum non capiatur expers ambitionis, & pallentium curarum? Campi Elyſii, Elyſii non ſunt præ his *Naturæ* deliciis, & blandimentis. Inter has terræ opes, hunc inferioris *Mundi*, mundum & cultum magnæ Matris, amica diverſione, animum ſtudiis defatigatum reficere, hic paululum ſalubri quodam ſeceſſu à curis, & turbis tranquillitatis tyrannis, feriari circumſonantibus, ac velut ſalutantibus choris illis alitum ſuaviter fritillantium & minurientium, quid homini gratius, quid dulcius eſſe poſſit non video. Invenit enim ibi quod ſine actione ulla agat, ſine labore ullo elaboret, nunquam minus ſolus, quàm cum ſolus, & nunquam minus otioſus quàm cum otioſus. Scilicet attollit ſe magis ad alta Animus, cum in libero aëre, liber & magis ſui juris videt ſuum Cœlum, quàm cum ædium parietibus incluſus, libris & chartis perpetuo impalleſcit. Danda, danda eſt interdum remiſſio animis, meliores acrioreſque requieti ſurgent. Ut fertilibus agris non eſt imperandum. cito enim exhauriet illos nunquam intermiſſa fœcunditas: ita animorum impetus aſſiduus labor frangit; vires recipient paululum reſoluti & remiſſi. De *Braſilia* quàm parum læti ad nos rumores, & de ea ſurrigenda quàm frigida hodie conſilia, quàm averſi, quàm alieni quorundam animi. Hoſtis ubique triumphat, ubiqué in inſidiis, & in armis & tantùm non ad portas *Annibal*; & decuſſatis hic pene brachiis ſtatur, nectuntur moræ, dies ex die trahitur, & dum deliberant *Romani, Saguntus* capitur, aut, ut mollius loquar, capturæ periculum incurrit. Atque hæc per eos qui (probos eximo) ſibi paſcunt & privata ſua commoda, publicis anteponunt. Utinam ejus miſereri, & ægro huic qui nec morbum ſuum capit, nec remedia, opitulari

tulati dignentur *Patres Patriæ*. Alio brevi ſtaret loco, armiſque, prudentia, conſilio, rei nummariæ, merciumque œconomia ſuffulta, formidabilis eſſet hoſtibus quam nunc tanta perfidia adoriuntur, premunt, exſibilant. Interea à Deo, & ejus providentia (cujus puncto maximarum ſæpe rerum momenta ſtant, aut cadunt) pendeamus, certi ſubire ſortem quam ille dabit, cui cum volet ἅπαν ἀποδοῦν πόρίμον. Nec enim occiderunt omnium dierum ſoles, & forte ſerus veſper aliquid olim nobis haud inauſpicatum advehet. Finio, cognate, ne plus nimio (ut garrula res eſt amor) verboſior tibi videar, Deumque rogo ut te ſervet & tuos, in quo & à quo omnis ſalus, Conjugi tuæ, & filiolo à me oſculum. Delfis. M. DC. L.

THEODORO GRASWINCKELIO
Philoſophiæ ſtudioſo S.D.

Vltrajectum.

AMiciſſime Studioſe, Muſarum alumne, literas tuas non ita pridem ad me datas ſubens accepi. Quæris gratæ ne fuerint? imo gratiſſimæ, & quidem duplici nomine. Uno quod terſæ, & ornatæ, elegantiam ſpirantes, & Romanam dictionem: altero quod nuntiæ diligentiæ tuæ in promovendis ſtudiis quibus te totum dovoviſti. Regia hæc eſt ad eruditionem via, quam qui inſiſtit, optimam & vitæ, & temporis rationem habere judicandus eſt, præſertim ſi comitem ſibi jungat probitatem, & morum modeſtiam, ſine qua nihili facio rerum etiam maxime ſublimium ſcientiam; quia ad pompam tantum comparata videtur, non ad uſum, quem in eo ſtatuo, ut non nobis tantum ſed & Reip. aliquando utilem navemus operam. Ad hoc nati, ad hoc facti ſumus, Et qui hæc non ſpectant aut quærunt in vita, ii ſe fa-

fateantur, nec cur vivant nosse, nec quomodo vivendũ sit, satis unquam intellexisse. Vivere enim, & non nôsse, cur & quomodo vivas, id vivere quid aliud est, quàm vita brutorum? Nam & his vita tributa est, id est ea natura & vis, per quam aluntur, crescunt, sentiunt. Hominis autem sublimior longè, & dignior vita esse debet, si suam supra pecudes tueri dignitatem velit. In te video Studiose, cui nihil magis curæ & cordi, quàm studia tua protrudere ad altiora *Sapientiæ* adyta; sed præmissis (si meo consilio vives) iis quæ tanquam manu te ducent ad nobile illud Jurisprudentiæ studium, nempe Ethicis, & Politicis. Quorum cognitio dici non potest, quam facem præferat studio juridico. Quid quod his disciplinis nihil jucundius, exspatiari scilicet per amœnissimum vitiorum & virtutum campum, & de utrisque disserere ác judicare, nec-non de Rerumpubl. statu quæ unquam fuêre, & quæ nunc sunt, posse loqui; tum quibus legibus, moribus, ritibus regantur, quæ in iis justitiæ administrandæ ratio, quæ bonis constituta sint præmia, quæ pœnæ, & supplicia malis: quid Politiam firmet, & stabiliat, quid perdat: quid Politicum faciat, theoria ne sola an praxis, an utrumque: quæ & quanta Rerump. etiam florentissimarum funesta tandem catastrophe, ut omnia in hoc *Universo* interire nata sunt. quid discriminis sit inter Tyrannum, & Principem, quæ utriusque notæ. quæ κειτήεια: quæ denique ortus & interitus eorum causæ, quæ exempla in omni ævo. Quibus exactè cognoscendis non parum etiam serviet diligens, & seria lectio historiarum, cum antiquarum quales Græcæ, & Romanæ, tam recentiorum, ne dum res gestas alibi, replicamus, & exteras Resp. perambulamus, nostram in quâ nati aut ignorare, aut negligere videamur, & domi esse peregrini. Hæc matutinis horis destinentur, pomeridianis author tibi sum incumbere Latinitati, quæ

ſeria lectione *Ciceronis, Livii, Curtii, Saluſtii* parari ſolet, etiam Græcæ linguæ habita ratione, quæ non minus quàm Latina literatum commendat, & ex quo myrothecio promendum quidquid probabitur doctis. Proſpera & votiva valetudine te frui ex parente tuo intellexi, & ut porro talis ſit animitus precor. Ex muſæo noſtro. Delfis anno 1650. ipſis Kal. Februarii.

JOHANNI CRUCIO *Eccleſiæ Harlemenſis Paſtori, cognato ſuo S. D*

Harlemum.

MUnus tuum chartaceum nuperrimè ad me miſſum accepi, verè carum, & quod longè præfero iis quæ vulgus mirari ſolet, quia pereunt, & in caſu poſita, eſſe aliquando deſinunt. Aurum enim illud quod tantopere affectant homines, quid niſi ſplendens quædam terra, & nitidius paulo lutum? Ingenii monumenta mihi in amore, & in pretio: quale tuum nuper à te editum ſub nomine, & titulo ONESIMI. Quem ut legi, apprime mihi placuit. Quid enim in eo deſiderem? Argumentum? ſerium eſt, grave, ſacrum: methodum? perſpicua eſt, & facilis: *προείσματα*? ex textu fluunt, non coacta, non longè petita, ſed ad rem, & in rem. Stylum? non comptus, calamiſtratus, & ex mellitis verborum globulis curioſè contextus, ſed ad captum populi attemperatus, & floſculis ſuis, ac ſententiis molliter luxurians. Verè dicam? Sacram Scripturam, ut monet magnus ille doctor gentium, *ὀρθοτομεῖν*, Spiritus Sancti mentem in textu, eruere, ſcrutari, & ad praxin, cœleſtis illius *Sapientiæ* arcana, revocare, nec tam de ſubtilibus, & argutis quæſtiunculis ventilandis eſſe ſollicitum, quàm de moribus formandis, & conſcientia munienda adverſus mundi illecebras, carnis lenoci-

nia, & præstigias *Satanæ*, hoc demum judico verè esse CONCIONARI. Nam subtilia illa, quid nisi ad pompam, & ingenii ostentationem? ideo fallunt magis, quàm alunt, & prurientium ac delicatarum aurium curiositatem fovent magis, quàm movent, quia neglecto cœlestis Doctrinæ nucleo extremum tantùm corticem arrodunt. Lege, volve, replica *Prophetarum*, & *Apostolorum* scripta, lege conciones Christi in Euangelio ad populum habitas, quid aliud spirant, quàm vitæ emendationem, pœnitentiam, studium pietatis? Quam acres eorum invectivæ in morum licentiam! graves à peccatis dehortationes, crebræ comminationes in transgressores legis, in pertinaces, in dissolutæ vitæ homines: Et si (quod faciunt) salutis & fidei mysteria inculcant, mox vitæ sanctitatem non verbis sed factis metiendam, commendant, tanquam, unicum Religiones Christianæ condimentum, veritatis FIDEI *κριτήριον ἀψευδέστατον* professionis nostræ animam, sine qua omnis Religio, omnis professio nostra, nihil nisi fumus, umbra, nihil: immò verba tantum & voces, quantumvis specioso pietatis obtentu incrustata. Theologia tota, nisi practica est; & Religionis Christianæ veritati qui dat operam, nunquam proponat sibi subsistere in vana aliqua speculatione, vel nuda rerum cognitione, sed sciat, nullius se habere veram notitiam, cujus & praxin non observet. Ut bene olim observatum à Hieronymo ad Nepotianum: *Non confundant*, inquit, *opera tua sermonem tuum, ne cum in Ecclesia loqueris, tacitus quilibet respondeat, cur ergo hæc quæ dicis, ipse non facis? delicatus Magister est, qui pleno ventre de jejuniis disputat. Accusare avaritiam, & latro potest. Sacerdotis Christi os, mens manusque concordent.* Vale, mi cognate. Jam enim interpellor, imo avocor. Delfis, M. DC. L.

FRE-

FREDERICO SPANHEMIO *Viro clarissimo, SS. Theologiæ Doctori, & Professori S. D.*

Lugd. Batavorum.

HUmanitatem tuam expertus, qua me excipere dignatus es in nupero meo alloquio, rotundè fateor, hunc tam prolixum affectum non meruisse, à tali viro. Quid dicam? superavit exspectationem meam. Gratias agam, aut habeam? habeo maximas. Quid enim nos comparati ad hunc *Solem*, nisi tenebræ? quid nisi vappæ ad has delicias? Sæpe mihi de te sermo, apud te nullus per litteras. Vetuit pudor, quem tandem posui, nixus benevolentiâ tua, qua bonos, & non planè illiteratos complecteris; quæ tantum apud me potuit ut ingenitum mihi modestiæ vinculum abrumpere, & viam ad amicitiam tuam munire, non dubitaverim. Facit hoc amor & admiratio tui, faciunt, Vir magne, docta ingenii tui monumenta magno labore, magnisque vigiliis elucubrata, quæ summa cum volupate, summo cum fructu vidi, & legi: & ô utinam ætas (nam de voluntate non ambigo) ferat, plures ex hoc agro ingenii tui fructus prodire! De Republica certe litteraria mereri magis non poteras, quàm dubiis tuis Euangelicis dignis memoria, & laude seculorum. Non quod vel *dubia* statuatur *Veritas Euangelica*, vel de ea ambigendum censeas. Absit ab homine Christiano, qui aliquo pietatis sensu ducitur, tam impia cogitatio. Sed dubia, quæ vel profanorum furor, vel infirmorum imbecillitas non invenit in Scriptura, sed in Scripturam invexit, à radice revellere tibi fuit animus. Laudabili mehercule instituto! Nam cum non *Sectariorum* solum, sed & *Pyrrhoniorum* ac *Atheorum* funesta agmina passim occurrunt, qui sacrilega

prorsus temeritate, Veritatem Euangelicam infeliciter subtiles, vel conviтiis aperte lacessunt, vel per cuniculos labefactant, judicâsti qua polles prudentia, hoc scribendi genus non utile solùm, sed & necessarium esse, & sine crimine non debere negligi. Exemplo Patrum *Tertulliani*, *Origenis*, *Epiphanii*, *Hieronymi*, *Augustini*, & aliorum, qui strophas Adversariorum detectas solidè elisérunt, & S. Scripturæ dignitatem masculè tutati sunt, ne hominum impiorum protervia ullo modo fraudi esset Ecclesiæ Christianæ, sed ut in luce & oculis omnium, *Veritas* clarius splendesceret. Hos imitatus, Vir doctissime, operam tuam, & industriam in vindicanda textus Majestate, devovere, & crescenti impietati, quæ in Doctrinam Euangelicam tot augustis, & invictis testimoniis firmatam debacchari audet, strenuè te opponere, & iniquitatis mysteria velo levato patefacere, non dubitâsti. Arduum fateor opus, materia gravis, & seria, quæ & judicium, & acrimoniam, & intentionem exigit, sed quàm feliciter, quàm doctè, quàm validè (verè tibi & in os dicam) ea defunctus sis, docti vident, videmus & nos, & miramur; Deumque rogo ut te παντοίῃς ἀρετῇσι κεκασμένον diu servet Ecclesiæ, & Academiæ,

——— *Neve te nostris vitiis iniquum*

Ocyor aura tollat virum longævitate dignissimum, & non nisi serò natali *Cœlo* redonandum. Delfis.

ANTONIO DORNICKIO
Studioso S. D.

Lugd. Batav.

BOnâ & erecta indole natos, & ad bona, & rectà euntes, amo. Tu mihi talis STUDIOSE. Quid ni sic te appellem? quem gnaviter studiis

ſtudiis incumbere audio, & audio libens, vel eo nomine quod à diſciplina mea ad Academiam promotus, eâ te dignum reddis modeſtè quod ad vitam, induſtriè quod ad ſtudia. Ne degenera, & ipſum te audi, ac nos audi. In flore ævi es, in via ad doctrinam, & per doctrinam ad honores. Occaſio proficiendi, voluntatem fecit, & ubi major, quàm in nobili illa *Muſarum* palæſtra, in qua nunc verſaris? Amplectere modo, & quos habes juventutis tuæ Doctores, ſtudiorum formatores audi, ſequere, obſequere, magis quàm quibus vitam debes. Nam naſci vulgare eſt, benè inſtitui altera vita eſt, quæ ad æternam illam ducit. Cave in ſtudiis ἀταξίαν, peſtem omnis profectus. Horas tuas partire. Matutinas gravioribus impende, Logicis, Ethicis, Phyſicis, & in iis non leviter, non deſultoriè, ſed ſerio te exerce; non multa lege, ſed multum, non multos ſed paucos & optimos. Nam lectio varia turbat, obeſt non prodeſt, dum magno ſed irrito conatum nuſquam eſt, qui ubique eſt: peregrinanti ſimilis qui ingenium in via diſſeminat, & multa habet hoſpitia, nullas amicitias. Pomeridianæ, politiori literaturæ deſtinentur, Latinæ, Græcæ, Hebrææ: & jam me præeunte, viam ingreſſus es, imo non parum in ea progreſſus. Sed & altius hæc protrudenda continuâ exercitatione, & lectione Authorum qui recta eò ducunt, *Plutarchi, Xenophontis, Ciceronis, Saluſtii, Curtii, Taciti* in Sacris, *Veteris & Novi Teſtamenti.* Mirum quantum creſcentibus annis, non judicium ſolum, ſed & amor creſcet legendi cotidie, & diſcendi. Fuge qui non niſi remoræ ſunt, bonæ mentis, & virtutis everricula, temporis ſui, & aliorum fures. *Muſarum* propudia, modeſtiæ, & probitatis tineæ qui fraude, & arte irrepunt, & irrumqunt: fuge inquam ſanguine viperino cautius, καὶ ἐμᾶς αἴδαο πύλῃσι. Facilis enim eſt in procliva vitiorum decurſus; at pedem retrahere difficilimum. hac

præsertim morum licentia, quæ nimis hodie ad vanitatem, aut levitatem inclinat. Tu qui honesta amas, ad quæ à Natura videris mihi factus, *Deum* imprimis time, fontem omnis Sapientiæ, callem virtutis decurre, te meliores, te doctiores adi, & audi, & illibatam serva conscientiam à *Mundi* contagio. Nihil abripiat, quacunque specie, aut illicio: nam & ibi vada & *Syrtes*, *Circe*, & *Syrenes*, quæ allectos in pecudes, si non feras, transmutant. A te abeant, modestiæ, ac virtutis amanti, nec vel inter prava, & pravos, depravando.

Quod facere te hortor, & à mea disciplina profectum, incedere velut *exemplum*. Finio cum solenni formula salutis impertiendæ iis qui mei meminisse dignabuntur. Delfis. CIↃ. IↃ C. L.

DIONYSIO CRUCIO *cognato, Ecclesiæ Noviomagensis pastori. S. D.*

Noviomagum.

NUncius qui de prospero conjugis tuæ puerperio nuper ad aures nostras accidit, an gratus mihi fuerit, ne quære. Fidem testor, gratissimus. Sed heus, in *Sacris* illis *Lucinæ* sic siles, aliis loquentibus, & de familia altera prole nunc aucta, ne verbulum quidem, ad eos quos ista celari non oportuit? Itane parcus es temporis, & calami, ut ne horula quidem supersit exarandis ad amicos literis? Emenda, cognate, hanc culpam, ut in amicitia sis sine menda, & cave recidivam. Aliud enim postulat utriusque nostrûm consanguinitas, aliud affectus quo te complector, & prolem, quam diu vivere opto. Si filius est (nam de sexu nihil inaudivi) crescat DEO à quo datus, & *Patriæ* cui natus: sin filia utriusque parentis gaudio adolescat, & in *Oeconomiæ* cura, matris vestigia premens, paria cum ea faciat. Hic inter alios

finis

finis conjugii, habere ſurculos, & ſtirpis ſuæ propagines, familiæ fulcra, quæ parentum nomen, & famam vindicent ab interitu, & virtutes eorum æmulentur, ex quibus nati. Ita enim fere natura comparatum, ut

Fortes creentur fortibus, & bonis,
— — — nec imbellem feroces
Progenerent Aquilæ columbam.

Ita ſi pergis, *jucundo* tandem *tibi liberi, cingent agmine menſam.* Defenſionem regiam clariſſimi *Salmaſii* nati in miraculum, & gloriam hujus ævi vidi, & legi, ſanè doctam, & elaboratam; ſed judicio quorundam mordacem nimis, & dentatam, hoc rerum ac temporum articulo. Acres enim ejus paſſim invectivæ in *Anglos*, quos turpiſſimi dedecoris invidia ubique onerat, & tanquam ſicarios, perduelles, tyrannos, perfidos, Regni uſurpatores odiosè traducit, & impetu magis, ac regnandi libidine, quàm conſilio ferri, eumque demum proſperum eſſe Regni ſtatum qui Regi Majeſtatem ſuam aſſerit, nobilitati priſtinum decus, populo ſecuritatem, legibus reverentiam, non eum, qui factioſos dominatu impotentiſſimo tuetur ac conſervat. Quidquid horum ſit, aliis judicandum relinquo, nec manum cum *Milone* haud temere inſero inter hiantes has rimas. Non poſſum tamen quin doleam caſum tanti Regis, non minus tragicum, quàm inauditum, cum ob exempli magnitudinem, tum perſonæ eminentiam nullo cothurno ſatis dignè extollendam. Legantur Annales, replicentur Hiſtoriæ cum ſacræ, tum profanæ, tota excutiatur Antiquitas, ubi terrarum tale quid factum? Quis Regum unquam tali ſupplicio, tali loco, & modo vitam finiit? O purpuræ, ô ſceptrorum inconſtantiam! Quis adeo ſtipes, qui ad ea non ſtupeat? Quem in hac rerum humanarum viciſſitudine, judicia DEI inopinata, in Reges ipſos, & potentiſſimos terrarum Dominos, non mo-

veant, percellant, rapiant? ita de solio deturbari, & vita privari, quos regalis apex, quos diadema, tanquam Deos in terris, supra communem hominum sortem evexit. Causas non requiro, nec curiosius inquiro, sed instabilitatis sceptrorum exempla, in historiarum monumentis cum serio ad animum revoco, succurrit identidem illud poëtæ: ὁ κύκλος τῶν ἀνθρωπίνων; ut & illud Sapientis Hebræi: *Vanitas vanitatum, omnia vanitas*, Nempe hic *Fortunæ* ludus est, cui victimę haud raro Reges. Quidquid in hoc Mundo magnum, celsum, sublime, augustum, huic fere stat fabula, aut tragœdiæ pars cruenta; ut gloriæ illius partem credas, sceptra, diademata, purpuram calcâsse, & plus in illa, quàm in Ligones sæviisse. *Manlium* intuere, cujus unius dexterâ *Capitolium* stetit, non stetisset *Roma*, ni *Manlium* populo Romano dedisset DEUS; & illius tamen haud multo post sanguine Capitolina funestata mœnia. O quis post *Scipiones, Lentulum, Metellum, Camillum*, & tot magna nomina, fidat inconstantiæ rerum humanarum? Quis post *Aristidem, Themistoclem, Miltiadem, Cimonem, Periclem, Solonem, Phocionem, Lycurgum, Theseum?* Sic *Crœsus* rogum vidit, *Agis* laqueum; cædem conjugis, liberorum, suam *Mauritius*, sub *Phoca*; *Ptolomæus, & Iugurtha* vincula; *Alcibiades*, tela; inediam *Pausanias*, & *Perseus* ille *Macedoniæ* rex, sceptro simul & libertate spoliatus, spiritum non traxit solum in carcere, sed effudit. Non alia de causa *Dionysius* ille *Syracusanus* gladium seta equina appensum, è laqueari, capiti suo perpetuò imminere sibi, credidit. *Tyberius* Imperium se tanquam lupum auribus, tenere fatetur & experiendo didicisse, quàm arduum, quamque Fortunæ subjectum esset regendi onus.

Sensit Alexander testa cum vidit in illa
Magnum habitatorem, quanto felicior hic qui
Nil cuperet, quàm qui totum sibi posceret Orbem.

Dio-

Diocletianus in prædiis ſuis, & plantariis verſari maluit, quàm habenas Imperii moderari. *Salencus* regium diadema, tantum curarum, & ſolicitudinum agmen poſt ſe trahere, dixit, ut nemo ſi ſciret id humo tollere dignaretur. Quid mirum? Tricæ enim & ſpinæ hæc omnis perſonata felicitas, & falleris ſi quæris in ea gaudiorum flores. Abeunt hæc vana & nos, ſive Reges, ſive inopes abimus. nec quidquam firmum, niſi in firmo illo loco. Finio; nec enim libet licentius exſpatiari in hoc lugenti campo. Tu Cognate, ecquid agas, & inprimis ecquid valeas, fac me tui amantem, certiorem. *Ruytingio* plurimam à me ſalutem nunciato, quo nihil fieri poteſt ἀκιδηλότερον. Delfis. XVII. Kalend. Majas. M. DC. L.

MAILADO ADRIANI *Studioſo* *S. M. precor.*

PRogreſſus tui ſpecimina non pœnitenda, cum gaudio nuper vidi in *Theſibus*, quas nomini meo inſcribere viſum, prolixi tui affectus, & grati animi teſtes in eum, quem juventæ tuæ olim ductorem habuiſti, & doctorem; ſub cujus diſciplina dignum te reddidiſti *Academia*, & quidem *Batava*, nobili illo *Athenæo* tot viris doctis illuſtri, à quorum inſtitutione, non potes non redire doctior, ac melior. Ut enim aromata odorem ſemper aliquem affricant tangenti: ſic boni & eruditi, auram aliquam virtutis ſuæ, ac doctrinæ. Tu modo occaſionem arripe, quæ ſe nunc offert, nunquam reditura ſi elabatur. Quid ætatis ſis, vides. In hoc juvenili vere, niſi virtutis, doctrinæque ſementem feceris, fruſtra meſſem exſpectes. Ad utramque te hortor. Illa ſtudiorum tuorum ſit baſis, & fundamentum; hæc ornamentum, & decus. Studia enim ſine virtute quid ſunt, niſi corpus ſine anima? quid virtus niſi eam comitetur doctrina? Vin' dicam? quod ſine

ſine ſale, ſine condimento cibi. Utramque ſi me audis amplectere. Illa te probum, hæc literatum reddat: illa animam, hæc mentem regat; nunquam gratior futurus tuis & patriæ, quàm in hoc comitatu. *Philoſophiam* à te amari video, & probo, ſed quæ te quaſi manu ducat ad *Theologiam.* Illa famula ſit, hæc Domina, cui aliis omnibus poſthabitis, ſeriò ac ſedulò immorandum. Quę tamen ipſa, quoniam ſine pietate nulla eſt, cave, cave *Adoleſcens*, ne quid labis aut maculæ trahas, ex conſortio juventutis maculoſæ, quæ liberioris vitæ obtentu, in vitia præceps nimis, & ſe, & alios it perditum ſuggeſtione, & exemplo. *κακίας γὰρ ῥᾷον μεταλαβεῖν, ἢ ἀρετῆς μεταδοῦναι ἐπεὶ καὶ νόσου μεταχεῖν μᾶλλον, ἢ ὑγιείαν χαρίσασθαι.* Nam morum hodie quanta ſit labes, quæ proborum, quæ vitiorum alimenta, vides mecum, & doles. *Argum* eſſe oportet, qui pericula quæ eum à ſeculi contagio undecunque circumſtant, proſpicit, & proſpecta declinat, ut nauta in navigatione procellam. *Mundus* enim quid niſi labyrinthus cui non melius te expedias, quàm ſi filum ſequaris, non *Ariadnæ*, ſed Scripturæ, quæ unica & ſola vitæ noſtræ norma, & actionum regula: & hæc in cogitationibus tuis, tibi prima ſit & antiquiſſima, ut Deum optimum maximum, à quo uno, quæ verè bona ſunt, emanant omnia, humanis rebus, quæ fluxæ nimis, infirmæque ſunt longè omnibus anteponas. Vale, & veram virtutem, noſque ama. Delfis prid. Calend. Jun. M. DC. L.

ABRAHAMO HEIDANO *S. S. Theologiæ Doctori, & Profeſſori in Academia Lugd. Batava. S. D.*

Leidam.

PRovinciam nuper oblatam à *Curatoribus Academiæ* valde tibi gratulor *καὶ ἀπὸ βαθείας γνώμης*

μης συγχαίρω Voto meo tandem reſpondit eventus. Jam pridem enim tibi hanc deſtinavi. Quis (ſi probè te novi) muneri huic obeundo aptior? qui à puero, & cum lacte materno innutritus his *Sacris* ſapientiæ, te totum devoviſti penitiori meditationi rerum divinarum. In qua quantum profeceris, teſtantur conciones tuæ acres, & patheticæ ad populum; teſtantur docta ingenii tui monumenta, in adſtruenda Veritate, & cauſa Dei ſtrenuè vindicanda, adverſus ſeculi noſtri *Novatores* qui velut *Harpyæ* contactu omnia fœdant. Cui creſcenti malo, quo alio pacto occurri poſſit non video, quàm ſi Verbo Dei ſua aſſeratur dignitas, & authoritas: quæ tot teſtimoniis ornata, & confirmata è cœlo, ringente incaſſum diabolo, & adverſante mundo, hactenus ſubſtitit. Facis, Vir doctiſſime, & niſi animus me fallit, hanc veram rationem eſſe judico, amoliendi perverſas de *Deo*, & *Verbo* ejus dubitationes, ne dicam errores & hæreſes; quæ hodie ubertim nimis luxuriant, ſub deſultoria illa prophetandi libertate, quam multi infeliciter ſubtiles (futiles pene dixeram) ſibi vendicant. Qui dum longè ſibi præ aliis ſapere videntur, minus ſapiunt, nimiumque ſuffeni, intelligentiæ vias ſibi ſubdolè intercludunt, dum intelligendo ſæpe faciunt, nihil ut intelligant, *παί ποτε μανθάνοντες, καὶ μηδέποτε εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν δυνάμενοι*, eo remotiores à vero, quo falſitatem Veritatis obtentu tegunt, & præjudicatis ſuis opinionibus lenocinantur, conceptus ſuos adorant, & cauſam agunt non DEI, ſed hominis, ſalutis ſuæ prodigi, & in perniciem ſuam ingenioſi. *Hoc fonte derivata clades in patriam, populumque fluxit*; ut nec aliunde hoc venenum, quod hodie Eccleſiæ propinatur, ſeque tam licenter & impunè proſeminat, vel ex ſupina Verbi divini ignorantia, vel quod fœdius longè, flagitioſa ejus depravatione. Hinc contentionis ſtudium, hinc diſſidia, factiones.

nes, odia, ſcripta dentata & aculeata hominum male feriatorum, qui ut glorioſis inimicitiis inclareſcant dum ſe mirantur, & ſibi ſapiunt, non tam de Veritate, quàm de victoria ſoliciti ſunt Quanto tu melius, qui veritatem his errorum portentis ſtrenuè oppōnis, eamque à profanorum hominum dicteriis, ſannis vindicas: quæ ut in Verbo quæri debet, ita & in eo inveniri. Extra Verbum Dei quæ proferuntur, humani cerebri figmenta ſunt, fraudis latibula, & mera *Satanæ* ludibria. Eoque quàm miſeri, quam deplorandi, qui hoc Verbo deſtituti, ſine Deo, & Chriſto ſapiunt, & qui inflati proprio ſenſu, Verbo huic detrahere aut addere, & ſenſum ejus adulterare nulli dubitant; aut relicto Verbo, Spiritum jactant, & proprias è cœlo revelationes dignas tegi æternis tenebris. Tu, Vir magne, in ſtudio hoc Veritatis perſevera, quo nullum utilius, nullum ſalutarius, & ubi non levia aut ludicra petuntur præmia, ſed agitur de ſempiterna ſalute animarum. Quidquid ergo in te virium eſt, quidquid ingenii, doctrinæ, & eruditionis, quidquid donorum, huc confer ſecurus eorum qui etiam optimè dicta aut facta malitioſè detorquent. Officii enim conſcientia murus eſt aheneus, ad retundendos omnes impetus calumniarum. *Veritati* ſacramentum dixiſti, pro ea milita, hanc tuêre, καὶ ταῦτα ποιῶν καλὸς ἔσῃ διάκονος Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐντρεφόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως, καὶ τῆς καλῆς διδασκαλίας ᾗ παρηκολούθηκας. Μηδείς σου καταφρονείτω, ἀλλὰ τύπος γίνου τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ. Ad totius *Europæ* celeberrimum Gymnaſium promotus (quo, tanquam ad *Sapientiæ* mercatum omnes undique *Studioſi*, certatim confluunt) Juventutem curæ tuæ, & diſciplinæ concreditam exerce, doce, inſtrue, conatibus fave, ſtudia promove; quo tandem emenſo ſtudiorum curſu, Patriæ, Reip. Eccleſiæ, operam ſuam devoveant, ſurculi

ſurculi in concidentium arborum locum aliquando depangendi. Vides votum meum, vides affectum, tu Vir humaniſſime (merito rarioris doctrinæ, carum mihi nomen) utrumque amplectere, καί σε φιλοῦντα ἀντιφίλει. Delfis. M. DC. XLVIII.

HERMANNO TEGULARIO *Eccleſiæ Delphenſis Paſtori amiciſſimam ſalutem.*

QUæ hæc tam propenſa in me humanitas tua, Vir doctiſſime, quod me tractatu tuo nuper edito cohoneſtare dignatus es? Mentiar ſi gratius quidquam accidere mihi potuit à tali viro, vero myſta *Virtutis*, & *Doctrinæ*. Quarum me candidatum ingenuè fateor, ſed hoc tantum. Quid enim ſcientia noſtra? manca, mutila, ſuperficiaria eſt: quia maxima pars eorum quæ ſcimus, minima pars eſt eorum quæ ignoramus; ita ut exclamare nobis liceat: *Heu quantum eſt quod neſcimus!* Quid virtus noſtra in hac colluvie morum, hac vitæ licentia? Vin' dicam? debilis, & crebris concuſſionibus obnoxia, quæ nos cum magno illo doctore gentium *Paulo*, interdum violenter abripiunt, triſteſque has nobis querelas haud rarò extorquent: Οὐχ ὃ θέλω τοῦτο πράσσω, ἀλλ' ὃ μισῶ, τοῦτο ποιῶ: τὸ γὰρ θέλειν παράκειταί μοι, τὸ δὲ κατεργάζεσθαι τὸ καλὸν οὐχ εὑρίσκω. Οὐ γὰρ ὃ θέλω ποιῶ ἀγαθὸν, ἀλλ' ὃ οὐ θέλω κακὸν, τοῦτο πράσσω. Hæc nempe ſors fidelium in terris, quamdiu hanc carnem, hoc corpus peccati circumferimus. Nulla, aut rara hic quies, lucta pene perpetua; & beati qui in eâ perdurant, aſſiduumque ſibi bellum indicunt, ne tandem incuriâ ſua fiant ſervi tot dominorum, quot vitiorum. Quæ niſi ſeriò vigiletur, tanquam herba irrigua uberrimè ſuccreſcunt, in perniciem ejus qui hæc tempeſtivè cordi ſuo non evellit zizania. Facis, & quidem ſedulo, quà ore, quà calamo. Quid

enim

enim aliud *Conciones* tuæ ſpirant, quàm veram & vivam pietatis indolem, & ſeria ad eam hortamenta? Quid ſcripta, quàm vitæ ſanctitatem, & morum modeſtiam, individuas fidei comites? Ut liquet ex elegantiſſimo tuo libello, in quo non alius tibi fuit ſcopus, quàm ad notas filiationis noſtræ in *Chriſto*, provocare conſcientiam eorum qui ſe Dei filios profitentur, taleſque cenſeri volunt, dum ore magis tales ſunt, quàm re, & vitâ, profeſſioni ſuæ non dico reſpondent, ſed adverſantur. Cui morbo ut occurrere non opportunum tantum, ſed neceſſarium judicâſti, effœto hoc virtutum ſeculo: ita quæ ponis filiorum Dei κριτήρια ex S. Scripturæ penu deprompta, tam graphicè eos nobis ſuis coloribus depingunt, ut facilè unicuique ſit, diſcernere veros fideles, ab hypocritis, & in Eccleſia natos, educatos, inſitos, à ſpuriis, & nothis, de quibus Apoſtolus, ἐξ ἡμῶν ἐξῆλθον, ἀλλ' οὐκ ἦσαν ἐξ ἡμῶν· εἰ γὰρ ἦσαν ἐξ ἡμῶν, μεμενήκεισαν ἂν μεθ' ἡμῶν Quanta interim hic multorũ incuria, quid dum parum, aut nihil de ſalute ſua ſolliciti ſunt, ſalutem tamen certò ſibi pollicentur, & ad *Cœlum* magnis ſe paſſibus graſſari credunt, in viâ quæ ducit ad interitum. Hoc faſcino, quot pereunt homines, quot enecantur? hoc lethargo, quot animæ? Deſperatam dicam an amabilem inſaniam, haud diſſimilem lymphatorum, qui quò periculoſius laborant, eò hilariores ſunt, & tum rident quum graviſſimè morbo conflictantur: aut ſomniantium qui theſauros dormientes poſſident, experrecti, carbones. Ita cum iis comparatum, qui ore tantum, & nomine ſe Chriſtianos eſſe dictitant, cætera nihil. Larvam deme, perditiſſimis ſunt moribus, & in pocula, libidinem, aleam effuſi, ventre felicitatem metiuntur. Quos optem ſeria lectione libri tui, meliores fieri, & in ſe deſcendere, ut quàm longè remoti ſint à notis hominis verè Chriſtiani, tandem intelligant, ac teſte conſcientia ſuis ipſi

moribus erubescant. Salve, vir humanissime, iterumque tibi à me gratiæ, quas animitus habeo, & habebo: *dum parcent animæ fata superstiti.* Datum Delfis. XII Januarii M. DC. XLVIII.

FESTUS HOMMIUS *Crucio S. D.*

Delfos.

CLarissime vir, subjectus fuit heri examini Academico N.N. in quo clarissimis D.D. Professoribus ita satisfecit, ut idoneum judicaverint qui ad lectiones publicas admittatur, & in Collegium nostrum recipiatur. Faxit Deus ut diligentia in studiis, & modestia in moribus Amplissimorum D.D. Curatorum, tuæque, ac nostræ exspectationi satisfaciat. Gratias habeo singulares quod inter amicos tuos, & viros eruditos, meum quoque nomen referre non fueris dedignatus, in eruditissimis epistolis tuis nuper editis, quæ cum propter styli elegantiam, tum propter rerum dignitatem, atque utilitatem, non tantum à juventute, sed à prudentibus quoque viris accuratè legi merentur. Perge ita, Vir clarissime, de publico optimè mereri, & nomen tuum ab oblivione posterorum vindicare. Deus Opt. Max. laboribus tuis ubertim benedicat, & bonis literis quàm diutissimè incolumem conservet. Lugduni Batavorum.

VOLCKERO *ab* OOSTERWYCK *in Ecclesia Delphensi Verbi Dei dispensatori S. D.*

ITaliam olim insedisti, illam cultissimam terrarum quas Sol videt, ac illustrium ingeniorum matrem, & in ea Urbem Venetam, *Orbis* illud miraculum, & *Mundi* panegyrin, inexpugnabile in hunc diem Munimentum, adversus formidabilem

lem *Turcarum* vim & potentiam; addo & Urbium augustissimam, si hominum undecunque certatim confluentium, frequentiam spectes, si ædium splendorem, si opes, si commercia, si superba Principum palatia, si Templa, Armamenraria, Scholas, Bibliothecas, Collegia, si togatos illos Patres, & venerandam senio, prudentia, consilio turbam. In qua dum commorari tibi datum, quæ se ex tam vario hominum, indigenarum, exterorum, *Græcorum, Judæorum, Arabum, Persarum* confluxu, in linguis, & rerum scientia, obtulit proficiendi occasio? quantum studiis accessit robur, quanta animo prudentia, & moribus comitas? Viros enim magnos, regio hæc habet, in quorum amicitiam, & familiaritatem, qui se insinuat, non potest ab iis non redire doctior. Nam ut ex contactu aromatum, odorem trahimus: ita ex conspectu, & alloquio doctorum, eruditionem. Vagari, lustrare, discurrere quivis potest, pauci, indagare, scrutari, discere. Nec alium tibi suscepti itineris finem fuisse scio, immò à te rideri, & sperni desultoria illa ingenia, & errones illos curiosos, qui terras omnes, mariaque pervolitant, non ut discant, sed novitate & varietate rerum, aspectu urbium, jucunda locorum, gentium, terrarum mutatione, oculos pascant, non animum; qui nisi literata prudentia condecoretur, & amore virtutis, nihil, pendo peregrinationem: quæ tum demùm cum laude suscepta, cum ab ea quis doctior redit, & ad vitam sapienter instituendam paratior. Talis tu mihi, Vir humanissime. Redux enim in Patriam, & vocatione tua defunctus in ædibus illustriss. *Ordinum*, Legati, cui fuisti à *Sacris*, quantum ex Ministerio, doctorum consortio, bonorum familaritate, Optimatum alloquio, librorum rariorum lectione, morum, rituum, legum, indagine, & spectabilis illius Reip. regimine, prudentiæ, experientiæ, scientiæ, tibi accessit, copiosè refundis in eos, quorum ædifica-

tioni,

tioni, & curæ pastorali, totum devovisti in urbe patria. Quo successu, ne tibi blandiri videar, judicii aliorum res esto. Unum dicam. Conciones tuas mihi allubescere; quia methodicæ, doctæ, elaboratæ, & quod palmarium duco succinctæ, & grata brevitate temperatæ. Modus enim dicendi non est penes dicentem, sed audientem, & brevis concio detinet *Auditorem* in affectu, qui verbosa nimis prolixitate languescit. Jam si his accedat illibatæ vitæ innocentia, si in actionibus candor, in moribus integritas, in verbis fides, in conversatione εὐπρεσηγορία, mirum quantam Ministro concilient gratiam apud populum, qui molli fræno regi mavult, quàm trahi, & inescari hoc Philtro virtutum, qùas sibi imitandas proponunt, qui exemplo præeuntem vident. Extrema non nisi raro tentanda, & in contumaces. Nemo Medicorum ad hæc recurrit, nisi mitioribus in salutem adhibitis. Et si non nisi desperatis morbis, qui mali magnitudine clementiora remedia respuunt, itur ad ferrum, quanto magis in curatione Animæ, cujus longe major habenda ratio, quàm corporis? Prolixior eram, sed impedior alligatus Sisyphio meo saxo. Vale, Vir doctissime, & me quod facis ama. prid. Kal. Majas M. DC. L.

PHILIPPO BALDÆO
Literaturæ, & Philosophiæ studioso.

Groeningam.

Litteras tuas, *Studiose*, plenas effusissimę humanitatis, ac benevolentiæ nuper accepi, vidi, legi, ad quas citius respondissem, nisi graviores curę quæ sępe inopinanter obveniunt, calamum sufflaminâssent. Ita nempe dividitur vita hominis, ut non nostri juris esse videamur, sed majorem longè ejus partem labores habeant, & alligatos teneant, ad muneris nostri catenam, quæ si interdum

dum laxari potest, solvi non debet quamdiu in hoc *Mundi* egastulo versamur, penso nobis à Deo imposito, defuncturi. Ferianti nunc, & operum soluto, venit in mentem, meas à te desiderari, quas ideo longius differre nolui. Progressus tuos in literatura, & in Philosophicis vidi; totidem specimina luculenta diligentiæ tuæ, & ardoris in studiis. Quod laudo. Non aliter enim *Musarum* hæc sacra constant, quæ coli amant & ambiri, nunquam largius *Alumnos* suos remuneraturæ, quàm si blanda importunitate fatigentur. Vitanda hic improba illa *Siren*, desidia, quæ multos hodie fascinat, & otii securioris lenocinio, incautos nimis, arcet ab adytis illis *Sapientiæ* quæ non nisi improbo labore parabilis est. Tu si me audis, vitæ tuæ cymbulam deflecte ab hac *Charybdi*, *Syrtes* has præterlabere. Quid enim turpius, quàm in *Palladis* palæstrâ, θνῄσκοντι μένειν, κεινεόντι νέεσθαι. Aliò te vocat spes consanguineorum, aliò spes Patriæ, quàm nullo alio modo magis demereri potes, quàm si messem studiorum tuorum devotum eas ei, cui te totum debes. Experimento didici nihil esse feracius ingeniis benè natis, cum gnaviter excutiuntur. Ne longius abeam in te video, & in *Phœnice* tuo redivivo, nuper ad me misso, ex cujus lectione haud exiguam cepi voluptatem: ita venam sapit, & veterum poëtarum elegantiam, quos serio à te legi & teri video. Mihi crede, regia hæc via est ad stylum, si *Ciceronis*, *Livii*, *Curtii*, & aliorum lectione condiantur, præsertim *Sallustii & Taciti*, qui nervosa sua brevitate, quidquid plus nimio luxuriat, depascunt, & acrioris judicii lima deterunt. De valetudine mea si quæris, votiva est Dei gratia, nisi quod interdum importuna illa nimis bonorum ingeniorum, contubernalis *chiragra*, manus invadit, tenet, occupat, & calamo ferias indicit ad plusculos dies. Sic *quisque suos patimur manes*, nec ab iis quies, nisi in supero illo, & quie-

to

to loco, ad quem in hoc vitæ occaſu adſpiramus. Si quid ultra vivere mihi datum in lucro deputabitur; capitis enim nives me propinquæ mortis admonent: ſed quid hîc mali, aut novi?

——— omnes una manet nox
Et calcanda ſemel via lethi:

Et quis queri poteſt, ſe in ea conditione eſſe, in qua nemo non eſt? Homo natus ſum, & ex quo natus ſum, ducor ad mortem, in parentis magnæ ſinu aliquando recondendus. Vale amiciſſime, & benè rem gere. Delfis. VI. Maji CIↃIↃCL.

CORNELIO DANKARDO *Eccleſiaſtæ S. D.*

Literis tuis quæ de copula conjugali me nuper fecêre certiorem, nihil mihi gratius, nihil parenti tuo & conſanguineis lætius accidere potuit, ita tibi ex voto cecidit hæc alea. Non enim pudicam ſolum, piam, œconomam illexiſti in naſſam matrimonii, ſed & opimè dotatam. O te fortunatum, cui in tanto virtutum cumulo, quæ virum abundè beant, ne quid ad felicitatem deeſſe videretur, contigit inſuper irrigari aureo illo imbre, qui olim per impluvium, defluxit in ſinum *Danaës*. Siccine nôſti ineſcare virgines? Tanti nempe eſt commendari à probitate, & doctrina, quæ non leve adferunt momentum ambienti compedes conjugales, apud Virgines illas quæ dotes animi præferunt, dubiis illis, & in caſu poſitis fortunæ bonis. O benè ſi unquam compoſitum par! Felici enim conjugio, quid exoptatius in hac vita, homini accidere poſſit non video: contra quid triſtius, quid calamitoſius, quàm malè & infelici contubernio ſociari? Vivi enim ſuos patiuntur manes, & damnati miſeriarum, ad æternos præludunt cruciatus. Ad ſolennia nuptiarum humaniſſimis tuis litteris invitatum afflixit me lari chiragra, ingrata illa do-

ctorum contubernalis, & importuna nimis studiorum comes. Ita ex transverso inopinatum fere aliquid intervenit, quod nos à conspectu, & præsentia amicorum, nihil tale cogitantes, arcet. Gratię interim tibi à me & à Musis, quod & *Crucii* tui meminisse dignatus es. Dabitur spero aliquãdo occasio te & tuam compellandi, ubi per ferias, & valetudinem, liberior mihi erit aditus ad eos, quos nunc affectu tantum complector. Stationem in pago tuo tibi allubescere gaudeo. Duplici nomine mihi felix, si & tuæ. Nam ea demum vera est amicitia, etiam in conjugatis, idem velle, idem nolle, & unum idemque sentire. Dici non potest quantam animi tranquillitatem, pariat hic consensus, quàm validum etiam marito in exornanda sua Sparta, auctoramentum. Cujus inprimis habenda ratio, nec certior haberi potest, quàm si sereno, si defæcato animo studiis incumbat, de nulla alia re magis solicitus quàm de cura pastorali, & concionibus doctè elaborandis: quæ tuum demum placituræ populo, si demorsos ungues sapiant. Nam extemporaneos illos qui inpræmeditatè his *Sacris* operantur, & imparati cathedram conscendunt, qui probem? Sunt tamen qui blandientis inertiæ dulcedine, de eo gloriari audent, tanquam de re benè gesta. Alii qui subtiles argutiolas frigidè affectant, & metuunt intelligi. Alii qui circa verborum & vocum minutias anxiè curiosi, corticem tantum attingunt, neglecto Scripturæ nucleo. Alii qui abditissima arcana Dei ignorare nolunt, & perperam iis indagandis se fatigant, quæ Deus voluit nesciri altique & subnixi ambulant, *μείζω τινὰ ἢ κατ' ἄνθρωπον σοφίαν σοφοί*; & quod *Socrati* objectum olim *περιεργάζεται ζητῶν τά τε ὑπὸ γῆν καὶ τὰ ἐπουράνια*. Alii, qui disputando, & altercando tempus, non sine tædio *Auditorum* operosè traducunt, de vita, & moribus reformandis parum soliciti. Male, cum non alia ratione magis,

magis, *Veritas* amittitur, quàm qua plerique eam quærunt. Tu, Vir doctiſſime, excita quidquid in te eſt curæ, diligentiæ, contentionis, atque induſtriæ, ut animas CHRISTO lucrifacias; huc dirige ſcopum ſtudiorum, huc labores, ut Eccleſiam ædifices; & fiet ſi non doctiorem ſolum eam reddas, ſed & meliorem. Quid enim cognitio, ſine moribus? quid ſcientia, ſine conſcientia? hoc præſertim ſeculo quo nullum fertilius Religionum, & ſterilius pietatis. Εἰ ταῦτα οἴδατε, inquit Servator noſter *Christus*, *μακάριοί ἐστε, ἐὰν ποιῆτε αὐτά*. *Ignatius*, *οὐ λέγειν μόνον, ἀλλὰ καὶ εἶναι ποιεῖ χριστιανούς*. *Auguſtinus*, Summa Chriſtianæ Religionis eſt imitari eum quem colis. Scientia ſine timore Dei, non ſervat hominem imo quanto plus ſcit, tanto gravius judicabitur, niſi ſanctius vixerit. Ὀρθοδοξία fateor ſeriò, ac ſedulo defendi debet, contra portentoſos hæreticorum errores, ne quid de puritate doctrinæ ſalutaris decedat. Malè enim vivitur, ubi de Deo, & divinis non benè creditur: ſed viciſſim inutiliter creditur, ubi non benè vivitur, & Chriſtiani non ſunt, qui dignam Chriſtiano vitam non agunt. Quid prodeſt homini ſcientia, ſine conſcientia, non ex ſcientiæ libro, ſed conſcientiæ, judicando? Suavior harmonia dari non poteſt, quàm quum vita linguæ, & lingua vitæ congruit, cum theoriam comitatur praxis, quæ non modo quæ recta ſunt ſcit, ſed facit. Hanc urgere, & inculcare quà publicè, qua privatim, verè eſt *Concionari*. Quid enim utilius moveri corrupto hoc ævo poteſt, quid ſalutarius in tanta morum licentia, quàm ut verba factis, vita profeſſioni reſpondeat? Et ſi probè te novi, facis Vir amiciſſime: perge modo, & in hoc laudabili inſtituto perſevera. Datum Delfis. 6. Maji. CIↃ. IↃC. L.

SONNET,

Sur la presentation de mon livre intitulé *Thresor de l'ame Chrestienne*, à mes Demoiselles les Freſles de Portugal.

LOYSE
ANNE
JULIANE &
SABINE.

Nymphes dont la ſplendeur d'une tres-noble race,
Vos tiltres, & vos noms, eſleve juſqu'aux Cieulx;
Et dequi les vertus esblouiſſent nos yeulx,
Ornées de beauté, de ſçavoir & de grace.

C'eſt à vous qu'ores vient, ſe preſenter en face
Ce mien œuvre, petit en ce qui eſt du mien,
Mau au reſte ſi grand, qu'au Monde n'y a rien;
Qui de pres ou de loin en peut ſuivre la trace.

Car deſployez y ſont des tres-riches Threſors,
Non ceux qu'aime le Monde, ou qu'on prend ſur les bords
Du Pactole fameux, mais les Threſors de vie.

Recevez donc ce don, & de vos chaſtes doigts
Feuilleter dans ce Livre, les myſteres & loix
De ce grand Dieu des Cieux, vous incite l'envie.

JOHANNI GEORGIO GOETHALSIO
Ecclesiæ Delphensis pastori S. D.

Libellum tuum, Vir disertissime, nuper mihi oblatum legi. An gratus fuerit ne quære, imò gratissimus. Affectum enim si tuum intueor, candidus est, & sine fuco, si stylum tersissimus; si argumentum, grave, sed funestum de obitu magni, & invictissimi illius Herois, Principis *Frederici*, dignissimi longiore vitâ, nisi in meliorem (quanquam summo omnium luctu) commigrâsset. Ita fati, ita nati sumus. Ineluctabile illud *Fatum* quem non exspectat? quæ purpura hic immunis? quod sceptrum, quod diadema? Æquissima hæc naturæ lex est, quæ pariter ligat omnes; etiam potentissimos terrarum Dominos, *Imperatores, Reges, Principes*, qui rerum gestarum multitudine *Annales*, gloria *Orbem* implêrunt. Qualis inter alios Princeps noster, cui Patria post Deum immortalem, vitam debet, & spiritum, & quidquid magni pro Libertate gessit, in summis periculis, inter ardua bellorum, tonitruum hostilium iras, densos gladium imbres, inter flammas, & strages, impavidus. Exemplo suo ostendens, virtuti callem semper & ubique patere ad gloriam, verum generosarum mentium pabulum: quia nihil tam grave excelsis animis, quàm torpor. Contra nihil generosius, quàm hostem lacessere, cominus pugnare, stanti instare, modo militem, modo Ducem agere, corpus ad laborem durare, regionum, urbium, munimentorum, vallorum, castrorum, situm; fluminum ostia, alveos, flexus, maris, littorum explorare, hostium robur crebris excursionibus fatigare, voce & exemplo in militum animis fortitudinem, & honesti ardorem accendere, nihil inausum relinquere, lineas, aggeres, vallos, stationes, moles, turres, suggestus, loricas, forcipes, lunata & cornuta opera, vi-

neas excitare, in cingendis & expugnandis, naturâ, situ, arte, milite, commeatu, machinis, apparatu, validissimis oppidis, castellis, munimentis, fortitudine omni ævo memorandâ, strenuisque belli ducibus propemodum desperandâ: Factum. Quot enim ut erat *Imperii* arcanorum scientissimus nefaria consilia hostium detexit, quot molitiones avertit, quot prævertit? quot illi *Patria* urbes debet, & munimenta, quot Reip. tranquillitas, vigilias, quot diu, noctuque excubias? quantum securitatis, & gloriæ res Batava, vel ad invidiam multorum, & stuporem? Quæ quanta sint, hodie demum intelligimus, amisso eo quo majorem consilio, magnanimitate, rei militaris scientia, humanitate, ac prudentia, dum vixit, non vidimus. Tanti *Herois* obitum non minus tragicè, quàm luculenter describis. Et quis te melius, qui ei fuisti à *Sacris*, quem in exercitu comitatus es, quem familiari colloquio, qua eras cum eo in gratia, belli curis ac molestiis defatigatum monitorum & consolationum tuarum ambrosia, & nectare, non semel recreasti, & vacillantem firmasti, cum de concione habita tecum ageret, scrupulos conscientiæ moveret, super fide inquireret, suam exponeret, de sua in precibus & pietatis officiis, lentitudine, de lucta carnis cum spiritu, & hominis propensione ad peccatum quereretur? Quæ sedula muneris tui obeundi cura, tantum apud eum potuit, ut etiam fatali morbo, sed meliori vitæ meditandæ opportuno, laborantem, te lecto suo voluerit esse proximum. Nempe quo animo inter tot vitæ pericula, belli discrimina, tot exantlatos labores, tot perpessa incommoda, invictus vixerat, eo & mori voluit. Sciebat enim *Princeps* prudentissimus illam gloriam securam esse quæ à generosa nascitur indole, atque intra rationis & potentiæ limites sese continet sciebat; & se mortalem, nec à vita mortalem, nec à vita solum sed exitu æstiman-

mandam esse hominis fortitudinem, ut si hostes vincere amplius non posset, tamen nec ab hoste, nec à moribus, imò ne à natura quidem deficiente vinci se pateretur. Voto ejus respondit eventus. Qua enim animi constantia, qua patientia se composuit ad diem illum decretorium sine metu, sine motu, excipiendum, & humanæ conditionis legem, ad quam omnes nati sumus, ut denascamur? Quæ ejus in *Christum* servatorem fiducia? quæ beatitudinis futuræ spes? quæ salutis consequendæ cura, seriâ delictorum pœnitudine, precibus, votis, suspiriis? paratus vitæ spatium non annis amplius & mensibus metiri, sed diebus & horis, eaque constantia excipere ultimam necessitatem, quæ animum sui victorem deceret, deque eo sibi cogitandum, nec extremam horam amplius à se exspectari sed desiderari, Deumque ducentem potius quàm trahentem sequi. Quid enim vitæ ejus gloriosè transactæ, quid rebus strenuè gestis, quid victoriis ejus, & trophæis, quid nominis celebritati per maria ac terras illustri fama propagatæ, quid seculis omnibus, & nationibus locuturæ historiæ majus accedere potuit, quàm beatè mori, & ex hac vita turbida, & temporaria migrare in tranquillam illam, & æternam quæ nullis humani eloquii viribus, nullis temporum spatiis circumscribi potest? Interim gratias tibi meæ *Musæ* pro munere tuo chartaceo, & habituræ quamdiu erunt. Nempè ut *Ulysses* apud *Alcinoum* nihil habet quod rependat, præter vota & grates: ita ego præter gratum hunc animum, qui mihi æternus in tales viros. Vale mi amicissime, cum uxore tua, & tuis καὶ ἡμᾶς φιλῶν διατέλει. Delfis.

JOHANNI CRUCIO *cognato S. D.*

Harlemum.

COnjecti nuper in vincla nuptiarum, & aurea compede compediti *Alexis*, & *Amarillis*, ad vos excurrere minantur, inviſuri ut ſolet, conſanguinitate ſibi junctos, ne mirare. *Sacra* hæc aliter non conſtant, & feriæ hæ ad tempus, quid niſi præludia ſunt inſtantium curarum, & ſolicitudinum quæ eos manent, qui ſolitudinem pertęſi, vitæ & tori ſociam quærunt, nec ante quieſcunt quàm facti ſint magni *Ordinis* pars. Similes piſcibus qui naſſam circumnatant, & intratam defugiunt, ſed fruſtra: ſic multi, quod ambiunt liberi, damnant capti. Quanquam alia ſpe ducar, ſi mores eorum probè, ſi indolem novi. Utriuſque enim explorata mihi eſt cura rem faciendi, diligentia, & præ aliis parſimonia, quâ nulla *Oeconomiæ* pars compendioſior eſt, nec ad quæſtum paratior. Cui ſi adſpiret divini nominis gratia, ſi benedictio, non poſſum quin fauſta, proſpera de iis mihi polliceat πάντα γὰρ πόνῳ ἄνυτα. Mirum quid continua, & indefeſſa poſſit ſedulitas, & αὐτεργία. tutiſſima, addo, & breviſſima ad divitias via; ſin minus, ut ſaltem *aſſiduo* iis *luceat igne focus*. Tu quà Patruus hortare, mone, ſtimula, & quæ utriuſque officia ſint, amanter ſuggere. Idem facturi ubi ſe ad eam rem feret occaſio: *Quid nocet admiſſo ſubdere calcar equo?* Res Indicæ quæ tantam de ſe olim excitârunt ſpem, nunc jacent, & in fati ſui limine verſari videntur. Deplorandum profecto, tam nobile *Patriæ* depoſitum, tam formidabile Reip. ſtabilimentum, ita deſtitui, nec majorem haberi rationem conſervandi ea loca, quæ tanto ære, & ſanguine nobis ſteterunt, & adhuc ſtant. Satius longè fuiſſet hanc nunquam tentâſſe aleam, quàm tentatam olim feliciter, nunc afflictam, & pene conclamatam deſe-

deserere. Unum opto ut *Patres Patriæ*, huic Navi naufragium minanti sint *Palinuri*, & qua sunt authoritate ac prudentia, collapsa erigant, *Societati* noxia tollant, deformata reforment, ut pristino suo splendori restituta, surgant, stent, floreant, quæ jam ad ruinam properare, & occasum suum præsagire videntur. Illa salva resarciri damna poterunt: sin perierit, quid speramus navi perdita? misera spes est, quæ tabula vehitur. Votiva sic satis Dei gratia, fruor valetudine, nisi quod (ut *quisque suos patimur manes*) carnifex ille morbus, qui satellites corporis pedes invadit, & instar callidi hostis è longinquo cuniculos agit, & incautum obruit, nonnunquam recurrat. Ferenda tamen ut humana,& ut dignum est iis *Sapientiæ* studiis quæ tractamus. Quid enim corpusculum hoc quod circumferimus aliud, quàm sarcina, & vehiculum imbecillitatis, fragilitate ipsa fragilius? quid vita, nisi cymbula, quæ ægritudinum, & morborum fluctibus assiduè pulsatur? Frustra à mari, pacata sperantur, post malaciam sævior metuenda tempestas, adversus quam muniendus hic animus saburra patientiæ, unico malorum omnium antidoto. Vacillamus interdum, aut labimur? Alacriores surgamus, more palmæ quæ oneri non cedit, sed obnititur; Et ut Miles si cecidit surgit, & animos irasque sumit à casu. Idem nobis sit, & constanter pergamus ad illum *Tranquillitatis* portum, qui solicitudinum omnium, & ærumnarum expers, nos verè efficit beatos. Χαῖρε σὺν γυναικὶ, καὶ τέκνοις, ὦ ἐμοὶ φίλτατον κάρα. Datum Delfis. 3. Idus April. M. DC. L.

JOHANNI CRUCIO I.F. *cognato Medicinæ studioso S. D.*

Lugd. Batavorum.

QUid? Siccine libata aliquandiu amœniori literatura, animum ad Medicinam appulisti?

Ita certe oportuit. Immorari his licet tanquam famulis, non immori, quæ tanquam manu nos ducunt ad sublimiora illa studia, quæ (electo certo vitæ genere) ad tumulum nos comitantur. Inter quæ MEDICINA non minimum sortitur locum. Eam enim Romanus ille Sapiens ponit inter artes liberalissimas. *Lucianus* cæteris honoratiorem, *Hippocrates* summus ille Medicorum princeps, artium nobilissimam prædicat: Alii artium omnium antiquissimam, & cum ipsis pene hominibus natam. Cæteras vel ad voluptatem, vel ad ornatum, vel ad contemplationem magis, quàm ad vitæ necessitatē fuisse excogitatas. Quæ autem major artis necessitas esse potest, quàm ea quæ mentem sanam in corpore sano tueri, & hominem à morborum, & ægritudinum carnificina vindicare potest? Vitam fateor, & animam infundere solius DEI est: at vitam conservare, & jam fugientem animam sistere, Medici est, & Divinitati proximum censeri debet. Ideo summo eam studio coluerunt *Hebræi, Chaldæi, Assyrii, Ægyptii*, medicæque artis famâ celebres, tanto numero in *Ægypto* floruêre, ut *Plutarchus* scribere non dubitaverit, omnes *Ægyptios* Medicos haberi. Et certè nulla natio, nulla gens est quæ hac arte destitui potest. Cujus præsidio nondum nati, nondum geniti egemus. Natis verò & in lucem editis, quid luce hac qua fruimur, qua vivimus, optabilius? quid vita carius, quid dulcius, Contra quid iis in vita dulce, qui calculi carnificina vexantur, & quorum lapidosa chiragra fatali bonis ingeniis contubernali, franguntur articuli? haud aliter quàm equuleo distorti? Quis mori non præoptet, quàm tam miserè vivere? At hisce malis (ut innumera alia prætercam) medetur illa vitæ, illa salutis conservatrix Medicina, sine qua quid totum hoc vivere aliud, quàm concatenata malorum series? quàm variis æstibus, ventis, & tempestatibus jactatum mare? Quid opes, quid hono-

honores, si morbis assiduè conflictetur, qui eas possidet? Quis usus ciborum lethaliter decumbenti, quis ferculorum ad ea nau.eanti? Quæ voluptas calculoso, arthritico, aut tabe laboranti, si vasis aureis, & argenteis mensam instructam videat? cum absque sani ate nec vita ipsa vitalis sit, aut jucunda nec adeò ipsum vivere, quàm valere, vera vita. Quid quod non corpori solum, sed & animo salutaris sit MEDICINA, eóque tanto major, & augustior, quod utrumque regat, moderetur, conservat. Corpus enim & Anima tam arcto inter se vinculo copulata sunt, ut motus, & affectiones corporis, in animam, ut & animæ in corpus facillimè penetrent. Epilepsia, apoplexia, carus, lethargus, aliique id genus morbi, quàm periculosè cerebrum, rationis arcem, & mentis palladium infestant? In Phreneticis, Maniacis, aliisque atra bile laborantibus, quanta animæ, quanta mentis alienatio, à morbido corpore, & dominan e in eo, melancholia, quæ animum in consensum trahit,

Atque affigit humo, divinæ particulam auræ.

Si *Cambysi* Herculeo morbo laboranti, indeque luxato cerebro, dexter fidusque præsto fuisset Medicus, manus suas sanguine fratris, sororis, uxoris & aliorum, non cruentâsset. Si *Caligula* corpore & mente valetudinario, cerebrum purgatum fuisset helleboro, longè melius vitæ consuluisset, & nomini. Illa quippe est quæ furibundos, & insanos ad bonam mentem revocat, depositos restituit, & ad vitæ perducit longinquitatem. Ideo & brutis insitum à natura, medicamentis sanitatem tueri. Ita canes ægritudinis suæ remedium quærunt à gramine, feles à calamintha, hirundines à chelidonia, cervi & capræ à dictamno, ciconia à clystere. Si hæc bruta, quid mirum si homines? Unde & ab omni ævo coli, ornari, exerceri, meruit hæc disciplina, non ab hominibus è trivio, sed magni nominis viris, & sapientiæ ma-

 gistris,

giſtris, imò & à Principibus, Regibus, Imperatoribus. Inter quos *Achillem*, *Mithridatem*, *Salomonem*, *Antoninos* Impp.& alios huic ſtudio indulſiſſe teſtantur annalium monumenta, imo ſummis honoribus, præmiis doniſque proſecutos eſſe, Medicos. Ex quorum numero fuit *Perſarum* ille rex potentiſſimus *Darius*, qui *Democedem* medicum *Suſis* baſilicis donavit ſplendidiſſimis, & ὁμοτράπεζον ſuum honoris cauſa eſſe voluit. Sic *Coi*, *Theſſali*, *Argivi*, *Athenienſes*, *Hippocratem* Eleuſinis ſacris, ſecundum ab *Hercule* ſolenniter initiârunt, coronam eidem auream in theatro publicè decreverunt, civem ſcripſerunt, & in *Prytanæo* alimenta tum ipſi tum poſteris ejus dederunt. Et rectè. Τὸ γὰρ ἰατρικῆς, ὅσῳ σεμνότερόν ἐστι, καὶ τοῦ βίου χρησιμώτερον, τοσούτῳ καὶ ἐλευθεριώτερον εἶναι προσήκει τοῖς χρωμένοις. Sed quo MEDICINA nobilior eſt; eo diligentius ſectanda eſt ejus ſcientia. Qua qui deſtitui ſunt, quid niſi homines officiosè necant, & per mortes, experimenta agunt. Hac parte in homicidio ſuo aliis feliciores, quod aliorum delicta Sol videat, horum Terra tegat, nullique impune occidere hominem, datum, quàm Medico. Tu Cognate qui ſedulam huic arti operam navas, quidquid difficultatum & moleſtiarum ſeſe offert, ſupera, perrumpe, devora. Doctrina enim in MEDICO requiritur non vulgaris, non ſuperficiaria, quæ cutem, quæ corticem tantum ſtringat, ſed quæ in artis medullam, & in viſcera penetret. Linguarum cognitio, & præ aliis Græcæ hic neceſſaria, qua artis illius principes *Hippocrates*, & *Galenus*, docta ingenii ſui monumenta conſignârunt, & ad poſteritatem tranſmiſerunt. Adde, quod etiam plantarum, morborum, remediorum, inſtrumentorum, ponderum, menſurarum, innumera pene vocabula Græca ſunt, quæ ab agyrtis, & circulatoribus, ut intelligi nequeunt, ita rudes & indocti, potionem pro cataplaſmate, venena pro medicamen-

camentis injuriosè seduli, in ægrorum perniciem haud rarò adhibent, carnificum potius (quomodo aliter appellem?) quàm medicorum nomine digni. Philosophia naturalis juxta linguas hic quoque apprimè necessaria, quæ tum admirandam hominis fabricam, naturam, & corporis ex elementis compositionem, & temperamentum, tum animalium, plantarum, metallorum, lapidum, mineralium vires scrutatur, & inquirit, ut & astrorum influentias in hæc sublunaria, & quidquid talium est arcanorum Naturæ. Sed verborum desino, non amoris, qui tam prolixam à me Epistolam expressit. Vale. Plura coram. Delfis Kalend. April. M. DC. L.

THEODORO SCHREVELIO
& Augustino Schrevelio illi Patri, huic filio S. D.

CArmen quod in mediis Scholæ turbis, in Laudem *Virginis Batavæ*, ad animi diversionem per intervalla scripsi, & horis pene suffuratis, offerre vobis mihi visum, Viri ornatissimi. Humanitas vestra huc me impulit, & propensio in bonos, & eruditos. Nec arbitror, ingratum vobis futurum hoc qualecunque munusculum, qui non tam quod offertur æstimare didicistis, quàm offerentis animum. Pondus si non à me, à *Virgine* saltem accipiat: cujus ut verbis nunquam exæquari potest virtutum magnitudo; ita qui eam laudat, errore non peccat, aut affectu Merentur (δεῖ γάρ τ' ἀληθῆ λέγειν) ingenii dotes, non supra sexum solum, sed fidem: meretur eruditio, quæ varia est, in *Latinis*, *Græcis*, *Hebræis*, *Arabicis*, aliisque linguis, & stylus in scriptione, vel ad *Veterum* elegantiam, & qui *Athenas* ipsas, *Hymettum* ipsum redolere videtur. Quid mores? ipsas probitas, ipsa comitas: quid pietas? supra vulgus. Religio? strenua ejus assertrix, & Veritas propugna-

pugnatrix. Certus sum, quicunque propius eam novit, plura haud dubie, & distinctiora, quàm dixerim, inventurum. Quo fit, ut etiam gloriam (non diffiteor) in eo ponam, inter admiratores ejus numerari. Si supra laudes nostras, ut facit assurgat dabitis veniam tenuitati meæ, quæ facile inveniet locum (ita ominor) apud tam æquos arbitros rerum, & ingeniorum. Nempe ut olim ferunt *Augustum* ex fortuito, & tenui apparatu collegisse, quàm esset familiaris tib. Romanus quidam civis, apud quem sequestrata *Majestatis* pompa, cœnare dignatus fuerat: idem ego judicium de vobis faciam, si hoc qualecunque venæ meæ (si tamen venæ) ferculum gratum vobis esse intelligam. Placeat, quia simplex, inaffectatum, sine fuco. De cæteris non laboro. Omnio mihi detrahantur, doctrinæ nomen, & politioris literaturæ elegantia; studium & amor utriusque maneant, quæ mecum feram ad tumulum. Eodem & vestri amorem. Parum solicitus quid morosi hîc aliqui, & fastidientis palati homines, clam insusurrent, qui alios deprimunt, ut se attollant, & suo nomine obscuri, aliorum inclarescant. Tales quia non nisi vappæ, & quisquiliæ hominum, ridere ego soleo, & contemptum eorum, majore contemptu ulcisci: nec ante mihi, aut bonis placituri, quàm sibi ipsis displicere didicerint. Valete, Viri amicissimi, & diu, Reip litterariæ bono. Plura non addo: quia ut in vita parsimoniam, sic in verbis amo.

IOHANNI CRUCIO *N. F. Academiæ candidato S.*

Dordracum.

ERgo superatis, & positis tandem primis studiorum tyrociniis, dignum te reddidisti *Academia?*

demia? Ita oportet. Non ſemper hæſitandum in eodem luto, nec in eodem pulvere. Erigendus eſt animus ad altiora, quæ te virum faciant, & idoneum reddant Reipub. cui natus. Quo enim tibi ſtudia, niſi ad hunc ſcopum colliment? A quo ne aberres, duo tibi neceſſaria, *Conſtantia*, & *Ordo*. Ingenium tibi non infelix, tu cura, ut exerceas, & ſolum illud fertile, aſſiduo, ut ita dicam, vomere invertas. Cogita quàm in præcipiti curſu, ætas ſit, etiam Adoleſcentibus. Arripienda occaſio dum ſeſe offert. ἐν γὰρ τῷ καιρῷ τῶν πραξέων ἐνέργεια. Sed ut in flumine unda undam trudit, nec unquam revocas elapſam: ſic in hac fuga temporum, dies diem, nec reparas amiſſam. Quid? meſſem vana credulitate, exſpectas, in juvenili hoc vere, hoc flore ætatis, ſi ſementem facere neglexeris? aut oſcitantibus credis eruditionem in ora delabi, & doctrinam ſine contentione, ſine labore parari? Erras. Πάντα πόνῳ τρέφεται. Nihil tam arduum, tam aſperum, tam inacceſſum, quod non perrumpat, vincat, expugnet labor, cui in hoc *Sapientiæ* mercatu, omnia venalia, non magnis ſolum, ſed mediocribus, atque etiam infra mediocritatem ingeniis. Sudandum ſi uſquam in Palladia hac palæſtra, in ſtadio hoc litterario quę non certantibus, ſed vincentibus, non currentibus, ſed metam decurrentibus, palmam deferunt. Non aliam inſtitêre viam, qui unquam nominis ſui famâ claruerunt. Hos imitare. Ad ſolidam enim eruditionem eniti te volo & pleno gradu ad omnia ſummæ laudis exempla, hanc quæ parentis defuncti de te ſpem, hanc exſpectationem fuiſſe non ignoras: Cui ut reſpondeas, omnes induſtriæ nervos intende, nulli magis profuturus quàm tibi ipſi; & ſi alacer ſemper & vegetus, quid non effecturus? Sed & ordinem in ſtudiis requiro, ſine quo nihil proficiunt, quorum animi perpetuo peregrinatur, incerti quàm viam ſint inituri, dum autorem

rem aliquem vix primoribus labris libatum, deponunt, aliumque arripiunt ad delectationem, non ad usum, & pruritu magis novitatis, quàm proficiendi desiderio. Sed ut fastidientis stomachi est, multa degustare; sic curiosi & nauseantis animi, per multa vagari. Solidis uno, certoque tenore familiariter assuescere, & immorari oportet, ac innutriri. *Quæ varia sunt inquinant, non alunt, & nihil est quod æquè sanitatem impedit* (verba *Senecæ* sunt) *quàm remediorum crebra mutatio. Qui quo destinat pervenire quo vult, unam sequatur viam, non multas; non ire istud, sed errare est. Ut enim peregrinantibus hoc evenit, ut multa hospitia habeant, nullas amicitias: ita qui nihil serio agunt, sed omnia cursim, & properanter transmittunt: nusquam est qui ubique est.* Cogita *Studiose*, & si meo consilio vives, initum tibi sit à literatura, quæ basis & fundamentum sit surgenti doctrinæ ædificio. Exemplo magnorum virorum *Politiani, Criniti, Vallæ, Victorii, Turnebi, Lambini*, quibus illæ studiorum amœnitates ita placuerunt, ut in iis consenescendum pene sibi esse, dicerent. nec mirum. Est enim ea literarum suavitas, ut hominem totum ad se rapiant, raptumque detineant; ea necessitas, vt sine iis alia vix studia sibi constent. Linguis Latinæ & Græcæ strenuè operatus, confer te ad *Philosophiam*, non illam horridam incultam, & stultè clamosam, sed vetustam illam Atticam, ornatam ingenuarum artium splendido comitatu quæ *Academiam*, & *Lycæum* redolet; sed cave huic famulæ adhærescas neglecta *Penelope*. Via tibi sit, & ad subliminora studia quasi manuductio, qua instructus paratior accedes ad *Theologiam*, præmissa ejus linguæ cognitione, quæ *Sacra* tractantibus apprime necessaria; quam qui ignorant, de textu Hebræo haud aliter quàm cæci de coloribus judicant. Cujus si dignitatem spectes, si usum, omnia ut in ea summa sunt, ita summè te moveant oportet. Dignitas certè ejus linguæ

guæ quæ poteſt eſſe major, quàm quod linguarum omnium ſit mater, quod antiquiſſima, & nata cum *Orbe* nato; quod prima generis humani lingua, quod lingua DEI, lingua *Angelorum*, lingua *Prophetarum*? Quis uſus præſtantior, quàm quod ea homo id conſequitur, ut ſine interprete, eadem lingua, cum *Deo*, cum *Patriarchis*, cum *Prophetis* diſertè poſſit colloqui, & Spiritus Sancti mentem, Scripturæ arcana, *Prophetarum* oracula doctè interpretari, & ex fontibus ipſis haurire puriores cœleſtis doctrinæ aquas? Sed & vitæ morumque præ aliis habenda cura, ſine qua quid curæ aliæ, quid labores, quid ſtudia? Vin' dicam? fumus, ſomnium, umbra, & verbo ut abſolvam, NIHIL. Tu Patris veſtigia premens, virtutem ama, probitatem amplectere, modeſtiam cole. Αἵματος εἰς ἀγαθοῖο φίλον τέκος: ne degenera, & cum te ad omnem laudis cumulum natura genuerit, ratio formârit, voluntas & ſtudium accenderit, ne patiare eas dotes ulla negligentiæ labe deformari. Cave quæ paſſim ſeſe offerunt morum contagia, & vitiorum irritamenta, quibus haud raro ineſcari hæc ætas ſolet, & velut Circæo poculo faſcinari. Fuge degeneres illos *Academiæ* incolas, temporis ſui, & aliorum prædunculos, quibus ociari, inebriari, graſſari, quotidiana ſunt exercitia, & diurna nocturnaque ſtudia; apud quos ſpretæ jacent literæ: Literæ ſolum? immo omnis pudor, probitas, virtus. Fuge (inquam) eos aut declina qui huic blando, & illecebroſo vitio pluſculum indulgent, non aliter quàm in navigando procellam, Syrtes, brevia. Nam *ut flumina per ſe dulcia ubi in mare venerint, ſaleſcunt: ſic Adoleſcentes haud mali, ſi in malorum conſortia, tactu inquinantur, & mixtione, & malignus comes, quamvis candido, rubiginem ſuam affricat*; eſtque conſuetudo talium eo nocentior, quo venenum ſuum cautius inſpirant, nec obeſſe eos illico deprehendis, ſed obfuiſſe. In tanta enim morum licen-

tia,

tia, quàm facilis ſit proclive vitiorum decurſus, ſus, quàm contra difficile, illibatam ſevare animam *Hypſæa* cœcior eſt, qui non videt. Fœcundiora enim malorum ſemina ſunt, bonorum facilius exareſcunt; & ardua virtutum, fac lis contra vitiorum imitatio eſt. Sed quo plus tibi periculi ab hoc morum contagio, eo plus tibi laudis accedet probitatis tuæ conſtantia, quàm unicè tibi commendo, voveo, precor. Vale, & quæ monui ac me unà ama, & ſemper: Οὐδεὶς ἐραστὴς ὅστις οὐκ ἀεὶ φιλεῖ. prid. Kal. Jun. M. DC. L.

ROBERTO JUNIO *Eccleſiæ Delphenſis paſtori S. P. D.*

VIta hominis quid niſi peregrinatio eſt? In te video, Vir clariſſime, qui olim, adhuc juvenis, & in prima lanugine, Veritatis Euangelicæ propagandæ ſtudio, INDIAM ipſam petere non dubitâſti. Arduum mehercule iter & periculi plenum, ſed & animi, quod *Patria*, quæ dulciſſima aliorum eſt nutricula, valedicere tibi fuit decretiſſimum, ut talento tibi à Deo concredito fœnerares, apud eos quos marium & terrarum intervalla ſub alio ſole viventes, longè, longè à nobis fecerunt. Tantum ſcilicet poteſt vocantis Dei manus, quæ nos blanda quadam vi ducit ad ea loca, *ubi nec Pelopidarum facta, neque nomen audias.* Et hic parere noſtrum eſt, ac ſtationem à ſummo illo *Imperatore* aſſignatam tueri. Factum à te, Vir doctiſſime. Sed & in hac navigatione, quæ materia ubique ſanctæ meditationi? Circumferenti enim oculos per *Neptuni* regna, quoties ſubiit mirari ſtupenda magni illius Mundi Architecti & rectoris Univerſi, opera, cum hîc in Cœlum minantes ſcopulos, illic vada, ſyrtes arenas, brevia; alibi ſparſas per Oceanum inſulas contemplari datùm, immenſa littorum late patentium ſpatia, quæ interventu ſuo maria diſtinguunt,

guunt, aut hominum domicilia, aut inhoſpita ferarum refugia? in mari nunc monſtra natantia, priſtes, balenas, phocas, quæ homines tanquam pilas habent, & violenta aquarum ejaculatione, naves mergunt, aut cauda dejiciunt: nunc μαλακίαν, & tranquillitatem, nunc procellas, & tempeſtates, quæ ſingulis momentis naufragium minari videntur, & mortem intentare navigantibus; fluctus furente borea, non decumanos ſolum, ſed montes aquarum, ſub quarum mole, & vi naves fatiſcunt, malus crepat, antemnæ gemunt, rudentes ſtridunt, vela, galeæ, & apluſtria, clavi, ventis ludibrium debent, pallor ubique, metus, trepidatio, ejulatus, ſuſpiria, & plurima mortis imago. Quis tam ferus, aut ferreus, qui ad hæc non expaveſcat? non horreat? quod pectus tam adamantinum, quæ anima tam impiæ, tam profligatæ vitæ, quæ ad ſe non redeat? Pericula hæc procul dubio, inter alia tibi fuêre haud raro, concionum tuarum argumenta, ad *Neptuni* filios, aſperum illud, & durum hominum genus, qui nunquam magis percelli, nunquam acrius in gyrum officii, atque obedientiæ compelli queunt, quàm ſi mortem oculis ſibi imminentem videant. Tot viarum ſpatia difficillimis itineribus, emenſus appuliſti tandem in INDIAM, & in ea, venientem excepit te Inſula nomine, & re FORMOSA. In qua alius tibi iterum ex alio labor. In quos enim ibi incidiſti homines? Vin' dicam? incultos, agreſtes, barbaros, homines gentiles, ἐλπίδα μὴ ἔχοντας, καὶ ἀθέους ἐν τῷ κόσμῳ, cimmeriis ignorantiæ ſuæ tenebris immerſos, ſed labore tuo, vigilantiâ, familiari alloquio factum, ut non erudiri ſolum ſe paſſi ſint, ſed inſtillatis cura tua, & inſtitutione primis Chriſtianæ *Religionis* tyrociniis, adeo ipſis allubeſcere cœpit, doctrina illa ſalutis, ut ad conciones tuas, ſua lingua habitas, certatim confluxerint, ab ore tuo pendentes, haud aliter quàm infantes, ab ubere matrum; & tan-

& tandem ejurato paganismo, Christiani facti, Sacramento baptismi, Ecclesiæ imitari voluerint, non centeni aliquot, sed millia. O lucrum animarum eximium! O sementem inexspectatam, in tam arido, tam infertili agro! ô inæstimabilem! ô auream messem! magnificentius longè triumphasti quàm *Imperatores* olim Romani, equis albentibus invecti in *Capitolium*: quia illi de hominibus tantum debellatis, tu de portis *Inferorum*, de regno *Satanæ*. Quid animo tuo lætius, quid optatius accidere potuit, quàm ministerio tuo tot *Orci* faucibus ereptas animas, Christo aggregari? Scilicet hæc prædicationis *Evangelii* vis est: cui nihil *Christo* duce impervium, nihil inaccessum, & quæ perrumpere amat corda potentius, ictu fulmineo. In te vidimus, & gratulamur tibi hæc trophæa, hæc averni spolia. Sed nec laborum tuorum hic finis. Lassus tot itineribus, tot viis & Batavo solo cœloque tandem redonatus, operam navas non contemnendam *Ecclesiæ Delphensi*, quà vitæ exemplo, quà concionandi ἀκριβεία, acris morum censor, invectivis tuis patheticis, queis posses vel

——— *impia*
Mollire Thracum pectora.

Ita tibi curæ est, Theologia illa practica, qua meliores reddantur, qui te audiunt, & vitiis misso repudio, vitæ sanctimoniam quàm ore profitentur, moribus exprimant. Laudabili profecto instituto! hoc præsertim ævo, quo nullum unquam feracius *Religionum* fuit, sterilius pietatis. Quæ enim hodie passim scandala, quæ vitiorum propudia, quæ vitæ licentia, etiam inter eos qui se *Reformatos* nominant, cætera deformatissimi? Macte macte hoc animo, Vir reverende κήρυξον τὸν λόγον, ἐπίστηθι εὐκαίρως, ἀκαίρως, ἔλεγξον ἐπιτίμησον, παρακάλεσον ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ. καὶ διδαχῇ, & quæ dona in te ubertim contulit Deus, refunde in Ecclesiam, & Christi gregem curæ

tuæ

tuæ paſtorali concreditum. Ita te Deus amet, & piis tuis laboribus benedicat. Vale, mi amiciſſime, cum lectiſſima conjuge, & tuis. X. Kalend. Majas M. DC. L.

SAMUELI DE LESCHERPIERE RIVERIO *Eccleſiæ Gallicanæ Delphenſis paſtori S. P. D.*

GAudeo, Vir amiciſſime, bonam valetudinem jam tecum fideliter in gratiam rediiſſe. Morbus in quem incideras, gravis ſanè fuit, & pertinax, qui te ad fati limen, non duxit ſolum ſed traxit, multorum judicio depoſitum, ac conclamatum. Sed ἀπὸ μηχανῆς, & velut inopinatò, tanquam ex ruina, incendio, aut naufragio ſervatum, te nobis redonavit *Hygeia*. Ita nempe cœleſti illi Patri viſum interdum exercere ſuos, ut doloribus, ærumnis ſubacti, verum colligant robur: more arborum, quæ quò violentius ventis agitantur, eò altiores in terram radices agunt. Morbi enim quid aliud ſunt, quàm virtutum officinæ? afflictio quid niſi conſtantiæ Theatrum, humilitatis ſchola, patientiæ palæſtra, probitatis coticula, viſitationes Dei paternæ? quibus ſuos in hoc vitæ curriculo tentat, indurat, & ſibi præparat; adeò ut quo magis in nos ſæviunt mala, eò erectior eſt animus, omneſque fortunæ ictus fortius excipit, & dejectus, alactior exſurgit. Nulla virtus eſt, quæ in caſibus adverſis non eluceſcat: haud aliter atque in obſcura nocte, ſtellæ coruſcant lucidius. Pondus ſupra injectum tum palmæ oſtendit robur tum unà cum illo altius aſſurgit. Inter urticas diutius foliorum vigorem ſervat roſa quàm inter ipſos flores. Niſi virtus in adverſis ſeſe exercet, quis victoriæ aut triumpho locus. Bene Patrum quidam, *Virtus dum patitur vincit.* Non alio nobis cœlitus immittuntur, & verè mihi ſapere videtur, qui hìc ſapit. Contra obniti

hic

hic stultum, recalcitrare impium. Nam ut equus naturâ sternax,& calcitrosus, jugum non excutit, sed durius à sessore habetur; sic homines à Deo quo major eorum in ferendo, impatientia. Quid, quod non alia fere sit conditio proborum in hac vita rara aut nulla hic quies. Ut enim in mari fluctus semper & undæ: ita in hoc vitæ salo, turbæ, semper & vexationes, quibus etiam inculpatissimi mortalium exerceri consueverunt. Scio hæc homini dura videri, & ab iis abhorrere naturâ, quæ propensa nimis ad mollitiem; sed adversa corporis, remedia sunt animæ. Ut enim frumentum triturâ folliculos exuit ac deponit: sic nos concussiunculis istis, paleas vitiorum, quæ plus nimio nobis adhærescunt, & glebæ huic affigunt, *divinæ particulam auræ*. Et ut saniores è mari veniunt, qui per nauseam, & vomitum, sentinam corporis exhauriunt: ita è procellis hujus vitæ, qui corporis languore, fæces animæ eluunt. Segetem in uere, nunquam fertilior est, quàm cum tempestiva, & acris pruina, eam ad tempus coërcet, & injecta velut mora, ad majorem provocat ubertatem. Ita febris, catharrus, pituita, pleuritis, angina, calculus, exorbitantes nimis impetus in nobis, non inflaminant modò, sed ad meliorem vitæ frugem movent, perducunt, trahunt. Felix qui *Deum* sequi didicit, & cum per morbos, & ægritudines ad se vocat, non refragari: & hoc Christianum pectus decet. Quid enim hæc vita, nisi via ad vitam, sed firmam, stabilem, & æternam & cui uni vita hæc vivit? quid nisi statio, ex qua evocandi cum *Imperatori* visum, qui nos in ea collocavit, è misera servitute peccati, justis vindiciis asserendos aliquando, in libertatem filiorum *Dei*, ex lugenti campo ad sempiternam felicitatem, & ex mortalitatis carcere, ad vitam eam commigraturos quæ non solum, omnium miseriarum finis est, sed & exordium illius felicitatis, quæ nec temporum metis, nec beatitudi-

tudinis modo circumscribitur. Prolixius fortean Philosophari tibi videor, sed si quid hac in parte delictum affectui meo imputa, quo te prosequor. Tu, Vir doctissime, ut finiam, cave tibi à *recidiva*, & valetudinem tuam cura diligenter. Fiet, si te des ad hilaritatem, & ex animo tuo dispellas, si quæ adhuc ex morbo tristium cogitationum, resident nubeculæ. Datum Delfis. IV. Kalend. Majas M. D C. L.

JOHANNI CRUCIO *Ecclesiæ Harlemensis Pastori, cognato suo S.*

Harlemum.

QUanquam non admodum frequens sum in missitatione literarum, tamen cave suspiceris quidquam amicitiâ nostra indignum. Nosti occupationes meas in ergastulo nostro literario, quę calamum scripturientem inopinanter sæpè sufflaminant. Valetudinem tuam prosperam ex filio tuo nuper intelligere fuit mihi pergratū. De mea si quæris, meliusculè nunc habeo. Chiragra aliquandiu laboravi, quæ importuna nimis, & invocata supervenit nihil tale cogitanti. Sed optimum malorum antidotum patientia, qua fit ut cum mens se comparare non possit ad ullam seriam curam, ac meditationem, manuum mearum fidiculas æquo animo feram. Vincit enim qui patitur, nec *si malè nunc, & olim sic erit.* Veniet aliquando illa dies, quæ nos assertos in libertatem, eximet his vinculis, ubi ventum erit, ad fatalem illam metam, quæ nobis omnibus instat attingenda, quo ordine summus ille *Imperator*, quemque ex hoc vitæ præsidio in meliorem sedem evocabit; quæ vere vita dici potest, non hic fundus calamitatis, in quo mortuam vitam, & vivam mortem, inter dolores, ac labores trahimus. A.G. (quem innuam facile ariolari potes sine natatore *Delio*, aut ænigmatum conjectore) melan-

melancholiâ video lenta velut febri comminui, cottidie viribus linqui, & in deterius vergere. Tortorem enim domesticum circumfert, & in sinu gerit: qui eo acrior est, quod nullis se patitur alloquiis, nullis monitis deliniri, sed ægritudinem suam fovet, panico quodam metu, & imaginaria mentis inquietudine, quæ eum ab hominum consortio ita divellit, ut intra privatos parietes, tanquam in carcerem ultro se illatebret, sibi & aliis oneri, dum nullum bonæ spei vadum, nec salutis aram, afflicto patere sibi persuadet. Olim trophæa *Miltiadis* excitabant è somno magnum illum *Græciæ* ducem *Themistoclem*, hunc dormire non sinit profunda, & pertinax melancholia. Doleo hominis vices, ut & conjugis quæ ex mariti ægritudine labem trahit, ut solet in tam arctè vinculo conjugali junctis. Domesticum verè patientiæ exercitium! Sed ita DEO visum, interdum explorare suos nunc prosperis, nunc adversis. Felix qui in utroque mediocritatem servat. Nam non minus bonorum, quàm malorum intolerabilis est magnitudo. Facultas Theologica per obitum *Spanhemii* adhuc vacat. Majorem certè orbitatem pati non potuit *Academia*. Vtinam illa illucescat aliquando dies, qua surrogetur in locum defuncti, qui cum eo paria faciat, sed mihi crede façilius reperietur qui locum subibit, quàm implebit. Doleo sæpe mecum exstinctum hoc lumen sæculi, decus virtutum, & principem ingenii, & doctrinæ, omnique scientiarum genere cumulatissimum. Sed ita DEO visum, cujus voluntati, nostram subjici par est. Nam assertum ac redonatum patrio cœlo, nobile illud pignus, ac depositum quod fata terris commodârant, si querelis, si votis importunis nimis, revocamus in hanc vitæ scenam, quid nisi in Deum injurii sumus, & in piam illam animam? quæ supra omnem sortis humanæ aleam evecta, ea nunc fruitur beatitudine, quàm nullis *Mundi* thesauris vellet commuta-

mutatam; cujus virtutes, & supra hominem laudes æstimabit, & venerabitur sequens ætas, postquam sublatæ sunt ex oculis. Plura non addo præter solennem epistolæ clausulam, ut valeas, & nos amare perseveres qui te in oculis ferimus. Raptum: datum Delfis propridie Kal. Quintileis CIↃ. IↃC. L.

RICHARDO WOEDEWAERD,
ARNOLDO BRANTIO,

ET

GULIELMO FABIO
Philosophiæ & Theologiæ studiosis S. D.

Lugd. Batav.

THeses vestras nuper mihi oblatas vidi, & legi, quæ eo gratiores mihi fuerunt, quod in iis se prodant specimina non pœnitenda progressus vestri te in litteraria. Ita certe oportet. Quæ enim ætas huic promovendæ aptior, Adolescentiâ? Cujus tum demum habetur ratio, si tota studiis devoveatur. Macti hoc animo Adolescentes, pergite, pergite modò in hoc laudis stadio, quod currere cœpistis recto, & felici pede: non alia est ad eruditionem via, non alia ad honores, & ad eum censum, quem ex patriæ ruinis secum asportavit magnanimus *Bias*. Superandum hic generoso conatu quidquid sese offert molestiarum: amplectenda quoque occasio rei benè gerendæ, quæ neglecta tarditatem nostram, & ignaviam non exspectat. Πολυτελέστατον ἀνάλωμα χρόνος, cujus si usquam pulchra est avaritia. Ut olim *Themistoclem Miltiadis* trophæa exsuscitabant è somno: sic vos doctrinæ præmia, *Attalicis* conditionibus longè præferenda, & spoliis *Pluti* patris: quę omnia ut in casu posita sunt, ita possessa onerant, amata inquinant, amissa cruciant Quid eru-

ditio? μόνη τῶν κτημάτων ἀναφαίρετον. Posſeſſorem enim ſuum nunquam deſtituit, ſed cum ubivis terrarum per mille caſus, & vitæ diſcrimina, ad tumulum uſque comitatur. Ad hanc adſpirare vos video, & video lubens: quia & vos ex eo numero eſtis qui à manu noſtra, & diſciplina prodeunt, & in eam ſpem educantur, ut aliquando pro parte ſua vel Reip. clavum teneant, vel moderandæ Religioni præeſſe poſſint. In quo omine deſino, voſque χαίρειν καὶ εὐπραγεῖν ex animo voveo. Datum Delfis. x Maii. CIↃ. IↃC. L.

SAMUELI DORESLAER *Verbi Dei Miniſtro in Eccleſia Delfenſi vigilantiſſimo S. P. D.*

EVocatus non ita pridem ex *Hollandia* Septemtrionali in Auſtralem, vir diſertiſſime, ſedem fixiſti *Delfis*, allectus amica & unanimi ſuffragatione, nec non lætis auſpiciis, in numerum paſtorum qui in Eccleſia hac ædificanda ſtrenuè deſudant. Optimè ſi quid judico utrique proſpectum. Huic quia Virum quærebat iis donis inſtructum qui muneri ſuo obeundo par eſſet, cum doctrinæ ſoliditate, facundia, conſilio, & prudentia, tum vitæ inculpatæ innocentia. Tibi, quia ejus Eccleſiæ regimini præfectum te voluit Cœli favor, quæ inter florentiſſimas Patriæ, multis palmam præripit, ſi Magiſtratus in Religione reformata conſervanda ſtudium, in Rep. gubernanda prudentiam, erga literatos benevolentiam, ſi Paſtorum concordiam, ſi populi in concionibus audiendis ardorem, & frequentiam, ſi in omnibus pietatem, ſi morum candorem, & ingenuitatem ſpectes. Quo quid Verbi Dei miniſtro gratius, quid optatius accidere poſſit non video, qui labores ſuos, ſtudia, & operam Deo dovovit, & Eccleſiæ. Hanc, Vir amiciſſime, Spartam ut ex animo

animo tibi gratulor, ita egregiè eam ornatum is. Teſtes conciones tuæ doctæ, elaboratæ, & tali ordine, ſtylo, & judicio digeſtæ, ut in iis nihil ſit quod inſuper deſiderari queat. Tanti nempe eſt ſtudia in ſcholis, & *Academiis* non leviter, & deſultoriè tractari, ſed maturari ab iis, qui diviniori huic *Sapientiæ* ſe conſecrarunt. Cujus cum limen vix libarint nonnulli, credunt ſe penetrâſſe. Hinc φιλαυτία illa, & nimia ſui fiducia fatalis ingeniorum peſtis, quæ tanquam peſtilens aliquod ſidus multorum animos afflavit. Qua fit ut minus de concionibus ſuis elaborandi ſoliciti, ſuperficiariè tantum iis incumbant, & ὡς ἐν παρόδῳ, rati tum demum ſe meram ſtudiorum feliciter attigiſſe, ſi negligenter, & ſecurè his *Sacris* operentur, & tanquam aliud agentes. Sed ô audaciam! & in quos verè quadret tritum illud ἐδὲν ἀμαθία θρασύτερον. Si enim muneris ſui præſtantiam, ad rectæ rationis lancem ſerio expenderent, ſi quid ſit *Concionari* didiciſſent, & ſi quàm ſit totum hominis, cathedram conſcendere, ad populum verba facere, Dei oracula, & ſalutis myſteria interpretari, animas Chriſto lucrari ſecum qua par eſt reverentia cogitarent, nec homines ſolũ & *Angelos*, ſed & *Deum* ipſum, curæ ſuæ, aut incuriæ teſtem eſſe, imò judicem, eique aliquando reddendam rationem talenti ſibi concrediti, alia longè induſtria, alia animi, alia mentis indagine, ſedulitate, diligentia, hæc SACRA tractarent. Quorum Majeſtatem qui ſeriò perpendit, fieri non poteſt, quin ex imbecillitatis ſuæ conſcientia, & gravitate muneris ſibi impoſiti, ſacro quodam horrore percitus, nimiam ſui confidentiam improbet, accuſet, erubeſcat, omnemque αὐταρεσκίαν ſi quæ animo ejus inſedit, extundat, & longè à ſe amoliatur. Quid? Verba facturus ad Principem, legatus, non niſi præmeditatè ad eum accedet, & de Divinis, ac Religionis myſteriis, ad populum, parum reverenter, & incurioſè lo-

qui gloriationis materia erit sufferis? qui dum plus nimio sibi placent concionibus suis malè pastis somnum potiùs pariunt, quàm aculeum desigunt in mentibus *Auditorum*, & nihil minus promittunt quàm doctum interpretem Scripturarum. Tu melius Vir humanissime, qui non minori φιλεργίᾳ, quàm enucleato judicio mentem Spiritus Sancti, arcana fidei scrutaris, in textu medullam penetras, & abditissima Verbi Divini sensa eruis, & populo totis Suadæ gratiæque tuæ viribus, meditanda proponis, non minus dulcidè, quàm doctè, gnarus quo polles judicio nullam Concionis præstantiorem esse dotem, quàm θύειν τῇ σαφηνείᾳ καὶ ἁπλότητι, facilitatem amare, & obscuritatem fugere tanquam scopulum. Ut enim in conviviis non parũ interest qua epulæ ratione condiantur; sic in concionibus magni refert, quibus animi cogitata verbis enuncientur. Sed ut in Sole non fumus sine umbra; sic nec in fama, sine livoris, sine calumniæ aliqua nebula. Ita nunc vivitur, & quamdiu hoc vitæ salum navigamus, tamdiu procellæ; & si interdum blandior aura nobis arridet & affulget, ilicò se subducit, & acrior tempestas ingruit. Quanta enim ut cacoëthes est hujus ævi, pene dicam unici ad æmulationes, in multis hodie ad calumniandum propensio? quàm patulæ quoque sunt mortalium aures, πρὸς τὸ ῥᾳδίως πιστεύειν τῇ διαβολῇ? Sed si quæ obveniant, Spartana generositate, erecta fronte, laudabilique fiducia, concoquendæ, eoque emitendum ut vel ultro desinant irarum, vel ægræ ex dolore contabescant. Animis hîc opus est & armis, quæ ratio subministrat, quæ sapientia, in quam malorum ingruentium agmen nihil potest. Ad omnem enim incursum *Sapiens* invictus est, atque interritus. Cujus dignitas eo clarius enitescit, quo magis telis malevolorum est expositus: quos non melius retundas, quàm si sumpta laudabili superbia, eos qui nominis tui famam

famam rodunt, laceſſunt, impetunt honoratiſſimo vindictæ genere, tanquam minorum canum importunos latratus fortiter contempſeris, & velut aſſilientes fluctus, ad illibatæ conſcientiæ rupem eliſeris, ſecurus quid hic aut ille ex *Zoilorum* turba de te ſentiat, dicat, blateret. Nullos ſentire æmulos, non optima nota. Melius longe eſt invidiam pati, quam æquis animis tolerari ab omnibus. Invidia virtutis ſtimulus eſt, perinde enim ut roſam ſpina conſervat, ſic virtutem invidia. Facile illa negligeretur; ſi obtrectatores deeſſent, & lividi. Canes lunam allatrant, ſed hæc latratus illos facile deſpicit: Ita magni animi eſt, poſſe invidiam pati. Conſtantia prudens audit, non curat magnopere judicia imperitæ multitudinis, ſciens rebus bene geſtis, obtrectationem poſtea cedere in majorem gloriam, & ſeipsâ ſenſim evaneſcere. Exemplo nobis hac in parte præeunt ipſi *Gentiles*, ſolo naturæ lumine ducti. *Xenophon* maledicenti ſibi cuidam: Tu, inquit maledicere didiciſti, ego conſcientia teſte didici maledicta contemnere. *Socrates* ab *Ariſtophane* publicè in theatro verborum laceratus contumeliis, non modo, non ægrè, moleſtéque hoc tulit: ſed & obvium ſibi factum adverſarium humaniter compellavit, an ſe rurſus opus haberet ad ſimilem contumeliam. Si hæc in altiſſimo *Gentiliſmo*, quo magis in *Chriſtianis*? Vale ἐμῷ κεχαρισμένε θυμῷ, & nos ama.

DANIELI BRUELIO
Ecclesiastæ S. P. D.

SPei tuę cymbulam appulisti tandem ad portum diu desideratum, diu exoptatum, ex pulvere scholastico, vocatus ad Ministerium, stationem sanè perhonorificam. Ita nempe Deus prospectum it suis, qui labores, & studia sua, vel à puero *Sacris* devoverunt. Gratulor, gratulor tibi Amicissime hanc Spartam, quam ego longè præfero omnibus gazis *Persarum*, & *Tagi*, aut *Pattoli* auro. Deo enim servire, regnare est. Et in hac exornanda te totum jam occupari scio, ut Ecclesiam tibi concreditam cures, pascas, ædifices, redditurus aliquando rationem summo illi ovium Pastori Christo, qui operarios suos serius, ocyus protrudit in generis humani messem: ad quam promovendam fidelitate in primis opus, & diligentia, si Deum vocantem spectes, si pretium animarum, quibus lucrandis invigilandum ἐυκαίρως, ἀκαίρως ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ, καὶ διδαχῇ. His pręsertim temporibus quibus si unquam juxta prędictionem Apostoli ἄνθρωποί εἰσι φίλαυτοι, φιλάργυροι, ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀχάριστοι, ἀνόσιοι, ἄστοργοι, ἄσπονδοι, διάβολοι, ἀκρατεῖς, ἀνήμεροι, ἀφιλάγαθοι, προδόται, προπετεῖς, τετυφωμένοι, φιλήδονοι μᾶλλον, ἢ φιλόθεοι, ἔχοντες μόρφωσιν ἐυσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι: πρὸς τούτοις λύκοι βαρεῖς μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου, κεκαυτηριασμένοι τὴν ἰδίαν συνείδησιν Inter tot vada, brevia, Syrtes naviganti, qui potest esse quies? & in tanta morum corruptela, inter tot scandala versanti, quæ unquam à cura, & solicitudine remissio? ubi omnia in pejus ruere videmus, & portas inferorum certatim, & conjuratis quasi odiis Veritatem impetere, portenta errorum, ac hæresium proseminare, in perniciem eorum qui hoc philtro *Satanæ*, se fascina-

ſcinari patiuntur, ac ſeduci. Ἀλλὰ σὺ νῆφε ἐν πᾶσι, κακοπάθησον, τὴν παρακαταθήκην φύλαξον, ἔργον ποίησον εὐαγγελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον: Ἃ ἔμαθες ταῦτα λάλει, καὶ παρακάλει καὶ ἔλεγχε μετὰ πάσης ἐπιταγῆς, ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν, καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας σωφρόνως, καὶ δικαίως, καὶ εὐσεβῶς ζήσωσιν, ἐν τῷ νῦν αἰῶνι. Ἀντεχόμενος τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου ἵνα δυνατὸς ἦς, καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαινούσῃ τούς τε ἀντιλέγοντας, καὶ φρεναπάτας ἐλέγχειν. Veritati ſacramentum dixiſti, pro hac ſta, pugna, dimica: Illam Deo nixus doce, urge, clama, & dum tibi certamen cum *Hydra* errorum, ſtrenuè ſub vexillo Chriſti milita, cauſam ejus defende. Quo ſtare poſſit inconcuſſa adverſus homines improbè acutos πλανῶντας καὶ πλανωμένους, qui per cuniculos ſubvertunt arcem Religionis reformatæ. Διὰ τοῦτο σπούδασον σεαυτὸν δόκιμον παραστῆσαι τῷ Θεῷ, ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον, ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, ἀνεπίληπτον μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τοῦτο γὰρ ποιῶν καὶ σεαυτὸν σώσεις καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου. Vides quæ nunc ſunt tempora, & quàm fucata omnia, quam perſonata in iis hodie, qui Religionem ſub mentitæ pietatis larva ſervire volunt hominum ingeniis τὴν ἀκοὴν κνηθομένων, & dum prophetandi libertatem obtendunt, ſub ſpecioſo, & plauſibili velo veritatis, *Veritatem* produnt: Scorpiorum more qui dum ludere pauliſper videntur, aut blandiri, obliqua cauda feriunt, & lethale venenum ſopiente morſu incautis inſpirant. Tu vir amiciſſime toto impetu, & pro virili parte, in eam curam incumbe, in hanc cogitationem, mentis aciem intende, ut haud inglorio, nec immerenti munus hoc demandatum eſſe videatur, ſed ſcopus, & ſumma votorum tuorum eò tendat ut *Deo*, & *Eccleſiæ* pro captu virium, & induſtriæ deſerviat, contemptis iis qui præjudiciis, ſuſpicionibus,

& tandem ejurato paganiſmo, Chriſtiani facti, Sacramento baptiſini, Eccleſiæ imitari voluerint, non centeni aliquot, ſed millia. O lucrum animarum eximium! O ſementem inexſpectatam, in tam arido, tam infertili agro! ô inæſtimabilem! ô auream meſſem! magnificentius longè triumphaſti quàm *Imperatores* olim Romani, equis albentibus invecti in *Capitolium*: quia illi de hominibus tantum debellatis, tu de portis *Inferorum*, de regno *Satanæ*. Quid animo tuo lætius, quid optatius accidere potuit, quàm miniſterio tuo tot *Orci* faucibus ereptas animas, Chriſto aggregari? Scilicet hæc prædicationis *Evangelii* vis eſt: cui nihil *Chriſto* duce impervium, nihil inacceſſum, & quæ perrumpere amat corda potentius, ictu fulmineo. In te vidimus, & gratulamur tibi hæc trophæa, hæc averni ſpolia. Sed nec laborum tuorum hic finis. Laſſus tot itineribus, tot viis & Batavo ſolo cœloque tandem redonatus, operam navas non contemnendam *Eccleſiæ Delphenſi*, quà vitæ exemplo, quà concionandi ἀκριβεία, acris morum cenſor, invectivis tuis patheticis, queis poſſes vel

——— impia

Mollire Thracum pectora.

Ita tibi curæ eſt, Theologia illa practica, qua meliores reddantur, qui te audiunt, & vitiis miſſo repudio, vitæ ſanctimoniam quàm ore profitentur, moribus exprimant. Laudabili profecto inſtituto! hoc præſertim ævo, quo nullum unquam feracius *Religionum* fuit, ſterilius pietatis. Quæ enim hodie paſſim ſcandala, quæ vitiorum propudia, quæ vitæ licentia, etiam inter eos qui ſe *Reformatos* nominant, cætera deformatiſſimi? Macte macte hoc animo. Vir reverende κήρυξον τὸν λόγον, ἐπίστηθι εὐκαίρως, ἀκαίρως, ἔλεγξον ἐπιτίμησον, παρακάλεσον ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ. καὶ διδαχῇ, & quæ dona in te ubertim contulit Deus, refunde in Eccleſiam, & Chriſti gregem curæ

tuæ

tuæ pastorali concreditum. Ita te Deus amet, & piis tuis laboribus benedicat. Vale, mi amicissime, cum lectissima conjuge, & tuis. x. Kalend. Majas M.DC.L.

SAMUELI DE LESCHERPIERE RIVERIO *Ecclesiæ Gallicanæ Delphensis pastori S. P. D.*

GAudeo, Vir amicissime, bonam valetudinem jam tecum fideliter in gratiam rediisse. Morbus in quem incideras, gravis sanè fuit, & pertinax, qui te ad fati limen, non duxit solum sed traxit, multorum judicio depositum, ac conclamatum. Sed ἀπὸ μηχανῆς, & velut inopinatò, tanquam ex ruina, incendio, aut naufragio servatum, te nobis redonavit *Hygeia*. Ita nempe cœlesti illi Patri visum interdum exercere suos, ut doloribus, ærumnis subacti, verum colligant robur: more arborum, quæ quò violentius ventis agitantur, eò altiores in terram radices agunt. Morbi enim quid aliud sunt, quàm virtutum officinæ? afflictio quid nisi constantiæ Theatrum, humilitatis schola, patientiæ palæstra, probitatis coticula, visitationes Dei paternæ? quibus suos in hoc vitæ curriculo tentat, indurat, & sibi præparat; adeò ut quo magis in nos sæviunt mala, eò erectior est animus, omnesque fortunæ ictus fortius excipit, & dejectus, alacrior exsurgit. Nulla virtus est, quæ in casibus adversis non elucescat: haud aliter atque in obscura nocte, stellæ coruscant lucidius. Pondus supra injectum tum palmæ ostendit robur tum unà cum illo altius assurgit. Inter urticas diutius foliorum vigorem servat rosa quàm inter ipsos flores. Nisi virtus in adversis sese exercet, quis victoriæ aut triumpho locus. Bene Patrum quidam, *Virtus dum patitur vincit.* Non alio nobis cœlitus immittuntur, & verè mihi sapere videtur, qui hìc sapit. Contra obniti

hic

hic stultum, recalcitrare impium. Nam ut equus naturâ sternax, & calcitrosus, jugum non excutit, sed durius à sessore habetur; sic homines à Deo quo major eorum in ferendo, impatientia. Quid, quod non alia ferè sit conditio proborum in hac vita rara aut nulla hic quies. Ut enim in mari fluctus semper & undæ; ita in hoc vitæ salo, turbæ, semper & vexationes, quibus etiam inculpatissimi mortalium exerceri consueverunt. Scio hæc homini dura videri, & ab iis abhorrere naturâ, quæ propensa nimis ad mollitiem; sed adversa corporis, remedia sunt animæ. Ut enim frumentum triturâ folliculos exuit ac deponit: sic nos concussiunculis istis, paleas vitiorum, quæ plus nimio nobis adhærescunt, & glebæ huic affigunt, *divinæ particulam auræ*. Et ut saniores è mari veniunt, qui per nauseam, & vomitum, sentinam corporis exhauriunt: ita è procellis hujus vitæ, qui corporis languore, fæces animæ eluunt. Segetem in uere, nunquam fertilior est, quàm cum tempestiva, & acris pruina, eam ad tempus coërcet, & injecta velut mora, ad majorem provocat ubertatem. Ita febris, catharrus, pituita, pleuritis, angina, calculus, exorbitantes nimis impetus in nobis, non infflaminant modò, sed ad meliorem vitæ frugem movent, perducunt, trahunt. Felix qui *Deum* sequi didicit, & cum per morbos, & ægritudines ad se vocat, non refragari: & hoc Christianum pectus decet. Quid enim hæc vita, nisi via ad vitam, sed firmam, stabilem, & æternam & cui uni vita hæc vivit? quid nisi statio, ex qua evocandi cum *Imperatori* visum, qui nos in ea collocavit, è misera servitute peccati, justis vindiciis asserendos aliquando, in libertatem filiorum *Dei*, ex lugenti campo ad sempiternam felicitatem, & ex mortalitatis carcere, ad vitam eam commigraturos quæ non solum, omnium miseriarum finis est, sed & exordium illius felicitatis, quæ nec temporum metis, nec beatitudi-

tudinis modo circumscribitur. Prolixius fortean Philosophari tibi videor, sed si quid hac in parte delictum affectui meo imputa, quo te prosequor. Tu, Vir doctissime, ut finiam, cave tibi à *recidiva*, & valetudinem tuam cura diligenter. Fiet, si te des ad hilaritatem, & ex animo tuo dispellas, si quæ adhuc ex morbo tristium cogitationum, resident nubeculæ. Datum Delfis. IV. Kalend. Majas M.DC.L.

JOHANNI CRUCIO *Ecclesiæ Harlemensis Pastori, cognato suo S.*

Harlemum.

QUanquam non admodum frequens sum in missitatione literarum, tamen cave suspiceris quidquam amicitiâ nostra indignum. Nosti occupationes meas in ergastulo nostro literario, quę calamum scripturientem inopinanter sæpè sufflaminant. Valetudinem tuam prosperam ex filio tuo nuper intelligere fuit mihi pergratū. De mea si quæris, meliusculè nunc habeo. Chiragra aliquandiu laboravi, quæ importuna nimis, & invocata supervenit nihil tale cogitanti. Sed optimum malorum antidotum patientia, qua fit ut cum mens se comparare non possit ad ullam seriam curam, ac meditationem, manuum mearum fidiculas æquo animo feram. Vincit enim qui patitur, nec *si malè nunc, & olim sic erit.* Veniet aliquando illa dies, quæ nos assertos in libertatem, eximet his vinculis, ubi ventum erit, ad fatalem illam metam, quæ nobis omnibus instat attingenda, quo ordine summus ille *Imperator*, quemque ex hoc vitæ præsidio in meliorem sedem evocabit; quæ vere vita dici potest, non hic fundus calamitatis, in quo mortuam vitam, & vivam mortem, inter dolores, ac labores trahimus. A.G. (quem innuam facile ariolari potes sine natatore *Delio*, aut ænigmatum conjectore) melan-

melancholiâ video lenta velut febri comminui, cottidie viribus linqui, & in deterius vergere. Tortorem enim domesticum circumfert, & in sinu gerit: qui eo acrior est, quod nullis se patitur alloquiis, nullis monitis deliniri, sed ægritudinem suam fovet, panico quodam metu, & imaginaria mentis inquietudine, quæ eum ab hominum consortio ita divellit, ut intra privatos parietes, tanquam in carcerem ult o se illatebret, sibi & aliis oneri, dum nullum bonæ spei vadum, nec salutis aram, afflicto patere sibi persuadet. Olim trophæa *Miltiadis* excitabant è somno magnum illum *Græciæ* ducem *Themistoclem*, hunc dormire non sinit profunda, & pertinax melancholia. Doleo hominis vices, ut & conjugis quæ ex mariti ægritudine labem trahit, ut solet in tam arctè vinculo conjugali junctis. Domesticum verè patientiæ exercitium! Sed ita DEO visum, interdum explorare suos nunc prosperis, nunc adversis. Felix qui in utroque mediocritatem servat. Nam non minus bonorum, quàm malorum intolerabilis est magnitudo. Facultas Theologica per obitum *Spanhemii* adhuc vacat. Majorem certè orbitatem pati non potuit *Academia*. Utinam illa illucescat aliquando dies, qua surrogetur in locum defuncti, qui cum eo paria faciat, sed mihi crede facilius reperietur qui locum subibit, quàm implebit. Doleo sæpe mecum exstinctum hoc lumen sæculi, decus virtutum, & principem ingenii, & doctrinæ, omnique scientiarum genere cumulatissimum. Sed ita DEO visum, cujus voluntati, nostram subjici par est. Nam assertum ac redonatum patrio cœlo, nobile illud pignus, ac depositum quod fata terris commodârant, si querelis, si votis importunis nimis, revocamus in hanc vitæ scenam, quid nisi in Deum injurii sumus, & in piam illam animam? quæ supra omnem sortis humanæ aleam evecta, ea nunc fruitur beatitudine, quàm nullis *Mundi* thesauris vellet commuta-

mutatam; cujus virtutes, & supra hominem laudes æstimabit, & venerabitur sequens ætas, postquam sublatæ sunt ex oculis. Plura non addo præter solennem epistolæ clausulam, ut valeas, & nos amare perseveres qui te in oculis ferimus. Raptum: datum Delfis propridie Kal. Quintileis CIↃ. IↃC. L.

RICHARDO WOEDEWAERD, ARNOLDO BRANTIO,

ET

GULIELMO FABIO
Philosophiæ & Theologiæ studiosis S. D.

Lugd. Batav.

THeses vestras nuper mihi oblatas vidi, & legi, quæ eo gratiores mihi fuerunt, quod in iis se prodant specimina non pœnitenda progressus vestri re in litteraria. Ita certe oportet. Quæ enim ætas huic promovendæ aptior, Adolescentiâ? Cujus tum demum habetur ratio, si tota studiis devoveatur. Macti hoc animo Adolescentes, pergite, pergite modò in hoc laudis stadio, quod currere cœpistis recto, & felici pede: non alia est ad eruditionem via, non alia ad honores, & ad eum censum, quem ex patriæ ruinis secum asportavit magnanimus *Bias*. Superandum hic generoso conatu quidquid sese offert molestiarum: amplectenda quoque occasio rei benè gerendæ, quæ neglecta tarditatem nostram, & ignaviam non expectat. Πολυτελέστατον ἀνάλωμα χρόνος, cujus si usquam pulchra est avaritia. Ut olim *Themistoclem Militadis* trophæa exsuscitabant è somno: sic vos doctrinæ præmia, *Attalicis* conditionibus longè præferenda, & spoliis *Pluti* patris: quę omnia ut in casu posita sunt, ita possessa onerant, amata inquinant, amissa cruciant Quid erudi-

 ditio?

ditio? μόνη τῶν κτημάτων ἀναφαίρετον. Possessorem enim suum nunquam destituit, sed cum ubivis terrarum per mille casus, & vitæ discrimina, ad tumulum usque comitatur. Ad hanc adspirare vos video, & video lubens: quia & vos ex eo numero estis qui à manu nostra, & disciplina prodeunt, & in eam spem educantur, ut aliquando pro parte sua vel Reip. clavum teneant, vel moderandæ Religioni præcesse possint. In quo omine desino, vosque χαίρειν καὶ εὐπραγεῖν ex animo voveo. Datum Delfis. x Maii. CIↃ. IↃC. L.

SAMUELI DORESLAER *Verbi Dei Ministro in Ecclesia Delfensi vigilantissimo S. P. D.*

EVocatus non ita pridem ex *Hollandia* Septemtrionali in Australem, vir disertissime, sedem fixisti *Delfis*, allectus amica & unanimi suffragatione, nec non lætis auspiciis, in numerum pastorum qui in Ecclesia hac ædificanda strenuè desudant. Optimè si quid judico utrique prospectum. Huic quia Virum quærebat iis donis instructum qui muneri suo obeundo par esset, cum doctrinæ soliditate, facundia, consilio, & prudentia, tum vitæ inculpatæ innocentia. Tibi, quia ejus Ecclesiæ regimini præfectum te voluit Coeli favor, quæ inter florentissimas Patriæ, multis palmam præripit, si Magistratus in Religione reformata conservanda studium, in Rep. gubernanda prudentiam, erga literatos benevolentiam, si Pastorum concordiam, si populi in concionibus audiendis ardorem, & frequentiam, si in omnibus pietatem, si morum candorem, & ingenuitatem spectes. Quo quid Verbi Dei ministro gratius, quid optatius accidere possit non video, qui labores suos, studia, & operam Deo dovovit, & Ecclesiæ. Hanc, Vir amicissime, Spartam ut ex animo

animo tibi gratulor, ita egregiè eam ornatum is. Teſtes conciones tuæ doctæ, elaboratæ, & tali ordine, ſtylo, & judicio digeſtæ, ut in iis nihil ſit quod inſuper deſiderari queat. Tanti nempe eſt ſtudia in ſcholis, & *Academiis* non leviter, & deſultoriè tractari, ſed maturari ab iis, qui diviniori huic *Sapientiæ* ſe conſecrarunt. Cujus cum limen vix libarint nonnulli, credunt ſe penetrâſſe. Hinc φιλαυτία illa, & nimia ſui fiducia fatalis ingeniorum peſtis, quæ tanquam peſtilens aliquod ſidus multorum animos afflavit. Qua fit ut minus de concionibus ſuis elaborandi ſoliciti, ſuperficiariè tantum iis incumbant,& ὡς ἐν παρέργῳ, rati tum demum ſe meram ſtudiorum feliciter attigiſſe, ſi negligenter, & ſecurè his *Sacris* operentur, & tanquam aliud agentes. Sed ô audaciam! & in quos verè quadret tritum illud οὐδὲν ἀμαθία θρασύτερον. Si enim muneris ſui præſtantiam, ad rectæ rationis lancem ſerio expenderent,ſi quid ſit *Concionari* didiciſſent, & ſi quàm ſit totum hominis, cathedram conſcendere, ad populum verba facere, Dei oracula,& ſalutis myſteria interpretari, animas Chriſto lucrari ſecum qua par eſt reverentia cogitarent,nec homines ſolũ & *Angelos*,ſed & *Deum* ipſum,curæ ſuæ,aut incuriæ teſtem eſſe, imò judicem, eique aliquando reddendam rationem talenti ſibi concrediti, alia longè induſtria, alia animi, alia mentis indagine, ſedulitate, diligentia, hæc SACRA tractarent. Quorum Majeſtatem qui ſeriò perpendit, fieri non poteſt, quin ex imbecillitatis ſuæ conſcientia, & gravitate muneris ſibi impoſiti, ſacro quodam horrore percitus, nimiam ſui confidentiam improbet, accuſet, erubeſcat, omnemque αὐταρκείαν ſi quæ animo ejus inſedit,extundat, & longè à ſe amoliatur. Quid? Verba facturus ad Principem, legatus, non niſi præmeditatè ad eum accedet, & de Divinis, ac Religionis myſteriis, ad populum, parum reverenter, & incurioſè lo-

qui gloriationis materia erit sufferis? qui dum plus nimio sibi placent concionibus suis malè pastis somnum potius pariunt, quàm aculeum desigunt in mentibus *Auditorum*, & nihil minus promittunt quàm doctum interpretem Scripturarum. Tu melius Vir humanissime, qui non minori φιλεργία, quàm enucleato judicio mentem Spiritus Sancti, arcana fidei scrutaris, in textu medullam penetras, & abditissima Verbi Divini sensa eruis, & populo totis Suadæ gratiæque tuæ viribus, meditanda proponis, non minus dulcidè, quàm doctè, gnarus quo polles judicio nullam Concionis præstantiorem esse dotem, quàm θύειν τῇ σαφηνείᾳ καὶ ἁπλότητι, facilitatem amare, & obscuritatem fugere tanquam scopulum. Ut enim in conviviis non parū interest qua epulæ ratione condiantur: sic in concionibus magni refert, quibus animi cogitata verbis enuncientur. Sed ut in Sole non sumus sine umbra; sic nec in fama, sine livoris, sine calumniæ aliqua nebula. Ita nunc vivitur, & quamdiu hoc vitæ salum navigamus, tamdiu procellæ; & si interdum blandior aura nobis arridet & affulget, ilicò se subducit, & acrior tempestas ingruit. Quanta enim ut cacoëthes est hujus ævi, pene dicam unici ad æmulationes, in multis hodie ad calumniandum propensio? quàm patulæ quoque sunt mortalium aures, πρὸς τὸ ῥαδίως πιστεύειν τῇ διαβολῇ? Sed si quæ obveniant, Spartana generositate, erecta fronte, laudabilique fiducia, concoquendæ, eoque emitendum ut vel ultro desinant irarum, vel ægræ ex dolore contabescant. Animis hic opus est & armis, quæ ratio subministrat, quæ sapientia, in quam malorum ingruentium agmen nihil potest. Ad omnem enim incursum *Sapiens* invictus est, atque interritus. Cujus dignitas eo clarius enitescit, quo magis telis malevolorum est expositus: quos non melius retundas, quàm si sumpta laudabili superbia, eos qui nominis tui famam

famam rodunt, laceſſunt, impetunt honoratiſſimo vindictæ genere, tanquam minorum canum importunos latratus fortiter contempſeris, & velut aſſilientes fluctus, ad illibatæ conſcientiæ rupem eliſeris, ſecurus quid hic aut ille ex *Zoilorum* turba de te ſentiat, dicat, blateret. Nullos ſentire æmulos, non optima nota. Melius longe eſt invidiam pati, quam æquis animis tolerari ab omnibus. Invidia virtutis ſtimulus eſt, perinde enim ut roſam ſpina conſervat, ſic virtutem invidia. Facile illa negligeretur; ſi obtrectatores deeſſent, & lividi. Canes lunam allatrant, ſed hæc latratus illos facile deſpicit: Ita magni animi eſt, poſſe invidiam pati. Conſtantia prudens audit, non curat magnopere judicia imperitæ multitudinis, ſciens rebus bene geſtis, obtrectationem poſtea cedere in majorem gloriam, & ſeipsâ ſenſim evaneſcere. Exemplo nobis hac in parte præeunt ipſi *Gentiles*, ſolo naturæ lumine ducti. *Xenophon* maledicenti ſibi cuidam: Tu, inquit maledicere didiciſti, ego conſcientia teſte didici maledicta contemnere. *Socrates* ab *Ariſtophane* publicè in theatro verborum laceratus contumeliis, non modo, non ægrè, moleſtéque hoc tulit: ſed & obvium ſibi factum adverſarium humaniter compellavit, an ſe rurſus opus haberet ad ſimilem contumeliam. Si hæc in altiſſimo *Gentiliſmo*, quo magis in *Chriſtianis*? Vale ἐμῷ κεχαρισμένε θυμῷ, & nos ama.

DANIELI BRUELIO *Ecclesiastæ S. P. D.*

SPei tuę cymbulam appulisti tandem ad portum diu desideratum, diu exoptatum, ex pulvere scholastico, vocatus ad Ministerium, stationem sanè perhonorificam. Ita nempe Deus prospectum it suis, qui labores, & studia sua, vel à puero *Sacris* devoverunt. Gratulor, gratulor tibi Amicissime hanc Spartam, quam ego longè præfero omnibus gazis *Persarum*, & *Tagi*, aut *Pactoli* auro. Deo enim servire, regnare est. Et in hac exornanda te totum jam occupari scio, ut Ecclesiam tibi concreditam cures, pascas, ædifices, redditurus aliquando rationem summo illi ovium Pastori Christo, qui operarios suos serius, ocyus protrudit in generis humani messem: ad quam promovendam fidelitate in primis opus, & diligentia, si Deum vocantem spectes, si pretium animarum, quibus lucrandis invigilandum εὐκαίρως, ἀκαίρως ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ, καὶ διδαχῇ His pręsertim temporibus quibus si unquam juxta prędictionem Apostoli: ἄνθρωποί εἰσι φίλαυτοι, φιλάργυροι, ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀχάριστοι, ἀνόσιοι, ἄστοργοι, ἄσπονδοι, διάβολοι, ἀκρατεῖς, ἀνήμεροι, ἀφιλάγαθοι, προδόται, προπετεῖς, τετυφωμένοι, φιλήδονοι μᾶλλον, ἢ φιλόθεοι, ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι: πρὸς τούτοις λύκοι βαρεῖς μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου, κεκαυτηριασμένοι τὴν ἰδίαν συνείδησιν Inter tot vada, brevia, Syrtes naviganti, qui potest esse quies? & in tanta morum corruptela, inter tot scandala versanti, quæ unquam à cura, & solicitudine remissio? ubi omnia in pejus ruere videmus, & portas inferorum certatim, & conjuratis quasi odiis Veritatem impetere, portenta errorum, ac hæresium proseminare, in perniciem eorum qui hoc philtro *Satanæ*, se fascina-

ſcinari patiuntur, ac ſeduci. Ἀλλὰ σὺ νῆφε ἐν πᾶσι, κακοπάθησον, τὴν παρακαταθήκην φύλαξον, ἔργον ποίησον εὐαγγελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον: Ἃ ἔμαθες ταῦτα λάλει, καὶ παρακάλει καὶ ἔλεγχε μετὰ πάσης ἐπιταγῆς, ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν, καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας σωφρόνως, καὶ δικαίως, καὶ εὐσεβῶς ζήσωσιν, ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, Ἀντεχόμενος τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου ἵνα δυνατὸς ἧς, καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαινούσῃ τοὺς τε ἀντιλέγοντας, καὶ φρεναπάτας ἐλέγχειν. Veritati ſacramentum dixiſti, pro hac ſta, pugna, dimica: Illam Deo nixus doce, urge, clama, & dum tibi certamen cum *Hydra* errorum, ſtrenuè ſub vexillo Chriſti milita, cauſam ejus defende. Quo ſtare poſſit inconcuſſa adverſus homines improbè acutos πλανῶντας καὶ πλανωμένους, qui per cuniculos ſubvertunt arcem Religionis reformatæ. Διὰ τοῦτο σπούδασον σεαυτὸν δόκιμον παραστῆσαι τῷ Θεῷ, ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον, ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, ἀνεπίληπτον μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τοῦτο γὰρ ποιῶν καὶ σεαυτὸν σώσεις καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου. Vides quæ nunc ſunt tempora, & quàm fucata omnia, quam perſonata in iis hodie, qui Religionem ſub mentitæ pietatis larva ſervire volunt hominum ingeniis τὴν ἀκοὴν κνηθομένων, & dum prophetandi libertatem obtendunt, ſub ſpecioſo, & plauſibili velo veritatis, *Veritatem* produnt: Scorpiorum more qui dum ludere pauliſper videntur, aut blandiri, obliqua cauda feriunt, & lethale venenum ſopiente morſu incautis inſpirant. Tu vir amiciſſime toto impetu, & pro virili parte, in eam curam incumbe, in hanc cogitationem, mentis aciem intende, ut haud inglorio, nec immerenti munus hoc demandatum eſſe videatur, ſed ſcopus, & ſumma votorum tuorum eò tendat ut *Deo*, & *Eccleſiæ* pro captu virium, & induſtriæ deſerviat, contemptis iis qui præjudiciis, ſuſpicionibus,

 nibus,

nibus, rumusculis, susurris, fama, & fructu dignitatis exuunt, aut saltem subdolè conantur, viros probitate, & doctrina spectabiles. Χαῖρε καὶ ὦ πράτιστε φίλτατον κάρα. Datum Delfis prid. Kal. Jun. CIↃ. IↃC. L.

NICOLAO MIDDELHOUKIO
Medicinæ Studioso S. D.

Lugd. Batav,

ITane præmisso Philosophiæ naturalis studio, animum dedisti ad Medicinam? Laudo. quia manuductio illa tantùm, ad sublimiora, quæ te totum requirunt, poscunt, flagitant. Lusisti hactenus circa littus, at nunc immissurus navem in *Altum* illud Medicinæ, quot & quanta tibi devoranda, si *Theoriam* spectes, si *Praxin*? In Theoria tota se tibi aperit Natura; hominum, brutorum, avium, piscium, serpentum, plantarum, arborum, fruticum, herbarum, florum, quæ ubique varietate luxuriant: adhæc lapidum, metallorum, mineralium. Humani corporis anatomia, temperamentorum disquisitio, εὐκρασία ἀκρασία: singularium corporis partium morbi, symptomata, morborum signa, discrimina, caussæ, medicamenta, remedia, adeò ut abdita illa omnia rimari, & ingenii acumine emetiri, homine quid majus esse videatur. In praxi quam dubiæ, & fallaces morborum notæ, sive vultum intuearis ægri, sive oculos observes, verba, motum, pulsus discrimina duri, lenti, formicantis, urinæ nunc crassæ, nunc crassissimæ, albæ, nigræ, prærubræ, pinguis, perturbatæ: morborum crises, earumque differentias, quæ fida, quæ infida, manifesta, obscura, periculosa, & sine periculo. Quorum quanta sit obscuritas ἰατρῶν παῖδες experimento suo olim didicerunt, & indies adhuc discunt, quicun-

que

que hanc artem profitentur. Sed cave credas hæc à me moveri, ut te ab hoc ſtudio deterream, ſed ut ſtimulum & calcar addam, eunti. Δύσκολα γὰρ τὰ καλά. & *nil ſine magno vita labore dedit mortalibus.* Cur enim Hominem ratione, cur intellectu, & mentis acrimonia, cur ingenio præ aliis præditum eſſe voluit Deus, cur magni hujus Mundi ſimulachrum, θαῦμα θαυμάτων, Univerſi Exemplar? ut non in ſui tantum cognitione ſerio deſudaret, ſed & in rerum omnium creatarum. Tu Studioſe fac, & in hoc ipſo vernantis ætatis flore, quidquid in te eſt virium, acritatis, induſtriæ huc confer: ſed in operoſo hoc ſtudio cave, tuo remigio rem geras: peſſimus ſibi quiſque magiſter; Medicas lectiones frequenta, Medicos adi, & audi, viam quam oſtendunt inſiſte, ordinem præſcriptum ſequere, qui te per compendia ducat ad eruditionem: Τὰ ἔυτακτα γὰρ εὐμνημόνευτα; contra nihil ἀταξία Juventuti perniciosius. Vaga enim illa & deſultoria ſtudia nulla ſunt: Δυοῖν ἐπιθυμήσας, οὐδετέρου ἔτυχες. non ire illud, ſed errare eſt, & tales dum ubique ſunt, nuſquam ſunt: & ut reculæ ac quiſquiliæ quæ fluminibus innatant, temerè impinguntur in hanc illamve partem: quod hodie ſpernunt, cras appetunt. Tu cautius. Sed & inter ſeria curarum, ad jucundam in ſtudiis diverſionem, aliquid etiam ſubſeciyę cogitationis impertiendum lectioni boni alicujus autoris, cum Latini tum Græci. In utrumque nempe paratus, nec minus à cognitione linguarum, quàm rei medicæ peritia commendabilis. Ætatis tuæ florem cogita, & ævi hujus fluxum: quodque *Æneas* apud *Homerum* Pandaro aurigæ ſuo dixit, tibi ego:

Ἀλλ᾽ ἄγε, νῦν μάστιγα καὶ ἡνία σιγαλόεντα
Δέξαι. ———

Donec emenſo tandem feliciter ſtudiorum curſu, dilpicienda tibi ſit pedum via, & quærenda ad tempus haud inglorii exilii ſedes, in nobili aliqua

Academia, aut Montpelienſi in *Gallia*, aut Patavina in *Italia*, à qua titulis *Doctura* inſignitus ad nos redeas, & Patriæ, honori atque emolumento eſſe poſſis. Plura non addo, niſi ut valeas & nos amare perſeveres. Datum Delfis. VI. Jun. CIↃ. IↃ C. L.

JACOBO E.F. *Vander* DUSSEN S.D.

Lugd. Batavorum.

SIlui hactenus, *Studioſe*, nec ullæ meę ad te litteræ. Cave tamen credas animo meo te excidiſſe. Amo & ingenium tuum, & virtutem cui natus, & factus. Qualis enim olim fuiſti ſub diſciplina mea, talem te & nunc video. Habet nempe hoc recta, & erecta indoles, ut ſemper ſibi ſimilis ſit, in ſtudiis, in vitâ. Studia ordine te perſequi ſcio, & in linguis, *Ethicis, Politicis* eos feciſſe progreſſus, ut ad ſublimiora tibi ſint quaſi manuductio. Ita certà oportet. Quid enim nobile illud IURIS ſtudium, ſine linguis? quid ſine tinctura aliqua Philoſophiæ moralis, & Scientia rei Politicæ? quid ſine *Hiſtoria*, teſte illa temporum, magiſtra vitæ, & nuncia vetuſtatis? Sed libatis his, totus nunc es in *Iuriſprudentia*: ſemper te eò deſtinavi, & gaudeo calidè à te tractari. Ætate hac vigente, & florida, cur differas? ea labilis, vita labilis. & ſæpe poſt moram pœnitentia, imò & indignatio, *cur diſtuli*? Fruere, fruere annis nimis fugacibus. Nam vita hæc quid niſi torrens, qui impetu currit & decurrit. Studium in quo verſaris eximiũ, ſed & difficile. Quid enim præſtantius, quàm iis cognoſcendis incumbere, quæ Patriam, quæ Populi ſalutem ſpectant? quid auguſtius quàm iis navare operam, quorum præſidio *Imperia, Regna, Reſpublicæ* ſtant. vigent, florent? Quid difficilius quàm in operoſo hoc legum ſtudio identidem occupari,

cupari, & in vasto hoc pelago navigantem, inter tot vada, syrtes, brevia, rectum tenere cursum? Sed difficilia quæ pulchra: ne diffide, sed Euripidæum illud cogita,

——— πόνος εὐκλείας πατήρ.

Nihil tam arduum, nihil tam altè à natura constitutum, quò diligentia non enititur, quod non expugnat, perrumpit, superat. Ingenium tibi capax & indefessum, memoria felix, mens docilis, judicium pro ætate subactum: quibus si cultus ut cœpit accedat, quid non sublime de te spondeamus? Perge modo, & te dignum gere sanguine è quo ortum ducis. Navigantes cynosuram respiciunt; Tu *Patrem* & *Patruum*, non aberrabis: Duces quoque juventæ tuæ habes, & fautores studiorum, Viros in *Academia* magnos, *Schotanos*, *Mestertios*, *Vinnios*. Hos adi, & audi, non deerunt auxiliari. generosa & Herculea hæc eminendi via est, honorum & dignitatum pararia. Nam & ex tali ligno *Mercurii*, in locum defunctorum aliquando surrogandi, qui clavum *Reip.* teneant, & *Imperii* habenas moderentur: totidem laborum in studiis promovendis auctoramenta. Sed probitas, & modestia tibi in primis cordi, & curæ, sine qua hili non fecerim, aut pili alia. Basis illa tibi & fundamentum, cui superstruas surgentis doctrinæ ædificium. Nihil ad ea deflectat, corrupto præsertim hoc ævo, & projecta morum licentia, quæ torrentis instar incautos sæpe rapit, nisi clavo probitatis se regi patiantur. Illa cœcum primæ ætatis ardorem tanquam suffusâ frigidâ temperet, & naturam in vitia nimis præcipitem, sufflaminet. Cave cave *Studiose*, si me, si te, si parentes, si consanguineos amas, quæ passim se offerunt in *Athenæo* tuo illicia, & vitiorum irritamenta; cave consortia quæ nimis hodie ad luxum, & vanitatem inclinant; quibus haud raro inescari hæc ætas solet, & velut Circæo poculo fascinari, dum perdendis tantum frugi-

bus, & opibus, alea, Venere, crapulâ dilapidandis, nati, nihil solidum amant, nihil magnificum, nihil illustre; sed libertatem consistere arbitrantur, in rerum turpium licentia. Tu melius *Themidis* candidate; facessant longè à te illi, tineæ virtutum, honestatis omnis everricula, & *Academiæ*, si fas dicere, dehonestamenta, qui non tam suggestione nocent, quàm exemplo, faciuntque ut invisa primò morum protervia, postremò ametur. Habes à *Rectore* quondam tuo, concilium, sive monitum interpretaberis, habes affectum ære vel adamentino firmiorem. Vale, & me ama, constanter idem facturum. Delfis, v. Idus Julias. M.DC.L.

SIMONI HELLIO *Verbi Dei Ministro S. D.*

HOminem ad societatem natum, & factum esse, in te video Vir amicissime, qui cælibatus solitudinem pertæsus, de vinculo conjugali serio cogitâsti, allectus tandem in ejus *Ordinis* numerum, sine quo nec *Mundus* stare, nec societas humana potest. Nisi Patri tuo fuisset hic animus, nec tu esses, nec in te ulla generis tui propagandi, cura. Ita nempe de sui conservatione, tacito quodam instinctu, solicita est rerum omnium natura; & si bruta, si plantæ, quidni & homo, animalium nobilissimum, & ad imaginem Dei conditum? Quis unquam bonus audivit Reip. civis, qui de suscipienda prole, & liberaliter educanda non cogitaverit? Quæ gens tam barbara, tamque ab omni humanitate aliena, apud quam conjugii nomen, in amore non sit, & in pretio? Quis *Sapiens* unquam ab eo abhorruit, imo quis vel ex ipsa *Stoa*, aut severissima *Catonum* familia, barbam, & supercilium, tori legibus, & amplexibus uxoriis, non submisit? Cum omnibus commune sit, quod communis hominum parens, &

naturæ

naturæ auctor, tam altè, naturæ insinuavit, insevit, indidit, ut hominem pene, & quidquid in eo masculum est, exuisse videatur, qui copulæ illius dulcedine non capitur? Quid enim suavius, quid dulcius, quàm cum ea vivere, quæ non animorum solum, sed & mutua corporum communione tibi est conjunctissima? cum qua perinde, ut tecum loqueris; in cujus sinum, intimos animi affectus, curas, ægritudines tutò deponis; cujus conscientiam minus, quàm tuam times; quæ te *Vnum* loquitur, te unum amat, spirat, cogitat, à te solo pendet, tecum vivere, tecum emori optat; quæ domi, sanum, & incolumem esse gaudet, & quà fieri potest, servat; afflictum solatur, mœrentem reficit, ægro opitulatur; quæ præsentia sua, alloquio, risu, jocis, solicitudines, tanquam animi nebulas, vultus sui serenitate, dispellit; quæ foras eunti, osculum figit, egressum oculis comitatur, absentem desiderat, redeuntem læta excipit, tenet, amplectitur? quæ vineæ instar frugiferæ, dulces tibi dat stirpis tuæ propagines, facitque ut

——— jucundo tibi liberi
Cingant agmine mensam.

O vitæ delicias, mero melle, & amore stillantes! O gaudiorum, & amœnitatis veram sedem!

Quis non malarum quas amor curas habet,
Hæc inter obliviscitur?

Fruere, fruere modo, *dum res, & ætas, & sororum fila trium patientur atra.* nam quid hæc humana, nisi jactationes, & fluctus? quam exiguum quoque & incertum hoc quod vivimus, quàm vitrea corpusculi hujus valetudo, quàm dubiæ spes nostræ, quàm fallaces! Sed in hac rerum humanarum inconstantia, hac vitæ incertitudine, *Virtutem* ama, & in virtute constantiam; magnum vel in paranda animi tranquillitate adminiculum, vel

parata

parata solatium. Utrumque tibi precor, ut rectam ad *Cœlum*, viam, & salvere te cum tuâ jubeo carum mihi caput. Delfis. III. Non. Jul. M. DC. L.

HENRICO GOERE' *Theologiæ studioso S. D.*

DIu & sæpe ad te scripturio *Candidate*, sed nescio quæ identidem ex transverso intercurrant, quæ calamo meo moram injiciunt. Occupationes meas nôsti in operoso hoc munere, in quo alius semper nobis ex alio labor, qui districtos nimis, & distractos nos habet in hoc pulvere non tamen indecoro ei qui *Sparta* sua probè defungitur. Nam quid Scholæ, nisi seminaria Reipublicæ? Quid Juventus, quàm totidem surculi in concidentium arborum locum aliquando depangendi? Qualem te video, & lætor. Eò enim studia tua perduxisti, ut prævio examine, illî quibus ista curæ, dignum te judicarint, qui conscensa cathedra, ad populum verba faceres. In quo dicendi genere totum te occupari nunc scio, non tamen sine agnata tibi, diffidentia. Quam tantum abest ut in te carpam, ut contra mihi planè allubescat. Vis-ne tibi verum verbum dicam? *Peccares nisi sic peccares*. Quæ enim pestis alia, plura ingenia abripuit, quàm nimia φιλαυτία, & æstimatio sui? Mihi crede *Studiose*, nihil est quod æquè dignitatem literarum devenustat, quàm fatalis illa ignorantiæ pedisequa, confidentia, qua quod videri quisque vult, hoc & esse se credit. Malè. Quid enim sumus, aut quid scimus? Maxima pars eorum quæ scimus, est minima pars eorum quæ ignoramus. Imo quid scire nostrum, sine illa demissione animi, nisi scientiæ umbra, quæ quo major nobis apparet, eo citius evanescit. At contra eruditio, humilitati & modestiæ superstructa perennat; quia fundus illa, & fundamen-

damentum est omnis veræ sapientiæ, quæ non tam de quæsitis secura, quàm de quærendis solicita est. Hanc virtutem *Candidate* in te amo, & si me audis, stimulus tibi sit & calcar ad diligentiam, & φιλομαθίαν. Quo enim quis magis sibi displicet, eò magis adnititur ut aliis placeat: nec unquam magis aliis placiturus, quàm si sibi displiceat. Novi, qui quum ingenitâ sibi modestiâ, nihil magni de se polliceri auderent, tantam tandem diligentiâ suâ,& indefesso labore parrhesiam sibi comparârunt, ut *Auditoribus* suis sint admirationi, addo & ædificationi. Non alia mihi de te spes, si in eâ perseveres. Cui si accedat illa ad quam te hortor vitæ integritas, morum innocentia, animi candor, quid est quod amplius in te requiram? Vin' dicam? nihil, nisi ut me ames, qui te æternum. Vale. De me si quæris, valeo ut soleo, & si non semper optimè, sic tamen ut studiis nostris frui liceat: quod si porrò detur, equidem hac mea sorte contentus vivam. Illam firmitatem, illa *Athletarum* latera non appeto, neque mihi unquam de natura queri veniet in mentem, quæ me corpusculo finxerit infirmiori, gratias agam potius, quod effecerit, ut adversæ valetudinis metu, temperantiam quæ virtus est, & ad virtutem ducit, non invitus amplectar! Delfis. M. DC. L.

CORNELIO ROTARIO *Theologiæ Studioso. S. D.*

Delfis.

A Mari te à me, *Rotari* amicissime, ne mirare; meretur insignis animi tui candor, meretur probitas tua & modestia, ad quam mihi vidêre factus. Utinam Juventus nostra pleraque hodie talis, quæ cerea heu! nimis in vitium flecti, & prona ad fastum,animique elationem, ubi vel minimum imbuta est succo aliquo politioris literaturæ.

turæ. Quo nihil ego perniciosius esse judico, ingeniis benè natis. Quæ enim alia major studiorum remora, & quid profectui magis inimicum, quàm profectus opinio? Ad doctrinam hortaris? jam docti sunt: ad sapientiam? sapiunt. carceres ipsis aperti ad cursum? metam se credunt attigisse. Hinc desidia, & in studiis torpor, cujus dulcedine inescati, in alto & supino otio celsos gerunt animos, de re nulla minus soliciti, quàm de studiis, quæ cruda protrudunt in forum, aut in Ecclesiam. Tu contra probè tibi conscius quàm noxia sit in *Sacris* nimia festinatio, & præcipitantia, & quæ in Ministerii candidato requirantur, studia tua premis, urges, maturas. laudabili mehercule instituto! Sat enim cito, si sat benè. In theoriâ quanta se offert librorum copia, qui te quasi manu ducunt ad divinioris illius *Sapientiæ* adyta; sed in iis delectus habenda ratio. Consulendi, legendi, terendi, non qui boni (quis enim eorũ finis?) sed optimi, qualis *Calvinus, Beza, Martyr, Zanchius, Ursinus, Paræus, Molinæus, Rivetus.* In praxi viros habes in urbe tua patria, disertissimos, verbi divini præcones acres, doctos, solidos ἐργάτας ἀνεπαισχύντους, ὀρθοτομοῦντας τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, & quod caput, τύπους τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ. Hos audi, & adi. Conciones quas habent elaboratas, & subactas excipe, exceptas rumina, imitare; nunquam utilius horas tuas collocaturus, quàm si recto pede vestigia eorum premas, in his sacris dicendi exercitiis, in quibus te totum nunc scio occupari. Persevera, ut & in tuo erga me affectu, quem vicissim tibi spondeo ἀπὸ βαθείας ψυχῆς. Vale. Nonis Juniis. CIↃ. IↃC. L.

JOHAN-

JOHANNI CRUCIO *Verbi Divini administro S. D.*

Harlemum.

MEnſes aliquot jam effluxêre, nihil de te auditum. Quid hoc tui ſilentii? ægrotas, an faſtidis? aut ut mollius loquar, itáne affixus es *Heliconi* tuo, itáne *Muſis*, libris, ſtudiis, ut noſtri pene memoriam exuiſſe videaris? Malè. nam ſi amorem non deſeris, non etiam debebas officia amoris, quæ nulla occupatione interrumpi debent. Danda, danda eſt interdum, animo remiſſio, & grata nonnunquam diverſione feriandum à ſeriis illis curarum, & importunis occupationibus, quæ nauſeam ſæpe, & tædium pariunt plus nimio defatigatis. Neminem quoque tam *Stoicum* eſſe credo, tam rigido & auſtero ingenio, tam naturæ, tam ſibi infenſum, ut ne *Hilaritatis* quidem nomen ferat, omnique amœnitatis guſtu genium ſuum defraudet. Si detur. vere dicam? non amo. Alendus, alendus ille animi Vigor, & quo honeſtiori, quo dulciori exercitio, quàm miſſitatione literarum, ad doctos, amicos, conſanguineos? aut ambulatiuncula per campos, ſaltus, valles, montes, plantaria, ubi liber, & ſolutus operum, *Cœlum* ſuum intuetur, & ſub *Cœlo* tot *Naturæ* miracula.

De *Gallia*, quæ iſta ſunt quæ aures noſtras feriunt? Incarceratio *Principum*, *Turenii* copiæ, arma *Regis*, apparatus utrinque calidi.

Et fremitus ſpumantis equi, ſtrepituſque virorum
Tympanaque in mediis ſpirantia, prælia, campis.

Deus bone! quis talium eſſe ſolet finis, niſi luctuoſus, funeſtus, exitiabilis? Quàm optem redire eos in gratiam cum *Rege*, & utrinque ſedatis animis, concordiæ litari, & Paci, quæ

——— *optima rerum*
Quas homini noviſſe datum;

& unica

& unica salutis anchora, tutissimumque *Regni* stabilimentum; quod aliàs simultatibus, odiis, factionibus, bellis intestinis lacerari, & *Pentei* instar miserè discerp: testantur *Annales*, docet experientia: quod ut DEUS rerum humanarum arbiter, Regiæ Majestatis vindex, & Imperii stator, clementissime avertat, animitus rogo, voveo, precor. Res Indiæ in *Brasilia* languidæ adhuc, & lentæ, cum tædio Bonorum, & pene desperatione. Doleo, & quod unum possum votis auxilia opto, & preces interpono, si forte DEUS *ἀπὸ μηχανῆς* huic ægro mederi dignetur, effulgeatque aliquando illa dies, quæ spes nostras collapsas erigat, *Patriæ*, & *Reip.* bono, cujus haud parum interest Batavi Imperii non contemnenda pomœria in tuto tandem collocari.

Uxor luxato pede ex casu, cochleæ vitam agit. Ita nihil hîc tutum, non hora, horæ, non momentum, momento: & tamen multi sic vivunt, tanquam semper victuri, cum nullâ non horâ moriantur. Beatus cui omnis dies postremus, beatior cui omnis hora, beatissimus cui omne momentum. Sexagenaria, & quod excedit, ægre se recolligit, ut solet ea ætate, quæ paulatim vergit ad occasum, sed & ad spem melioris vitæ, quæ malorum omnium expers, ubi lex Charitas, & modus Æternitas, ubi vita non nisi gaudium, & ut cum Psalmista loquar:

שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח׃

At hic inopinata multa homini, & sæpe tristia; jactamur, concutimur curis aut morbis; fluctus hîc semper, sæpe tempestates, & ut maximè, ex voto tibi feratur navis, tamen in multos scopulos impingas, multis vadis obhærescas necessium est. Ita cum *Homero*

——— *δέχεται κακὸν ἐκ κακοῦ αἰεί.*

sed queri hîc aut angi stultum; specto, exspecto, & Deum sequor. Is te Cognate, tuam, & tuos servet,

servet, & mutuum inter nos amorem. Swalmio, Tegulario, Rullæo salutem dico. Delfis. prid. Idus Junias. M.DC.L.

ROBERTO JUNIO *Ecclesiæ Delphensis pastori S.D.*

FAmiliaritatis nostræ jucunda recordatio, Vir doctissime, facit ut te interdum per litteras, sæpius ore compellem. Ad utrumque officium, me provocat humanitas tua, quam nisi pari humanitate rependam, ingratitudinis merito essem postulandus. Quid enim dulcius in vitâ quàm *Amicorum* colloquio, quàm doctorum necessitudine frui? quæ in majori longè apud me pretio,

—— quàm si quidquid erat non piger Appulus
Occultare meis diceret horreis.

Magnetem ferrum ad se trahere, miramur, sed & docti Magnetes sunt. Habent enim quid in se ἑλκυστικὸν, quo aliorum animos sibi conciliant, pelliciunt, trahunt. Talis tu mihi. Virtutum enim tuarum illicio, totum me tibi devinxisti. Quæris quæ illæ sint? dicam, & citra palpum; insignis animi tui candor, eruditio, pietas, ingenuâ affabilitate temperata. Sed ut in Sole non sumus sine umbra: sic nec in fama *Boni*, sine livoris, aut calumniæ aliquâ nebulâ. Nunquam tamen tantum obtrectantium potuit protervia; ut invidiam malevolorum placare velint, virtute relictâ, aut temerata conscientia. Nam si quod res est, ad rectæ rationis lancem examines, quantula ista sunt & si iis tantum displiceas, quibus displicere laus est, quid famæ tuæ, quid nomini decedit? Ut in via si canis luto me adspergat, non respergo, sed eluo potius hoc lutum: ita omnes isti pro caniculis habendi, qui non judicio, sed impetu, & convitio lædunt; quo meliorem se agnoscit quî petitur. Qua ut picturæ lucem nihil tam illustrat, quàm umbra; sic non melius quàm obtrectationi

nibus, rumusculis, susurris, fama, & fructu dignitatis exuunt, aut saltem subdolè conantur, viros probitate, & doctrina spectabiles. Χαῖρε καὶ ἐμὲ πρόσθε φίλτατον κ.τ.λ. Datum Delfis prid. Kal. Jun. CIↃ. IↃC. L.

NICOLAO MIDDELHOUKIO
Medicinæ Studioso S. D.

Lugd. Batav.

ITane præmisso Philosophiæ naturalis studio, animum dedisti ad Medicinam? Laudo. quia manuductio illa tantùm, ad sublimiora, quæ te totum requirunt, poscunt, flagitant. Lusisti hactenus circa littus, at nunc immissurus navem in *Altum* illud Medicinæ, quot & quanta tibi devoranda, si *Theoriam* spectes, si *Praxin*? In Theoria tota se tibi aperit Natura; hominum, brutorum, avium, piscium, serpentum, plantarum, arborum, fruticum, herbarum, florum, quæ ubique varietate luxuriant: adhæc lapidum, metallorum, mineralium. Humani corporis anatomia, temperamentorum disquisitio, εὐκρασία δυσκρασία: singularium corporis partium morbi, symptomata, morborum signa, discrimina, caussæ, medicamenta, remedia, adeò ut abdita illa omnia rimari, & ingenii acumine emetiri, homine quid majus esse videatur. In praxi quam dubiæ, & fallaces morborum notæ, sive vultum intuearis ægri, sive oculos observes, verba, motum, pulsus discrimina duri, lenti, formicantis, urinæ nunc crassæ, nunc crassissimæ, albæ, nigræ, prærubræ, pinguis, perturbatæ: morborum crises, earumque differentias, quæ fida, quæ infida, manifesta, obscura, periculosa, & sine periculo. Quorum quanta sit obscuritas ἰατρῶν παῖδες experimento suo olim didicerunt, & indies adhuc discunt, quicunque

que hanc artem profitentur. Sed cave credas hæc à me moveri, ut te ab hoc studio deterream, sed ut stimulum & calcar addam, eunti. Δύσκολα γὰρ τὰ καλά. & *nil sine magno vita labore dedit mortalibus.* Cur enim Hominem ratione, cur intellectu, & mentis acrimonia, cur ingenio præ aliis præditum esse voluit Deus, cur magni hujus Mundi simulachrum, θαῦμα θαυμάτων, Universi Exemplar? ut non in sui tantum cognitione serio desudaret, sed & in rerum omnium creatarum. Tu Studiose fac, & in hoc ipso vernantis ætatis flore, quidquid in te est virium, acritatis, industriæ huc confer: sed in operoso hoc studio cave, tuo remigio rem geras: pessimus sibi quisque magister; Medicas lectiones frequenta, Medicos adi, & audi, viam quam ostendunt insiste, ordinem præscriptum sequere, qui te per compendia ducat ad eruditionem: Τὰ ἔυτακτα γὰρ εὐμνημόνευτα; contra nihil ἀταξία Juventuti perniciosius. Vaga enim illa & desultoria studia nulla sunt: Δυοῖν ἐπιθύμησας, ὐδέτέρυ ἔτυχες. non ire illud, sed errare est, & tales dum ubique sunt, nusquam sunt: & ut reculæ ac quisquiliæ quæ fluminibus innatant, temerè impinguntur in hanc illamve partem: quod hodie spernunt, cras appetunt. Tu cautius. Sed & inter seria curarum, ad jucundam in studiis diversionem, aliquid etiam subsecivę cogitationis impertiendum lectioni boni alicujus autoris, cum Latini tum Græci. In utrumque nempe paratus, nec minus à cognitione linguarum, quàm rei medicæ peritia commendabilis. Ætatis tuæ florem cogita, & ævi hujus fluxum: quodque *Æneas* apud *Homerum* Pandaro aurigæ suo dixit, tibi ego:

Ἀλλ' ἄγε, νῦν μάστιγα καὶ ἡνία σιγαλόεντα
Δέξαι. ———

Donec emenso tandem feliciter studiorum cursu, dispicienda tibi sit pedum via, & quærenda ad tempus haud inglorii exilii sedes, in nobili aliqua

Academia, aut Montpelienſi in *Gallia*, aut Patavina in *Italia*, à qua titulis *Doctura* inſignitus ad nos redeas, & Patriæ, honori atque emolumento eſſe poſſis. Plura non addo, niſi ut valeas & nos amare perſeveres. Datum Delfis. VI. Jun. CIƆ. IƆ C. L.

JACOBO E.F. *Vander* DUSSEN S.D.

Lugd. Batavorum.

SIlui haſtenus, *Studioſe*, nec ullæ meę ad te litteræ. Cave tamen credas animo meo te excidiſſe. Amo & ingenium tuum, & virtutem cui natus, & factus. Qualis enim olim fuiſti ſub diſciplina mea, talem te & nunc video. Habet nempe hoc recta, & erecta indoles, ut ſemper ſibi ſimilis ſit, in ſtudiis, in vitâ. Studia ordine te perſequi ſcio, & in linguis, *Ethicis, Politicis* eos feciſſe progreſſus, ut ad ſublimiora tibi ſint quaſi manuductio. Ita certà oportet. Quid enim nobile illud IURIS ſtudium, ſine linguis? quid ſine tinctura aliqua Philoſophiæ moralis, & Scientia rei Politicæ? quid ſine *Hiſtoria*, teſte illa temporum, magiſtra vitæ, & nuncia vetuſtatis? Sed libatis his, totus nunc es in *Iurisprudentia*: ſemper te eo deſtinavi, & gaudeo calidè à te tractari. Ætate hac vigente, & florida, cur differas? ea labilis, vita labilis & ſæpe poſt moram pœnitentia, imo & indignatio, *cur diſtuli*? Fruere, fruere annis nimis fugacibus. Nam vita hæc quid niſi torrens, qui impetu currit & decurrit. Studium in quo verſaris eximiũ, ſed & difficile. Quid enim præſtantius, quàm iis cognoſcendis incumbere, quæ Patriam, quæ Populi ſalutem ſpectant? quid auguſtius quàm iis navare operam, quorum præſidio *Imperia, Regna, Reſpublicæ* ſtant, vigent, florent? Quid difficilius quàm in operoſo hoc legum ſtudio identidem occupari,

cupari, & in vasto hoc pelago navigantem, inter tot vada, syrtes, brevia, rectum tenere cursum? Sed difficilia quæ pulchra: ne diffide, sed Euripidæum illud cogita,

——— πόνος εὐκλείας πατήρ.

Nihil tam arduum, nihil tam altè à natura constitutum, quò diligentia non enititur, quod non expugnat, perrumpit, superat. Ingenium tibi capax & indefessum, memoria felix, mens docilis, judicium pro ætate subactum: quibus si cultus ut cœpit accedat, quid non sublime de te spondeamus? Perge modo, & te dignum gere sanguine è quo ortum ducis. Navigantes cynosuram respiciunt; Tu *Patrem* & *Patruum*, non aberrabis: Duces quoque juventæ tuæ habes, & fautores studiorum, Viros in *Academia* magnos, *Schotanos*, *Mestertios*, *Vinnios*. Hos adi, & audi, non deerunt auxiliari. generosa & Herculea hæc eminendi via est, honorum & dignitatum pararia. Nam & ex tali ligno *Mercurii*, in locum defunctorum aliquando surrogandi, qui clavum *Reip.* teneant, & *Imperii* habenas moderentur: totidem laborum in studiis promovendis auctoramenta. Sed probitas, & modestia tibi in primis cordi, & curæ, sine qua hili non fecerim, aut pili alia. Basis illa tibi & fundamentum, cui superstruas surgentis doctrinæ ædificium. Nihil ad ea deflectat, corrupto præsertim hoc ævo, & projecta morum licentia, quæ torrentis instar incautos sæpe rapit, nisi clavo probitatis se regi patiantur. Illa cœcum primæ ætatis ardorem tanquam suffusâ frigidâ temperet, & naturam in vitia nimis præcipitem, sufflaminet, Cave cave *Studiose*, si me, si te, si parentes, si consanguineos amas, quæ passim se offerunt in *Athenæo* tuo illicia, & vitiorum irritamenta; cave consortia quæ nimis hodie ad luxum, & vanitatem inclinant; quibus haud raro inescari hæc ætas solet, & velut Circæo poculo fascinari, dum perdendis tantum frug-

bus, & opibus, alea, Venere, crapulâ dilapidandis, nati, nihil solidum amant, nihil magnificum, nihil illustre; sed libertatem consistere arbitrantur, in rerum turpium licentia. Tu melius *Themidis* candidate; facessant longè à te illi, tineæ virtutum, honestatis omnis everricula, & *Academiæ*, si fas dicere, dehonestamenta, qui non tam suggestione nocent, quàm exemplo, faciuntque ut invisa primò morum protervia, postremò ametur. Habes à *Rectore* quondam tuo, concilium, sive monitum interpretaberis, habes affectum ære vel adamentino firmiorem. Vale, & me ama, constanter idem facturum. Delfis, v. Idus Julias. M. DC. L.

SIMONI HELLIO *Verbi Dei Ministro* S. D.

HOminem ad societatem natum, & factum esse, in te video Vir amicissime, qui cælibatus solitudinem pertæsus, de vinculo conjugali serio cogitâsti, allectus tandem in ejus *Ordinis* numerum, sine quo nec *Mundus* stare, nec societas humana potest. Nisi Patri tuo fuisset hic animus, nec tu esses, nec in te ulla generis tui propagandi, cura. Ita nempe de sui conservatione, tacito quodam instinctu, solicita est rerum omnium natura; & si bruta, si plantæ, quidni & homo, animalium nobilissimum, & ad imaginem Dei conditum? Quis unquam bonus audivit Reip. civis, qui de suscipienda prole, & liberaliter educanda non cogitaverit? Quæ gens tam barbara, tamque ab omni humanitate aliena, apud quam conjugii nomen, in amore non sit, & in pretio? Quis *Sapiens* unquam ab eo abhorruit, imo quis vel ex ipsa *Stoa*, aut severissima *Catonum* familia, barbam, & supercilium, tori legibus, & amplexibus uxoriis, non submisit? Cum omnibus commune sit, quod communis hominum parens, &

naturæ

naturæ auctor, tam altè, naturæ insinuavit, insevit, indidit, ut hominem pene, & quidquid in eo masculum est, exuisse videatur, qui copulæ illius dulcedine non capitur? Quid enim suavius, quid dulcius, quàm cum ea vivere, quæ non animorum solum, sed & mutua corporum communione tibi est conjunctissima? cum qua perinde, ut tecum loqueris; in cujus sinum, intimos animi affectus, curas, ægritudines tutò deponis; cujus conscientiam minus, quàm tuam times; quæ te *Vnum* loquitur, te unum amat, spirat, cogitat, à te solo pendet, tecum vivere, tecum emori optat; quæ domi, sanum, & incolumem esse gaudet, & quà fieri potest, servat; afflictum solatur, mœrentem reficit, ægro opitulatur; quæ præsentia sua, alloquio, risu, jocis, solicitudines, tanquam animi nebulas, vultus sui serenitate, dispellit; quæ foras eunti, osculum figit, egressum oculis comitatur, absentem desiderat, redeuntem læta excipit, tenet, amplectitur? quæ vineæ instar frugiferæ, dulces tibi dat stirpis tuæ propagines, facitque ut

——— jucundo tibi liberi
Cingant agmine mensam.

O vitæ delicias, mero melle, & amore stillantes! O gaudiorum, & amœnitatis veram sedem!

Quis non malarum quas amor curas habet,
Hæc inter obliviscitur?

Fruere, fruere modo, *dum res, & ætas, & sororum fila trium patientur atra.* nam quid hæc humana, nisi jactationes, & fluctus? quam exiguum quoque & incertum hoc quod vivimus, quàm vitrea corpusculi hujus valetudo, quàm dubiæ spes nostræ, quàm fallaces! Sed in hac rerum humanarum inconstantia, hac vitæ incertitudine, *Virtutem* ama, & in virtute constantiam; magnum vel in paranda animi tranquillitate adminiculum, vel

parata

parata solatium. Utrumque tibi precor, ut rectam ad *Cælum*, viam, & salvere te cum tuâ jubeo carum mihi caput. Delfis. III. Non. Jul. M. DC. L.

HENRICO GOERE' *Theologiæ studioso* S. D.

DIu & sæpe ad te scripturio *Candidate*, sed nescio quæ identidem ex transverso intercurrant, quæ calamo meo moram injiciunt. Occupationes meas nôsti in operoso hoc munere, in quo alius semper nobis ex alio labor, qui districtos nimis, & distractos nos habet in hoc pulvere non tamen indecoro ei qui *Sparta* sua probè defungitur. Nam quid Scholæ, nisi seminaria Reipublicæ? Quid Juventus, quàm totidem surculi in concidentium arborum locum aliquando depangendi? Qualem te video, & lætor. Eò enim studia tua perduxisti, ut prævio examine, illi quibus ista curæ, dignum te judicarint, qui conscensa cathedra, ad populum verba faceres. In quo dicendi genere totum te occupari nunc scio, non tamen sine agnata tibi, diffidentia. Quam tantum abest ut in te carpam, ut contra mihi planè allubescat. Vis-ne tibi verum verbum dicam? *Peccares nisi sic peccares*. Quæ enim pestis alia, plura ingenia abripuit, quàm nimia φιλαυτία, & æstimatio sui? Mihi crede *Studiose*, nihil est quod æquè dignitatem literarum devenustat, quàm fatalis illa ignorantiæ pedisequa, confidentia, qua quod videri quisque vult, hoc & esse se credit. Malè. Quid enim sumus, aut quid scimus? Maxima pars eorum quæ scimus, est minima pars eorum quæ ignoramus. Imo quid scire nostrum, sine illa demissione animi, nisi scientiæ umbra, quæ quo major nobis apparet, eo citius evanescit. At contra eruditio, humilitati & modestiæ superstructa perennat; quia fundus illa, & fundamen-

damentum est omnis veræ sapientiæ, quæ non tam de quæsitis secura, quàm de quærendis solicita est. Hanc virtutem *Candidate* in te amo, & si me audis, stimulus tibi sit & calcar ad diligentiam, & φιλομαθίαν. Quo enim quis magis sibi displicet, eò magis adnititur ut aliis placeat: nec unquam magis aliis placiturus, quàm si sibi displiceat. Novi, qui quum ingenitâ sibi modestiâ, nihil magni de se polliceri auderent, tantam tandem diligentiâ suâ, & indefesso labore, parrhesiam sibi comparârunt, ut *Auditoribus* suis sint admirationi, addo & ædificationi. Non alia mihi de te spes, si in eâ perseveres. Cui si accedat illa ad quam te hortor vitæ integritas, morum innocentia, animi candor, quid est quod amplius in te requiram? Vin' dicam? nihil, nisi ut me ames, qui te æternum. Vale. De me si quæris, valeo ut soleo, & si non semper optimè, sic tamen ut studiis nostris frui liceat: quod si porrò detur, equidem hac mea sorte contentus vivam. Illam firmitatem, illa *Athletarum* latera non appeto, neque mihi unquam de natura queri veniet in mentem, quæ me corpusculo finxerit infirmiori, gratias agam potius, quod effecerit, ut adversæ valetudinis metu, temperantiam quæ virtus est, & ad virtutem ducit, non invitus amplectar! Delfis. M. DC. L.

CORNELIO ROTARIO *Theologiæ Studioso. S. D.*

Delfis.

AMari te à me, *Rotari* amicissime, ne mirare; meretur insignis animi tui candor, meretur probitas tua & modestia, ad quam mihi vidêre factus. Utinam Juventus nostra pleraque hodie talis, quæ cerea heu! nimis in vitium flecti, & prona ad fastum, animique elationem, ubi vel minimum imbuta est succo aliquo politioris literaturæ.

turæ. Quo nihil ego perniciosius esse judico, ingeniis benè natis. Quæ enim alia major studiorum remora, & quid profectui magis inimicum, quàm profectus opinio? Ad doctrinam hortaris? jam docti sunt: ad sapientiam? sapiunt. carceres ipsis aperti ad cursum? metam se credunt attigisse. Hinc desidia, & in studiis torpor, cujus dulcedine inescati, in alto & supino otio celsos gerunt animos, de re nulla minus soliciti, quàm de studiis, quæ cruda protrudunt in forum, aut in Ecclesiam. Tu contra probè tibi conscius quàm noxia sit in *Sacris* nimia festinatio, & præcipitantia, & quæ in Ministerii candidato requirantur, studia tua premis, urges, maturas. laudabili mehercule instituto! Sat enim cito, si sat benè. In theoriâ quanta se offert librorum copia, qui te quasi manu ducunt ad divinioris illius *Sapientiæ* adyta; sed in iis delectus habenda ratio. Consulendi, legendi, terendi, non qui boni (quis enim eorũ finis?) sed optimi, qualis *Calvinus, Beza, Martyr, Zanchius, Ursinus, Paræus, Molinæus, Rivetus*. In praxi viros habes in urbe tua patria, disertissimos, verbi divini præcones acres, doctos, solidos ἐργάτας ἀνεπαισχύντους, ὀρθοτομοῦντας τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, & quod caput, τύπους τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ. Hos audi, & adi. Conciones quas habent elaboratas, & subactas excipe, exceptas rumina, imitare; nunquam utilius horas tuas collocaturus, quàm si recto pede vestigia eorum premas, in his sacris dicendi exercitiis, in quibus te totum nunc scio occupari. Persevera, ut & in tuo erga me affectu, quem vicissim tibi spondeo ἀπὸ βαθείας ψυχῆς. Vale. Nonis Juniis. CIↃ. IↃC. L.

JOHAN-

JOHANNI CRUCIO *Verbi Divini administro S. D.*

Harlemum.

MEnſes aliquot jam effluxêre, nihil de te auditum. Quid hoc tui ſilentii? ægrotas, an faſtidis? aut ut mollius loquar, itáne affixus es *Heliconi* tuo, itáne *Muſis*, libris, ſtudiis, ut noſtri pene memoriam exuiſſe videaris? Malè. nam ſi amorem non deſeris, non etiam debebas officia amoris, quæ nulla occupatione interrumpi debent. Danda, danda eſt interdum, animo remiſſio, & grata nonnunquam diverſione feriandum à ſeriis illis curarum, & importunis occupationibus, quæ nauſeam ſæpe, & tædium pariunt plus nimio defatigatis. Neminem quoque tam *Stoicum* eſſe credo, tam rigido & auſtero ingenio, tam naturæ, tam ſibi infenſum, ut ne *Hilaritatis* quidem nomen ferat, omnique amœnitatis guſtu genium ſuum defraudet. Si detur. vere dicam? non amo. Alendus, alendus ille animi Vigor, & quo honeſtiori, quo dulciori exercitio, quàm miſſitatione literarum, ad doctos, amicos, conſanguineos? aut ambulatiuncula per campos, ſaltus, valles, montes, plantaria, ubi liber, & ſolutus operum, *Cælum* ſuum intuetur, & ſub *Cælo* tot *Naturæ* miracula.

De *Gallia*, quæ iſta ſunt quæ aures noſtras feriunt? Incarceratio *Principum*, *Turenii* copiæ, arma *Regis*, apparatus utrinque calidi.

Et fremitus ſpumantis equi, ſtrepituſque virorum
Tympanaque in mediis ſpirantia, prælia, campis.

Deus bone! quis talium eſſe ſolet finis, niſi luctuoſus, funeſtus, exitiabilis? Quàm optem redire eos in gratiam cum *Rege*, & utrinque ſedatis animis, concordiæ litari, & Paci, quæ

——— *optima rerum*
Quas homini noviſſe datum;

& unica

& unica salutis anchora, tutissimumque *Regni* stabilimentum; quod aliàs simultatibus, odiis, factionibus, bellis intestinis lacerari, & *Penthei* instar miserè discerpi testantur *Annales*, docet experientia: quod ut DEUS rerum humanarum arbiter, Regiæ Majestatis vindex, & Imperii stator, clementissime avertat, animitus rogo, voveo, precor. Res Indiæ in *Brasilia* languidæ adhuc, & lentæ, cum tædio Bonorum, & pene desperatione. Doleo, & quod unum possum votis auxilia opto, & preces interpono, si forte DEUS ἀπὸ μηχανῆς huic ægro mederi dignetur, effulgeatque aliquando illa dies, quæ spes nostras collapsas erigat, *Patriæ*, & *Reip.* bono, cujus haud parum interest Batavi Imperii non contemnenda pomœria in tuto tandem collocari.

Uxor luxato pede ex casu, cochleæ vitam agit. Ita nihil hîc tutum, non hora, horæ, non momentum, momento: & tamen multi sic vivunt, tanquam semper victuri, cum nullâ non horâ moriantur. Beatus cui omnis dies postremus, beatior cui omnis hora, beatissimus cui omne momentum. Sexagenaria, & quod excedit, ægre se recolligit, ut solet ea ætate, quæ paulatim vergit ad occasum, sed & ad spem melioris vitæ, quæ malorum omnium expers, ubi lex Charitas, & modus Æternitas, ubi vita non nisi gaudium, & ut cum Psalmista loquar:

שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פְּנֵי יְהוָה נְעִמוֹת בִּימִינוֹ נֶצַח׃

At hic inopinata multa homini, & sæpe tristia; jactamur, concutimur curis aut morbis; fluctus hic semper, sæpe tempestates, & ut maximè, ex voto tibi feratur navis, tamen in multos scopulos impingas, multis vadis obhærescas necessium est. Ita cum *Homero*

——— δέχεται κακὸν ἐκ κακοῦ αἰεί.

sed queri hic aut angi stultum; specto, exspecto, & Deum sequor. Is te Cognate, tuam, & tuos servet,

servet, & mutuum inter nos amorem. Swalmio, Tegulario, Rullæo salutem dico. Delfis. prid. Idus Junias. M.DC.L.

ROBERTO JUNIO *Ecclesiæ Delphensis pastori S. D.*

FAmiliaritatis nostræ jucunda recordatio, Vir doctissime, facit ut te interdum per litteras, sæpius ore compellem. Ad utrumque officium, me provocat humanitas tua, quam nisi pari humanitate rependam, ingratitudinis merito essem postulandus. Quid enim dulcius in vitâ quàm *Amicorum* colloquio, quàm doctorum necessitudine frui? quæ in majori longè apud me pretio,

—— quàm si quidquid erat non piger Appulus
Occultare meis dicerer horreis.

Magnetem ferrum ad se trahere, miramur, sed & docti Magnetes sunt. Habent enim quid in se ἑλκυστικὸν, quo aliorum animos sibi conciliant, pelliciunt, trahunt. Talis tu mihi. Virtutum enim tuarum illicio, totum me tibi devinxisti. Quæris quæ illæ sint? dicam, & citra palpum; insignis animi tui candor, eruditio, pietas, ingenuâ affabilitate temperata. Sed ut in Sole non sumus sine umbra: sic nec in fama *Boni*, sine livoris, aut calumniæ aliquâ nebulâ. Nunquam tamen tantum obtrectantium potuit protervia; ut invidiam malevolorum placare velint, virtute relicta, aut temerata conscientia. Nam si quod res est, ad rectæ rationis lancem examines, quantula ista sunt & si iis tantum displiceas, quibus displicere laus est, quid famæ tuæ, quid nomini decedit? Ut in via si canis luto me adspergat, non respergo, sed eluo potius hoc lutum: ita omnes isti pro caniculis habendi, qui non judicio, sed impetu, & convitio lædunt; quo meliorem se agnoscit qui petitur. Qua ut picturæ lucem nihil tam illustrat, quàm umbra; sic non melius quàm obtrectationi

ni creditur, quales quantique ſint viri in Repub. aut in Eccleſia, magni, quorum merita eo clarius elucent, quò magis obnoxii ſunt obloquentium ſuſurris: quos non melius retundas, quàm ſi maſculo, & infracto animo, eos qui nominis tui famam arrodunt, tanquam minorum canum importunos latratus fortiter contempſeris, & homines infra iræ tuæ dignitatem poſitos, & virtutum faſtigium, nixus illibatæ conſcientiæ fulcro, tanquam muro aheneo, & Icario ſcopulo, adverſus calumniantium aſſilientes fluctus. Cui ſi inſuper accedat *Bonorum* ſuffragatio, & luculenta teſtimonia eorum qui ratione muneris ſui, & probitatis vitæ, fidem merentur, apud æquos & candidos rerum æſtimatores, neſcio quid ultra deſiderari poſſit, aut debeat, ad nominis alicujus tutelam, adverſus eos, qui animas ſuas, & linguas mendacio devoverunt. Talia tua ſunt Vir amiciſſime, quæ ſumma cum voluptate vidi, legi, perpendi. Ita enim de te, & Miniſterio tuo teſtatur Eccleſia *Soulangana* apud *Indos*, in Inſula *Formoſa* (nam & ibi habes tuos æmulos) te ibidem XIV. annorum ſpatio commoratum eſſe, bienniumque, & quod excedit, *Concionatoris* munere, in Belgica lingua, ſumma cum ædificatione defunctum: & annos ferè XII. Dei gratia, ac benedictione pagorum multorum incolas non ſolum ab idololatria, & morum barbarie liberaveris, ſed inſuper cultu divino, & Religione Chriſtiana introducta, Eccleſia tanto cum fructu à te fundata eſt, ut Verbi Divini prædicatione millenas aliquot animas *Satanæ* faucibus ereptas, CHRISTO aggregaveris. Adeò ut te eximium DEI inſtrumentum eò loci fuiſſe, fateantur omnes, & ad multorum admirationem feliciter in agro DOMINI operatum. Adhæc *Indigenis* vitæ integritate, ac ſanctimonia præeuntem, magno cum zelo ad ſalutarem DEI cognitionem perduxiſſe, cum inſtitutione privata in pagis, matutinis, & veſpertinis horis,

horis, tum acribus, & patheticis concionibus in lingua Formosana, cujus eras peritissimus, labore tam pertinaci, tam improbo, ut solus, ob defectum aliorum, haud raro ter, quater hebdomatim *Sacra* operari, coactus fueris. Quo nomine, non solùm DEUM beneficiorum in *Formosanos* à te collatorum, remuneratorem in hac vita, sed & in altera, non semel precati sunt, sed & ob indefessam in obeundo munere industriam, & sedulam Ministerii curam, ita acceptum fuisse, ut non Synedrii tantum, sed & omnium *Formosanorum* quotquot erant, votum fuerit, ut diutius ipsis cohabitares, nisi per invaletudinem, amorem *Patriæ* & *Matris* visendæ desiderium, tibi ad tuos redeundi fuisset animus; testibus *Johanne Bavio*, Verbi Dei administro in *Soulangia*, *Johanne Slovio* ministerii candidato inter incolas *Insulæ Formosæ*, *Cornelio Bequio*, & *Justo Ægidio* senioribus. Cui tam plausibili testimonio succinit & illud Classis Zeland. habitæ *Middelburgi*, his verbis: Reverendus *D. Junius* antehac Verbi Dei Minister in *Insula Formosa* nuper ex *India* reversus, in conventu Deputatorum Classis Wallachriæ ad curam rerum Ecclesiasticarum in *India*, ipsis statum Ecclesiæ Christi apud *Indos* aperuit, & singillatim tempore Ministerii sui XIV. annorum spatio, ex quibus XII annos commoratus est in *Insula Formosa*, inter gentiles, agrestes, nudos, idololatras, nempe quo modo DEI gratia, & singulari ejus benedictione, abominanda idololatria istius regionis, magna sui parte turbata, & eversa fuerit, fœminæ (diabolica verè instrumenta) quæ munus alios instituendi sibi arrogabant, fugatæ, & in exilium missæ, vero & puro DEI cultu in locum earum surrogato, adeò ut multi adulti in cognitione CHRISTI tantum profecerint, ut ab eo supra quinque millia, & quingentos Sacramento Baptismi, Ecclesiæ *Christi*, exceptis pueris initiati fuerint; & supra mille in statu conjugali confirmati.

mati. Administrata quoque inter eos communio S. Cœnæ, multorum gaudio, & ædificatione; apertæ Scholæ, præceptores constituti ex ipsis Indigenis, circiter quinquaginta numero, qui *juventutem* non solum in calligraphiâ exercerent, sed eam unà cum adultis, institutione catechetica, primis Religionis Christianę fundamentis imbuerent. Quo factum est ut in quibusdam pagis, numerus discipulorum excreverit ultra sexcentos, Italico charactere scribendi peritos, ut ejus diversa vidimus specimina. Inque eum finem à *Domino Junio* tralata in idioma Formosanum omnia Catechismi Christiani erotemata, ut & Decalogus. Oratio Dominica, Symbolum Apostolicum, Precationes matutinæ, & Vespertinæ, adhæc Psalmi nonnulli ad cantum in Ecclesiis nostris receptum, conformati. Quibus adminiculis juniores, & adulti, eos in doctrina *Christi* progressus fecêre, ut non solum Catechetica & Precationes memoriæ mandatas promptè, & expeditè recitaverint; sed multi eorum pro re nata, ex tempore, quavis occasione succinctam, & Christianam precationem meditari, & meditatam eloqui & proferre potuerint. Quæ prolixè nobis constiterunt, non solum ex relatu *D. Junii*, sed & ex litteris Senatus Ecclesiastici *Tajovani*, ut & ex diario ultimę visitationis Eccesiæ habitæ mense Septembr. & Octob. anno 1643. in *Insula Formosa*, per pagos *Tavacan, Sincan, Baclou, Mathou, & Soulang*, operâ *D. Simonis Brenii* & *D. Bavii*, cum duobus Deputatis ex concilio *Tajovano*. Quod testor omnium nomine *Somer* Ecclesiast. Flislingan. & deputatus Scriba, *Gulielmus Apollonius*, Eccles. Middelburg. pastor loco Præsidis absentis. His lectis subiit mirari tam perfrictæ adhuc frontis inveniri homines, tamque venalis animæ, qui Ministerium tuum, ibidem loci traducere, & suggillare non erubescant. Sed ita fere cum *Bonis* comparatum est, ut eos invidia perpetuò comitetur, ut in Sole

Sole ambulantes, umbra. Tu integritate conſcientiæ fretus ſperne, ſperne ſi me audis hæc hominum propudia, ſecurus unicè quid hic aut ille ex *Momi* ſatellitio de te ſentiat, dicat, cogitet; quia dum omnis illis ſpes præciſa eſt tecum unquàm paria faciendi, famam allatrare malunt, quàm virtutes tuas imitari. Mihi crede nulla validiora in Calumniam arma ſunt quam eam factis & moribus confutare; exemplo *Philippi Macedonis* qui *gratias ſe debere* dicebat *Athenienſium Oratoribus, quod convitiis ſuis redderent ſe meliorem: dum illos factis conatur refellere.* Nam livoris illa ſpicula quæ jacta in bonos, ut quædam animalia amiſſo aculeo, torpent. Plura coram. Vale meque ut facis, amare perge. M.DC.L. prid. Kalend. Iul.

VIRO AMICISSIMO N.N.
S.D.

Filium tuum unicum ut audio à prima adoleſcentia, ſtudiis devoviſti: quod laudo. Quid enim utilius, quid liberali indole dignius, quàm jactis literaturæ fundamentis, ad doctrinæ faſtigium tandem eniti: quæm ego longè omnibus aliis quę vulgus mirari ſolet, antepono; quia vana illa, lubrica, & in caſu poſita: hæc conſtans firma, ſtabilis, & quæ poſſidentem ubivis comitatur: τὰ δὲ λοιπὰ πάντα προσθήκαι. Sed juventutem doles prolixis illis, & operoſis *Grammaticorum* regulis & præceptis obrui; quod memoriæ magis ſint exercitia, quàm judicii, quæ tyrunculi laborioſè diſcunt, ut pſittaci ſuum χαῖρε, tanto temporis diſpendio, ut anni aliquod ante abeant, quàm ea plenè imbiberint. Et in ea ſententia multi tecum, qui hæc ludicra litteraria ſpernunt, quin & adducta fronte, ac cenſoria gravitate pronuntiant ſine iis Latina diſci poſſe; ſtultitiam rati, his fatigare *Iuventutem*, & præceptorum multitudine tenella obtundere ingenia, quæ citius luſu,

discant, & usu, quàm operosa illa recitationum crambe. Sed ô ridiculos Latinitatis Architectos! Ædificium nemo struit, nisi jacto prius fundamento: illi eruditionem omni ædificio majorem, sine fundamentis: nemo Faber, domum sine perpendiculo, aut amussi: hi curvas tyronum mentes, sine regula. O sapientiam ita sapere! frustraque niti præjudicatis sententiis, contra publicam (quando ita volunt) stultitiam. Illa enim licet in minimis, iisque operosis versetur, ita tamen est necessaria, ut neminem unquam magnum evasisse, & ad graviores disciplinas, animum feliciter appulisse, sit exploratum, nisi defunctis probè tyrociniis, & jactis purioris his literaturæ fundamentis. Quia fundus ea est, & basis rectæ & inculpatæ institutionis: qua fit ut rudes ac teneræ puerorum mentes (unde Seminarium Reip. existit) statim & ab ipsis velut incunabulis insuescant congruitati, artisque ejus adminiculo, manu quasi ducantur ad ipsos Latinitatis fontes, & veteres Romani eloquii amœnitates,& elegantias. Quæ ut aliunde peti nequeunt quàm ex his rivulis, nec via ad seria tutius, & compendiosius præmonstrari, quàm per hæc crepundia literarum: ita nuper laudabili illustrium *Ordinum* decreto, cautum est, ne quis aliam instituendę juventutis viam inire sustineat, quàm eam quæ publica suffragatione esset stabilita. Haud aliter (si magna licet componere pravis) quàm olim *Alexander* imaginem suam quo certior posteris proderetur, noluit à quovis artifice, vulgò contaminari: solus eam *Polycletus* ære duceret, solus *Apelles* coloribus delinearet, solus *Pyrgoteles* in gemmis sculperet. Præter hos tres si quis uspiam reperiretur alius, manus imagini Regis admolitus, haud secus in eum quàm in sacrilegum vindicaturus. Ita Patriæ nostræ proceres hanc unius *Vossii* provinciam esse voluerunt Grammaticam ingenii sui, & industriæ penicillo

deli-

delineare, cujus una, & eadem *Juventuti* perpetuò oberraret imago. Distrahit enim animos discentium, præceptorum varietas, & multitudo. Quid quod multorum ingenium cribro, aut pertuso dolio simile est; perit, & effluit quidquid infunditur, nisi perspicuè, breviter, dextre inculcata, crebrâ auditione tandem memoriæ obhærescant. Quin ut vascula augusti oris, infusam copiosius aquam, respuunt: sic tenella illa pectuscula, onerosam prolixitatem. Qua remotâ non utilem modo Filio tuo, sed & plane necessariam judico, tanquam unicam ad *Latinitatem*, viam. Cui si serio, si gnaviter incumbat, revocatis ad praxin regulis in compositione argumenti, spondeo non pœniturum quidquid etiam laboris in ea consumpserit. Non aliter hæc *Sacra* constant: nucem frangat oportet, qui nucleum esse vult, & *nil sine magno vita labore dedit mortalibus.* Hinc Poëtæ ne *Herculi* quidem, *Iovi* nato, nisi maximis exantlatis laboribus *Cœlum* dederunt. Sed de his satis. Tu Vir amicissime, etiam atque etiam vale. Delfis.

Lugd. Batavorum.

RICHARDO WOUDEWAERDO
Theologiæ studioso S.

ITane Parens non ita pridem visus, abiit, &
Illuc, unde negant redire quemquam?
O nostra imbecillitas! ô quàm mortales sumus! sed in hac mortalitate, quàm plerique mortalitatis suæ immemores! Quotidie morimur, quotidie pars aliqua vitæ demitur: quotusquisque tamen inter tam densa juvenum, ac senum funera, hanc serio ad animum revocat? hanc meditatur? Cum non dicam in dies, sed singulis pene horis, *Mors* aliquem sibi vendicet, & tanquam *victimam nil miserantis Orci*, abducat, hunc per satellitem morbum, illum per casum aliquem violentum, ut

mille ſunt moriendi modi. Fidē facit experientia; & jam nunc quod in aliis vidiſti, in te vides. Sed quid hic novum? Cui naſci contigit, reſtat *mori:*

Omnes eodem cogimur, omnium
Verſatur urna, ſerius, ocyus
Sors exitura.

Hinc *Sapiens* omnem diem ſibi ultimum credit, omnem horam ſupremam: nam punctum eſt, quod vivitur, & quis in tanta rerum humanarum inconſtantia craſtinum ſibi audeat polliceri? Sed ut vitæ nec tenax nimis eſt, ſic nec prodigus, in utrumque paratus aut vivere, aut mori, ſi Deo ita viſum evocare eum ex hac Mundi ſtatione, in meliorem vitam. Commorandi enim nobis hic diverſorium, non habitandi dedit Cogita, mi *Richarde*, quid vita hæc, quid mors, quid fatalis illa ſit Naturæ lex. Vitam eripi lugemus? ſed quid niſi vitæ umbra, miſeriæ, & calamitatis tabula, peregrinatio moleſta, navigatio periculi plena, in procelloſo hoc Mundi ſalo, per brevia, ſyrtes, ſcopulos? in quos ut maxime ex voto tibi feratur navis, fieri vix poteſt, quin ſæpius impingas. Quid ipſa Mors? portus, ſtatio, quies poſt tempeſtatem. Quid doles, quid miſeraris his vitæ ærumnis inclinata jam in ſenium ætate ereptum *Patrem*, & traductum ad vitam illam beatam? Jam decretoria & fatalis illa lex, quid niſi æterna, & ab Æterno, & ſi æterna, quis eam infringat? ſi ab Æterno quis poteſt, aut ſi poſſet, quis audeat? Si à Deo, quid quereris? Culpari ne quid poteſt in eo, qui Bonus eſt, imo Bonitas ipſa, & qui nihil vult, nihil decernit, quàm quod bonum ſuis, & ſalutare; & ubi lucrum, in damno? Mortuus igitur eſt *Parens?* debuit. Illa ætate, illo morbo? debuit. Lex ita lata: cui refragari ſtultum, obniti, impium. Parendum potius, & quod vitari non poteſt, æquo ferendum animo. Optimum quippe malorum condimentum, patientia, & firmiſſimum in adverſis ſolatium, velle quod Deus vult.

A ſolo

A ſolo enim Deo veram animi quietem, ſol dum & efficax remedium, adverſus doloris & luctus acerbitatem, certiſſimamque ægritudinum quibus in hac vita conflictamur, conſolationem peti debere, quis non videt? Illum rogo, ut te firmet, & patientia muniat, Matris nunc viduæ ſolatium, & familiæ fulcrum. Vale, & me ama, prid. Kalend. Jul. Anno M. DC. L.

HENRICO RYNDICKIO *Verbi Divini Adminiſtro.*

Pinakeram.

CUm morbo periculoſe diu luctatus, inter ſpẽ & metum, feliciter tandem Dei gratia eluctatus es, reſtituta valetudine, quam tibi animitus gratulor, & Eccleſiæ in qua ædificanda ſerio deſudas. Ita quos Deus interdum dejicit, lectoque affigit, probata aliquandiu eorum patientia, tandem miſeratur, & benignè ſurrigit, ut multo ante mori diſcant, quàm moriendum. Quid enim aliud morbi, quàm mortis prodromi, qui mortalitatem nobis inculcant, & ad mortem ducunt, hos citius, illos ſerius? Beatum illum judico qui quotidie, etiam in ipſo ætatis flore, vitæ ſuæ ſummam imponit: quis enim ſcit quàm prope verſetur terminus? Si interim Deo vitam nobis prorogare decretum, in lucro deputandum, tanto que diligentius vocationis noſtræ habenda ratio, quanto major eſt vitæ noſtræ incertitudo. Quod ut à te fieri, mihi eſt perſuaſiſſimum, ita vel hoc nomine lætor, quum video, eos qui ex diſciplina mea prodierunt, *Spartam* ſuam tam egregie ornare, & muneris ſui dignitatem tueri, nec id minus glorioſum duco, quàm aut *Herodoto*, aut *Calliſtrato* fuit; illi quod *Thucydidem*, huic quod *Demoſthenem*, ad ea ſtudia, in quibus uterque poſtea, principem

locum tenuit, excitarint. Quam enim te serio olim, quam amanter ad honesta, & liberalia studia, sim cohortatus, potes recordari: quoties litterarum, & doctrinæ præstantiam, tibi commendavi, & illas quærendas esse opes, quæ possidentem nunquam destituunt; ea colenda studia, quæ sola tranquillitatem animis afferunt, hominemque paulatim ab homine separant, & cum Deo conjungunt: non neglexisti; contulisti cogitationes omnes tuas ad studium veræ laudis, & te facere jam, lætor; facturum etiam multo in posterum diligentius, confido. Quî aliter potest? in tam honorifica Sparta quam nactus es, ubi non de terrenis conquirendis (levia hæc sunt) sed de salute hominum, de lucro animarum agitur: quæ quò pretiosiores sunt, eo major adhibenda est cura, ut CHRISTO lucrifiant. Finio. Tu præsta te mihi, qualem adhuc cognovi, amantem mei, & in amicitia constantem, & quanti tuam laudem facis, quæ tibi maximè curæ est, tantum enitere. Matri viduæ salutem meis verbis. Delfis.

JOHANNI CRUCIO *cognato S. D.*

Harlemum.

INcolumem te ad tuos rediisse, tam mihi gratum fuit, quàm quod gratissimum. De valetudine mea si quæris integra adhuc est Dei gratiâ, & ut diu sit voveo. Hoc præsertim tempore, quò febres nonnullas grassari videmus, pestifera quadam malignitate formidabiles: qua fit, ut qui in eas incidunt, aut periculosè laborent, aut conclamati, solito citus ex hac vita discedant. Præludia hæc auguror majoris mali. Quî aliter potest in tanta vitæ licentia, tanta morum barbarie, quæ calles omnes pudoris, & verecundiæ supergressa, nullis vix amplius monitorum repagulis, compesci se patitur, & inhiberi. Ut mirum non sit iram

DEI in peccata hominum accendi, & crescentibus delictis, pœnas crescere; quæ eò graviores esse solent, quo major ejus est in tolerandis impœnitentibus patientia, quæ tamen plus nimio lacessita, tandem fit furor. Tristes hic & crebri rumores, hunc quem biduo aut triduo antè in publicum prodeuntum vidimus, subito morbo correptum, illum agentem animam, alium vitâ defunctum, in omni ætate, florenti, decrepitâ nullo annorum, nullo sexus discrimine. Totidem ad mortem tempestivè commentandam, hortamenta! ut certa ambiguis, tranquilla turbulentis, solida inanibus præferamus, & citra moram. Quis enim in tanta vitæ incertitudine tot ingruentes morbos, tot indies funera, crastinum sibi audeat polliceri? Extulimus non ita pridem duos eximiæ pietatis, & doctrinæ *Juvenes*, qui emenso feliciter studiorum suorum cursu in *Acad mia*, Ecclesiæ militanti ædificandæ se totos devoverant, nisi in triumphantem jam commigrassent. Novi qui lecto repente affixi, gravissimo inter spem, & metum, morbo conflictantur. *Spranchusium* vires in dies magis magisque deficiunt; lenta febri atteritur, pertinaci & violenta tussi fractus & judicio *Medicorum* depositus, tendit ad metam, & vergit ad occasum, magno Ecclesiæ luctu. Quid enim illo Viro cum paucis comparando, doctius, quid humanius? quæ illi, in animo probitas, in ore eloquentia, iu habitu modestia, in actionibus candor, in alloquio ἰυπρεσηγορία & affabilitas, in moribus comitas? quanta illi pietatis cura, quantus Veritatis propagandæ zelus, puritatis conservandæ ardor, Ecclesiæ ædificandę studium? quæ ejus in difficillimis & molestissimis temporibus (in quæ olim incidimus) altitudo animi, quæ arduis in negotiis, prudentia ejus & consilium? quæ in componendis dissidiis μακροθυμία, quæ animi ejus ad concordiam & pacem propensio? Adhæc quæ *Concionum* ejus

ἀκρίβεια quæ dicendi libertas,& parrhesia? quam gravia, seria, & pathetica ejus ad populum monita, pro salute animarum vel tuenda, vel recuperanda; quàm acres in mores invectivæ? queis contumacissimos etiam, & Marpesiâ caute, duriores, aut mollire, & percellere; aut si inemendabiles, & desperatæ malitiæ, convincere saltem potuit, & horrorem incutere. Contra quis in erigendis vacillantibus, & sub tentationum pondere, ex sensu anteactæ vitæ, & remorsu conscientiæ, fatiscentibus, eo paratior & in omni genere officii diligentior? quæ consolationum ejus vis in compellandis ægris, quæ ejus salutaria ad patientiam hortamenta? ardentes ad DEUM preces? quæ ægrorum Christiana, & hilaris præparatio ad mortem, tali duce, & comite; ubi animos eorum, consolationum suarum dulcedine, tanquam oleo lætitiæ, delibutos, stare jubet imperterritos adversus ignita tela *Satanæ*, & portas *Inferorum*? Quæ quò majora sunt, eò tristior eorum jactura. Quid tamen est, si summo illi vitæ Arbitro ita visum evocare eum ex hac *Mundi* statione, in cælestem illam *Patriam*,& Ecclesiæ subducere tantum lumen? Ferenda sunt ut humana omnia. Quid enim hîc firmum, & stabile? Omnes eodem tendimus. Intervallis distinguimur, exitu æquamur: *Serius ocyus sors exitura*, nihilque certum hîc, quàm hora illa incerta, quæ vitæ terminum, & votis nostris finem imponit. Cogitemus, parati, quandocumq; DEO visum, ad casum similem: quis scit quando subeundum? Non anni, mensis, dies, hora nos eximunt, non hæc ipsa quâ scribo, *Et certam præsens non habet hora fidem.* Quid solatii? inquies, à virtute: quæ secura,

———— immotaque cuncta

Casibus, ex alta mortalia despicit arce.

Salve Vir amicissime, & da operam ut veleas. Literas tuas vehementer expecto, & quidem tales, quales maxmè opto. Delfis. 12. Kal. Quinct, M. DC. L.

JUSTO

JUSTO LODENSTENIO *Verbi Divini Ministro* S. D.

MUlta doctis & literatis, ad studium eximiæ laudis adjumenta suppetunt, quæ si comitetur voluntas ita haud raro excellunt, ut ad nominis gloriam expedita quadam, & quasi compendiaria via perveniant. In te video, Vir amicissime, qui doctrina, & vitæ tuæ integritate, à prima lanugine commendabilis, *Ecclesiæ Soetermerianæ* ędificationi operam tuam ab ea legitimè vocatus, hactenus devovisti, tanto cum successu, tanto *Auditorum* tuorum applausu, ut sedulâ muneris tui obeundi curâ, haud exigua ceperit incrementa. Sed ut aromatum ea vis est, ut odorem suum longè à se diffundant: ita tu pietate & doctrina, nominis tui famam: quæ usque eò ad exteros percrebuit, ut de te vocando cogitarit Ecclesia, quę *Slusæ* est in *Flandria*, & jam vocatum obtinuerit. Perge, vir doctissime, in isto ad laudem cursu: Viam inisti quæ te eo ducit, studium nempe in suscipiendis ecclesiæ causâ laboribus, constantia in perferendis, in conversatione humanitas, in consuetudine, in alloquio familiarium comitas, in afflictis sublevandis προθυμία, voluntatis denique propensio ad optima quæque singularis. Quo tibi nomine vehementer gratulor, & ut perpetuo à me fiat, futurum confido. Scio enim qua cura, qua animi intentione *Spartæ* tuæ dignitatem tuearis, quanto animi ardore, quanta solicitudine muneri tuo incumbas, qua diligentia studia tua tractes, non graviora solum, sed & ea quæ sibi ab humanitate, nomen adsciverunt, in quæ tanquam in hortum doctrinæ diliciis, amœnissimum, nonnunquam divertis; ut præter id temporis, quod vocationi tuæ ecclesiasticæ dare soles, hora pene nulla sit, quam non in linguis, literis, & philosophicis cum virtute traducas. Quam tuæ vitæ rationem

tionem qui ignoraunt, mirantur forte, unde illa tibi in adversis fortitudo, in morbis etiam violentis patientia, unde animi robur illud invicti, quod ne illa quidem ipsa quæ in rebus humanis *fortuna* dominatur, ullo pacto possit infringere. Contra cujus vim duplici te præsidio munitum is, artium cognitione, & mentis optimę conscientia, muro verè aheneo, adversus obtrectantium incursus, & virulentas maledicorum linguas: quorum ut sæpè solet, à se ipsa, & suo quasi gladio jugulatur improbitas.

Sed quia te studiis impensè video delectari, unum te moneo, λῆγε πόνων, ἔτι πονεῖν δυνάμενος. Non amo nimium diligentes, quia ut aliarum rerum omnium; ita & litterarum quædam intemperantia est: moderata durant; & in sapientia modum tenuisse, summa est sapientia. Ut enim lima paulatim ferrum deteritur; sic nimio labore ingenium. Et ut fertilibus agris non est imperandum, cito namque illos exhauriet nunquam intermissa fœcunditas; ita animorum impetus assiduus labor frangit, vires recipiunt paululum resoluti. Plantæ mediocri humore foventur, & attolluntur, immodico suffocantur: sic laboribus moderatis alitur animus, nimiis & continuis obruitur. αἱ ἀνέσεις τἀναντία παρασκευαστικαὶ πόνων εἰσί. καὶ λύρα καὶ τόξον, καὶ ἄνθρωπος ἀκμάζει δι' ἀναπαύσεως. Nempe ut arcus & nervos laxamus, ut major intentio sit: sic animum curis, ut magis vigeat. Cogita. Quò enim mihi studia, si anxia nimis, & immoderata valetudini meæ noceant, & me inutilem reddant mihi, meis, & muneri in quo versor; Intelligenti pauca. Finio, Vir ornatissime, cum recepta clausula magni Oratoris, *valetudinem tuam cura diligenter*. Delfis. v Idus Sextil. M. DC. L.

JOHAN-

JOHANNI I.F. CRUCIO *cognato S.D.*

Lugd. Batav.

DOcturæ gradum in *Medicina* te affectare lubens non ita pridem intellexi, & (vere dicam?) lætatus sum, eo magis quod totus jam in literas abditus, serio rerum tuarum satagis, ut merenti deferri possit hic titulus. Non alius fuit studiorum finis, non alia quoq; Patris, & consanguineorum exspectatio: quibus nihil gratius, nihil optabilius accidere potest, quàm si promotum videant. Hic ego hortarer, pro mea in te summa benevolentia, ut te ad omnem laudis cupiditatem incitares, sed neque industria tua cujusquam indiget hortamentis; nec te res ulla magis ad gloriam accendit, quàm domesticum *Parentis* exemplum quem non dubito quin sæpe tibi imitandum proponas. Hoc tantum te rogo ut istum teneas quem cepisti cursum, nec te unquam aut voluptatum illecebræ, quæ adolescentibus liberalioris indolis, blanditiis suis, & fucata boni specie, perniciosas insidias tendunt, aut inanis rerum humanarum splendor, à studio virtutis, id est à vera solidaque gloria, deducant. Turpe est gubernatorem, tot itinera feliciter emensum, post molestam navigationem, & periculi plenam, in portu naufragium facere; turpe militem post strenuè pugnata bella, & inita prælia, inclinata pene in partes suas victoria, hastam abjicere. Gloriosum contra, ea quæ meritis proposita sunt præmia, consequi. Fiet, si *Patris* vestigia premas, & hæredem sibi futurum cernat, non earum modo rerum, quæ *fortunæ* bona dicuntur, sed etiam ingenii, virtutis & doctrinæ, quæ neque à *fortuna* dantur, nec eripiuntur, quia ut omnes humanos casus supergressa; ita nec turbari possunt, perpetuaque

eorum & intrepida possessio est. Enitere ergo, & cura quod te jam egregiè præstare audio, ut ejus in te virtutes agnoscantur, & quam veræ gloriæ viam jam ingressus, celeri cursu eodem pergas: sic enim brevi bonis omnibus faventibus, laborum tuorum, & vigiliarum fructus dulcissimos persentisces. Quod ut felix & faustum sit, rogo, voveo, precor. Vale, & me ama bona fide (dextram accipe) amaturum. *Dom. Hereboord*, quantum potest, salvere cupio. Delfis. Prid. Non. Quinct. M. DC. L.

DIONYSIO CRUCIO *Verbi Dei Ministro S. D.*

Neomagum.

NEc literis tuis quidquam mihi potuit accidere gratius, nec fausto reditu tuo *Neomagum*. Dulci & jucunda diversione ad amicos (ut temporum sunt intervalla, & rerum vicissitudines) plusculum feriatus, rediisti tandem incolumis ad *Musas* tuas, & quidem sacras. In quibus totum te occupari scio, ut Ministerii tui *Spartam*, munerisque dignitatem tuearis, adversus invidorum calumnias; quæ quamquam ut scopulo fluctus, ita virtute franguntur, nominis tamen sui, & famæ præ aliis habenda est ratio, ne aut maledicorum obtrectationibus, aut incuria nostra, & neglectu, aliquà, minuatur. Contemptu enim famæ (ut præclarè quidam) contemnuntur virtutes, & eos homini virtutem adimere certum est, qui gloriam, & honorem à virtute sejungunt. Sublimia hîc omnia, & plena si usquam, profundæ venerationis, queis nemo uti par est defungitur, nisi qui *Sacra* hæc reverenter habet. Ubi hæc veneratio, ibi humilitas, demissio animi, & anxia muneris probè obeundi cura, si Deum vocantem, si Ecclesiam ad quam vocatus, si lucrum animarum spe-

ſpectes, ſi dictamen conſcientiæ; piaſque ejus ſuggeſtiones ſequaris, tanquam animæ tuæ ducem. Facis. Perge modò, & in hoc flore ætatis quidquid in te eſt ingenii, quidquid donorum huc confer, ἵνα ἄρτιος ᾖς ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτισμένος σεαυτὸν δόκιμον παραστήσας τῷ Θεῷ ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. Mirum, quantam tibi conciliabis gratiam apud tuos, quantam animo probe ſibi conſcio tranquillitatem, quantam *Miniſterio* tuo autoritatem, quantum vitæ tuæ ornamentum, & decus. De *Spranchuſio* non niſi triſtia. Lenta quippe febri, ex phthiſi attritus, fatiſcente natura, debilitatur in dies, ſed in hac corporis, doloribus fracti, infirmitate, firmus illi animus, & paratus obſequi, & ſequi magnum illum Deum uſque adeo ſemper intrepidus, ut in domum aliquam è domo, non è vita migrare videatur. Exemplo ſuo docens, hominem Chriſtianum, mori poſſe, non vinci, & in morte ipſa triumphare de morte. Quid enim *Fideli* mors, niſi via ad vitam? &, ſi via, quis non mori optet, ut vivat? quis tam degeneris animi, ut exilium, patriæ, Terram, Cœlo præferat? *Salmaſium* rumor eſt cogitare in *Sueciam*, & jam eſſe in procinctu, impetrata ad tempus venia à *Curatoribus Academiæ*, ut ſereniſſimæ ibidem *Reginæ* petitioni, morem gerat, quæ ejus videndi & compellandi deſiderio impensè flagrans, eum ad ſe evocare non dubitavit. Quæri jam deſinant, qui eruditioni, & nominis celebritati, locum eſſe negant in *Aulis Principum*. Delet hanc maculam exemplo ſuo nunquam ſatis laudata HEROINA. Sequeſtra enim Majeſtate ſceptri ſui, & diadematis, literis, & literatis tantopere delectatur, ut nihil illi antiquius eſſe videatur, nihil omninò ducat præſtantius, quàm his doctrinæ dapibus, & Sapientiæ bellariis paſci, familiari eorum affatu, qui in ſublime celebritatis

fastigium evecti, in doctorum choro tanquam *Aquilæ* in nubibus, expedita linguarum cognitione, omniumque disciplinarum, ac scientiarum genere instructi, aliis longè palmam præripiunt. Summorum hac in parte Regum, ac Principum imitatrix. Memoriæ enim proditum est tempore *Alexandri* nullum fuisse philosophorum, poëtam, oratorem, mathematicum, architectum aut pictorem eximium, cujus videndi, alloquendi, honorandi, ditandi desiderio, non teneretur: atq; adeò nonnullis statuas publicè curabat erigi, quo magis, & quanti faceret virtutem, declararet, & aliorum animos, ad eos imitandos accenderet. Dijudicare arduum foret, & difficile, cujus in eo magis esset prodigus, an animi sui ad amandos, an linguæ, & eloquentiæ ad laudandos, an pecuniarum, & nummorum, ad remunerandos. Aliis enim decem talenta, aliis quinquaginta, aliis centum, aliis mille largiebatur, tanta munificentia, & μεγαλοδωρίᾳ, ut citius opulentissimos *Darii* thesauros exhaurire potuisset, quàm suę erga illos liberalitati satisfacere. De Imp. *Alexandro Severo* testantur Historiæ, apud exterarum gentium *Legatos* gloriatum esse non semel (tanquam de re maximè ad dignitatem, & felicitatem suam pertinente) raros esse in Orbe Viros doctos, quos non esset allocutus, aut qui ipsum literis non salutassent. Illustre quoque est *Julii Cæsaris* exemplum, qui cum post *Pompeii* necem in *Ægyptum* venisset, τὴν πόλιν Ἀλεξάνδρειαν περιιὼν (ait *Appianus*) τοὺς καλοὺς ἐθαύμαζε, καὶ τῶν φιλοσόφων μετὰ τοῦ πλήθους ἱστὰς ἠκροᾶτο in publicis auditoriis & scholis. *Pompejus* cum ex *Asia* reversus omnes liberalium artium professores audivisset, singulis auri talentum obtulit, & fasces *Imperii* literis submisit, cui se Oriens, Occidensque submiserat. Horum Principum æmula *Regina*, cui mirum videbitur, si pari affectu, & favore doctos complectatur, & eorum prę sentia frui, gaudeat? Unum

voveo, ut diu, & aërem hunc ferant, qui eò tendunt, crudiorem longè nostro, καὶ λεπτῷ χερσὶ, quale *Salmasii* nostri, πολεμιώτατοι. Sub finem epistolæ tuæ quod mihi longævitatem exoptas, hoc quoque amoris signum: sed malo prosperam vitam, quàm diuturnam: prosperè autem vivere, est literis, vacuo curis animo, frui, quod cum assequor, purpuras omnes, quæque purpuratis cara sunt, præ his deliciis contemno. Sitiant honores, sitiant opes qui volunt, *Tantali*: quę qui adipiscuntur vides à tranquilla vita, quàm longè distent, quibus fluctuent curis, quibus assidue incommodis urgeantur. Ego portiuncula mea contentus, nihil ultra appeto, *satis beatus unicis Sabinis*, imo certiores longè *divitias* puto, non egere, quàm possidere: non desiderare, quàm frui. Vides enim quàm fluxa sint omnia; quàm facile hunc & illum florentes opibus, florentes ætate, repentina mors auferat; ut hoc ipsum, quod spatii nobis relinquitur, totum in lucro deputandum esse videatur: Ac fieri quidem potest, ut aliquandiu vivamus; sed obsecro quid erit cur nos diu vixisse lętemur, inter domesticas curas, inter hominum perjuria, fraudes, insidias, dolos, malas artes, quibus alii alios circumveniunt & emungunt, addo etiam publicas calamitates, quibus anguntur *Boni*, quales nos & esse, & haberi volumus? θανεῖν ἄριστον ἢ ζῆν ἀθλίως. Itaque facio non invitus, ut cum hujus peregrinationis exitus haud longè distet, non tam de via, quæ minima restat, quàm de exitu ipso, qui principium afferet æternæ vitæ, cogitem, atque allaborem.

HEN-

mille sunt moriendi modi. Fidē facit experientia; & jam nunc quod in aliis vidisti, in te vides. Sed quid hîc novum? Cui nasci contigit, restat *mori:*

Omnes eodem cogimur, omnium
Versatur urna, serius, ocyus
Sors exitura.

Hinc *Sapiens* omnem diem sibi ultimum credit, omnem horam supremam: nam punctum est, quod vivitur, & quis in tanta rerum humanarum inconstantia crastinum sibi audeat polliceri? Sed ut vitæ nec tenax nimis est, sic nec prodigus, in utrumque paratus aut vivere, aut mori, si Deo ita visum evocare eum ex hac Mundi statione, in meliorem vitam. Commorandi enim nobis hîc diversorium, non habitandi dedit. Cogita, mi *Richarde*, quid vita hæc, quid mors, quid fatalis illa sit Naturæ lex. Vitam eripi lugemus? sed quid nisi vitæ umbra, miseriæ, & calamitatis tabula, peregrinatio molesta, navigatio periculi plena, in procelloso hoc Mundi salo, per brevia, syrtes, scopulos? in quos ut maximè ex voto tibi feratur navis, fieri vix potest, quin sæpius impingas. Quid ipsa Mors? portus, statio, quies post tempestatem. Quid doles, quid miseraris his vitæ ærumnis inclinata jam in senium ætate ereptum *Patrem*, & traductum ad vitam illam beatam? Jam decretoria & fatalis illa lex, quid nisi æterna, & ab Æterno, & si æterna, quis eam infringat? si ab Æterno quis potest, aut si posset, quis audeat? Si à Deo, quid quereris? Culpari ne quid potest in eo, qui Bonus est, imo Bonitas ipsa, & qui nihil vult, nihil decernit, quàm quod bonum suis, & salutare; & ubi lucrum, in damno? Mortuus igitur est *Parens*? debuit. Illa ætate, illo morbo? debuit. Lex ita lata: cui refragari stultum, obniti, impium. Parendum potius, & quod vitari non potest, æquo ferendum animo. Optimum quippe malorum condimentum, patientia, & firmissimum in adversis solatium, velle quod Deus vult.

A solo

A ſolo enim Deo veram animi quietem, ſolidum & efficax remedium, adverſus doloris & luctus acerbitatem, certiſſimamque ægritudinum quibus in hac vita conflictamur, conſolationem peti debere, quis non videt? Illum rogo, ut te firmet, & patientia muniat, Matris nunc viduæ ſolatium, & familiæ fulcrum. Vale, & me ama, prid. Kalend. Jul. Anno M. DC. L.

HENRICO RYNDICKIO *Verbi Divini Adminiſtro.*

Pinakeram.

CUm morbo periculoſe diu luctatus, inter ſpē & metum, feliciter tandem Dei gratia eluctatus es, reſtituta valetudine, quam tibi animitus gratulor, & Eccleſiæ in qua ædificanda ſerio deſudas. Ita quos Deus interdum dejicit, lectoque affigit, probata aliquandiu eorum patientia, tandem miſeratur, & benignè ſurrigit, ut multo ante mori diſcant, quàm moriendum. Quid enim aliud morbi, quàm mortis prodromi, qui mortalitatem nobis inculcant, & ad meta am ducunt, hos citius, illos ſerius? Beatum illum judico qui quotidie, etiam in ipſo ætatis flore, vitæ ſuæ ſummam imponit: quis enim ſcit quàm prope verſetur terminus? Si interim Deo vitam nobis prorogare decretum, in lucro deputandum, tantoque diligentius vocationis noſtræ habenda ratio, quanto major eſt vitæ noſtræ incertitudo. Quod ut à te fieri, mihi eſt perſuaſiſſimum, ita vel hoc nomine lætor, quum video, eos qui ex diſciplina mea prodierunt, *Spartam* ſuam tam egregiè ornare, & muneris ſui dignitatem tueri, nec id minus glorioſum duco, quàm aut *Herodoto*, aut *Calliſtrato* fuit; illi quod *Thucydidem*, huic quod *Demoſthenem*, ad ea ſtudia, in quibus uterque poſtea, principem

locum tenuit, excitarint. Quam enim te ſerio olim, quam amanter ad honeſta, & liberalia ſtudia, ſim cohortatus, potes recordari: quoties litterarum, & doctrinæ præſtantiam, tibi commendavi, & illas quærendas eſſe opes, quæ poſſidentem nunquam deſtituunt; ea colenda ſtudia, quæ ſola tranquillitatem animis afferunt, hominemque paulatim ab homine ſeparant, & cum Deo conjungunt: non neglexiſti; contuliſti cogitationes omnes tuas ad ſtudium veræ laudis, & te facere jam, lætor; facturum etiam multo in poſterum diligentius, confido. Quî aliter poteſt? in tam honorifica Sparta quam nactus es, ubi non de terrenis conquirendis (levia hæc ſunt) ſed de ſalute hominum, de lucro animarum agitur: quæ quò pretioſiores ſunt, eo major adhibenda eſt cura, ut CHRISTO lucrifiant. Finio. Tu præſta te mihi, qualem adhuc cognovi, amantem mei, & in amicitia conſtantem, & quanti tuam laudem facis, quæ tibi maximè curæ eſt, tantum enitere. Matri viduæ ſalutem meis verbis. Delfis.

JOHANNI CRUCIO *cognato S. D.*

Harlemum.

INcolumem te ad tuos rediiſſe, tam mihi gratum fuit, quàm quod gratiſſimum. De valetudine mea ſi quæris integra adhuc eſt Dei gratiâ, & ut diu ſit voveo. Hoc præſertim tempore, quò febres nonnullas graſſari videmus, peſtifera quadam malignitate formidabiles; qua fit, ut qui in eas incidunt, aut periculosè laborent, aut conclamati, ſolito citus ex hac vita diſcedant. Præludia hæc auguror majoris mali. Quî aliter poteſt in tanta vitæ licentia, tanta morum barbarie, quæ calles omnes pudoris, & verecundiæ ſupergreſſa, nullis vix amplus monitorum repagulis, compeſci ſe patitur, & inhiberi. Ut mirum non ſit iram

DEI in peccata hominum accendi, & crescentibus delictis, pœnas crescere; quæ eò graviores esse solent, quo major ejus est in tolerandis impœnitentibus patientia, quæ tamen plus nimio lacessita, tandem fit furor. Tristes hic & crebri rumores, hunc quem biduo aut triduo antè in publicum prodeuntum vidimus, subito morbo correptum, illum agentem animam, alium vitâ defunctum, in omni ætate, florenti, decrepitâ nullo annorum, nullo sexus discrimine. Totidem ad mortem tempestivè commentandam, hortamenta! ut certa ambiguis, tranquilla turbulentis, solida inanibus præferamus, & citra moram. Quis enim in tanta vitæ incertitudine tot ingruentes morbos, tot indies funera, crastinum sibi audeat polliceri? Extulimus non ita pridem duos eximiæ pietatis, & doctrinæ *Juvenes*, qui emenso feliciter studiorum suorum cursu in *Academia*, Ecclesiæ militanti ædificandæ se totos devoverant, nisi in triumphantem jam commigrassent. Novi qui lecto repente affixi, gravissimo inter spem, & metum, morbo conflictantur. *Spranchusium* vires in dies magis magisque deficiunt; lenta febri atteritur, pertinaci & violenta tussi fractus & judicio *Medicorum* depositus, tendit ad metam, & vergit ad occasum, magno Ecclesiæ luctu. Quid enim illo Viro cum paucis comparando, doctius, quid humanius? quæ illi, in animo probitas, in ore eloquentia, in habitu modestia, in actionibus candor, in alloquio εὐπροσηγορία & affabilitas, in moribus comitas? quanta illi pietatis cura, quantus Veritatis propagandæ zelus, puritatis conservandæ ardor, Ecclesiæ ædificandę studium? quæ ejus in difficillimis & molestissimis temporibus (in quæ olim incidimus) altitudo animi, quæ arduis in negotiis, prudentia ejus & consilium? quæ in componendis dissidiis μακροθυμία, quæ animi ejus ad concordiam & pacem propensio? Adhæc quæ *Concionum* ejus

ἀκρίβεια quæ dicendi libertas,& parrhesia? quam gravia, seria, & pathetica ejus ad populum monita, pro salute animarum vel tuenda, vel recuperanda; quàm acres in mores invectivæ? queis contumacissimos etiam, & Marpesiâ caute, duriores, aut mollire, & percellere; aut si inemendabiles, & desperatæ malitiæ, convincere saltem potuit, & horrorem incutere. Contra quis in erigendis vacillantibus, & sub tentationum pondere, ex sensu anteactæ vitæ, & remorsu conscientiæ, fatiscentibus, eo paratior & in omni genere officii diligentior? quæ consolationum ejus vis in compellandis ægris, quæ ejus salutaria ad patientiam hortamenta? ardentes ad DEUM preces? quæ ægrorum Christiana, & hilaris præparatio ad mortem, tali duce, & comite; ubi animos eorum, consolationum suarum dulcedine, tanquam oleo lætitiæ, delibutos, stare jubet imperterritos adversus ignita tela *Satanæ*, & portas *Inferorum*? Quæ quò majora sunt, eò tristior eorum jactura. Quid tamen est, si summo illi vitæ Arbitro ita visum evocare eum ex hac *Mundi* statione, in cælestem illam *Patriam*,& Ecclesiæ subducere tantum lumen? Ferenda sunt ut humana omnia. Quid enim hîc firmum, & stabile? Omnes eodem tendimus. Intervallis distinguimur, exitu æquamur: *Serius ocyus sors exitura*, nihilque certum hîc, quàm hora illa incerta, quæ vitæ terminum, & votis nostris finem imponit. Cogitemus, parati, quandocumq; DEO visum, ad casum similem: quis scit quando subeundum? Non anni, mensis, dies, hora nos eximunt, non hæc ipsa quâ scribo, *Et certam præsens non habet hora fidem.* Quid solatii? inquies, à virtute: quæ secura,

——————— immotaque cunctis
Casibus, ex alta mortalia despicit arce.

Salve Vir amicissime, & da operam ut veleas. Literas tuas vehementer expecto, & quidem tales, quales maxmè opto. Delfis. 12. Kal. Quinct. M. DC. L.

JUSTO LODENSTENIO *Verbi Divini Ministro S. D.*

MUlta doctis & literatis, ad studium eximiæ laudis adjumenta suppetunt, quæ si comitetur voluntas ita haud raro excellunt, ut ad nominis gloriam expedita quadam, & quasi compendiaria via perveniant. In te video, Vir amicissime, qui doctrina, & vitæ tuæ integritate, à prima lanugine commendabilis, *Ecclesiæ Soetermerianæ* ędificationi operam tuam ab ea legitimè vocatus, hactenus devovisti, tanto cum successu, tanto *Auditorum* tuorum applausu, ut sedulâ muneris tui obeundi curâ, haud exigua ceperit incrementa. Sed ut aromatum ea vis est, ut odorem suum longè à se diffundant: ita tu pietate & doctrina, nominis tui famam: quæ usque eò ad exteros percrebuit, ut de te vocando cogitarit Ecclesia, quę *Slusæ* est in *Flandria*, & jam vocatum obtinuerit. Perge, vir doctissime, in isto ad laudem cursu: Viam inisti quæ te eo ducit, studium nempe in suscipiendis ecclesiæ causâ laboribus, constantia in perferendis,, in conversatione humanitas, in consuetudine, in alloquio familiarium comitas, in afflictis sublevandis προθυμία, voluntatis denique propensio ad optima quæque singularis. Quo tibi nomine vehementer gratulor, & ut perpetuo à me fiat, futurum confido. Scio enim qua cura, qua animi intentione *Spartæ* tuæ dignitatem tuearis, quanto animi ardore, quanta solicitudine muneri tuo incumbas, qua diligentia studia tua tractes, non graviora solum, sed & ea quæ sibi ab humanitate, nomen adsciverunt, in quæ tanquam in hortum doctrinæ diliciis, amœnissimum, nonnunquam divertis; ut præter id temporis, quod vocationi tuæ ecclesiasticæ dare soles, hora pene nulla sit, quam non in linguis, literis, & philosophicis cum virtute traducas. Quam tuæ vitæ rationem

tionem qui ignoraunt, mirantur forte, unde illa tibi in adversis fortitudò, in morbis etiam violentis patientia, unde animi robur illud invicti, quod ne illa quidem ipsa quæ in rebus humanis *fortuna* dominatur, ullo pacto possit infringere. Contra cujus vim duplici te præsidio munitum is, artium cognitione, & mentis optimę conscientia, muro verè aheneo, adversus obtrectantium incursus, & virulentas maledicorum linguas: quorum ut sæpè solet, à se ipsa, & suo quasi gladio jugulatur improbitas.

Sed quia te studiis impensè video delectari, unum te moneo, *λῆγε πόνων, ἔτι πονεῖν δυνάμενος*. Non amo nimium diligentes, quia ut aliarum rerum omnium; ita & litterarum quædam intemperantia est: moderata durant; & in sapientia modum tenuisse, summa est sapientia. Ut enim lima paulatim ferrum deteritur; sic nimio labore ingenium. Et ut fertilibus agris non est imperandum, cito namque illos exhauriet nunquam intermissa fœcunditas; ita animorum impetus assiduus labor frangit, vires recipiunt paululum resoluti. Plantæ mediocri humore foventur, & attolluntur, immodico suffocantur: sic laboribus moderatis alitur animus, nimiis & continuis obruitur. *αἱ ἀνέσεις τῶν ἐναντίων παρασκευαστικαὶ πόνων εἰσί. καὶ λύρα καὶ τόξον, καὶ ἄνθρωπος ἀκμάζει δι' ἀναπαύσεως.* Nempe ut arcus & nervos laxamus, ut major intentio sit: sic animum curis, ut magis vigeat. Cogita. Quò enim mihi studia, si anxia nimis, & immoderata valetudini meæ noceant, & me inutilem reddant mihi, meis, & muneri in quo versor; Intelligenti pauca. Finio, Vir ornatissime, cum recepta clausula magni Oratoris, *valetudinem tuam cura diligenter*. Delfis. v Idus Sextil. M. DC. L.

JOHANNI I.F. CRUCIO *cognato S.D.*

Lugd. Batav.

DOcturæ gradum in *Medicina* te affectare lubens non ita pridem intellexi, & (vere dicam?) lætatus sum, eò magis quod totus jam in literas abditus,ſerio rerum tuarum ſatagis,ut merenti deferri poſſit hic titulus. Non alius fuit ſtudiorum finis, non alia quoq; Patris,& conſanguineorum exſpectatio: quibus nihil gratiùs,nihil optabilius accidere poteſt, quàm ſi promotum videant. Hîc ego hortarer, pro mea in te ſumma benevolentia, ut te ad omnem laudis cupiditatem incitares, ſed neque induſtria tua cujuſquam indiget hortamentis;nec te res ulla magis ad gloriam accendit, quàm domeſticum *Parentis* exemplum quem non dubito quin ſępe tibi imitandum proponas. Hoc tantum te rogo ut iſtum teneas quem cepiſti curſum, nec te unquam aut voluptatum illecebræ, quæ adoleſcentibus liberalioris indolis, blanditiis ſuis, & fucata boni ſpecie, pernicioſas inſidias tendunt,aut inanis rerum humanarum ſplendor, à ſtudio virtutis,id eſt à vera ſolidaque gloria, deducant. Turpe eſt gubernatorem, tot itinera feliciter emenſum, poſt moleſtam navigationem, & periculi plenam, in portu naufragium facere; turpe militem poſt ſtrenuè pugnata bella, & inita prælia, inclinata pene in partes ſuas victoria, haſtam abjicere. Glorioſum contra, ea quæ meritis propoſita ſunt præmia, conſequi. Fiet, ſi *Patris* veſtigia premas, & hæredem ſibi futurum cernat, non earum modo rerum, quæ *fortunæ* bona dicuntur, ſed etiam ingenii,virtutis & doctrinæ, quæ neque à *fortunæ* dantur,nec eripiuntur,quia ut omnes humanos caſus ſupergreſſa; ita nec turbari poſſunt, perpetuaque

eorum & intrepida possessio est. Enitere ergo, & cura quod te jam egregiè præstare audio, ut ejus in te virtutes agnoscantur, & quam veræ gloriæ viam jam ingressus, celeri cursu eodem pergas: sic enim brevi bonis omnibus faventibus, laborum tuorum, & vigiliarum fructus dulcissimos persentisces. Quod ut felix & faustum sit, rogo, voveo, precor. Vale, & me ama bona fide (dextram accipe) amaturum. *Dom. Hereboord*, quantum potest, salvere cupio. Delfis. Prid. Non. Quinct. M. DC. L.

DIONYSIO CRUCIO *Verbi Dei Ministro S. D.*

Neomagum.

NEc literis tuis quidquam mihi potuit accidere gratius, nec fausto reditu tuo *Neomagum*. Dulci & jucunda diversione ad amicos (ut temporum sunt intervalla, & rerum vicissitudines) plusculum feriatus, rediisti tandem incolumis ad *Musas* tuas, & quidem sacras. In quibus totum te occupari scio, ut Ministerii tui *Spartam*, munerisque dignitatem tuearis, adversus invidorum calumnias; quæ quamquam ut scopulo fluctus, ita virtute franguntur, nominis tamen sui, & famæ præ aliis habenda est ratio, ne aut maledicorum obtrectationibus, aut incuria nostra, & neglectu, aliquà, minuatur. Contemptu enim famæ (ut præclarè quidam) contemnuntur virtutes, & eos homini virtutem adimere certum est, qui gloriam, & honorem à virtute sejungunt. Sublimia hìc omnia, & plena si usquam, profundæ venerationis, queis nemo uti par est defungitur, nisi quì *Sacra* hæc reverenter habet. Ubi hæc veneratio, ibi humilitas, demissio animi, & anxia muneris probè obeundi cura, si Deum vocantem, si Ecclesiam ad quam vocatus, si lucrum animarum spe-

ſpectes, ſi dictamen conſcientiæ; piaſque ejus ſuggeſtiones ſequaris, tanquam animæ tuæ ducem. Facis. Perge modò, & in hoc flore ætatis quidquid in te eſt ingenii, quidquid donorum huc confer, ἵνα ἄρτιος ᾖ ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτισμένος σεαυτὸν δόκιμον παραστήσας τῷ Θεῷ ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. Mirum, quantam tibi conciliabis gratiam apud tuos, quantam animo probe ſibi conſcio tranquillitatem, quantam *Miniſterio* tuo autoritatem, quantum vitæ tuæ ornamentum, & decus. De *Spranchuſio* non niſi triſtia. Lenta quippe febri, ex phthiſi attritus, fatiſcente natura, debilitatur in dies, ſed in hac corporis, doloribus fracti, infirmitate, firmus illi animus, & paratus obſequi, & ſequi magnum illum Deum uſque adeo ſemper intrepidus, ut in domum aliquam è domo, non è vita migrare videatur. Exemplo ſuo docens, hominem Chriſtianum, mori poſſe, non vinci, & in morte ipſa triumphare de morte. Quid enim *Fideli* mors, niſi via ad vitam? &, ſi via, quis non mori optet, ut vivat? quis tam degeneris animi, ut exilium, patriæ, Terram, Cœlo præferat? *Salmaſium* rumor eſt cogitare in *Sueciam*, & jam eſſe in procinctu, impetrata ad tempus venia à *Curatoribus Academiæ*, ut ſereniſſimæ ibidem *Reginæ* petitioni, morem gerat, quæ ejus videndi & compellandi deſiderio impenſè flagrans, eum ad ſe evocare non dubitavit. Quæri jam deſinant, qui eruditioni, & nominis celebritati, locum eſſe negant in *Aulu-Principum*. Delet hanc maculam exemplo ſuo nunquam ſatis laudata HEROINA. Sequeſtra enim Majeſtate ſceptri ſui, & diadematis, literis, & literatis tantopere delectatur, ut nihil illi antiquius eſſe videatur, nihil omninò ducat præſtantius, quàm his doctrinæ dapibus, & Sapientiæ bellariis paſci, familiari eorum affatu, qui in ſublime celebritatis

fastigium evecti, in doctorum choro tanquam *Aquilæ* in nubibus, expedita linguarum cognitione, omniumque disciplinarum, ac scientiarum genere instructi, aliis longè palmam præripiunt. Summorum hac in parte Regum, ac Principum imitatrix. Memoriæ enim proditum est tempore *Alexandri* nullum fuisse philosophorum, poëtam, oratorem, mathematicum, architectum aut pictorem eximium, cujus videndi, alloquendi, honorandi, ditandi desiderio, non teneretur: atq; adeò nonnullis statuas publicè curabat erigi, quo magis, & quanti faceret virtutem, declararet, & aliorum animos, ad eos imitandos accenderet. Dijudicare arduum foret, & difficile, cujus in eo magis esset prodigus, an animi sui ad amandos, an linguæ, & eloquentiæ ad laudandos, an pecuniarum, & nummorum, ad remunerandos. Aliis enim decem talenta, aliis quinquaginta, aliis centum, aliis mille largiebatur, tanta munificentia, & μεγαλοδωρίᾳ, ut citius opulentissimos *Darii* thesauros exhaurire potuisset, quàm suę erga illos liberalitati satisfacere. De Imp. *Alexandro Severo* testantur Historiæ, apud exterarum gentium *Legatos* gloriatum esse non semel (tanquam de re maximè ad dignitatem, & felicitatem suam pertinente) raros esse in Orbe Viros doctos, quos non esset allocutus, aut qui ipsum literis non salutassent. Illustre quoque est *Julii Cæsaris* exemplum, qui cum post *Pompeii* necem in *Ægyptum* venisset, τὴν πόλιν Ἀλεξάνδρειαν περιϊὼν (ait *Appianus*) τοὺς καλοὺς ἐθαύμαζε, καὶ τῶν φιλοσόφων μετὰ τοῦ πλήθους ἑστὼς ἠκροᾶτο in publicis auditoriis & scholis. *Pompejus* cum ex *Asia* reversus omnes liberalium artium professores audivisset, singulis auri talentum obtulit, & fasces *Imperii* literis submisit, cui se Oriens, Occidensque submiserat. Horum Principum æmula *Regina*, cui mirum videbitur, si pari affectu, & favore doctos complectatur, & eorum pręsentia frui, gaudeat? Unum

voveo,

voveo, ut diu, & aërem hunc ferant, qui cò tendunt, crudiorem longè nostro, καὶ λεπτῷ χεροτι, quale *Salmasii* nostri, πολεμιώτατοι. Sub finem epistolæ tuæ quod mihi longævitatem exoptas, hoc quoque amoris signum: sed malo prosperam vitam, quàm diuturnam: prosperè autem vivere, est literis, vacuo curis animo, frui, quod cum assequor, purpuras omnes, quæque purpuratis cara sunt, præ his deliciis contemno. Sitiant honores, sitiant opes qui volunt, *Tantali*: quę qui adipiscuntur vides à tranquilla vita, quàm longè distent, quibus fluctuent curis, quibus assidue incommodis urgeantur. Ego portiuncula mea contentus, mihi ultra appeto, *satis beatus unicis Sabinis*, imo certiores longè *divitias* puto, non egere, quàm possidere: non desiderare, quàm frui. Vides enim quàm fluxa sint omnia: quàm facile hunc & illum florentes opibus, florentes ætate, repentina mors auferat; ut hoc ipsum, quod spatii nobis relinquitur, totum in lucro deputandum esse videatur: Ac fieri quidem potest, ut aliquandiu vivamus; sed obsecro quid erit cur nos diu vixisse lętemur, inter domesticas curas, inter hominum perjuria, fraudes, insidias, dolos, malas artes, quibus alii alios circumveniunt & emungunt, addo etiam publicas calamitates, quibus anguntur *Boni*, quales nos & esse, & haberi volumus? θανεῖν ἄριστον ἢ ζῆν ἀθλίως. Itaque facio non invitus, ut cum hujus peregrinationis exitus haud longè distet, non tam de via, quæ minima restat, quàm de exitu ipso, qui principium afferet æternæ vitæ, cogitem, atque allaborem.

HENRICO GOEREO *Theologiæ studioso S. D.*

TE, quem fero in oculis, ob egregios mores, optimamque indolem, paulo melius habere, & jam post violentos aliquot febris paroxysmos, remittere non nihil eam, summa cum voluptate intellexi. Certè quàm anxium me habuerit hactenus tua invaletudo, quoties de tuo statu quæsierim, & quàm solicitus de tua salute fuerim, optimus ipse mei sum testis. Quod utinam quantum doloris, ex tuo periculo suscepi, tantum opis ad te sublevandum adferre potuissem, næ tu nunc plane integer & salvus, nullam pristinæ valetudinis partem desiderares. Quod tamen brevi futurum, ita spero, ut valde tibi primum, deinde etiam mihi gratuler. Non enim dubito quin statim sis rediturus ad ea studia, quę non vulgari cum laude tractasti, & quæ te (libet enim augurari quod opto) ad votorum tuorum summam quæ est sacrum Verbi Dei ministerium aliquando perducent. Tu modo cura ut valeas. Medicos habes qui locum in civitate principem obtinent, Mater assidet ægroto, languentem fovet, infirmum reficit, afflictum sublevat, curat, exsequitur omnia; Amicorum nec officia desunt, quę speramus tibi fore salutaria: sed mihi crede medicina præstantior in te ipso, id est in constantia tua, reposita est. Nam quantū à terrenis abducit animum, tantum cœlestibus inserit: quia & virtutes, veraque animi bona, munimentis validissimis præcingit, & quidquid sereni animi, & Deo fruentis, tranquillum statum obturbat, id frangit, & dispellit: nihil concupiscit, nisi quod honestum, sanctumque, & generosum; cætera non putat tanti, sed virtute, omnia inferiora, rata nihil sibi extimescendum in vitâ, præter culpam. Quæ tum demum eminet, cum ex alto sapientiæ fastigio,

hæc

hæc terrena despicit, & omnia velut minuta contemnit, quę pro maximis, vulgus optat: divina quippe meditatur, & humana longe infra dignitatem suam ponit, nixa bonis illis solidis, inconcussis, inexhaustis. Ita est. Liber est animus, & verè constans cum suus est, cum secum est, & ab externis omnibus in se, suaque reversus, erigit se supra blandimenta, supra terriculamenta fortunę, sine ullis pręsidiis aut telis, etiam inter infestas feris solitudines, securus,

Sive per Syrteis iter æstuosas,
Sive facturus per inhospitalem
Caucasum, vel qua loca fabulosus
Lambit Hydaspes.

Talem te esse video. Dedisti enim in ancipiti tuo morbo, specimina non exigua patientię verè Christianæ; persuasus nihil in fortuitis miserum, nisi putare, aliquid miserum esse, nec mala, mala esse, nisi male ferenti. Gravia sunt? imbecillis sunt. timenda? timidis. Molesta? non nisi querulis; nostra mollitie & socordia, non suo pondere valent. Non est fortis, qui fortis est spe: fortis est qui præsentia mala sentit, & perfert, atque ita perfert, ut etiam si duratura viderit, contemnat: alioquin si præsentia incommoda exspectatione commodorum tolerat, compensatio est, non fortitudo; aut si fortitudo, non ingenua, sed mercenaria planè, atque mutila. Refert non tantum, quid sustineas, sed quomodo, nec tantum quid videas, sed quemadmodum, interest. Inflexi, & curvi per aquam conspicantibus, remi, licet rectissimi, apparent; latitudo porticus, eminus, & è longinquo spectantibus, non servat συμμετρίαν suam, & columnarum intervalla jungi videntur. Videri certum sed videri tantum. Ita nos credulos sæpe fallit imago, ita nobis imponit opinio. Mala si nos vincunt, vincunt, quia fugimus, & ideò opprimunt animum, quia non resistit, & urgeri se patitur ingruentiū pondere calamitatum;

quas ſuſtinet ſi obnititur, & pleno fiduciæ ſpiritu ſe erigit. Ita eſt; remiſſos animos ſequitur, & obterit ruina, quam obluctantes aut ſuſtinent, aut repellunt: quia cedere ſordidum, & demoveri de gradu turpe exiſtimant. Tanti ſcilicet eſt habere animum præmunitum conſtantia. Hac integrâ provocari, laceſſi homo poteſt, non vinci; concuti, non proſterni, pulſari, ſed ut ſolidius roboretur. Arbori ſimilis quæ violenta incurſione ventorum, altius preſſiuſque terram radicibus comprehendit, aut floribus pluvia gravatis peneque deciduis, qui ad novæ lucis radios eriguntur. Si durius nos Deus habere videtur,& in hac *Mundi* palæſtra nos malis perpetuo vult conflictari, non odium eſt, ſed amor. Ut boni providique patres,non in deliciis,& ad luſum liberos habent, ſed ad ſerias curas, & ſtudia graviora, teneros ſtatim animos formant, nec indolem ad virtutem natam, otio tabeſcere patiuntur: Ita Deus ad robur, & virtutem ſeveriori diſciplina, ſuos informat,laboribus exercet, ærumnis fatigat, & quò impenſius eos amat, & altius de iis ſperat, eò graviora & difficiliora ab iis exigit. Præclarè in hanc ſententiam *Seneca: In caſtris cur periculoſa fortiſſimis imperantur? Dux cur lectiſſimos mittit, qui nocturnis hoſtes aggrediantur inſidiis, aut explorent interdiu, aut præſidium loco dejiciant? Nemo eorum qui exeunt, dicit: Malè de me Imperator meruit, ſed benè judicavit. Idem dican quicunque jubentur pati timidis, ignaviſque flebilia: digni viſi ſumus Deo, in quibus experiretur, quantum humana natura poſſit.* Cave credas *Studioſe*, felices eos eſſe quibus omnia ſemper ex voto fluunt. Contra nihil iſta felicitate infelicius, & nihil iis miſerius quibus nihil unquam adverſi contigit.Tunc enim magis iraſcitur Deus, cum non iraſcitur, & inſignis pœna eſt, & vindicta impietatis, connivere Deum, ac indulgere peccantibus;ut *Medicus* cum curare deſinit deſperat. Ad me quod attinet, miſe-

ſericordiam hanc nolo. Contra affligi, tentari, cædi malo, ſi Deo ita viſum: quia caſtigationes ejus paternas eſſe ſcio cum peccavi, & frænos ne peccem. Arietibus benè paſtis cornua pruriunt, & *Luxuriant animi rebus plerunque ſecundis*, qui compeſci, inhiberi, & ſalutari hoc morborum ſufflamine ſiſti debent, & redigi in officii gyrum, ſi exorbitent, & licentius à ſemita virtutis deflectant. Adverſa corporis remedia ſunt animæ; ſi remedia, cur abhorremus? ſi medicinæ, cur reluctamur? Sed multa nimis, fortaſſis de ægro apud ægrum. Finio hoc uno monito: Valetudinem tuam cura diligenter, cætera Deo permitte, & ei te totum trade. De mea ſi quæris, proſpera eſt Dei gratiâ; ſi de ſtudiis, cum libris id eſt cum amoribus & deliciis meis. jucundiſſimè vivo. Nihil queror, nihil quæro, intra me maneo, nulli infenſus, cuivis acceptus, pax, hilaritas, αὐτάρκεια, vigilantem me ſolantur, dormientem fovent. Delfis pridie Kal. Auguſt. M. DC. L.

NICOLAO KINSCHOT
Studioſo S.

Leidam.

MEus es, mi *Kinſchote*, & ſemper eris. Quid ni ſic loquar de eo qui velut è ſinu meo prodiit, & à diſciplina mea promotus ad *Academiam*, in ea totus nunc es in protrudendis ſtudiis? Suave mihi fuit, non mentior, intelligere laudabiles tuos in linguis, & Philoſophicis progreſſus, & jam tibi ſternere viam ad *Juriſprudentiam*, cui ab ineunte ætate (ſcio) te devoviſti. Benè eſt, perge, hæc eminendi, & prælucendi via eſt, quò tua te indoles, & *Majorum* ſplendor atque exempla vocant. Quid dignius, aut aptius generi tuo, quid ætati, quàm tingi, imo, imbui iis artibus, quæ non ſcientiam ſolum, ſed prudentiam ac ſapientiam donant? Genus tuum ſi vides, illuſtre eſt vel à

Ta-

Patru tui nomine, & fama, ne dicam insigni pietate ac doctrina. Quid magis huic convenit, quàm non fortunæ solum, sed & ingenii ornamentis eminere? Si ætatem, flos ipse est, anni faciles, & sequaces ad omnem disciplinam, ingenium ad optimas artes excitatum, & tenax, judicium acre, valetudo firma, & vegeta. Totidem ad diligentiam stimuli, quæ juncta his naturæ dotibus, mirum quid possit in adolescentibus benè natis, in ingeniis generosis, & ad alta nitentibus. Occasionem quæ sese nunc offert amplectere, in nobili hoc *Athenæo*, in tanto *Doctorum* numero, à quorum affatu & alloquio, si propius te insinuaveris, non potes non redire doctior. Nihil enim illis prius, nihil antiquius, quàm ducere, formare, promovere *Juventutem*. Adi, & audi ut adiisse, & audisse te olim juvet. Quis enim alius studiorum tuorum finis? De meis si quæris, Reipub. serviunt etiam hac ætate: quo fructu, aliis judicandum relinquo. Si qui interim parum candidi malè de me sentiant, aut loquantur (ut cacoëthes est hujus ævi) rideo, nec magis eos curo, quàm ut cum *Homero* dicam εἴ με γυνὴ βάλοι ἢ πάϊς ἄφρων. Unum voveo, ut *Pietas* & *Virtus* me comitentur, quas mecum feram in sepulchrum. Eodem & tui amorem. Vale *Studiose*, & corpore atque animo cresce, *Deo*, *Patriæ*, *Tuis*. XI. Kalend. Septemb. 1650.

JOHANNES WESTERBURGIUS
Clarissimo Viro D. Jacobo Crucio S. D.

Delfis.

MIhi certè, amicissime *Cruci*, nihil optatius atq; jucundius foret, quàm præclaris ingeniis, quæ inter tu emines, gratificari, sed ea tenuitatis nostræ conditio, ea negotiorum moles est, ut neque possim, neque si possem liceat, aliorum de me ex-

exſpectationi reſpondere. Cum exulceratis hiſce temporibus, quibus neque virtuti honos datur, & ab obtrectationibus criminoſorum, innocentium candor periculosè laborat, nihil aliud ſe fatigando, niſi odium quærere, non eſt conſilium. Dux, atque Imperator vitæ mortalium, animus eſt, ſed ille, qui nullius mali conſcius, res omnes ſuas ad benè agendum, & merendum dirigit: at quotuſquiſque ſapientium eſt, qui ferventi malorum quaſſatus intemperie, leviter aliquando non exorbitet? Ut enim ruptis aggeribus, aquarum vi, non ſolum leves calami ſtipulæque, ſed & ingentia ſaxa invita protrahuntur: ſic animum viri gravis, exundans ſæculorum rabies, nonnunquam à veri bonique tramite tranſvorſum rapit. Cęterum dum impune malitia, & ſecurè agit ignavia, quæ lynceis oculis perſpiciuntur, bonorum, vel minima errata, tanquam æternum nominis opprobrium ſugillantur. Oportere vel ſanctiſſimos viros, humanitatis legibus exemptos eſſe, illi inprimis exiſtimant; quos & nulla vitæ commendat ſanctimonia, & ipſi nihil homine dignum præſtant: ſcilicet plebeji homines, ingenium quo ut rectè ille, neque melius, neque amplius, in natura mortalium eſt, incultu, atque ſocordia, torpeſcere ſinunt, cæteroſque qui per bonas animi artes, ad immortalitatem ducunt, petulanter conviciis dilacerant. Quis ferat dormitantes, & nihil prorſus agentes, de aliorum laboribus pronuntiare? Ita tamen fieri amat. Accuſabatur antiquitus *Galba* quidam, quod otiosè viveret: reſpondit ille, *unumquemque non otii, ſed actionum ſuarum rationem reddere, teneri* In quo vehementer errabat. Non enim probaverim ſimpliciter *Cremutii* defenſionem illam, *Verba mea Patres conſcripti arguuntur, adeò factorum innocens ſum*: nam & in deſides, & ignavos animadverti æquitas & rerum publicarum conſervatio poſtulat. Quanquam profectò vitium illud non noſtri demum ſæcu-

sæculi male effecti, symptoma est; ad socios querelarum provocamus, omnes fere Antiquorum doctissimos. Igitur cedendum paulisper iniquitati temporum, quàm summa ope, contra nitendum, gravissimos authores habemus. Alioqui jam pridem aliquid moliebar scribere, de humanitatis studiis, cum sana Theologia conjungendis. Quod opus quanquam alios *Telamones*, & *Atlantes* expostere ingenuè fateor, qui cervices suas, tantarum rerum moli felicius supponant, non tamen temere, neque ut inanem gloriam captem à me susciperetur, quàm ut ratione aliqua, hominum istorum judicium convellam, qui ut noctuæ ad solis lucem caligantes, & barbariæ tenebris assueti, elegantiam omnem, & politum genus dicendi, tanquam caninam facundiam insectantur, & Theologo non modo non necessariam istiusmodi eruditionem ubique asserunt, sed contrariam potius, & blanda quadam voluptate repugnantem: quapropter non secus, quàm à navigantibus Homericas illas *Sirenes*, cautè evitandam, ne vocum modulatione capti, ab incepto cursu, in brevia, & *Syrtes* aberremus. Audin' mi *Cruci*, commune gentis istius malum, contemptorem animum, & superbiam! Equidem qui imperitè omnia pro rudi plebe, & nil nisi inconditam, crudamque verborum colluviem despumant, magistelli ineptissimi, alia cultiora fastidiant, ipsi nulla artium humaniorum cognitione tincti, & nulla rerum antiquarum peritia docti, suspectos habeant Authores, quibus illa excoluntur: quin & oblique, & invidiosè traducant, quibus hæ lautitiæ, tanquam meliorum studiorum condimenta, oblectamento sunt. Neque tamen hæc ita à me dici existimes, quasi qui res eas accessorias, adeò impensè celebrem, ut omnino priori loco haberi velim: sed quia confidenter asseverare ausim, sine amœniorum studiorum accessione, doctrinam omnem quanquam humanæ

næ Vitæ accomodam, pœne ſemper videri ſquallentem, ſenticetis horridam, perinde atque cibos certe bonos, inſuaves tamen,& auſteros, qui ſalſamentis opportunis careant. Laudo igitur rerum ſacrarum Profeſſores, laudo qui ſuam quidem artem principem priore loco habent, non tamen ut penitus ab Authorum politiorum lectione abhorreant, ſed quibus utantur, tanquam *Ægyptiorum* ſpoliis: ut rectè *Hieronymus* qui quanquam Theologiæ pertiſſimus, linguarum tamen meliorum, ac diſciplinarum pene omnium exactam cognitionem hauſit, & expreſſit, nec unquam ſibi eam commoditatem invidit, aut aliis putavit invidendam. Sed næ ineptum me, qui paucis præſcriptiunculis ſanaturus aggrediar, quos ſat ſcio, tota *Anticyra* non purgaverit. Quid ita, inquies? Dicam. Res nobis erit cum moroſis iſtis, qui exiſtimantes bonas literas, ut ſordidiſſima artificia addiſci, negligentiam ſuam earum facilitati imputant: interim ſolis illis, quibus à teneris aſſueverunt, ſtudiis immortui, cætera quantumvis ad meliorem cultum utilia ſuperciliosè contemnunt. Etenim grave eſt quod adoleſcens perperam didiceris, in ſenecta fateri velle, & fere quibus initio ut rectam viam inſiſterent, ſive animus ſive conſilium defuit, poſt ubi magiſter rerum uſus, atque ætas adultos erudierunt, metuentes aut inconſtantiæ notam, ſi prima repudient: aut difficultate nova addiſcendi perterrefacti, uti cœperunt, barbara quæque & inſulſa, ingenio elaboratis, & induſtria, præferunt, & ſuo more agreſtes porci, tritico neglecto, glandibus veſci malunt. Deinde negotium erit cum iis, qui inutilium literarum ſtudiis ut plurimum detinentur, & magno conamine, magnas eblaterant nugas: probè ſcilicet functi officio, ſi imperitis ſuis congerronibus ſtupori ſunt. *Græculorum* iſte morbus fuit quærere, & accuratè deſcribere: quem numerum remigum *Vlyſſes* habuiſſet; prior ſcripta eſſet *Ilias*,
an-

an *Odyssea*, adhæc quæ Authori patria? Alia deinceps hujus notæ, quæ sive contineas, nihil tacitam conscientiam juvant, sive proferas, non doctior videberis, sed molestior. Hunc quem in noctis medio musæo exeuntem chartis impallescentem vides, oculis lippitudine propter lectionem assiduam suffusis; pituita confectum, raucedine singultientem, ne credas eum tam diligenter, ac solicitè libros suos evolvere, nonnunquam maria, & terras ambire, singulos prensare, sodalitia instituere; ut quid ii, qui magnam sapientiæ habuerunt opinionem, de virtute, & officio senserint, quam optimam Ecclesiæ formam, judicarint, quod iter ad veram pietatem, candoremque animi maximè necessariam censuerint; ne credas eum tantos exantlare labores, tot molestias perpeti, ut ex sacris Literis discat cœcos animi impetus compescere, errores corrigere; sed aut factionis novę meditatur fundamenta, aut antiquæ stabilimenta, vel quibus artibus subdole det turbas facillimas prætextu pacis, aut pietatis obtentu. Atque ita optima pars vitæ nulla discendo necessaria, quia supervacua didicit, elabitur. Igitur quemadmodum renascentibus *Patrum* nostrorum memoriâ bonis literis, defæcatissima purioris Theologiæ ex altis superstitionum tenebris lux Orbis divinitus restituta: & jam haud frustra metuamus, ne iis pereuntibus (pereunt autem indies) fatali quadam rerum vicissitudine, in antiquum chaos relabamur, nihil adeò desiderem, quàm ut vincta barbariès à Theologiæ latifundiis ablegetur. Apposite, & scite *Aristoteles* nos docuit, Artes æternas esse, sed earum tanquam stellarum varios esse ortus, & occasus, ut modo excitentur, & floreant, modò jaceant, & contemnantur. Sed ut pro mortalibus gloriâ æterni facti sunt, eas qui erexerunt; ita quorum socordia ceciderunt, luce indigniores noctuas, haud unquam terra dedit. Neque

que tamen tempora acerbius notare velim, neque mihi censoris partes arrogare in ea maximè culpa, cujus me ipsum inter multos, conscium, ac participem fateri malo, quàm convinci. Et sanè prudenter *Cornelius Nepos* in *Epaminonda*: *Amicorum commissa celare, non minus prodest interdum, quàm dicere.* Sed ut *Favonium* cygnos ad cantum impellere memorant: ita eloquentia, & nitore linguæ, præclaros viros, ad rem eandem feliciore manu tentandam incitarem, fungererque, vice cotis Horatianæ. In magnis tempestatibus summos gubernatores, etiam à Vectoribus admoneri non indignum est, & tamen quispiam mei in communi periculo modestè acclamantis, vocem, attentione non dignetur? Te inprimis hortarer *Cruci*, cujus ego in palæstra hac litteraria, non minus candidam & ingenuam, quàm solertem diligentiam, & industriam mirari soleo. Strepant mali,

——— tamen te
Cum magnis scripsisse invita fatebitur usque
Invidia, & fragile quærens illidere dentem
Offendet solido.

Sed & multorum sanè doctorum hominum authoritatem elevatum nos ire objiciunt calidè nonnulli, & malignè suspicaces. Nihil minus. Quanquã enim linguæ minus Latinę horrorem, sermonis elegantia, potiorem habuerint, æquus tamen judex discernens inter hominum, & temporum Vitia, de iis candidè nunquam non sensi, doctrinamque magni feci: tantummodo quidquid ex eorum fertilibus areis, ad nostrum excolendum studium conducat, id totum censui puræ, Latinæque locutionis fluviis irrigandum. Scilicet ut *Democritus Hippocrati* dicebat se de insania scribentem, animalia quæ videret, eo consilio resecare, non quod odio haberet opera Dei, sed bilis naturam, & sedem quærens: sic si ad ad vivum fortasse quædam resecanda, statues non maledi-

centia

centia ductum me id facere, aut obtrectandi studio (longè mihi alia mens est) sed ut quę in illiteratis sunt prævaricationes perscruter, & agnoscam. Quam certè laudem me judice, minimè tulisse videntur *Novatores* quidam, vibices, & maculæ Ecclesiastici ordinis, qui nuper admodum *Lojolitas* imitantes, laudem sibi eruditionis solis irrogârunt, & tum demum viros se præstitisse, & ad summam claritudinem niti existimantes, si ætate posteriores, unicè id operam dent, ut seniorum sententiis adversentur, omnemque horam, quam doctrinæ impendisse debuerant, contradicendo insumant. Cedite *Calvini, Bezæ, Martyres, Casauboni, Heynsii*, cedite, aut vapulate: soli isti sapiunt, luciferi, & antesignani eruditionis, soli verè docti, mente sagaciori fidei nostræ adyta scrutantes, splendidius quoddam lumen è sacris Scripturis eliciunt, percipiuntque. Possent fortasse aliquid, si major cura foret piè vivere, sapientiam æstimare, quàm argutè disputare, cæterosque contemnere: at nunc postquam docti sibi prodierunt, boni esse desierunt & unicè sibi placentes, magno conatu magnas nugas dicunt. Quapropter cordatis omnibus merito risui, & fastidio sunt;

Humani qualis simulator simius oris
Quem, puer arridens pretioso stamine sexum
Velavit, nudasque nates, & terga reliquit,
Ludibrium mensis.

Plura, mi *Cruci*, in hanc materiam scriberem, nisi inclementia morbi ex defluxu catharri, in cervicis nervos exquisitissimo cum dolore, integram hebdomadam lecto me affixum teneret. Itaque vides literarum mearum hæc initia charactere propriæ manus quidem descripta, at in cæteris exarandis manum, operamque fidelem mihi commodasse amicissimum mortalium *D. Focanum*, quem & Dii immortales respexerunt, & tum

tum in hac palæstra, & tum alibi qui Vir sit, editis monumentis luculentissimè testatum fecit.

O duret capiti per sæcula lumen!

Salutat te officiosè, utque diu agas, quod bene agis, adprecatur. Vale. Dordrechti.

SAMUELI CABELIAVIO
Ecclesiæ Christi quæ Iselmondæ est pastori S. D.

EN Vir doctissime, filium meum, natu maximum, quem humanitati tuæ concilio, & curæ tuæ inter alios concreditum volo, quà membrum Ecclesiæ Christi. Recepto ejus à Colvio, testimonio, dabo operam ut quàm primum, καὶ ὡς τάχιστα, ad te perferatur, ut membrorum numero aggregari possit. Eget stimulis Juventus salutarium admonitionum, ut virtutis semitam insistat, inque ea perseveret. Tu si placet, data occasione, in promovenda virtute ejus, quæ adhuc in herba est, vel mei causa allabora. Ratum habebo, & gratum, imo in rationes meas referam, & accepti tabulas, quidquid hac in parte, tua præstabit humanitas, remuneraturus quibuscunque potero officiis, animi tui in *Juventutem* studium, & propensionem. Salve, Vir amicissime, καὶ Σπάρτην ἣν ἔλαχες ταύτην κόσμει, ad Numinis divini gloriam, & Ecclesiæ ædificationem. Delfis.

In Curiam Delfensem ex incendio nitidius restauratam anno 1618.

CUria quæ damno nuper luctuque meorum
In cineres (eheu) pœne redacta fui
Nunc melior nec-non mediis exstructa ruinis
Pulchrior exsurgo Justitiæ, & Patriæ.
Quod perii fera flamma tuum est, quod splendida rursum
Conspicior, totum debeo DELFÆ tibi.

Interea exemplo hoc qui transis, disce Viator,
Quàm fragili constent maxima quæque loco.

Andegavum.

HENRICO BLEYSWYCKIO
ornatissimo Juveni S. D.

AFfectus quo *Meos* prosequor, facit ut meæ etiam ad te eant literæ. Quid ni eos sic appellem qui adolescentiæ suæ partem, cum laude, sub disciplina mea traduxerunt. In quorum numerum, & te refero. Emenso enim feliciter studiorum tuorum cursu, messem, quæ olim sub me tantum erat in herba, improbo labore, & indefessa diligentia, perduxisti tandem ad maturitatem, consecuto in *Gallia* Licentię titulo in facultate juridica. Ita certè oportuit. Quo enim studia nisi ad scopum suum, cui destinata sunt, dirigantur? Gratulationem exspectas? gratulor tibi, & quidem ex intimo animi affectu, hunc honoris gradum. Sed dum adhuc id meditullio *Galliæ* versaris unum te moneo, Gallicam linguam cum Latina conjunge, nec minor tibi sit in illa, quàm in hac proficiendi animus. Sic *una fidelia duos dealbabis parietes*. Optima se nunc ad eam rem offert occasio. *Galliam* insides, illam cultissimam terrarum, comitatis, & morum magistram, *Minervæ* sedem, *Musarum* domicilium. Aude modo. Nusquam majori cum fructu, frons ponitur. Noxia hic diffidentia, & taciturnitas. Loquere, inquire, roga; sicubi in verbulo, phrasi, pronuntiatione, peccatum, emenda. Qui nunquam male, nunquàm benè. Novi qui libertate hac loquendi, etiam hæsitanter, & malè, semestris spatio, tantum profecerant, ut in communi colloquio, non *Belgas*, sed *Gallos* esse credidisses, promptitudine, pronuntiatione, & accentu, magno studiorum suorum ornamento. Quæ enim hodie lingua gratior,

tior, quæ frequentior in Aulis *Regum* ac *Principum*? quæ receptior in ædibus *Magnatum*? In caussidicina, pro tribunali, in Comitiis *Ordinum*, in agitandis consiliis, in obeundis legationibus ad exteros? Ubi usum suum non habet? cui non conciliat gratiam, quem non commendat? quis eorum qui in Republica, honorifico aliquo munere funguntur, hujus est imperitus? Tu si me audis, cura ut eâ instructus ad nos redeas, eò gratior futurus tuis quod non doctior solùm, sed & disertior ab ea rediturus. Valetudinem tibi adhuc integram esse, ex affine tuo lubens intellexi, & ut diu sit, voveo & precor. De mea si quæris, vivo & valeo, DEI gratiâ, sed nunquam melius, quàm cum aliquantulum liber à gravioribus muneris mei curis, otium quo fruor, diversione non injucunda, amœnioribus *Musis* impendo, nunquam minus otiosus, quàm cum otiosus. Nullis profectò æque ac hujusmodi deliciis oblectari soleo. Quid enim homini ad Laborem nato, turpius, quàm si patiatur ingenium segni otio torpescere, & inane hoc vitæ spatium per luxum, aut desidiam defluere, omnibus vitiis opportunum, ubi nulli rei bonæ, & honestæ impenditur? Præclarè *Basilius*: ἀργία κακοεργίας ἀρχή. Quàm *Scyllam* ut declinemus, *Seneca* audiendus: *Soli*, inquit, *omnium optimè otiosi sunt, qui Sapientiæ vivunt, qui soli vivunt, nec ætatem suam solum benè tuentur, sed & omne ævum suo adjiciunt. Non enim otium à rebus optimis, sed in otio res optimas quærere oportet: Sic neque molestiam, quæ fastidium nobis creabit altior in recessu, tranquillitas.* Sed prolixius his immorari, quid aliud est quàm, quod veteri verbo dicitur, ἡλίῳ τὸ φῶς δανείζειν. Vale mi amicissime. Delfis. 4 Kal. Augusti M. D. C. L.

Lug. Batav.

ADRIANO vander CYSIO
Studioso S.

EX quo intellexi te sedulò studiis tuis immorari, plurimum sanè voluptatis animo cepi. Facit enim amor erga te meus, ut existimem quidquid tibi laudis ex literatura, eam & in me derivari: quia meus olim, & à disciplina mea, promotus ad *Academiam*, non degenerem ejus incolam te profiteris. Novi quippe ingenium tuum, novi impetus ad laudem, & in promovendis studiis ardorem. Et certè, mirum quid possit, & quantum valeat alacritas, excellendi cupido, aggrediendi fiducia, conficiendi celeritas, sustinendi vigor. Quæ omnia cum in te sint, non possum quin & tibi vehementer, & mihi gratuler. Quid enim hac ingravescente ætate post tot exantlatos labores, tot devoratas molestias, in instituenda *Iuventute*, gratius mihi esse potest, quid jucundius, quàm surculos, & *Seminarii* nostri propagines ali, crescere, roborari in spem *Patriæ*, & *Reip.* ornamentum, ac decus, ut iis aliquando digni succedant, quos grandior ætas, aut emeritos fecit, aut in meliorem vitam traduxit? Cogita in ea te urbe nunc agere, quæ liberalium omnium disciplinarum hodie velut domicilium habetur, & *Sapientiæ* divinæ, ac humanæ palæstra, à qua inanem quemquam redire turpissimum judico. Longè longè à te abeant qui literaturam vix à limine, & in transcursu salutant, aut Philosophiam extremis solum digitis, & dicis, ut ita loquar, causa attingunt, & de Græcis literis ita parum soliciti, ut eas ne quidem delibare operæ pretium censeant. Tu melius, *Studiose*. Quàm enim præclara tibi nunc affulget occasio proficiendi, in tam celebri, tam nobili *Athenæo*? quæ doctrinæ acces-

acceſſio, ex alloquio doctorum? quæ formandi ingenii & judicii materia, in diſputationibus cum publicis, tum privatis? Utere modo, & quandoquidem ad Jus civile, ſtudium curamque tuam contuliſti, ſi me audis, facultatem iſtam non ut hodie multi, qui veræ eruditionis, & literaturæ, vix umbram viderunt, nudam, & jejunam, ſed exemplo *Veterum*, multiplici rerum ſcientia, præcipuè vero Latinæ eloquentiæ quaſi dote inſtructam, à te ornari, & locupletari volo. Mirum quantum *Themidi* robur, & decus adferat eloquentia. Quàm non ex uno ſolum Autore, ſed ex lectione multorum comparari, ſatis ſuperque nobis comprobant doctiſſimorum virorum exempla, qui qua polluerunt eloquentiâ, ex variis eam autoribus imbiberunt. Jam quis elegantia verborum, & phraſium, *Cicerone* ornatior? quis uberior varietate ſcriptorum? quis eo ſubtilius, quis eruditius diſputat? Quis *Livio* ſublimior? ingenioſior, exactior? *Tacito*, & *Saluſtio* gravior, nervoſior? *Curtio* purior, *Seneca* nato ad ſapientiam animis infundendam, acrior, & ſententioſior? Hos lege, volve, tere; ut de quacunque materia diſſerenti, *rem verba non invita ſequantur.* Quid enim eruditio, *Latinitate* deſtituta, niſi arida, & pene muta rerum cognitio? Quid literatura, niſi eam eloquentia comitetur? Quid ipſa denique *Jurisprudentia*, ab omni Romanæ dictionis elegantia, aliena, niſi mera balbuties, quæ ſibi ſoli ſapit, non aliis, dum imparata ab hac ſupellectile, quæ feliciter concepta, & meditata ſunt, effari nequit? Perge igitur ad gloriam, recta viâ, ut jus civile non modo perdiſcas, verum etiam vehementer ornes. quod ſi efficias, lætabor; ſin minus (ah, abſit) hoc tamen tibi, non obſcurum, ut opinor, ſtudii in te mei teſtimonium relinquam. Vale noſque ut facis, ama. Delfis. Kalend. Auguſti 1650.

Harlemum.

HENRICO SWALMIO *Verbi D. ministro S. D.*

INtervallis locorum disjungimur, non affectu. Habet enim hoc amor à virtute ortus, ut absentes conjungat animis, & sit inter eos, recordatione mutuæ benevolentiæ, tanta suavitas, quantam vix, aut ne vix quidem ulla potest afferre consuetudo. Plerique tamen homines, quotidiana fere salutatione, familiaritate, & beneficiis, ita ali, & conservari amicitiam arbitrantur, ut si hæc desint, minui eam, immo & deficere ac exstingui, sibi persuadeant. Stultè. Nam si ab honesto manat amicitia: nulla re indiget;ipsa se sua sponte, suisque viribus tuetur, ac sustinet: sin aliunde oritur, dubia semper est, inconstans, multis mutationibus obnoxia,& à fortunæ varietate pendet. Diu est, fateor, quod nullas ad te dederim literas, sed in hoc silentio, quoties tu mihi in mentem? quoties de te sermo, apud eos qui te norunt? quàm grata tui, animo meo obversatur memoria? cum dulcissimâ à studiis & curis gravioribus diversione, recordor necessitudinis olim nostræ, & familiaritatis delicias, & scitamenta, discursus liberiores, confabulationes, sales,lepores, jocos,condiendæ planè,ac temperandæ vitæ,si quidquam peridoneos.Nunc per ętatem emeritus, in otio, sed literario quod vitæ restat,& viæ, SACRIS impendis,& vacuo curis animo,remotus à turba, & confluxu hominū. *Virtute tua te involvis, probamque pauperiem,* aut si mavis *αὐτάρκειαν* *sine dote quæris.* Sic olim magnus ille *Scipio* à publicis Reip. muneribus, otium sibi sumebat aliquando, & à foro,hominumque frequentia, in solitudinē, tanquam in portum se recipiebat, ratus *Sapientiæ* non indicium sed initium esse, secum consistere,

& sibi

& ſibi vacare. Quæ enim vita poteſt eſſe tranquillior, quæ optatior? Nulli qui moleſta & odioſa garrulitate, obſtrepant, nulli qui interpellent, ſed tuus, & tui juris, mentem erectam habes ad contemplationem rerum cœleſtium, & meditationem eorum quæ pectus firmant, & formant ad iter in patriam. Nam quid hæc vita, niſi peregrinatio, & velut è ſtramine flamma? quid *Mundus*, niſi mare, in quo non uno vento agitamur turbarum? quid niſi triſte contubernium malorum, quibus perpetuò nobis conflictandum eſt, & *Caucaſus* in quo tanquam *Promethei* ligamur vinclis ſolicitudinum; quæ ſi laxantur interdum, ſolvi tamen nequeunt, niſi ſoluto corpuſculi hujus tugurio per mortem. Sed unum nos ſolatur, mortem hanc ipſam quam nonnulli tantopere exhorreſcunt, viam nobis eſſe, quæ nos ducit ad vitam. Οἴδαμεν γὰρ ὅτι, ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους καταλυθῇ, οἰκοδομὴν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἔχομεν, οἰκίαν ἀχειροποίητον, αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν, τὸ οἰκητήριον ἡμῶν, τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες. Hæc votorum noſtrorum ſumma, hæc ſpei noſtræ anchora, huc aſpiramus omnes, & in hac una felicitate gloriamur, ita ut exclamare nobis liceat cũ Pſamiſta:

מַה־יָּקָר חַסְדְּךָ אֱלֹהִים וּבְנֵי אָדָם בְּצֵל כְּנָפֶיךָ
יֶחֱסָיוּן יִרְוְיֻן מִדֶּשֶׁן. בֵּיתֶךָ וְנַחַל עֲדָנֶיךָ תַשְׁקֵם
כִּי עִמְּךָ מְקוֹר חַיִּים׃

Quem vitæ fontem tibi & mihi voveo, Vale, vir amiciſſime, & me quod facis ama. Delfis 13 Auguſt. M. D. C. L.

Delfos.

GERARDUS JOHANNES VOSSIUS
Jacobo Crucio S. P. D.

Etſi quas mihi tribuis laudes, agnoſcere non debeam, nec velim, irrepit tamen animo,

neſcio quæ voluptas, quod ab erudito doctum, à probo, bonum haberi me videam: quorum illud ut aſſequerer, ætatem meam ſtudiis omnem impendi, ſpe non tam tumidæ famæ, quàm de publico benè merendi: hoc ex æquo omnibus expetendum, ut pii & ſint ipſi, & aliis videantur. Itaque non diffiteor, jam pridem debitorem me tibi, qui immerentem me, ſaltem de te, meritum nihil, cumulare laudibus, & tanta proſequi humanitate volueris. Atque eo magis dolet, tardè adeò me tibi reſpondere. Et utinam ſolus hic aliquid in me deſiderares. Simili nomine vapulo pæne ab omnibus amicis meis. Sed ita eſt, mi *Cruci*, neque eo in me tantum juris habeo, ut quæ velim, poſſim: neque illæ vires humanæ, ut animus eodem tempore omnibus ſufficiat. Me tum propinqui, tum exteri diſtinent quotidie, ſatis alioqui occupatum, tum publico munere, quod cæteris antehabui ſemper; tum iis quæ vulgare paro, aut jam emitto. Sic nunc quoque calefacimus prælum, commentariis noſtris de arte Grammatica: in quibus τεχνογεάφων veterum & nobiliorum noſtræ ætatis *Grammaticorum* labores, ad examen revoco, plurimaque optimorum ſcriptorum loca, vel mendoſa corrigo, vel obſcura illuſtro. Hoc opus, mox conſequentur *Originum* libri: tum iis quos de re Poëtica fecimus. Scio non defore, qui omne hoc argumentum humile, & inferius ætate mea arbitrentur. Et ego idem ſentio. Sed nolui labores tantos, quos maximam partem ante annos prope XXX. exhauſi, æternum tineis gratificari. Nolebam etiam multorum fallere exſpectationem, qui jam pridem promiſſa mea impleri poſtulant. At his defunctus, majora animo, ſi vitam ſummum Numen conceſſerit, aggrediar, quæ jam pridem de Hiſtoria Eccleſiæ, & quæ huc pertinent, mecum agitavi. Igitur tot tantiſque ſemper pene obrutum dixerim occupationibus, miretur quiſpiam in reſcribendo

bendo Amicis, esse aliquanto negligentiorem? Ingenuè, & verè dico, si subinde literas ad amicos dare cupiam, plurimum adeò præcipitari scriptionem opus est, ut aliud pæne agenti eas excidisse quisque judicaturus sit. Neque id me malè habet: quià satis profectum ad laudem arbitror, si quæ molior utilia, quæ dico non barbara habeantur. Quomodo animatus aliter scribere non possum, quam occupatum decet. Sed novi candorem, & prudentiam tuam. Non disertas à me literas, aut quod huic sæculo potius videtur, affectato acumine ornatas desideras. Habe igitur simplices hasce, quos solus tui amor dictavit. Habe simul animum meum, quem si non alia re, certe eruditione tua, ne humanitatem dicam, abundè tibi conciliasti. Vale. Amstelodami.

Delphos.

ANDREAS COLVIUS
J. Crucio S.P.D.

CLarissime, doctissimeque Vir, filius tuus summæ Spei juvenis, salutem mihi nuper plurimam tuo nomine dixit: quæ mihi fuit longè gratissima, præsertim cum te mei memorem vivere intelligo. Ex eo tempore mihi in mentem venit, me in ære tuo esse, & me necdum respondisse, ad elegantissimas tuas literas. Ut verum fatear onus hoc quod portamus, nos ita premit, ut vix animum liceat paulisper oblectare amœnioribus studiis, & satisfacere amicis. Oportet enim nos esse assiduos in vinea *Domini*, & pervigilare super animabus, pro quibus *Christus* fudit pretiosum suum sanguinem: ut nobis constet ratio temporis, & donorum DEI. Res magna est, esse pusilli gregis bonum Pastorem, præsertim hoc depravato, & impuro seculo, in quo tot lupi rapaces infestant ovile *Domini*, in quo tot malevoli acuunt

linguas suas ut gladios, in verbi DEI ministros, & gaudent ut pater ipsorum *diabolus*, si quando ipsis contingit, aut vitæ, aut doctrinæ errores committere. Et ut Sol non habet spectatorem nisi cum deficit, ita nec isti, quos ipse *Dominus* vocat, lumen terræ. Nostrum est benefaciendo impuris istis os obturare, & in cæteris ridere ipsorum risum, & strenuè contemnere ipsorum contemptum. Si enim studemus hominibus placere, utique non erimus servi *Christi*. Ipse enim dixit, quomodo potestis credere, qui gloriam à vobis invicem accipitis, & illam quæ à solo DEO est, non quæritis? Capiti nostro hac in parte debemus esse conformes: non enim est discipulus supra Magistrum. Dominus Deus benedicat piis tuis laboribus, & te diu incolumem ad gloriam ipsius, cum tota familia, conservet. Dordrechti.

Delfos.

SAMUEL CABELIAVIUS
I. Crucio S. D.

Literas nuper à te accepi, reverende *Cruci*, amicas valde, & humanas: quibus certè animi tui benevolentiam satis apertè docuisti, & propensionem erga eum, qui non tantum facie tibi incognitus, sed ut mihi persuaseram, ne quidem nomine tibi innotuerat. Meum itaque fuisset pari alacritate, tuæ jam dudum respondisse humanitati. Quid me retinuerit, huc usque, distinctè assignare vix scio: hoc autem scio, iteratam tuam salutationem, ut & invitationem per filium effecisse, ut rupto silentio, hasce tibi literulas funderem. Volui non tantum iis testari, me tuam ambabus ulnis, libenter amplecti amicitiam, verum etiam operam, officia, studia, & quæcunque mea vicissim offerre. Ego quidem occasionem optem,

optem, & subjectum, ubi gratificari tibi & humanitatem quam mihi offers, si non penetrare, animo saltem grato, à limine salutare possim. Filium tuum uti petis, in sinum & communionem Ecclesiæ cooptavimus nostræ. Vita ejus, & conversatio apud nos talis est, qualem si in omnibus nostris conspicarer, membris, minori certè cum negotio, majori cum fructu, & lætitia, munere fungi possem meo, ad nominis divini gloriam, & Ecclesiæ ædificationem. Vel hoc itaque nomine felix es, cui talem Deus sobolem concessit, qua doctis tuis junctis laboribus, corpore demortuus, nomine reviviscere, imò quasi æternari queas. Interim si qua ratione, virtutis studium in eo promovere, & excitare possim magis, firmiter tibi persuasum habeas velim, me partibus tam privatim, quàm publicè pro modulo neutiquam defuturum meis. Vale reverende D. *Cruci*, & me uti facis ama, scabritiemque Scriptoris æqui bonique consule.

Lugd. Batavor.

JOHANNI B. F. vander DUSSEN *Studioso S. D.*

QUæ solet ex carissimis, jucundissimisque rebus percipi voluptas, eam ipsam ex studiis tuis capere me, prorsus velim tibi persuadeas. Quæ tanto animi ardore, ut audio, tanta industriâ persequeris, ut nullum diem cum *Apelle*, imo nullam pæne horam, abire patiaris sine Linea, & laudabili progressu in JURE; quod unum tibi nunc pensum, jactis ante literaturæ, & philosophiæ moralis fundamentis. Macte hoc animo, *Studiose*. Quæ *Parentis* tui vota sint, quæ consanguineorum exspectatio, quæ *Patriæ* spes, non ignoras. Nam & ex tali ligno *Mercurii*, qui *Reip.* clavo aliquando admovendi, ubi emenso feliciter studio-

rum ſuorum curſu, vitæque ac morum probitate commendabiles, ſe purpura hac dignos reddiderunt. Probitatem ut vides tibi ingero. Quid enim omnis literatura noſtra, quid eruditio, virtute, & ingenuo morum candore deſtituta? Vin' dicam? nihil. Tu cave *Adoleſcens*, ne tantillum ab ea deflectas, præſertim hoc temporum, ac morum contagio, hac vitiorum licentia, quæ in *Lycæo* veſtro (mentiri optem) creſcit indies, & augetur. Major cottidie peccandi cupiditas, minor verecundia, quæ optimo cuique rubiginem ſuam affricat. Tu in hoc flexu vitæ, in hoc bivio ætatis cum *Hercule* conſtitutus, *Strenuus* hos cantus præterlabere, ne à voluptatum blanditiis deceptus, in vada, & ſcopulos deferaris, in quos cum impegeris, non ſit receptui locus. Alliciunt & invitant? fuge; aut declina: blandiuntur? ſubduc te, & deflecte: contemnunt ut difficilem, & moroſum? ride; *τούτοις γὰρ ἀρέσκειν, τοῖς σοφοῖς ἐστιν ἀπαρέσκειν*, & ab illaudatis contemni, laus eſt. Oderunt? ſperne, & ut gratiam eorum, ſic & offenſas, odia, ſimultates, patriæque virtutis æmulus, & recti conſcientia fretus, inania hęc ſermunculorum, & importune obſtrepentium ſuſurros, tanquam aſſilientes fluctus, elide, frange, diſſipa, ad virtutis tuæ rupem. Non enim tantum terroris, & periculi ab armata militum manu *Adoleſcentibus* benè natis, benè educatis: quantum à lenocinio voluptatum, quæ irrepunt verius, quàm irrumpunt, & tanquam hamo, parum cautos ineſcant, adeò ut capi te non ſentias, niſi captus, nec perire, niſi cum perieris. Prudentia hîc opus eſt *Studioſe*, atque *Argi* oculis, & induenda *Catonis*, aut *Lycurgi* frons, ut ſub ſeverioris vitæ mantili, & illibatæ probitatis velo, elabaris. Ut enim nidorem muſcæ, calorem culices: ſic indolem ad virtutem natam, hæc morum licentia ſequitur, & libidinum irritamenta, niſi ea recta mens, recta ratio temperet, ac moderetur. Et fiet ſi DEUM, & cœ-

& cœleſtis veritatis *Cynoſuram* (quod caput ego cenſeo in homine) tanquam vitæ tuæ ducem ſequaris, nihilque abripiat, quacunque ſpecie, aut illicio. Vides affectum meum à niveo, & amico pectore profectum. Tu monentem audi, & ama. Delfis. 18. Auguſt. 1650.

Leidam.

OTHONI de VOOCHT *Studioſo S. D.*

MAgna laus eſt eorum, qui non ad vulgarem, humilemque artem, ſed ad nobilem aliquam, liberalemque doctrinam, ſua ſtudia conferunt; maxima verò ſi quis eam, inter alias, doctrinæ partem, quæ *Juriſprudentia* appellatur, ita eſt complexus, itaque totus in ea cognoſcenda deſudat, ut avelli ab ea,, nulla prorſus ratione poſſit. In te video *Studioſe*, hocque ipſo nomine tibi haud parum gratulor. Quid enim homini natura magis ingenitum, quàm eminere? quid ſtudioſo, quàm ad doctrinæ faſtigia eniti, & per doctrinam, ad honores? Viam quæ eò recta ducit, inſiſtis. Labori enim nihil impervium, vincit, perrumpit, penetrat, quidquid moleſtiarum ſeſe offert in palæſtra hac litteraria: ἁλωτὰ γίνεται ἐπιμελείᾳ καὶ πόνῳ ἅπαντα *& ſerior hora, ſæpe vehit, quod prima negat.* Fruere modò occaſione quæ tibi nunc ad manum; non rediturâ amplius, ſi negligatur: nam ut in flumine, unda undam trudit, ſic in tempore, dies diem. Elapſa ſemel, & amiſſa revocari nequeunt, aut reparari: & ut nihil temporis jactura turpius, ita ejus ſeriò multi, ſed ſerò nimis damna deplorant, omni æſtimatione majora. Cogita quantum vitæ noſtræ decedat per ſomnum, per infantiam, & pueritiam; cujus magna pars vagiendo in cunis, magna inter nuces, talos, crepundia, magna deni-

quæ

que in puerili prætexta consumitur, ludendo par impar, aut, *equitando in arundine longa.* quod in Adolescentia sarciri potest si temporis fugitivi, & tui rationem habeas. Habebis si redimas, & temporis nimium prodigos longè longè à te amandes: nam quid nisi remoræ sunt ituris ad bonam mentem, ἐμπόδια currentibus in Palladio hoc circo? Si in hoc veræ ætatis, hoc vitæ flore, doctrinæ sementem feceris, est unde messem exspectes aliquando uberrimam, parenti tuo non ingratam, tibi non indecoram. *Musas* cur in arduo, atque edito monte habitare, fabulati sunt, illi olim *Sapientiæ* magistri, & laborem, sudorem, vigilias ad earum artium excubare voluit *Antiquitas*? nempe hoc figmento homines acutissimi nihil aliud indicare voluerunt, quàm doctrinam, non venire in sinum dormientibus, nec oscitantibus in ora delabi, sed perpetuis laboribus acquiri, comparari, possideri. Ita est *Studiose*. Nucem frangat oportet, qui nucleum esse vult; &

——— ——— nil sine magno
Vita labore dedit mortalibus.

Additur studiis, quidquid somno, quidquid otio detraxeris. Hanc inierunt viam, quotquot insignioris unquam doctrinæ famâ claruerunt. Contra fungi, degeneres animæ, fures temporis sui, & aliorum, familiæ patriæ dehonestamenta, & inutilia (si fas dicere) terræ pondera, qui turpi desidia tempus prodigunt, de nulla re minus solliciti, quàm de studiis: tu tales apud quos quidlibet pretio magis est, quàm quod pretio nullo digno æstimetur, si te amas, fuge sanguine viperino cautius.

Sed modestia tibi, & pietas in primis cordi sit & curæ, sine qua quidquid in studiis sudatur & lucubratur, nihili pendo. Basis ea est, & fundamentum omnis veræ literaturæ, cui quod inædificatur, firmitatem suam tuetur, & perennat. Cętera quę vulgus mirari solet ὥσπερ ἐν Εὐρίπῳ,

ἄνω

ἄνω καὶ κάτω πάντα στρέφεται; fluxa, & in caſu poſita, abeunt, & momento ſæpe labilis horæ, tranſmutant dominos. nihil habent in vita firmum, nihil ſtabile, dubia ſemper fortunâ vacillant, nulla re perpetuò fruuntur. Ipſa doctrina quæ tanto nobis ſtat, quid niſi ad pompam, & oſtentationem, niſi eam pietas perpetuò comitetur? A qua animus lumen accipit, non ſecus ac viſus à circumfuſo aêre. Hinc interrogatus quidam quid ſibi conferret virtus, quid eruditio? Reſpondit,ne in *Theatro* lapis lapidi inſideam. Et *Socrates* cum *Gorgiam* percunctaretur, an *Perſarum* regem, felicem eſſe arbitraretur? *Neſcio* inquit *quantum virtutis habeat,& diſciplinæ*. Innuens nullam ſine virtute,& diſciplina felicitatem dari, de qua quis jure gloriari poſſit. Sine ea, inanis eſt omnis eruditio noſtra; quia doctos illa quidem nos reddit, non bonos, ſcientiam ſubminiſtrat, non ſapientiam. Virtus eſt, quæ libidinum æſtus compeſcit, ardorem temperat,quæ luxuriæ apparatum,ambitionis ſtrepitum,vanagloriæ & popularis auræ aucupia ridet, quæ faſtum, quæ animi elationem retundit, quæ ſuperbiam animis exculcat, humilitatem virtutum reliquarum parentem, & *Sapientiæ* ipſam prolem, inculcat, mentem magnificæ de ſe opinionis vanitate inflatam, reprimit. Eruditio contra, virtute deſtituta, navi ſimilis eſt quæ ſine remige, aut *Palinuro*, medio mari decumanos inter fluctus, facile in brevia, ſyrteis,vada delabitur. Sine virtute docti quid niſi utres vento diſtenti ſuffeni, ſupercilioſi, aliorum contemptores, ſui admiratores,& quid non? Virtute præditi, humiles, humani, affabiles, ſibi & aliis utiles. Tu virtutem hanc ama, cole, amplectere, perge ut cœpiſti in Studiis, & animum tuum pulcherrimis, teque dignis cogitationibus exerce, viam quam præmonſtrant in *Academia* viri clariſſimi, *Scotani, Vinnii, Meſtertii* inſiſte. Iſtac euntibus rectiſſimus eſt ad gloriam curſus. Et ſi augu-

augurari mihi fas, cum ad ingenium tuum, ad industriam, ad illos animi tui præclaros ad laudem impetus, mentem,& cogitationem refero, facile inducor ut credam, te & *Parentis* tui, & meæ exspectationi abunde responsurum. Finio. Cura ut valeas, & me ut amas, ama. Delfis. x. Kalend. Septembr. M. D. C. L.

Harlemum.

JOHANNI CRUCIO
S. D.

Silentium meum sic satis diuturnum, si forte miraris *Cognate*, in causa sunt, non occupationes tantum meæ, solito importuniores, quæ (ut ille ait)

& caput, & circa saliunt latus,

sed & publicus ille mœror ex iis quæ nuper acciderunt, quibus ut non dejici magnæ constantiæ est; ita non affici, vix humanum. Acris enim erat tempestas, atra nubes quæ nobis non ita pridem imminuit, quæ me (cur dissimulem?) attonitum planè reddidit. Me tantum? imò & omnes qui *Patriæ*, qui *Reip.* benè volunt. Deo opt. max. sit gloria & laus, qui eam subito, & inopinatò ortam, tam benignè, tam clementer à nobis avertit. Arcana *Imperii* curiosius scrutari, nec meum est, nec mei moris, sed Patribus Patriæ, & DEO hæc permitto: qui ex tenebris, lucem elicere, & malorum ingruentium nimbos, in serenitatem illicò convertere potest. Nulla tutior quies, quàm illi se dare, ab eo pendere, & judicia ejus quæ obscura, interdum, nec pervia humanæ menti, sine murmure venerari. Facio, imò & in me descendo, nec certiorem aliam talium motuum causam esse video, quàm delicta *Patriæ*, publica, privata, quæ ubi licentius grassantur, nec ullis legibus, aut pœnis se patiuntur, inhiberi, sed pudoris

ris omnes, ac verecundiæ calles ſupergreſſa, Cœlum ipſum petunt, & DEO bellum inferunt, cui mirum videri debet, ſi plus nimio tentata Numinis Divini, patientia tandem exardeſcat, & patriæ caſum ſi non meditari, minari ſaltem videatur? Leve adhuc vulnus eſt, imò admonitio tantum, & quidem paterna, ut ad nos redeamus, & his malis remedium petamus à nobis ipſis, ſeria converſione ad Deum, non fucata pœnitudine peccatorum votis ac precibus ardentibus, ut *Patres Patriæ* Spiritu ſuo regat, Spiritu dico prudentiæ, Spiritu pacis & concordiæ, diſſidentes, animos magis magiſque componat, offenſos concilieт, alienatos reducat iiſque eam mentem inſpiret, ut quâ prudentiâ, magnanimitate, conſilio, fortitudine PATRIAM antehac inter tubas & armorum ſtrepitus defenſarunt, eam porrò defendant, protegant, tueantur. Et futurum ſpes firma mihi manet: cum animo meo replico præteritorum temporum exempla, inopinatas ex ſummis periculis liberationes, irrita hoſtium in *Patriam* tentamenta, victorias exigua militum manu, inauditas, urbes omnium pæne judicio inexpugnabiles, captas, & illuſtriſſimorum ORDINUM imperio adjectas, aliaque DEI in Remp. ſupra ſpem cumulata beneficia.

præmiſſa futuris

Dant exempla, fidem,

fore, ut porrò noſtri miſereſcat DEUS, qui ſuos interdum caſtigat, non ut pereant, ſed pareant, ardentiuſque ad aram clementiæ ejus, confugiant, quò periculo propiores fuêre. Quid enim totum hoc VIVERE, niſi ſpinæ, & aculei? quid niſi ſalebræ, turbæ, pericula? Quot tela angoris, aut metus in hac rerum humanarũ viciſſitudine, nobis cotidie excipienda, niſi clypeo hoc munimur? Ecce, & jam nunc triſtia, dum hæc ſcribo de obitu *D. Spranchuſii,* heu quanti viri! Si enim pietatem ejus ſpectes, quis eo religioſior? ſi eruditio-

ditionem quis eo doctior? si dicendi parrhesiam, quis eloquentior? si mores quis candidior, humanior, hospitalior? *Musas* cum *Gratiis* sacro quodam vinculo junctas, in animo ejus sedem suam fixisse credidisses, ita oris vultusque gravitatem, ipsa canitie venerabilem, affabilitate, mansuetudine, ac modestia temperare didicerat, ut utris naturæ dotibus excelluerit, jure ambigi possit ac dubitari. Affectibus suis quis potentius imperare ipso potuit? Quàm ille iram, perturbationum animi, non minimam, in manu habuerit, magnis sæpe indiciis compertum. Et quamvis irasci interdum deberet, irasci noluit, ne vel tantillum sibi dissimilis videretur. Aliorum impetum ferre poterat nullius rei minus, quàm vindictæ cupidus, sed ea oris majestate, ea animi constantia, quæ pudorem exprimeret, etiam contumacissimis. Quanta moderatione, in utroque fortunæ vultu, prospera, & adversa excepit? Quam magno etiam animo difficillimis temporibus, & intricatis Ecclesiæ negotiis, cruda, & præcipitata vulgi de se judicia, unâ suæ virtutis conscientiâ subnixus, contemsit? Nullam sibi quietem, nullam à curis remissionem sibi indulgens, nisi cum Ecclesiæ salute conjuncta foret. Ista una cura præ aliis, illi curæ fuit. Hæc una studiorum, vigiliarum, & laborum ejus metã, & finis. Quoties ille suo consilio, sive qua pollebat eloquentia vacillantes firmavit, lapsos erexit, aberrantes reduxit, reluctantes in obsequii, & officii gyrum redegit & audientium animos velut catenis vinctos, traxit in quam partem cumque ipsi visum? Quoties simultates in nervum, & scandalum Ecclesiæ erupturas, ea prudentia, & lenitate composuit, ut blanda monitorum suorum vi, etiam pertinacissimos in sententiæ suæ assensum adduxerit? Quoties ab ejus ore, *Synedrium*, *Classis*, *Synodus* in arduis Ecclesiæ negotiis, pependit? quoties unus vidit, quod aliis invisum? Nemo ab ostentatione, & inanis

inanis gloriæ aucupio,eo erat alienior;nemo morum modestia & comitate gratior; ut id unum tota vita egisse videretur, quo se omnibus acceptum redderet. Jam in scriptis quàm acer illi sermo & gravis, & cui cessit vel acumine in disputando, vel in explicando quæ sentiebat facilitate, copia, varietate,gratia? Exempla & historiam veterem sic habebat ad manum, ut ingenium habere in numerato, & quasi promum condum totius Antiquitatis esse videretur. Quæ quo majora, & illustriora in eo fuerunt, eò gravior omnium in ejus obitu mœror. Mœret eum familia, uxor maritum, liberi patrem. Mœret Ecclesia pastorem suum, & fidei ac vitæ suæ ducem indefessum. Mœrent Collegæ, qui in hoc Viro, non amicum, non fratrem, non symmystam solum, sed *Parentem* amiserunt. Mœret Magistratus qui tantum Reip. lumen, tantum Ecclesiæ columen. Quamquam (si res dicenda) non tam amissus,quàm præmissus in cœlestem illam PATRIAM. Cujus nec sublimitas hostem, nec serenitas caliginem, nec puritas labem, admittit. Quia defæcatus jam per mortem,in splendidam DEI imaginem transiit, eoque felix merito censeri debet, & vere μακαρίτης. Hominem fateor lugere humanum est, Parentem pium, Pastorem æquum, sed si votis nostris, si suspiriis, & lacrymis retractum imus in terram, qui jam Cœlum habitat, & in optatam illam libertatem postliminio rediit, nimio amore, nimio affectu peccamus, & crudeliter officiosi his rursus vitæ ærumnis immergi optamus, qui jam è fluxis his rebus transiit ad illas æternas, & in DEI, in *Angelorum*, in beatarum *Animarum* choro, divitum pavimenta ridet,& tatã cum auro suo terram. Optima hæc lugendi defunctos ratio est, non tam in mortalitate eorum quam exuerunt deploranda quàm in nostra seriò meditandà occupari,ut multo ante mori discamus, quã moriendũ est, & perpetuò

petuò nobis in animo sit & in ore illud Prophetę:
למנות ימינו כן הודע ונבא לבב חכמה :
Plura non habeo. Hoc uno finiam, me ex animo esse, & fore tui amantem, te mei; nec incidat hunc nexum ulla dies, quàm ea quæ vitæ hoc filum incidet. Delfis, 20. Augusti. M. DC. L.

Delfos.

JOHANNES BEVEROWYCIUS
Jacobo Crucio S. D.

QUantum ego ante hoc *Focanum* nostrum, (ἀρχομένου ἔργου χρὴ θέμεν τηλαυγὲς πρόσωπον) ob ingenii, & doctrinæ præstantiam, & indolis suavitatem colui, & dilexi, tantum nunc merito amo, quod se pararium constituerit amicitiæ inter nos conciliandæ. Cum ille litteras, quas ei scripseras, quod me capi crederet earum elegantia, mecum communicaret, statim velut ἐκ τῶν ὀνύχων τὸν λέοντα, æstimare cœpi tuam eruditionem. Ita enim mihi persuadeo, ex nullis magis scriptis, quàm ex literis perspici posse cujusque animum: qui in tuis elucet non minori pietate, quàm eruditione excultus. Scribendi hoc genus, quo per literas μελετήματα, seu conceptus tuos, posteris tradere paras, mihi maximè commodum semper visum est. Nam de quocunque argumento, quovis ordine, & quantum velis tractare potes. Quod etiam movisse crediderim magnum *Senecam*, cur monita sua, Christiana pietate non indigna, epistolarum titulo, ad *Lucilium* scripserit. Macte virtute, vir clarissime, qua tantum Heroa refers, & quod proposuisti, bonis avibus perfice, ac exhibe Reip. literariæ, desideratas à literatis literas, ingenii tui monumenta victuro genio scripta, non modio, neque trimodio, ut ait *Plautus*, verum ipso horreo. Pluribus tecum agerem, nisi omne tempus, quod à praxi superest impendendum esset

esset affini *Veldrielio* qui Ord. Gen. legatione ad Magnum *Moscoviæ* Ducem functus, gratissimus hospes, interim dum tuas cum admiratione legit, me has scribere patitur. Alias longiores aliàs exspecta: quas ego à te creberrimè. Interim vale vir clarissime, καὶ ἐμῷ κεχαρισμένε θυμῷ, & me amare perge ἀδιαλείπτως. Raptim Dordrechti.

Lugd. Batavor.

ALBERTO GROENWEGIO
Studioso S.

DUplici nomine grata mihi tua studia;& quod ante hac, sub me haud infeliciter tentata; & quod nunc tam calidè à te tractantur. Verè dicam? Utroque unicè gaudeo.Me quidem morum tuorum ingenuitas, & modestia cum meus esses & præsens, ita cepit, ut non possim non amare absentem. Virtus hoc habet, ut se gratam reddat & acceptam, virtutem amantibus. Cui si accedat φιλουργία. quid non de te speremus? qui jam in viâ es, quæ doctrinam,quæ gloriam tibi pariet. Huc omnem ingenii aciem intende, omnes animi nervos contende, ut optimam indolem, & naturæ tuæ agrum, quem DEUS feracem optimarum artium dedit, industriæ tuæ aratro scindas, & semina scientiarum injicias,ut cœpisti,sed maturanda. Non enim amo nimium festinantes, quia iis haud absimiles, qui cancros esitant, in crustis potissimum occupati, dum esculenti parum inveniunt. *Sat citò, si sat benè! male cuncta ministrat impetus.* Superficiaria sunt studia, quæ corticem solum tangunt, non penetrant: & ut pluvia inutilis est,quæ in lapides aut rupes cadit, & supernè, irrigant tantum: sic doctrina quæ in ore, & verbis, in pectus non descendit. Ut maturescant, & quasi concoquantur, indefessæ tuæ diligen-

diligentiæ (ut ſic dicam) ſolem adhiberi volo, ut metere aliquando queas, & colligere laboris tui fructus, quos nec cœli calamitas corrumpat, nec malus, furto ſubtrahat, nec belli ſævientis impetus devaſtet, quos non tuis ſolum, ſed *Patriæ* devoviſti, in qua natus. Fiet ſi ea diſcas in terris, quorum ſcientia tibi perſeveret in Cœlis. Quo enim alio omnis doctrina noſtra, quo literatura, niſi eò tendat, eo collimet? Ut nihil prodeſt clavis aurea quæ non aperit: ſic nec omnis eruditionis noſtræ ſplendor, & pompa, quæ ad hunc finem non ducit. Probitatem quæ tibi in animo cole, & ſerva, magis magiſque (ita ominor) augendam: nihil ab ea deflectat, hoc ævi contagio, quod præceps nimis in vitia, libero illo aëre Academico, quo multi hodie licenter nimis abutuntur, non ſtudiorum ſolùm, ſed & nominis ſui intertrimento. Tu tanquam alter *Vlyſſes* inſidiantes hos ſcopulos, cautus præterlabere, & in hac vitiorum hominumque colluvie, ardeat in animo tuo ſemel accenſus honeſtior ille ignis, qui paleas illas luxuriæ, & vanitatis adurat, & illibatam ſervet vitæ tuæ, morumque integritatem, quam ſi colis, quod homine dignum eſt, facis, & meliore illa origine tui. Procul à te amanda inertes illos, & malè feriatos, ad hoc tantum natos, ut ingenioſè nequiores ſint, & ſtultitiam ſuam, ſub ſpecioſo ſtudiorum obtentu, mundo propinent, ut Parentum bona olim parta turpius (proh dedecus!) abliguriant, & pro tot expenſis, domum nihil referant, quàm vanitatem, & omnis generis intemperantiam, neſciò quibus Circæis poculis faſcinati. Sed de te meliora. Vale *Studioſe*, quem è diſciplina mea, in ſinu iſto pectoris circumfero, ac geſto, & calcar teſtimonii, & judicii mei hoc habe; habituri etiam qui morum ingenuitate tecum paria facient; quorum juventuti formandæ indies adhuc incumbo, ſed diu futurum diffido, cum ætatem meam video, paucorum paſſuum, an graduum,

duum, quæ præcipitat, & ruit ad metam. Sed quid hîc mali? quo enim propius res humanas intueor, & in iis miserias, malitias, vanitates, magis aspernari eas lubet, & domicilio quod è cœlo est, superindui, ubi omnia læta & pura. Vale, & nos ama. Delfis. ὡς τάχιστα. V. Kalend. Sept. M. D. C. L.

Delfos.

GUL. NIEUWENHUSIUS *Jacobo Crucio Verbi Dei Ministro, & Collegii Scholaque Delfensis Moderatori S. D.*

SI nominis tui existimationem plurimum apud me valere, inficiatus fuero, sincerus ne judicer; & nisi animum tuum usque adeò in me propensum duabus ulnis amplexus, & exosculatus, ingratitudinis crimen, quomodo evitaturus sim, nullus equidem video. Gaudium quo afficior verbis exprimere non habeo, eo quod meam agendi rationem, etiam probis, doctis, magnique nominis viris, probari intelligam. Et quanquam honore quo me dignaris indignus sum, prompta tamen illa me voluntas, varia mentis tædia discutit, quamvis ignorantis, quænam illa sint, quæ tuam humanitatem, tam facile in meas partes, meique amorem traduxerint, & me in amicorum tuorum chorum allegerint. Nihil πρὸς χάριν, nihil πρὸς ἐπίδειξιν scribo. Cum autem omnia quæ ad Spartam, quam nacti sumus, rite adornandam desiderantur, ipsus ad amussim describas, paucioribus hic mihi agendum judico. Musis virtutem adjungendam comitem, & virtuti (etsi sibi ipsa pretium est) ex literis aliquem splendorem, eliciendum, jure summo statuis: tradunt quippe mutuam operam, & possessorem ad veram, & perennem felicitatem evehunt.

Sub-

Subſcribis meæ, ut & ego tuæ ſententiæ. Cum ad hunc ſcopum collimamus, cum Juventutem curæ . & diſciplinæ noſtræ commiſſam ad iſta incitamus fideliter (ni fallor) quod muneris noſtri eſt exſequimur. Quod munus honeſtum omni procul dubio fateor, aſperum ac tædioſum, neutiquam diffiteor. Aſperitatem, & nauſeam quis graphicè ſatis depingat? quam ſubinde movent, cum quibus quotidie nobis negotium eſt, immorigeri, ſocordes, pertinaces diſcipuli: adde & parentes iſtiuſmodi prolis authores, & fautores. Felicius virtutis ſemina, quondam animis, tabulis quippe raſis, agriſque fertilioribus committerentur, niſi pernicioſum cæcutientium parentum obſtaret irritamentum. Felicius inculcarentur artes, virtutis fundamento nixæ, niſi eorundem improba ignorantia, fidelium præceptorum diſturbaret conſilium. Accedit quorundam impudentia qua impulſi, ipſis moderatoribus, quid agendum præſcribunt, quod vero pueris, à præceptoribus injungitur, rejiciunt, ludibrio exponunt, reprehendunt. Sic ſutor *Apellem*. Sed valeant iſtiuſmodi blaterones cum ſuis. Nos autem nugæ iſtæ ne commoveant. E palæſtra potius noſtra paternæ ſtoliditatis futuri hæredes exturbentur; ne contagium ulterius ſerpat, & vicinum quemque polluat. Fungus me hercle ſiet oportet, qui languide! & non potius θερμῶς (cum miſera remedia malum ipſum efflagitat, cum urendum ſecandum morbus ipſe indicat) monſtris, & carcinomatis iſtis exſtirpandis ſe accingat. Nunquã eò puſillanimitatis prolabamur, ut artes & linguas denuo languere patiamur, ut barbariem & Cimmerias tenebras, cœlum barathro miſceri permittamus, ut morum cenſuram flacceſcere ſinamus. Maxima animo excitatur lætitia, quia te mihi adſtipulantem video; quia de virtute, & politiori literatura te uſque adeò ſolicitum ſcio, quia te Atticæ ſuavitatis defenſórem, *Palladis* clypeo

clypeo instructum cerno; quia venustæ pariter, ac vetustæ linguæ acerrimum patronum te agnosco. Quis ignorar quantopere hæc spreta jaceat, quàm multis sordea: Juris peritis, Medicis, ne dicam Theologis? Tanta dona cum spernantur si forte Deus clementiam in iram converteret, tranquillam pacem (qua florente illis frui datur) subduceret, si cruenti *Martis* habenas in nos laxaret, quid? an non tantam ἰλιάδα κακῶν nobis imputandam, universus Orbis clamitaret? an non sero, & frustra amissæ illæ opes quærerentur? Verum hæc ἐν παρόδῳ nunc quidem: ne identidem eandem incudem tundere, & eadem per eadem tractare videar. Alibi enim hæc plenius à me assignata sunt. Bonus ille bonorum dator, tam durum omen avertat, ne omnia indies in pejus vergant. Quin animus nobis erigatur, spe aliqua saltem cœlitus affulgente, dum adhuc aliquos φιλέλληνας superesse videmus, qui indefesso studio, linguam tam eximiam tanto ornamento omnibus futuram, Auditoribus suis commendant, inculcant, Græcæque venustatis μυροθήκια aperiunt: qui etiam *Latium* splendere, & in primis virtutem immortalitatis ornamentis insigniri volunt. Inter horum Antesignanos, cum te gravissimas ob causas recensendum putem, ut Deus Opt Max. pio tuo conatui adspiret, ex animo opto, teque Ecclesiæ, Reip. Scholæ familiæque diu incolumem servet, unicè voveo, & oro. Ne autem μέγα βιβλίον, μέγα κακὸν judices, plura non addo. Vale vir reverende, & cum tuis à nobis salve, meque ut facis, amare perge. Dab. Harlemi.

PETRO vander DUSSEN,
ADRIANO BOGARDO,
CORNELIO BOSCHARDO
Academiæ Candidatis S.D.

ITa certè oportuit. Institutione mea, & diligentia vestra promoti ad *Academiam*, finem ad quem dudum ad spirastis, jam possidetis. Quæritis quem dicam: ut studia vestra quæ adhuc in herba, his tyrociniis feliciter defuncti, altius protrudatis, in uberrimam, aliquando messem (ita spero, certè voveo) exsurrectura. Ætatem vestram cogitate, quæ mollis, & quasi cerea, signa melioris doctrinæ, & monitorum admittit: Indolem, quæ literaturæ capax, & quæ etsi jam ante campum habuit, in quo se exercet sub disciplina mea, tamen nunc amplius in nobili illo *Athenæo*. Magnos ibi viros videbitis, & audietis: adite, æstimate, haurite, quantum datur. Sicut nautas in tenebris levis intermicantis sideris coruscatio dirigit: sic vos in cursu studiorum, illi viri vel inspecti. Sed unum *Adolescentes*, vobis commendo, nempe *Ordinem*. Ut enim memoriæ mater est, ita & studiorum, qui culmen ædificio imponit. Citra ordinem, studia quid nisi desultoria, & vaga? & qui ea tractent, quid nisi *Errones*, nusquam domi, ubique peregrini? Viatoribus haud absimiles, qui hospitia quidem multa habent, at nullas amicitias; & dum operosè se movent, parum aut nihil promovent: quia novitatis magis studio quàm proficiendi desiderio, teneri videntur, qui instar canis Ægyptii studia sua currendo lambunt, & ita properanter, libros pervolant, ut vix *Ladus* aliquis aut cum *Pegaso* suo *Perseus*, multa legentes, non multum. Malè quia sine fructu, sine usu. Ut enim qui gemmas, vel aurum quærunt, non summam terræ cutem leviter stringunt, sed in viscera ejus penetrant: sic qui

qui veram doctrinam; altius necessum est in scriptorum sensa, immittant. Ut fiat, seria vestra sint studia, intenta, ordinata. πολυτελέστατον ἀνάλωμα, χρόνος. Cujus melior haberi ratio nequit, quàm si matutinæ horæ studiis gravioribus destinentur, *Logicis*, *Ethicis*, *Politicis*, quæ vos tanquam manu ducant ad *Jurisprudentiam*, necessarium futuro regimini Reip. instrumentum, & à qua tam in sago, quàm in toga, omne consilium domi, militiæque pendendum. Pomeridianæ, literaturæ, & linguis lectione seria non *Plauti* tantum, & *Ciceronis*, sed & aliorum melioris notæ, quales *Livius*, *Curtius*, *Sallustius*, & præ aliis *Seneca*, qui ita de virtute differit, ut eam inferat quoque, & inculcet. Fugite ignaviam, ὁμῶς Ἀΐδαο πύλησι & cum ea confidentiam, & φιλαυτίαν, duas pestes *Juventutis*. Fores animis his vitiis præcludite, ne intrent. Fugite inquam, vel potius fugate, & quidem assiduè. Neque enim ut in agro, satis est semel sementem jecisse, sed fovenda est, donec fructus proferat; sic cottidiano (ut sic loquar) vomere proscindendi, & obserendi sunt animi, ad meliorem illam frugem. Video & gaudeo à vobis fieri. Pergite modo. Regia hæc est ad eruditionem via, & per eam ad honores. Nihil ab ea deflectat. In stadio hoc currendum, donec ventum ad metam. Videte *Parentes*, jamdiu inter *Patriæ* decora, & vos quandoque eritis, si viam quam inistis, firmo pede calcatis. Date, date interim studiis dulcia quandoque intervalla. Avidius ad cibos itur post abstinentiam, aut famem. Habent & *Musæ* honesta sua laxamenta, & in comitatu suo *Gratias*, quæ ridere interdum amant. Ipse *Sysiphus* in fabulis, qui perpetui laboris damnatus, suspendit tamen *Orpheo* cantante suum saxum. Quid quod,

— *vires instillat, alitque*
Tempestiva quies.

Et quis adeò truncus, aut stipes, qui neget? Ut

enim facem exſtinctam ſi igni admoveas, vehementius accenditur: ſic poſita, ad tempus ſtudia. In iis *Pietas* vobis ſemper ſit in animo, probitas ante oculos: ad quam nunquam ſatis vos horter. Fundamentum enim illa omnium virtutum, nec peſtis alia plura ingenia abripuit: quam proterva illa morum licentia, quæ tanquam *Harpyiæ* contactu ſuo omnia fœdat, & rubiginem affricat rudibus adhuc, incautis, & morum ignaris. Vtinam non vivat, vigeatque ubi minimè deberet! Quot enim Veneris nepotuli, nugigeruli, alaſtores, vitiorum proxenetæ? quot *Phormiones* hodie, quot *Davi* qui Juventutem, petulantis inertiæ dulcedine ineſcatam, corrumpunt? Interea proficiendi in ſtudiis occaſio labitur, quæ ante capillata, poſt calva eſt. O miſeros, & prodigos nimis, temporis ſui decoctores! qui quid ſit verè vivere, niſi cum deſinunt, vident & ſui juris ac arbitrii facti, ſubitam illam mutationem ferre nequeunt, & libertatis Academicæ ventis abrepti laſcivire ſolent, ac inſoleſcere, perruptis omnis pietatis, ac pudoris repagulis. Vos *Studioſi*, deflectite cymbulam veſtram ab hac *Charybdi*, multorum naufragio infami, quos puros ab hac labe fore, ſpondet mihi & altior veſtra indoles, & liberalis educatio ſub oculis parentum, qui quam habent probitatem, vobis ab ineunte ætate, inſtillarunt, ſine qua mihi credite, alia, fumi, & quiſquiliæ ſunt; & quo veſtra ſtudia niſi ducunt, valdè à recto abducunt. Amicos (quis enim ſine iis vivat?) deligite non oblatos iſtos, & paſſim obvios de palæſtra, de ſphæriſterio, de fritillo, ſed qui à probitate, & morum modeſtia commendabiles, digni qui ament, & amentur. Nec enim Amici ſunt, quicunque vos ſequuntur (alioquin tam multi, quàm ſunt in culina muſcæ, quæ cum ipſo nidore confluunt, & recedunt) ſed quorum ingenuitatem, ac innocentiam exploraveritis. Sed monitionum ſatis. Valete virtutis, & doctrinæ

can-

candidati *Musarum* pulli, Adolescentes ingenui vultus, ac sanguinis, valete *filii*: quidni sic appellem, quos tanquam filios complector? Deus studia vestra dirigat, maturet, consummet, parentum, & consanguineorum gaudio, & bono Patriæ cui nati. Delfis. M. D. C. L.

JOANNES STANGERUS
I. Crucio S.

NEctaris flos mihi litteræ tuæ fuerunt, & *Veneris* lac, Vir doctissime. Singularis enim erga me amoris auram, mihi afflari, animumque tuum benevolum in iis propinari sentiebam. Etenim non tantũ ἐκ τῦ κρατῆρος τὸ ὕδατα γινώσκειν; sed etiam nunc verba, cum re ipsa conferre mihi facile est. Hominem certè duplicem te non esse, cui plures linguæ, pluraque corda, jam dudum satis exploratum habui. Tu me in album amicorum tuorum referre, tu me in numerum *Collegarum* adsciscere, interque eos principem mihi locum ex auctoritate D. *Curatorum* designare non es dedignatus; tu secundas mihi nuptias dulci venæ tuæ latice imbuisti, & publica gratulatione condecorasti. His nunc insuper accedit liberalis hæc benevolentiæ tuæ oblatio, & amica ad literarum commercium invitatio. Id fidei certè tuæ, id amoris est erga me tui. Candidi pectoris est, amicorum infortuniis condolere, iisdemque ex undoso adversitatum *Oceano* in tranquillum portum delatis congratulari. Est ita ut dicis, vir amicissime, civilium dissensionum fluctus in vastum me detulerunt mare, nudum remigio latus erat. neque jam mihi integra lintea, quid facerem? ulterius provehi consultum non fuit, repressit metus, & adnavigare littus coëgit. Stationem aliquam ad tempus nactus sum, sed parum fidam meæ carinæ, neque recolligendis tabulis satis aptam. Deus autem quæ est ejus benignitas, nos

respexit, & ad tempus, ab Ecclesiæ gubernaculo dejectos, tandem ad ejus seminarii clavum sub tuo ductu, & auspiciis, admovit, ut non omnino stationem meam pristinam deseruisse videar. Non omnibus, neque omni tempore licet Architectis esse, sunt & qui ligna, lapides, cementum adferunt, & eques subinde peditis munia. Luceant ergo soles isti inter minora sidera, dummodo & horum aliquis Mundo usus sit. Sed utinam & Patriæ nostræ simul & Ecclesiæ, post nubila hæc, affulgeat aliquis *Phœbus* tranquillitatis, ut ab hoc contentionum nimbo jam dudum defatigata requiescat, & in eo sole apricari liceat! Utinam inquam jam perfuncta esset hoc misero, fatalique dissidio, quod per aliquot annos eam vexavit, & vulnus, nisi interveniente Deo, immedicabile inflixit. Quid? an jam ad cicatricem redisse tibi videtur? voveo id quidem, sed an voto res ipsa respondeat, tantum non dubito, cum ad hunc Ecclesiæ, mitto Patriæ nostræ statum, oculos, animumque reflecto. Non enim, jam dicam cum *Euripide*:

Τὰ χρήματ' ἀνθρώποισι τιμιώτατα
Δύναμίν τε πλείστην τῶν ἐν ἀνθρώποις ἔχει.

Missa hæc facio, & alios quibus hæc concessum, & datum huic φιλαργυρίας morbo, remedia adhibere jubeo. Quotusquisque autem veteris simultatis pœnitentia ductus, novæ injuriæ, ansam non facile arripiat? & vicissim quotusquisque illatas sibi injurias expectoravit? Omnes quidem exclamant:

Nulla salus bello, pacem te poscimus omnes.

sed verba sunt. Tectum tantummodo hoc malum est non sepultum, & hoc unum non sine causa vereor, ne solutis aliquando autoritatis publicæ repagulis rursum erumpat; viresque suas diuturna quiete reparatas exserat. An aliter sentiam? non possum. Ferax enim hoc sectarum, & opinionum, sed sterile pietatis sæculum, id

tantum

tantum non clamare videtur. Multarum quæstionum vortices illi nos involvent. Dissertatiunlæ quædam quotidie in hoc Ecclesiæ horto sensim pullulantes, leves illæ quidem prima fronte, sed quæ tandem in nervum erumpent, Ecclesiam pessundatum ibunt. Sed quidquid sit, hoc animadvertere mihi videor, multos qui in Ecclesia primas tenent, imo & quam plurimos infimi census homines, ad eorum exemplum, arcana illa Dei anxiè inquirere, ingenii sui acumine perscrutari, imo in ipsa æternæ sapientiæ adyta penetrare usque adeo ut nihil in cœlo, aut in terra sibi incognitum esse velint, imo sentiant, dicant, glorientur. Viderint illi ne omnia cœlestia, & divina subtilis ingenii ala pervolantes, cœlum ipsum tandem prætervolent. Si non ita temere quæstionum tricis se implicarent homines melius, & sibi & Ecclesiæ, meo quidem judicio consulerent. Non enim tanto cessabit cardine rerum *Satanas*. Sed abeant in altum, quantum volent alii, mea cymba leget littus: quin etiam portum hunc *Musarum* jam semel occupatum fortiter, ut spero retinebit. Iis litasse ad extremum vitæ meæ spiritum non pigebit. Tuæ enim, Vir doctissime, super hac re sententiæ, & judicio, calculum meum lubens adjicio. Eò nos vocat Resp. id urget & Ecclesia, hoc clamat & optat etiam mobile vulgus: cui id semper in ore, summis votis à Deo Opt. Max. contendendum ut divitum domos, non tam pulchra, quam sapienti prole, beatas reddat Reip. ergo inservire, Ecclesiæ gratificari, vulgi ipsius vota fovere, & in eo laureolam aliquam captare, quid vetat? Si *neglectis urenda filix innascitur agris*, luxurianti huic juvenilis naturæ agro, diligenti cultura subvenientes quis spernat? Hereditario quasi jure Nobiles si rudis suæ juventutis formatores non admiserint, exornabunt familiam suam, ut verrucæ faciem. Divites opibus affluentes, sed nulla disci-

plina, nulla rerum cognitione, nil nisi aurei asini, aureæ pecudes. Omnes igitur quibus hæc bonæ institutionis felicitas contigit, habent quod sibi gratulentur: quin etiam cum *Alexandro* se plus præceptoribus, quàm parentibus debere fateantur. Verum etiamsi id nobis in hac arena desudantibus, ab ingrato hoc sæculo non contingat, benefactorum tamen conscientia apud Deum, quin & apud homines nos exhilarabit. Reip. enim & Ecclesiæ salus summum nobis votum, summa lex sit oportet. Utinam modo Spartam hanc, quam nactus sum dignè satis exornare queam. Agnosco enim quam mihi sit curta supellex, voluntate tamen, & sedulitate nulli cedere est animus. Verum Asiaticus nimis sum, & putida hæc mea animum tuum melioribus curis intentum distrahunt. Abrumpam igitur colloquium hoc literarium: Conronidis tamen vice amorem meum, & obsequium perpetuum pro isto tuo erga me candore, & benevolentia jure offero ab animo non ficto. Salve & vale vir amicissime. Idem voveo uxori tuæ lectissimæ, cui ad sanitatem pristinam, eamque ipsam diuturno hoc morbo abiturientem tibi tuisque restituat Deus, unicè exopto. E Musæo meo.

Lugd. Batavor.

JUSTO TROTIO
Studioso S. D.

PErgratum mihi fuit, epistolam à te videre, & in ea affectum, ac memoriam mei: quæ utraque à nobis tibi reddi, certò velim te scire. Ita vixisti apud nos, ea probitate, ea modestia, ut *Schola* nostra in te habuerit, & ornamentum, & exemplum. Optem tales è Juventute ad nos venire, tales abire. Huc enim vigiliæ, huc labores nostri eunt, nec horas ullas melius à me collo-

cari

cari censeo, quàm in formandis, & instituendis iis qui Ecclesiæ, qui Reip. crescunt. Qualis tu *Studiose*. Perge modo, & in hoc studio tanquam *Athleta* curre, palma posita est, eam pete. Et petes si recto ad eam, & firmo pede eas. Votis prosequor, ut adipiscaris, & teneas, non solum tangas. Non alius scio, studiorum tuorum finis, non alia tibi mens, quàm in iis progredi, donec metam attigeris. Sed fuge fuge qui importunè nimis interpellant, temporis sui, & aliorum prodigi, qui dum otio, & luxu diffluunt, hoc unum agunt, ut ætatis suæ florem, & in eà meliores horas ociosè traducant, inter pectinem, & speculum occupati, hoc est aliud agentes, aut malè agentes, sæpissimè nihil agentes.

Cave, & familiaritatem in plures nimis diffusam, quia turbat, & quod utilissimum in vita est, *Tempus* eripit, aut partitur. Paucis assuesce, à quorum consuetudine doctior redire potes, ac melior. Mirum quid levis interdum intermissio à studiis gravioribus possit, apud ingenuos, & litterarum amantes; familiari colloquio & amica collatione studiorum, ubi *Animus* magis se explicat, & lætius, libentiusque diffundit. Studia enim inter curas, & gaudia nonnunquam dividenda, & melle feriarum intercurrentium, temperandum vitæ hoc *Falernum* in studiis, sed spinis intermixtis. Illa carpenda, hæ vitandæ. Alacrius quoque se exserit, & redit ad labores paululum suspensos, post requiem aliquam & levamentum. Ad Theologiam (quod felix faustumque sit) animum appulisse te audio, & laudo. Huc enim pietas tua te vocat, imò & me judice ipsa *Natura*, quæ te iis dotibus instruxit, quæ *Spartæ* huic ornandæ non parum serviunt, ingenio, memoria, judicio. Nihil parentibus tuis, nihil consanguineis gratius esse potest, tibi nihil honestius. Compendiaria hæc via est ad famam, & gratiam: etsi

ea finem non habes, scio, sed ad salutem & tuam & aliorum labores tuos, & lucubrationes dirigis. Rogas quos legere ad hanc rem suadeam. Paucis habe. Præmisso linguarum studio, Latinæ, Græcæ, & Hebreæ, si meo consilio vives, Sacram Scripturam continua lectione, familiarem tibi redde. Fons enim hæc omnis *Sapientiæ*, in qua multum profecit, cui illa placere cœpit. Cum Scriptura, Catechesin *Ursini* conjunge, eam lege, non properanter, & ὡς ἐν παρόδῳ, sed intentè, lectam semel, bis terve repete, meditare, rumina. Hac non leviter delibata, sed in succum, & sanguinem versa, autor sum, ut *Institutiones Calvini* diligenter evolvas. Plures dari scio magni nominis Theologos, sed ille tibi sit instar omnium. Quis enim eo doctius, & solidius scripsit? quis acrius Veritatem tuetur, validius errores, & hæreses profligat, confodit, jugulat? controversias tractat eruditius? quis Sophistarum strophas subtilius detegit, eludit, elevat? Nemo. Unde & à doctis censetur indoctus qui *Calvinum* non legit; indoctior qui lectum contemnit; indoctissimus, cui non sapit. Tu *Studiose* huic uni immorare. Quæ varia sunt, turbant, inquinant, obruunt. Novi qui juxta S. Scripturam, non alium quàm hunc autorem legerunt, vel anni spatio, tanto in studiis successu, ut inter summos sui temporis Theologos habiti fuerint. Posito hoc divinioris *Sapientiæ* fundamento, quidquid postea ex lectione aliorum, nempe *Bezæ, Martyris, Musculi, Paræi, Riveti, Molinei*, lectione, superstrues, surgenti doctrinæ tuæ ædificio, accedet. Sed quia (ut ille inquit) *tantum quisque novit quantum meminit*, cum ingenio, memoriam cole, veram erutionis depositariam. Sine qua irritum quidquid auditur, legitur, notatur. Exercitione continua hîc opus est. Hanc tolle, quid mens nostra, quid ingenium, nisi cribrum, cui quidquid infunditur, effluit? Ne fiat, perutile judico quæ lecta & audita interdiu,

diu,veſpertinis præſertim horis,& ſi opportunitas feret, ſub ipſum ſomni tempus, repetere ac ruminari.Mens enim tunc neſcio quomodo melius arripit, retinet, digerit per quietem. Tenta *Studioſe*, vel meo exemplo, reperies in levi monito, non leve monumentum. Vale Delfis. VI.Kalend. April. M. DC. XLIX.

Delfos.

JOANNES WESTERBURGIUS
J. Crucio S.

VIr clariſſime, quod fauſto, ac læto amicitiæ auſpicio ſit,

Accipe, daque fidem.

Sæpe me tibi Amicum dixi, nunc ſcribo, mî *Cruci*; & ut magna ingenia, quæ virtutis, doctrinæque fama Orbem implent, quam plurimos, neque notos, neque noſcendos, in amorem, & admirationem ſui rapiunt; ita te quoque animum *Weſterburgii* traxiſſe jam pridem comperio. Ignoſce ſi tempeſtivus, ſi ignotus, amicitiæ fœdus tecum ambio: qui ſcriptis, & moribus, mortales omnes tibi concilias, utriſque immortalis, magiſque conciliaturus, ſi pertexeris,

-- *Deorum*

Muneribus ſapienter uti.

Certè inter alia quæ cœlitus dona accepimus mortales, illuſtria in primis illa, & quaſi divina ſunt, quæ in Literis liberalibuſque diſciplinis conſiſtunt, quibus homines non modo ſe brutis præſtant, ſed à rudi etiam, & imperito vulgo, ita diſtinguuntur,ut tanquam Dii quondam in terris ſplendeſcere videantur. Non omne metallum, magnes, non omne itidem ingenium, genius *Muſarum* trahit: lucrum alios, faſtus alios, alios vota profani vulgi, tranſverſos rapiunt. Tu felix mi *Cruci* qui *Muſarum* totus es, & vanas atque inſipidas iſtas mentes, magno judicio, pari ani-

mo fastidis. Et quia litteras (quarum quò quisque maximè ignarus, eò magis ferocit) facem vitæ, lucem artibus, & rebus cæteris præferre experimento didici, soleo honesto earum avocamento à negotiis solitis, nonnunquam obsequi. Et en carmen meum, quod succisivis, & subsecundariis temporibus, laboriosè magis ob desuetudinem, quàm feliciter scripsi, & forte cum famæ dispendio evulgavi. Certè intererat *Sylvam* vinci, non ita cani. At quia nostri homines malè passim apud *Politicos* audiunt, tanquam elegantiæ omnis, & politioris literaturæ contemptores, autores *Amici* fuerunt (qui nimium hic mihi,& ego illis tribui)ut qualicunque versu docerem, esse inter nostros, qui studia ament: Ipse judicabis quo successu. Plura adderem sed stat in procinctu amicus hic, qui operam suam in his litteris perferendis officiosè obtulit. Vale vir clarissime.

Lugd. Batav.

ABRAHAMO CARPENTERIO *Studioso S.*

STudia calidè à te tractari, lætor magis, quàm miror:quia idem tibi olim fuit animus sub disciplina mea. Habent hoc nempe amœniores Literæ, ut dulcedinis suæ philtro inescatos animos φιλομαθῶν blanda quadam vi trahant ad venerationem sui,& cultum. Præclarè quondam *Plato*; *Si* inquit *oculis suis homines pulchritudinem virtutis intueri possent, incredibiles sui amores,animus eorum ingeneraret.* Cur non ego idem de eruditione, & literatura?cujus qui præstantiam penitius expenderit, fieri haud potest, quin eam impensè amet, ejusque consequendæ desiderio, non teneatur solùm, sed flagret, & ardeat. Quid enim rebus humanis, eâ pulchrius? Alia ad quæ tantopere adspi-

adſpirant homines, quid niſi vappæ, & quiſquiliæ, ad has delicias? Opes inhiant? fortunæ Ludicra ſunt, imò tricæ, ſpinæ, ſarcinæ ituris ad bonam mentem. Honores? Sed ὁ κύκλος τὰ ἀνθρώπινα: *tolluntur in altum ut lapſu graviore ruant.* Quis honoratior *Sejano*? ſed quo die illum *Senatus* deduxerat, populus id fruſta diviſit. Quis *Hamane* ſublimior? Laqueo ſublimior Vitam finiit. Vana, Vana ſunt honoris aucupia, & quibus non caſibus fortunæ, & mutationibus obnoxia? Veniunt, abeunt, affluunt, refluunt & cum habere te putas, haberis. Præclarè *Seneca*; *Nulli fortuna minus, quàm optima creditur: Alia felicitate, ad tuendam felicitatem, eſt opus.* Æſtimari à te ipſo debes. Et fiet, ſi doctrinam colas, & cum doctrina virtutem. Illa te litteratum, hæc ſapientem; illa te gratum reddat hominibus, hæc DEO. Ornamentum illa vitæ tuæ ſit, hæc fulcrúm: quo qui nititur, nullo fortunæ novercantis turbine concuti, nullo dejici poteſt, nec,

ſi fractus illabatur Orbis
Impavidum ferient ruinæ.

Quæ mundana felicitas, quæ cum hac felicitate paria faciat? Illa *Euripo* inconſtantior eſt; hæc caute Marpeſia firmior. Illius gratia, vitri inſtar cum maximè ſplendet, frangitur; hæc perennat, & poſſeſſorem non ante, quàm vita deſtituit. In ſummis calamitatibus, bello, incendio, naufragio perpetua, & fidiſſima comes. Hac gaude, hanc amplectere, hanc cogita. Hac enim quid optabilius? quid præſtantius? quid homini melius? quid homine dignius? Et jam in viâ es. Perge modò, & tramitem quem inſiſtis, firmo pede decurre. Difficiles quidem aditus doctrina ſpectantibus offert,

——— *& præceps ardua monſtrat iter,*
Sed quibus ipſa dedit, ſummum contingere culmen;
Perpetua hos requies, lauſque decuſque manent.

Radices ſi amaræ, fructus dulces ſunt, qui laborum

rum vigiliarum, lucubrationum amaritudinem dulcedine sua, abunde leniunt, solantur, remunerant. Patruum intuere, virum doctum & litteratum, vestigia ejus preme, eruditionis ejus, & virtutum æmulus. Quid illi gratius si feceris, accidere potest, tibi quid honestius? Academiam insides, nobilem illam sapientiæ officinam, doctrinæ sedem, liberalium ingeniorum palæstram; quæ in ea proficiendi in studiis occasio? quæ hortamenta, qui stimuli ex conspectu, & alloquio tot insignium virorum? In Collegio versaris, in quo præter exercitia Philosophica, & Theologica, occasio sese offert eam discendi linguam, quæ elegantiâ suâ, nulli non grata est: in qua eos olim *Filius* progressus fecit, ut non lustratâ *Galliâ*, conciones habuerit ad populum, non contemnendas. Imitare. Invenies in eâ Autores magni nominis: in Epistolico scribendi genere *Ostatum*, & *Balsacum*, in Philosophicis *Duvairium*, in Historicis *Amyotum*, *Bell-forestum*, *Froissardum*, *Petrum Matthiam*, *Aubignæum*, *Serranum*; in Theologicis *Plessæum*, *Chamierum*, *Molinæum*, *Rivetum*: Viros magnos, & in *Sacris* non inficianda seculo nomina, nec ullo squallentis ævi senio delenda. Quos si legas, volvas, teras, non doctior modo, sed facundior, sed eloquentior ab iis es rediturus. Fac si me audis, & me ut soles ama. VI Idus Augustas M. CD. L.

Delfos.

ARNOLDUS LANOYUS
Jacobo Crucio S. D.

QUod me & olim amaveris, & etiamnum ames, Vir spectatissime, immortales habeo, & ago gratias: Sed quod me isto amore tuo, quo me prosequeris, dignum censes, quin & litteris tuis ad me per filium datis, prædicas, id vero to-

ro totum humanitati tuæ acceptum tribuo.

Nempe nescire non possum, quàm sint omnia exigua, atque exilia mecum, & uti cum illo loquar, *quàm sit mihi curta supellex*. Verum tamen, & gaudeo, & mihi gratulor, quod loco tam bono habere me, non dedignaris. Ego certè vicissim te, & animi tui dotes non tantum nunc amo, & amavi semper, sed etiam honoro ac veneror. Numerasti tu ante hac nomen tuum inter Mæcenates meos: atque id jure quidem tuo, ac merito. Ex eo tempore, si te revereor non est quod mireris. Debeo id tibi, & eruditioni tuæ. Plura non addo, fidem adhibes nullus dubito simplicitati & ingenuitati verborum meorum; nosti enim qui sim. Filium tuum optimæ indolis, ac eximiæ spei juvenem, etiam non rogatus, commendatum mihi habeo: cujus rei non alium tibi testem dabo, quàm illum ipsum filium tuum, quem mihi commendas. Vale Vir doctissime, & venerande, ac sacra Theologiæ studia, artes Philosophicas, & amœniores literas non Romanas tantum, & Græcas, sed & Hebræas in quibus singulis versatissimus es, excolere, & quod nunc indies præstas, exornare perge. Lugd. Batavorum. postrid. Kal. Febr.

Ultrajectum.

Nobilissimæ Virgini ANNÆ MARIÆ SCHURMAN
S. P. D.

O Decus Patriæ Virgo, *quas dicere grates, quasve referre parem*, quod etiam honore me tuarum literarum non dedignaris. Quas ut vidi, appressi ad pectus, & ad os. Quid etiam? legi, expendi, ruminavi; quia subtiles, acutæ, elegantes, flosculis sententiarum molliter luxuriantes, & quæ Lectorem, dulcedine sua perfundunt, & con-

continent in affectu: ita leporis plenæ sunt, & quamquam virginali quadam gratia, modestiam præ se ferant, mirè tamen graves, & cordatæ. Rarum me Hercule, in hoc sexu! nec minus novum, quàm si de glacie brumali nascantur violæ, si de nivibus rosæ, si de pruinis lilia. Quæ quo rariora sunt, eò majorem tui admirationem excitant, apud æquos rerum æstimatores. Legi fateor exempla non ingloria, nec seculo olim inficianda nomina, sexus fœminei, quæ ingenii sui famam æternitati consecrarunt. Legi quæ in omni genere doctrinæ excelluerunt, & vel in ipsa poësi laurea Appollinari dignæ: Quales *Telesilla, Corinnæ, Sappho, Anyte, Praxilla, Cleobulina.* Sed cum eas tecum compono, tantum de laudū earum cumulo deruitur, quantum tuis accedit: quæ tot tantæque sunt, ut quid iis amplius, superaddi possit, non videam. Stylum enim in scriptis si intueor, facilis est, tersus, castus, elaboratus, numerosus, *Latinitatem* spirans, & elegantiam *Romanæ dictionis.* Si materiam, gravis est & seria. Si ordinem, nihil ordinatius. Ubique, & semper tibi similis ita semper prioribus certant sequentia, & novæ fertiliter inter scribendum efflorescunt *Veneres*. Jam verò in *Philosophicis*, quæ illa ingenii vis? quæ judicii acrimonia, quâ nodos inenodabiles, à multis nunquam solutos, à pluribus nunquam solvendos explicare parata es? In *Theologicis*, quanta dexteritate quæstiones etiam obscurissimas illustras, difficillimas enucleas? quanto animi ardore, ac Zelo monstra hæresium profligas, errores jugulas, de mendacio triumphas, veritatis accerrima propugnatrix? Quid de *Poësi* dicam? Quæ tibi adeò familiaris est, ut ad eam nata videaris, & vel in ipso *Helicone* versari in choro *Musarum*, decima; tanta venæ dulcedine, tanta versuum leniter fluentium elegantia, ut te nequaquam

——— *carminibus vincant, aut Thracius Orpheus*
Aut Linus, huic mater quamvis, atque huic pater adsit,
Orphei Calliopea, Lino formosus Apollo.

Sed laudem omnen superat, insatiabile illud in Virgine, linguarum studium, artium & scientiarum pulcherrimo comitatu decoratum, quo fit ut non in unâ, sed in pluribus excellas, & cum iis paria facias, quos hodie veneramur cultores linguarum principes. Quales *Merceri*, *Pagnini*, *Vatabli*, *Plessæi*, *Marnixii*, *Ariæ Montani*, *Buxtorffii*. Testes eloquentissimæ tuæ literæ Latinæ, Græcæ, Hebrææ, Gallicæ, quas cum lego, si quid mei de iis judicii est, non recentiores modo omnes longè post te intervallo relinquis, sed veterum etiam scriptorum laudem in hoc genere haud dubiè adæquas: ita ubique in scribendi elegantia tibi constas, ut nihil quod ad candorem, ad venustatem, ad decus Romani sermonis, aut ad sententiarum gravitatem pertineat, aut requiri abs te, aut desiderari posse ullo modo, videatur. Sed ne tempora tua longius remorer, finio. Vale literarum decus, pudicitiæ, modestiæ, pietatis exemplar, sexus feminei gloria.

Neve te nostris vitiis iniquam
Ocyor aura tollat,

longinquitate vitæ dignissimam, & inter doctos conspicuam digito monstrari, & dicier: Hæc est. Unum optem commercia hæc literarum frequentius ultro citroque inter nos coli: sed occupationes tuas novi, novi ardorem tuum infatigabilem in studiis, & ex transverso importunos nimis salutatores, qui interpellant. Sed animum testor, nihil meo in te affectui, nihil virtutum tuarum venerationi, silentio meo decessurum, quod ut & de te mihi pollicear, facit integritas tua, & in doctrinam amantes, non fucata propensio. Delfis VIII Idus Aprilis.

JOAN-

Delfos.

JOANNES WESTERBURGIUS
viro clarissimo D. Jacobo Crucio.
S. T. D.

DIu est, mi Cruci, fat scio, quod literas meas sæpius promissas expectas. Ego certè minimè, nisi rerum onere, quæ ex officio incumbunt, impeditus, mora earum tam longa, desiderio vestro defuissem. Abundant alii otio, qui veluti pecora, palantes, immemores sui, pretiosissimi temporis ad benè agendum opportunitatem consumunt inutiliter: alii ventri, ignaviæ, symposiis dediti, corpus, animumque virilem effœminant. Optarim mihi sæpe pauxillulam, quam illi largissimè eunt perditum, otii usuram, collocandam certè ubi quà privatæ, quà publicæ utilitati, consultum foret maximè. At nunc etiamnum Collega destituti, Ministerii laboribus magis gravamur, & sistimur velut fractâ rotâ, currus, undique præclusis ad amœniora studia, diverticulis. Identidem jam experior inopinatæ symmystarum meorum mortis calamitatem. Anni sex sunt, quod hunc tramitem decurro Ecclesiastici muneris, in urbe primaria: & vix unquam temporis aliquid intercessit, quo integro suo ἱερατῶν numero florentem vidimus Ecclesiam; modo hic, modo ille naturæ concedens, seriem interrupit. Huc accedit, quod præter alibi receptum morem, apud nos diebus hebdomadum singulis publicè, pro concione dicendum. Qui vero ex quotidiano illiusmodi exercitio, nescio quam incredibilem dexteritatem, & facilitatem benè dicendi, nobis appromittunt, næ illi falluntur. Contra experimento didicimus, nimia fatigatione non parum ingenia deteri. Moderata durant: atque uti facile hebescit, aut obliquatur ferri acies, si nimium acuatur:

acuatur: ita & ingenia nostra quo valeant, vigeantque, limâ quidem sed ea moderatiore polienda sunt. Est enim eorum quæ agrorum fere ratio, sterilescentium nimirum, quando nunquam non irrequieti, absque intermissione conseruntur. Veniam igitur merebitur incomptius hoc meum carmen, suffurati temporis, & nimium fatigati spiritus, immatura proles. Scio in priore editione, quam vehementer flagitarunt Amici, meque inconsulto procurarant, multa videri his præsertim exulceratis temporibus, liberius dicta, sed quæ ea sunt nisi publicè verissima, & hac tempestate, seria commonefactione inculcanda? Et quanta est hæc unius homuncionis in laborantis Patriæ calamitate, annuntianda libertas, ubi recordamur (recordamur autem sæpius) quàm effrænata licentia, malesani quidam Hypocritæ, & versipelles Christiani nominis professores, in innoxios veritatis cultores ipsamque adeò DEI viventis Ecclesiam, debacchentur. D. Focanus, & amicorum alii, ut operis correctionem importunè promoverunt: ita autores fuere, brevi ut hac præfatiuncula tibi inscriberem; cui noster hic inprimis charus, acceptusque fuerit: tum quod eò animo sis, qui Musarum has lautitias, politumque scribendi genus ab arte principi, minimè proscribendum existimes. Et certè, mi Cruci, inter nostræ professionis homines, qui humaniorum literarum studiis clarent, te inprimis suspicio, & admiror, & velut eruditionis antesignanum, tot Barbarorum cohortibus unum oppono. Perge præclarè cætera agendo, de Rep. litteraria benè mereri, erit quod grata sibi posteritas gratuletur, nobisque quod imitandum unicè proponamus. Vale. Dordrechti 15 Kal. Quintil.

Johannis Westerburgii Epicedium

In obitum clarissimi viri Samuelis Everwini Collegæ sui.

Sylviaco reduces bello, victricibus armis
Auriacos cecini, Nassovisque Duces.
Si quid id est, & nos Cythara dignatus Apollo
Et latos cecinit Calliopæa modos.
At nunc Pierias fugiens Elegia sorores,
Deser ab Aoniis tristia plectra jugis.
Non ego jam planctu decorem tua funera fero
Calvine, aut cineres magne Philippe tuos,
Non quem læta suum Germania jactat Alumnum,
Primus in Hesperios qui tulit arma, Deos
Non rutila te note Domus à Lampade, non te
Beza, nec Ursino docte Grynæe minor.
Non te magne Sadel, non plenas numinis Alpes
Zanchii, & Ausonii Martyris ossa canam.
Non querar acceptæ tot publica vulnera cladis,
Materies Elegis altera nata meis.
Ille potens fandi, sacroque salutifer ore,
Cujus in occiduos jussimus ire dies,
Everwinus *obit, nobisque salubria cessat,*
Eloquii grato verba movere sono:
Digna viri Cœlo pietas: nihil Orbe perennat
Eximium pariter cum grege, pastor obit.
Quid juvat innumeris cumulari altaria donis?
Quid pia fumosis thura micare focis?
Omnia si rapiunt nullo discrimine Parcæ,
Nec revocans avidas nobiliora manus?
Ah! quotiens dixi, Præclaris parcite Divi,
Gloria vos aliâ de nece magna manet.
Spes hominum stolidas, & inani concita vento
Vota vident numeros optima nulla suos.
Bis tria namque Viri vix lustra peregerat ætas,
Cum perit, & charum condidit urna caput.

Sic nondum matura seges de fulmine flagrat,
Conficit, & vernas una pruina rosas.
Sic cecidit Pallas, domitor sic Lausus equorum,
Primus, & Iliaca Protesilaus humo.
Quis furor heu! ferro mortem properare, vel undis?
Quid miser horrendum de trabe pendet, onus?
Cur sua Leucadiis festinat funera Sappho
Fluctibus, aut Phrygio munera Elysa perit?
Sponte omnes sua fata manent; calcabimus ultro
Ducit ad Elisias quæ via nota domos.
At majora fide, quæ nos dispendia tangunt!
Quæ mala jam pridem grandine plura petunt.
Namque iram Pater ut Divûm componat, ademptus
Non satis in pœnas unus, & alter erat.
Quin EVERWINUM *repetito adjungere luctu,*
Et socios voluit continuare rogos,
Eheu! quanta graves iterandi causa dolores,
Cum nova vix sano corpore plaga subit!
Non tamen injustis damnamus fata querelis,
Sed dolor attonitos cogit acerba queri.
Sæpe ubi naufragii levis est jactare, silebit,
Qui tamen ingentes navita plorat opes.
Quis neget Iliadum sociorum strage dolores?
Sed dolor Hectoreo funere major erat.
Parvum parva decent: facilis jactura columbæ est;
Raraque defuncto vulture, mœret avis:
At simul hic terris Divûm fidissimus Hermes
Cessit, & emerito desiit ore loqui?
Heu! quanto miseri curarum involvimur æstu!
Quanta parentatas damna sequuntur opes!
In primis miseranda parens Ecclesia luget,
Efferri hoc ipso funere visa sibi.
Urbs patrem gemit orba suum, Respublica civem;
Sanctaque Doctorum muta Cathedra suum;
Inque omnes frustra conjux sua brachia, partes
Flexa vocat, taciti nomen inane viri.
Utque piam thalami subeunt dispendia mentem,
Continuo tepidos irrigat imbre sinus.
Non vetat hoc quisquam, Lacrymis indulsit, adempto

Hæmonis Hæmonio, Laodamea viro;
Et viduus sterili nemoris sedet arbore turtur,
Comparis æterno murmure, fata gemens.
Ipse, suo Vahalis cum flumine, Mosa redundans
Aggemit, & tumidas gurgite volvit aquas;
Marvedaque vado, turbatis Najades, undis
Altera diluvii fata redire timent.
Quin etiam, mediis ubi fluctibus aggere rupto,
Alta ruinoso culmine tecta natant;
Labuntur lentis & condemnata ruinis,
Implorant hominum pendula saxa manus:
Nunc quoque perpetuo ventis habitantur, & imbri,
Multaque ferales nocte queruntur aves.
Quo fugis, Antistes Superûm fidissime rebus?
Nostra tuis humeris fulta ruina sedet.
Constas? nulla suo lædent nos pondera lapsu,
Deficis? in miseros omne recumbit onus.
Nonne vides passim rabidas in ovilia tygres,
Et pavidum diros in pecus ire Lupos?
Arminius, Papista, vafer cum Memnone Faustus,
Turba ruunt in nos seditiosa, proci,
Impius ut fidei spoliis exultet adulter;
Et titulum sceleris, ille vel iste ferat.
Et quamquam in sacris toties moderamina rebus
Pestifera voces officiosa probant,
Acta tamen contrà, morumque exempla fatentur,
Nulla magis durâ prælia fronte geri.
O scopuli infames, crudelia barbara saxa
Heu! quibus allisa tot periêre rates.
Non tot ad infidas dura Acroceraunia cautes
Naufragio populos turbida mersit hyems.
Non tot in expletis fera faucibus unda Malea
Scyllaque veliferas hausit avara trabes.
Tu tamen his socios luctanteis deseris undis
Causa sit ut gemino justa dolore queri.
Quid fugis? en tumido pendet trabs anxia fluctu,
Et perit undecimâ si prior unda venit.
In te fortè minor si spes, si fama fuisset
De te fortè minor nostra querela foret.

In te perdidimus quia plus, plus lædimur in te,
Non facit ingentes parva ruina metus.
Rura semel pinguis quæ fluminis unda rigavit,
Dona diu retinent aufugientis aquæ.
Nos quoque qui nuper tot chara reliquimus in te,
Temporis exacti sensus, & umbra juvant.
Ingenium cæleste suis velocius armis
Et nitor eloquii more fluentis aquæ;
Et placidi mores, atque asperitate carentes,
Mens humilis, puræ Religionis amor.
Unica pro populi semper ubi cura salute
Unica constanti corde tenere fidem.
Talem te mirata suis urbs prima Batavûm
Civibus, & talem conscia Gouda suis.
Et mihi te talem, quisquis fuit ille Deorum
Unanimi junxit mente fideque virum,
Idem ambos animus, candor devinxerat idem
Et studia à studiis non aliena meis:
Idem ambos labor, atque eadem sacra limina Templi,
Inque suum pietas, sola trahebat opus.
Forsitan haud alio steterat concordia nexu,
Ad quorum stupuit Cerberus ipse fidem.
Nunc quoties tacitus damni momenta recordor,
Quæ quatior, tanti maxima, morte viri,
Et quocunque gradum mœstus, vel lumina flecto
Insequitur vultus ossea forma meos;
Diffundor lacrymis, & inania murmura morti,
More nivis verno sole madentis, eunt.
Scilicet ut tectus nigro ferrugine vultus
Difficiles homini Sol facit ire dies.
Nec vigor est herbis, nec amœnis gratia sylvis,
Jamque silent homines, jamque siletis aves:
Sic quoque cunctarum queis nunc abes, horrida rerum
Perpetuò ante oculos errat imago meos.
Tempore tristitiam solantia vina leguntur;
Tempore maturis flavet arista comis.
Tempore grandævæ solido stant robore quercus,
Arvaque planitie versicolore nitent:
Tempore convestit primâ lanugine malas,

Impa-

Impatiens parva, cæca juventa mora.
Sola sed haud mollire meas ego tempora curas,
Aut non convictus plura fuisse queror.
Testor inextinctos manes, umbrasque silentes
Quique meos luctus Diique hominesque vident
Funere me nullo tantum doluisse, nec ipsi
Sanguinis agnati cum periere mei.
Non frater senior, non cum mea pignora, nati
Me coram gelida contegerentur humo,
Nec cum longævos (pietas ignosce) parentes
Sæva dies fato sustulit una pari.
Forte aliquis quod restat adhuc, morientis amici
Ultima quæ fuerint fata requiret, erit.
Expediam, postquam serie collecta laborum
Vis morbi imposuit languida membra toro
Et modò vel febris rabido sic perfurit æstu,
Ut minus Æthnæi sæviat ira rogi;
Vel modò, nescio quæ latè mala fusa per artus
Viscera Sarmatico frigore tacta secant:
Corrupti jecoris vitio succedit aquosus
Quique fluit toto corpore dirus hydrops.
Jam lympha interius, morbo gliscente, tumescit,
Laxaque stat proprio corpore mota cutis:
Occurrunt pariter Podalyrius, atque Melampus,
Phyllirides, Chiron, Pæoniusque senex:
Sed nihil, admotis herbis, succoque salubri
Invito potuit NUMINE *docta manus.*
Ergo ubi suffossis retrò fugêre cavernis
Tempora, nec cervix sustinet ægra caput,
Præsentemque viro portendunt omnia mortem
Figit in ardentes lumina fessa polos;
Jamque aderant oris luctantia verba supremi,
(Scribimus, & lachrymis humet arundo meis)
Nec mora commendans patulas adstantibus aures,
Languida dissolvit talibus ora sonis:
O bone terrigenûm custos, tutelaque Mundi,
Publica suspendit tot cui vota, salus;
Mens mea lassa malis, quàm te desiderat Unum!
Cervus ut irrigui fontis anhelus aquas,

Im-

Improba quin tandem fugimus ludibria mundi
Et legimus portu carbasa lenta tuo.
Fallor: an ornati, cœlestis limina Templi,
Regia marmoreas explicat aula fores?
Nate Deo, mea Spes, mea Lux, mea sola Voluptas
Nunc oculis etiam conspiciere meis:
Nunc erit ut tecum regno jungamur, in uno
Servat ubi æternis longa serena, tenor,
Viximus, & terris nunc qui superestis Amici,
O semel humana discite lege MORI.
Dixerat, & planctu resonat domus omnis; at ille
Vestra quid incassum pectora torquetis? ait
Si luctus tantilla mea sunt tempora vitæ
Ne, bona, quæ fuerit vita, putate brevem,
Si luctus suspecta mea sunt crimina vitæ
Salva Redemptoris sanguine, turba sumus.
Vox erat in cursu, cum sensim morbida, somnus
Ferreus æternâ lumina nocte premit,
Qualiter ad Solem foliis morientibus, arent
Candida Virginea lilia secta manu.
Ergo sodalitii pars sincerissima nostri
Ultima lux oculis est hodierna tuis?
Nec revocande jaces, nec dextras jungere saltem
Ipsa dies lethi præcipitata, dedit?
Nos pietate tua, studiisque fidelibus orbos
Conficit ambiguis spesque timorque malis
Insidiæ passim, fraudesque, dolique triumphant,
Et docet exemplo crimina quisque suo,
Æmula tercentum fumant altaria Diti
Ipse sua vivens exulat Æde DEUS.
Jam muros fatalis equus, jam dirus Ulysses,
Jam Thoas atque Athamas, jam Menelaus habet;
Deiphobi ruit ampla domus, jam proximus ardet
Ucalegon, flammæque invaluère morâ,
Dum tepidè timidéque Viri pugnamus in hostem,
Et Patriæ rigida mente negamus opem,
Tu castos inter cætus, animasque piorum,
Fulgidus æternæ munera pacis habes,
Lætus in Elysia ripa spatiaris, amœnus

 Sem-

Semper ubi vitreas lucus inumbrat aquas.
Non nitidum glacialis hyems constringit Olympum
Quassa nec immiti grandine tecta sonant.
Perpetuum ver astra colunt, ubi tutus inaneis
Nunc hominum curas, regnaque vana vides.
At tu Cœlicolas ducens fortissime turmas
Cui cingunt decies millia, mille, latus
Ut tua se tota fulgentior exserat Orbe
Gloria, nos alæ protegat umbra tua.
Accelera, pactasque tibi ne desere gentes,
Et duplicis belli vimque metumque preme.
Quin altos, cinere ex isto, da posse renasci
Protinus intrepidos ad tua Sacra duces.

Harlemum.

JOHANNI CRUCIO
S. D.

HEus tu! Itane tibi nuper animus excurrendi *Neo-magum* ad tuos? Laudo. Danda enim interdum studiis aliqua remissio, & curæ graviores recreationem amant dulcissimum laborum condimentum: quia continua animi intentio torporem parit, & quod libenter facit, nisi aliquando remittat, frigide facit, aut nec facit. Arcus cur interdum detenditur, nisi ut tensus, validius scopum feriat? cur in cythara laxantur fides, cur in testudine nervi? non aliò quàm ut acrius sonent. Aquæ ni moveantur, vitium capiunt: sic intentus nimis animus languescit, & ex assidua mentis occupatione, hebetatio quædam nascitur: contra *major post otia virtus*. Parcius studiis utendum, ut diutius utamur. Μέτρον ἐπὶ πᾶσιν ἄριστον, & veterem illam vocem nonnunquam haud invitus usurpo, inter laxamenta curarum, εἰς αὔριον τὰ σπουδαῖα. Sic dulci diversione à belli tædiis,

——— cantata Briseide venit Achilles
Acrior, & positis erupit in Hectora plectris,

fertur-

fertur inter lituos, tubas, tympana,

Æmonia curas attenuasse lyra.

Lælius & *Scipio* post gravissimas Reip curas, vagas litoribus conchas, & umbilicos lectitasse, Alexander animi ægritudines cytharâ leniisse; *Epaminondas* lusisse fidibus. Unde etiam *Themistocles* cum in epulis lyram recusasset, habitus fuit indoctior. Ita homini innata pene illa ad recreationem propensio, & laborum intervalla. Statueram & ego diebus canicularibus Justitio paululo literario frui, peregrinatiuncula aliqua ad consanguineos & ac te inprimis. Sed nescio quid invisum; & inopinatũ sistat fere & sufflaminet jam paratos ad iter. Ne miremur. Homo enim proponit, Deus disponit. Et quid frequentius in hac rerum humanarum vicissitudine, mille obstaculis non prævisis obnoxia? De Socru nostra si quæris, valetudinaria est; nunc vertigine capitis, nunc catharris, nunc calculo, nunc prodagra conflictatur. Sed in hoc malorum ingruentium conflictu, semper sibi similis, patiens, & magni animi, & ut secundis rebus non insolescit, sic nec adversis dejicitur: in utrumque parata, aut vivere, aut mori, & DEUM sine murmure vocantem sequi cum vitæ depositum reposcit ille qui vitæ Author; hoc præsertim ætatis ingravescentis deliquio, quæ non singulis diebus solùm, sed horis ad metam ducit. *Demonacti* seni cum crura intumuissent, cuidam id videnti, & roganti; *Quid istuc mali est Demonax? Charon*, inquit, *me momordit*, innuens senectutem esse morti vicinam. Sed quo Animæ Christianæ mors vicinor, eo gratior est, quia dissolvi optat, & esse cum *Christo*. Quid enim *Vita* hæc nostra aliud quàm peregrinatio molesta, & navigatio periculosa, in qua nullus sinus, aut portus nisi *Mortis*? imò si res dicenda, quid hæc vita, nisi iter ad vitam? illam dico æternam, & beatam, cui uni, vita hæc vivit. A. G. Antiquum obtinet, nulla illi à melancholia sua remissio ita ut

totum eum occupare, & pedem in eo, ac ſedem fixiſſe videatur: tanto acrior quod nullis medicamentis auſcultet, nec ulla *Medici* cura ſe, non dicam tolli, ſed ne levari quidem patiatur. Signa non diuturni ſolùm morbi, ſed ſi quid judico, immedicabilis. Cui non aliud remedium præſcribo quàm *Patientiam*, optimum & unicum talium malorum antidotum. Quid quod tunc votis, & precibus ad DEUM præcipuus ſit locus, cum ſpei nullus, & de divina miſericordia nunquam magis ſperandum, quàm cum humana præſidia deficiunt. Neſcii quid ſerus tandem veſper vehat. Rebus afflictis, & homini pæne deſperatis ſuccurrere nonnunquam ſolet DEUS ἀπὸ μηχανῆς ἵνα ἡ δύναμις αὐτοῦ ἐν ἀσθενείᾳ ἡμῶν δοξάσθῃ. Sed quàm inopinatus ille nuper nuncius de clade *Scotorum*, prope *Edinburgum* Scotiæ metropolin, inauſpicato planè prælio, tam inſtructo, tam numeroſo exercitu. Quanto ſatius longè fuiſſet, Hoſtem *cunctando* fatigare, & inopia commeatus, redigere ad inediam; Quod nunquam felicius tentatur, quàm in proprio fundo. Exemplo prudentiſſimi illius bellatoris *Fabii*, qui in *Italia* vires *Annibalis* nunquam magis attrivit, impetum fregit, conatus eluſit, quàm tergiverſando, quàm cunctando. Cujus exemplùm ſi imitati fuiſſent, καὶ ἄνθρωπον λέγω, de Hoſte ſuo procul dubio, triumphaſſent, qui jam victi *turpe ſolum tetigêre mento*; parum memores, periculosè *Martis* aleam tentari in ſuo fundo, nec unquam glorioſius pugnari, quàm Hoſti redacto ad incitas, & abitum meditanti ſternere pontem aureum. Præclarè poëta,

Da ſpacium, tenuemque moram, male cuncta miniſtrat
Impetus.

Si in aliis, quanto magis in bello, in quo non bis peccatur. Ideo magnos olim Duces plura longe conſilio, quàm vi perfeciſſe legimus; nec temere

Dio-

Diomedi ſocium *Ithacum* aſſignare, ſapientiæ patrem. Si ſe recolligant,opto ut felicius ipſis, hæc cadat alea, ad regni & Eccleſiæ reformatæ, ſtabilimentum, & populi ſecuritatem. Tu ſi quid habes rerum novarum, fac participem. Vale cum tuis. Tegularium, & Rullæum velim meo nomine plurima ſalute impertias. Delfis VIII Calend.Novemb. M D.C.L.

Delfos.

GISBERTUS VOETIUS
I. Cruci. S. D.

CLariſſime vir, quod prolixæ tuæ humanitati, & tam eruditæ ſcriptioni, haſtenus non reſponderim, fecit laborum, & exercitiorum noſtrorum concatenatio. Horam unam atque alteram ſubſecivam iis ſubtrahere non potui, quâ mens noſtra meditationi, & commentationi de propoſita quæſtione vacaret. Et dum vacuus coram te comparere nolo, aliamque ex aliâ occaſionem capto, ſed fruſtra: interea ab ſcriptione ſuperſedeo. Nunc quia video in aliud tempus conſilium illud rejiciendum, præambulam ſaltem hanc mei erga te animi, & amicitiæ cum Deo augendæ teſſeram præmitto, Inaugurationem ſcilicet hujus noſtri Gymnaſii, & lectionum in eo ſeriem. Lege quæſo, expende, judica, & ſi quid ad incrementum ac dignitatem ſtudiorum in medium conſulere viſum fuerit, liberè ſubinde imparti. Pro munere literario gratias ago, & referam aliquando ſi Dei benignitas cœptis noſtris faverit. Erudita tua diſſertatio de *Termino Vitæ*, ita me affecit, ut non potuerim abſtinere, quin in meo ſpicilegio, de eadem quæſtione, calculum illi adjicerem, & communi veritati patrocinium pro viribus offerrem. Vbi lucem aliquando adſpexerit, tuum erit cenſere, quid

præſtiterim. Tu mihi eris *Curia, Cenſor, & Quirites*. Reliquos præjudiciis, & affectibus turgidos non moror; quibus nihil placet, quàm quod ipſi fecerint. Excuditur nunc libellus in lucifugam τῶν πεντάτλων emiſſarium. Hæ ſcilicet meliorum ſtudiorum remoræ ſunt. Quid faciam; Vt quimus ajunt, quando ut volumus non licet. Talia nunc ſunt tempora, ut pro ſapientiâ,& pietate pugnandum nobis ſit, quamvis aliter velimus. Non ceſſabimus tamen cum Deo, inter bellicos tumultus, & fragores ſpargere in juventutem τὰ ἐχόμενα τῆς σωτηρίας, quod ex ſerie lectionum intelliges. Novum & ſuccreſcens hoc noſtrum Gymnaſium, ut per occaſionem commendes multis non contendam. Declaraſti jam ſatis, quo animo ſis in noſtra quæ promitimus, & ſupra promiſſa conamur, quorum indicium faciet, qui has ad te perfert αὐτόπτης, eorum, & pars non minima. Vale & ſalve Clariſſime vir, meque favore tuo in poſterum dignare. Ultrajecti. III Kal. April.

Noviomagum.

DIONYSIO CRUCIO
cognato S.

NUpero tuo adventu gratius mihi nihil accidere potuit; quia deſideratus diu, & inopinus. Utinam dulci tua præſentia, & alloquio longius frui licuiſſet. Si quid tamen præpropero tuo à nobis diceſſu peccatum, emenda. Sarciri poterit, diuturniore paulò apud nos mora: qui hac locorum diſtantia, frequentiori alter alterius conſpectu prohibemur. Salvum te ac incolumem cum *Tua Neomagum* rediiſſe, ſpero. Valetudo noſtra, ſi quæris, DEI gratia nunc ex voto eſt: qua dum fruor, fortunatum me judico, hac præſertim ætate, quæ certo gradu, me ducit ad metam.

tam. Quid enim vita nostra, si morbis, si calculo, chiragra, podagra, lumbagine, si febri identidem infestetur, nisi miseriæ trutina, & calamitatis tabula? quid nisi molesta habitatio in hoc corporis tugurio? jactatio perpetua in hoc Mundi pelago, inter tot ægritudinum incursus? Ubi si respiratio interdum detur, tanto gratior esse solet, quo invaletudo gravior fuit, & lucta diuturnior. In me experior. Nunquam quoque mihi gratiores *Musæ*, quàm cum eas per intervalla regustare licet: Nunquam vita vitalior, quàm quæ sic agitur: quam, verè dicam? longè præfero *Persarum* gazis,

——— nec isthæc
Otia, divitiis Arabum liberrima mutem.

Quis *Sapiens* aliter judicavit? Quid enim suavius quàm literaturæ deliciis pasci, præsertim *sacræ*, & diviniore illa *Sapientia* imbui; ad hanc vitæ suæ periodos, & actiones omnes expendere? hanc tanquam fidei & vitæ normam sequi; ex hac in usum suum decerpere incitamenta ad pietatem; in ea venerari DEI Sapientiam, potentiam, justitiam, clementiam, in magni hujus Mundi regimine, & ad animi sui ædificationem convertere, spretisque terræ filiis, terrenisque omnibus impedimentis, inoffenso cursu, generoso conatu, lectione Scripturarum, meditationibus, precibus, votis, ad cœlestis hæreditatis palmam contendere. Quod qui faciunt, næ illi optimè sibi prospectum eunt. Quid enim sine hac, omnis literatura nostra? Vin' dicam? gladius in manu furiosi, nisi animorum imperatrix *Religio* clavum moderetur. quid eruditio, nisi somnium, fumus, umbra, nihil, sequestrata meliori illa scientia, deprompta ex Sacro illo Codice Venerandæ Antiquitatis, quæ nos non doctiores solum reddit, sed meliores, & viam præmonstrat ituris ad bonam mentem? Adeò ut nihil iis sit infelicius, qui dum operosè desudant circa morosas & anxias vo-

vocum minutias, aut curiosam rerum humanarum indaginem, Cœlum negligunt, & cœlestia, nullasque horas pejus collocari putant, quàm quas legendis SACRIS impenderunt, ut de *Domitio Calderino*, & *A. Politiano* factum perhibetur. Ne quid dicam de iis qui aut *Plauti*, *Petronii*, *Apulei* Lectionem S. Scripturæ præferunt, aut commentandis *Triapeis*, & quidquid talium est putidarum, & scurrilium nugarum, ætatem suam terunt. O verè profanos, & irreligiosos, ne dicam monstra, & prodigia hominum! queis castæ illæ sordent Scripturarum deliciæ, nectar illud (ut cum magno illo Antistite Hipponensi loquar) & ambrosia omnis eruditionis, Oceanus omnis eloquentiæ, myrothecium omnium scientiarū, omnium antiquitatū penus, omnium studiorum cos, & lima, una vitæ rectè instituendæ cynosura, amussis, principium, & finis. Mihi crede, hæc demum pia eruditio, & erudita pietas, quæ divinâ illâ *Sapientiâ* nixa, & nexa est. Quam amare te scio, & huc dirigi labores tuos, huc vigilias, huc vitæ tuæ cursum. Et sic in viridi ætate cana maturitas. O utinam multi tecum! Nulla enim suavior *Harmonia* dari potest, nec excogitari in Ministris, & servis CHRISTI, quàm si vita respondeat professioni, professio vitæ, lingua moribus, & Euangelii quod in ore, in corde, in sinu, in oculis, in auribus cottidie habent, vim ac virtutem exemplo suo ostendant. Contra *Væ illis* (ut verba magni nostri temporis, Theologi, mea faciam) *si Religioni student, si pietatem aliis instillant, cujus gustum forte nunquam perceperunt; si per ludum, & jocum, latera exercent, in omnium peccata detonantes iis interim vitiis scatent, quæ in aliis carpunt; si dum alios flere volunt, privatim deliciantur, si alios commovent, & ipsi non moventur; si pro fide disputant, & contra fidem vivunt, si de turpitudine peccati, de* DEI *justitia, de ultimo iudico, pœnis infernalibus ampullantur, & omnibus terrorem incutiunt, ipsi tamen*

omnium

omnium istorum securi, familiariter peccato cohabitant. Absit absit. Aliud quid pretiosus Christi sanguis, aliud salus animarum, aliud vocatio, aliud Ecclesiæ exspectatio postulat. Animas suas nisi tradunt ad lucrandas animas, nisi verbo, & opere ædificant, mercenarii sunt, proditores sunt, qui si non semper alios, se saltem & salutem suam produnt: parum memores *dicti* Servatoris nostri, ὃς ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τῶν πιστευόντων εἰς ἐμὲ, συμφέρει αὐτῷ, ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῇ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης. Prolixior eram, sed retrahor ad saxum meum *Sisyphus*. Tu vale, conjugi tuæ, à me salutem, & filiolis osculum. Delfis. 9. Idus Octobr.

PETRO vander DUSSEN,
ADRIANO BOGARDO,
CORNELIO BOSCHARDO
Studiosis S. D.

Jam & Academicos, & ad Academiam, meus vos comitatur affectus. Vastum illum JURIS Oceanum intraturi, Adolescentes lectissimi, unum vos moneo; Horas aliquot subsecivas impendite, si probè vobis vultis consultum, lectioni Historiarum: qui jam me præeunte, principia delibastis disciplinæ politicæ. Ad quam quid conferat Historia nemo paulo humanior ignorat. Qui enim ejus olim authores fuêre? Certè non proletarii, non è trivio, non de plebe homines, sed viri magni, viri honoribus amplissimi, qui ætate in Reip. administratione contrita, historicam illam provinciam tantum abest ut erubuerint, ut eam contra conscribere, summæ laudi duxerint, & rerum gestarum gloriam, generis sui splendorem, nominis claritudinem tot victoriis, tot triumphis partam, longè post habuerint Historiarum monumentis. Quales olim fuêre *Portius Cato Censorius, Postumius, Albinus, Sempronius,*

Cæsar Dictator, Sallustius, Tranquillus, Tacitus, aliique innumeri, quos Consulatu, Prætura, Tribunatu, & id genus in Rep. honoribus perfunctos, accepimus. Quin & ipsi Principes Romani neutiquam sua majestate indignam hanc occupationem censuêre. Quos inter, *Augustum*, *Tiberium*, *Trajanum*, *Alexandrum Severum*, aliosque, res gestas literis consignasse, nemo nescit. Imò nec Reges à sceptro suo, ac diademate, provinciam hanc alienam judicarunt, *Dionysius Siciliæ*, *Ptolomæus Lagi*, *Ptolomeus Euergetes*, *Ægypti reges*, atque alii, quibus recensendis longius non immoror. Iam quæ lectionis Historiarum sint emolumenta, in omni literarum genere, tam publicè, quam privatim, si scire vobis est animus? Dicam. Nihil est *Studiosi* quod animis nostris magis agnatum, nihil quod grata magis diversione laborum, & lucubrationum nostrarum tædia dispellit, & curarum amaritudinem, dulcedine sua magis temperat, quàm varia rerum gestarum narratio, quas non legere, & audire solum, sed oculis coram intueri, & in rem præsentem manu quasi deduci videmur. *Miltiadem* enim cum *Dario* congredientem cernimus, *Xerxem* mari compedes, & vincula minitantem, *Annibalem* Alpes penetrantem, *Scipionem Carthaginem* expugnantem, *Cæsarem Rubiconem* trajicientem, & *Pompeii* in campis Pharsalicis victorem? tribus postea & viginti vulneribus in *Capitolio*, in medio Senatu, confossum: inter alios, à *Bruto* quem filii loco semper habuerat. Quæ omnia tanta legentium animos voluptate perfundunt, ut iis satiari nequeant,

— *Studio fallente laborem.*

Sed quid voluptatem loquor? non minor earum est utilitas, quam ex lectione rerum gestarum capimus. Peregrinantibus haud absimiles, quidum oculos vario terrarum, regionum, urbium adspectu pascunt, multa quoque in usum vitæ, multa

multa in usum Patriæ, & Reip. diligenter observata, in animum recondunt, quæ quid faciendum sit, factum ostendunt prius, idemque tentandi animum cunctantibus injiciunt, & dum viam prę-monstrant exempla, tritam ab aliis viam sequimur, ut vel virtutibus eorum alacriores, vel flagitiis timidiores, vel periculis, & dubio rerum eventu reddamur cautiores, & vitæ nostræ actiones, ad earum rerum imaginem, quæ Annalibus consignantur, tanquam ad speculum componamus, fortunæ alienæ arbitri, nostræ fabri, sed & correctores. Exemplo celeberrimi illius pictoris *Zeuxis* qui *Junonem* graphicè, & suis coloribus ad vivum effigiaturus, virgines *Agrigentinorum* formâ præ aliis insignes conduxit, in singulis quod pulcerrimum imitaturus. Scio multa ex Philosophia salutaria depromi, multa contineri præcepta, quæ vitæ rectè instituendæ haud parum serviunt, sed longum per ea iter, at breve, & efficax per exempla in utroque fortunæ vultu. Rebus quippe secundis, & ex voto fluentibus, moderationem nobis inculcat, historia, fastum exculcat; dum velut in *Theatro* spectandas proponit, tot regnorum depopulationes, Rerum publicarum eversiones, urbium florentissimarum rudera: dum *Cyrum* clade accepta, *Scytharum* reginæ ludibrium fuisse, memoriæ prodit; *Valerianum* Imperatorem, *Sapori* regi *Persarum*, equum conscensuro, tanquam scabellum substernit; *Dionysium* magnum illum *Siciliæ* regnatorem à sceptro, ad ferulam dejicit; *Crœsum* rogo imponit; *Annibalem* flagellum diu *Italiæ*, hausto veneno quod annulo inclusum gestabat, extinctum; *Antonium* *αὐτόχειρα*, *Cleopatram* morsu aspidis, ne in Romanorum manus incideret, oppetentem, *Polycratem* in crucem actum, *Bajazetem* caveæ ferreæ inclusum, *Antiochum* Syriæ, à latronibus, *Pyrrhum* à fœmina, *Henricum* III Galliæ regem, à *Monacho* & IV ejus nominis à *Ravaillaco* sicario

 occisum

occiſum, commemorat. Contra reflante fortuna, cum rebus afflictiſſimis, ad incitas pene redacti videmur, & hoſtem non intra fines ſolùm armis ſævientem, ſed & in ipſo Patriæ meditullio omnia depopulantem, urbes, agros, oppida, ferro flammaque devaſtantem, cædibus, laniénis in Reip. viſcera graſſantem aſpectamus, ne tunc quidem deſperandum eſſe, nos monet Hiſtoria, ſed forti, & interrito obnitendum animo, quidquid evenerit. Cùm *Themiſtoclem* exigua militum manu, navali prœlio, victorem; *Xerxem* tot millibus ſuorum cæſis ſcapha, qua *Helleſpontum* trajecit, profugum; *Manlium* in arce Tarpeja, capta jam &incenſa *Româ*, adverſus *Gallos* intrepidum; *Romanos* poſt cladem *Flaminii* ad lacum Traſymenum, & *Pauli Æmilii*, ad funeſtas Imperio *Cannas*, rebus prope conclamatis, impavidos, & invictos adverſus hoſtem, tot præliis, tot victoriis exultantem, & extrema minantem, ſpectandos exhibet. Quæ profecto, atque alia id genus exempla, quantam animis fortitudinem ingenerant, & rebus deſperatis fiduciam, quàm acres victis addant ſtimulos quàm validè jacentes erigant,& dejectos in gradum reponant, *Hipſaâ* cæcior eſt, qui non videt. Quid? quod omnium rerum gerendarum alieno hìc periculo, experimentum capere liceat, & dubios rerum eventus ſecurè intueri, dum quæ ab aliis feliciter geſta ſunt nobis imitanda proponimus: aut ſi malè, ut alieno damno cautiores reddamur, & tanquam è ſpecula, conſpecto aliorum naufragio, medias inter rupes, ſyrtes, brevia, *Scyllam* inter & *Charybdin*, rectum teneamus curſum in procelloſo hoc *Mundi* ſalo:

——— felix quicunque dolore,
Alterius didicit, poſſe carere ſuo.

Adhæc, quid ſuavius, quàm nullo ſumptu, labore periculo citra itinerum moleſtias,navigationis

tædia

tædia, corporis lassitudinem, aliena non dico tempora, sed loco lustrare, totum perambulare *Universum*, & Musæi sui cancellis, terras, maria, lacus, flumina, imo *Orbem* ipsum includere? Quid utilius, quàm in amplo hoc Historiarum *Theatro* hominum ingenia, mores, dicta, facta, consilia, eventus, Rerump. ortus, & occasus, fatales *Imperiorum*, & *Regnorum* terminos & vicissitudines, tanquam in *Tabula* contemplari? Hic bella, pugnas, prœlia, hic clades & lanienas, hic victorias, & triumphos: Alibi pactas inducias, initam pacem, icta fœdera, non aliquot abhinc annis, sed jam inde ab *Orbe* nato. Secula omnia percurrit, qui Historiam; nusquam peregrinus, ubique præsens. In ea quot generoso, & excelso animo, ad gloriæ immortalitatem incitamenta? quoties legenti occurrunt nomina seculis haud inficianda. Viri magni, viri rebus strennuè gestis, consilio, prudentia clari, literatura, & eloquentia eximii, quos sola æternitatis custos, ab oblivione vendicat Historia. Vitam *Ciceroni* rapuit *Antonius*? reddidit Historia. *Rapuit illi lucem solicitam, & ætatem senilem*, inquit Paterculus, *famam verò, gloriamque factorum, & dictorum adeò non abstulit, ut auxerit. Vivit vivetque*, illo etiam invito, *per omnium seculorum memoriam: dumque hoc rerum natura corpus, quod ille penè solus Romanorum, animo lustravit, ingenio complexus est, eloquentia illuminavit, manebit incolume, comitem ævi sui laudem Ciceronis trahet perpetuam.* Vivunt, vivunt quoque nominis sui nunquam interituri fama, magnæ illę animæ, *Miltiades, Themistocles*, Orientis terror *Alexander*, libertatis vindex *Brutus, Codrus, Curtius, Decii*, &

——— *duo fulmina belli*
Scipiadæ,

quamdiu fasti, quamdiu annales, & in iis magna illa inscripta nomina. Quantum verò Historiarum lectio conducat, qui primis literarum studiis

ſtudiis defuncti, ad *Juriſprudentiam* animum adjunxêre, neminem credo eſſe qui ambigat, ſi eam vel à limine tantum ſalutavit. Viderunt hoc Viri olim, & noſtra memoria clari, qui abſolutiſſimum Civilis doctrinæ corpus, ex ſolis Hiſtoricis concinnarunt, in quibus *omnis exempli documenta in illuſtri poſita intueri licet, ut inde & tibi, & Reip. tuæ* (verba Livii) *quid imitère capias: indidem fœdum inceptu, fœdum exitu quod vites.* Ita profecto eſt. Non aliunde magis quàm ex Hiſtoriis prudentia paratur, ubi jam inde ab omni ævo, rebus geſtis intereſſe legentibus contingit, tot ſecretorum conſciis eſſe, tót Regnorum, tot Rerumpublicarum arcana ſcrutari. Secula præterita veluti Noſocomia quodam ſunt, ubi cadavera Rerumpublicarum quæ aliquandò floruerunt incidendo inſpiciunt, & rimantur Anatomici, ut præſentes tanto curent melius. Chartæ nauticæ ſunt, in quibus cum alienis tempeſtatibus, & navigationibus ſecundis inveſtigantur littora, bolide explorantur maria, brevia deteguntur, deprehenduntur ſcopuli, & regnandi lineæ deſignantur. Unde etiam ad penitiora Conſilia Principum admitti non ſolent, nec in Reipublica ad Curiam promoveri, quàm qui Annalium lectione, & longo rerum uſu, ſubactioris ſunt judicii, & digni qui Imperii habenas moderentur. Neque mirum. qui enim literis benè excultum pectus gerunt, non unius ſolùm alteriuſque belli inſpectione, aliquam rerum militarium nacti ſunt experientiam, ſed ſedula librorum volutatione hoc conſecuti, ut omnibus quotquot poſt hominum memoriam geſta ſunt, bellis, quaſi poſt principia poſiti interfuiſſe, atque in omnium Principum peniſioribus conſiliis, quaſi Arbitri ſediſſe, & eventus perſpexiſſe videantur. Id ſi cuiquam veſtrûm, mirum fortaſſis videri poſſit, maximorum clariſſimorumque de ea re Philoſophorum libros, atque

que in primis *Aristotelis* in manus sumat. In quibus nullum fere aut præceptum, aut documentum inveniet, quod non ex ipsa historia, tanquam è vena perenni, & fonte aliquo uberrimo emanaverit. Sed multa fortasse nimis pro Epistola. Finio. Vos *Studiosi*, qui magnam domi, magnam in Rep. sustinetis exspectationem, ut ei respondeatis, opto, precor, voveo, ne per vos stetisse videatur, quo minus ex Athenæo Lugd-batavo: tanquam ex equo Trajano prodeant, qui utilem aliquando *Patriæ* operam sint navaturi. Delfis. VI. Kal. Decembr. M.D.C.L.

Lugd. Batav.

DODONÆO MERANO
Studioso S. D.

DOctrinam amare te scio, & viam insistere quæ eò ducit. Qui aliter potest inter tot studiorum illicia quæ invitant, imò trahunt? Familiæ spendor, fundamenta literaturæ feliciter olim sub me jacta, vota parentum, & consanguineorum, commoda vitæ supra vulgum, ætas vernans, & florida, Academia tot viris magnis infessa, qui instituendæ *Juventuti* totos se devoverunt. Arripienda occasio dum se offert, non reditura amplius, si elabatur. Avis fugitiva est, quæ ad manum non redit. Nemo annos restituet, nemo iterum te tibi reddet, ibit quà cœpit ætas, nec cursum aut revocabit, aut sistet. Maximum vivendi impedimentum, est exspectatio ex crastino.

Vidi ego jam juvenem premeret cum serior ætas,
Mærentem, stultos præteriisse dies.

Quæ enim major stultitia, quàm præteritorum temporum jacturam deplorare irreparabilem, & ex

ex tanto annorum numero à cunis ad canos, nihil supereſſe aliud quàm breve momentum efflandi ſpiritum, & inglorium, ſibique, & *Patriæ* inutilem, ad *Orcum* detrudi. O viles nimium animæ, & degeneres *Mundi* incolæ! qui non aliam temporis ſui rationem habent, quàm ut tempus perdant, nullius rei magis prodigi, quàm cujus punctum tantum poſſidemus. Tu melius, *Studioſe*, qui vitam non vitam, ſed vivi hominis ſepulturam eſſe, cum magno illo *Themiſtocle* jam pridem didiciſti, quæ marcido, & ſupino otio torpeſcit. Quo enim ratio, mens, intellectus, & illa *divinæ particula auræ*, præ reliquis animantibus, indita homini, niſi ut eam exerceat, colat, imbuat amœniore literatura, & earum rerum cognitione, quæ hominem, per humanitatis ſtudia, longè ſupra communem hominis ſortem extollant. Illa enim ſunt quæ adoleſcentiam erudiunt, ſenectutem exornant, ejuſque incommoda leniunt, ac ſi fortuna favet, oblectamento ſunt, ſi novercatur, ſolatio. Commorandum domi? tædia ſolitudines diſpellunt. Peregrinandum? nullius comitis jucundior confabulatio. Feriandum? nihil eſt quo otium honeſtius fallas. Conflictandum morbis, aut aliis vitæ incommodis, nihil eſt quo ſuavius, certiuſque lenias. Exemplo magni illius Imperatoris *Auguſti*, quem inter belli lituos, tubas, tympana, & imperii curas, literis humanioribus vacaſſe, *Tranquillus* refert. Ne mirare. Alia ſi quæ delectant, ſollicitum ſemper aliquid habent, quod lætis intervenit, & faſtidium adeo non tollunt, ut augeant. Hæc quæ parantur ſtudiis voluptates, quò percipiuntur majores, eò avidius expetuntur. Homines literatiſſimos intuêre videbis, tanta quandoque ſtudiorum dulcedine delinitos, ut alios cibi, potuſque ceperit oblivio; alios in captura urbis ſuæ nec armorum ſtrepitus, nec civium qui contrucidabantur,

tur, suspiria, lamenta, ejulatus, tectorum cadentium fragor, à fervore studiorum avocare potuerunt, adeo ut prius percussoris manus, jugulo exceperint, quàm totius urbis excidium, auribus hauserint. Jam quæ & quanta literaturæ utilitas? nulla major, quàm quod literarum cultores, non dubiis, non suspensis, sed grandibus, ut sic dicam gradibus, ad honores, & purpuram comitatur. Hac instructi tanquam *Patriæ* lumina Reip. clavo haud rarò admoventur, gratiam Principum, & amorem populi demerentur, arduis negotiis præsunt, & nominis sui famam quoquo versum diffundunt, ut iisdem quibus Orbis terrarum finibus, contineatur Quid divitiæ, quod opes? brevissima ad eas per Literaturam est via. Vnus instar omnium sit ille quem *Antiquitas* invidendo elogio, eruditionis Principem indigetat, SENECA, qui quamvis natione non Romanus, non Italus, sed Hispanus, admiranda sua eloquentia, & Imperatoris munificentia, tantam æris, tantam pecuniæ vim contraxit, ut non *Crassum* solum, Romanorum veterum opulentissimum, facultatibus, hortorum amœnitate, & prædiorum numero longè superaverit, sed & *Italiam* ipsam ac provincias fœnore suo haurire diceretur. Possedit enim ter millies H. S. S. id est septuagies, & quod excedit centena millia Philippicorum, teste magno illo Annalium scriptore *Tacito*. Splendida me hercules doctrinæ auctoramenta? acres ad Literaturam stimuli! Quid enim ingenuos, quid generosæ indolis Adolescentes in *Patria*, & gloriæ spem natos, moveat, nisi hæc moveant? Perge modò, mi *Merane*, & quanto tibi olim præsidio, ornamentoque futura sint Studia, cogita; quæ ut ad virtutem, & honestatem euntibus facem præferunt, ita ad res præclarè gerendas, insigni esse solent adjumento, qui summa animorum contentione, virtute duce, ac comite doctri-

doctrinâ ad veram grassantur gloriam. Vale, & me ama. Delfis. M. D. C. L.

Delfos.

Johannes Beverwycius
Jacobo Crucio εὐπράττειν.

NOn *Apollinis* magis verum est, Vir clarissime, atque responsum quod nuper dedisti *de vitæ nostræ Termino*. Quo quid elegantius, quid doctius, quid sapientius Æsculapium iratum habeam, si unquam legisse meminerim. Imprudens sit qui tot argumentis refragari audeat; insulsus planè quem tot rationum pondera non flectant; impius denique, qui firmis sacri Codicis fundamentis, non stet, ab ineluctabili divinæ providentiæ reti se capi non sinat. At intellectus ista non comprehendit. non mirum.

> Ἄπαντες ἐσμὲν πρὸς τὰ θεῖα ἀβέλτεροι.
> Κ'οὐκ ἴσμεν οὐδέν.
>
> *Ad res divinas blenni, non homines sumus.*
> *Nec scimus hilum, ut vertit* μάντις ἀμύμων.

Bestiæ humana non capiunt, & miramur adhuc nos non capere divina? Multa credenda *Christianis*, quæ mente consequi nequeunt, & scrutari nefas sit. οὐδὲ γὰρ δεσποτῶν φύσει (ut verè *Xenophon*) ἣ πράξειν δούλους δεῖ εἰδέναι, οἷς οὐδὲν πλέον ὑπηρεσίας προσήκει. Medicorum tamen plerique dum arti suæ consultum volunt, alios vitæ limites commenti sunt: quos nihilominus cum vestris componere & conciliare haud difficulter liceat. Major pars *Mortalium* (inquit *Seneca*) de naturæ malignate conqueruntur, quod in exiguum ævi gignimur; quod hæc tam velociter, tam rapidè dati nobis spatia decurrant: adeo ut exceptis, admodum

modum paucis, cæteros in ipso apparatu, vita destituat. Unde teste *Cicerone*, *Theophrastus* moriens accusasse naturam dicitur, quod cervis, & cornicibus vitam diuturnam, hominibus tam exiguam, dedisset: & maximus Medicorum, statim in limine Aphorismi ὁ βίος βραχύς. His magnorum virorum, & vulgi querelis occurrere, & brevia vitæ spatia extendere, dum negotii sui esse credunt τῶν ἰατρῶν παῖδες, remoram sibi fieri putant imò se planè tanta de spe decidere, *si fata nos ducunt, & quantum cuique restat, prima nascentium hora disposuit.* Universo hominum generi certum vivendi tempus præscriptum à natura, & constitutum est, quo completo, sponte humana compages dissolvitur. Hoc justæ & legitimæ ætatis spatium L X X. annis *Solon*, vel ad summum LXXX *Moses* determinavit.

Septies denos spaciosa in annos
Vita procurrit, quibus est senecta
Firmior, fermè in decimum supersunt,
Amplius annum. —

Ægyptii & alii ex cordis pondere, ætatis, & vitæ mensura sumpta, centum annis circumscripsére, ut fusus videre est apud *Plinium* 11. natural. historiæ 36. *Censorin.* de die natali cap. 14. *Rhodig.* 19. Antiq. lect. 21. Lang. 1. epist. Med. 79. Ad centum verò, & viginti annos produxêre, doctissimi Mathematicorum teste *Pollione*: vide sis *Plinium* lib. 7. cap. 49. Hac ætate mortuus *Moses* Propheta, nec caligavit oculus ejus, nec dentes moti sunt, dicit Scriptura. Fuit etiam *Arganthonius* quidam *Gadibus*, qui octoginta regnavit annos, centum viginti vixit, ut *Cicero* narrat. Nec opus hic referre exempla longissimæ vitæ, quæ citantur à *Plinio* lib. 7. cap. 48. & *Luciano* in μακροβίοις. Statum hoc vitæ curriculum paucos admodum, naturæ legibus conficere; alios

alios haud longè à metis; quoſdam in medio ſtadio deficere, nonnullos in primo limine, & in ipſis carceribus, caſuum, & ægritudinum vi effuſos, occumbere, Medicorum opinio eſt. Huic verò ſoli deſtinatum finem contingere, qui firmam corporis conſtitutionem, qua orrus; & in lucem editus, moderatrice temperantia, ſedulò conſervat, nec in volubilis fortunæ caſſes incidit. Ita dum valetudinis, & vitæ rationem haberent, utramque homines, olim in plures quàm hodie γενεῆς ἄισχεα λευγαλνές, annos prorogaſſe, legimus. Hæc ratio ab *Hippocrate* præcipua poſita in moderata diæta, & ἀοκνίη πόνων. Quod *Cicero* ſecutus, utendum inquit, exercitationibus modicis: tantum cibi & potionis adhibendum, ut reficiantur vires, non opprimantur. Hac diæta vidi maternam, aviam, & proaviam, utramque ætate pæne æquaſſe aviam paternam, ejuſque matrem luſtro ſuperaſſe *Neſtorem:* ſi verum eſt γενεὰν *Græcis* pariendi, ac generandi perfectius ſpatium, quod annorum triginta periodum conficit, ſignificare; uti quoque viſum è recentioribus, inter alios *Rhodig.* in antiquit. & *Mureto* ad *Senecam.* An verò hæc vitæ longinquitas rara adeò apud ſeculum prius, ut triſeclisſenex in *Levio* apud *Agellium* dici meruerit? Sed hæc προέογως. Eadem vivendi ratione *M. Valerium* Coſ. ad centeſimum annum accepimus vitam perduxiſſe: eadem *Maſaniſſa* uſus, nonageſimo ætatis anno filium genuit, iter pedibus ingreſſus, nullo incommodo, imbrem, frigus tulit, & mira Valetudinis proſperitate, ad extremam pervenit ſenectutem. Confer huic noſtri ſeculi Reges, brevis ævi, quod

Molliter aſſiduò celſa curentur in Aula.

Confer ὀλιγοβίους noſtros, natos fruges conſumere, cum veteribus Philoſophis, quos ſana mente, & integris corporis viribus, ad longam perveniſſe ſenectutem, & tum quoque condendis ingenii monumentis, vâcaſſe memoriæ proditum

tum est. *Plato* (Tullii verba sunt) uno & octogesimo anno scribens, mortuus est. *Isocrates* Panathenaicum quarto & nonagesimo anno scripsisse dicitur, vixisse quinquennium postea: cujus magister *Leontinus Gorgias* centum & septem (ut *Cicero*) vel octo ut *Plinius* complevit annos, neque unquam in suo studio, atque opere cessavit: qui cum ex eo quæreretur *quanam ratione prosperam valetudinem tamdiu conservasset*, οὐδὲν πώποτε inquit ἡδονῆς ἕνεκα πράξας. Nulla certe capitalior pestis, nulla sanitati, & vitæ perniciosior, quàm immoderata corporis voluptas. Omnes autem res, & causæ quarum vi, aut in morbum incidimus, aut pristinum statum retinemus, aliæ necessariæ, sine quibus vivere non possumus, ut aër, cibus, potus, &c. aliæ non necessariæ, quæ declinare studemus, ut gladii ictus, naufragium, omniaque fortuita. Quibus si addidero causam supernaturalem, sive voluntatem divinam, monstrabo fontem ex quo *Laur. Joubertus* magni nominis medicus, triplicem derivavit vitæ terminum. *Supernaturalem*, qui primæ *Mundi* ætati ad multiplicandum genus humanum concessus, nulla nunc arte parabilis. *Naturalem*, quem quisque pro constitutione, & temperie corporis consequitur, nisi prosternatur à causis morbificis, aut inconstantis fortunę casibus obteratur; unde terminus *Accidentarius* qui circa fortuita versatur. Quorum impetus cæci, quod nec arte provideri, nec vitari possint, neque etiam vita ὑπὲρ φύσιν nunc extendatur, in solius naturalis observatione, artem medicam concludit. Ad hunc, Medicinam perducere hominem statuit, tuendo ejus corpus ab externarum rerum injuriis, sanando à morbis, & cavendo ne vitium capiant, aut nimium consumantur calor nativus, & humidum primigenium, à quorum conservatione vitæ salus dependet. Hac arte fretum *Asclepiadem* medicum, sponsionem cum fortuna fecisse nar-

ſe narrat *Plinius* 7. 37. ne medicus crederetur, ſi unquam invalidus ullo modo fuiſſet ipſe, & victorem, ſuprema in ſenecta lapſu ſcalarum exanimatum eſſe. Qui finis *Jouberto*, accidentarius, *καὶ οὐδὲν πρὸς Ἀσκληπιὸν οὐδ' Ἀσκληπιαδῶν*. De *Herodico* admodum valetudinario teſtantur *Plato* & *Aristoteles* hac arte vegetum ad ultimam perveniſſe ſenectutem in flore ætatis aliàs periturum. Idem de ſe ipſis, *Galenus*, & *Lud. Cornarus* nobilis Venetus, cujus libellum de vitæ ſobrietate, ex Italico Latinum fecit, & Hygiaſtico ſuo adjunxit *L. Leſsius*. Cæterum nec *Joubertus* nec alii quidam hîc ſubſiſtunt: ſed arte naturalem quoque limitem tranſiliri poſſe, contendunt. Extra omnem controverſiæ aleam ponunt, tum Philoſophi, tum Medici vitam manere pro tempore quo manent, & perſiſtunt naturalis calor, & humidum radicale: atque hoc deficiente illo exſtincto deficere, & extingui hominem morte ut vocant naturali, *πεπρωμένη* ſeu *αὐτομάτη* ut *Agellius Demoſthenem* interpretatur 13. 1. Quod ne aliquando fiat, prohibere ars nequit: quamvis vaniſſimus olim oſtentator, citante & ridente *Galeno*, & nonnemo hodie *Chymicorum* nugipolyloquides, & argenti extenebronides (Plautinis uti liceat) indeque immortalitatem, mortalibus promittere auſi. At noſtri iſta vitæ primordia non quidem perfectè inſtaurari poſſe fatentur, refocillari tamen, ac refici aliquantulum, tum alia, tum hecticorum ſanationes oſtendere affirmant. Ita ſæpius obſervavi fugientem animam ſiſti, & vitam pene invitam retineri, ſi moribundis exhibeantur, & admoveantur quæ cum facultate, cadentes venas, ut loquitur Seneca reficere ac fulcire queant, ac vulgo *cordialia* appellamus. Scitum eſt quod de *Democrito*.

Ὡς θάνατον παριόντα τρὶ ἤματα δώμασιν ἔσχε,

literarum monumentis traditum eſt. Hic cum ex ſenio deficeret, & propinquus videretur morti, mœ-

mœrentem sororem, quod ille in celebritate *Cereris* moriturus, ipsa Deæ vota exsolvere nequiret, bono animo esse jussit, panesque calidos sibi quotidie adferri: eos igitur ut *Laertius* (mel alii) naribus cum admovisset, vivum se dum *Thesmophoria* transirent, servavit. Ubi verò dies illi transierunt (tres autem erant) quietissimè ac minimo dolore anno ætatis CIX conclusit vitam. Tecum dicam, & hoc triduum vitæ, Philosophi, à Deo antea destinatum: quamvis id *ἀνθρωπίνας* sagacitati *Democriti* tributum sit. Deus enim cum finem, simul media ad finem disposuit, & hinc Medicorum necessitas. quod nec *Ciceronem* latuit, cum tam fatale esse ait Medicum adhibere, quàm convalescere. *Hier. Cardanus* Mathematicus & Medicus celebris, mortuus est, eodem quo prædixerat anno, & die, ob id ne falleret, mortem suam inedia accelerasse creditur, ut *Thuanus* autor est. Quidquid sit, quocunque genere, quis è vita excedat, suo tempore moritur, quod Deus illi scilicet ad moriendum assignavit, ac præstituit; licet forte ante tempus legitimum quod humanæ vitæ præfinitum est. Quod ut piè credere Medicum volo, ita tamen apud ægros versari, tanquam revera quæ Medici promittunt, præstare posset, & parum curare,

Seu plures hiemes, seu tribuit Jupiter ultimam.

Extremum quod te alloquor V. Cl. hoc est, quid respondendum quærenti quis Vitæ terminus eorum qui à morte excitati, iterum mortui, anne *Euclidis* gladio jugulandus? Tu pro recondita eruditione videris, neque ego falcem in alienam messem. Quid? ridendus ne, qui nobis *Nestoreos* annos precatur? liberis pro vita parentum orantibus, ingerendum ne hoc Maronianum?

Desine fata Deûm flecti sperare precando.

Nimium multis tecum egi, Vir reverende, quæ vel mihi ignoscas peto, vel φιλτάτῃ κεφαλῇ *Focano*

cano nostro imputes, qui ne sine literis meis ad te iret, ut has ἑκὼν ἀέκοντί γε θυμῷ mittere auderem, persuasit. Ἔῤῥωσο εὐσεβέστατε καὶ ἐμοὶ πολὺ φίλτατε *Cruci*, & hæc ab occupato scripta, censoria si ita videtur virgula, nota. *Dordrechii.*

N. N. Viro amicissimo S. D.

Quid quisque vitet nunquam satis homini cautum *est in horas.* Tristis & inopinatus nuper ad aures tuas, ut & ad nostras accidit nuntius de jactura haud exigua rei nummariæ, quam passus es ab eo à quo minime oportuit. O fragiles! ô inanes hominum contentiones! quæ in medio spatio sæpe corruunt, & ante in ipso ortu obruuntur, quàm portum attigerint.

Non annis anni, non menses mensibus usque
Conveniunt, seque ipse dies, aliumque relinquit,
Horaque non ulli similis producitur horæ.

Ingens quoddam exercituũ mare est hic *Mundus*, variis & incognitis causis quasi ventis agitatum. Ne animo efferamur, si retia forte votis referta, educamus in littus, nec contra dejiciamur, si fuerint vacua. Felicitatem hîc nobis pollicemur? nulla stabiles. Spem certam? vitrea est & fallax. Gaudiorum flores? concidunt, marcescunt pereunt;

——— *nulla est sincera voluptas,*
Sollicitumque aliquid lætis intervenit;

nec ulli Mortalium divinâ providentiâ tam exactæ felicitatis gaudia contigêre, ut non aliquid ei relictum sit, quod gemat. In te vide, & à te disce. Tela (ut est in veteri verbo) prævisa, minus feriunt: non prævidisti, hocque ipso jactura tua gravior, quo occultior. Quid tamen est? Feren-

renda, ferenda, vir amicissime: quia à DEO, quia visitationes paternæ, quia patientiæ Christianæ exercitia, virtutis nostræ & probitatis examina, venæ sectio salutaris *Animæ*, nec aliter eam interpretor. Ita nempe DEO visum, vitæ nostræ *Falernum* temperare nonnunquam tristi aliquo mœrorum poculo, ut non tam aliorum experimento, quàm nostro discamus, quàm lubrica humana hæc omnia, & in casu posita. Quid? quod plus nobis periculi à rebus secundis, quàm adversis imminet: in illis enim homo sui quasi oblitus vivit securius, per securitatem in superbiam erigitur, per superbiam in interitum ruit. Hæc meditari verè sapere est, magnique animi nec secundis rebus insolescere, nec dejici adversis. Ut quidam fluvii per media maria transire dicuntur, & servare suam undam: sic constans animus per vitæ hujus damna, ut salsedinem nullam trahat ex hoc pelago mœrorum. Jaces? constantia te attollet. Vacillas? sustinebit. mala undecunque conferto velut agmine in te ingruunt? solabitur, & verum illud *Nepenthes* propinabit, in quo oblivio curarum, & dolorum. At durum, inquies, tanto pecuniarum dispendio, tanto nummorum intertrimento mulctari. Quis renuit? sed ea perire præstat, quàm te. Ditior quidem sic esse poteras, sed nunc melior. Adversa corporis, remedia sunt animæ. Medicum laudas, qui si ægro amara interdum propinat, salubritate medicamentorum, amaritudinem temperat. In DEO animæ tuæ Medico, cur culpes? nihil ille palpat, nihil blanditur, sed penetrat, pungit, radit, & acri nonnunquam afflictionum sale, sordes abstergit animorum. Paternum DEUS habet animum, sudorem suis, & interdum lacrymas excutit, eosque fortius amat, quos ut verum colligant robur, doloribus ac damnis exagitat; quæ tentatâ fide nostrâ & patientiâ, abundè suis, & cum fœnore, haud rarò reponit. Mihi factum, & grato id ani-

 mo,

mo, ſæpe apud me reminiſcor. Ita nati, dolere, & lætari: alternis hæc eunt vicibus. Et ut adverſa ex ſecundis naſcuntur; ſic proſpera nonnunquam ex adverſis. Ut ut ſit,

——— ——— ——— flagrantior æquo
Non debet dolor eſſe viri, nec vulnere major.

Romanum illum Sapientem audi: *Non eſt tam miſera domus, quæ in miſeriore non inveniat ſolatium.* Cladem paſſus es, ſed quàm multi hodie tecum? & quid frequentius ſterili hoc virtutum ſeculo, quàm circumveniri callidè, & emungi, non à plebeiis ſolum & de trivio, ſed viris in civitate primariis: ut verè nobis nunc exclamare liceat cum Poëta;

Heu pietas! heu priſca fides!

Triſtis Principis noſtri obitus non aures ſolum noſtras perculit, ſed & mentem; Ita in flore ætatis nobis eripi magni FREDERICI, magni HEROIS FILIUM.

O utinam tibi longa dies, tibi cernere vultus
Natorum, virideſque genas tibi juſta dediſſent
Stamina, ſed mediâ cecidere abrupta, Juventâ
Gaudia, florenteſque manu ſcidit Atropos annos.
Qualia pallentes declinant lilia culmos,
Pubenteſque roſæ, primos moriuntur ad Auſtros:
Aut ubi verna novis exſpirat purpura pratis.

Res humanæ quid eſtis? quàm lubrica hîc omnia, quàm dubia, & ancipitis aleæ! ſtant, cadunt, veniunt, abeunt, creſcunt, decreſcunt, quæ interire nata. Fruſtra craſtinum nobis pollicemur cras morituri: Fruſtra magna concipimus, magna molimur, famam factis extendimus, ubi punctum eſt quod vivitur. Longævitatem ſperas? *Vitæ ſumma*

ma

ma brevis, spem nos vetat inchoare longam. Ætati tuæ fidis? flosculus est, & quid eo citius marcescit, cadit, defluit? Sedem hic figis? Commorandi nobis natura diversorium dedit, non habitandi. In alto dignitatis fastigio, tanquam in ipso securitatis limine collocatus es? *Nullum sæva caput Proserpina fugit*, & ut celsos fulmina montes feriunt, sic fatalis illa hora, Principes. Nemo hic eximius; & nunquam minus parca, quàm hic *Parcà*,

———————— communia toti
Genti sceptra tenens, æternaque fœdera servans
Quæ Magnos parvosque terit, quæ fortibus æquat
Imbelles, populisque Duces, seniumque juventæ.

Beati qui ita formant animum tanquam ad extrema perventum sit, qui nihil differunt, qui quotidie vitæ suæ summam imponunt, qui mortem ut nunquam timeant, semper cogitant. Perperam (inquies) si vitari nequit. Imo vitavit, & effugit mortem quisquis contempserit. Contemnit qui eam piè meditatur, & crebra cogitatione sibi reddit familiarem, qui fidei, sanctitatis, & bonæ conscientiæ viatico instructus, intrepide eam exspectat, ratus non turpe esse mori, sed turpiter mori: contra malè mori non posse, qui benè vixit. Sed heus, vin' inauditum aliquod, & novum; Arrige aures *Pamphile.* dicam. *Bruelius* noster cum conjuge, in *Indiam Ori ntalem* non cogitat solum sed eò tendit; transactum nuper inter ipsum, & *Societatis* præfectos, de conditionibus oppidò lautis. Navis viris, armis, mercibus, commeatu copiosè instructa, primo vento velificationem parat; ille abitum longè à Patria, parentibus, à consanguineis, ad quinquennium, nec tenuerint hominem Batavæ omnes quadrigæ. Spatium fateor sic satis diuturnum. Sed quanta se illi rerum ubique novarum facies aperiet? Quas lustraturus terras, quas *Mundi* plagas, alio sole ca-

 lentes,

lentes, quos ſinus, promontoria, litora, inſulas, portus, & emenſo tandem itinere *Indiam* ipſam, ne rumoribus quidem ei ſatis cognitam. Habebit quo temporis ſui tædia, honeſta ac pia occupatione diſpellat: Videbit quoquo verſum domi, foris, terra, marique quo oculos paſcat: audiet, quo aures, ſed inprimis *Animum*. Nullo enim novitatis deſiderio, nulla curioſitatis prurigine; ſed ſolius DEI gloriæ, & Veritatis Euangelicæ propagandæ ſtudio impulſus, profectionem hanc moleſtiæ, laboris, ac periculi plenam ſuſcipere non dubitavit. Tantum ſcilicet potuit in hoc *Timotheo* ardor lucrandi animas ἀνυπόκριτος inter incultos, barbaros, ſine lege, ſine religione, ferino prope ritu degentes homines, ἀπηλλοτριωμένους τοῦ Θεοῦ, καὶ ξένους τῶν διαθηκῶν τῆς ἐπαγγελίας, ἐλπίδα μὴ ἔχοντας, καὶ ἀθέους ἐν τῷ κόσμῳ. Sed ô vitæ humanæ inconſtantiam! & ô verè nimis *Poëta*: *Neſcia mens hominum fati, ſortiſque futuræ*. Dum enim ad iter accincti parant abitum, obiit repente conjux, & abiit non in INDIAM, ſed patriam illam cœleſtem, ad cujus hæreditatem adſpiramus omnes, ſerius ocyus hinc exituri. Homines quid ſumus? quàm fragiles ſpes noſtræ? quam totum illud vivere noſtrum dubium, & anceps?

Fruſtra cruento Marte carebimus
Fractiſque rauci fluctibus Adriæ:
Fruſtra per Autumnos nocentem
Corporibus, metuemus Auſtrum.

Unus naſcendi modus, mille moriendi, febri, angina, tabe, epilepſia, arthritide, caro, exanthematis, & id genus aliis, quæ incautos haud raro, corripiunt, inceſſunt, opprimunt, nullo ætatis, nullo ſexus diſcrimine. Hic vide. In flore enim vitæ, vegeta, juvencula, plena animi, fato fungitur, origini ſuæ, hoc eſt cœlo repetita, & intra pau-

pauculos dies, spes suas, & vota in eundem secum tumulum recondidit. Perstat interim hic *Noster*, paratus DEUM vocantem sequi *quà patet Orbis*, vel ad extremos *Garamantas*, ut talento sibi concredito CHRISTO serviat, & Ecclesiæ ædificationi, cui se totum devovit. DEUS (quod unum animitus opto) euntem præsidio suo comitetur; nos precibus, ut salvus, & incolumis emenso tandem itinere, pedem figat, & sedem ubi messis uberior. Obitus *Principis* nostri inopinati luctum leniit utcumque DEUS prole mascula nuperrimè nata. Crescat modò hic posthumus, illustrissimæ domus Nassaviæ stabilimentum, & Patriæ, ut virtutum Auraicarum olim æmulus, ad parem aliquando honoris apicem assurgat, inclyti sanguinis, ac nominis famâ illustris; ut quoties *Patrem*, *Avum*, *Patruum*, *Proavum* mente circumferet, toties singularis in iis prudentiæ, & fortitudinis militaris, cum fortitudine conjunctæ imaginem recognoscens, per vestigia eorum decurrat, & sicuti generi, ita & magnitudini *Majorum* suorum, citra ullius invidiam, omnium applausu gloriosè succedat. in quo voto finio. Vale & me quod facis, ama. Delfis VI Kalend. Decemb. M. D. C. L.

Lugd. Batavorum.

NICOLAO MIDDELHOUCKIO
Medicinæ Studioso, S. D.

O Te felicem! ô fortunatum! Ita ne jam doctissimi *Kyperi*, domo, mensâ, alloquio frueris, *Studiose*? Bella me hercule occasio proficiendi in re medica, cui te totum devovisti. Amplectere modo, & in docto hoc contubernio sciscitare, quære, roga: ductorem nactus es, non pœnitendum in *Theoria* & in *Praxi*. Illa ut ordine prima est, ita primas apud te teneat, non jeju-

na illa, & superficiaria, sed quæ jactis seriò fundamentis, melioris notæ autores, trivit, evolvit, & in succum ac sanguinem vertit. Quales inter veteres *Hippocrates*, *Galenus*, inter recentiores *Fernelius*, *Riolanus*, *Forestus*, *Sennertus*, *Heurnius*. Qui lecti, mirum quanto tibi futuri sint adminiculo ad *Praxin*, præsertim si in tanti viri comitatu, ægros adire detur, & audire Medicum de morbo differentem, signa disquirentem, causas penitius scrutantem, medicamenta præscribentem, & quidquid morbo levando, aut curando conducit, officiosè suggerentem. Quæ difficultas in re medica tibi obveniet, quam non diluet? quæ obscuritas, quam non illustrabit? qui scrupulus, quem non eximet? Mihi crede, nusquam magis quàm hic expedit pudorem, tanquam sudorum noxium à fronte detergere. Quò in sciscitando liberior eris, eò gratior. Non enim alio collimant doctorum curæ, vigiliæ, lucubrationes; inque eo toti sunt, ut *Spartam* sibi concreditam ornent: Ornant si tota occupetur in iis formandis, qui Reip. crescunt. Cujus haud parum interest habere Medicos doctos, & exercitatos. Nam *Agyrtas* illos, & *Empyricos* ridere soleo, simias vere Medicorum, ne dicam umbras; qui experientia sua nixi, de morbis, & eorum causis, vix aliter judicant quàm cœci de coloribus, *βροτολοιγοί* verius, quàm *ἰατροί*: hoc nomine felices quod aliorum delicta *Sol* videat, horum *Terra* tegat. Infelices contra, qui à talibus officiosè necantur; dum jactura sæpè, & dispendio vitæ aliorum, experimenta capiunt. Oratorem *D. Kypperi* inauguralem, videre gestio. Si habes fac participem, & me tui amantissimum, quod facis ἀντιφίλει. Delfis Kalend. Decembr. M. D. C. L.

D A-

Rupellam.

DAVIDI CRUCIO
S. & amorum nuntio.

QUi verè erga te magnus. quî enim non amem tam arcta cognatione mihi junctum, optimi Patris haud degenerem filium, virtutumque ejus æmulatorem strenuum? Ita certe oportet. *Dedecorant benè nata culpæ.* Contra nihil generi, nihil familiæ honestiori, majorem conciliat gratiam, & decus, quàm parentum, & liberorum flagrans in studio virtutum conspiratio. Patrem habuisti pietate, & eruditione insignem, humanitate, modestia morum candore (verè tibi, & in os dicam) eximium. Imitaris, & vitam, mores, actiones tuas ita institutis, ita regis, ut parentem non nomine tantum repræsentes, sed totus id operam das, ut virtutum ejus quasi tabula, & viva quædam defuncti imago esse videaris. Macte hoc animo Cognate. Quid enim virtute præstantius, quid augustius? Sola hæc sibi constat (sola inter vicissitudines rerum humanarum, nullis casibus, nullis mutationibus obnoxia:

Cætera fluminis ritu feruntur.

Fluxa sunt, & caduca quæ vulgus hominum mirari solet, opes, honores, dignitates, & quæ alia sunt fortunæ blandientis lenocinia. Si duratura speras, abeunt, fugiunt, & tanquam nives ad meridianum solem evanescunt. Marmora ipsa vetustas exedit, ferrum ignis; virtutem nihil. Hæc una eminet, & vera mentis saburra est, adversus violentos tentationum assilientium fluctus; unica anchora adversus animi, & affectuum motus; unica arx, quæ nullis fortunæ novercantis machinis concuti potest, nullo ingruentium malorum ariete, aut balista, subverti. Hanc, Cognate, quod facis ama, effœto hoc virtutum seculo, in quo

fucata ferè omnia, & personata. Olympici Jovis apud *Megarenses* vultum ex auro, & ebore conflatum, corpus reliquum è luto, & fictili materia tradit *Pausanias*. Quàm multi hodie, doleo dicere, sunt ubique Ioves Olympici, qui vultum habent aureum, corpus luteum? qui aliud ore produnt, aliud mente recondunt, & magnitudinem Fortunæ, peccandi licentiâ metiuntur? quàm multæ grassantur *Harpyiæ* quibus sunt, ut illis apud *Poëtas*, ora virginum, ungues vulturum? Quod fretum non continet *Scyllas*? Quis *Vlysses* non videt *Sirenas*, quæ regio non parit *Centauros*, omnes humana facie? sed aliquid subest monstri; quo fit ut quidquid lubet, pro licito vendicent; qui domi talpæ, foris histrioniam exercent, cum universo *Mundo*; ut polypi referentes semper ejus saxi colorem, cui se applicant; aut *Lamiarum* instar, exemtiles oculos in publico assumentes, quos domi iterum deponunt, dumque aliena vitia insectantur, sua produnt. Fuge tales, & vita,

——— *Cui arte benigna*
Et meliore luto finxit præcordia Titan.

Serpunt enim vitia, & in proximum quemque transiliunt, & contactu nocent; mihi crede, rubiginem suam affricant incautis: *Syrtes* sunt & brevia navigantibus in hoc vitæ salo, quo occultiora, eò periculosiora. Vin' dicam? Monstra hominum sunt quibus tollendis non unus *Hercules* sit satis Felix qui ab horum contagio liber, apud se manet, & in se sibi, & suis probitatem amat, colit, veneratur, non tam curiosus scire quis sit, quàm solicitus quis, & qualis esse debeat. Verè enim is probus est, quem non pœnitet, quàm probus sit, & frugis bonæ, sed id optimum censet, ut sit optimus, aut si id nequiverit, saltem ut optimis sit proximus. Jucundum fuit, & per mihi gratum intelligere de lectissimæ conjugis tuæ felici puerperio, quæ nova prole, & quidem mascula te parentem fecit. Felix Athleta in hac palæ-

palæstra! Οἴκε γάρ ϛύλοι εἰσι παῖδες ἄρσενες. Sed ut hominis est, gignere hominem: ita viri sapientis, & Christiani, benè educare. Ætatula hæc puerilis, ceræ similis est, & in omnes formas sequax, quoquo versum flectitur; sed adulta ætate frangas citius quàm flectas, quæ in pravum induruerunt. Ideo

Nil dictu fœdum, visuque hæc limina tangant
Intra quæ puer est, procul hinc, procul ite puellæ,
Lenonum, & cantus pernoctantis parasiti.
Maxima debetur puero reverentia; si quid
Turpe putas, nec tu pueri contempseris annos
Sed peccaturo obsistat tibi filius infans.

Intelligenti pauca. Tristis ille de obitu Principis nostri nuncius, aures tuas, credo feriit, nobis non aures solum, sed & animos. O vitæ humanæ fragilitatem! ô inconstantiam! Ita occidere Solem in suo ortu, & florem hunc, mortis falce recisum, adeò inopinanter, & præmaturè nobis eripi, ultimum heu! illustrissimæ Arausionensium domus, nisi posthumus hic surculus à Deo datus, & natus denato patre, defuncti locum teneret, unicum stirpis Auriacæ stabilimentum. Deus infantulum servet, annis cumulet, virtutibus iis imbuat quæ Principem Deo gratum & populo acceptum reddunt, ut magnitudinem suam non ad ambitum, sed ad salutem & commoda Patriæ in quæ natus convertat, & Imperium non sibi, sed se ipsum Imperio Illustrissimorum ORDINUM dedititium faciat. Turbas Burdigalenses interventu Majestatis regiæ compositas esse gaudeo. Utinam & inter *Anglos* & *Scotos*, quorum arma, ut & aliorum optem converti in communem Orbis Christiani hostem, exemplo nunquam satis laudando *Venetorum*, qui Barbarorum incursus non minus generosè quàm feliciter in hunc usque diem sustinuerunt, fastum retuderunt, vires attriverunt, ad confœderatorum omnium admirationem, & terrorem hostium, tot tantisque vi-

ctoriis ac trophæis, ut qui hæc non videt, nihil omnino videat. Quæ enim gens est, quæ natio (verbo absit invidia) cujus vel plura vel majora & in Christianam rempublicam, & in Imperium Romanum argumenta fidei, & fortitudinis appareant? Quæ funera, Deus bone, quas strages non ediderunt? quoties barbarico maduerunt sanguine campi? quoties illi qui Orbi Europæo hodie tam impotenter insultant, turpe solum tetigêre mento, victi, cæsi, fracti, ab ea Republica quæ validissimum hactenus est munimentum, propugnaculum inexpugnabile impiæ illi *Othomannorum* genti, Amphitheatrum honoris, & palæstra *Martis* iis qui in *Amurathas, Bajazethos, Saladinos, Solymanos, Mustaphas*, & quidquid talium est nominum barbarorum, arma sua acuunt. Et quis dubitet vel hoc ipso nomine, augustam hanc Rempublicam, quæ in mille annorum, & amplius firmitate gloriatur, à tam formidabili hoste, tot annos impetitam, non modo subsistere, sed & florere, ac ditionis suæ pomœria longius, longiusque protrudere? Tanti nempe est non armis solum, sed consilio, & prudentia rem gerêre. Sine qua quid frontis illa, & vultus torvitas, quid minantium acinacum acies, quid vires, quid armorum illi apparatus, quid machinarum, quid tormentorem portenta? Vin'dicam? mera μορμολύκεια, terrores panici, bruta fulmina, consilio & prudentia destituta. Quis enim eorum finis? non alius quàm *Phaëtontis* temere, præcipitanter, & impetu juvenili regentis *Solis* equos. Historias replica, videbis. Impar congressus olim *Alexandri* cum *Dario*, tam numeroso exercitu, centenis aliquot hominum millibus constante, exigua tamen militum manu cæditur, profligatur: non minus impar *Atheniensium* cum *Xerxe*, qui mari compedes minatus, *Hellespontum* navibus straverat, sed accepta clade apud *Salaminem*, vix ac ne vix scapham invenit, qua evaderet. Causam quæris? *Vis* *consi-*

consilii expers mole ruit sua, *Polyphemo* exoculato haud absimilis, aut navi quæ medio mari, furente borea, sine clavo, ventis ludibrium debet, & huc illuc in brevia, syrtes, arenas impellitur. Ita profecto est. Omnis virtutis principium est *prudentia*, finis *fortitudo*, & ut illa quid agendum sit indicat, ita hæc servat & tuetur. Utramque possidetis Viri Principes, Viri Senatores sago togaque clari, veneranda canitie spectabiles, armis inclyti, consilio & prudentia conspicui, confœderatorum societate formidabiles. Utramque etiam (quod auguror) retenturi, ut omnium qui Christiano Orbi benè volunt, applausum, seculi famam, posteritatis gratiam demereamini, victorias victoriis, trophæa trophæis cumuletis, in æternum Reip. vestræ stabilimentum, & decus, ut quamdiu virtuti precium erit, fortitudini laus, armis præsidium, prudentiæ pondus, annalibus fides in liberrimo illo historiæ campo, nominis vestri nunquam interituri gloria stet, crescat, maneat, quamdiu *diem Sol fundet aureum*. In quo voto finio, & ne Cognate amicissime plus nimio prolixior sim, meas ad te literas. Vale, & me ama. Conjugi tuæ à me salutem, & liberis osculum. Delfis IX Decembr. M. D. C. L.

HERMANNO TEGULARIO
viro doctissimo S. D.

Tractatum tuum elegantissimum, Vir reverende; quo sæpius lego, eo impensius amo: quia pietatem spirat, & succum divinioris illius *Sapientiæ*, quam non doces solùm, sed inculcas, nec satis esse putas, Christianum videri, nisi etiam sit, quod videtur. Quid enim in DIVINIS illis scientia nostra, nisi eam comitetur conscientia? quid theoria, quid nuda hic contemplatio, sine praxi? Vin' dicam? Verba, & voces, imò gladius in manu furiosi, nisi animorum imperatrix, *Pietas*

clavum teneat, & moderetur. Mihi crede, *Anima* hæc est *Theologiæ*, cujus verum seriumque finem scio, VITAM: ut melior sit non doctior, quicunque Christiani nomen profitetur. Argutas disputantium velitationes, quæ mentem acuunt, pectus non instruunt, & ad vanæ gloriæ aucupia magis, quàm ad veritatis indaginem institutæ sunt non amo; nec illos qui dum omnia subtilis ingenii sui alâ pervolant μείζω τινὰ ἢ κατ' ἄνθρωπον σοφίαν σοφοὶ, prætervolant ipsi sese, & dum nihil ignorare videri volunt, ea ignorant, quæ scitu necessaria sunt. Reliqua sciunt, se nesciunt. Male! Laudabilior est animus, cui nota est infirmitas sua, quàm qui eâ non perspectâ, arcana DEI decreta, & vias ejus homini impervestigabiles curiosius indagat, ponderat, examinat, vias siderum scrutatur, mœnia Mundi inquirit, fundamenta terrarum, fastigia Cœlorum, parum interim aut nihil solicitus de fundamentis salutis suæ, & de viâ ad Cœlum. Quanta interim proh dolor! sacrilega hìc quorundam audacia, qui in abditissima mysteriorum divinorum adyta licentius penetrare non exhorrescunt, & circa sacram hanc flammam, lascivire nulli dubitant, quæ venerari, & mirari oportet, non rimari. Caligant enim hic oculi nostri, ut noctuarum, ad lumen diurnum: & ut ii qui oculorum aciem, in Solem acrius defigunt, eam amittunt; sic mentis omne lumen, qui eam intendunt in hoc lumen.

Nescire velle quæ Magister maximus
Docere non vult, erudita inscitia est.

Et is demum mihi sapere videtur, quicunque intra modestiæ limites se continuerit, nihil solicitus de iis quæ divina illa Mens, occulta nobis esse voluit, sed in eo totus est, ut se sciat, se ipsum examinet, ventilet, excutiat, in recessus omnes, & latebras conscientiæ penetret, severa cogitatione omnem æstuantis libidinis impetum compescat, vitiis suis irascatur, animum non solum in

fron-

fronte, ſed etiam in lingua gerat, quotidie ſe meliorem, ſi non reddat, ſaltem optet; nec tam ut aliis, quàm ſibi innoteſcat, ſolicitus, idque unum operam dans, ut quæ hominis verè Chriſtiani notæ ſunt, quæ *χριτήρια* ſibi applicet. Quod quàm difficile ſit, experimento ſuo didicêre olim, & indies adhuc diſcunt, etiam probiſſimi. Ita enim plerique, naturâ comparati ſunt, ut nemo non ſibi blandiatur, & indulgeat, nemo non actionum ſuarum benignus ſit interpres. Quorundam contra tanta ſit conſcientiæ teneritudo, tamque acris, ac penetrans in ipſis peccatorum ſenſus, ut vix ullo conſolationum medicamine patiantur ſe deliniri, ſed anxii, & penduli inter ſpem & metum, inter ſacrum & ſaxum, gemant, ſuſpirent, lamententur, quod nulla, aut perexigua *Filiationis* ſuæ ſigna in ſe deprehendant, nec ad ſe pertinere putant, quæ ex ſacra pagina, ad ſalutis firmitatem, & adoptionis ſuæ in CHRISTO certitudinem adferri ſolent. Utriſque, Vir doctiſſime, libello tuo verè aureo conſultum is. Securos enim ſtimulas, aberrantes reducis, vacillantes firmas, lapſos erigis, & animæ acri nimis peccatorum ſenſu dejectæ, fauciæ, fatiſcenti, unguentum infundis ſalutaris gratiæ, depromptum ex myrothecio Scripturarum. Verè dicam? Paſtoris officio fungeris, nec ſatis eſſe putas publicis concionibus ædificare Eccleſiam, niſi quod viva voce præſtas, præſtes & calamo. Pio mehercule inſtituto! Perge modo, Vir amiciſſime, & ut verba magni illius Doctoris gentium, mea faciam, κήρυξον τὸν λόγον, ἐπίστηθι εὐκαίρως, ἀκαίρως, ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ καὶ διδαχῇ. Ἔσται γὰρ καιρὸς ὅτε τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται. Σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι, παιδεύων ἐν πραότητι τοὺς ἀντιδιατιθεμένους, καὶ σπουδάζων σεαυτὸν δόκιμον παραστῆσαι τῷ θεῷ ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον, ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. τοῦτο γὰρ

ποιῶν

ποιῶν καὶ σεαυτὸν σώσεις, καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου. Sed quia ut umbra corpus sequitur; sic virtutem calumnia: tu si me audis contemne eam & ride. Laudaris cum culpant tam illaudati, & clarius elucescit virtus, quæ æmulum patitur. Quid? eâ te immunem credis? Quis ullo sæculo non proximus aliquando stetit huic igni? quem non ambussit hæc flamma? Ut prope signum viri sit, aut magni, aut ad magna nati, pati obtrectantium linguas. Nam cum obtrectatio ferè ab æmulatione oriatur, solaque magnitudo aut parta, aut sperata, æmulationum matera sit, haud rarò accidit, ut in magnos, insurgant hæ linguæ, ac non nisi in tales tela sua vibrent, quò incautius, eò acrius. Sed ut catuli generosissimorum equorum vestigia importunè allatrant, quos tamen ne quidem adspectu, non dicam calce dignantur: Ita viri fortis, & veri sui æstimatoris est, dicaculorum omnium obstrepentium susurros, dicteria, murmura, infra iræ suæ dignitatem ponere, eaque ridere potius, quàm ulcisci. Quid enim nisi fluctus qui scopulo assultant sibi injurii, dum integri insurgunt, fracti resiliunt, aut ut quædam animalia, quæ amisso aculeo torpent. Finio cum poëta,

——— Hic murus aheneus esto
Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.

Vale nexu & vinculo necessitudinis non fucatæ, mihi conjunctissime, quod non nisi atra mors rumpet. Quid restat? Hoc unum; amare me virtutem, doctrinam, & amaturum semper, eosque qui ea præditi, te inter primos. Vale. Delfis 17. Dembr. M.D.C.L.

N. N. Studioso S. D.

TUas vidi libens: utinam & ea quæ in ipsis. Frigus præferunt in studiis, & languorem, quæ calere debebant, & alacrius à te tractari. Vitium

tium hoc olim tibi insitum quando tandem exues? Ætas ista, parentum exspectatio, consanguineorum vota, spes nostra hoc postulant. Quid temporis avaritiâ pulchrius? Quid hominis tam proprium, quàm erigi ad alta, & mentem, ætheream illam nostri partem cœlitus nobis immissam imbui, literaturæ & doctrinæ succo? Cujus si animo tuo oberraret præstantia, & in seriam ejus meditationem descenderes, quantos tibi adderet stimulos, ad fastidiens illud tædium excutiendum haud longè à veterno? Nulli præclusa doctrinæ via est; omnibus patet, sed labore parabilis, qui omnia vincit improbus. Quid? Homines ut rem faciant, quos non labores, incommoda, molestias subeunt? quot quantisque terra marique periculis se objiciunt, ut ea lucrentur, quæ fluxa sunt, & in casu posita? Et nos in paranda eruditione, cujus opes perennant, nosque ad tumulum usque comitantur, segnes erimus, & degeneris animi? Athletas vide. Oculi semper illis in metam: sic tibi mens in eruditionem. Fruere occasione, quæ se nunc offert, non reditura amplius si negligatur; torrenti similis qui per præcipitia decurrens sisti nequit, aut revocari. Agrum ingenii tui cole, fertilem si quid judico bonarum frugum, si conseratur, & in eum conjiciantur semina solidioris doctrinæ. Et quando tandem opportunius quàm hoc ætatis flore? Non alius magis idoneus disciplinæ. Procrastinatio hîc noxia, & dilatio, nec pestis alia, plura ingenia perdidit, rubigini haud absimilis, quæ nisi defricetur, metalla, deterit, corrumpit, exedit. Cave credas per otium, & desidiam parari, quæ non nisi diligentiæ, & laboris indefessi sunt præmia, ut

Neglectis urenda filix innascitur agris:

sic ingeniis si negligantur, cardui & vepres ignorantiæ. Et quid homine indignius, quid turpius ad imaginem DEI condito, & scientiarum capaci? Tales (vin' dicam?) quid nisi trunci, fungi, caudices

dices, vultu homines, cætera pecudes, digni qui relegentur in *Arcadiam.* Altior tibi indoles, quàm ut

Sterilem patiare situ segnescere campum.

Cole, consere, occa, in spem fœcundæ messis. Apud illos nunc viros es, qui seculi sui famam strenuè tuentur, & illustrant; Viros magnos, Viros doctrina, & pietate eximios, vitæ tuæ, & studiorum duces. Vide ne frustra: frequenta, audi, disce. Occasiones rei benè gerendæ tarditatem nostram, & ignaviam non exspectant. Si molestiæ hîc, devorandæ, si labores, perferendi. Non alia ratione, eruditio paratur, non alia lege, & conditione obtinetur. Impetus dilatione, & mora languescit; industria crescit, & intenditur, nihilque tam arduum est, quo non penetret fervida, & pertinax animi vis. Cogita, ne tandem aliquando annis in hoc flore ævi, per inertiam exactis, serò nimis deplores damna omni æstimatione majora. Prolixior eram *Studiose*, sed distractus muneris mei curis quæ alio me vocant, abrumpo. Tu monentem audi, & ama, qui te animitus. Delfis. Prid. Kalend. Januarias M.D.C.L.

ANTONIUS ÆMILIUS *reverendo & doctissime viro J. Crucio S. D.*

ADolescens (clarissime vir) quem mihi de meliore nota commendas, abhinc non ita multis diebus literas tuas mihi reddidit, oblivionem causatus. Facies liberalis est, & ingenua,

multa & præclara minatur,

& quantum ex primo congressu conjectare potui, ingenium ad maxima quæque factum videtur, & literaria cultura ante alios dignum. Commendavi eum *Martino Schockio*, veteri discipulo, juveni literatissimo, qui privatis lectionibus historicis, & Philosophicis, triviali rude recens donatos, & minusculis istis mysteriis initiatos, gnaviter

viter exercere, & majuſculis, magis maturos reddere ſolet. Dabo operam quoad ejus à me homine diſtrictiſſimo fieri poterit, ut quàm curatiſſimè inſtituatur, utque quod caput eſt, quem ad nos moribus integris tranſmiſiſti, & melior, & doctior ad te redeat,

Αἰσχρὸν γάρ δηρόν τε μένειν κενεόν τε νέεσθαι.

Studium tuum erga me, tuæ loquuntur literæ: de mea viciſſim in te voluntate, & animo ne quæſo dubites: cujus hoc ſubitarium. & tralatitium epiſtolium, tanquam obſidem habe. Onus ſuſtineo ut ſcis duplex *Ætna* quod ajunt gravius, atque *Atlante* aliquo dignum, qui hoc cœlum fulciat, meis humeris prope deficientibus, propter aſſiduam ſplenis obſtructionem. Quo malo niſi propediem lever, alterutra muneris parte exonerandus ero, priuſquam ſuccumbā. Nihil eſt ut ſcis iſti malo magis inimicum jugi illa meditatione, & ſedentariis ſtudiis. Omnis ægritudinis averruncus Deus viderit. Jam imperioſa lectionis hora me vocat; quare manum de tabula. Humaniſſimis & doctiſſimis *Spranchuſio*, & *Iunio* plurimam ſalutem. Etiam atque etiam vale, reverende, & doctiſſime vir unà cum conjuge, & tuis omnibus. Trajecto ad Rhenum.

Delfos.

HENRICUS GELDORPIUS *I. Crucio S. D.*

LIteras tuas, Cruci doctiſſime, cum lubentia vidi ac legi; partim quod ab iſta manu, partim quod ita ſcriptæ, ut in illis eandem politæ mentis imaginem, quæ in Theſauro Catechetico elucet egregiè, liceret denuo contueri. Hanc non tantum ſtylus terſus, purus, elegans; ſed vel ipſi arguunt ductus literarum, qui tabellam potius pictam, quam literarum alioquinm ob oculos

los repræſentant. Semper mihi placuit illud Sapientis Græci *loquere ut te videam:* nam ut rectè ex priſca iſta Patrum corona unus;

Καρπὸς δὲ διανοίας ὁ λόγος ἐστί.

Cui etiam non ſit acceptiſſima tanta humanitas, quâ ultro ambis meam immerentis, tuamque viciſſim liberaliter offers amicitiam? quam quidem ego & exoſculor, & ambabus (quod ajunt) ulnis amplector; & prout lex poſtulat Amicitiæ, ad omnia honeſta, juſtaque officia, hac quaſi ſyngrapha, me obſtringo. Sic volo, mi Cruci, & quomodo nolle, vel tergiverſari poſſem? dum tu tam benevoli affectus, non guttulas adſpergis, ſed imbrem quemdam effundis, decumanarum iſtarum de me laudum præconem, & buccinatorem te præbens. quas ſi agnoſcerem, φιλαυτίας arrogantiæque ſuſpicionem apud meum ipſius animum non effugerem. Neque enim tam duræ frontis ſum, ut hæc me coram, haud poſſent dare in ruborem. Heu quàm ſæpe doleo, quod ex vaſto illo rerum ſciendarum Oceano, tam parcè hauſerim! Tuum lubens claudo latus, ô *Socrates*, meque unum hoc ſcire, quod nihil ſciam, plenis buccis vociferor, & cum veteribus iſtis, non σοφὸν, ſed φιλόσοφον profiteor. Virtutum quas recenſes ſi me cultorem, ac ſtudioſum patiar laudari, id vero modeſtiæ limites non excedere, quivis æquus rerum æſtimator, aut næ ego vehementer fallor, arbitrabitur. Pudor enim non parum pudendus eſt, ſi virtutis poſſeſſione gaudere non datur, neque illam amare quidem, nec ſectari velle. Quod gravem arduamque differis, quam indignus (nam quis ad iſta dignus?) ſuſtineo provinciam, in eo tantò majorem mereris fidem, quantò longiori experientia iſti volvendo ſaxo incubuiſti. At (pace tua dicam) pene ſilentio præteris, aut leviter innuis, id quod nobis, qui hac ſede moramur, ſtadium hoc imprimis reddit aſperum, ac tædioſum: iſtud nimirum

meæ

meæ querelæ volebas esse materiam, iniquissimam dico temporum injuriam, in quam iniquus haud ero, Tullianum istud, *ô tempora, ô mores!* si vel sexies ingeminavero. Nec mirare, si rei indignitas eliciat, & hunc gemitum,

O domus antiqua heu quam dispari Domino
dominaris!

Vin' audire cui acceptum hoc feramus? Immundissimo isti Mundo, qui maris instar, indefesso motu, fessus duntaxat quiescendi, piisque naufragium inferendi avidus, sursum deorsum se jactat, volutat, quique fundamenta Ecclesiæ, tum Reip. imis mavult convellere sedibus, quàm suo non obsequi animo; quam suæ non parere mentis perversis moribus; quam odia non explete plusquam Vatiniana. Domi forisque experiuntur proh dolor! quotidie non pauci, quàm verum sit, quod nonnemo, ut verè, ita satis protulit apposité,

Nunquam bella bonis, nunquam certamina desunt,
Et quicum certet, mens pia semper habet.

Præter ancipitem rerum statum, qui nos inter spem metumque alternis vicibus, fluctuantes perpetua, ac gravi solicitudine, implicitos tenet, quantum nobis ex hisce turbis, omnibus horis nascatur negotii, & quàm parum à re nostra sit otii, vel inde liceat conjicere, quod in Ecclesia, quæ tot alias magnitudine antecellit, & in toto Orbe (de orthodoxis loquor) parem vix invenit, mutili sumus tertia nostri parte. Ergo, inquies, literas Amicorum, ut muscas importunas abigis, & chartaceum hoc iter terere vetas: Apage istud verbum. Nequam mihi ipsi essem (& cui tum bonus?) si me tam jucundo, tam suavi in rebus duris orbarem solatio. Sed quærens levamentum, queror apud Amicum. Nam ut calor undique septus, in ignem vertitur, & anxietas feræ, undique cinctæ, in furorem: sic dolorem duplicat, qui eum aëre prohibens, alto corde premit. Perge

igitur

igitur mi Cruci, qua occœpisti via, & frui nos patere tam diserto alloquio. Respondebimus si non pari facundia, saltem non minori affectu. Si qua rusticitas, aut asperitas aut defectus, in nostro est sermone, id tu, quia hìc ut pisces in aëre extra elementum nostrum sumus, pro mellea humanitate tua, non modo boni consules. verum etiam corriges. Officium quod exigis, perfeci. At responsum mihi *Gallica* in hisce partibus tardius distrahi, & propter caritatem operarum nostratium typographicarum, minus in *Galliis* expeti. Et si quid affulgeat lucri, ilicò *Genevenses* ad prœlum volare. Quod tuo etiam operi vel evenisse, vel jam jam eventurum, quidam ex nostris Librariis (procul dubio in Nundinis) intellexerat. Δευτέραι φροντίδες nisi σοφώτεραι essent, & si quid abortivi, si quid elumbe est, ex primarum curarum incuria, elamberent, atque expolirent, quod iniquæ sunt in emptores improbarem. At jam perge, & nos secundo bea novâ industriâ ut maximè laudabili, ita perutili nostro Ordini, quem tu per felicem hunc, & gratum laborem semel obstrictum, altero vinculo, magis efficies debitorem. Quod tam tardè calamum in manum inserui, ad respondendum, id culpæ, occupationibus imputes velim, quæ non rarò maximè necessariis, æquo diutius supersedere cogunt. Vale, vir præstantissime. Datum Amstelodami.

PETRO

PETRO de WITTE
Ecclesiæ Delfensis Pastori Vigilantissimo S. D.

CLarissime Vir, munera tua Chartacea ter iterata, quæ affectus solus expressit, accepi. Grata dicam? imo gratissima, duplici nomine, quod à tam amica manu, tam docto calamo. Vin' amplius? non legi solum, sed relegi: quia elaborata in iis omnia, & ad exacti judicii limam revocata. Ac primo Analysis tua in Catechesin Ecclesiarum nostrarum, quam illa (ingenue loquor) familiaris, & attemperata ad captum populi? quod in tali doctrinæ genere palmarium duco. Rideo qui obscure adeò, sua aliis meditanda proponunt, ut vix à quoquam intelligi queant, ita ut tricarum indigestam congeriem, longe facilius in ordinem redigas, quàm talium conceptus, & nec Sibyllæ quidem ipsæ interpretentur, aut Oedipus: non alio fine quàm ut ingenium suum ostentent, aut quod metuant intelligi, dum tenebras tenebris offundunt. Tu melius: qui Catechesis vestigia premens, κατὰ πόδας, enucleatè omnia, ac perspicuè inspicis, expendis, examinas, & non in corticem solum, ut quidam jejunè ac superficiarie, sed in medullam ipsam penetras, ea cum facilitate, tum soliditate, ut non rudiores solum instruas; sed & doctioribus uberem materiam præbeas habendæ concioni, πορίσματα subministrando, orthodoxiam strenue tuendo, & hæreses data occasione Achillæis argumentis profligando, protractas è tenebris in lucem, quam erubescunt. Ita nempe una fidelia duos parietes. Macte hoc animo, Vir doctissime. Melius collocari, nec devoveri queunt horæ tuæ, quam asserendæ VERITATI, cui dixisti Sacramentum. Pro hac sta, pugna, dimica. Nihil deflectat, nihil deterreat,

Pha-

——— Phalaris licet imperet, ut sis
Falsus, & admoto dictet perjuria tauro.

Ne quid dicam de ipsa VERITATE quæ non non nisi abscondi erubescit, tantamque vim habet ut nullis Tyrannorum machinis, aut Hæreticorum strophis labefactari, nedum subverti queat. Suave mihi quoque fuit nuper, & jucundum oculos, mentemque pascere conspectu, & lectione libelli tui elegantissimi, cui titulus, *Tonitru Delfense.* In quo tanquam in Tabula nobis repræsentas, & suis coloribus depingis tristem illam, ac funestam imaginem cladis plusquam Cannensis Urbis nostræ, ex incendio inopinato pulveris sulphurei, in Armamentario HOLLANDIÆ 12. Octobr. anno 1654. Dies si quisquam nigro signandus lapillo, nec sine horrore refricandus. Quis enim deploratum Civitatis statum tunc temporis, verbis exæquare, ac pro rei magnitudine emetiri satis queat? Cum animo meo replico horrendas domorum strages, & ruinas, cadentium tectorum fragores inauditos, tabulata flammis absumpta, raptatas per aëra trabes, disjectas in mille fragmenta ædium compages, tigna, fenestras, januas, sanguine rubentia pavimenta, luxatos passim,& hiantes muros, *Templa* lacera, mutilata, & undecunque turpi vitrorum fractura patentia, *Delfica* illa *Tempe*, & amœniora loca honestis civium exercitiis destinata, imis revulsa sedibus suisque sepulta cineribus, & solo æquata. Hîc trunca hominum membra, capita, brachia, pedes, hîc fœda vulneribus cadavera, sanie ac tabo diffluentia: & inter hos casus, ruinas, lanienas, lamenta ubique opem implorantium, clamores vulneratorum, suspiria, singultus, ejulatus virorum, fœminarum, puerorum, gemitus morientium: anhelantes nonnullos, alios semineces, alios exspirantes,

rantes, alios ruinis domorum, maximo vitæ concivium periculo, *Orci* quaſi faucibus ereptos, quoſdam ſub lapidum cumulo ſepultos, & non inventos. Nullus tam atrox gregibus ſolet eſſe lupus, nulla tigris tam avida prædæ, quam Cyclopica illa officina pulveris nitrati, cum inſtar *Ætnæ*, aut *Heclæ* fumos, & flammas longe lateque evomens denſa Cælum caligine obnubilavit, tanto fragore, tanta vi, ut magna Urbis pars violento quaſi terræ motu concuti videretur; ita ut multi noviſſimum judicii diem præſto eſſe judicarent. Quis adeo ferus, ac ferreus, quis tam omnis expers humanitatis, qui ad hæc non ſtupeat, cui non ſtent comæ, hæreat lingua, cor trepidet, & cujus luctu non colliqueſcat animus? ita momenti ſpatio, tam horrendam ſtragem, ac calamitatem Urbi ingruere, ita ſauciari, dejici, & enecari homines, nulla ætatis, nulla ſexus habita ratione; & loca paulo ante referta incolis in deſertiſſimas verti ſolitudines. Unde tota paſſim Urbe per plateas, vicos, angiportus diſcurrentium pallor, vicinorum huc aliunde ad nos confluentium commiſerationes, lacrymæ, gemitus, ex tam triſti ſpectaculo. Hanc tragicam vere rerum imaginem, ut nobis ponis ante oculos: ita horum malorum omnium cauſam prodis, juſtitiam DEI peccatorum populi ſui ultricem; cujus ſi patientia plus nimio læditur, in furorem tandem vertitur, & tarditatem ſupplicii gravitate compenſat. Quæ enim nunc ſunt tempora, vides, & doles ſcio mecum: vita multorum quàm effrœnis hodie, quàm diſſoluta, quanta vitiorum licentia! Mitto *Atheiſmum*, *Libertiniſmum*, *Idololatriam*, quæ calles omnes pudoris ſupergreſſa, torrentis inſtar violenter irrumpit, & levato velo ferream frontem induit, ac palam oſtentare ſe, non erubeſcit. Mitto hæreſes, & inter alias, abominandam illam *Socinianorum*, orthodoxorum omnium calculis damna-

mnatam, quæ per cuniculos Patriam nostram perreptat, & venenum suum, sanguine, viperino tetrius, dissęminat, sub mentito nomine pietatis, & fucato abstractioris vitæ mantili. Si mores, si vitam multorum intueamur, qui hodie Religionem Reformatam profitentur, quid illis deformatum magis, quid ab ea magis alienum? adeo ut crapula, adulteria, scortationes, perjuria, fraudęs, extorsiones, usuræ, calumniandi, & obtrectandi licentia, contentiones, rixæ, odia, simultates, non in veniam solum, sed & in laudem pene, apud multos venisse videantur. Nomen Christiani externe profiteri, quibusdam satis, etiamsi nihil habeant Christiani, & Religionem, cum maxime sint irreligiosi. Et miramur adhuc iram DEI in nos accendi, & magni illius mundi Judicis fúlminantem dextram armari, & exardescere in populi calamitatem publicam, ac privatam, ut bene à te observatum. Sed quia iisdem pœnis pii, & probi, cum malis haud raro involvuntur, ut acrem vitiorum censorem agis, ita & animæ medicum, dum afflictos solaris, vacillantes firmas, lapsos erigis, aberrantes reducis, & non pœnas solum, sed bonis castigationes paternas esse suggeris, humilitatis scholam, patientiæ palæstram, & virtutum officinam, in qua suos exercet, indurat, sibi præparat, & ut sub imagine loquar alas incidit, ne temere evolent. Sed nec hoc fine stant curæ tuæ, & studia, ut vidi in *Antisocino* tuo nuper edito, cujus portenta errorum, S. Scripturæ gladio, tibi jugulanda proponis, non minori successu, quàm industria: remotis enim fanaticarum opinionum zizaniis Veritatem orthodoxam, ad Lydium Scripturæ lapidem examinatam, strenuè defendis, & ab impiis contradicentium criminationibus vindicatam, omnibus spectandam proponis. Perge, Vir doctissime, & in hoc labore desudando constanter persevera. Quæ enim

enim lues, quæ pestis hodie Ecclesiæ potest esse nocentior? quibus quæso furiis acrius oppugnari, quam eorum qui Religionis reformatæ fundamenta subruere, & sursum, ac deorsum volvere, pensi loco habent: Qui Christi divinitatem & cum Patre ὁμουσίαν, satisfactionem, merita, sacrilega impietate, ac audacia, non arrodere solum, sed impudenter negare, non erubescunt: qui intoleranda acrimonia, in munus Christi propheticum, sacerdotale, regium, non minus licenter, quàm impune despumant: qui S. Sanctam TRINITATEM, tam horrendis convitiis, ac blasphemiis insectantur, proscindunt, odiosè exagitant, ut iis paginam hanc conspurcare exhorrescam: qui denique sceleratissimi S. Scripturæ tortores, contra Spiritus Sancti mentem, analogiam fidei, Prophetarum, & Apostolorum oracula, errores suos prodigiosos defensare non dubitant. Quos ut examussim enumerare mei non est instituti, nec mearum partium, ita paucis delibasse sufficiat. ἐκ τῆς ἀσπίδος τὸ ὕφασμα γινώσκειν. Ἀλλὰ σὺ νῆφε ἄνερ εὐσεβέστατε ἐν πᾶσιν, καὶ σπούδασον σεαυτὸν δόκιμον παραστῆσαι τῷ θεῷ ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, ἵνα δυνατὸς ἦς καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαινούσῃ, τούς τε ἀντιλέγοντας, καὶ φρεναπάτας ἐλέγχειν. Finio ne prolixitate nimia peccem. Vale, vir doctissime & diu, Ecclesiæ, tibi & tuis. Delfis ex Musæo nostro M.D.C.LV.

Lugd. Batavor.

CORNELIO SCREVELIO
suo S. D.

MAgnum Dei beneficium esse, interpretor, ad munus publicum, & honorificum promoveri; majus in eo cum laude, & *Bonorum* applau-

ſu verſari, ſed longe maximum, vitæ inculpatæ conſcientia, & doctrinæ eminentia, muneris ſui dignitatem ſtrenuè tueri. In te video. Spartam enim oppido laborioſam, & honoratam nactus, cotidie eam curis, vigiliis & laboribus tuis cohoneſtas, in regimine Juventutis tibi concreditæ. In qua excolenda, tanto magis deſudandum, quanto animantium nobiliſſimum HOMO, longe alia ſupereminet. Imago Præceptoris diſcipulus eſt, & in eo aliquam ſui imaginem exhibet. Sed à primis annis, dum animus ad omnem formationem magis idoneus eſt, atque ad diſciplinos capeſſendas ſequax & facilis, crudis puerorum mentibus, virtutum, & doctrinæ ſemina inſtillanda ſunt quæ paulatim per ætatem ſuccreſcant, ac matureſcant. Nam hominem naſci videmus omnis omnino cognitionis expertem, ſed ut in ejuſdem animo deinde, velut in tabula raſa, *Inſtitutio* optimarum artium, & ſcientiarum depingat imagines. Verſa mox ab ipſo partu, informem fœtum, dum mollis adhuc eſt, lambendo perficit, & effingit membra, omnem alias operam perditura, ſi indurari ſinat. Tractanda eſt cera, dum molliſſima; & virga ſi gyros ſuos habeat, & curvamina, flectenda eſt in eam formam, quam ei perpetuam eſſe velis, dum tenera adhuc, & flexilis. Quanti ad virtutem interſit bene, fideliterque puerum inſtitui, perſpectum habuit *Philippus Macedonum Rex*. Cum enim *Alexandrum* filium ſuſcepiſſet, datis ad *Ariſtotelem* literis, multum *Diis* ſe debere teſtabatur, non tam quod natus ſibi eſſet, quam quod eo potiſſimum tempore, quod tali Magiſtro uti liceret. Haud injuria. Puer enim rectam nactus inſtitutionem, docile manſuetumque animal (ut bene *Plato*) effici ſolet; ſin minus eorum quæ terra progenuit ferociſſimum. Sed nullum prorſus ingenium eſt adeò durum, quod cura, & correctio promovere non queat; ut metalla videmus

mus ſcalpro & malleo domari, & in tenuiſſimas duci laminas. Ni fiat, degenerant etiam optime nata, haud ſecus atque in agris male cultis ſuccreſcunt ſpinæ,& herbæ noxiæ. Torpent me hercle, & ſopita jacent ingenia ad laudem & gloriam facta, ſi deſint qui excolant, ut fœcundiſſimæ ſine cultura terræ. Adde illam, etiam teſqua, ſolitudines, deſerta, frugum ubertate luxuriant, & quis dubitet in animis culturam poſſe, quod in terra. Sed prudentia hîc opus. Nam ut validiori aratro, ligone, marra, una ad fœcunditatem provocanda eſt, ſic molliori alia, quædam levi manu colenda, durius alia, & non niſi per ſudorem. Idem in ingeniis, aut minus diſciplina in iis poterit, quàm in aliis induſtria. Quid? ulla ne tam effera eſt, ulla tam ſæva bellua quæ non manſueſcat cura, & diligentia domitoris? & ullum erit hominis ingenium, tam malum, durum, pervicax, quod ſeria ac ſedula inſtitutione non miteſcat? Tum maxime ſi ſe amari videat ab iis quibus inſtituitur. Et videt ſi ſeveritatem *Docentis* blanda vi temperatam animadvertat, & non niſi invitum ad pœnam çompelli. Rigor nimius dejicit, hebetat, obtundit animos: Liberales ac generoſi, duci amant, non cogi. Juventus pullo equino ſimilis eſt, qui duriori frœno obnititur, & recalcitrat, molliori regitur & paret. Ingenia æquo aſperius habita in deſperationes abeunt, ut exhalationes intra nubes in fulgura. In aliquibus vis valet, in multis tolerantia. Peccant? longe ſatius eſſe duco, alterius culpam ferre, quàm tuam prodere. In offenſis puerilibus mora danda, ultro pœnitudo ſequetur vel nutu oculi, lacryma delictum, confeſſio pudorem perpetrati delicti. Pœna ad timorem ſervilem impellit, lenitas ad amorem filialem. Nimia eſt in *Præceptore* πραότης, & exigua ſui æſtimatio, leviuſculis puerorum delictis commoveri. Connivendum interdum, ſpreta exoleſcunt,

ſcunt, ſuiſque ipſi moribus erubeſcunt; ſi iraſcaris agnita videntur. Majoris prudentiæ eſt ea tolerare, quam penitus tollere; nam ſi prohibita impune abeant, neque metus ultra, neque pudor eſt. Pudore ac pœnitudine contentus ſit, qui puerum regit: quod ſi ſeveriori fronte, pœnæ interdum ſtatuendum ſit exemplum, ea ad paucos perveniat, metus ad omnes. Non imperat melius qui ſæpe, & acrius caſtigat, ſed qui excuſat. Ut in morbis ſecura illa ſunt medicamenta, quæ paulatim ſanguinem noxium educunt, aut corrigunt: Sic illa in Scholis diſciplina, quæ molli frœno ferocientes mitigat. Bene Philoſophus, *honorari, coli, diligi, majus imperio eſt; & amari qui vult, languida regnet manu*, majorque ſemper ab amore, quam à metu veneratio. Rectores illi Scholarum (libere loquar) qui MEDIUM hîc tenent beati. Nam ut confidentiâ veniæ, audacia invaleſcit: ſic nimia lenitas parit contemptum, & irreverentiam. Sed qui ita dextre utrumque miſcere noverit, næ ille feliciter, munere ſuo defungitur: quia concentus inde & harmonia ſuavis conficitur, haud aliter quàm ex ſonis acuto, & gravi inter ſe apte contemperatis. Sic ros & pruinæ in fruges egregiè conſpirant. Roris enim benignitate procreantur, & luxuriant, & rigore pruinæ, ac nivium conſervantur, ut altiores radices agant. Quid? quod augeſcit interdum delictorum pertinacia ſi remedia adhibeantur intempeſtiva, & plus nimio violenta: armis non indiget, qui à ſuis amari debet. Nec optimum ſemper & ſecurum remedium eſt extremus rigor: rami qui reſecantur, pereunt, quia revireſcere non poſſunt. Inſignis magnanimitas, & rara prudentia ab omnibus pœnam ſumere non velle, nec tamen obligare ſe ad connivendum. Sed & præmiis interdum excitanda *Juventus*, & æmulationis illiciis ſtimulanda haud aliter quàm calcaribus equi. Habet nimirum-

mirum hoc ætas illa, ut si vix parem, superiorem saltem ægre, aut non ferat. Hinc diligentia, & in studiis ardor, ne se ab eo superari patiatur, cui se similem arbitratur. Sed ut recens animi testula, scientiarum liquore imbuenda est, ita non minor morum habenda ratio. Malis in ortu obstandum, ne plus nimio tolerati pubescant, olitorum exemplo, qui herbas noxias, quæ frugibus immiscentur, stirpitus evellunt. Nam licet ipsi mali non sint, fiunt tamen nonnunquam consuetudine eorum qui mali Ita se diffundit hæc lues, & contactu omnia fœdat. *Adfert* enim (verba Senecæ) *seorsim quisque suas culpas, quas mixti vulgant, & velut contage tradunt invicem: major quotidie peccandi cupiditas, minor verecundia; & ut flumina cum in mare venerint, salsuginem contrahunt: sic Adolescentes alias natura ingenui, tactu inquinantur, & mixtione non minus venenata, quàm alicujus viperæ, & malus comes, quamvis candido rubiginem suam affricat.* Nam ea est perversa naturæ humanæ inclinatio, ut vitia potius, quàm virtutes imitetur. Quantæ & quam eximiæ illæ fuerunt quæ in *Alexandro* elucebant? Imperator tamen *Caracalla*, nihil ad se, suosque mores transferre conatus est, præter hoc unum, quod caput in latus sinistrum inflecteret. Morbo huic occurrendum, tempestive, & in herba suffocanda primæ nequitiæ semina. Quod à te, vir doctissime, fieri video, & audio, hocque ipso nomine Scholæ cui præes, tibique gratulor, qui studia jungi vis probitati, quæ nisi eò ducunt, valde à recto abducunt: & ut omnia tela aberrant, ubi collineatio fallit; sic illa ubi hic scopus, perinde ut speculum non limbi exteriores commendant, sed intrinseca ejus præstantia. Virtutem & literaturam se mutuo comitari, & pari passu ambulare oportet. Si interim per infirmitatem erratum, iter relegat, quo quis aberrasse se videt, facilius in viam redit. Expedit

& interdum erraſſe, ne peccetur deinceps gravius. Et ut umbra picturæ lucem dat: ita ex erroribus primùm recte agere diſcimus. Libros quibus me antehac cohoneſtare dignatus es, vidi & legi, & in iis Specimina luculenta indefeſſi laboris tui, ac diligentiæ. Vidi & nuper editum à te *Manuale* tuum græcæ linguæ: Opus (dicam quod ſentio) accuratum verè, Scholiſque perutile, ac neceſſarium. Macte hoc animo, vir doctiſſime, qui utroque potes, polleſque ſedula cum inſtitutione *Juventutis*, tum ſtudio rei literariæ: quam ſerio promotum is, crebra editione librorum, qui ad incudem, & judicii tui limam revocati, *Doctorum* notis auctiores, ac emendatiores in lucem prodeunt. Perge, perge glorioſis & ære perennioribus laboris ac ingenii tui monumentis incaleſcere, ut te etiam cum non eris ſera loquatur poſteritas, tanquam optimè de re literaria meritum. Vale, Vir humaniſſime, Deus te diu ſervet incolumem tuis, Scholæ, Patriæ. Delfis. MDC.LV.

Venerando Viro

J. CRUCIO *S. D.*

RAras à te litteras, Venerande Vir & Vegete Senex, accipio: Sed certe charas ſtillantes mero melle & amore. vellem utrumque, ut & eruditionem amare poſſem & adfectum. verùm amavi te antea, & amo veneratione quâdam virtutum tuarum cauſa. adhuc multo magis, cum te quoque video conſpirare mecum in hoc, adfectu, imo ſentio, ut etiam antea ex litteris tuis amore & Judicio & eruditione plenis vidi. à me litteras petiiſti quam ſæpe & ſcripſi, ſed vide & agnoſce me in litteris multa velle, te autem poſſe. attamen quæſo reverentiam tuam, ut hunc eundem adfectum erga me aut ſumas aut retineas: & ut plane pleneque me beës, mutuis cum litteris

ſtyli

ſtyli gravitate, & morum pietate ſcatentibus, foveas atque alas; ipſo enim deſiderio mihi chariores ſunt.

Abſens, monitis tuis ſis mihi pręſens, & ſilens, mihi loquens, imo poſt obitum eris mihi vivens, ex epiſtolis tuis eruditio, ex eruditione illa apud omnes audies immortalis, præſertim apud me quem immortalitatis tuæ participem reddidiſti.

ἀρχίτυπα Epiſtolarum mearum quondam ad Rever: tuam ſcriptarum, quæ adhuc pænes me fuerunt, tibi ex petitione tua mitto (petitio enim tua, mihi lex) alia omitto, quoniam illis careo; hæcque prolixæ benevolentiæ mando; quo facto rem augebis, & facies tam liberali interpretatione, ut ultro obliger, & novas gratias tibi debeam: quam ut prorſus ſolvam, ne exſpecta, non eſt iſtarum virium, non item animi, qui magis magiſque alligari venerandæ Senectuti tuæ cupit, & nunquam dependere ut à te pendent ſemper.

Incolumem te ad tuos una cum Conjuge dilectiſſima rediiſſe, tam mihi gratum fuit quàm quod gratiſſimum. Incolumem te vegetum Senem, diu ſervet Deus Opt: Max. Voto uno atque altero Epiſtolam hanc concludam, ſed non finiam: Deus Opt: Max: indefeſſis & piis tuis laboribus in hac vegeta & alta ſenectute porrò faveat, in Nominis Sanctiſſimi ſui gloriam, & Seminarii Delphenſis, ſtudiorumque ædificationem. vale:

Ἀρκεῖ σοι τῷ Ἀνδρὶ μεγάλης ἀρετῆς, τῦ Θεῦ ἡ χάρις. καὶ γὰρ δύναμις Αὐτῦ ἐν ἀσθενοῖς σεαυτοῖς τελειῦται.

ex muſæo meo dabam Ooſtzaanæ VII Kalend. Septemb. 1655

Reverentiæ Tuæ addictiſſimus
CORNELIUS DANCKERTS.

Reverendo Clarissimo Viro-Seni S D.

A Accepi quod non expectaveram, librum nimirum Epistolarum VI, complectentem Monita Ethica, Politica, Oeconomica, quid ni Theologica? non literas tantum, sed revera litteras, inter quas video speciatim Epistolam meo nomini inscriptam, ita ut per tuam famam innotescat meum nomen. Omnibus placuisti, Ethicis ethicè, Politicis politicè, œconomicis œconomicè, Theologis theologicè.

Monitum illud theologicum me valde affecit, quod votum mihi præcipuum. Non enim illam Theologiam approbo, ubi de Deo & Christo bene creditur, verum ubi præterea Deo & Christo benè vivitur. Alia quid curem? placere iis & satisfacere in alio quovis argumento, non magis possum quam in doctrina & vita simul. Ita Salus aliquando me serio respicit, ut mihi insigni gaudio, imo robori sint tuæ litteræ ad multos & præsertim ad me scriptæ. Te novi, me novi: & hoc scio hunc tam benevolum adfectum non meruisse à Tali viro. Quid dicam? me meaque offerrem, & addicerem, nisi impar congrederer Achilli, imo imparitatis conscius essem. Publicâ causâ (verè dicam) tibi debeo, privatâ magis, quia tantas ex iis mihi inscribis, hoc est, immortalem me facis; quo quid homini ab homine majus dari potest; vivent enim doctissimæ istæ litteræ quàm diu Musæ, & cum iis tuus Labor, & cum labore tuo meum nomen: sed desino hujusmodi sermonem, quia revera κῦφα δόσις. gratias agam, aut habeam; referre malim quam possum, at nequeo.

Merito ergo Amantem mei redamo, & te mihi, Reverende Cruci, inter primos, verum & veterem Musarum mearum Fautorem. Scito ergo Venerabilis Pater, chara & grata, tua, de vita & doctrina mea monita, & liberè fateor, quod his tali-

bus

bus ἀέξεται ἔνδοθι θυμός. Tu ſi me monitis & litteris ſępius compellaveris, & in iis etiam rerum aliquid adſperſeris quæ iſtic geruntur (præſertim ſi quid ad me & mea ſtudia) me beabis. & reverà videbis provocatum à te ἵππον εἰς πεδίον.

Tu admodum Reverende Vir, ſalve, & tibi à me gratiæ, quas animitus habeo & habebo, & me ama qui te intimè & æternum.

Hæc Epiſtola ſcripta eſt Ouderkerckæ 10 Kal. Septemb: 1651

C: DANCKERTS.

Venerabili D. CRUCIO *S. D.*

CErtiorem te, hujus negotii, Clariſſime Vir, quod nuperrimè in pago meo factum eſt, & contigit, reddere, haud inconſultum judicavi (nimirum deputatos Eccleſiæ Daventrienſis, concioni meæ interfuiſſe, ad exploranda mea dona, quâ intentione, quove fine, non auguror, Danckerts ſum, non Oedipus, hoc fata norunt: aderant duo Paſtores, D. Alſtorphius, D. Bellecampius, unus Reipub: Daventrenſis conſul, duo Seniores & unus diaconus, exceptis famulis & miniſtris: ſpectatiſſimus erat conventus. Quâ perturbatione & quo tremore tam venerando Delegatorum Eccleſiaſticorum conſpectu, me percuſſum fuiſſe, haud difficile erit conjecturam facere. hoc ago, quia miram tuam in me animadverto benevolentiam & fidem: amoris certe verbum leve eſt, in re autem multa pro me audes, ut pro liberis parentes, imo certus ſum te gaudere hoc negotio meâ cauſâ: utinam hæc fama perveniret ad aures Delphenſes, ſi ſit in fatis, in promotione opportuna forſan mihi non obeſſet.

Hæc ſcribo, & gratias ſerio tibi ago pro amico in me animo, in eoque ut perſeveres, ſi neceſſum

eſt, rogo, peto. etſi cur neceſſum? quem ultro amandum delegiſti, non ſpernes, ut opinor, cupientem jam imo ambientem,utar; enim iſto verbo & quam maximè ambio amicitiam tanti Viri, & gratiam, quem velut ſidus quoddam hujus ævi habeo, & à quo lucem conciliare, me poſſe ſcio pallenti meæ famæ.

Vale Rev: & doctiſſ: Vir, & à valente me ſalutationes multas & ut ſic dicam robuſtas, accipe.

Hæc Epiſtola ſcripta eſt Ouderkerckæ 17 Kal. Decemb. 1652.

Rever. Tuæ Addictiſſimus & humillimus

C. DANCKERTS.

INDEX

INDEX RERUM

Quæ hoc Opere continentur copiosissimus.

A.

B.

C.

Celi-

D.

Ebrie-

E.

F.

G.

H.

Historia

Judi-

L.

M.

Natu-

N.

O.

P.

Patriæ

R.

S.

T.

V.

Z.